

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Doktora Tezi

**DERS DIŞI ETKİNLİKLERİN ORTAOKUL TÜRKÇE DERSLERİNDE
KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Osman YAKIŞAN
ORCID: 0000-0002-9388-9667

Danışman
Prof. Dr. Murat ATEŞ
ORCID: 0000-0002-7361-6389

Konya – 2025

ÖN SÖZ

Ortaokullarda Türkçe dersinde, ders dışı etkinliklerin belirli bir plan çerçevesinde uygulanabilme durumunu ortaya koymak, ders dışı etkinliklerin Türkçe dersinde kullanımına yönelik bir öneri geliştirmek hedefiyle yapılan araştırmanın ilk bölümünde; problem durumu, araştırmanın amaçları, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlar yer almaktadır. İkinci bölümde, araştırma konusuyla ilgili kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Üçüncü bölümde, araştırmanın yönteminden ve yöntemin araştırmada nasıl uygulandığından bahsedilmiştir. Dördüncü bölümde, eylem planlarının ve ölçeklerin analiziyle ilgili bulgulara; beşinci bölümde ise, araştırmanın bulgularından yola çıkılarak araştırmanın sonuçlarına yer verilmiştir.

Lisans döneminden beri bana yol gösteren, doktora tezimin ise gerek konu belirleme sürecinde gerekse uygulama ve yazma süreçlerinde bilgisini ve tecrübesini her zaman benimle paylaşan değerli danışman hocam Prof. Dr. Murat ATEŞ'e bütün içtenliğimle teşekkür ederim. Araştırma sürecinde tezimin şekillenmesine katkı sunan, araştırmayla ilgili fikirlerini benimle paylaşan Tez İzleme Komitesi'nin çok kıymetli üyeleri Prof. Dr. Zehra GÖRE'ye ve Doç. Dr. Mehmet AŞIKCAN'a teşekkür ederim. Ayrıca, kendilerinden ders aldığım değerli hocalarım, Prof. Dr. Mustafa YILDIZ'a ve Doç. Dr. Serdar DERMAN'a teşekkür ederim.

Araştırma için tasarladığım etkinlikleri inceleyip değerli görüşlerini benimle paylaşan Dr. Neslihan YILDIZ ATAM'a, tezimde gerekli düzeltmeleri yapmam konusunda fikirlerini söyleyen Doç. Dr. Emine SUR'a ve öğretmen arkadaşım Adem GÜRSOY'a teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde eylem planlarında uygulanan etkinliklere istekle katılan değerli öğrencilerime, onların anlayışlı ve fedakâr velilerine, uygulama sınıfının dersine giren bütün öğretmenlere, gözlemci öğretmene, uygulama okulunun yöneticilerine çok teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında olduğu gibi doktora eğitimim süresince de desteğini, ilgisini ve sevgisini her zaman hissettiğim değerli eşim Zehra'ya, en büyük motivasyon kaynaklarım oğlum Yağız Ege ve kızım Bilge'ye sonsuz teşekkür ederim.

Son olarak doktora eğitimim boyunca 2211-A yurt içi doktora burs programı ile araştırmama verdiği destek için TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

Osman YAKIŞAN

Şubat 2025

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	vii
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
GÖRSELLER LİSTESİ	xvi
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xvii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xviii
ÖZET	xx
ABSTRACT	xxi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
2. ALAN YAZIN.....	9
2.1. Etkinlik Nedir?	9
2.2. Etkinlik Temelli Öğretim	11
2.3. Etkinliklerin Sınıflandırılması	14
2.3.1. Ders içi etkinlikler	14
2.3.2. Ders dışı etkinlikler	16
2.3.2.1. Ders dışı etkinliklerin kapsamı	22
2.3.2.1.1. Belirli günler ve haftalar	23
2.3.2.1.2. Geziler	27
2.3.2.1.3. Oyunlar.....	31
2.3.2.1.4. Ödevler	34
2.3.2.1.5. Öğrenci kulüpleri	37
2.3.2.1.6. Proje görevleri	42
2.3.2.1.7. Spor ve sanat etkinlikleri.....	44
2.3.2.1.8. Topluma hizmet çalışmaları	49
2.3.2.2. Ders dışı etkinliklerin faydaları	50
2.3.2.3. Ders dışı etkinliklerin sınırlılıkları.....	56
2.3.2.4. Ders dışı etkinliklerin yönetimi	60
2.3.2.5. Ders dışı etkinliklerin hukukî temeli.....	67

2.4. Türkçe Derslerinde Ders Dışı Etkinlikler.....	71
2.4.1. Türkçe derslerinde okul saatleri dışındaki ders dışı etkinlikler.....	76
2.4.2. Türkçe derslerinde okul saatlerinde yapılan ders dışı etkinlikler.....	82
2.5. Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Ders Dışı Etkinlikler	89
2.5.1. 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı'nda ders dışı etkinlikler... 89	
2.5.2. 1929 Ortaokul Türkçe Programı'nda ders dışı etkinlikler.....	90
2.5.3. 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Programı'nda ders dışı etkinlikler	90
2.5.4. 1938 Ortaokul Türkçe Programı'nda ders dışı etkinlikler.....	90
2.5.5. 1949 Ortaokul Türkçe Programı'nda ders dışı etkinlikler.....	91
2.5.6. 1962 Ortaokul Türkçe Programı'nda ders dışı etkinlikler.....	92
2.5.7. 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda ders dışı etkinlikler.....	92
2.5.8. 2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda ders dışı etkinlikler.....	93
2.5.9. 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda ders dışı etkinlikler..	96
2.5.10. 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ders dışı etkinlikler.....	96
2.5.11. 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ders dışı etkinlikler	97
2.5.12. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde ders dışı etkinlikler.....	100
2.5.13. 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ders dışı etkinlikler.....	102
2.2. Konu ile İlgili Araştırmalar	109
2.2.1. Makaleler.....	109
2.2.2. Yüksek lisans tezleri.....	118
2.2.3. Doktora tezleri.....	125
3. YÖNTEM.....	128
3.1. Eylem Araştırması Deseni.....	128
3.2. Araştırmada Eylem Araştırması Deseni	132
3.2.1. Araştırma konusunun ve yönteminin belirlenmesi.....	132
3.2.2. Araştırma okulunun belirlenmesi	134
3.2.3. Araştırma sınıfının belirlenmesi.....	136
3.2.4. Verilerin toplanması	148
3.2.5. Veri toplama araçları	149
3.2.5.1. Görüşme formları	149
3.2.5.2. Kişisel bilgi formu	152
3.2.5.3. Öz değerlendirme formu.....	152
3.2.5.4. Yansıtıcı günlükler.....	152
3.2.5.5. Türkçe dersi etkinlikleri tutum ölçeği.....	154
3.2.5.6. Türkçe dersine yönelik motivasyon ölçeği.....	154
3.2.6. Verilerin analizi	155
3.3. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği.....	156
3.4. Araştırmanın Etik Yönü	158
4. BULGULAR.....	159

4.1. Eylem Planlarının Uygulanma Süreci Öncesine İlişkin Bulgular	159
4.1.1. Uygulama öncesi ders dışı etkinliklere yönelik öğrenci görüşleri	159
4.1.2. Uygulama öncesi ders dışı etkinliklere yönelik branş öğretmenlerinin görüşleri	164
4.1.3. Uygulama öncesi ders dışı etkinliklere yönelik veli görüşleri	169
4.1.4. Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeylerine ilişkin ön-ölçüm sonuçları	175
4.1.5. Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerine ilişkin ön-ölçüm sonuçları...	175
4.2. Eylem Planlarının Uygulanma Sürecine İlişkin Bulgular	176
4.2.1. Birinci eylem planı	178
4.2.1.1. Birinci ders dışı etkinlik: Ailece Okuyoruz.....	178
4.2.1.2. İkinci ders dışı etkinlik: Geleceğin Peşinde	186
4.2.1.3. Üçüncü ders dışı etkinlik: Ben Bir Muhabirim	195
4.2.1.4. Birinci eylem planına yönelik öğrenci görüşleri	200
4.2.1.5. Birinci eylem planına yönelik veli görüşleri	205
4.2.2. İkinci eylem planı	209
4.2.2.1. Dördüncü ders dışı etkinlik: Büyüklerimin Efsaneleri	210
4.2.2.2. Beşinci ders dışı etkinlik: Yâr Bana Bir Eğlence!..	215
4.2.2.3. Altıncı ders dışı etkinlik: Kültür Avcıları	219
4.2.2.4. Yedinci ders dışı etkinlik: Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum.....	225
4.2.2.5. İkinci eylem planına yönelik öğrenci görüşleri	233
4.2.2.6. İkinci eylem planına yönelik veli görüşleri	238
4.2.3. Üçüncü eylem planı.....	242
4.2.3.1. Sekizinci ders dışı etkinlik: Fiilleri Öğreniyorum	242
4.2.3.2. Dokuzuncu ders dışı etkinlik: Ne İstedi, Ne Oldu?	247
4.2.3.3. Onuncu ders dışı etkinlik: Ben Bir Tasarımcıyım	253
4.2.3.4. Üçüncü eylem planına yönelik öğrenci görüşleri.....	259
4.2.3.5. Üçüncü eylem planına yönelik veli görüşleri	264
4.2.4. Dördüncü eylem planı	268
4.2.4.1. On birinci ders dışı etkinlik: İzliyorum, Öğreniyorum	269
4.2.4.2. On ikinci ders dışı etkinlik: Ben Bir Araştırmacıyım	277
4.2.4.3. On üçüncü ders dışı etkinlik: Benim Afişim	282
4.2.4.4. On dördüncü ders dışı etkinlik: Doğa Muhafızları	290
4.2.4.5. Dördüncü eylem planına yönelik öğrenci görüşleri.....	297
4.2.4.6. Dördüncü eylem planına yönelik veli görüşleri	302
4.3. Eylem Planlarının Uygulanması Sonrasına İlişkin Bulgular.....	306
4.3.1. Öğrencilerin Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeylerine ilişkin bulgular	306
4.3.2. Öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerine ilişkin bulgular	308

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 312

5.1. Sonuç ve Tartışma 312

5.1.1. Uygulama öncesinde uygulama okulunda ve uygulamaya katılan öğrencilerde ders dışı etkinliklerle ilgili mevcut duruma yönelik sonuç ve tartışma..... 312

5.1.2. Uygulama öncesinde öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine karşı tutumu ve Türkçe dersine yönelik motivasyonlarıyla ilgili sonuç ve tartışma.....	317
5.1.3. Eylem planlarında yapılan ders dışı etkinliklerin Türkçe dersinde uygulanmasına yönelik sonuç ve tartışma.....	317
5.1.4. Eylem planlarının uygulanma sürecine yönelik sonuç ve tartışma	324
5.1.5. Eylem planlarının uygulanması sonrasında öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine karşı tutumları ve Türkçe dersine yönelik motivasyonlarıyla ilgili sonuç ve tartışma	331
5.2. Öneriler.....	333
5.2.1. Uygulama sürecine yönelik öneriler.....	334
5.2.2. Araştırmacılara yönelik öneriler.....	334
KAYNAKLAR.....	335
EKLER.....	377

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Ders Dışı Etkinliklerin Ortaokul Türkçe Derslerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme başlıklı tez çalışmamın toplam **411** sayfalık kısmına ilişkin, 27/02/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%6** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

27/02/2025

Osman YAKIŞAN

Prof. Dr. Murat ATEŞ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

27/02/2025

Osman YAKIŞAN

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2.1. Belirli günler ve haftalar çizelgesi	24
Tablo 2.2. Öğrenci kulüpleri çizelgesi.....	40
Tablo 3.1. Uygulamaya katılan öğrencilere ait bilgiler	146
Tablo 3.2. Türkçe Dersi Etkinlikleri Tutum Ölçeği'nin güvenilirliği	154
Tablo 3.3. Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği'nin güvenilirliği	155
Tablo 4.1. Uygulama öncesinde, öğrencilerin Türkçe dersini eğlenceli bulma durumlarıyla ilgili görüşler.....	159
Tablo 4.2. Uygulama öncesinde, öğrencilerin Türkçe dersinde yapılan etkinliklerle ilgili görüşleri.....	160
Tablo 4.3. Uygulama öncesinde, öğrencilerin Türkçe dersini daha eğlenceli hâle getirmeye yönelik görüşleri.....	160
Tablo 4.4. Uygulama öncesinde, öğrencilerin okul dışındaki zamanlarını nasıl geçirdiklerine ilişkin görüşleri.....	161
Tablo 4.5. Uygulama öncesinde, öğrencilerin “ders dışı etkinlik” kavramına ilişkin algıları	162
Tablo 4.6. Uygulama öncesinde, öğrencilerin daha önce Türkçe dersinde ders dışı etkinlik yapma durumları ile ilgili görüşleri.....	163
Tablo 4.7. Uygulama öncesinde, branş öğretmenlerinin “ders dışı etkinlik” kavramına ilişkin algıları	164
Tablo 4.8. Uygulama öncesinde, branş öğretmenlerinin ders dışı etkinliklerle ilgili önerileri	165
Tablo 4.9. Uygulama öncesinde, branş öğretmenlerinin ders dışı etkinliklerin verimli uygulanma durumlarına yönelik görüşleri	166
Tablo 4.10. Uygulama öncesinde, branş öğretmenlerinin ders dışı etkinliklerin verimliliğini artırmaya yönelik görüşleri	167
Tablo 4.11. Uygulama öncesinde, velilerin çocuklarının okul dışındaki zamanlarını değerlendirmelerine yönelik görüşleri	169
Tablo 4.12. Uygulama öncesinde, velilerin çocuklarının okul dışındaki zamanını doğru değerlendirmesinde kendi sorumluluklarına yönelik görüşleri.....	170
Tablo 4.13. Uygulama öncesinde, velilerin çocuklarının ödevlerine yardımcı olma durumlarına yönelik görüşleri.....	171

Tablo 4.14. Uygulama öncesinde, velilerin çocukların okul dışındaki zamanını değerlendirmesinde okul idaresinin ve öğretmenlerin etkisine yönelik görüşleri	172
Tablo 4.15. Uygulama öncesinde, velilerin çocuklarının Türkçe dersine ilgisiyle ilgili görüşleri	173
Tablo 4.16. Uygulama öncesinde, velilerin ders dışı etkinlik kavramına yönelik algıları	174
Tablo 4.17. TDETÖ'nün ön ölçüm uygulamalarına yönelik betimsel analizi	175
Tablo 4.18. TDYMÖ'nün ön ölçüm uygulamalarına yönelik betimsel analizi.....	175
Tablo 4.19. Eylem plânlarının ilişkili olduğu temalar, metinler ve ders dışı etkinlikler.....	176
Tablo 4.20. Uygulanan ders dışı etkinliklerin beceri alanlarına dağılımı	177
Tablo 4.21. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ailece Okuyoruz” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.....	184
Tablo 4.22. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ailece Okuyoruz” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	185
Tablo 4.23. “Geleceğin Peşinde” etkinliğinde yapılan okul gezisine yönelik değerlendirme verileri	189
Tablo 4.24. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Geleceğin Peşinde” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.....	193
Tablo 4.25. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Geleceğin Peşinde” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	194
Tablo 4.26. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ben Bir Muhabirim” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.....	199
Tablo 4.27. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ben Bir Muhabirim” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	199
Tablo 4.28. Birinci eylem planında öğrencilerin zorlandıkları yerlerle ilgili görüşleri	200
Tablo 4.29. Birinci eylem planında öğrencilerin yardım aldıkları etkinliklere ilişkin görüşleri	201
Tablo 4.30. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olma durumuyla ilgili öğrenci görüşleri.....	202
Tablo 4.31. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumlu yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.....	203
Tablo 4.32. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumsuz yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.....	203
Tablo 4.33. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerle Türkçe dersinde daha önce uygulanan etkinliklerin karşılaştırılmasına yönelik öğrenci görüşleri	204

Tablo 4.34. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı tutumunu etkileme durumuna yönelik öğrenci görüşleri	205
Tablo 4.35. Birinci eylem planındaki etkinliklerde öğrencilerin zorlanma durumuna yönelik veli görüşleri.....	206
Tablo 4.36. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumlu etkisine yönelik veli görüşleri	206
Tablo 4.37. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisine yönelik veli görüşleri	207
Tablo 4.38. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin okul dışındaki zamanını verimli kullanmasına etkisiyle ilgili veli görüşleri	208
Tablo 4.39. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı ilgisinde değişim oluşturma durumuyla ilgili veli görüşleri	208
Tablo 4.40. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklere yönelik velilerin önerileri.....	209
Tablo 4.41. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Büyüklerimin Efsaneleri” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.....	214
Tablo 4.42. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Büyüklerimin Efsaneleri” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	214
Tablo 4.43. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Yâr Bana Bir Eğlence!..” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.....	218
Tablo 4. 44. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Yâr Bana Bir Eğlence!..” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	219
Tablo 4.45. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Kültür Avcıları” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.....	223
Tablo 4.46. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Kültür Avcıları” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	224
Tablo 4.47. “Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum” etkinliğinde yapılan Mevlânâ Müzesi gezisine yönelik değerlendirme verileri	227
Tablo 4.48. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri	231
Tablo 4.49. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	232
Tablo 4.50. İkinci eylem planında öğrencilerin zorlandıkları yerlerle ilgili görüşleri	233
Tablo 4.51. İkinci eylem planında öğrencilerin yardım aldıkları etkinliklere ilişkin görüşleri	234

Tablo 4.52. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olma durumuyla ilgili öğrenci görüşleri.....	235
Tablo 4.53. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumlu yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.....	235
Tablo 4.54. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumsuz yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.....	236
Tablo 4.55. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerle Türkçe dersinde daha önce uygulanan etkinliklerin karşılaştırılmasına yönelik öğrenci görüşleri	237
Tablo 4.56. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı tutumunu etkileme durumuna yönelik öğrenci görüşleri	238
Tablo 4.57. İkinci eylem planındaki etkinliklerde öğrencilerin zorlanma durumuna yönelik veli görüşleri.....	238
Tablo 4.58. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumlu etkisine yönelik veli görüşleri.....	239
Tablo 4.59. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisine yönelik veli görüşleri	240
Tablo 4.60. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin okul dışındaki zamanını verimli kullanmasına etkisiyle ilgili veli görüşleri.....	240
Tablo 4.61. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı ilgisinde değişim oluşturma durumuyla ilgili veli görüşleri	241
Tablo 4.62. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklere yönelik velilerin önerileri	242
Tablo 4.63. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Fiilleri Öğreniyorum” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.....	246
Tablo 4.64. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Fiilleri Öğreniyorum” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	247
Tablo 4.65. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.....	252
Tablo 4.66. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	252
Tablo 4.67. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ben Bir Tasarımcıyım” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.....	257
Tablo 4.68. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ben Bir Tasarımcıyım” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	258
Tablo 4. 69. Üçüncü eylem planında öğrencilerin zorlandıkları yerlerle ilgili görüşleri	259

Tablo 4.70. Üçüncü eylem planında öğrencilerin yardım aldıkları etkinliklere ilişkin görüşleri	260
Tablo 4.71. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olma durumuyla ilgili öğrenci görüşleri.....	260
Tablo 4.72. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumlu yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.....	261
Tablo 4.73. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumsuz yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.....	262
Tablo 4.74. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerle Türkçe dersinde daha önce uygulanan etkinliklerin karşılaştırılmasına yönelik öğrenci görüşleri	263
Tablo 4.75. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı tutumunu etkileme durumuna yönelik öğrenci görüşleri	264
Tablo 4.76. Üçüncü eylem planındaki etkinliklerde öğrencilerin zorlanma durumuna yönelik veli görüşleri.....	264
Tablo 4.77. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumlu etkisine yönelik veli görüşleri	265
Tablo 4.78. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisine yönelik veli görüşleri	266
Tablo 4.79. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin okul dışındaki zamanını verimli kullanmasına etkisiyle ilgili veli görüşleri	267
Tablo 4.80. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı ilgisinde değişim oluşturma durumuyla ilgili veli görüşleri	267
Tablo 4.81. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklere yönelik velilerin önerileri	268
Tablo 4.82. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “İzliyorum, Öğreniyorum” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri	275
Tablo 4.83. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “İzliyorum, Öğreniyorum” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	276
Tablo 4.84. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ben Bir Araştırmacıyım” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.....	281
Tablo 4.85. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ben Bir Araştırmacıyım” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	282
Tablo 4.86. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Benim Afişim” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.....	289

Tablo 4.87. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Benim Afişim” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	289
Tablo 4.88. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Doğa Muhafızları” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.....	295
Tablo 4.89. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Doğa Muhafızları” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri	296
Tablo 4.90. Dördüncü eylem planında öğrencilerin zorlandıkları yerlerle ilgili görüşleri....	297
Tablo 4.91. Dördüncü eylem planında öğrencilerin yardım aldıkları etkinliklere ilişkin görüşleri.....	297
Tablo 4.92. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olma durumuyla ilgili öğrenci görüşleri	298
Tablo 4.93. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumlu yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.....	299
Tablo 4.94. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumsuz yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.....	300
Tablo 4.95. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerle Türkçe dersinde daha önce uygulanan etkinliklerin karşılaştırılmasına yönelik öğrenci görüşleri	300
Tablo 4.96. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı tutumunu etkileme durumuna yönelik öğrenci görüşleri	301
Tablo 4.97. Dördüncü eylem planındaki etkinliklerde öğrencilerin zorlanma durumuna yönelik veli görüşleri.....	302
Tablo 4.98. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumlu etkisine yönelik veli görüşleri	303
Tablo 4.99. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisine yönelik veli görüşleri	303
Tablo 4.100. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin okul dışındaki zamanını verimli kullanmasına etkisiyle ilgili veli görüşleri	304
Tablo 4.101. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı ilgisinde değişim oluşturma durumuyla ilgili veli görüşleri	304
Tablo 4.102. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklere yönelik velilerin önerileri..	305
Tablo 4.103. TDETÖ’nün ön ve son ölçüm uygulamalarına yönelik betimsel analizi	306
Tablo 4.104. Çalışma grubunun Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeyine ilişkin ön ve son ölçüm puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi	307
Tablo 4.105. TDYMÖ’nün ön ve son ölçüm uygulamalarına yönelik betimsel analizi	308

Tablo 4.106. Çalışma grubunun Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeyine ilişkin ön ve son ölçüm puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi.....	309
--	-----

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 4.1. Çalışma kâğıdı 1.1.	179
Görsel 4.2. Çalışma kâğıdı 1.2.	180
Görsel 4.3. Çalışma kâğıdı 2.1.	190
Görsel 4.4. Çalışma kâğıdı 2.2.	190
Görsel 4.5. Çalışma kâğıdı 3.1.	195
Görsel 4.6. Çalışma kâğıdı 4.1.	210
Görsel 4.7. Çalışma kâğıdı 7.1.	228
Görsel 4.8. Çalışma kâğıdı 8.1 ve çalışma kâğıdı 8.2.	243
Görsel 4.9. Çalışma kâğıdı 9.1.	248
Görsel 4.10. Çalışma kâğıdı 9.2.	248
Görsel 4.11. Hazırlanan broşürlerden örnekler.	253
Görsel 4.12. Çalışma kâğıdı 10.1.	254
Görsel 4.13. Çalışma kâğıdı 11.2.	270
Görsel 4.14. Çalışma kâğıdı 11.1.	271
Görsel 4.15. Çalışma kâğıdı 12.1.	277
Görsel 4.16. Çalışma kâğıdı 13.1.	283
Görsel 4.17. Atatürk konulu afiş örnekleri.	284
Görsel 4.18. Çalışma kâğıdı 13.2.	284
Görsel 4.19. Çalışma kâğıdı 14.1.	292

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 3.1. Uygulamanın yapıldığı okul.....	136
Fotoğraf 3.2. Uygulamanın yapıldığı sınıf.....	139
Fotoğraf 4.1. Ailece Okuyoruz etkinliğinin ders dışı uygulaması.	185
Fotoğraf 4.2. Ailece Okuyoruz etkinliğinin ders içi uygulaması.	186
Fotoğraf 4.3. Geleceğin Peşinde etkinliğinin ders dışı uygulaması.	194
Fotoğraf 4.4. Geleceğin Peşinde etkinliğinin ders içi uygulaması.....	195
Fotoğraf 4.5. Ben Bir Muhabirim etkinliğinin ders içi uygulaması.....	200
Fotoğraf 4.6. Büyüklerimin Efsaneleri etkinliğinin ders içi uygulaması.	215
Fotoğraf 4.7. Yâr Bana Bir Eğlence etkinliğinin ders içi uygulaması.	219
Fotoğraf 4.8. Kültür Avcıları etkinliğinin ders dışı uygulaması.	224
Fotoğraf 4.9. Kültür Avcıları etkinliğinin ders içi uygulaması.....	225
Fotoğraf 4.10. Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum etkinliğinin ders dışı uygulaması. ...	232
Fotoğraf 4.11. Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum etkinliğinin ders içi uygulaması.	233
Fotoğraf 4.12. Fiilleri Öğreniyorum etkinliğinin ders dışı uygulaması.	247
Fotoğraf 4.13. Ne İstedi, Ne Oldu etkinliğinin ders içi uygulaması.	253
Fotoğraf 4.14. Ben Bir Tasarımcıyım etkinliğinin ders içi uygulaması.....	258
Fotoğraf 4.15. İzliyorum, Öğreniyorum etkinliğinin ders dışı uygulaması.	276
Fotoğraf 4.16. İzliyorum, Öğreniyorum etkinliğinin ders içi uygulaması.	277
Fotoğraf 4.17. Ben Bir Araştırmacıyım etkinliğinin ders içi uygulaması.....	282
Fotoğraf 4.18. Benim Afişim etkinliğinin ders içi uygulaması.....	290
Fotoğraf 4.19. Doğa Muhafızları etkinliğinde çiçek dikme süreci.	291
Fotoğraf 4.20. Doğa Muhafızları etkinliğinin ders dışı uygulaması.	296

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Eylem araştırması döngüsü.....	131
--	-----

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

 : Ders dışı etkinlik

 : Ders içi etkinlik

Kısaltmalar

A.G.: Araştırmacı Günlüğü

bkz.: Bakınız

DİKAB: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi

G.G.: Gözlemci Günlüğü

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

Ö: Öğrenci

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TDETÖ: Türkçe Dersi Etkinlikleri Tutum Ölçeğı

TDÖP: Türkçe Dersi Öğretim Programı

TDYMÖ: Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeğı

V: Veli

vb.: ve benzeri

vd.: ve diğeri

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Doktora Tezi

DERS DIŞI ETKİNLİKLERİN ORTAOKUL TÜRKÇE DERSLERİNDE KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Osman YAKIŞAN

Türkçe dersi, temel dil becerilerinin edinimi üzerine kurulu bir ders olması sebebiyle sadece okulda, bir sınıf içinde yapılan çalışmalarla sınırlandırılmaz. Türkçe dersinde; öğrenciler dil becerilerini geliştirmeye yönelik ne kadar çok amaçlı ve planlı çalışma içinde olursa bu beceri alanlarında istenen ilerleme de o oranda sağlanacaktır. Bu durum, ders dışı etkinliklerin Türkçe derslerinde uygulanma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu gereklilikten yola çıkılarak araştırmanın temel amacı, ortaokullarda Türkçe dersinde ders dışı etkinliklerin belirli bir plan çerçevesinde uygulanabilme durumunu ortaya koyarak ders dışı etkinliklerin Türkçe dersinde kullanımına yönelik bir öneri geliştirmek, şeklinde belirlenmiştir. Bu amaçla yapılan araştırmanın yöntemi olarak eylem araştırması seçilmiştir. Araştırmada, eylem araştırması deseniyle elde edilen veriler, 2022-2023 eğitim öğretim yılında, Konya'nın Selçuklu ilçesine bağlı bir ortaokulun 7/D sınıfında bulunan 29 öğrenciden toplanmıştır. Uygulama öncesinde uygulama sınıfının ve uygulama okulunun mevcut durumunu belirlemek için görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca, velilerden gereken izinler alınmış, ardından öğrenciler "Kişisel Bilgi Formu"nu doldurmuştur.

Uygulama için 7. sınıf Türkçe ders kitabının temalarına yönelik dört eylem planı oluşturulmuştur. Buna göre, birinci eylem planında üç, ikinci eylem planında dört, üçüncü eylem planında üç, dördüncü eylem planında ise dört olmak üzere toplam 14 ders dışı etkinlik uygulanmıştır. Her eylem planı bitiminde öğrencilerle ve velilerle görüşülmüş, uygulanan etkinlikler değerlendirilmiş, yeni eylem planının uygulamasında gereken düzeltmeler yapılmıştır. Ayrıca, uygulanan her ders dışı etkinliktten sonra araştırmacı, gözlemci öğretmen, öğrenciler ve veliler yansıtıcı günlüklerine uygulanan ders dışı etkinliğe yönelik görüşlerini belirtmiştir ancak velilerden katıldıkları etkinliklerde yansıtıcı günlüklerini doldurmaları istenmiştir. Bunun yanında öğrenciler, her etkinlikten sonra öz değerlendirme formunu doldurmuştur. Ayrıca, uygulama öncesinde ve sonrasında öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine karşı tutumları ve Türkçe dersine yönelik motivasyonları ölçülmüştür.

Araştırmada öncelikle, uygulama sınıfının ve uygulama okulunun mevcut durumu ile ilgili bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre, araştırmada, Türkçe dersinde çoğunlukla birbirinin benzeri olan etkinliklerin uygulandığı ve bu etkinliklerin dersi sıkıcı hâle getirdiği; öğrencilerin boş zamanlarını doğru değerlendirme konusunda bilinçli olmadığı; velilerin yoğun çalışma gerekçesiyle çocuklarının derslerini takip edemedikleri; okulda çocukların boş zamanını doğru değerlendirmesi için yapılan yönlendirmelerin yetersiz olduğu; bu yönüyle, okulda ders dışı etkinlik denildiğinde akla genellikle gezilerin geldiği; okulda ders dışı etkinliklerin uygulanmasında öğretmenler arasında birlik olmadığı; öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine karşı tutumunun ve Türkçe dersine yönelik motivasyonlarının istenen seviyede olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmada eylem planlarının uygulanması sonucunda, ders dışı etkinliklerin etkisine yönelik çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre, araştırmada Türkçe dersinde uygulanan ders dışı etkinliklerin öğrencilerin sosyal becerilerinin ve akademik başarılarının artmasını; öz yeterlilik algılarının yükselmesini; dil ve araştırma becerilerinin gelişmesini; boş zamanlarını verimli kullanmalarını; yaratıcılıklarını ortaya koymalarını; millî kültür konusunda bilgi sahibi olmalarını; eğlenerek öğrenmelerini sağladığı; ayrıca etkinliklerden yeterli verimin alınabilmesi için ders dışı etkinliklerin iyi planlanması, çocuğun ilgi ve yeteneğine uygun olması, maddî ve müfredatla ilgili sorunların çözülmüş olması, etkinlikler arasında öğrencilere dinlenebilecekleri zamanın verilmesi gerektiği; velilerin çalışma koşullarının çocuklarının ders dışı etkinliklere katılımlarını etkilediği; ders dışı etkinliklere katılımın öğrencilerin teknolojiyi amaca uygun kullanmalarını etkilediği; okul saatlerindeki ders dışı etkinliklerin kontrolünün daha kolay olduğu; ders dışı etkinliklere katılımın öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine karşı tutumlarını ve Türkçe dersine yönelik motivasyonlarını artırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ders dışı etkinlik, Eylem araştırması, Ortaokul, Türkçe dersi.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Turkish and Social Sciences Education
Turkish Education Program
Doctoral Thesis

AN INVESTIGATION ON THE USE OF EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN SECONDARY SCHOOL TURKISH LESSONS

Osman YAKIŞAN

Since the Turkish course is a course based on the acquisition of basic language skills, it cannot be limited to the activities in a classroom at school. The more purposeful and planned activities students do in Turkish courses to develop their language skills, the more the desired progress in these skill areas will be achieved. This reveals the need to integrate extracurricular activities into Turkish courses. Based on this need, this study aims to develop suggestions for the use of extracurricular activities in Turkish courses by showing the applicability of extracurricular activities in secondary schools within the framework of a specific plan. Therefore, action research was employed. In the study, the data obtained through action research design were collected from 29 students in the 7/D class of a secondary school in the Selçuklu district of Konya in the 2022-2023 academic year. Before the implementation, interviews were conducted to determine the current situation of the implementation class and the school. In addition, before students filled in the "Personal Information Form", necessary permissions were obtained from the parents.

For the implementation, four action plans were created for the themes of the 7th-grade Turkish textbook. Therefore, 14 extracurricular activities, three in the first action plan, four in the second action plan, three in the third action plan, and four in the fourth action plan, were implemented. At the end of each action plan, students and parents were interviewed, the activities implemented were evaluated, and necessary improvements were made in the implementation of the new action plan. moreover, after each extracurricular activity, the researcher, observer teacher, students, and parents expressed their opinions about the extracurricular activity in their reflective diaries, but parents were asked to fill in their reflective diaries only the activities they participated in. In addition to having students fill out a self-evaluation form after each activity, their attitudes towards the activities and their motivation for the Turkish course were measured before and after the implementation.

First of all, some conclusions were drawn about the current situation of the implementation class and the school. Thus, it was found in the study that the activities in the Turkish course are mostly similar, and these activities make the class boring; students are not aware of the proper use of their free time; parents cannot follow their children's lessons due to their busy schedule; there is no sufficient guidance on the proper use of children's free time at school. So, when it comes to extracurricular activities, field trips are the first thing that comes to their mind. It was also found that there is no unity among teachers in the implementation of extracurricular activities at school and that students' attitudes towards Turkish course activities and their motivation for Turkish course are not at the desired level.

As a result of the research, the extracurricular activities in the Turkish classes were found to increase students' social skills, academic achievement, and self-efficacy perceptions; develop their language and research skills; improve their ability to use their free time efficiently; reveal their creativity; familiarize them with the national culture; and make learning fun. Moreover, to reap the benefits of the activities, extracurricular activities should be well-planned, match the child's interests and abilities, solve financial and curricular problems, and give students time to rest between activities. It was also found that parents' working conditions affect their children's participation in extracurricular activities, that participation in extracurricular activities affects students' appropriate use of technology, that extracurricular activities are easier to control during school hours, and that participation in extracurricular activities increases students' attitudes towards Turkish course and their motivation for Turkish classes.

Keywords: Action research, Extracurricular activity, Secondary school, Turkish lesson.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar başlıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsanlar arasında iletişimin sağlanmasında en temel araçlardan biri olan dil, aynı zamanda milletlerin kültürel varlığını taşıma ve bu varlığı gelecek kuşaklara aktarma özelliğine de sahiptir. Bu açıdan milletlerin dillerine sahip çıkması ve dil öğretim sistemini sağlam temeller üzerine oturtması gerekir. Kültürün taşıyıcısı olan ana dilinin gelecek nesillere doğru aktarılabilmesi için Türkçe eğitimine her dönem önem verilmiştir ve daha iyi bir ana dili eğitimi oluşturmak için Türkçenin okullarda öğretimi ile ilgili belirli dönemlerde yöntem değişikliğine gidilmiştir. Bu yöntem değişiklikleri eğitim politikalarının değişimi ve buna bağlı olarak yayımlanan öğretim programlarındaki anlayış farklılığından kaynaklanmaktadır.

Türkçe dersinin yapısının şekillenmesini ve ders sürecinde öğrenci merkezli bir anlayışın oluşmasını sağlayan ilk yenilik 2005-2006 eğitim-öğretim yılında yapılmıştır. Bu yıl yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı (TDÖP) ile yapılandırmacı sistem, beceri temelli öğretim, etkinlik temelli öğretim gibi yeni kavramlar dillendirilmeye başlanmış ve Türkçe ders işleme anlayışı tamamen değişmiştir. 2006 yılından önceki dönemlerde daha çok ezbere dayanan ve saatlerce dil bilgisi kurallarının anlatıldığı anlayıştan öğrencilerin süreç içinde etkin oldukları; dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve yazma becerilerini yaparak yaşayarak edindikleri, Türkçenin kurallarını ezberlemek yerine bunu hem derslerde hem de günlük hayatta etkin olarak kullandıkları bir anlayışa geçilmiştir. Bu anlayışla Türkçe dersinin amaçları da değişmiştir. 2019 yılında yayımlanan TDÖP'te Türkçe dersinin amaçları öğrencilerde dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini bir bütün olarak geliştirip öğrencilerin her konuda eleştirel bakış açısına sahip olmalarına yardımcı olmak, aynı zamanda öğrencilerin millî ve kültürel değerlere önem vermelerini sağlamak olarak ifade edilmiştir (MEB, 2019). Günümüzde, 2019 yılı TDÖP'te sıralanan bu amaçları gerçekleştirmek için öğrencilerin etkin olduğu bir ders süreci plânlanmaktadır. Böylece öğrenciler derste yaparak yaşayarak öğrenmekte ve bir beceri dersi hâline gelen Türkçe dersinde kazanılması istenen beceri alanlarını zaman içinde kullanarak edinmektedirler. Türkçe dersine bu yapının

kazandırılmasında ve uygulama sürecinde dersin felsefi alt yapısının uygulanmasında etkinlik temelli öğretimden yararlanılır.

Etkinlik, “öğretim programındaki kazanımları öğrencilere kazandırmak için öğretmen rehberliğinde öğrenciler tarafından yapılan eğitici çalışmalardır” (Odabaşı, 2007, s. 17). Etkinlikleri öğrencilerin yapması, etkinlik kavramının ortaya çıkma amacını desteklemesi yönünden önemlidir. Çünkü, 2006 İlköğretim TDÖP’ünün yayımlanması, programa göre ders kitaplarının yazılması ve derslerde programda belirtilen anlayışa uygun bir sürecin oluşmasıyla öğrencilerin derste pasif bir alıcıdan etkin bir uygulayıcıya dönüşmesi yolunda önemli adımlar atılmıştır. Bu adımlardan en önemlisi de eğitim öğretim sürecinin içine etkinlik kavramının girmesidir.

2006 yılından bu yana eğitim öğretim sürecimizde etkinlik temelli öğretim anlayışı hâkim olduğu için etkinlikler, bu sürecin vazgeçilmez unsurlarından biri hâline gelmiştir. Etkinlik temelli öğretim, “temel itibarıyla etkinliklerin uygulanmasıyla dersin işlenişi”ni ifade etmektedir (Felder ve Brent, 2009, s. 282). Etkinlik temelli öğretimde bireylerin öğrenmeyi öğrenme becerisini edinmeleri amaçlanmaktadır. “Öğrenmeyi öğrenme kişinin öğrenme sorumluluğunun bilincinde olarak etkili bir öğrenme gerçekleştirmesine yardım edecek yöntem ve teknikleri bilerek bu tekniklere göre öğrenmeyi gerçekleştirmesidir” (Arıcı, 2020, s. 3). Etkinlik temelli öğretimde etkinlikler öğrencilere yaptırılarak öğrencilerin hem öğrenme sürecinin içinde etkin rol alması hem de kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu alabilmesi istenir. Bu açıdan etkinlik temelli öğretimin çağdaş bir eğitim öğretim şekli olduğu söylenebilir.

Etkinlik temelli öğretimin merkezinde etkinlikler vardır. Bu nedenle, etkinlik temelli öğretimde ders, etkinliklerle işlenirken derste kullanılan etkinliklerin belirli şartları sağlaması gerekir. Derste kullanılacak etkinlikler, “programın genel amaçlarına ve anlayışına, eldeki kaynaklara, uygulayıcıların yeterliliklerine ve toplumun genel kabullerine uygun, hedefleri gerçekleştirecek nitelikte, aileler, öğrenciler, öğretmenler ve toplum tarafından kabul edilebilir, öğrenciler ve öğretmenler tarafından benimsenebilir, maliyeti faydası karşısında önemsiz, yararları ölçülebilir, olası riskleri az, açık, anlaşılır ve gerekli unsurları içeren bir biçimde olmalıdır” (Erkan, 2006, s. 48).

Gerekli şartları sağlayan etkinliklerin derste kullanılmasında öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Çünkü etkinlik kavramını uygulayıcısı olan öğretmenden bağımsız düşünmek pek mümkün görünmemektedir. “Öğretmenlerin temel görevi ve öğrenme-öğretme

sürecinin temel uğraşısı öğrencileri merkeze alarak hepsinin etkinliklere katılmalarını sağlamaktır” (Göçer, 2018, s. 303). Öğretmen öğrencilerin etkinliklere katılımını destekleyerek sürecin öğrenciler için verimli geçmesine katkıda bulunacaktır. Ancak etkinliklerin uygulamasında ve öğrencilerin kazanımları edinmesinde öğretmenlere görevler düştüğü gibi ebeveynlere de önemli görevler düşmektedir. Çünkü okulda öğrenilen bilgi okul sonrasında pekiştirilmezse unutulma olasılığı artacaktır. Bu durumda okulda öğrenilen bilginin unutulma oranını en aza indirmek için okulda ya da sınıf dışında yapılacak çalışmalara önem vermek gerekir.

Etkinlik denildiğinde TDÖP’lerde ve genel alanyazında sınıf içinde ve ders kapsamında yapılan etkinlikler ele alınmaktadır. Oysaki eğitim öğretim süreci sadece okulla ya da sınıfla sınırlandırılmayacak kadar kapsamlı bir süreçtir. Bu sürecin en doğru şekilde yürütülebilmesi için hem derste hem de ders dışında öğrenme sürecini devam ettirecek çalışmalar planlamak gerekir. Ders dışında yapılan ve öğrencinin derste öğrenmelerini destekleyecek şekilde planlanan bu çalışmalara “ders dışı etkinlik” denilmektedir.

Ders dışı etkinlik kavramıyla ilgili alanyazında birçok tanımlama yapılmıştır. Bartkus vd. (2012, s. 698) ders dışı etkinlikleri “okulun himayesinde yürütülen ancak normal sınıf zamanının dışında gerçekleşen ve müfredatın bir parçası olmayan akademik ve akademik olmayan etkinlikler” şeklinde, Denault vd. (2019, s. 44) “okul saatleri dışında uygulanan, kurallara göre yönlendirilen ve okul müfredat programını takip eden çalışmalar” şeklinde, Şeker (2020, s. 349) “akademik kulüpler, sanat, öğrenme grupları, kültür kulüpleri, dans vb. gibi hem akademik hem de akademik olmayan etkinlikler” şeklinde, Shulruf vd. (2008, s. 420) “öğrencilerin, tipik okul günü ve kurslar dışında gönüllü olarak katıldığı bazı yapılandırılmış aktiviteler” şeklinde, Alnaeem (2021, s. 188) ise “ders müfredatının dışında kalan her türlü etkinlik” şeklinde ifade etmiştir. Ders dışı etkinlikle ilgili yapılan tanımlara bakıldığında araştırmacılar arasında görüş birliğinin olmadığı görülmektedir. Bazı araştırmalarda ders dışı etkinlikler müfredat kapsamında değerlendirilirken bazı araştırmalarda ise ders dışı etkinliklerin müfredatın dışında gerçekleşen çalışmalar olduğu vurgulanmaktadır. Benzer şekilde, bazı araştırmalarda ders dışı etkinlikler ders kapsamında, ders başarısını etkileyen çalışmalar olarak değerlendirilirken bazı araştırmalarda ise ders dışı etkinlikler, dersle alakası olmayan ve ders başarısına doğrudan katkı sağlamayan çalışmalar olarak ele alınmıştır. Alanyazında ders dışı etkinliklerin isimlendirilmesi konusunda da tam bir birliğin olmadığı görülmektedir. Alanyazında ders dışı etkinliklere “okul dışı etkinlikler” (Saraç, 2017; Ürey ve

Kaymakcı, 2020; Alkan, 2023; Sevim ve Demirci, 2025), “sınıf dışı etkinlikler” (Bodur, 2015; Özür ve Şahin, 2017; Tağrikulu ve Yılmaz, 2019; Evcimik, 2023), “program dışı etkinlikler” (Çöğmen, 2020; Kocayiğit ve Ekinci, 2020; Atmaca, 2023; Uzun ve Bolat, 2023), “ekstra program etkinlikleri” (Altan ve Şeker, 2021; Koç vd., 2024; Orhan vd., 2024) gibi çeşitli isimlerin verildiği belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında ise bu etkinlikler, ders dışı etkinlikler olarak ifade edilmiştir.

Ders dışı etkinliklerin tam olarak sınırı belirlenmemiş yapısı ve uygulanmasında karşılaşılan farklılıklar bir eğitim öğretim sürecinde ders dışı etkinliklerin nasıl kullanılması gerektiği sorusunu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle Türkçe dersi gibi dil becerileri üzerine kurulu, uygulama ve tekrar isteyen derslerde ders dışı etkinliklerin nasıl kullanılabileceği ve bu süreçte okul idaresinin, öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin sorumluluklarının ne olduğu, verilen ders dışı etkinliklerin nasıl takip edileceği sorusu daha da karmaşık bir durumun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu karmaşıklığı çözenin yolu, ders dışı etkinliklerin üzerine düşünülmüş ve süreç içinde oluşabilecek sorunları öngörebilecek bir planlama yapmaktır. Ancak bu konuda mevcut uygulamalara bakıldığında derslerde konuyla ilgili herhangi bir planlamanın yapılmadığı, dönem içinde oluşan şartlara uygun olarak ders dışı etkinliklerle ilgili anlık kararların verildiği ve bir plan dâhilinde hareket edilmediği için bilinçli ya da bilinçsiz yapılan ders dışı etkinliklerin yeterince denetlenmediği, özellikle ailelerin etkinliklere katılması ve öğrencilerin ders dışındaki zamanlarını verilen etkinliklerle doğru planlamaları konularında sorunlar yaşandığı görülmektedir. 2024 TDÖP’ü ile Türkçe derslerinde ders dışı etkinliklerin kullanımına yönelik önemli adımlar atılsa da programın uygulaması sürecinde hangi sorunlarla karşılaşılacağına yönelik henüz yeterli veri yoktur. Çünkü program, beşinci sınıflardan başlanarak kademeli olarak uygulanacak ve dolayısıyla programın çıktılarını görmek zaman alacaktır. Buna göre, uygulamada karşılaşılan sorunları ortaya koymak ve öğrencilerin ihtiyacına, Türkçe dersinin çıktılarına ve Türkçe ders kitaplarındaki temalara uygun olarak tasarlanan ders dışı etkinliklerin bir eğitim öğretim sürecinde bir planlama çerçevesinde nasıl uygulanacağını ortaya koymak için yapılan bu çalışmanın problem cümlesi, “Ortaokul Türkçe dersinde ders dışı etkinlikler nasıl uygulanabilir?” şeklinde kurulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, ortaokullarda Türkçe dersinde ders dışı etkinliklerin belirli bir plan çerçevesinde uygulanabilme durumlarını ortaya koyarak ders dışı etkinliklerin Türkçe dersinde kullanımına yönelik bir öneri geliştirmektir.

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Uygulama öncesinde uygulama okulunda ve uygulamaya katılan öğrencilerde ders dışı etkinliklerle ilgili mevcut durum nasıldır?
2. Uygulama öncesinde öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine karşı tutumu ve Türkçe dersine yönelik motivasyonları nasıldır?
3. Eylem planlarında yapılan ders dışı etkinlikler Türkçe dersinde nasıl uygulanmıştır?
4. Eylem planlarının uygulanma sürecine yönelik bulgular nelerdir?
5. Öğrencilerin ve velilerin eylem planlarının uygulanmasına yönelik görüşleri nelerdir?
6. Eylem planlarının uygulanması sonrasında öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine karşı tutumlarında ve Türkçe dersine yönelik motivasyonlarında bir değişme olmuş mudur?

1.3. Araştırmanın Önemi

Dili doğru kullanma becerisinin gelecek nesillere kazandırılması, toplumun en değerli varlık nedenleri arasında görülen dilin korunması ve geliştirilmesi için gereklidir. Bu becerinin yeni nesillere kazandırılması ancak sağlam bir Türkçe öğretimi politikası ve bu politikanın başarılı şekilde uygulanması ile gerçekleştirilebilir (Cemiloğlu, 2004). Türkçe öğretiminde belirli bir anlayışın oluşması ve bu anlayışın başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için uygulanan öğretim programının sorunlardan mümkün olduğunca arınmış olması gerekir.

Ülkemizde 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren yeni öğretim programının uygulanmaya başlanmasıyla Türkçe dersine karşı bakış açısı değişmiş ve öğrencinin merkezde olduğu, beceri edindirmeye dayalı yeni bir anlayışa geçilmiştir. 2024 TDÖP'ü ile bu anlayış daha da geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ortaokullardaki Türkçe dersinin öğretimine ilişkin bu anlayış değişikliği ile Türkçe dersi okul sınırlarını aşarak hayatın her aşamasında yararlanılan bir ders hâline gelmiştir. Çünkü Türkçe dersinde öğrencilere kazandırılmaya çalışılan becerileri öğrenciler en çok günlük hayatlarında geliştirebilir. Bu açıdan “dil becerileri bir bütünlük ve devamlılık gösterdiğinden, öğretmen öğrencilerin aileleriyle iş birliği içinde olmalı, okul dışında da bu becerilerin gerçekleştirilmesini sağlayıcı etkinlikler düzenlemelidir” (MEB, 2006, s. 9). Böylece, beceri edinimi üzerine kurulu bir ana dil dersi olan Türkçe dersinin sınıf dışında yapılan çalışmalarla desteklenmesi ve öğrencilerin dil becerilerini etkin kullanabilme yeterliliklerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.

Türkçe dersi, ders yapısı gereği günlük hayatla iç içe olması gereken bir derstir. Çünkü Türkçe dersinin temel amaçlarından biri öğrencilerin “dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmek”tir (MEB, 2019, s. 8). Öğrencilerin bu beceri alanlarını geliştirebilmesinin yolu, öğrencilere hayatının her aşamasında bu becerileri kullanacak fırsatlar vermektir. Bu nedenle, Türkçe derslerinde ders içerisinde yapılan çalışmaların ders dışında desteklenmesi gerekir. Türkçe dersindeki bu ihtiyaç, Türkçe dersinde ders dışı etkinliklerin nasıl kullanılacağı, derste kullanılan hangi etkinliklerin ders dışı etkinlik sayılabileceği gibi sorunları ortaya çıkarmaktadır.

Konuyla ilgili alanyazına bakıldığında Türkçe eğitimi ile doğrudan ilişkili olan ve ders dışı etkinlikleri çeşitli yönlerden ele alan yedi araştırma tespit edilmiştir. Bu araştırmalardan ilki Maden'e (2012) aittir. Araştırmada; günlük tutma, kütüphaneden ve kitaplıklardan yararlanma, araştırma yapma, şiir ezberleme, televizyon izleme, beğenilen yazıları dosyada biriktirme, farklı türlerde metinler yazma, arkadaşlarla sohbet etme, gazete, dergi vb. okuma, şiir dinletilerinde görev alma, tiyatro, sinema vb. etkinliklere katılma, aile ile okuma saatleri düzenleme, beğenilen şiir, şarkı vb. den arşiv oluşturma, yeni öğrenilen sözcüklerden sözlük oluşturma gibi faaliyetler ders dışı etkinlikler kapsamında değerlendirilmiştir.

Türkçe eğitiminde ders dışı etkinlikleri konu alan araştırmalardan bir diğeri Kara'ya (2016) aittir. Araştırmada, Türkçe öğretmenlerinin etkinlikleri öğrencilerin kendini geliştirdikleri ve kendilerini ifade ettikleri etkinlikler olarak gördükleri; ders dışı etkinlik denilince Türkçe öğretmenlerinin çoğunluğunun aklına tiyatro, drama vb. etkinliklerin geldiği; Türkçe öğretmenlerinin okulda ders dışı etkinlikler konusunda en fazla sorumluluğu kendilerinin üstlendiklerini düşündükleri; ders dışı etkinliklerin uygulanması sürecinde Türkçe öğretmenlerini en çok zorlayan şeyin okulların fizikî imkânlarının yetersizliği olduğu; Türkçe öğretmenlerinin ders dışı etkinliklerin uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlara en iyi çözümün yeterli araç, gereç, malzeme ve fiziki imkân sağlanması olduğu konusunda hemfikir oldukları bulgularına ulaşılmıştır.

Türkçe eğitiminde ders dışı etkinlikleri konu alan bir diğer çalışma Çıldır (2016) tarafından doktora tezi olarak yayımlanan ve daha sonra aynı adla makale şeklinde bir bölümü yayımlanan araştırmadır (Çıldır, 2018). Araştırmada müzede eğitim çalışmalarının öğrencilerin yazılı anlatım becerisine ilişkin bilgi düzeyinde bir gelişme sağlamadığı, buna rağmen uygulama ve toplam erişiler bağlamında geleneksel uygulamalara göre daha etkili olduğu tespit edilmiştir.

Türkçe eğitiminde ders dışı etkinlikleri konu alan araştırmalardan diğeri Bayburtlu (2020) tarafından yapılmıştır. Araştırmada; Türkçe dersi ünitelendirilmiş yıllık planlarında okul dışı öğrenme ortamlarına çok az yer verildiği; buna göre 5, 6 ve 7. sınıfların ünitelendirilmiş yıllık planlarında okul dışı öğrenme ortamlarına birer kez yer verilirken sekizinci sınıf yıllık planlarında ise buna hiç yer verilmediği belirlenmiştir.

Türkçe eğitiminde ders dışı etkinlikleri konu alan araştırmalardan bir diğeri Akyüz (2021) tarafından yapılmıştır. Araştırmadaki eğitim durumu bütünleştirilmiş yaklaşım kullanılarak hazırlanmış ve Almanya'daki Essen Şehir Kütüphanesi'nin çocuk bölümünde 8-10 yaş aralığındaki gönüllü 10 çocuğa uygulanmıştır. Araştırma kapsamında çocuk kütüphanesindeki Türkçe eğitimi çalışmalarının etkili sunulmasına yönelik dönütlere yer verilmiştir.

Türkçe eğitiminde ders dışı etkinlikleri konu alan araştırmalardan diğeri Ustabulut (2021) tarafından yapılmıştır. Araştırmada; Türkçe öğretmeni adaylarının okul dışı öğrenme konusunda kendilerini değerlendirmede, uygulamada, bilgi ve planlamada yeterli gördüklerini; okul dışı öğrenme için yapılan planlamanın başarı düzeyini ve okul dışı öğrenmede gerçekleşmeyen hedef davranışları tespit edebileceklerini; kullanılan araç gereçlerin katkısını belirleyebileceklerini; okul dışı öğrenme ile ilgili uygun ölçme ve değerlendirme yapabileceklerini belirttikleri ifade edilmiştir.

Türkçe eğitiminde ders dışı etkinlikleri konu alan araştırmalardan sonuncusu ise Bolat ve Köroğlu (2022) tarafından yapılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların okul dışı öğrenmenin bilgi, planlama ve değerlendirme boyutlarına ilişkin yeterliklerinin yüksek olduğu ancak uygulama boyutunda daha düşük yeterliliğe sahip oldukları belirlenmiştir.

Alanyazında, bu araştırmalar dışında Türkçe eğitiminde ders dışı etkinlikleri konu alan başka bir araştırma tespit edilememiştir. Alanyazında tespit edilen bu araştırmalarda ders dışı etkinliklerin Türkçe derslerinde nasıl kullanılabileceği, hangi etkinliklerin Türkçe dersinde kullanılabilen bir ders dışı etkinlik olduğu gibi çeşitli sorular tam olarak cevaplanabilmiş değildir. Bu açıdan araştırma, Türkçe dersi içinde ders dışı etkinliklerin yerini belirlemeyi, ders dışı etkinliklerin Türkçe derslerinde bir plan çerçevesinde nasıl uygulanabileceğini ve ders dışı etkinliklerden yararlanmanın Türkçe derslerine etkilerinin neler olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaca yönelik yapılan araştırmada eylem araştırması deseni tercih edilerek ders dışı etkinliklerin Türkçe derslerinde bir eğitim öğretim döneminde geliştirilen eylem

planlarıyla nasıl kullanılabileceğini ortaya koymak, uygulama sürecinde oluşabilecek sorunları anında tespit etmek ve sorunlara gerekli müdahaleleri yine uygulama sırasında yapmak hedeflenmiştir. Bu yönüyle araştırmanın ders dışı etkinliklerden Türkçe derslerinde yararlanan uygulayıcılara ve konuyla ilgili alanyazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın problem durumuyla, amacı ve alt amaçlarıyla ilgili ulusal ve uluslararası alanyazının taranması sonucunda oluşan kuramsal çerçeveye yer verilmiştir.

2.1. Etkinlik Nedir?

Yıllar içinde değişen dünya şartları ve buna bağlı olarak insanların farklılaşan bakış açılarına uygun şekilde ülkeler, eğitim anlayışlarında değişikliklere gitmiştir. Değişen dünya koşulları ve farklılaşan insan yapılarına bağlı olarak artık okul, öğrencilere saf bilgi veren bir yer olmaktan çıkmış; öğrencilerin birçok şeyi yaşayarak öğrenmelerini destekleyen bir yapı hâline dönüşmüştür. Okulun öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme imkânı sağlayan bir yer olmasında en önemli unsur okulda yapılan etkinliklerdir.

Etkinlikler, okulda uygulanabildiği gibi okul dışında da uygulanabilir. Etkinliklerin okullarda ve okul dışında uygulanabilen işlevsel yapısı, etkinlik kavramının farklılaşmasına ve günlük hayatta yapılan yemek yeme, yürüme, televizyon izleme gibi birçok duruma etkinlik denilmesine sebep olmuştur. Etkinlik kavramının değişen ve farklılaşan anlamları etkinlik kavramının aslında ne olduğu ya da ne olmadığı, hangi çalışmalara etkinlik denilebileceği ya da denilemeyeceği gibi birçok soruyu akla getirmektedir. Etkinlik kavramının ne olduğu ile ilgili alanyazına bakıldığında birçok farklı tanımın yapıldığı görülmektedir.

Oğuzkan (1974, s. 68), etkinlikleri “çocukların, kendi amaç ve gereksinimlerine uygun olan, isteyerek katıldıkları herhangi bir öğrenme durumu” olarak, Doyle ve Carter (1984), düşünce ve eylemi yönlendiren, organize eden yapıları belirlemek için kullanılan çalışmalar” olarak, Doyle (1986), öğrencilerin müfredatta yer alan kazanımlara yönelik birtakım sorumluluklar üstlenerek aktif katılımlarını gerektiren ve sonuç olarak bir ürün koymayı amaçlayan çekici eğitsel çalışmalar olarak, Öncül (2000, s. 450), “öğretmen tarafından çocuğun gelişmesine yararlı sayılan ve izlediği amaca onu ulaştırdığı ya da hoşlandığı için çocuğun kendi isteği ile yaptığı örüntü çalışmalar” olarak, Gömleksiz vd. (2011, s. 1825), “programda yer alan kazanımları öğrencilere kazandırmak için uygulanan faaliyetler” olarak, Coles ve Brown (2013) ise öğretmen aracılığıyla hazırlanmış olup öğrencilerin belirli bir yol, işleyiş, düzen ve süreci takip ederek oluşturduğu durum olarak ifade etmiştir.

Alanyazında yapılan incelemeler sonucunda etkinliklerle ilgili yapılan farklı tanımların etkinliklerin bütün yönlerini tam olarak kapsamadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle etkinlikle ilgili daha kapsamlı bir tanımın yapılması gerektiği düşünülmüştür. Buna göre etkinlik; dersin kazanımlarına ve uygulanacak grubun özelliğine (yaş, akademik durum, ilgi alanı vb.) uygun olarak hazırlanan ve belirli bir planla okul saatleri içinde sınıfta ya da sınıf dışında; okul saatleri dışında ise farklı fiziki ortamlarda, farklı şekillerde uygulanabilen; öğretmenin rehber, öğrencinin ise uygulayıcı olduğu; uygulama sonucunda somut ya da soyut çıktılar alınabilen eğitici çalışmalardır.

Etkinliklerle ilgili yapılan tanımda özellikle vurgulanan, etkinliklerin bir hedefinin olması gerektiği, kazanımlara uygun olarak tasarlanması gerektiği ve öğretmenin rehber, öğrencinin ise uygulayıcı olması durumudur. Tanımda sıralanan bu özellikleri barındıran bir etkinlik ortaya çıkması için tasarım sürecinde bazı durumlara dikkat etmek gerekir. Bu gereklilikten yola çıkılarak etkinlikler tasarlanırken dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekilde sıralanmıştır:

- Etkinlikler kazanımlara uygun olarak hazırlanmalıdır.
- Etkinlikler derste kolayca uygulanabilir ve öğrencilerin anlamakta zorlanmayacağı türden olmalıdır.
- Etkinliğin planlaması iyi yapılmalı, uygulama esnasında oluşabilecek sorunları en aza indirmek amaçlanmalıdır.
- Etkinlikler öğrencilerin ilgisini çekecek, merak duygusunu uyandıracak niteliklere sahip olmalıdır.
- Etkinlikler öğrencileri araştırmaya, üretmeye, yeni fikirler geliştirmeye teşvik etmelidir.
- Etkinlikler tasarlanırken uygulanacak sınıfın gelişim düzeyi, yeterlilikleri iyi belirlenmelidir.

Etkinliklerin tasarlanması sürecinde yukarıda sıralanan hususlar en çok öğretmenleri ilgilendirmektedir. Çünkü etkinliklerin tasarlanması ve uygulanması sürecinden birinci derecede sorumlu olan kişiler öğretmenlerdir. Aynı zamanda öğretmenlerin temel görevi ve öğrenme-öğretme sürecinin temel uğraşısı öğrencileri merkeze alarak hepsinin etkinliklere katılmalarını sağlamaktır (Göçer, 2018). Yapılandırmacı yaklaşıma göre de öğretimin düzenleyicisi olan öğretmenler, bilginin doğasına uygun olarak öğrencilerin bilgiyi yapılandırabilmesini sağlayacak etkinlikler ortaya koyma çabası içinde olurlar (Küpcü, 2008).

Nitekim Watson (2008), çalışmasında etkinliklerin uygulayıcısı olan öğretmenin rehberliği olmadığı zaman yapılan etkinliklerin hiçbir anlamının olmayacağını ifade etmiştir.

Etkinliğin uygulanma sürecinde öğretmenin rolü ile ilgili olarak Arıcı (2020), etkinlik yapılmadan önce öğretmenin hangi etkinlik yapılacaksa o etkinliğin nasıl yapılacağına ve daha sonra da değerlendirmenin nasıl olacağına ilişkin öğrencilere açıklama yapması, gerekirse de örnek göstermesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunun yanında Watson ve Mason (2007), etkinliklerle ilgili bu durumu destekleyen şekilde bir etkinliğin sınıf ortamında kullanılabilmesi için etkinliğin içerisinde yönlendirici faaliyetler olsa da mutlaka öğretmen tarafından öğrenciler ile kullanıldığında anlam kazandığını belirtmiştir.

Öğretmenin rehberliğinde uygulanan etkinliklerin öğrenciler üzerinde birçok olumlu etkisi olacaktır. Bu durumla ilgili olarak Schwarz ve Linchevski (2007), etkinliklerin öğrencilerin farklı fikirleri birbirlerine aktarmalarını ve bu sayede etkileşim içinde olmalarını; Ferguson (2009), etkinliklerin öğrencilerde farklı düşünce yapılarının ortaya çıkmasını; Gömleksiz vd. (2011), etkinliklerin öğrencilerin derse karşı motivasyonunun artmasını; Narin (2021) ise etkinliklerin öğrenmelerin kalıcılığını sağladığını ve derslerin daha eğlenceli geçmesine etkisi olduğunu belirtmiştir. Öğrenciler üzerinde bunun gibi birçok olumlu etki bıraktığı tespit edilen etkinliklerin planlanmasından uygulanmasına kadar bütün süreçlerin titizlikle yürütülmesi gerekmektedir. Bu konuda öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumluluklardan biri de etkinlikleri uygularken uygun yöntemi seçmektir.

2.2. Etkinlik Temelli Öğretim

Etkinlik temelli öğretim, en temel anlamıyla “etkinliklerin uygulanmasıyla dersin işlenişi”ni ifade etmektedir (Felder ve Brent, 2009, s. 282). Daha kapsamlı bir tanıma göre ise etkinlik temelli öğretim, öğrencilere karşılaştıkları sorunlara karşı yaratıcı düşünmeyi öğreten, öğrencilerin kolay uygulanabilen çözümler bulmasına yardımcı olan, gelişim çağındaki çocukların öğrenme konusunda kendilerine güvenlerinin artmasını sağlayan önemli bir yöntemdir (Hee, 2005). Benzer bir başka tanımda ise etkinlik temelli öğretim, öğrenme hedeflerine göre uyarlanmış veya tasarlanmış, öğrenci merkezli, özgün, öğrencilere çeşitli öğrenme fırsatları sağlayan planlı çalışmalar, şeklinde ifade edilmiştir (Johnson vd., 2015).

Belirtilen tanımlardan yola çıkılarak etkinlik temelli öğretimle kastedilenin etkinliklerin derste ya da ders dışında uygulanma süreci olduğu söylenebilir. Ancak bu etkinliklerin uygulanma süreci ve uygulanma sürecinde hem öğretmenin hem de öğrencilerin kazanımları

etkinlik temelli öğretimi genel kalıpların dışına çıkarmaktadır. Bu yönüyle yapılandırmacı eğitim anlayışının bir sonucu olarak ortaya çıkan etkinlik temelli öğretim, geleneksel öğretim tekniklerinden farklıdır. Çünkü öğrenciler etkinlik temelli öğretim içinde aktif rol alırlar. Etkinlik temelli öğretim, “öğrencinin hazır bir şeyi yapmaya veya düşünmeye dinamik olarak dâhil olduğu bir eğitimidir” (Kenley, 2007, s. 57). Böylece etkinlik temelli öğretimin uygulandığı sınıflarda öğrencinin sadece bilgi alan bir varlık olmaktan çıkarılıp bilgiye ulaşan, öğrenen ve öğrendiklerini sorgulayan bir varlık hâline gelmesi amaçlanmıştır.

Öğrencinin ders sürecinde etkin olduğu ve her şeyi öğrencinin deneyimleyerek öğrenmesinin istendiği etkinlik temelli öğretim, sınıf ortamında öğrencilerin en az öğretmen kadar derslere hazırlıklı gelerek derste etkin olmalarını gerektirmektedir (Şirin, 2012). Derse hazırlıklı gelen ve etkinliklere etkin olarak katılan öğrencilerde analiz, sentez ve değerlendirme gibi daha üst düzey beceriler gelişecektir (Bonwell ve Eison, 1991; Festus, 2013). Çünkü etkinliklere katılan öğrenciler etkinliğin içeriğinde istenenleri bulmaya çalışacak, kendileri yeni bir ürün ortaya koyacak ya da var olan ürün üzerinde değerlendirmeler yapacaktır.

Etkinlik temelli öğretimin uygulandığı sınıflarda yapılan etkinlikler, öğrencilerin öğrendiklerini içinde yaşadıkları sosyokültürel ve çevresel durumlarla ilişkilendirmelerine imkân sağlayan şekilde olmalıdır. Bu tarz etkinlik ve çalışmalar, öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı kılmakla birlikte öğrencilerin öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağlayacaktır (Korkmaz, 2021).

Etkinlik temelli öğretimin planlanmasında, uygulanmasında ve uygulama sonrasında gerekli değerlendirmenin yapılmasında öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Çünkü etkinliğe dayalı öğrenme etkili öğrenci-öğretmen etkileşimine dayanır. Etkinlik temelli öğretim; öğrencileri sorgulamaya, keşfetmeye, deney yapmaya, iş birliği yapmaya ve öğrenmenin keyfini yaşamaya teşvik eder. Bu teknikte, öğretmenlerin rolü bilgi vermekten kolaylaştırma ve motive etme rolüne doğru değişmektedir (Patil vd., 2016).

Alanyazında etkinlik temelli öğretimin uygulandığı sınıflarda çeşitli olumlu etkilerin ortaya çıktığını belirten çalışmalara rastlanmıştır. Ekinci vd. (2020), etkinlik temelli öğretimin akademik başarıyı artırdığını; Camci (2012), etkinlik temelli öğretimin öğrencilerin yorum yapma yeteneklerini geliştirdiğini ve öğrencileri nedensel düşünmeye teşvik ettiğini; Karakaş vd. (2016), öğrencilerin çevreye karşı duyarlılıklarını artırdığını; Kösterelioğlu vd. (2014) ile Olkun ve Toluk Uçar (2014), öğrenilenlerin kalıcılığını artırdığını; Anwer (2019), öğrencilerin

derse karşı motivasyonlarını artırdığını belirtmiştir. Alanyazında etkinlik temelli öğretimin faydalarına yönelik elde edilen bulgulardan yola çıkılarak etkinlik temelli öğretimin öğrenme sürecinde tam olarak uygulanmasının sorunların büyük bölümüne çözüm olacağı düşünülebilir (Batdı, 2014).

Etkinlik temelli öğretimin öğrenciler üzerinde sıralanan etkileri oluşturabilmesi için etkinlik temelli öğretim sürecinin ilgi çekici ve eğlenceli olması gerekir. Böylece öğrenilen bilgiler öğrenciler tarafından daha iyi kavranacaktır (Binbaşıoğlu, 2013). Çünkü etkinlik temelli öğretimin uygulandığı sınıfta öğrenciler, uygulamalı deneyimlere aktif olarak katılır; soyut fikirleri, teorileri somut gözlemlerle ilişkilendirme şansına sahip olur. Bu onların bilimsel kavramları derinlemesine anlamasına da yardımcı olur (Noreen ve Rana, 2019). O hâlde, duygusal, zihinsel, fiziksel ve entelektüel faaliyetler arasındaki iyi denge, etkinlik temelli öğretim için gerekli olan önemli şeylerdir (Suparno vd., 2019).

Etkinlik temelli öğretimin derste verimli şekilde uygulanabilmesi için öncelikle gerekli olan sağlam bir planlamadır. Sağlam bir planlamanın yapılabilmesi için program geliştirme çalışmalarına ağırlık verilmesi ve tam olarak etkinlik temelli öğretimin içeriğine ve uygulamasına uygun programların hazırlanması gerekmektedir. Bu açıdan, etkinlik temelli öğretime dayalı bir programın öğrenciyi merkeze alan ve öğrenciyi sürecin içinde daima etkin kılan, eğlenceli çalışmalar içeren, otantik yaşantılar barındıran, öğrencilerin becerilerini ve yaratıcı düşünebilme kabiliyetlerini geliştirmeyi hedefleyen bir yapıda olması gerekir.

Eğitim öğretim sürecinde karşılaşılan sorunları en aza indirmek ve bu sorunların eğitim öğretim sürecini aksatmasına engel olmak için geri dönütler çok önemlidir. Çünkü eğitimci dönütlerin durumuna göre bir planlama yapacak ve süreç bu dönütlere göre ilerleyecektir. Ayrıca, öğrenme dönütlerinin öğrencilerin öğrenmesinde önemli bir rol oynadığı da bilinmektedir (Torrance, 2007). Bu durum etkinlik temelli öğretim için de geçerlidir. Yapılan etkinliklerin amacına ulaşp ulaşmadığı, öğrenciler üzerinde ne gibi değişiklikler meydana getirdiği gibi çeşitli durumları ortaya koymak için amacına uygun bir değerlendirme yöntemi seçilmesi gerekir. Neyse ki etkinlik temelli öğretimin uygulanmasıyla değerlendirme yöntemleri de değişmiş ve çeşitlenmiştir.

Etkinlik temelli öğretimin uygulandığı sınıflarda değerlendirme türleri geleneksel anlayıştan oldukça farklıdır. Etkinlik temelli öğretimin uygulanmasıyla süreç değerlendirme, akran değerlendirme, öz değerlendirme ve iş birliğini değerlendirme gibi farklı değerlendirme

aşamalarının ortaya çıktığı görülmüştür (Batdı, 2014). Bu değerlendirme aşamaları artık eğitim öğretim sürecini değerlendirmenin tek elden değil birçok farklı paydaşın katılımıyla olması gerektiğini göstermektedir. Eğitim süreci artık iş birliğini gerektirmektedir ve bu iş birliğinin sarsılmadan devam edebilmesi için bütün paydaşların sürece dâhil olması gerekmektedir.

2.3. Etkinliklerin Sınıflandırılması

Araştırmanın konusu ve alanyazındaki gereklilikler ölçüsünde araştırma kapsamında etkinlikler, ders içi etkinlikler ve ders dışı etkinlikler olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

2.3.1. Ders içi etkinlikler

Eğitim, bireylerin toplumun eğilimlerine uygun olarak yetişmelerinde, toplumun geleceğinin şekillenmesinde en önemli etkenlerden biridir. Nitekim, “insanlık son on yılda iki milyon yılda ürettiğinden daha fazla bilgi üretmiştir ve bu gücün tek nedeni de eğitimidir” (Yücel, 2010, s. 4). Eğitimin bilgi üretici gücünden yola çıkarak eğitim sistemleri bireylerin tercihlerine saygı duymalı ve onların kişisel gelişimlerine yardımcı olabilecek etkinlikler planlayıp yürütebilmelidir (Şirin, 2012).

Bireylerin gelişimlerine yardımcı olabilmek amacıyla tasarlanan, ders saatlerinde belli bir plan dâhilinde uygulanan, ders kitapları, çalışma kâğıtları gibi çeşitli araçlardan yardım alınarak yürütülen etkinlikler “ders içi etkinlik” olarak nitelenebilir. Ders içi etkinliklerin kapsamı değerlendirildiğinde aslında eğitim süreçlerinde etkinlik olarak kastedilen çalışmaların genellikle ders içi etkinlik olduğu belirlenmiştir.

Eğitim sistemleri içinde, tasarlanan etkinliklerin derste uygulanması bir plana göre olmalıdır. Etkinliklerin derste uygulanması, tasarlanan programlar yardımıyla olur. Program denildiğinde akla eğitim programı, öğretim programı ve ders programı gelir. Eğitim programı, öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği; öğretim programı, okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneği; ders programı ise bir dersin süresi içinde planlanan hedeflerin bireye nasıl kazandırılacağını gösteren tüm etkinliklerin yer aldığı bir plan şeklinde ifade edilmiştir (Demirel, 2011). Programların bu tanımlarından yola çıkılarak dersin içeriğine, amacına, uygulanacak etkinliklerin yapısına uygun şekilde programlar tasarlanmalı ve etkinliklerin uygulanması tasarlanan programlardaki yönergelere uygun olmalıdır.

Derste uygulanacak etkinlikler tasarlandıktan ve etkinliklerin uygulanması programlar yardımıyla planlandıktan sonra etkinliklerin uygulanacağı ortamı ayarlamak gerekir. Ders içi etkinlikler, çoğunlukla uygulama okulunda ders saatleri içinde gerçekleştirilir. Bu anlamda okulun hem fizikî imkânları hem de sosyokültürel durumu etkinliklerin verimli uygulanmasını etkileyen durumlardır.

Okul, kontrollü ve planlı bir eğitsel ortama sahiptir. Buna bağlı olarak bireyin okula gelmeden önce geçirdiği toplumsallaşma sürecinin olumsuz etkileri okulda azaltılmaya ve giderilmeye çalışılır (Celep, 2010). Okulun bu görevini en iyi şekilde yapmasını sağlayan şey “eğitimin okullarda daha planlı ve programlı” olmasıdır (Çalık, 2012, s. 15). Planlı ve programlı eğitim çalışmalarının en iyi uygulandığı yerler olan okullarda yapılan derslerin içeriği, uygulanma şekli son yıllarda köklü bir değişime uğramıştır. Bu durumun ana sebebi değişen insan yapıları, eğitim sürecine karşı farklılaşan bakış açısı ve hızla değişen dünya şartlarının getirdiği yenilikler sonucunda eğitim yöneticilerinin öğrenen merkezli bir bakış açısına sahip olmalarıdır. Bu öğrenen merkezli eğitim anlayışı alanyazında yapılandırmacı eğitim olarak nitelendirilmektedir. Yapılandırmacı eğitim, öğrenciyi merkeze alan ve böylece bütün eğitim ve öğretim aşamalarında öğrencinin işin içinde olduğu bir süreci destekleyen ve bunu da tüm derslerde uygulamayı amaç edinen bir yaklaşımdır (Chen, 2003). Yapılandırmacı eğitime uygun öğrenme ortamı ise yapılandırmacı felsefeye dayanan ve öğrencinin bilgiyi yapılandırma sürecini destekleyen öğretim ortamı olarak açıklanmaktadır (Tynjala, 1999).

Yapılandırmacı anlayışta, öğrencinin öğrenme sürecinin merkezinde olması, öğrencinin sadece bilgi alan değil bilgiyi edinen, tecrübe eden ve hayatına geçiren bir konumda olması istenir. Bu nedenle yapılandırmacı yaklaşıma göre en uygun öğrenme durumu, etkinliklerle etkin öğrenmedir (Güneş, 2007). Çünkü etkinlikler sayesinde öğrenciler bilgiye ulaşma yollarını öğrenmekte; bu açıdan sadece bilgiyi alan değil, bilgiyi edinen bir duruma gelmektedir. Etkinlik temelli öğretimin uygulanma sürecindeki öğrencinin durumu ile yapılandırmacı anlayışın öğrenene bakış açısı birbiriyle uyumaktadır. Bu açıdan yapılandırmacı anlayışın eğitim sistemi olarak benimsenmesiyle etkinlikler de derslerde uygulanır duruma gelmiştir.

Derslerde uygulanan etkinliklere bakıldığında genellikle ders içi etkinlikler şeklinde olduğu görülmektedir. Etkinliklerin seçilmesinde ve uygulanmasında başucu kaynağı ise kitaplardır. Çünkü kitaplardaki etkinliklere ulaşmak ve etkinliklerin derslerde uygulanması kolaydır. Ayrıca, MEB tarafından etkinlikler üzerinde gerekli denetimler yapılmış, etkinliklerle

ilgili alan uzmanlarının görüşleri alınmış ve en önemlisi eğitim öğretim süreci içinde hangi etkinliğin ne zaman yapılacağı ile ilgili öğretmenlere hazır bir planlama sunulmuştur. Bütün bu durumlar öğretmenleri ders kitaplarındaki etkinlikleri derslerinde daha çok kullanmaya teşvik etmektedir. Alanyazında, öğretmenlerin ders kitaplarına bağlılık düzeylerinin incelendiği araştırmalarda da öğretmenlerin derslerinde ders kitaplarındaki etkinlikleri daha çok kullandıkları görüşü desteklenmektedir (Öztürk, 2019; Kara Özkan, 2021; Köroğlu ve Balcı, 2022; Karaaslan, 2023).

Derste öğretmenin kullandığı etkinliklerin ders kitaplarından seçilmesi ders içi etkinlikler için bir aşamadır. Diğer önemli aşamalardan biri de etkinliği uygulayan öğretmenin özellikleridir. “Öğretmen etkili öğrenme için eğitim-öğretim ortamını düzenleyen, öğrencinin başarısını ön plana çıkaran, ona öğrenmeyi, öğrenme yollarını gösteren, rehber, öğrencinin kendine özgü özelliklerini bilen ve bunların ortaya çıkmasına imkân tanıyan kişidir” (Taşpınar, 2010, s. 5). Bu yönleriyle öğretmen ders kitaplarındaki etkinlikleri sınıfın durumuna, dersin içeriğine, okulun bulunduğu çevrenin şartlarına göre en verimli şekilde uygulamaya özen gösteren kişi olmalıdır. Nitekim, etkili bir öğrenme sürecinde asıl istenen, öğrenenlerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak, benimsenen çeşitli öğrenme yaklaşımları için farklı deneyimler edinmesine fırsat verip onların baskın kullandıkları öğrenme stillerinin yanı sıra baskın kullanmadıkları öğrenme stillerini de geliştirmelerine imkân sağlanmasıdır. (Gencel ve Erdoğan, 2022). Bu açıdan öğretmenlerin sorumluluğu oldukça fazladır. Konuyla ilgili olarak Ericksen (1978), sınıfta etkinliklerle etkili öğrenmenin, öğretmenin ilk etapta öğrencileri derse çeken ilgiyi sürdürme becerisine bağlı olduğunu ifade etmiştir.

Öğretmenin rehberliğinde uygulanan ders içi etkinliklerin derslerde verimli şekilde uygulanması durumunda öğrenciler; uygulamalı problem çözme, bilgi ve becerilerin aktarımı gibi daha üst düzeyde performansla izin veren zihinsel modeller oluştururlar (Churchill, 2003). Bu yönüyle etkinlikler, derslerde öğrencileri kendi öğrenmelerine dâhil etme aracı olarak giderek artan sıklıkta kullanılmaktadır (Alabi, 2014). Kullanımı giderek artan etkinlikler sayesinde öğrencilerin kendilerine olan güvenleri artmakta, kendi öğrenmelerinin sorumluluklarını almayı öğrenmekte ve böylece yapılan etkinlikler öğrencilerin özgüven kazanmalarına yardımcı olmaktadır.

2.3.2. Ders dışı etkinlikler

Ders dışı etkinliklerin dünyada ve ülkemizde ne zaman uygulanmaya başlandığı merak konusudur. Önceki yıllarda ders dışı etkinlik kapsamına girebilecek etkinlikler yapılmıştır

ancak bu etkinlikleri, planlı ve amaca dönük etkinlikler olmadığı için ders dışı etkinlik olarak değerlendirmek uygun olmayacaktır. Ders dışı etkinliklerin dünyadaki süreciyle ilgili olarak Boatwright (2009) çalışmasında, ders dışı etkinliklerin tarihi gelişimini üç aşamada ele almıştır. Çalışmada, ilk aşama olarak 1880 ve 1896 yılları arasındaki dönem ele alınmış ve bu dönemde eğitimcilerin tüm ders dışı etkinlikleri reddettiği belirtilmiştir. İkinci aşamanın ise 1896 ve 1917 arasındaki dönem olduğu ve bu dönemde eğitimcilerin ders dışı etkinlikleri yavaş yavaş kabul etmeye başladığı ifade edilmiştir. Son aşama olarak ise 1918'den sonraki dönem ele alınmış ve bu dönemde artık eğitimcilerin ders dışı etkinliklerin önemini daha iyi kavradıkları belirtilmiştir.

Dünyada 19. yüzyılın sonlarında tartışılmaya başlanan ve 20. yüzyılın daha ilk yıllarında uygulanan ders dışı etkinliklerin ülkemizde dile getirilmesi ve uygulanması dünyaya göre çok daha sonra olmuştur. Ülkemizdeki ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili ilk örneği Binbaşoğlu (2000) vermiştir. Binbaşoğlu, 1909'da İstanbul Öğretmen Okuluna müdür olarak atanan Sâti Bey'in ilk yaptığı işlerden birinin o zaman okulda disiplin sağlamakla sorumlu olan ve mubassır (gözcü) olarak görevlendirilen kişilerin görevlerine son vermek olduğunu, böylece öğrencilerin kendilerini yönetmelerine imkân sağlandığını ifade etmiştir. Bu sayede öğrenciler, ders saatleri dışında da bağımsız olabilme ve kendi yaşantılarını düzenleyebilme olanağına sahip olmuşlardır. Sâti Bey'in yaptığı bu uygulamanın sonuçları, ders dışı etkinliklerin hedefleriyle benzerlik göstermektedir. Daha sonrasında, 1936 yılında kurulan Köy Öğretmen Okulları ve 1940 yılında kurulan Köy Enstitüleri'nde ders dışı öğrenme ortamları kapsamına alınabilecek çeşitli uygulamalar yapıldığı görülmektedir (Berberoğlu ve Uygun, 2013). Bu okullarda verilen ziraat, ipek böcekçiliği, balıkçılık gibi dersler tamamen uygulamaya dayanan ve öğrenmeyi sınıf ortamının dışına taşıyan dersler olma özelliğine sahiptir.

Ülkemizde cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim anlayışımızda büyük değişiklikler olmuş ve büyük eğitim atılımları gerçekleştirilmiştir. Bu eğitim atılımlarında 1924 yılında John Dewey'in ülkemize gelmesi ve burada yaptığı toplantılar etkili olmuştur. Bu nedenle cumhuriyetin ilk yıllarında ders dışı etkinlik uygulamalarından bahsedilmesinin John Dewey'in ülkemize davet edilerek bir rapor hazırlaması ve bu rapor sonucunda eğitimde bazı reformlara gidilmesiyle gerçekleştiği söylenebilir (Çöğmen, 2020). John Dewey'in raporundan sonra ülkemizde eğitim alanında önemli reformlar yapılmış ancak öğrenci ile öğretmene, ders ile okula bakış açısı hemen değişmemiştir. Bu bakış açısının zamanla değişmesiyle etkinlik kavramı ve etkinlik temelli öğretim, eğitim anlayışımızın içine ancak 2005 yılından sonra

girebilmiştir. Bundan sonra, ülkemizde öğrenciye, öğretmene, derse ve okula bakış açısı değişmiş ve ders okulun dışına taşmaya başlamıştır. Bu durum ders dışı etkinlik uygulamalarının önemini daha da artırmıştır.

Dünyada çok uzun yıllar önce başlayan ancak ülkemizde o kadar eski bir geçmişi olmayan ders dışı etkinliklerin en etkin şekilde kullanıldığı yerler okullardır. Okullar, öğrencilerin eğitim öğretim süreci içinde birçok deneyim yaşamasını, bu deneyimler aracılığıyla öğrencilerin kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almasını sağlayan yerlerdir. Öğrenciler, okullarda yaptıkları etkinliklerle çeşitli yaşantıları tecrübe etmekte ve bu şekilde kendi yeterliliği ölçüsünde ilerlemektedir. Ancak eğitim öğretim etkinlikleri günümüzde yalnızca sözü edilen okullarda değil okul ortamının dışında, neredeyse her yerde, gerçekleştirilebilen bir olgu hâline gelmiştir. Öğretmenler, derslerin konu içeriklerine göre öğrencileri okul ortamı dışında pek çok farklı mekâna götürebilmekte, derslerini bu mekânda gerçekleştirebilmektedir (Şirin, 2012). Bu durum öğrencilerin daha fazla uyaranla karşı karşıya kalmasını, böylece eğitim öğretim süreci boyunca öğrencilere edindirilmeye çalışılan deneyimlerin okul dışı yaşantılarla desteklenmesini sağlamaktadır. Öğrencilerin öğrenmelerini okul dışı yaşantılarla da destekleyen bu çalışmalar, “ders dışı etkinlikler” olarak nitelendirilmektedir.

Ders dışı etkinliklerin ne olduğu ile ilgili alanyazında yapılmış tanımlara bakıldığında tanımlar arasında bakış açısı farklılıklarının olduğu görülmektedir. Bu bakış açısı farklılığının en belirginini ders dışı etkinliklerin müfredatla ilişkili, müfredatı destekleyen etkinlikler olarak mı yoksa tamamen müfredattan bağımsız etkinlikler olarak mı değerlendirileceği yönündedir. Alanyazında bu konuda tam bir birliğin olmadığı görülmektedir. Alanyazında ders dışı etkinlikleri müfredatı destekleyen etkinlikler olarak değerlendiren tanımlara bakıldığında, Babadoğan'ın (1990, s. 746), ders dışı etkinlikleri “program dışı görmekten çok, programı tamamlayan ve programla beraber uygulanan etkinlikler” olarak, Köse'nin (2003, s. 3), “geniş kapsamlı, çok amaçlı ve ders içi etkinliklerle birlikte yürütülen etkinlikler” olarak, Wilson'un (2009, s. 8), “okulla bağlantılı ve genellikle ayrı bir ders olarak değerlendirilmeyen organize öğrenci etkinlikleri” olarak, Androshchuk vd.nin (2020, s. 61), “öğrencilerin ortak müfredat çalışmaları sürecinde, çalışma veya boş zamanlarında bilinçli ve gönüllü olarak katıldıkları faaliyetler” olarak, Oral'ın (2021, s. 14), “öğrencinin gelişimi ve eğitimin genel amaçları açısından formal eğitim etkinliklerinden ayırmak mümkün olmayan birbirini bütünleyen eğitimin tamamlayıcı bir parçası” olarak ifade ettikleri görülmektedir. Sıralanan tanımlardaki

bakış açısına göre ders dışı etkinliklerin uygulanan müfredatla ilişkili, müfredatın eksik kalan yönlerini tamamlayan etkinlikler olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

Ders dışı etkinliklerin ders müfredatından ayrı düşünülmesi gerektiğini ifade eden tanımlara da alanyazında rastlanmaktadır. Ders dışı etkinlikleri müfredattan ayrı olarak değerlendiren tanımlara bakıldığında, Civil ve Koçak'ın (2018, s. 47), “öğrencilerin zorunlu olarak katılmaları gereken ve önceden belirlenmiş bir müfredatı içeren derslerin dışında, tamamen öğrencilerin kendi arzu ve tercihleri doğrultusunda katıldıkları etkinlikler” olarak, Balaguer vd.nin (2020, s. 2), “okul müfredatının bir parçasını oluşturmayan ve örgün eğitimden farklı olarak öğrenci katılımı isteğe bağlı olan etkinlikler” olarak, Stoll ve Pollastri'nin (2021, s. 1), “gençlerin tipik okul günü veya kurslar dışında gönüllü olarak katıldığı herhangi bir yapılandırılmış etkinlik” olarak, Ekinci'nin (2021, s. 16), “okul ortamında, normal sınıf/ders zamanının dışında, resmî programın bir parçası olmadan gerçekleşen, okulun gözetiminde, akademik ya da akademik olmayan, herhangi bir notla değerlendirilmenin yapılmadığı ve katılımın öğrencinin isteğine bağlı olduğu etkinlikler” olarak, Oğuz'un (2022, s. 40), “okulun rehberliğinde yürütülen ancak normal ders zamanının dışında gerçekleşen ve ders programının bir parçası olmayan akademik veya akademik olmayan etkinlikler” olarak tanımladıkları görülmüştür. Sıralanan tanımlarda ders dışı etkinliklere müfredattan bağımsız, çoğunlukla öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmesi için kullanılan etkinlikler olarak bakıldığı anlaşılmaktadır.

Ders dışı etkinliklerle ilgili alanyazındaki bu bakış açısı farklılığı ders dışı etkinliklerin ne olduğunun tam olarak anlaşılamamasına, sınırları tam belirgin olmadığı için yapılan hangi etkinliğin ders dışı etkinlik olarak değerlendirileceğinin bilinmemesine ve bu karmaşık yapısı nedeniyle uygulayıcılar tarafından çok önem verilmeyen bir etkinlik alanı olmasına sebebiyet vermiştir. Bu nedenle ders dışı etkinliklerin sınırlarının tam anlamıyla çizilmesi ve etkinlik türleri arasındaki yerinin belirginleştirilmesi gerekmektedir. Bu ihtiyaçtan ve araştırma sürecindeki deneyimlerden yola çıkılarak ders dışı etkinlikler, bazı durumlarda okulda, bir dersin kapsamında, dersin kazanımlarını desteklemek, öğrencilerin öğrendikleri konularla ilgili okul dışında araştırma yapmalarını, öğrendikleri konuları pekiştirmelerini sağlamak gibi amaçlarla ders saatleri içinde ancak sınıf ya da okul dışında gerçekleştirilen; bazı durumlarda ise okul kapsamında yürütülen proje, sınıflar arası ya da okullar arası yarışma, özel günlerde düzenlenen faaliyetler gibi belirli bir dersin kapsamında olmayan ancak öğrencilerin aktif katılımı istenen etkinlikler şeklinde ifade edilebilir.

Ders dışı etkinliklerle ilgili yapılan tanımdan da anlaşılacağı üzere ders dışı etkinlikler konusunda kesinlik kazanmayan ve alanyazında da araştırmacılar arasında tam bir görüş birliğinin olmadığı konulardan birisi de ders dışı etkinliklerin uygulandığı yer konusundadır. Atmaca (2012, s. 5), ders dışı etkinlikleri “okul bahçesinde, şehir içi parklarda, çiftliklerde, orman, millî park gibi alanlarda planlanan eğitimler” olarak; Ürey ve Kaymakcı (2020) ile Girgin ve Şahin (2022) ise okul bahçesinde, okul civarında veya okulun dışında yapılan eğitim çalışmaları olarak belirtmişlerdir. Alanyazındaki bu görüşlerde ders dışı etkinliklerin okul bahçesinde ya da okul sınırları dışında herhangi bir yerde yapılabilecek etkinlikler olarak düşünüldüğü görülmektedir. Bu nedenle ders dışı etkinliklerle ilgili bir yer sınırlaması yapılacak olursa ders dışı etkinliklerin sınıf dışında herhangi bir yerde yapılabileceği söylenebilir.

Ders dışı etkinlikler düzenlenirken yapıldığı yerden bağımsız olarak belirli amaçlarla hareket edilir. Ders dışı etkinliklerin amaçları arasında öğrencilerin toplumsal değerleri benimsemelerine yardımcı olmak, öğrencilerin bireysel ya da grupla çalışabilme kabiliyeti kazanmasını sağlamak, öğrencilerdeki sorumluluk ve ödev bilincini geliştirmek, öğrencilerin beden ve ruh sağlığının gelişmesine yardımcı olmak, öğrencilerin ele aldıkları bir işi bitirmelerine ve sergilemelerine yardımcı olmak, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirmek, öğrencilerde kendine güven duygusunun gelişmesini sağlamak, öğrencilere demokratik yaşam bilincini kazandırmak, sayılabilir (Binbaşoğlu, 2000). Bu amaçlarla uygulanan ders dışı etkinliklere katılım akademik başarının artmasına, okula uyumun artmasına, öğrencilerdeki benlik algısının gelişmesine, öğrenciler arasında iş birliğinin artmasına, öğrencilerin öğrenme deneyimlerinin desteklenmesine, öğrencilerin öğrenme sürecinde belirledikleri hedeflere daha kısa sürede ulaşmalarına katkı sağlar (Holland ve Andre, 1987; Marsh, 1992; McNeal, 1999; Feldman ve Matjasko, 2005; Lawhorn, 2008).

Okullarda ders dışı etkinliklerin bir plan dâhilinde devamlı uygulanması ve öğrencilerin de düzenlenen bu ders dışı etkinliklerde aktif görev almaları ders dışı etkinliklerin öğrencilerde beklenen etkileri oluşturabilmesi için istenen bir durumdur ancak okulların öğretmen ve öğrenci sayıları, parçalanmış ya da tek ebeveynli ailelerden gelen çocukların sayısı, öğrencilerin iletişim becerileri, sosyoekonomik durumları, ilgileri, akademik başarıları, gelişim düzeyleri, cinsiyetleri öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımlarını etkileyen durumlardır (McNeal, 1999; Feldman ve Matjasko, 2005; Lawhorn, 2008). Öğretmenlerin ve okul idaresinin ders dışı

etkinlikleri planlarken okulun durumunu ve öğrencilerin özelliklerini iyi düşünmesi ve bu yönde ders dışı etkinlikleri planlaması gerekmektedir.

Ders dışı etkinliklere öğrencilerin katılım göstermeleri beklenen hedeflere ulaşılması için istenen bir durumdur ancak hem ders dışı etkinliklerin planlanmasında hem de öğrencilerin bu etkinliklere katılımında çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Ders dışı etkinliklerin planlanmasında ve uygulanmasında karşılaşılan engellerden biri okulların durumudur. Çünkü “ders dışı etkinlikler, genellikle okullar tarafından organize edilir, desteklenir” (Feldman ve Matjasko, 2005, s. 160). Başarıya daha fazla önem veren okullar akademik olarak iyi performans göstermeyen öğrencilerin ders dışı etkinliklere erişimini engellemektedir. Bu şekildeki okullarda öğrencilere daha fazla ders verilmekte, sınavlardan aldığı notlar her şeyin üzerinde tutulmaktadır. Bu okullarda öğrencilerin sosyal ve kültürel birikimleri azalmaktadır (McNeal, 1999). Dolayısıyla bu bakış açısının hâkim olduğu okullar ders dışı etkinliklerin uygulanması için kısıtlı ortamlar olmaktadır. Özellikle, rekabetçi ortamın olduğu, tamamen sınav başarısına odaklı eğitim verilen büyük okullar bu gruba girer. Konuyla ilgili Holland ve Andre (1987), küçük okullarda ders dışı etkinliklere katılımın daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Küçük okullar, rekabetçi ortamın daha az olduğu, öğrenciler ve öğretmenler arasında iletişimin daha iyi olduğu ve bu sayede öğrencilerin iş birliği içinde hareket edebilme fırsatına sahip olduğu yerlerdir. Küçük okulların bu özellikleri ders dışı etkinliklerin işlevsel bir şekilde uygulanabilmesine imkân sağlamaktadır.

Ders dışı etkinliklerin işlevsel şekilde uygulanabilmesini engelleyen durumlardan biri de maliyettir. Ders dışı etkinlikler uygulanış şekli itibarıyla maliyetli olabilir. Çünkü bazen okul dışına yapılan geziler, etkinlik için özel alınan eşyalar, kıyafetler vb. etkinliğin maliyetini artıran bir durumdur. Ders dışı etkinliklerin maliyetli olması ders dışı etkinliklere öğrenci katılımını etkiler (McNeal, 1995). Okulda bir etkinlik yapılırken etkinlikten sorumlu olan bütün öğrencilerin etkinlik sürecine katılması beklenir ancak her öğrencinin ekonomik durumu ders dışı etkinliğin oluşturduğu bu maliyeti karşılayacak düzeyde olmadığı için maliyetli olan etkinlik süreçlerinde bütün öğrencilerin etkinliğe katılması pek mümkün değildir.

Ders dışı etkinliklerin öğrencilere katkılarından belki de en önemlisi, onların arkadaşlarıyla iletişimlerini güçlendirmelerine, yeni ortamlara girmelerine ve girdikleri ortama hemen uyum sağlamalarına etki etmesidir. Ancak ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerinde oluşturduğu bu olumlu etki dahi bazı durumlarda bir sınırlılık oluşturabilir. Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin kötü alışkanlıkları olan arkadaşlarıyla iletişim kurmalarına ve onlardan

etkilenmelerine neden olabilir (Feldman ve Matjasko, 2005). Bu nedenle ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin arkadaş çevresinin en iyi şekilde oluşumuna ve etkinliğe katılan öğrencilerin birbirlerinden olumlu yönde etkilenmelerine yardımcı olmak gerekir.

Sonuç olarak çalışmanın bu bölümünde genel hatlarıyla anlatılan ders dışı etkinlikler konusu; çalışmanın devamında ders dışı etkinliklerin faydaları, ders dışı etkinliklerin sınırlılıkları, ders dışı etkinliklerin yönetimi, ders dışı etkinliklerin kapsamı, belirli günler ve haftalar etkinlikleri, geziler, oyunlar, ödevler, öğrenci kulüpleri, proje görevleri, spor ve sanat etkinlikleri, topluma hizmet etkinlikleri, ders dışı etkinliklerin hukukî yönü başlıkları altında daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2.3.2.1. Ders dışı etkinliklerin kapsamı

Uygulanacak ders dışı etkinliklerin tasarlanması, seçimi, yönetimi belirli bir amaca uygun olmalıdır. Bu amaç, dersin kazanımlarına uygun bir alt amaç olabildiği gibi okul genelinde uygulanan bir proje ya da çalışmanın alt amacı da olabilir. Yapılacak ders dışı etkinlik amaca uygun olmasının yanında uygulayacak kitlenin özelliklerine de uymalıdır. Ders dışı etkinliği yapacak grubun yaşı, cinsiyeti, akademik durumu, ilgileri, yaşadıkları sosyal çevrenin özellikleri etkinliklerin türünü ve içeriğini belirleme konusunda yardımcı olmaktadır.

Amaca, uygulayacak grubun özelliğine uygun seçilen ders dışı etkinliklerin neler olabileceği sorusu ders dışı etkinliklerin kapsamını çizme gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ders dışı etkinliklerin neler olduğu, hangi çalışmaların ders dışı etkinlik olarak değerlendirilebileceğine yönelik alanyazına bakıldığında araştırmacıların tam anlamıyla bir birlik içinde olmadığı görülmüştür. Buna göre, Eccles ve Barber (1999), ders dışı etkinlikleri topluma hizmet çalışmaları, spor etkinlikleri, sanat etkinlikleri, öğrenci kulüpleri olarak; Binbaşoğlu (2000); festival, panel, sempozyum, öğrenci kulüpleri gibi organizasyonlar; spor etkinlikleri, yazılı ve sesli yayınlar, konserler, tiyatro gösterileri, okul veya sınıf gezileri olarak; Köse (2003); ev ödevleri, projeler, yetiştirme kursları, belirli günler ve haftalar etkinlikleri, bilgisayar destekli etkinlikler, sınavlara hazırlık için yapılan çalışmalar, geziler, spor etkinlikleri, sanat etkinlikleri, toplantılar veya törenler, kültürel etkinlikler, öğrenci kulüpleri, ev ve sokak etkinlikleri, aileye ekonomik destek sağlamak için yapılan işler, dinî bayramlarda yapılan etkinlikler, meslek edinmek için yapılan işler olarak; Wilson (2009); danslar, takım sporları ve sanat etkinlikleri olarak; Arabacı ve Akgül (2012); spor, müzik, resim, tiyatro, edebiyat, gezi gibi faaliyetler olarak; Özur ve Şahin (2017); gezi, gözlem, günlük, anket, röportaj, proje, performans görevi, araştırma ve grup çalışmaları olarak; Altıntaş (2019),

geziler, ev ödevleri, öğrenci kulüpleri olarak; Enachescu (2019), öğrenci kulüpleri, spor etkinlikleri, sanat etkinlikleri, toplantılar olarak; Çöğmen (2020); müzik, resim, tiyatro, sergi gibi sanatsal etkinlikler; tören, kutlama, gezi, gözlem gibi kültürel etkinlik ve ritüeller ile spor etkinlikleri olarak; Şeker (2020); öğrenci kulüpleri, sanat etkinlikleri, spor etkinlikleri olarak; Vindas Carmona (2020); resmî günlerde yapılan törenler, yarışmalar, turnuvalar olarak; Demir (2021) ise, bilimsel etkinliklerin işlevsel şekilde yer aldığı bilimsel yarışmalar, şenlik ve olimpiyatlar olarak gruplandırmıştır.

Ders dışı etkinliklerin alanyazında rastlanan yukarıdaki gruplandırmalarından, alan uzmanlarının görüşlerinden ve araştırmacının araştırma sürecindeki deneyimlerinden yola çıkılarak çalışmada ders dışı etkinlikler; belirli günler ve haftalar etkinlikleri, geziler, oyunlar, ödevler, öğrenci kulüpleri, proje görevleri, spor ve sanat etkinlikleri, topluma hizmet etkinlikleri şeklinde ele alınmıştır ve ders dışı etkinliklerin kapsamı bu çerçevede değerlendirilmiştir.

2.3.2.1.1. Belirli günler ve haftalar

Her milletin geçirdiği büyük badirelerin sonucunda kazanılan zaferlerin kutlanması ya da toplumu derinden etkileyen büyük bir üzüntünün anılması şeklinde olan önemli tarihleri vardır. Bu önemli tarihlerde yapılan etkinliklerle hem okulda hem de okul dışında öğrencilerde ve toplumun diğer kesimlerinde o tarihin önemi ile ilgili toplumsal bilinç oluşturulmaya çalışılır. Aslında bu amaçla yapılan belirli günler ve haftalar etkinlikleri milleti oluşturanların geçmişine sahip çıkması ve bunu kendisinden sonraki nesle aktarabilmesi için oldukça kıymetlidir.

Ülkemizde önemli günlerin kutlanması ya da toplumu derinden etkileyen acı olayların anılması şeklinde yapılan etkinliklere belirli günler ve haftalar etkinlikleri denilmektedir. Bu etkinlikler için sene başında planlama yapılmakta, buna göre görevli öğretmenler ve onların görevlendirdiği öğrenciler sayesinde belirli günler ve haftalar etkinlikleri okullarda yürütülmektedir. Bu etkinlikler, öğrencilerin hem millî ve manevî değerlerine sahip çıkmalarını sağlamak hem de sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek adına değerlidir. Ayrıca öğrenciler, katıldıkları belirli gün ve haftalar etkinlikleriyle ders kazanımları arasında bulunmayan ancak onların gelişiminde büyük önemi olan sorumluluk alma, birlikte çalışma gibi birçok beceriyi de kazanabilir (Akkaş Baysal ve Ocak, 2022).

Eğitimin gerçekleştiği ortamlarda belirli gün ve haftalar kapsamında birtakım etkinlikler düzenlemek öğrencilere zengin bir çevre sunacaktır (Akkaş Baysal ve Ocak, 2022). Çünkü belirli günler ve haftalar etkinlikleri öğretmen, öğrenci ve hatta bazı durumlarda okul yöneticilerinin de katılımını gerektirmektedir. Bu etkinliklerde yer alan öğrenci çevresindeki birçok farklı kişiyle tanışacak, onlarla iş birliği içinde hareket etmeyi öğrenecek ve okuldaki diğer öğrenciler önünde sunumunu yaparak tanınırlığını artıracaktır. Bu yönden belirli günler ve haftalar etkinlikleri özellikle sosyal becerileri zayıf, iletişim sorunları olan öğrencilerin gelişimini sağlamak için en uygun etkinliklerden biridir.

Belirli günler ve haftalar etkinlikleri alanyazında ders dışı etkinlik olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, etkinliklerin yapılış şekli, tasarımı, öğrencilerin üstlendikleri görevler dikkate alındığında mantıklı gerekçelere dayandırılabilir. Ancak bu etkinliklerde öğrencilerin aktif görev alması, etkinliklerin belirli bir plan çerçevesinde ve belirli bir hedefe ulaşmak için yapılmış olması gerekmektedir. Bu özelliklere uygun yapılan belirli günler ve haftalar etkinliklerinde hem eğitim öğretim sürecinde işlenen derslerdeki kazanımlar desteklenecek hem de eğitimin informal yönü olarak değerlendirilen amaç dışı öğrenmeler de sağlanacaktır.

Okullarda kutlanacak/anılacak belirli günler ve haftalar çizelgesi, değişen dünya şartlarının; milleti derinden etkileyen tarihi, sosyal, siyasi ve kültürel olayların etkisiyle yıllar içinde değişmiştir. Belirli günler ve haftalarla ilgili çizelgede en son değişiklik 18.01.2023 tarihli 32077 sayılı T.C. Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Buna göre, yayımlanan yönetmelikte belirli günler ve haftalar şu şekilde listelenmiştir (T.C. Resmî Gazete, 2023):

Tablo 2.1. Belirli günler ve haftalar çizelgesi.

1.	Uluslararası Temiz Hava Günü (7 Eylül)
2.	Dünya İlk Yardım Günü (Eylül ayının ikinci cumartesi günü)
3.	İlköğretim Haftası (Eylül ayının 3. haftası)
4.	Öğrenciler Günü (İlköğretim Haftasının son günü)
5.	Gaziler Günü (19 Eylül)
6.	15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü *
7.	Dünya Okul Sütü Günü (28 Eylül)
8.	Disleksi Haftası (Ekim ayının ilk haftası)
9.	Dünya Disleksi Günü (Ekim ayının ilk haftasının Perşembe günü)
10.	Mevlid -i Nebî Haftası (Diyanet İşleri Başkanlığınca belirlenecek haftada)
11.	Hayvanları Koruma Günü (4 Ekim)
12.	Ahilik Kültürü Haftası (8 -12 Ekim)

13.	Dünya Afet Azaltma Günü (13 Ekim)
14.	Birleşmiş Milletler Günü (24 Ekim)
15.	Cumhuriyet Bayramı (29 Ekim)
16.	Kızılay Haftası (29 Ekim -4 Kasım)
17.	Organ Bağışı ve Nakli Haftası (3 -9 Kasım)
18.	Lösemili Çocuklar Haftası (2 -8 Kasım)
19.	Atatürk Haftası (10 -16 Kasım)
20.	Dünya Diyabet Günü (14 Kasım)
21.	Afet Eğitimi Hazırlık Günü (12 Kasım)
22.	Dünya Felsefe Günü (20 Kasım)
23.	Dünya Çocuk Hakları Günü (20 Kasım)
24.	Ağız ve Diş Sağlığı Haftası (21 -27 Kasım)
25.	Öğretmenler Günü (24 Kasım)
26.	Dünya Engelliler Günü (3 Aralık)
27.	Dünya Madenciler Günü (4 Aralık)
28.	Türk Kadınına Seçme ve Seçilme Hakkının Verilişi (5 Aralık)
29.	Mevlânâ Haftası (07-17 Aralık)
30.	İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası (10 Aralık gününü içine alan hafta)
31.	Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftası (12 -18 Aralık)
32.	Mehmet Âkif Ersoy’u Anma Haftası (20-27 Aralık)
33.	Enerji Tasarrufu Haftası (Ocak ayının 2. haftası)
34.	Vergi Haftası (Şubat ayının son haftası)
35.	Yeşilay Haftası (1 Mart gününü içine alan hafta)
36.	Girişimcilik Haftası (Mart ayının ilk haftası)
37.	Dünya Kadınlar Günü (8 Mart)
38.	Bilim ve Teknoloji Haftası (8 -14 Mart)
39.	İstiklâl Marşı’nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy’u Anma Günü (12 Mart)
40.	Tüketiciyi Koruma Haftası (15 -21 Mart)
41.	Şehitler Günü (18 Mart)
42.	Yaşlılar Haftası (18 -24 Mart)
43.	Türk Dünyası ve Toplulukları Haftası (21 Mart Nevruz gününü içine alan hafta)
44.	Orman Haftası (21 -26 Mart)
45.	Dünya Su Günü (22 Mart)
46.	Dünya Tiyatrolar Günü (27 Mart)
47.	Kütüphaneler Haftası (Mart ayının son pazartesi gününü içine alan hafta)
48.	Kanser Haftası (1 – 7 Nisan)
49.	Dünya Otizm Farkındalık Günü (2 Nisan)
50.	Kişisel Verileri Koruma Günü (7 Nisan)
51.	Dünya Sağlık Günü/Dünya Sağlık Haftası (7 -13 Nisan)

52.	Turizm Haftası (15 -22 Nisan)
53.	Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı (23 Nisan)
54.	26 Nisan Dünya Fikrî Mülkiyet Günü (26 Nisan)
55.	Kût'ül Amâre Zaferi (29 Nisan)
56.	Bilişim Haftası (Mayıs ayının ilk haftası)
57.	Trafik ve İlk Yardım Haftası (Mayıs ayının ilk haftası)
58.	İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası (4 -10 Mayıs)
59.	Vakıflar Haftası (Mayıs ayının 2. haftası)
60.	Anneler Günü (Mayıs ayının 2 inci Pazarı)
61.	Engelliler Haftası (10 -16 Mayıs)
62.	Müzeler Haftası (18 -24 Mayıs)
63.	Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı (19 Mayıs)
64.	Etik Günü (25 Mayıs)
65.	İstanbul'un Fethi (29 Mayıs)
66.	Hayat Boyu Öğrenme Haftası (Haziran ayının ilk haftası)
67.	Çevre ve İklim Değişikliği Haftası (Haziran ayının 2. haftası)
68.	Babalar Günü (Haziran ayının 3'üncü pazarı)
69.	Zafer Bayramı (30 Ağustos)
70.	Mahallî Kurtuluş Günleri ve Atatürk Günleri ile Tarihi Günler (Gerçekleştiği tarihlerde)

*** Ders yılının başladığı ikinci hafta içerisinde anma programları uygulanır.**

Tablo 2.1 incelendiğinde belirli günler ve haftalar çizelgesi oluşturulurken hem otizm, disleksi, etik, temiz hava, ilk yardım, çocuk hakları gibi tüm insanları ilgilendiren konulara hem de 15 Temmuz, 29 Ekim, 30 Ağustos gibi millî olayların yaşandığı günlere yer verildiği görülmektedir. Bu açıdan belirli günler ve haftalar etkinlikleri sayesinde hem öğrencilerin dünyayı ilgilendiren önemli konularda bilgi sahibi olmaları hem de öğrencilerde mensup olduğu milleti derinden etkileyen olaylar hakkında farkındalık oluşması beklenmektedir.

Tablo 2.1'deki belirli gün ve haftalar listesine bakıldığında bu etkinliklerin tamamının okulda yapılmasına hem zamanın hem de derslerdeki müfredat yoğunluğunun el vermeyeceği aşikârdır. Bu açıdan bu belirli gün ve haftalar listesinden bir seçme yapılması ve buna göre etkinliklerin planlanması gerekmektedir. Konuyla ilgili olarak, 08.06.2017 tarihinde 30090 sayılı T.C. Resmî Gazete'de yayımlanan "Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği"nde kutlanacak ya da anılacak belirli günler ve haftaların belirlenmesi ve seçimi ile ilgili şu ifadelerle yer verilmiştir:

"Eğitim kurumunun türü ve özelliğine göre anılacak ya da kutlanacak belirli gün ve haftalar, tabloda yer alan belirli gün ve haftalar arasından sene başı öğretmenler kurulunda belirlenir. Bu belirlemede, belirli gün ve haftaların eğitim kurumunun türü

ve özelliği, eğitim kurumunda uygulanan öğretim programları, okutulan derslerle olan doğrudan veya dolaylı bağlantısı ile zümrelerin talepleri dikkate alınır” (T.C. Resmi Gazete, 2017).

Yönetmelikte yer alan yukarıdaki maddeden de anlaşılacağı üzere sene başında yapılacak öğretmenler kurulu toplantısında hangi gün ve haftalarda etkinlik yapılacağına okulun özelliğine, yapılacak etkinliğin okuldaki derslerle ilişkisine göre karar verilecek ve bu konuda öğretmenlerin istekleri dikkate alınacaktır. Bir eğitim-öğretim senesinde kutlanacak ya da anılacak etkinlikler, sene başı öğretmenler kurulunda belirlendikten sonra yapılacak etkinliklerin planlanması ve uygulanması süreciyle ilgili gereklilikler 2017 yönetmeliğinde şu şekilde ifade edilmiştir:

“Sene başı öğretmenler kurulunda belirlenen belirli gün ve haftaların; sınıf içi, sınıflar arası, eğitim kurumu düzeyinde ya da eğitim kurumu dışında gerçekleştirilmesine yönelik planlanması ile öğrenci kulüplerine dağılımı sosyal etkinlikler kurulunca yapılır. Ayrıca anma ve kutlama etkinlikleri, sorumlu kulüp öğrencileri tarafından yapılabileceği gibi sorumlu kulübün rehberliğinde aynı veya farklı sınıf veya kulüplere üye öğrencilerce de gerçekleştirilebilir.”

Yönetmelikte yer alan yukarıdaki madde ile etkinliklerin planlanması ve uygulanması süreçlerinden öğrenci kulüplerinin sorumlu olması istenmiştir. Kulüplerin yapacakları etkinliklerin dağılımı oluşturulan öğrenci kulüplerine, kulüpteki öğrencilerin özelliklerine ve kulüp danışmanı öğretmenlerin isteklerine göre değişebilir. Bu konuda genel çerçeve sene başı öğretmenler kurulu toplantısında belirlenir ancak uygulamada süreç içinde okulun durumuna göre değişiklikler yaşanabilir.

Sonuç olarak ders dışı etkinliklerden biri olarak değerlendirilen belirli günler ve haftalar etkinliklerinin okulların bulunduğu yere, fizikî ve ekonomik imkânlarına, okuldaki öğretmenlerin yeterliliklerine ve öğrencilerin durumuna göre uygulama süreçleri değişebilmektedir. Ancak her ne olursa olsun belirli günler ve haftalar etkinlikleri katılan öğrencilerin sosyal, duygusal ve insanî yönlerini geliştiren bir özelliğe sahiptir.

2.3.2.1.2. Geziler

Öğrenmenin kalıcı olabilmesi için öğrenme sürecinin birden fazla duyuya hitap etmesi gerekir. Konuyla ilgili olarak Çilenti (1991, s. 261), bireylerin “okuduklarının %10’unu, işittiklerinin %20’sini, gördüklerinin %30’unu, hem gördüklerinin hem de duyduklarının %50’sini, söylediklerinin %70’ini, yapıp söylediklerinin ise % 90’ını hatırlayabildiklerini” belirtmiştir. Bu şekilde birden fazla duyuya hitap eden bir öğrenme süreci öğrenciler için daha

kalıcı olacaktır. Bu anlamda geziler, birden fazla duyuya hitap edebilmesi ve derste öğrenilen konuların somutlaştırılmasını sağladığı için değerlidir.

Geziler; eğlenmek, merak duygusunu gidermek, birilerini ziyaret etmek gibi amaçlarla ya da iş, eğitim, tatil, alışveriş gibi çeşitli sebeplerle bulunulan yerden başka bir yere seyahat etmek şeklinde tanımlanabilir. Ancak çalışmanın bu bölümünde genel anlamda gezi kavramından çok eğitim-öğretim çalışmalarını desteklemek amaçlı yapılan gezilerden bahsedilecektir. Bu açıdan eğitim kurumunda yapılan gezilerle ilgili alanyazında farklı tanımlara rastlanmıştır. Buna göre, Foulque (1994, s. 170) geziyi, “hem öğrencilerin öğrendiklerini tamamlamak hem de öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenleriyle ilişkilerini geliştirmek amacıyla bir sınıfın öğretmenlerin denetimi ile yaptıkları seyahat” olarak; Hofstein ve Rosenfeld (1996), eğitime uygun bilişsel bir öğrenme modeli olarak; Korkmaz (2006, s. 51), “sınıf içi çalışmaları tamamlamak ve daha anlamlı kılmak için bir olayı, olguyu ya da varlığı bulunduğu tabii şartlar içerisinde, bir rehber gözetiminde, planlı ve amaçlı bir şekilde gözlemleyerek, bu olay ve olguları derinliğine inceleme ve bunlar üzerinde değerlendirme” olarak; Demirel (2006, s. 123), “eğitim öğretim kapsamında mektep ve dersliklerde öğretilen derslerin gerçek hayatla bağını kurmak ve sınıftaki öğretimin tamamlanmasını sağlamak için ders kapsamında belirlenen yerlere düzenlenen planlı programlar” olarak; Tal ve Morag (2009), eğitsel amaçlar için tasarlanan ve çocukların ders dışında farklı yerlerle etkileşime geçerek deneyim kazandıkları etkinlikler olarak ifade etmiştir.

Eğitim kurumunda yapılan gezilerle ilgili sıralanan tanımlarda, gezilerin öğrencilerin öğrenmelerini tamamlaması, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmesi, planlı ve amaçlı çalışmalar olması, olay ya da olguları derinliğine inceleme ve derslerin gerçek hayatla bağının kurulması olanağı sağlaması yönlerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Eğitim kurumlarında yapılan gezilerle ilgili yukarıdaki tanımlarda gezilerin vurgulanan yönleri aslında gezilerin öğrenciler üzerindeki etkisi hakkında da ipuçları vermektedir.

Okullarda yapılan bu gezilerin asıl amacı, eğitime anlam kazandırmak ve eğitimi daha canlı kılmaktır (Korkmaz, 2006). Bu amaç doğrultusunda gezilerle, öğrencilerin gözlem ve çalışma için sınıfa getirilemeyen konuları görmesine olanak sağlanır (Kaya, 2006). Bu durum öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyim kazanabilmelerini, öğrenmelerini gerçek yaşantılara aktarabilmelerini sağlaması yönünden önemlidir.

Okullarda yapılan geziler öğrencilerin ilk elden deneyim kazanmalarını sağlamalarının yanında bilime olan ilgi ve motivasyonlarını artırmakta, öğrenmeleri arasında bağlantı kurmalarını sağlamakta, gözlem ve algı yeteneklerini güçlendirmekte ve sosyal becerilerinin gelişimini desteklemekte etkilidir (Michie, 1998). Eğitim-öğretim çalışmalarını desteklemek amacıyla yapılan gezilerin öğrencilerde istenen etkileri oluşturabilmesi ve öğrenilen bilginin kalıcı olması için iyi bir gezi planının hazırlanması gerekmektedir (Bozdoğan, 2007). Bir plan doğrultusunda yürütülen gezilerde öğrenciler ve öğretmenler arasında iletişimsizlik; gezi sırasında oluşabilecek zaman, mekân ve ulaşım kaynaklı aksilikler en aza inecektir. Bu durum gezilerde oluşabilecek zaman kaybının en aza inmesini sağlayacaktır.

Geziler, öğrencilerin derste öğrendikleri konuları pekiştirmelerine yardımcı olduğu gibi ders dışında formal ya da informal yolla edindiği bilgileri de tecrübe etmelerini sağlar. Bu yönüyle gezi etkinlikleri sayesinde öğrencilerin hem sınıfta hem de sınıf dışında öğrendikleri tespit edilmiştir. (Janes, 2008; Sjoberg ve Shabalina, 2010). Bu nedenle geziler öğrencileri birçok öğrenme ortamında destekleyen, onlara yeni yaşantılar sunan önemli etkinlikler olarak değerlendirilebilir. Geziler; öğrencileri, sınıf dışındaki gerçek hayatı keşfetmek ve sınıfta edindiği bilgileri sorgulamak amacıyla sınıf dışında bir öğrenme sürecine davet eder (Wita, 2017). Bu yönden geziler ders dışı öğrenme ortamlarının ayrılmaz bir parçası olarak görülebilir (Funderburk, 2016).

Yapılan gezi etkinliklerinin ders dışı etkinlik olarak değerlendirilebilmesi için planlamasının iyi yapılması, yapılan plan doğrultusunda gezi sürecinin iyi yönetilmesi gerekmektedir. Bu konuda geziye katılan öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Konuyla ilgili olarak “*Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği*”nde okullarda düzenlenen gezilerde öğrencilere eşlik edecek öğretmen sayıları ile ilgili “eğitim kurumu gezilerinde; 1 katile başkanı ve 40 öğrenciye kadar en az 1, en fazla 2 öğretmen görevlendirilir. Sorumlu öğretmen sayısı, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler için 10 öğrenciye kadar en az 2, okul öncesi eğitim kurumlarında her grup için en az 1 öğretmen olacak şekilde belirlenir” ifadesine yer verilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 2017). Bu madde, gezi çalışmalarında oluşabilecek sorunları en aza indirmek için alınmış bir tedbir olarak değerlendirilebilir. Çünkü, yapılacak gezilerde gezinin planlamasını yapan, öğrenciler arasındaki koordinasyonu sağlayan ve öğrencilerin sorunlarına hemen müdahale etmesi gereken kişi öğretmendir. Gezi etkinliklerinde öğretmenin bu sorumlulukları nedeniyle

yönetmelikte ihtiyaç olması hâlinde geziye katılan öğretmen sayısının artırılabilceği de belirtilmiştir.

Geziye gidecek öğretmenlerin yanında öğrencilerin de belirlenmesi gerekir. Bu konuda velilerden izin alınmalıdır. Veli izni olmayan hiçbir öğrenci oluşabilecek aksiliklerde sorun yaşamamak adına geziye götürülmemelidir. Konuyla ilgili olarak “Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği”nde, “sınıf veya şube rehber öğretmenleri, ders öğretmenleri veya danışman öğretmenlerce yapılması kararlaştırılan geziye ilişkin Veli İzin Belgesi gezi öncesi görevli ve sorumlu öğretmenler tarafından alınır ve gezi dosyasına konur” (*T.C. Resmî Gazete*, 2017) ifadesine yer verilmiştir. Bu maddede, velilerin de gezi etkinliğinden haberdar olması gerektiği ve geziye çocuğun katılabilmesi için velinin onay vermesinin gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Eğitim kurumlarında düzenlenen geziler, birkaç gün sürecek şekilde planlanan il dışı geziler olabileceği gibi bir dersin kazanımlarına yönelik olarak birkaç ders saatini alacak şekilde düzenlenen geziler de olabilir. Buna göre, önemli tarihlerde Çanakkale, Ankara, İstanbul gibi çeşitli yerlere yapılacak geziler, okulun bulunduğu yere göre birkaç gün sürebilir. Bunun dışında bilim merkezi ve planetarium gezileri, milli parklara düzenlenen geziler, kütüphane gezileri, proje okulu gezileri, huzurevi, cami vb. gezileri gibi geziler birkaç ders saati içinde yapılabilecek, belirli bir dersin ya da projenin amaçlarını desteklemek için yapılan geziler de vardır. Buna göre, gezinin amacı iyi belirlenmeli, gezinin süresi, gezilecek yerler ve gezilecek yerlerde öğrencilerin öğrenmesi istenen bilgiler iyi planlanmalıdır.

Eğitim kurumu gezileriyle ilgili sınırlılıklardan en önemlisi süredir. Yoğun müfredatın içinde geziye katılan öğrencilerin derslerden geri kalmaması için gezilerin süresinin çok uzun tutulmaması gerekmektedir. Konuyla ilgili olarak, “Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği”nde, “öğretim programları kapsamında yapılacak gezilerin ders saatleri içinde yapılmasına, diğer gezilerin ise dersleri aksatmayacak şekilde hafta sonu veya resmî tatil günlerinde düzenlenmesine özen gösterilir” maddesine yer verilmiştir (*T.C. Resmî Gazete*, 2017). Bu maddede gezilerin öğrencilerin ders zamanını almaması gerektiği, alacaksa da bunun belirli bir kazanıma yönelik ve o ders saatini alacak bir gezi olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu yönüyle gezilerin süresinin iyi planlaması gerekir.

Sonuç olarak, ders dışı etkinliklerden biri olarak değerlendirilen eğitim kurumu gezilerinin temel amacı, eğitim-öğretim sürecinde öğrenilen bilgilerin kalıcılığını sağlamak ve

öğrencilerin öğrenmelerinin somutlaşmasına yardımcı olmaktır. Bu amaçla yapılan geziler birkaç gün sürecek şekilde planlanan il dışı geziler olabildiği gibi dersin ya da yapılan projenin amacına uygun olarak birkaç ders saatini alacak şekilde planlanan geziler de olabilir. Bu açıdan gezilerin amacının iyi belirlenmesi ve bu amaç doğrultusunda iyi bir planlama yapılması gerekmektedir.

2.3.2.1.3. Oyunlar

İnsan doğduğu andan itibaren sürekli bir öğrenme süreci içindedir. Bu öğrenme; çevrenin ve çeşitli başka uyarıcıların etkisiyle, plansız bir şekilde olabileceği gibi belirli bir eğitim öğretim süreci içinde kontrollü, planlı, amaçlı çalışmalar şeklinde de olabilir. İnsanın doğumundan itibaren başlayan öğrenme süreci bebeklik ve çocukluk döneminde oldukça hızlıdır. Bu dönemde en çok başvurulan ve en etkili öğrenme aracı oyunlardır.

Oyun kavramıyla ilgili alanyazına bakıldığında oyunun farklı şekillerde birçok tanımının yapıldığı görülmektedir. Buna göre; Isenberg ve Jalongo (1997), oyunu kendine has özellikleri olan çocuğun kendiliğinden motive olduğu, özgür şekilde seçimler yapabildiği ve etkin olarak katıldığı eğlenceli ve sembolik deneyimler olarak, Caillois (2001), serbest bir şekilde kabul edilmiş fakat bağlayıcı olan kurallara göre, belli bir alan ve zaman içinde devam eden, gerilim ve eğlence duygularını içeren, gerçeklikten farklı olduğu bilinci ile yapılan, gönüllü bir hareket ya da etkinlik olarak, Koçyiğit vd. (2007), belli bir amaca yönelik ya da amaçsız olarak, kurallı ya da kuralsız, çocuğun tüm gelişim alanlarına etki eden, çocuğun isteyerek ve hoşlanarak katıldığı, araçlı ya da araçsız olarak gerçekleştirilen en doğal öğrenme aracı olarak, Sheridan vd. (2010), çocukların psikomotor, bilişsel, duyuşsal, sosyal ve dil gelişimlerine destek veren araç olarak, Huizinga (2013) ise, gerçeklikten mekân ve zaman olarak ayrılan ancak gerçek dünya ile de bağı olan, fiziksel ve zihinsel bazı özelliklerimizi geliştiren, törensel özellikleri olup kurallarının önceden belirlendiği özgün ve gönüllü olarak yapılan etkinlikler olarak tanımlamıştır.

Oyun kavramı ile ilgili alanyazında yapılan yukarıdaki tanımlarda oyun ile ilgili olarak genellikle kurallı ya da kuralsız olabildiği; katılımın gönüllülük esasına dayandığı; gerçek ya da hayali unsurlar barındırdığı; çocuğun psikomotor, bilişsel, sosyal, duygusal gelişimine katkı sağladığı; çoğunlukla eğlenceli etkinlikler olduğu vurgusu yapılmıştır. Bu tanımlar, oyun kavramının sınırlarının belirlenmesi adına değerlidir. Konuyla ilgili olarak Aksoy (2022, s. 3), oyunun özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Oyun zoraki değildir ve çocuğun yaratılışına göre harekete geçer.
- Oyun sembolik, anlamlı ve değişime açıktır.
- Oyuncular oyunda aktif rol alırlar.
- Oyunun kuralları vardır.
- Oyun zevklidir.

Buna göre oyun; çocuğun zihinsel, sosyal, duygusal ve psikomotor gelişimini destekleyen, bazen dersi ya da oyunu yöneten kişinin belirlediği amaca göre planlı şekilde uygulanabilen, bazı durumlarda ise kuralları çocuğun koyduğu ve belli bir amacı olmayan, katılımı çocuğun isteğine bağlı olan, içinde gerçek hayattan bazı özelliklerin olabildiği gibi oyunu oynayan çocukların yaratıcılıklarına bağlı olarak tamamen gerçek dışı unsurlar da barındırabilen, çoğunlukla eğlenceli etkinliklerdir.

Oyunun sıralanan tanımlarından yola çıkılarak oyunların çocuklar üzerinde birçok olumlu etkisinin olduğu söylenebilir. Bu etkilerden en belirginini oyunun özellikle sosyal, bilişsel, duyuşsal ve fiziksel ağırlıklı birçok beceriyi kazandırmada etkili bir araç olmasıdır (Sumaroka ve Bornstein, 2009). Birçok farklı beceriyi geliştirme özelliğine sahip olan oyunlar aynı zamanda çocuklara yaratıcılıklarını gösterme ve düşünme becerilerini geliştirme fırsatı verir. Çocuklar, yetişkin yaşamında gerekli olan becerileri oyun yoluyla kazanırlar. Oyun aynı zamanda çocuklara zevk verir, eğlendirir; ciddiye, düzen, çatışma ve paylaşım ortamı yaratır. Oyunlar, çocuklara gerçek hayatta mümkün olan birçok öğrenme deneyimi sağlar. Yani çocuklar, günlük yaşamı yansıtan çok sayıda gerçek yaşam durumuyla oynar (Türkyılmaz ve Çiftçi, 2022).

Oyunlar, çocuğu gerçek yaşam durumlarına hazırlamada önemli bir etkidir ancak günümüzde hızla gelişen teknoloji oyunların içeriğini de değiştirmiştir. Önceden çocuklar, büyüklerinden öğrendikleri ya da kendi yaratıcılıklarının ürünü olan oyunlarla gerçek yaşam durumlarını deneyimlerken günümüzde tamamen hayali bir dünya üzerine kurulu sanal oyunlar yaygınlaşmıştır. Teknolojinin gelişmesine ve yaygınlaşmasına bağlı olarak türeyen bu oyunlara “dijital oyun” denilmektedir. Bu anlamda dijital oyunlar, geleneksel oyunlardan farklı olarak teknolojik unsurları ve kullandığı teknolojinin ürünü olan hizmetleri sunmaktadır (Büyükbaykal ve Cansabuncu, 2020).

Dijital oyun, çeşitli teknolojilerle programlanan ve kullanıcılara görsel bir ortamla birlikte kullanıcı girişi yapmayı sağlayan oyunlardır (Çetin, 2013). Dijital oyunların bu

özellikleri nedeniyle oynanabilmesi için akıllı telefon, bilgisayar, tablet gibi çeşitli teknolojik aletlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum çocuklarda telefon bağımlılığı, oyun bağımlılığı, internet bağımlılığı gibi yeni bağımlılık türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Dijital oyunların çocuklarda meydana getirdiği bağımlılık durumlarının yanında dijital oyun kullanımının çocukların hem beceri alanları hem de akademik gelişimleri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Lieberman vd., 2009). Dijital oyunların çocuklar üzerindeki olumlu etkisini ortaya çıkarmak için derslerde ve ders dışı zamanlarda eğitim-öğretim çalışmalarının amaçlarına yönelik kullanılabilecek oyunların iyi seçilmesi gerekmektedir. Bu konuda eğitimcilere önemli sorumluluklar düşmektedir.

Çocukların oyunları içerik ve tür olarak zaman içinde değişse de oyunlar her zaman önemli bir öğrenme aracı olmuştur. Her ne kadar oyunlarda birincil amaç eğlence sunmak, öğretmek ise ikincil bir amaç olsa da eğitim öğretim süreci içinde oyunlar birçok farklı beceri alanını öğrencilere kazandırmada önemli bir etkidir (Prensky, 2001). Bu açıdan oyunların eğitim öğretim süreci içinde kullanıldığı öğrenme modeline “oyun temelli öğrenme” denir. Oyun temelli öğrenme (game-based learning); öğrencilerin aktif katılım gösterdiği, öğretmenin ise rehber olarak katıldığı bir öğrenme sürecinde belirlenen öğrenme hedefine oyun yoluyla eriştiği bir yaklaşımdır (Weisberg vd., 2013).

Oyun temelli öğrenmede kullanılan oyunlar dersin amaçlarına, oyunu oynayacak öğrenci grubunun özelliklerine, oyunu yönlendiren öğretmenin yeterlilik alanlarına uygun olmalıdır. Bu sıralanan özelliklere sahip oyunlar eğitim-öğretim sürecinde kullanılabilir ve bu oyunlar eğitsel oyunlar olarak nitelendirilir. Dondlinger'e (2007) göre eğitsel oyunlar, öğrencileri motive etmek ve öğrenme performansını desteklemek amacıyla hazırlanan oyunlardır. Aksoy'a (2014) göre, belirli kurallar çerçevesinde eğitsel amaçlar göz önünde bulundurularak bireylerin bilişsel, duyuşsal alanlarda ilerlemesine ve amaçları davranışa dönüştürebilmesine yardımcı olan, bireysel ya da grupta oynanabilen oyunlardır. Zin ve Yue'ye (2009) göre ise, öğrencilerin bir konuyu öğrenmesi veya daha önceden öğrendiklerini pekiştirmesi amacıyla hazırlanan etkinliklerdir.

Eğitsel oyunlardan eğitim öğretim süreci içinde dersin ya da konunun özelliğine göre yararlanılabilir. Öğretmenler derslerinde eğitsel oyunlardan yararlanarak öğrencilere etkin oldukları bir öğrenme ortamı sağlar. Böylece hem öğrencilere eğlenerek öğrendikleri bir ortam oluşturulur hem de öğrencilerin yeteneklerini tanıyarak arkadaşlarıyla aralarındaki ilişkilerin

gelişmesi sağlanır. Ayrıca öğrencilere kurallara uyma, çevresindeki insanların haklarına saygı duyma gibi davranışlar öğretilir.

Eğitim öğretim süreci içinde yararlanılan eğitsel oyunlar, ders dışı etkinliklerden biri olarak değerlendirilebilir. Çünkü derste öğrenilen birçok konu ders dışı planlanan oyunlarla pekiştirilebilir ya da tekrar edilebilir. Bu oyunları çocuklar dersin amaçlarına uygun şekilde okul saatleri içinde arkadaşlarıyla, okul saatleri dışında ise ailesiyle ya da çevresindeki diğer insanlarla veya kendisi dijital bir platformda oynayabilir. Bu açıdan ders dışı etkinlik olarak “oyunlar çocukların yeni arkadaşlar edinmeleri, sosyalleşmeleri, farklı ilgi alanlarını keşfetmeleri, özgüven kazanmaları, takım çalışması ve topluluk önünde konuşma gibi önemli yaşam becerilerini geliştirmeleri için fırsatlar sunar” (Kerkez, 2022, s. 193).

Çocuğun hayatının her anında yapmış olduğu bütün işlerde hep oyun var olmuştur (Cole ve Morgan, 2011). Bu oyunların ders dışı eğitsel oyunlar olarak nitelendirilebilmesi için planlamanın iyi yapılması gerekir. Ders dışı oyun etkinlikleri planlanırken öğrenenlerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun etkinliklerin seçimiyle bilişsel gelişimi desteklenmelidir (Kerkez, 2022). Çocukların gelişim alanlarını destekleyen oyunlar çocuklar için hem eğlendikleri hem de öğrendikleri bir sürecin yaşanmasını sağlayacaktır. Bu durum, öğrencilerin dersin kazanımlarını daha kısa sürede ve daha kolay edinmelerine yardımcı olacaktır.

Sonuç olarak ders dışı etkinliklerden biri olarak değerlendirilen oyunlar, teknolojinin gelişimiyle farklılaşmış ve çocuklar üzerinde bazı olumsuz etkiler oluşturmaya başlamıştır. Ancak dersin amacına, öğrencilerin, öğretmenin özelliklerine uygun şekilde oyun seçimi ve yapılabilecek iyi bir planlamayla oyunların çocuklar üzerinde oluşturduğu olumsuz bütün etkiler tersine çevrilebilir. Bu durumda öğretmenlere, ailelere ve eğitim sürecinin diğer paydaşlarına önemli sorumluluklar düşmektedir.

2.3.2.1.4. Ödevler

Öğrenme süreci sadece okulda başlayan ve okulda biten bir süreç değildir. Bazı öğrenmeler öğrencinin özelliklerine göre birden çok tekrarın sonunda gerçekleşir. Bu durum, öğrencilere bazı becerileri edindirme söz konusu ise tekrar sayısı daha da artabilir. Eğitim-öğretim sürecinde öğrenilenlerin tekrar edilmesi için en çok kullanılan etkinliklerden biri ödevdir. Bu nedenle ödev, eğitim-öğretim sürecinin tamamlayıcısıdır.

Ödev kavramıyla ilgili alanyazına bakıldığında birçok farklı tanımının yapıldığı görülmüştür. Buna göre Cooper (1989) ödevi, öğretmenlerin okul dışı saatlerde yapmaları için

öğrencilere verdikleri görevler olarak, MacBeath ve Turner (1990), hem evde tamamlanması gereken belirli bir görev gibi dar bir kapsamla betimlenirken hem de okul dışında gerçekleşen öğrenme olarak, Babadoğan (1990), okul ve ailenin iş birliği içinde olduğu okul dışı faaliyetler olarak, Ergün ve Özdaş (1997), öğrencilerin dersten arta kalan zamanlarda yapmaları için öğretmenleri tarafından verilen derse hazırlanmayı veya çoğu zaman derste öğrenilmiş olan konuları pekiştirmeyi, genişletmeyi ya da tamamlamayı amaçlayan etkinlikler olarak, Ekici vd. (2019) ise, hem ders içi hem ders dışı etkinlikler olarak tanımlamıştır.

Tanımlar incelendiğinde, ödevlerin öğrencilerin derse hazırlanmak, derste öğrendiklerini pekiştirmek gibi amaçlarla yapmaları için verilen görevler olduğu; genellikle ders dışı etkinlik olarak değerlendirildiği ve öğrencilere verilen ödevlerde ailenin de sürece dâhil olması gerektiği görülmektedir. Buna göre ödevler, öğrencilerin dersin yetiştirmeyen bölümlerini tamamlamalarını sağlamak, derste öğrenilen konuları tekrar etmek ve kalıcı öğrenmeyi sağlamak, öğrencilerin okul dışındaki zamanlarını doğru değerlendirmelerine yardımcı olmak gibi amaçlarla verilen; aile, arkadaşlar gibi öğrencinin çevresindeki kişilerin de sürece dâhil olabildiği, zaman zaman öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirme amacı da güden ders dışı etkinliklerdir.

Ödevle ilgili alanyazındaki tanımlarda vurgulandığı üzere ödevin verilmesinde belirli bir amaç söz konusudur. Bu durumdan yola çıkılarak öğrencilere veriliş amaçlarına göre ev ödevleri tamamlayıcı ödevler, hazırlık ödevleri, geliştirici ödevler ve yaratıcı ödevler olmak üzere dört gruba ayrılabilir. Tamamlayıcı ödevler, sınıfta başlayan bir çalışmayı okul dışında devam ettirmek veya tekrar etme amaçlı gözden geçirmek, uygulamaya dökmek, kısacası öğrenilmiş bilgi ve becerileri pekiştirmek için verilen ödevlerdir. Hazırlık ödevleri, yeni bir konuya veya üniteye başlamadan önce öğrencilerin hazırbulunuşluklarını artırmak, konuya öğrencileri fiziksel veya zihinsel olarak hazır hâle getirmek amacıyla verilmektedir. Geliştirici ödevler ise dersin hedefleri doğrultusunda öğrenilen bilgi ve becerilerin farklı durumlarla ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması, geliştirilip zenginleştirilmesi amacıyla verilen ödevlerdir. Yaratıcı ödevler ise, öğrencilerin hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını kullanarak genellikle ortaya bir ürün koymaya yönelik ödevlerdir (Güneş, 2014).

Ödevlerin sınıflandırılmasında ödevlerin veriliş amacı etkilidir. Ancak ödevler verilirken veriliş amacından önce ödev verilecek öğrenci grubunun özelliklerine, ödev verilen dersin gerekliliklerine dikkat etmek gerekir. Buna göre, verilecek ev ödevlerinin öğrencinin yaş ve sınıf düzeyleri göz önünde bulundurularak verilmesi daha iyi olacaktır. Öğrencinin

özelliklerine ve dersin içeriğine uygun ödev seçme konusunda sorumluluk öğretmene aittir. Bu nedenle “verilecek ödevlerin, öğretmen tarafından özenle seçilmesi; öğrenmeleri pekiştirici nitelikte olması ve gereksiz tekrarlardan kaçınılmış olması gerekmektedir” (Kapıkıran ve Kıran, 1999, s. 59). Bu ölçütlere uygun olarak seçilen ödevler, öğrencilerin gelişiminde etkili olacak ve ödevin verilme amacına ulaşmasını sağlayacaktır.

Ödevin verilmiş amacı belirlendikten sonra, ödevin verilmiş amacına ulaşması için ödevle ilgili planlama yapılması gerekir. Planlama yapılırken ödevin verilmiş amacına uygun olarak içeriği ve süresi belirlenmelidir. Ödevler, kısa sürede yapılabilecek çalışmalar şeklinde olabildiği gibi uzun süreli çalışmalar şeklinde de olabilir. Ödevin süresi konusunda ödevin verilmiş amacı ve ödev verilen grubun özellikleri göz önünde bulundurulur. Eğer verilen ödev, bir derste işlenen konuların tekrar edilmesi amacıyla verilen bir ödevse birkaç gün içinde yapılması istenebilir. Ancak araştırma yapılması gereken ya da öğrencilerin konuyla ilgili incelemelerde bulunması istenen ödevlerde süre daha da uzun olabilir. Bu konuda öğrencilerin akademik, sosyokültürel durumlarına göre öğretmen, farklı gruplarda aynı ödevin süresini uzatabilir ya da kısaltabilir. Ödevler, içerik ve zaman olarak doğru planlandığında öğrencilerin baştan savma ödevler yapmalarının önüne geçilecek ve öğrencinin ödev için ayırdığı zamanı verimli kullanması sağlanacaktır. Aynı zamanda ödevi tasarlarken belirlenen amaçlara öğrencilerin ulaşması daha kolay olacaktır.

Ödevler planlı olduğu ve belirli bir amaç doğrultusunda verildiği sürece öğrencilerde birçok olumlu etki oluşturacaktır. Bu olumlu etkilerden belki de en önemlisi, ödev yapmanın öğrencinin, öğrenci kimliğini geliştirmesidir. Öğrencinin ödevi değer verdiği bir akran grubuyla yapması bu etkiyi güçlendirecektir (Valentine vd., 2002). Ödev yapmanın öğrencide oluşturduğu olumlu durumlardan bir diğeri de öğrencilerin özgüven kazanmalarına yardımcı olmasıdır. Ödevlerin yapımıyla öğrenci başarıma duygusunu yaşayacağı için ödevlerin, özgüveni yüksek bireyler yetiştirilmesinde katkı sağladığı söylenebilir (Aydın vd., 2015).

Ödevler, öğrencilerin özgüven kazanmalarına yardımcı olduğu gibi sorumluluk almalarını sağlamak adına da önemli etkinliklerdir. Çünkü ödevler öğrencilere bağımsız çalışma alışkanlığı kazandırır (Walberg vd., 1985). Öğrenci verilen ödevi yapmak için derste öğrendiği konuyu tekrar eder, konuyla ilgili olarak araştırma yapar ve ödevi zamanında teslim etmek için okul dışındaki zamanını planlar. Tüm bu süreçlerde öğrenci her ne kadar ailenin yardımını alsa da sorumluluk büyük oranda öğrenciye aittir. O hâlde ödevler, bağımsız kişiliklerin oluşmasında etkilidir.

Ödevlerin amaçlarına ulaşır ulaşmadığı veya öğrencilere istenilen davranışları kazandırır kazandırmadığının kontrolü için bu etkinliklerin değerlendirilmesi gerekmektedir (Altıntaş, 2019). Öğretmenler ödevi verdikten sonra ödevin kontrolünü yapmalı ve ödevde iyi yapılan ya da eksik yapılan yönlerle ilgili öğrencilere dönütler vermelidir. Öğretmenlerin verilen ödevleri kontrol etmeleri öğrencilerin ödevde daha fazla önem vermelerini sağlayacaktır (Aladağ ve Doğu, 2009). Bu sayede öğrenciler ödevlerini internet gibi çeşitli kaynaklardan hazır almak yerine kendileri yapmaya gayret edecekler, böylece ödevler verilmiş amacına ulaşmış olacaktır.

Sonuç olarak, ödevler derste öğrenilen konuların tekrar edilmesi, derste eksik kalan konuların tamamlanması gibi amaçlarla verilen etkinliklerdir. Ödevler verilirken önce amacı belirlenmeli, sonrasında bu amaca uygun bir planlama yapılmalıdır. Planlama yapılırken ödev verilen öğrenci grubunun akademik durumu, sosyokültürel çevresi gibi çeşitli özelliklerine dikkat etmek gerekir. Öğrencilerin özelliklerine göre seçilen ödevler içerik ve zaman olarak planlanmalıdır. Bu kurallara uygun olarak verilen ödevler amacına ulaşacaktır. Ödevlerin amacına ulaşması için önemli olan bir diğer durum değerlendirmedir. Ödevler teslim edildikten sonra öğretmen tarafından tek tek incelenmeli ve öğrenciye olumlu ya da olumsuz dönütler verilmelidir. Bu şekilde, ödevler verilirken öğrencide hedeflenen gelişim sağlanacaktır.

2.3.2.1.5. Öğrenci kulüpleri

Okul, öğrencilerin eğitim-öğretim süreci içinde iş birliği içinde hareket etmelerinin, arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle sosyal ilişkiler kurmalarının, uygulanan kurallara uyum sağlamalarının ve bu kuralların devam etmesine katkıda bulunmalarının sağlandığı yerdir. Bu yönüyle okul, bireylerin sosyal yönlerinin gelişmesini sağlayan önemli oluşumlardan biridir. Çünkü okul sadece derslerin olduğu, öğrencilerin öğretmenlerinden bilgi edindiği bir yer değildir. Okul, öğrencinin de bir birey olarak okuldaki bütün işleyişte sorumluluk aldığı daha büyük bir oluşumun adıdır. Okulun bu işlevlerine bağlı olarak öğrencilerin okulda sorumluluk almasını ve okul kütüphanesinin işleme, panoların düzenlenmesi, e-Twinning faaliyetlerinin yürütülmesi, okuldaki temizlik işlerinin denetlenmesi gibi birçok işleyişte görev almasını sağlayan etkinlik alanlarından biri de öğrenci kulüpleridir.

Öğrenci kulüpleri, “*Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği*”nde, “öğrencilerin öğrenimleri boyunca bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda eğitim kurumu içi ve dışı etkinliklerde bulunmalarını sağlamak amacıyla oluşturulan grup” şeklinde ifade edilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 2017). Binbaşoğlu (2000: 48)

ise öğrenci kulüplerini “okulda, aynı ya da benzer konular üzerinde çalışmak isteyen kimselerin bir araya gelerek oluşturdukları düzenli biçimde örgütlenen öğrenci birlikleri” şeklinde tanımlamıştır. Bu tanımlar; öğrenci kulüplerinin öğrencinin spor, sanat, bilim gibi birçok alanda çalışma yürütebileceğini; kulübe katıldığı arkadaşlarıyla iş birliği içinde çalışabileceğini ve bu çalışmaların okul içinde ya da okul dışında devam edebileceğini vurgulamaları yönünden değerlidir.

“Öğrenci kulüplerinde sosyal, sportif, sanatsal ve bilimsel kulüp çalışmalarına dâhil olan öğrenciler toplumsal kabul görme, demokratik tutum ve davranış kazanma, yeteneklerini geliştirme, saygınlık kazanma, serbest vakitlerini verimli kullanma, yaratıcı ve yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirme ve akademik başarı elde etme gibi alanlarda ilerler” (Demir, 2021, s. 36). Öğrenci kulüplerinin çalışmalara katılan öğrenciler üzerindeki etkileri sadece bunlarla sınırlı değildir. Öğrenci kulüplerinde aynı zamanda öğrencilerin ilerde başarılı birer vatandaş olmalarına yardım edecek koşullar içinde yaşamaları ve çalışmaları sağlanır. Bu çalışmalar öğrencilerin ilgilerine, ihtiyaçlarına ve eğilimlerine uyarlar, başlı başına hayati amaca bağlı işler olarak ele alınırlar, işi ve çalışmayı sürekli bir etkinlik ve eğlenceli bir uğraş haline getirirler. Bu nedenlerden öğrenci kulüpleri öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine, kültür ve karakter bakımından olgunlaşmalarına, özel yeteneklerinin gelişmesine, liderlik özelliklerinin belirlenmesine de geniş ölçüde yardım etmektedir (Duruhan ve Demir, 2005).

Öğrenci kulüplerine katılım yukarıda ifade edildiği gibi öğrencinin kişisel, sosyal, sanatsal birçok yönünün gelişmesinde etkilidir. Öğrencide bu çok yönlü gelişimin sağlanabilmesi için öncelikle kulüplere katılırken öğrencilerin ilgilerinin ve isteklerinin ön planda tutulması gerekir. Çünkü öğrenci isteyerek katıldığı çalışmalarda etkinlikleri yaparken daha aktif olacak, çalışmalarda oluşabilecek aksiliklerde daha dirençli hareket edecektir. Bu yönüyle öğrenci kulüplerine katılan öğrenciler diğer etkinliklere katılırken de daha istekli olacaktır. Konuyla ilgili olarak Sarı (2012) çalışmasında, öğrenci kulüplerinde aktif görev alan öğrencilerin diğer ders dışı etkinliklere de katılım oranının yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Öğrenci kulüpleri, etkinliklere katılan öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Konuyla ilgili olarak Eccles ve Barber (1999), çalışmalarında öğrencilerin ders dışı etkinlik olarak öğrenci kulüplerine katılımının akademik başarılarını artırdığını ve bu öğrencilerin sene sonu beklenenden daha yüksek genel başarı puanına ulaştıklarını tespit etmiştir. Duruhan ve Demir (2005) öğrenci kulüplerini inceledikleri çalışmalarında hem devlet

okullarında hem de özel okullarda öğrenci kulüplerine yönelik çalışmalara yeterince değeri verilmediğini belirlemiştir. Buna rağmen öğrencilerin sosyal, sanatsal, sportif, bilişsel birçok yönünü geliştirebilmek için öğrenci kulüplerine değeri verilmesi gerektiğini ve okullarda öğrenci kulüplerinin eğitim öğretim yılı boyunca aktif olarak çalışması gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğrenci kulüplerinin okullarda eğitim-öğretim yılı boyunca aktif olarak çalışmalarında hem okul yöneticilerine hem de öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu konuda okul yöneticilerinin ve okuldaki öğretmenlerin öğrenci kulüplerinin gerekliliği ile ilgili farkındalıkları artmalı ve okul yöneticileri ile öğretmenler, bu konuda sorumluluk üstlenmelidirler. Yönetici ve öğretmenlerin farkındalık ve sorumluluk düzeyinin artmaması durumunda kulüplerin etkililiğinden söz edilemeyecek ve kulüp çalışmaları resmî belgeler hazırlamaktan öteye geçemeyecektir (Oral, 2021).

Öğrenci kulüplerinin okullarda aktif görev almaması okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin sorumluluk almamasına bağlı olabildiği gibi öğrencilerin kulüplere katılmak istememesine de bağlı olabilir. Eğitim-öğretim süreci içinde öğrencilerin bir kısmı öğrenci kulüplerine katılmak istemez. Bu durumun nedenleri arasında öğrencinin ilgisini çeken bir kulübün olmaması, kulüp çalışmalarının gereksiz olduğunu düşünmesi, öğrencinin yetiştiği çevrenin sosyokültürel durumu gibi birçok etken sayılabilir. Oral (2021), öğrenci kulüplerini değerlendirdiği araştırmasında anne ve babanın eğitim düzeyleri ile ailenin aylık gelir durumunun öğrencinin öğrenci kulüplerine katılımını etkilediğini belirlemiştir. Buna göre anne ve babanın eğitim düzeyi yüksek ve ailesinin aylık gelir durumu iyi olan öğrenciler, öğrenci kulüplerine katılma konusunda daha istekli davranmıştır. Bu bağlamda öğrenci kulüplerinin bir okulda aktif olarak çalışmasında öğretmenler, okul yöneticileri, öğrenciler, aileler gibi birçok farklı kişiye sorumluluk düşmektedir.

Öğrenci kulüpleri “matematik kulübü gibi derslerle ilgili kulüpler, ulusal duyguları kuvvetlendirici kulüpler, hizmet kulüpleri, fotoğrafçılık kulübü gibi özel ilgi, merak ve eğlence kulüpleri” olarak sınıflandırılabilir (Binbaşoğlu, 2000, s. 49). Bu düşünceye bağlı olarak, Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinde 18.01.2023 tarihinde yapılan değişiklikle yenilenen öğrenci kulüplerinin listesi Tablo 2.2’deki gibi verilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 2023):

Tablo 2.2. Öğrenci kulüpleri çizelgesi.

1.	Afet Hazırlık Kulübü
2.	Bilim-Fen ve Teknoloji Kulübü
3.	Bilinçli Tüketici Kulübü
4.	Bilişim ve İnternet Kulübü
5.	Çevre Koruma Kulübü
6.	Çocuk Hakları Kulübü
7.	Değerler Kulübü
8.	Demokrasi, İnsan Hakları ve Yurttaşlık Kulübü
9.	Denizcilik Kulübü
10.	Enerji Verimliliği Kulübü
11.	Engellilerle Dayanışma Kulübü
12.	eTwinning Kulübü
13.	Felsefe ve Düşünce Eğitimi Kulübü
14.	Fotoğrafçılık Kulübü
15.	Geleneksel Sanatlar Kulübü
16.	Gezi, Tanıtma ve Turizm Kulübü
17.	Girişimcilik Kulübü
18.	Görsel Sanatlar Kulübü
19.	Halk Oyunları Kulübü
20.	Havacılık Kulübü
21.	Hayvanları Sevme ve Koruma Kulübü
22.	Hoş Sadâ Musîki Kulübü
23.	Sağlık ve Güvenlik Kulübü
24.	İzcilik Kulübü
25.	Kızılay ve Kan Bağışı Kulübü
26.	Kişisel Verileri Koruma Kulübü
27.	Kooperatifçilik Kulübü
28.	Kültür ve Edebiyat Kulübü
29.	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma ve Okul Müzesi Kulübü
30.	Kütüphanecilik Kulübü
31.	Meslek Tanıtma Kulübü
32.	Mesleki Tatbikat Kulübü
33.	MUN (Model Birleşmiş Milletler) Kulübü
34.	Münazara Kulübü
35.	Müzik Kulübü
36.	Örnek ve Öncü Şahsiyetler Tanıtım Kulübü
37.	Pulculuk Kulübü
38.	Sağlık, Temizlik ve Beslenme Kulübü
39.	Satranç Kulübü
40.	Şehir ve Medeniyet Kulübü
41.	Şiir ve Tefekkür Kulübü
42.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma, Çocuk Esirgeme Kulübü

43.	Sosyal Medya Kulübü
44.	Spor Kulübü
45.	Siberay Kulübü
46.	Tiyatro Kulübü
47.	Trafik Güvenliği ve İlk Yardım Kulübü
48.	Yabancı Diller Kulübü
49.	Yayın ve İletişim Kulübü
50.	Yeşilay Kulübü
51.	Yeşili Koruma Kulübü
52.	Zekâ Oyunları Kulübü

Tablo 2.2 incelendiğinde Müzik Kulübü, Münazara Kulübü, Bilim-Fen ve Teknoloji Kulübü gibi bir dersle ilişkilendirilebilecek kulüpler; Çevre Koruma Kulübü, Çocuk Hakları Kulübü, Yeşilay Kulübü gibi toplumun bütün kesimlerini ilgilendiren sorunları ele alan kulüpler; Fotoğrafçılık Kulübü, Halk Oyunları Kulübü, Pulculuk Kulübü gibi özel ilgi alanlarına yönelik kulüpler; eTwinning Kulübü, Siberay Kulübü, Sosyal Medya Kulübü gibi güncel gelişmelere bağlı olarak oluşturulan kulüpler şeklinde birçok kulübün listelendiği görülmektedir. Ancak bir okulda bu kulüplerin tamamına yönelik çalışmaların yapılması istenmemekte, okulun şartları ve öğrencilerin isteklerine göre farklı kulüplerin de oluşturulabileceği belirtilmektedir. Konuyla ilgili olarak “Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği”nde, “eğitim kurumlarında, Öğrenci Kulüpleri Çizelgesi’ndeki öğrenci kulüplerinden gerekli görülenlerle çevrenin ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi özellikleri ve öğrencilerin istekleri de dikkate alınarak eğitim kurumunun türü, meslek alanlarının özellikleri, imkân ve şartları ölçüsünde öğrenci kurulu kararıyla farklı öğrenci kulüpleri de kurulabilir” maddesine yer verilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 2019). Bu maddeden de anlaşılacağı üzere okullar istedikleri takdirde öğrencilerin isteklerini de dikkate alarak ve okulun şartlarına da uygun olarak listelenen kulüplerden farklı kulüpler de oluşturabilecektir. Yönetmelikle tanınan bu serbestlik öğrencilerin kulüp çalışmalarına istekli katılmaları, kulüp çalışmalarının bir eğitim-öğretim yılı boyunca aksamadan devam edebilmesi için gereklidir.

Sonuç olarak bir ders dışı etkinlik olarak değerlendirilen öğrenci kulüplerinin okullarda aktif olarak çalışması için gerekli planlama sene başında yapılmalı ve sene içerisinde bu planlamaya sadık kalınmalıdır. Süreç içinde meydana gelebilecek sorunlar karşısında okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve aileler iş birliği içinde hareket ederek öğrenci kulüplerinin çalışmalarının aksamasına engel olmalıdır. Bu birliktelik de ancak bütün

paydaşların öğrenci kulüplerinin etkisini kabul etmesi ve bu durumun işleyişini önemsemesi ile mümkün olacaktır.

2.3.2.1.6. Proje görevleri

Değişen dünya koşulları, buna bağlı olarak değişen insan yapısı ve insanların olaylara karşı değişen bakış açısı eğitim anlayışında da değişiklikleri gerektirmiştir. Buna bağlı olarak artık öğrenciler bilgiyi alan değil bilgiyi edinen ve edindiği bilgileri hayatında uygulayan bireyler olmalıdır. Aslında günümüzün eğitim anlayışında bütün gayret bu ideal insanı oluşturmak içindir. Değişen dünya koşullarına bağlı olarak farklılaşan eğitim anlayışı sonucunda artık üreten, ürettiklerini hayata aktarabilen bireyler istenmektedir. Bu açıdan öğrencilerin yaratıcılıklarının en üst düzeyde olması beklenmektedir. Öğrencilerin yaratıcılıklarını ortaya koymalarını sağlayacak çalışmalardan biri de proje çalışmalarıdır.

Proje, “Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği”nde, “öğrencilerin grup hâlinde veya bireysel olarak istedikleri bir alan veya konuda inceleme, araştırma ve yorum yapma, görüş geliştirme, yeni bilgilere ulaşma, özgün düşünce üretme ve çıkarımlarda bulunmaları amacıyla ders öğretmeni rehberliğinde yapacakları çalışmalar” şeklinde ifade edilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 2014, s. 133). Yönetmelikte proje ile ilgili yapılan bu tanımdan yola çıkılarak proje çalışmalarının bireysel ya da grup hâlinde ve öğrencilerin istedikleri bir konu veya alanda yapılabileceği anlaşılmaktadır.

Proje çalışması, öğrencinin gerçek yaşam koşullarında veya ona yakın koşullarda gerçekleştirdiği zihinsel ve fiziksel bir etkinliktir (Özden, 1999). Proje çalışmalarının bu yönüne bağlı olarak öğrenciler, projeler ile ilişkili şekilde sorunu tanımlama, çözüm yolları geliştirme, uygun olan çözümü belirleme, çözüm için izlenecek aşamaları planlama, uygulama ve sonucu değerlendirme aşamalarına etkin olarak katılır (Doğan, 1997). Bu özellikleriyle proje çalışmaları tam da günümüz eğitim anlayışında istenildiği şekilde öğrencilerin öğrenme ve üretme sürecinin içinde olduğu etkinliklerdir.

Proje çalışmalarının bir diğer özelliği, öğrencilerin bağımsız hareket edebilme becerisini kazanmalarını sağlamasıdır. Bu yönüyle proje çalışmaları motivasyonu artırır ve yeni ilgi alanlarının doğmasını sağlar, öğrencilere kendi başlarına karar almayı öğretir. Öğrenci projeyi başarıyla tamamlayabildiğinde kendine daha çok güven duymaya başlayacaktır (Özden, 1999). Aslında proje çalışmalarının sıralanan özellikleri günümüzde evlere kapanmaya başlayan ve artık teknoloji bağımlısı hâline gelmiş birçok öğrencinin gerçek hayata dönmesine ve kendini bu bağımlılıktan kurtarabilmesine yardımcı olacaktır.

Proje çalışmalarının öğrenciler üzerindeki katkıları bilinmektedir. Ancak proje çalışmalarından istenen katkı sağlanabilmesi için bazı durumlara dikkat etmek gerekmektedir. Bu sebeple öğrencilere eğitim-öğretim süreci içinde verilen proje çalışmaları rastgele verilmez. Projeler verilirken dersin kazanımları, öğrencinin istekleri ve yeterlilikleri, okulun imkânları ve okulun bulunduğu çevrenin sosyoekonomik durumu göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca “proje çalışmalarının bir odak noktası etrafında toplanması da amacına ulaşması adına yararlı olacaktır. Bu odak noktası, belli bir kavram, tema ya da disiplinler arası bir konu olabilir” (Saban, 2005, s. 128).

Ders dışı etkinliklerle ilgili alanyazına bakıldığında proje görevlerinin ders dışı etkinlik kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Bu değerlendirme belli ölçülerde, mantık çerçevesinde yapılan bir değerlendirmedir. Çünkü proje görevleri sınıfta planlanmakla beraber çoğunlukla sınıf dışı çalışmalarla sonuca ulaşır (Bilen, 1999). Verilen proje konusuyla ilgili öğrenciler çalışmalarını okul dışında, projenin içeriğine göre belki aylar süren bir süreçte yapmaktadır. Bu çalışmalarda sorumluluk öğrenciye ait olur ve öğrenci projenin başlangıcından sonuna kadar bütün süreçlerinde etkin olarak görev alır.

Ders dışı etkinliklerden biri olarak değerlendirilen proje görevlerinin okullarda ders notuna etki etmesi gibi bir durum da söz konusudur. Proje çalışmalarının bu özelliğiyle ilgili olarak “Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği”nde, “ortaokul ve imam-hatip ortaokullarında öğrencilere ders yılında istedikleri ders veya derslerden bireysel ya da grup çalışması şeklinde öğretmen rehberliğinde en az bir proje hazırlatılır. Projeler verildikleri dönemde değerlendirilir. Proje vermeyen öğrencinin notu sıfır olarak değerlendirilir” ifadesine yer verilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 2014, s. 140). Yönetmelikte yer verilen bu maddeden anlaşılacağı üzere öğrenciler, istedikleri dersten ve istedikleri alandan aldıkları projeleri ders öğretmenin istediği zamanda teslim etmek zorundadır. Teslim edilmediğinde öğrencinin proje notu sıfır olarak e-okula girilir ve bu not bir yazılı notu gibi değerlendirilmeye alınır. Böylece, proje görevi alan öğrencinin projesini verilen sürede hazırlaması ve sunması teşvik edilmiştir.

Sonuç olarak ders dışı etkinlik uygulamalarından biri olan proje görevleri, öğrencilerin derse karşı ilgi duymasını, arkadaşlarıyla iş birliği içinde çalışmasını, öğrencinin kendi öğrenmesinin sorumluluğunu alabilmesini sağlaması yönünden önemlidir. Bu yönleriyle okullarda proje çalışmalarının seçiminden uygulanmasına kadar bütün aşamalarına özen

gösterilmeli ve proje görevi verilen öğrenciler, projelerini tamamlamaları yönünde teşvik edilmelidir.

2.3.2.1.7. Spor ve sanat etkinlikleri

Spor ve sanat alanlarındaki ilerlemeler, bir toplumun sosyal beceriler yönünden de ilerlediğinin göstergesidir. Günümüzde ülkelerin sporda ve sanatta gösterdikleri başarılar tüm dünyada takdir edilmekte ve ilgiyle takip edilmektedir. Bu nedenle spor ve sanattaki gelişmeler ülkelerin dünya üzerindeki saygınlığını artıran durumlardır.

Ülkelerin spor ve sanat alanlarındaki başarıları, ülkenin diğer devletler nezdinde saygınlığını artırdığı gibi ülkedeki genç nüfusun bu alanlara daha çok ilgi göstermesini ve bu alanları günlük hayatlarından eğitim öğretim hayatlarına kadar birçok farklı yaşam alanında geliştirmeleri yönünde çalışmalar yapmalarını teşvik eden gelişmelerdir. Ülkelerin spor ve sanattaki gelişmelerini sağlamanın yollarından biri, bireylerin özelliklerine göre uygun zamanda doğru bir yönlendirme yapmaktır. Bu yönlendirmenin açık olarak yapıldığı yerler okullardır. Okulda çocuğun yeteneğine ve ilgisine uygun şekilde yönlendirilmesi için ders öğretmenlerine ve okul rehber öğretmenlerine önemli sorumluluklar düşmektedir.

Okulda spor ve sanat etkinlikleri dersin durumuna göre ayrı ayrı ya da bir arada yapılabilecek etkinliklerdir. Spor ve sanat etkinliklerinin ayrı yapılabilme durumuna göre bu etkinlikleri önce ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. Buna göre spor, bireyin doğal ortamını, insani ve toplumsal bir ortama dönüştürürken yeteneklerini geliştiren, belirli kurallar çerçevesinde araçsız veya araçlı, toplu veya bireysel olarak tüm vakitlerinde veya boş zamanlarında olacak şekilde meslek haline getirerek yaptığı, bireyi toplumla bütünleştiren, fiziksel ve ruhsal yönden geliştiren, sosyalleştiren, bireye rekabet olgusunu kazandıran, bireyler arasında dayanışmayı artıran kültür faaliyetleridir (Erkal vd., 1998). Sıralanan özellikleriyle sporun bireylerin farklı yönlerden, bütün olarak gelişimlerinin desteklemesinde etkili olduğu söylenebilir.

Toplumda obezite, diyabet, kalp rahatsızlıkları gibi sağlık sorunlarının azalması için spor yapma alışkanlığının kazandırılması gerekir. Bu anlamda spor alışkanlığının çocukluk dönemlerinde kazanılması önemlidir (Ara vd., 2007). Çünkü, çocukluk döneminde kazanılan alışkanlıklar bireylerde daha çok yerleşmekte ve bireyler isteseler de bu alışkanlıklarını terk edememektedir. Çocukluk döneminde spor alışkanlığının kazandırılmasında okulda yapılan spor etkinliklerinin önemli bir katkısı vardır.

Spor etkinliklerine katılmak ve spor alışkanlığı kazanmak sadece vücut sağlığı için gerekli değildir. Spor etkinlikleri vücudu tümüyle etkilediği gibi, kişilerin sosyal ilişkilerini düzenlemesine; mental iyilik, duygu ve zihin gelişimine; kötü alışkanlıklardan uzak durmasına; saygınlık kazanmasına; bunlar dışında kalan çeşitli kişilik özelliklerini geliştirmesine katkı sağlar (Muallimoğlu, 1998; Aracı, 2006; Saygılı vd., 2015). Bireylerin fiziksel, zihinsel, kişisel ve sosyal yönden gelişimlerine katkı sağlayan spor etkinliklerinin okullarda uygulanması sırasında, bireylerde beklenen gelişimleri sağlamak adına düzenli ve planlı yapılmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Bu durum, aynı zamanda bireylerde spor alışkanlığının kazandırılması için de önemlidir.

Okul, öğrenciler için önemli bir sosyalleşme ortamıdır. Öğrenciler; arkadaşlarıyla doğru iletişim kurmayı, onlarla uyum içinde hareket edebilmeyi ve toplumsal bazı kurallara uymayı okulda öğrenir. Okulda yapılan spor etkinlikleri, öğrencilere toplumsal uyum becerisini kazandırmada önemli bir yere sahiptir. Öğrenciler, spor etkinliklerine katılırken takım çalışması, adil oyun, kurallara ve arkadaşlarına saygı ve iş birliği gibi temel spor değerlerini benimser. Spor etkinlikleri, bireyin toplum içindeki kişisel, profesyonel ve sosyal yaşamında gerekli olan tüm değer ve becerileri kazanmalarına destek sağlar (Girgin ve Şahin, 2022). Bu nedenle, spor etkinliklerinin öğrencilerin sosyal yaşam becerilerini kazanmalarında ve okulda öğrenciler arasında uyumun sağlanarak disiplin sorunlarının en aza indirilmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Okul çağı, öğrenciler için en hareketli oldukları dönemdir. Bu nedenle öğrencilerin yeterince hareket edemedikleri ortamlarda çeşitli disiplin sorunlarının ortaya çıkması muhtemeldir. Öğrenciler, spor etkinlikleri içinde yer alırken mutlu oldukları gibi fazla enerjilerini dışarı atıp fiziksel olarak da rahatlar (Demir, 2021). Bu sayede okulda disiplin sorunlarının azalması sağlanır ve öğrencilerin derslere olan motivasyonları da artmış olur. Öğrencilerin derslere olan motivasyonlarını artırmak için spor etkinliklerinin sadece beden eğitimi dersiyle sınırlandırılmaması gerekir. Diğer derslerde de öğretmenler, dersin içeriğine ve haftanın kazanımına uygun olarak ders içi ya da ders dışı spor etkinlikleri tasarlayabilir. Böylece öğrenciler hem fazla enerjilerini atmış olur hem de derste öğrenmeleri gereken konuyu daha eğlenceli şekilde öğrenir.

Eccles ve Barber (1999), çalışmalarında spor etkinliklerine katılan öğrencilerin okulu daha çok sevdiklerini ve buna bağlı olarak da öğrencilerin akademik başarılarının arttığını tespit etmiştir. Bu tespit, spor etkinliklerinin sadece bir hareket etkinliği olmadığını göstermesi

yönünden önemlidir. Öğrenciler, spor etkinliklerine katılarak akademik başarılarını artıracaklar; bu durum, daha özgüvenli bireylerin yetişmesinde etkili olacaktır. Bu açıdan, bağımsız ve kendini geliştiren öğrencilerin yetiştirilmesi için spor etkinlikleriyle bireylere sorumluluk sahibi olma, kurallara uyma tutum ve becerileri kazandırılabilir (Demir, 2021).

Spor etkinlikleri gibi okulda öğrencinin yeterlilikleri ölçüsünde katıldığı etkinliklerden bir diğeri de sanat etkinlikleridir. Sanat etkinlikleri ile ilgili ayrıntılara değinmeden önce sanat kavramını açıklamak gerekir. Sanat, hoşı giden biçimler yaratma çabasıdır (Ersoy, 1995). Bu tanım, aslında sanatın bir estetik güzellik yaratma çabası olduğunu vurgulaması yönünden önemlidir. Sanat, en başta insanla ilgilidir ve aslında insandaki güzellik algısının yansımasıdır. Bu yönüyle sanat, bilim ve teknoloji gibi sosyal yapının önemli bir parçasıdır ve insan ilişkilerinde iletişimi olanaklı kıldığı kadar, bu ilişkilerin niteliğini de belirler (Baynes, 2016).

Çocukların erken yaşlarda, yaratıcılık ve estetik duygularının desteklenmesi ileriki yıllarda yaratıcı, üretken ve çevrelerindeki güzellikleri algılayan bireyler olmaları açısından önemlidir (Feeney ve Moravcik, 1987). Bu nedenle, okullarda küçük yaşlardan itibaren sanat etkinliklerinin yapılması gerekmektedir. Sanat etkinlikleri ile kastedilen resim yapma, koro çalışmalarında bulunma, heykel yapma, halk oyunu gösterilerine katılma gibi çalışmalar olabilir. Bu çalışmalar daha çok görsel sanatlar, müzik, teknoloji tasarım gibi derslerde yapılmaktadır. Ancak öğrencinin sporda olduğu gibi sanatta da bütün yönlerden gelişimi ve her alanda yeterliliklerinin ortaya çıkarılması gerekmektedir. Bu nedenle okulda, diğer derslerde de sanat etkinliklerine yer verilebilir. Bu şekilde öğrencinin birçok şeyi tecrübe etmesi, derslerde öğrendiklerini sanat etkinlikleriyle destekleyerek kalıcı hâle getirmesi ve Türkçe, matematik, fen bilgisi gibi beceri ve bilgi ağırlıklı derslere karşı olumlu tutum geliştirmesi sağlanır.

Sanat etkinlikleri öğrencilerin bireysel, sosyal, kültürel ve fiziksel gelişimini desteklemeye yardımcı olur. Sanat etkinlikleri yoluyla öğrenenler kültürel değerlere sahip çıkıp bu değerleri geliştirebilirler. Ayrıca duygularını ifade etme becerilerini ve hayal güçlerini de geliştirirler. Bu anlamda, öğrencinin bir parçası olmak adına severek katıldığı ve duygusal gelişimine katkı sağladığı sanat etkinlikleri bireylerin bütünsel gelişimini sağlamak için önemlidir. Ayrıca, sanat etkinlikleri eğitimde öğrencilere çok yönlü bakış açısı kazandırır. Bu durum ise öğrencilerin üst düzey düşünme becerileriyle bilişsel gelişimine yansır. Böyle bir süreçte alışılmışın dışında sınırları zorlayan öğrenciler, yaratıcı düşünme becerilerini ve estetik duygularını geliştirerek yeni ürünler ortaya koyabilirler (Korucuk ve Küçüköğlü, 2020).

Sanat etkinlikleri yoluyla insanların kendilerini ifade etme ve öz farkındalıklarını kazanmaları anlamında olumlu sonuçlar elde ettiği görülmektedir. Performansa dayalı olarak nitelendirilen tiyatro, müzik, bale vs. gibi sanat dalları çocukların küçük yaşlardan başlayarak kendilerini ifade etmelerini, başkalarıyla olan iletişimlerini; sosyal, duygusal yönden gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir. Sanat etkinlikleri çocukların duygularının farkına varmasını sağlayarak onların sosyal bağlarını güçlendirmektedir (Girgin ve Şahin, 2022).

Okulda ya da okul dışı zamanda yapılan sanat etkinlikleri öğrencilerin enerjilerini doğru yönlendirmelerine yardımcı olacaktır. Bu anlamda sanat etkinlikleriyle okullarda ve okul dışı zamanlarda oluşabilecek disiplin sorunları en aza inecektir. Konuyla ilgili olarak Eccles ve Barber (1999), çalışmalarında sanat etkinlikleriyle uğraşan öğrencilerin, bu etkinliklerle uğraşmayan öğrencilere göre daha az disiplin sorunlarına neden olduğunu tespit etmiştir. Bu durum, özellikle disiplin sorunlarının fazla olduğu öğrencilerde ve okullarda sanat etkinliklerine ağırlık verilmesinin bu sorunları azaltmada etkili olabileceğini göstermektedir.

Sanat etkinlikleri, öğrenciler üzerinde buraya kadar sıralanan etkilerinin yanında daha başka etkiler de meydana getirebilir. Sanat etkinlikleri sayesinde öğrenciler okula karşı olumlu tutum geliştirecekler, bu durum öğrencilerin derslere daha ilgili katılmasını sağlayacak ve bütün bu durumların sonucunda da öğrencilerin akademik başarıları yükselecektir. Aynı zamanda sanat etkinliklerine katılan öğrenciler, verilen görevleri yerine getirmek, kısa sürede en yaratıcı olabildiği ürünü ortaya koyabilmek gibi gerekçelerle zamanlarını doğru kullanmayı öğreneceklerdir. Konuyla ilgili olarak Sechrist (2016), araştırmasında sanat etkinliklerinin öğrencilerin sosyalleşmesi, motivasyonu, okula aidiyet duyguları, zaman yönetimi ve akademik başarısı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu; ayrıca bu etkinliklerin öğrencilerin öz yeterliliklerini artırdığını tespit etmiştir. Becerril vd. (2019) de öğrencilerin sanat etkinliklerine katılımıyla akademik başarıları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında sanat etkinliklerine katılan öğrencilerin katılmayan öğrencilere göre daha başarılı olduklarını belirlemiştir.

Spor ve sanat etkinlikleri; amaçları, yapılaş şekilleri ve öğrencilerde oluşturduğu etkiler yönünden değerlendirildiğinde birbirine benzer durumların ortaya çıktığı söylenebilir. Bu nedenle araştırmanın bu bölümünde spor ve sanat etkinlikleri bir arada değerlendirilmiştir. Daha önce, spor etkinliklerinin ve sanat etkinliklerinin ayrı ayrı öğrenci üzerinde birçok farklı yönden etkilerinin olduğu belirtilmişti. Bu etkinliklerin ikisine de katılan öğrencilerin fiziksel, kişisel, sosyal, kültürel vb. alanlarda gelişimi daha çok desteklenecektir. Spor ve sanat

etkinliklerine katılan öğrenciler sahip oldukları yetenekleri geliştirme fırsatı bulabilir. Bunun yanında bu etkinlikler öğrencilerin iş birliği içerisinde çalışabilmelerine, sorumluluk bilinci almalarına, duygularını aktarabilmelerine ve kendilerini daha iyi ifade edebilmelerine katkıda bulunabilir (Korucuk ve Küçükoglu, 2020).

Spor ve sanat etkinliklerine katılan öğrenciler, arkadaşlarıyla, öğretmenleriyle ve çevrelerindeki diğer insanlarla daha çok iletişim kuracak ve bu durum öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişmesine yardımcı olacaktır. Konuyla ilgili olarak Deymeci vd. (2020), çalışmalarında spor ve sanat etkinliklerinin öğrencilerin iletişim becerilerini olumlu etkilediğini tespit etmiştir. Bu tespitten yola çıkılarak özellikle sosyal becerileri zayıf, iletişime kapalı öğrencilerin bu becerilerini geliştirmek için ders içi ya da ders dışı spor ve sanat etkinliklerine yönlendirilmelerinin faydalı olacağı söylenebilir. Bu yönlendirme sürecinde ailenin tutumu ile çocuğun eğilimleri doğrudan etkili olacaktır.

Okulda ya da okul dersleriyle bağlantılı olarak okul dışında yapılan etkinliklerin her ne kadar öğrencilerin fiziksel, kişisel, sosyal, kültürel gelişimlerine katkısı olsa da asıl beklenen öğrencinin akademik başarısına katkı sağlamasıdır. Daha önce spor ve sanat etkinliklerinin akademik başarıyı artırdığından bahsedilmişti. Ancak spor ve sanat etkinlikleri akademik başarı üzerinde ayrı ayrı etkili olmakla birlikte spor ve sanat etkinliklerinden hangisinin akademik başarı üzerinde daha çok etkili olduğu sorusu akıllara gelmektedir. Bu konuyla ilgili olarak Eccles vd. (2003), spor etkinliklerine katılanların sanat etkinliklerine katılanlara göre daha düşük akademik başarıya sahip olduklarını tespit etmiştir. Bu tespitten yola çıkılarak spor etkinliklerine düşük akademik başarıya sahip öğrencilerin daha çok katıldıkları yargısına ulaşılabilir.

Sonuç olarak spor ve sanat etkinlikleri öğrencilerin fiziksel, sosyal, kişisel, kültürel yönlerden gelişimini ve akademik başarısının artmasını sağlamaktadır. Bu nedenle okullarda bir ders dışı etkinlik olarak spor ve sanat etkinliklerine yer verilmesi ve bu konuda velilerle de iş birliği yapılarak öğrencilerin bu etkinliklere katılması sağlanmalıdır. Böylece öğrencilerde yaratıcılık, iletişim becerisi, iş birliği içinde çalışabilme gibi çeşitli beceri alanları gelişecektir. Spor ve sanat etkinliklerinin amacına ulaşması için bu etkinlikleri beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım gibi derslerde yapmak yerine öğrencinin aldığı tüm derslerde konunun durumuna göre yapmak öğrencilerin hem bu derslere karşı ilgisinin artmasını hem de okula aidiyet duygusunun gelişmesini sağlayacaktır. Bu konuda ders öğretmenleri etkinlikleri

sene başından tasarlamalı ve etkinliği yapacak öğrenci grubunun özelliğine göre bu etkinlikleri planlamalıdır.

2.3.2.1.8. Topluma hizmet çalışmaları

Eğitim çalışmaları toplumun anlayışından, değerlerinden, tarihinden, yaşantısından, sevinçlerinden ve acılarından bağımsız olmamalıdır. Bu nedenle eğitim etkinlikleri yapılırken toplumun dinamiklerini iyi düşünmek ve buna uygun etkinlikler geliştirmek gerekir. Bu gereklilikten yola çıkılarak yapılan ders dışı etkinliklerden biri de topluma hizmet etkinlikleridir.

Topluma hizmet çalışmalarının ders dışı etkinlikler düzeyinde değerlendirilmesinin birçok akla uygun gerekçesi vardır. Ancak bu gerekçelerden belki de en önemlisi topluma hizmet çalışmalarının yapılan projenin ya da dersin alt amaçlarını destekleyecek şekilde genellikle okul dışında yapılan planlı çalışmalar olmasıdır. Topluma hizmet çalışmalarına huzurevlerini ziyaret etmek; cami temizliğine yardım etmek; çeşitli sivil toplum kuruluşları aracılığıyla yapılan yardım çalışmalarına destek vermek; çevrenin güzelleştirilmesi ve doğanın korunması adına ağaç dikme, çöp toplama gibi çalışmalar yapmak; kan bağışi kampanyasına katılmak; hayvan barınaklarında bulunan, çevrede başıboş dolaşan hayvanlara yardım etmek ya da bakımını üstlenmek gibi birçok çalışma sayılabilir.

Topluma hizmet çalışması olarak sıralanan çalışmaların aslında öğrencilerin öğrendiklerini birçok yaşamsal durumla deneyimleyebileceği, edindikleri deneyimlerden yola çıkarak gelecek öğrenmelerini temellendirebileceği görülmektedir. Bu nedenle “topluma hizmet çalışmaları öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenme becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayan etkinliklerdir” (Köksal, 2021, s. 127).

Ders dışı etkinlikler kapsamında yapılan topluma hizmet çalışmaları ile öğrencilerin sosyal ve zihinsel yönden gelişimleri desteklenirken diğer taraftan öğrencilerdeki sorumluluk bilincinin ve toplumsal sorunlarla ilgili farkındalık düzeylerinin artırılması sağlanabilir. Bunun yanında topluma hizmet çalışmaları toplumdaki bir sorun veya eksikliğe odaklandığı için toplumsal yarar da sağlar. Bu nedenle okul öncesinden yüksek öğretime kadar her eğitim kademesinde ders dışı etkinlikler kapsamında topluma hizmet çalışmalarının yürütülmesi hem öğrenciler hem de toplum için faydalı sonuçlar ortaya koyabilir (Korucuk ve Küçükoğlu, 2020). Topluma hizmet çalışmalarının okullarda kullanılması öğrencilerin dersi çevresinde

yaşananlarla bütünleştirmesini ve yardımseverlik, sevgi, saygı, hoşgörü gibi çeşitli değerleri kazanmasını sağlayacaktır.

Topluma hizmet çalışmaları sayesinde ortaya çıkan olumlu sonuçlar nedeniyle topluma hizmet çalışmalarına daha çok önem verilmeye başlanmış ve MEB'e bağlı eğitim kurumlarındaki sosyal etkinlikleri düzenlemeye yönelik yayımlanan 2005 yönetmeliğinde toplum hizmeti için etkinlikler ayrıntılı biçimde sıralanırken 2017 yönetmeliğinde toplum hizmeti çalışmalarının e-okula işlenmesi maddesinin eklendiği görülmüştür (Oral, 2021). Bu maddenin 2017 yılındaki yönetmeliğin bazı maddelerini değiştirmeyi içeren 2019 yılındaki yönetmelikte de devam ettiği görülmektedir. Yönetmeliğe eklenen bu madde, topluma hizmet çalışmalarının okullarda daha çok yaygınlaştırılmasının sağlanması ve yapılan topluma hizmet çalışmalarının desteklenmesi yönünden değerlidir.

Ders dışı etkinlik olarak değerlendirilen topluma hizmet çalışmalarıyla ilgili yayımlanan yönetmeliklerdeki iyi niyetli değişikliklere rağmen topluma hizmet çalışmalarına ülkemizde hem öğrenciler hem de öğretmenler nezdinde gösterilen değer oldukça azdır. Bunun sebepleri arasında evrak işlerinin fazla olması, zaman yetersizliği, fizikî imkânların yetersizliği, kurumlarla iletişim kurulamaması, sınıfların kalabalık olması gibi çeşitli sorunlar sıralanabilir (Kesten vd., 2014; Gömleksiz ve Kılınç, 2015). Bu sorunların azaltılması ve okullarda topluma hizmet çalışmalarının yaygınlaştırılması için daha somut adımlar atılmalıdır.

2.3.2.2. Ders dışı etkinliklerin faydaları

Ders dışı etkinliklerin eğitim öğretim süreci içinde derse bağlı ya da dersten bağımsız olarak yapılması durumunda öğrencide birçok yönden farklılaşma ve iyileşme sağlanacaktır. Ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerinde oluşturabileceği olumlu etkiler öğrencilerin bilişsel, sosyal, duyuşsal ve devinişsel süreçleri sağlıklı bir şekilde tamamlamasına yardımcı olacaktır. Bu açıdan ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerinde oluşturduğu çeşitli olumlu etkilere değinmek gerekir.

Eğitim öğretim süreçlerinin amaçlarından biri öğrencilerin yaratıcılık potansiyellerini ortaya çıkarmaktır. Bunun için derslerde öğrencilere sorumluluklar verilmekte, kendi potansiyellerini rahatlıkla ortaya koyacakları ortamlar sağlanmaktadır. Öğrencilerin yaratıcılıkları ders dışında yapılan çalışmalarla da geliştirilebilir. Bu anlamda ders dışı etkinliklerle öğrenciler, hayatın diğer bölümlerinde gerçekleştiremedikleri ve ortaya çıkaramadıkları yaratıcı potansiyellerini harekete geçirebilirler (Sadykova vd., 2016; Sejtanic

ve Lalic, 2016; Falla vd., 2024). Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak ve geliştirmek için en uygun etkinlik türlerinden biridir. Çünkü ders dışı etkinliklerde çoğunlukla sorumluluk öğrenciye verilir ve öğrenci rahat hareket edebildiği bir ortamda kendi yeterliliklerine göre bir çalışma yapar. Bu yönüyle ders dışı etkinlikler öğrencilerin ders sırasında aldıkları veri ve bilgileri zihinlerinde yeniden işleyerek kendi bilgilerini üretebilmeleri için oldukça önemlidir (Ersoy ve Topcu, 2021).

Okul, öğrencilerin öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla paylaşımında bulunmalarına yardımcı olur. Bu yönüyle okul öğrencilerin sosyalleşme alanlarından biridir. Okulun öğrenciler için sosyalleşme alanı olma özelliği okulda yapılan etkinliklerle desteklenebilir. Bu açıdan ders dışı etkinlikler öğrencilerin iletişim becerisinin artmasında ve buna bağlı olarak sosyalleşme alanlarının geliştirilmesinde etkilidir. Bu yönüyle ders dışı etkinlikler, öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmek ve sosyalleşme isteklerinin üstesinden gelmek için farklı etkileşim yolları bulmalarına olanak tanıyan ortamlar sağlayabilir (Alnaeem, 2021; Bhullar vd., 2024; Samuel, 2024).

Ders dışı etkinliklerin deneyimi, öğrencilere farklı ortamlardaki rolleri keşfetme, akranlardan ve yetişkinlerden oluşan daha geniş sosyal destek ağlarını deneyimleme ve farklı ortamlarda ihtiyaç duyulan beceri ve değerleri edinme fırsatları sağlayabilir (Lee ve Joo, 2020). Böylece öğrenciler, sosyal becerileri artırma, ekip çalışmasına katılma, yeni ve çeşitli arkadaşlarla tanışma ve arkadaşlıkları sürdürme fırsatı bulabilirler (Stoll ve Pollastri, 2021; Shavkatovna, 2024). “Öğrencilerin ders dışı etkinliklerin uygulanması esnasında edindiği sosyal çevre öğrencilerin iş birliği içinde çalışmasını sağlayan karakter, beceri ve tutumlar geliştirmesine katkı sağlar” (Boatwright, 2009, s. 5). Bu yönüyle ders dışı etkinliklerin öğrencilerdeki sosyal beceri alanlarının gelişiminde önemli bir etkisi söz konusudur.

Öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişmesi aynı zamanda özgüvenlerinin artmasına katkı sağlayacaktır. Bu yönden değerlendirilecek olursa, öğrencilerin önemli kazanımlarından biri olan özgüven ve buna bağlı olarak sorumluluk alma ve başarılı olma becerisinin ders dışı etkinliklerle geliştirildiği söylenebilir (Ersoy ve Topcu, 2021). Ders dışı etkinlikler, uygulanma şekli olarak öğrencilere bağımsız hareket edebilme ve kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu öğrencinin kendisinin alabilmesi imkânını sağlar. Bu durum, ders dışı etkinliklerin öğrencilerdeki özgüven artışını destekleyen bir diğer özelliğidir.

Eğitimin nihaî hedefi kullanılan program dâhilinde belirlenen hedefleri gerçekleştirmektir. Ders dışı etkinlikler, öğrenmeyi pekiştirerek zorunlu ve seçmeli ders müfredatını tamamlayarak bilgiyi entegre ederek ve demokratik yaşamın hedeflerini gerçekleştirerek müfredatın çok yönlü, dengeli olmasına, genişletilmesine ve planlanan eğitim sonuçlarına ulaşılmasına izin verir (Lunenburg, 2010; Zemlyanskaya, 2020). Bu özelliğiyle ders dışı etkinlikler, okul müfredatının önemli bir tamamlayıcısıdır ve bu yönüyle okullarda uygulanan programların işlevselliğinin artmasını sağlar.

“Öğrencilere gerçek yaşama yakın veya yaşamın içinden öğrenmeler sunmak, öğrencilerin okulda öğrendikleri ile günlük hayatı ilişkilendirebilmelerini kolaylaştırmaktadır” (Tağrikulu ve Yılmaz, 2019, s. 32). Öğrencilerin okulda öğrenilenlerle gerçek hayatı ilişkilendirmelerini sağlayan çalışmalardan biri de yapılan ders dışı etkinliklerdir. Çünkü “sınıf dışı uygulamalar öğrencilerin öğrendiklerini tecrübe etmelerine ve öğrendiklerini içselleştirmelerine imkân verir” (Saydam ve Çangal, 2018, s. 343). Bu yönüyle “ders dışı etkinlikler, soyut ve izole öğrenme parçaları sağlamaz, bunun yerine gerçek yaşam durumlarının birçok yönünü sentezler” (Lunenburg, 2010, s. 3).

Ders dışı etkinlikler gerçek yaşam durumlarının bir sentezi olması nedeniyle öğrencilere demokratik yaşamın gerektirdiği tutum ve davranışları kazandırır (Akkaş Baysal ve Ocak, 2022). Böylece öğrenciler, derslerde edindikleri bilgileri uygularlar ve demokratik yaşam kavramlarını edinirler (Lunenburg, 2010). Bu durum öğrencilerin kişiliklerinin şekillenmesinde, toplum kurallarına uymak için daha özverili bireyler olarak yetişmelerinde etkilidir.

Eğitim öğretim sürecinin istenen hedeflere ulaşmasında süreç içindeki bütün bireylerin motivasyonunun yüksek olması gerekir. Süreç içinde öğretmenden, öğrenciden, okul idaresinden, velilerden, çevredeki diğer bireylerden ya da sürecin doğasından kaynaklanan sorunlar bireylerin motivasyonlarını düşürebilir. Her ne kadar yeterince değer verilme de bireylerin hem yapılan çalışmalarda hem de okul bağlamında motivasyonlarını yükseltmenin bir yolu da ders dışı etkinlikler düzenlemek ve öğrencilerin ders dışı etkinliklere dâhil olmalarını sağlamaktır (Sechrist, 2016; Denault ve Guay, 2017). Ders dışı etkinliklere dâhil olan öğrenciler hem okula daha istekli gidecek hem de ders dışı etkinliklere katılma konusunda daha istekli olacaklardır. Ders dışı etkinlikler, özellikle Türkçe, matematik, fen bilimleri gibi bir dersle ilişkilendirildiğinde ise öğrencilerin bu derslere karşı motivasyonları artacaktır.

Bütün eğitim öğretim süreçlerinde asıl amaç öğrencilerin akademik başarılarını yükseltmektir. Okullarda yapılan bütün çalışmaların altında aslında bu amacı gerçekleştirmeye yönelik öğrencileri destekleme gayreti vardır. Ders dışı etkinlikler düzenlemek ve öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımını sağlamak da öğrencilerin akademik başarılarını yükseltmek için önemli bir adımdır. Bu yönüyle ders dışı etkinlikler hem akademik başarıyı hem de okula bağlılığı teşvik eder (Valentine vd., 2002; Falla vd., 2024; Samuel, 2024). Öğrenciler ders dışı etkinliklere katılma yönünde teşvik edildiğinde ve öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılmaları konusunda devamlılık sağlandığında öğrenciler, aksiliklere ve zorluklara rağmen çabayı sürdürme yeteneğini besleyerek daha yüksek akademik başarı elde edilebilir (Guilmette vd., 2019). Konuyla ilgili olarak Darling (2005) ve Hill (2010), farklı zamanlarda yaptıkları araştırmalarda ders dışı etkinliklere katılımın öğrencilerin akademik başarılarını yükselttiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçtan yola çıkılarak öğrencilerin akademik başarılarını desteklemenin yollarından birinin öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılmalarını sağlamak olduğu söylenebilir.

Günümüzün en önemli sorunlarından biri de teknoloji bağımlılığıdır. Teknolojinin hızlı gelişmesi kontrol edilemez bir teknoloji tutkusunu da beraberinde getirmiştir. Artık çok küçük yaşlarda bile sorun olmaya başlayan teknoloji bağımlılığı bireyleri psikolojik, sosyal ve duygusal yönden etkilemekte; bireylerin değer algılarının değişmesine etki etmektedir. Bu sorunu kontrol altına almanın veya tamamen ortadan kaldırmanın yollarından biri okullarda ve okul dışında öğrencinin başka şeylerle uğraşmasını sağlamaktır.

Okullar teknoloji bağımlılığının önlenmesinde önemli bir görev üstlenirken bunu sağlamanın yolu, okullarda öğrencilere yönelik onların istekli şekilde katılabilmelerini sağlayacak etkinlikler düzenlemek ve bu etkinliklere öğrencilerin katılımını sağlamaktır. Bu yönüyle ders dışı etkinlikler öğrencileri teknoloji bağımlısı olmaktan kurtarır (Jansen, 2016). Çünkü ders dışı etkinlikler okul saatlerinde ya da okul dışında öğrenciyi belli bir amaç doğrultusunda meşgul etmekte ve öğrencilerin teknolojik aletlerle geçirdiği zamanı azaltmaktadır. Teknolojik aletlerle geçirilen zamanı sürekli azalan bir öğrenci zamanla teknoloji bağımlısı olmaktan kurtulacaktır. Ayrıca öğrenciler, ders dışı etkinlikler sayesinde teknolojik aletlerin eğitim amaçlı kullanılabildiğini de öğrenecektir. Ders dışı etkinlikler düzenleme ve okulda ya da okul dışında ders dışı etkinlikler uygulama bu durumu sağlama adına değerlidir.

Öğrenciler, özellikle lise dönemlerinde yoğun bir gelecek planlaması sürecine girmektedir. Bu süreçte yeterlilikler, beğeniler, ilgiler, ekonomik getiriler, statü gibi çeşitli etkilerle bireyler farklı mesleklere yönelmektedir. Öğrencilerin daha küçük yaşlardan başlanarak ilgilerini, yeterliliklerini belirlemelerinde ve buna bağlı olarak kariyer planı yapmalarında okulda ya da okul dışında yapılan çalışmaların etkisi vardır. Bu yönüyle ders dışı etkinliklere etkin katılım kariyer esnekliği, kariyer anlayışı ve kariyer kimliğini geliştirmek için değerli fırsatlar sağlamaktadır (You, 2020).

“Geniş kapsamlı ders dışı etkinliklere katılmak, öğrencilerin çalışma dünyasıyla ilgili kendi güçlü, zayıf yönleri ve değerlerine ilişkin anlayışlarını netleştirmeye yardımcı olarak öğrencilerin daha fazla öz farkındalık geliştirmelerini sağlayacaktır” (Kantar ve Bouckenooghe, 2021, s. 161). Bu nedenle öğrencilerin doğru bir gelecek planlaması yapmalarını sağlamak için okullarda ders dışı etkinliklere ağırlık verilmeli, planlanan ders dışı etkinliklere mümkün olduğunca fazla öğrencinin katılması sağlanmalı ve öğrencilerin ilgilerini, beğenilerini, yeterliliklerini keşfetmelerine imkân verilmelidir.

Ailelerin çocukları ile ilgili tedirgin olduğu konulardan biri kötü alışkanlıklar edinmeleri ve suç teşkil eden davranışlarda bulunmalarıdır. Çocukları bu kötü durumlardan korumak için okul ve aile arasında güçlü bir iş birliğinin kurulması gerekir. Böylece öğrenci hem okulda hem de okul dışında kötü alışkanlıklardan uzak tutulmaya çalışılacaktır. Dersler ve çeşitli etkinlikler olduğu için öğrencileri okulda meşgul etmek ve böylece kötü alışkanlıklardan uzak durmalarını sağlamak nispeten daha kolaydır. Ancak okul dışındaki zamanlarında onları bu durumlardan korumakta aileler zorlanabilmektedir. Ders dışı etkinlikler öğrencilerin okul dışında çeşitli işlerle meşgul olmalarını sağlar. Bu yönden “ders dışı etkinlikler, öğrencilere iyileştirici fırsatlar sağlaması, onları kötü eylemlerden uzak tutması ve risk grubundaki öğrencileri meşgul etmesi sebebiyle ilgi görmüştür” (Park, 2010, s. 3). Sonuç olarak ders dışı etkinliklere katılım öğrencilerdeki suç temelli davranışların azalmasına ve öğrencileri yaşam olaylarının olumsuz etkilerinden uzak tutmaya katkı sağlar (Eccles ve Barber, 1999; Darling, 2005).

Ders dışı etkinlikler öğrencilerdeki suç oranlarının azalmasında ve öğrencileri kötü alışkanlıklardan uzak tutmakta etkili olduğu gibi öğrencilerin okula karşı ilgilerinin, aidiyet duygularının artmasında da etkilidir. Bu özelliğiyle ders dışı etkinlikler, okulu bırakma riski olan öğrencilerin okula devam etme durumlarının artmasına katkı sağlar (Mahoney, 2000; Mantaluta, 2014). Bu nedenle okullarda ders dışı etkinliklerin tasarlanması, planlanması ve

etkin olarak uygulanması gerekir. Böylece okula devam edilme oranları arttığı gibi toplumun eğitim seviyesi de giderek yükselecektir.

Son yıllarda çok sık dile getirilmeye başlanan ve bireylerin kendileriyle ilgili olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerini ifade eden benlik algısı kavramı aslında bireylerin kendilerine biçtiği değeri ifade etmektedir. Çevrenin etkisiyle bireylerin benlik algısı olumlu ya da olumsuz olabilmektedir. Öğrenciler de okula ailede oluşturulmaya başlanmış bir benlik algısıyla gelmektedir. Bu bazı öğrencilerde tam anlamıyla bir kendini değerli hissetme hâli şeklinde görülebildiği gibi bazı öğrencilerde de tam tersi bir durum oluşabilir. Bu yönüyle okullar öğrencilerin benlik algılarını yükseltmek için onların kendilerini değerli hissettiği, öğrenmenin merkezinde kendilerinin olduğu çalışmalar içinde olmalıdır. Bu çalışmalardan biri okullarda düzenlenen ders dışı etkinliklerdir. “Ders dışı etkinliklere katılanlar katılmayanlara göre önemli ölçüde daha yüksek benlik algılarına sahip olabilmektedir” (Türkyılmaz ve Çiftçi, 2022, s. 167). Bu nedenle okullarda öğrencilerin benlik algısını yükseltmek için ders dışı etkinlikler düzenlemek ve bu etkinliklere öğrencilerin etkin katılmalarını sağlamak yararlı olacaktır.

Milletin varlığını devam ettirmesi için milleti oluşturan bireyler arasında tarihi, sosyal ve duygusal bağların sağlam olması gerekir. Bu bağlar milletin varlığını devam ettirmesinde etkili olduğu gibi milleti oluşturan bireyler arasındaki birlikteliğin artmasına da katkı sağlar. Bu yönüyle, milleti oluşturan bireyler arasındaki sağlam bağlardan biri olarak kültür sayılabilir. Çocuklar ait olduğu milletin kültürünü edinerek gelecek nesillere aktarır. Böylece milletin varlığı uzun yıllar sarsılmadan devam eder.

Kültürün bireylere aktarılması ve yaşatılması ailede başlayan bir süreç olduğu gibi devamını sağlamak okulda yapılan çalışmalarla mümkündür. Çeşitli derslerde kültürü destekleyen, tanıtan temalara yer verilerek çocukların kültürel değerleri öğrenmesi, içselleştirmesi ve yaşantı hâline getirebilmesi amaçlanır. Bu amacı gerçekleştirmek sadece okulda yapılan çalışmalarla pek mümkün değildir. Bu nedenle, çocukların yaşadığı toplumun kültürel özelliklerini tanımalarında, derslerde edindikleri bilgileri deneyimlemelerinde ders dışı etkinliklerin rolü vardır (Girgin ve Şahin, 2022; Bhullar vd., 2024). Okulda ya da okul dışında düzenlenen halk oyunu gösterileri, tiyatrolar, konserler, bilgi şöenleri, yarışmalar çocukların kültürel birikimlerini artırma yönünde yapılabilecek etkinliklerdir. Ayrıca herhangi bir derste öğretmenler hem dersin kazanımlarını hem de kültürel unsurların öğretilmesini destekleyen bir ders dışı etkinlik tasarlayabilir ve bu şekilde kültürel değerlerin öğrenciler tarafından benimsenmesine katkı sağlayabilir.

Ders dışı etkinlikler öğrencilerin kendi yeteneklerinin farkına varmalarında ve beceri kazanmalarında etkilidir. Bu bağlamda “ders dışı etkinlikler, öğrencilerin bireysel ve sosyal yönlerinin gelişimine olanak sağlayarak aslında öğrencilerin kendilerini gerçekleştirme potansiyellerine hizmet etmektedir” (Girgin ve Şahin, 2022, s. 139-140). Ayrıca ders dışı etkinliklerde sorumluluk duygusunun pekişmesi de söz konusudur. “Öğrenciler zaman yönetimi, birlikte çalışma, verilen sözleri yerine getirme, planlama yapma, organize etme, farklı fikirlere açık olma, amaç belirleme ve belirli bir amaca yönelme gibi gelecek yaşamlarında oldukça yararlı olacak bilgi ve beceriler edinmektedirler” (Çöğmen, 2020, s. 19). Bu özellikleriyle ders dışı etkinlikler daha önce sayılan faydalarının yanında öğrencilerin birçok yönden kendilerini geliştirmelerine, kendi yeterliliklerini ortaya çıkarmalarına katkı sağlar.

Sonuç olarak, ders dışı etkinlikler öğrencilerin yaratıcılığının, iletişim becerisinin gelişmesine ve sosyalleşmelerine; özgüvenlerinin artmasına; daha somut öğrenmeler gerçekleştirmelerine; toplum kurallarına uyan bireyler olmalarına; okula ve derslere karşı motivasyonlarının artmasına; akademik başarılarının artmasına; teknoloji bağımlısı olmalarının engellenmesine; öz farkındalıklarının artmasına ve kariyer planlarını yapmalarının kolaylaşmasına; kötü alışkanlıklardan ve suç temelli davranışlardan uzak durmalarına; okula karşı aidiyet duygularının artmasına; benlik algılarının yükselmesine; ait olduğu toplumun kültürel değerlerini benimsemelerine; bilişsel, duygusal, sosyal ve devinışsel yönden gelişmelerine katkı sağlar. Bu nedenlerle, okullarda ders dışı etkinlik çalışmalarına değer verilmeli ve ders dışı etkinlikler, eğitim öğretim süresi boyunca belli bir planlama doğrultusunda uygulanmalıdır.

2.3.2.3. Ders dışı etkinliklerin sınırlılıkları

Ders dışı etkinlikler, derste yapılan çalışmaların okul dışında devam etmesini sağlamak ve böylece öğrencilerin öz düzenleme ve öz disiplin becerilerini edinmelerine katkı sağlamak gibi işlevlere sahiptir. Ancak eğitim alanında yapılan her çalışmada olduğu gibi ders dışı etkinliklerin de amacına uygun şekilde ilerlemesine engel teşkil eden bazı sınırlılıkları mevcuttur. Ders dışı etkinliklerin başlıca sınırlılıkları arasında, zorunlu derslerin ihmal edilebilmesi, zaman yönetiminin yapılamaması, okulların kısıtlı olanaklara sahip olması, öğretmenlerin yetersizliği, velilerin ders dışı etkinliklere karşı olumsuz tutum geliştirmesi, müfredat programının yoğun olması, alanyazında ders dışı etkinliklerle ilgili çalışmaların azlığı, ders dışı etkinliklerin belirli bir sistematığının olmaması, ders dışı etkinlik uygulamalarında özensiz davranılması sayılabilir (Köse, 2013; Köksal, 2021). Ders dışı

etkinliklerin uygulanması sürecinde karşılaşılan bu sınırlılıklar ders dışı etkinliklerin derslerde kullanılmasını, öğretmenlerin ve öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılma konusundaki motivasyonlarını, yapılan ders dışı etkinliğin verimliliğini olumsuz etkilemektedir.

Ders dışı etkinliklerin derslerde verimli kullanılmasının ve etkinlik tasarlanırken belirlenen amaçlara ulaşılmasının ilk yolu, ders dışı etkinliği belli bir plan dâhilinde yürütmektir. Ders dışı etkinliklerde amacın ya da amaçların belirlenmesi ve bu amacı gerçekleştirmeye yönelik planın yapılmaması verimli bir ders dışı etkinlik uygulamasının yapılması konusunda engel oluşturmaktadır. Aynı zamanda amaçsız ve gelişigüzel düzenlenen ders dışı etkinlikler hem ders dışı etkinliklere atfedilen yararları hem de ders dışı etkinliklerin eğitimdeki önemini azaltabilir (Ekinci, 2021). Bu nedenle, ders dışı etkinliklere verilen değeri artırmak ve ders dışı etkinliklere derslerde daha çok başvurulmasını sağlamak için yapılacak etkinliğin amacını belirlemeye ve etkinliği buna göre planlamaya dikkat etmek gerekir.

Amacı başından belli olan ve bu amaç etrafında planlanan ders dışı etkinlikler; ailelerin, çocuklarının ders dışı etkinliklere katılmasını isteme konusundaki isteklerini artırması yönünden de değerlidir. Çünkü ailelerin çocuklarını ders dışı etkinliklere göndermemelerinin altında yatan en önemli etkenlerin başında bu etkinliklerin gelişigüzel ve denetimsiz olarak yapılması sonucunda çocuğunun okuldan arta kalan zamanını verimli geçiremeyeceği ve okul başarısının azalacağına yönelik endişe duymalarıdır (Yılmaz, 2016). Ders dışı etkinliklere katılan ve okul dışında ders dışı etkinlikleri yapan çocuklarda sorumluluk bilincinin arttığını, zaman yönetimi becerisinin geliştiğini aile bireyleri gözlemledikçe bu endişe geçecektir. Böylece ders dışı etkinliklere verilen değer daha da artacak ve ders dışı etkinlik uygulamalarına öğretim programlarında ve ders planlarında daha fazla yer verilmeye başlanacaktır.

Ders dışı etkinlikler; her ne kadar derste öğrenilen konuları pekiştirmek, bu konuları derinliğine araştırmak gibi amaçlarla verilse de ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olabilmesi sınırlılıklarından biridir. Ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olması, kimi zaman öğrencilerin etkinliklere katılmak istememelerine, velilerin bu konuda olumsuz tutum geliştirmelerine etki edebilir. Uygulanacak ders dışı etkinliklerin planlaması yapılırken zaman yönetiminin de iyi ayarlanması gerekir. Öğretmenler, ders dışı etkinliği planlarken zaman yönetimine dikkat etmeli, etkinliklerin zaman olarak öğrencileri sıkacak derecede uzun ya da birçok şeyin kavranamayacağı şekilde kısa olmamasına özen göstermelidir.

Ders dışı etkinlik uygulamalarında zaman sorunu yaşanmaması için bazı durumlarda aceleci davranılabilmektedir. Bu durumun sonucu olarak ders dışı etkinliklerin uygulanması sürecinde zaman yönetimini doğru yapmak adına çok fazla etkinliği bir araya sıkıştırmamak gerekir. Kısa zamanda fazla etkinlik yapılması gereken durumlarda öğretmenler, belirli bir konuyu atlamaya ve kısaltmaya zorlamakta ve bu durum da genel öğretim kalitesini düşürmektedir (Vindas, 2020). Bu durum genel öğretim kalitesini etkilediği gibi öğrenciler üzerinde çeşitli olumsuz sonuçlar doğurabilir. Öğrenciler, çok fazla ders dışı etkinliğe maruz kaldıklarında stresli olabilirler. Ayrıca, çok fazla zaman alan ders dışı etkinlikler, akademik başarıya müdahale olarak algılanabilir. Velilerinden çok fazla baskı gören öğrenciler ders dışı etkinliklerden kaçmak için bu durumu bahane edebilirler (Wilson, 2009). Bu nedenle kısa zamanda birden çok ders dışı etkinliği yapmak için öğrencileri zorlamamak gerekir. Bu durum, daha önce ifade edildiği şekilde öğrencilerdeki stresi artırabileceği gibi öğrencilerin yapılan etkinliklere isteksiz katılmaları, etkinliklere katılım göstermek yerine bilgiyi edinmede öğrencilerin pasif alıcı konumuna geçmesi gibi durumlara neden olabilir.

Ders dışı etkinliklerin uygulanması, ders sürecinde öğrenilen konuların tekrarı, öğrencilerin kendi öğrenme sorumluluklarını almaları yönünden değerlidir. Ancak özellikle okul saatleri içinde yapılan ders dışı etkinliklerde derslerin sık sık bölünmesi durumu sıkıntı oluşturabilir. Ders dışı etkinliklerin aşırı yüklenmesi akademik performans üzerinde doğrudan bir sonuç doğurmasa da ders dışı etkinlikler nedeniyle ders düzenli olarak iptal edildiğinde, bu etkinlikler öğrenme sürecini tehdit edebilir (Vindas, 2020). Bu durumu engellemek için ders dışı etkinliklerin planlaması konusunda dikkatli olmak gerekir. Ders dışı etkinlikleri planlarken özellikle okul saatleri içinde yapılan etkinliklerin ilgili dersin ders saatleri içinde tamamlanmasına, diğer derslerin ders saatlerinden alınmamasına dikkat edilmelidir. Ders dışı etkinliğin tasarımı ve planlanması sürecinde bu duruma dikkat edildiği takdirde ders dışı etkinliklerin öğrenme sürecini engelleyebilmesi konusundaki sınırlılığı ortadan kalkmış olacaktır.

Ders dışı etkinliklerin uygulanma sürecini, verimliliğini ve öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımını etkileyen sınırlılıklardan biri de ailelerin gelir durumudur. Ailelerinin düşük gelirli olması öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımının önünde önemli bir engeldir (Stoll ve Pollastri, 2021; Bering ve Schulz, 2024). Bununla ilişkili olarak düşük gelirli ailelerdeki öğrencilerin ders dışı etkinliklere daha az katıldığı tespit edilmiştir (Feldman ve Matjasko, 2007). Bu durumun sebepleri arasında ders dışı etkinliklerin bazı durumlarda

maliyetli olabilmesi gösterilebilir. Ders dışı etkinliklerde öğretmen ve okullar, öğrencilere her zaman gerekli imkânı sağlayamaz. Böyle zamanlarda ders dışı etkinliklerin yapılabilmesi için ailelerden maddi yardım istenebilir. Bazı aileler rahatlıkla bu isteği karşılayabilirken bazı aileler çocuğun katılacağı ders dışı etkinlik için harcama yapamaz. Bu durum, öğrencinin ders dışı etkinliğe katılımını doğrudan etkilemektedir.

Ders dışı etkinliklerin planlanması ve uygulanması sürecinde mümkün olduğunca az maliyetli etkinlikler tasarlanmaya gayret edilir. Bu nedenle bazı öğrenciler, yalnızca okul vasıtasıyla ücretsiz bir şekilde etkinliklere katılma fırsatına sahip olabilir. Toplantılara, uygulamalara veya provalara ücretli ulaşım aile bütçesi için mali bir zorluktur. Dışarıdaki bir spor, kulüp veya organizasyona katılmak çok daha pahalıya mal olabilir ve öğrenciler hiç katılamayabilir (Wilson, 2009). Bu açıdan okul himayesinde yapılan ders dışı etkinlikler öğrencilerin ders dışı etkinlik deneyimi yaşamalarını ve bu deneyimi mümkün olan en az maliyetle alabilmelerini sağlamaları yönünden değerlidir.

Ders dışı etkinliklerin verimliliğini etkileyen sınırlılıklardan bir diğeri de ailenin eğitim durumudur. Konuyla ilgili olarak Oral (2021), çalışmasında anne ve babanın eğitim düzeyi ile çocuğun ders dışı etkinliklere katılım düzeyi arasında olumlu bir ilişki belirlemiştir. Eğitim seviyesi yüksek olan ailelerde yetişen çocuklar, ders dışı etkinliklere katılım ve ders dışı etkinlikleri uygulama sürecinde daha bilinçli olabilirken eğitim düzeyi düşük ailelerde yetişen çocuklar ders dışı etkinliklere katılımı zaman kaybı olarak görebilmektedir. Öğrencilerin ders dışı etkinliklere istekli katılmasını sağlamak için ailenin desteği, yönlendirmesi çok değerlidir. Ailelerin eğitim düzeyleri ne olursa olsun çocuklarının ders dışı etkinliklere katılımını sağlaması ve onları bu konuda teşvik etmesi gerekir. Bu gerekliliği yerine getirmeyen ya da yerine getirmek istemeyen aileler için eğitimler planlanabilir. Gerekirse aileler okula çağrılarak onlara ders dışı etkinliklerin önemiyle ilgili ve öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımlarının teşvik edilmesi konusunda sunum yapılabilir. Öğretmenler, bu durumla ilgili gerekli gözlemleri yapmak ve gerekli müdahalelerde bulunmakla yükümlüdür.

Ders dışı etkinliklerin verimliliğini etkileyen sınırlılıklardan bir diğeri de ailelerin çocuklarını ders dışı etkinliklere katılmaları yönünde zorlamalarıdır. Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin gönüllü katılmasını gerektiren etkinliklerdir. Bu nedenle, öğrencilere ders dışı etkinliklere katılmaları yönünde baskı yapılmaması gerekmektedir. “Ebeveynler, öğrencileri kendi ilgi alanlarını dikkate almadan ders dışı etkinliklere katılmaya zorlarlar ve genellikle sonuçlarından memnuniyetsizliklerini ifade ederler” (Goshin vd., 2021, s. 908). Bu durum,

öğrencilerin kendi kararlarını verebilen bireyler olarak yetişmelerini sağlama konusunda olumsuz bir örnek teşkil etmektedir. Sürekli ebeveynin denetiminde olan ve ebeveynin yönlendirmeleri doğrultusunda hareket eden çocukların bağımsız bireyler olarak yetişmeleri beklenemez.

Ebeveynler, katılmak istemedikleri hâlde çocuklarını etkinliklere katılmaya zorlarsa çeşitli sorunların ortaya çıkmasına neden olabilirler. Bu durum, öğrencilerin ebeveynini hayal kırıklığına uğratma korkusuyla ders dışı etkinliği bırakmaktan korkmalarına veya öğrencilerin kontrol eden ebeveyne karşı çıkarak her şeyi bırakmalarına neden olabilir. Öğrencinin tercih ettiği aktivitelerde denge önerilir (Wilson, 2009). Her şeyin aşırısının fazla olduğu gibi ders dışı etkinliklere aşırı katılım da beklenmedik olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle, öğrencilerin etkinliklere katılımı konusunda öğrencilere baskı yapmamak gerekir.

2.3.2.4. Ders dışı etkinliklerin yönetimi

Ders dışı etkinlikler öğretim sürecini dersin dışına taşır ve öğrencilerin sorumluluk alma, okul dışındaki zamanını doğru planlama becerilerini geliştirmeye katkı sağlar. Ancak ders dışı etkinliklerden istenen katkıyı alabilmek için ders dışı etkinliklerin doğru planlanması ve öğrencilerin amaca uygun şekilde, doğru yönlendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında, ders dışı etkinlikler ne kadar iyi planlanmış olursa olsun söz konusu etkinliklerin uygulanmasında ve değerlendirilmesinde okul kültürü, öğretmenlerin ve okul yönetiminin tutum ve davranışları, bu tutum ve davranışların öğrenciler ve öğrenme ortamı üzerinde oluşturduğu etkinin söz konusu etkinliklere yönelik öğrenme çıktıları üzerinde belirleyici ve açıklayıcı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir (Ercoşkun ve Küçüköğlu, 2020). Buna göre, ders dışı etkinlikleri tasarlarken amaçlarını belirlemek ve bu amaçlara en etkin yolla ulaşabilmek için planlar yapılabilir ancak bu planları yaparken okulun imkânlarını, öğretmenlerin ve okul yönetiminin tutumunu da değerlendirmek gerekir.

Ders dışı etkinlikleri iyi planlamak, etkinliğin uygulanması sürecinde oluşabilecek sorunlara hemen müdahale etmek, etkinliğin amacına ulaşması için gerekli yönlendirmeleri yapmak ve böylece yapılan ders dışı etkinliğe öğrencilerin önem vermelerini sağlamak etkinliği iyi yönetmekten geçer. Çocuğun eğitiminden tüm toplum sorumludur ve herkes üzerine düşeni yapmak durumundadır. Çünkü çocuk bir günde ortalama altı saat okulda kalmakta ve günün diğer bölümünü okul dışında, sokakta, evde vb. geçirmektedir. “Okulda aldığı eğitimin kalıcılığını sağlamak için, okul dışında da bu eğitime paralel bir eğitimin devam etmesi gerekir” (Köse, 2003, s. 32). Bu nedenle, ders dışı etkinliklerin yönetim sürecinden öğretmenlerle

birlikte öğrenciler, okul yöneticileri, arkadaşlar, aile, koçlar, çevredeki diğer insanlar sorumludur (Acar ve Gündüz, 2017; Enachescu, 2019). Sonuç olarak ders dışı etkinlikleri yönetmek öğrencinin çevresinde bulunan herkesin görevidir.

Ders dışı etkinliklerden sorumlu olan bireylerin sorumluluk dereceleri etkinliğin yapıldığı yere, okulun ve öğrencinin koşullarına ve zamana göre değişebilir. Eğer ders dışı etkinlik okul saatleri içinde gerçekleşecekse, etkinlik üzerinde öğretmenin etkisi artarken okul saatleri dışında yapılacak ders dışı etkinliklerde aile, arkadaşlar ve çevredeki diğer insanlar etkinliğe katkı sağlayabilir. Okul saatleri içinde yapılan ders dışı etkinliklerden istenen verimin alınabilmesi için okullarda bireysel ve bölgesel farklılıklar ve gereksinimler dikkate alınarak uygun koşulların düzenlenmesi, planlanması, yeterli zaman ayrılması, velilerle ve diğer kurumlarla iş birliği yapılması ders dışı etkinliklerin işlevlerini yerine getirebilmelerine katkı sağlayacaktır (Oğuz, 2022). Ders dışı etkinliklerin işlevlerini yerine getirebilmeleri için öğrencinin, öğrencinin okul içindeki ve okul dışındaki çevresinin tamamının iş birliği içinde hareket etmesi gereklidir ancak herkesin sorumluluk alanları da diğerlerine göre farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle ders dışı etkinliklerin yönetiminden sorumlu olan herkese değinmek gerekir.

Ders dışı etkinliklerin planlanması ve uygulanması sürecinde öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu nedenle, her şeyden önce ders dışı etkinliklerin düzenlenmesi için öğretmenlerin yeterliliklerinin artırılması çok önemlidir. Öğretmenlerin, ders dışı etkinlikleri düzenlemeye hazır olmaları gerekir (Androshchuk vd., 2020). Öğretmenlerin ders dışı etkinlik hazırlama konusundaki tecrübeleri ders dışı etkinliği uygularken oluşabilecek aksaklıkları en aza indirmelerine ve uygulama sırasında oluşabilecek sorunlara pratik müdahalelerde bulunulabilmelerine katkıda bulunacaktır. Ayrıca, öğretmenlerin ders dışı etkinlik hazırlama konusundaki yetkinlikleri hazırlanan etkinliklerin öğrencilerin ilgisini çekmesine ve etkinliklere istekli katılmalarına etki edecektir.

Ders dışı etkinlikler öğrencilerin kendi yeterlilikleri ölçüsünde katıldığı ve etkinlikleri yaparken de kendi yeterlilikleri ölçüsünde hareket edebildiği etkinliklerdir. Ancak, öğrencileri doğru yönlendirmek, etkinliklerin planlamasını iyi yapmak, böylece öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılmalarını sağlamak en başta öğretmenin görevidir. Etkinliği planlayan ve yöneten öğretmen, ders dışı etkinliklerin gerçekleştirilmesinde öğrencilerin bireyselliğine saygı gösterecek ve her öğrencinin yetkinlikleri doğrultusunda öğrencilerin iletişim potansiyellerini geliştirmeye çalışacaktır (Sejtanic ve Lalic, 2016). Bu yönüyle öğrencilerinin yaratıcı kişiliğini

geliştirebilen, onların becerilerini, bağımsızlığını ve bilişsel etkinliklerini derslerde ve ders dışı etkinlikler sırasında destekleyen öğretmenlerin yetiştirilmesine ihtiyaç vardır (Androshchuk vd., 2020). Öğrenciler üzerinde olumlu etkiler bırakabilen ve onların çeşitli beceri alanlarını, kişilik özelliklerini olumlu yönde etkileyebilen öğretmenler, öğrencilerle doğru iletişim kurmayı başaracak ve öğrencilerin okulda ya da okul dışında yapılan etkinliklere katılmalarını sağlayacaktır.

Ders dışı etkinliklerin yönetilmesi konusunda en önde gelen kişiler öğretmenlerdir. Çünkü eğitim planlı işleyen bir süreçtir ve bu planlamayı yapan, yapılan planlamaya uygun olacak şekilde hareket edilmesini sağlayan kişiler öğretmenlerdir. Ders dışı etkinlikler konusunda da etkinlikleri amacına uygun şekilde planlayan ve öğrencilerin bu etkinlikleri bir sistematik içinde uygulamalarını sağlayan kişiler öğretmenlerdir. Bu yönüyle öğretmenler, ders dışı etkinliklerin yönetim aşamalarının tümünde aktif görev almaktadır.

Öğretmenlerin yönettiği ders dışı etkinlikler, öğrenciler üzerinde bazı olumlu etkiler oluşturmaktadır. “Öğretmenler tarafından yönetilen ders dışı etkinlikler, öğrencilerin kendi tutum ve davranışlarını oluşturmalarına yardımcı olarak olumlu bir gelişme ve sosyal olarak kabul edilebilir bir davranış sağlar” (Antovska ve Kostov, 2016, s. 52). Bu yönüyle ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerde istenen değişimlerin sağlanması, öğretmen tarafından mükemmel bir ders dışı yönetim becerisi uygulanarak gerçekleştirilebilir (Tahira vd., 2013). Bu konu, yine öğretmenlerin ders dışı etkinlik hazırlama ve hazırlanan etkinliği yönetme konusundaki yetkinliğine dayanmaktadır. Öğretmenlerin bu konudaki yetkinliklerini artırmak adına hem bakanlık düzeyinde hem de müdürlükler düzeyinde hizmet içi eğitim, kurs gibi çalışmalar yapılmalıdır. Yeni yetişen öğretmenlerin ders dışı etkinlik hazırlama ve yönetme konusunda yetkin bir şekilde yetişmeleri için yükseköğretim kurumlarında bu konulara önem verilmelidir. Yükseköğretim kurumlarında konuyla ilgili uygulama dersleri koymak, diğer derslerin içinde etkinlik hazırlama ve uygulama becerisini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmak faydalı olacaktır.

Eğitim-öğretim süreci içinde yapılan bütün çalışmalar öğrenciye fayda sağlamak amacıyla yapılır. Buna bağlı olarak ders dışı etkinliklerin tasarlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde de asıl amaç öğrenciye fayda sağlamaktır. Ders dışı etkinliklerin uygulayan öğrencilere fayda sağlaması için etkinliğin uygulanması sırasında öğrencinin sorumluluk alması gerekir. Çünkü ders dışı etkinliklerde öğrencilerin kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almaları istenir. Ders dışı etkinliklerde yer alan öğrenciler, yetenek ve

enerjilerini en iyi şekilde kullandığında, öğrenme deneyimleri iyileşir. Böylece, ders dışı etkinliklerde öğrenme için daha iyi bir iklim oluşturulur ve okul-toplum ilişkisi geliştirilir. (Akkaş Baysal ve Ocak, 2022).

Öğrenci; sınıf ve okul saatleri dışında, sosyal ve doğal çevre ile etkileşim kurmakta ve toplumda var olan bütün sosyal ve kültürel kurumlardan, olgu ve değerlerden etkilenmektedir. Çünkü çocuk, içinde yaşadığı çevreyi tanıma ve anlama çabasıdadır (Köse, 2003). Okullarda verilen ders dışı etkinliklerle çocukların çevreyi tanıma ve anlama gayreti bir planlama çerçevesinde gerçekleştirilebilir. Bu açıdan verilen ders dışı etkinliklerin yönetimi öğrenciye ait olabilir ve öğrenci kendi öğrenmelerinin, yaşam deneyimlerinin sorumluluğunu üstlenebilir. Sinha'nın (2010) araştırmasına göre öğretmenlerin derslerde uygulanan müfredata katkısı %40'tır. Bu bulgu, derslerde öğretmenin önemli bir etkisi olduğu gibi öğrencinin ve öğrencinin çevresindeki diğer unsurların gayretinin de değerli olduğunu göstermektedir. Öğrenci kendi öğrenmesini yönetebildiği ölçüde başarılı olacak ve o ölçüde ders dışı etkinliklere katılımı hem dersteki hem de etkinlik uygulamalarındaki motivasyonu ve başarısı artacaktır.

“Ders dışı etkinlik uygulamalarında öğrencinin yaratıcı potansiyeli ortaya çıkar” (Sadykova vd., 2016, s. 9864). Çünkü, tasarlanan ders dışı etkinliklerde öğrencilerin katılımı istenir ve öğrenciler dersin kazanımları ölçüsünde bilişsel, sosyal, duygusal ve devinışsel açıdan geliştirilmeye çalışılır. Öğrenci, etkinliği doğru yönettiğinde etkinlikle varılmak istenen hedeflere daha kolay ulaşabilecek, bu hedeflere ulaşma yolunda yaratıcılığını, sorunlara akılcı çözümler üretebilme yeterliliğini ortaya koyacak ve kısmî ölçüde bu becerisini de geliştirecektir. Bu nedenle ders dışı etkinliklerin yönetimini öğretmenler mümkün olduğunca öğrencilerin yönetim kabiliyetine bırakmalıdır. Ayrıca öğretmenler, etkinliği yaparken öğrencilerin neden olabileceği olumsuz sonuçları da gelecek etkinlikleri yaparken bir tecrübe olarak edinmeleri yönünde çalışmalar yapmalıdır.

Ders dışı etkinliklerin uygulanması kadar değerlendirilmesi de önemlidir. “Ders dışı etkinliklerin amaçları ve uygulamaları yönünden değerlendirilmesi, işin içinde bizzat bulunan öğretmen ve öğrenciler tarafından yapılmalıdır” (Binbaşıoğlu, 2000, s. 61-62). Ders dışı etkinliklerin planlanmasından uygulanmasına kadar olan bütün süreçlerde öğretmenler ve öğrenciler aktif görev alır. Dolayısıyla etkinliğin sonuçlarını ortaya koymak ve bu sonuçlar çerçevesinde gelecek etkinlikleri planlamak, yapılan etkinliklerdeki gerekli düzeltmeleri yapmak öğretmenin sorumluluk alması ve öğrencinin katılımıyla mümkündür. Bu yönüyle

etkinliklerin değerlendirilmesi sürecinde ğretmen ve öğrencilerin iş birliği içinde hareket etmeleri faydalı olacaktır.

Ders dışı etkinliklerin yönetimi konusunda okul idarecilerine de sorumluluk düşmektedir. Okul idarecilerinin ders dışı etkinlikler konusundaki sorumlulukları arasında ders dışı etkinliklere değer vermeleri, etkinlik için uygun ortamı sağlamaları, ders dışı etkinlikleri inceleme ve değerlendirme sürecinde aktif görev almaları, süreç içindeki sorunları olgunlukla karşılamaları ve sorunlara czm üretmeleri sayılabilir (Binbaşıoğlu, 2000). Konuyla ilgili olarak Karaküçük (1999), çalışmasında okul yöneticilerinin ders dışı etkinliklere karşı olumlu düşündüklerini tespit etse de okul idarecileri ders dışı etkinlikler konusunda olumsuz tavırlar sergilediklerinde öğretmenlerin ders dışı etkinlik düzenleme konusundaki istekleri azalabilir (Altıntaş, 2019). Bu yönüyle okul idaresinin olumlu tavrı öğretmenlerin ders dışı etkinlikleri planlamasını, amaca uygun yürütmesini sağlama konusunda önemli bir motivasyon kaynağıdır.

Ders dışı etkinliklerin uygulanması sırasında etkinliğin içeriğine göre bazen velilerden, bazen de bazı gezilerde gidilen kurumlardan ya da üst kurumlardan izinler almak gerekmektedir. Bu nedenle, okul idaresi, ders dışı etkinliklerle ilgili belgeleri incelemekte ve yetkisi dâhilinde olan izinleri onaylamaktadır. Okul idaresinin yetkisinin dışında olan etkinlikler ile ilgili yazılar, onay alınmak üzere il/ilçe millî eğitim müdürlüğüne gönderilmektedir (Türkyılmaz ve ifti, 2022). Planlanan ders dışı etkinliğin zamanında uygulanması ve ğretmen ile öğrencilerin resmî izin süreçlerine takılmaması için okul idaresinin işleri hızlandırması gerekmektedir. Okul idaresinin bu konudaki destekleyici tavrı, ders dışı etkinliklere karşı öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin olumsuz tavır geliştirmelerine engel olacaktır.

Ders dışı etkinlikler, okul saatlerinde yapıldığında okulun imkânları da önem kazanmaktadır. Okulun yerleşim düzeni, etkinliklerde farklı yöntem ve teknik uygulayabilecek tarzda olmalıdır. Okul bahçesinde, ğrenci sayısı dikkate alınarak dinleme alanları ve sosyal alanlar oluşturulmalıdır (Altın ve Gündoğdu, 2022). Bu alanlar bazı etkinlikleri yaparken öğretmenin ve öğrencinin işini kolaylaştıracaktır. Okul bahçesi, sınıf, laboratuvarlar, kütüphane gibi yerlerin bakımından ve düzeninden okul idaresi sorumludur. Buraların ğrencilerin doğru şekilde yararlanabileceği şekilde düzenlenmesi okulun öğrenciler için bir cazibe merkezi olmasını sağlayacaktır. Bu açıdan okulun düzenlenmesinden ve işleyişin doğru yönetilmesinden sorumlu olan okul idaresinin tutumu, okulun cazibe merkezi haline gelmesinde etkili olacaktır.

Okulda yapılan ders dışı etkinliklerin yönetiminden öğretmen, öğrenci ve okul yönetimi sorumlu olabilirken okul dışında yapılan ders dışı etkinliklerde kontrolü sağlamak oldukça güç olmaktadır. Okul dışında yapılan ders dışı etkinliklerde öğrenciye sorumluluk vermek öğrencinin yönetim becerisinin geliştirilmesi adına önemlidir ancak okul dışı öğrenmelerin gerçekleşmesi ve okul dışı etkinliklerin gerçekleştirilebilmesi için ailelerle iş birliğine gidilmesi ve bu konuda ailelerin bilinçlendirilmesi gerekir (Maden, 2012). Çünkü öğrenciler çoğu zaman öz disiplin becerileri yeterince gelişmediği için etkinliklerin yapımını geciktirebilmekte, etkinlikleri üstünkörü yapmakta ya da hiç yapmamaktadır. Bu konuda ailenin denetimi ve öğrenci üzerindeki teşviki etkinliklerin okul dışında da amacına uygun şekilde yapılmasına katkı sağlayacaktır.

“Ders dışı etkinliklerin uygulanması sırasında, ailenin ve çevrenin, öğrencilerin ne öğrendikleri hakkında bilgi sahibi olmaları, öğrencileri gözlemlemeleri hatta öğretmene, değerlendirmenin bazı aşamalarında yardım etmeleri söz konusu olabilir” (Özür ve Şahin, 2017, s. 327). Ders dışı etkinliğin uygulanma ve değerlendirilme süreciyle ilgili öğrencinin ailesi ve çevresindeki diğer kişilerden gelecek yardımlar sayesinde öğretmen, ders dışı etkinlik uygulamasına öğrencinin katılımını daha iyi denetleyecek, öğrencilerin etkinliği uygularken zorlandıkları yönler hakkında kısa yoldan bilgi alabilecek ve öğrencilerin okul dışındaki zamanlarını hedef kazanımların edinilmesi yönünde değerlendirme durumlarını kontrol edebilecektir. Bu açıdan ailenin katılımı, ilgisi ve özverisi ders dışı etkinliklerin amacına ulaşması adına öğretmenin işini kolaylaştıran durumlardan biridir. Konuyla ilgili olarak Goshin vd. (2021) çalışmalarında, okuldaki eğitime ailenin katılımının öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımı ile önemli derecede ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ders dışı etkinliklerin uygulanması sırasında okul dışı geziler başta olmak üzere öğrencilerle okul dışına gidilmesi gereken durumlarda aileye bilgi vermek gerekmektedir. Özellikle küçük yaştaki öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımları için izin alınması gereklidir. Bu da ailenin uygulamadaki rolünün önemini gösterir (Özür ve Şahin, 2017). Öğrencilerle ilgili resmî işlemlerde sorumlu olan kişiler anne, baba ya da diğer yasal vasilerdir. Bu durumda yapılacak etkinliklerde ailenin onayının alınması, oluşabilecek sorunlarda ilk başta aileye bilgi verilmesi ve gerekli müdahalenin ailenin rızası ile yapılması gerekmektedir. Bu durum ailenin ders dışı etkinliklerin yönetilmesinde önemli bir sorumluluğunun olduğunu göstermektedir.

Ailedeki ortam çocuğun sosyal hayatındaki ilişkilerini, değerlerini, bilişsel yeterliliklerini doğrudan etkilemektedir. Ailenin bu etkisi çocuğun ders dışı etkinliklere katılımı konusunda da geçerlidir. Ailede olumlu bir psikolojik ortam ve iyi ilişkiler varsa çocuklar ders dışı etkinliklere katılmakta daha istekli olabilir (Lee ve Joo, 2020). Ailedeki huzur ortamı çocukların kendi sorunlarına, kaygılarına daha çok odaklanmasına, aile bireylerinin çocukların sorunları üzerine daha çok eğilmelerine katkı sağlayacaktır. Bu durumda öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirmeleri konusunda aile içinde iş birliğine dayalı, sistemli bir çalışma olacak ve öğrenciler verilen etkinlik görevlerini en iyi şekilde yapma gayreti içinde olacaklardır.

Aile içindeki huzur ortamı çocukların ders dışı etkinliklere katılım oranını artırmasına rağmen çocuklar üzerinde ders dışı etkinliklere katılım konusunda baskı kuran, isteksiz olduğu hâlde gerekirse zorla çocuğunu etkinliklere dâhil etmek isteyen ailelerdeki çocuklarda çeşitli sorunların ortaya çıkması muhtemeldir. Bu durum, “öğrencilerin ebeveynini hayal kırıklığına uğratma korkusuyla ders dışı etkinliği bırakmaktan korkmalarına veya öğrencilerin kontrol eden ebeveyne karşı çıkarak her şeyi bırakmaları”na neden olabilir (Wilson, 2009, s. 18). Bu nedenle aileler çocuklarını ders dışı etkinliklere katılmaları yönünde teşvik ederlerken dengeli olmaya çok dikkat etmelidir. Ailenin çocuğun etkinliğe katılımını teşvik etmesinde bir sorun yoktur. Ailenin bu teşvik süreci baskı boyutuna geçtiğinde çocuğun akademik, sosyal ve duygusal yönlerden gelişimleri olumsuz etkilenebilir.

Ailenin çocukları ders dışı etkinliklere katılımı konusunda ileriye gitmeden desteklemeleri gerekir. Burada çocuklar ders dışı etkinliklere katılım gösterdikten sonra da ailelere düşen görevler vardır. “Aileler, çocukların ders dışı etkinliklerini desteklerken katılabilecekleri etkinlik türleri ve kararlarının kapsamı hakkında çocuklarının kendi kararlarını vermelerine izin vermeleri gerekmektedir” (Goshin vd., 2021, s. 917). Bu durum bağımsız, özgüveni yüksek ve kendi kararlarının sorumluluğunu alan bireylerin yetişmesi için gereklidir. Böylece toplumun düzenini sağlama adına sorumluluk alan, bu sorumluluk bilincine sahip nesillerin yetişmesine katkı sağlayan bireyler oluşacaktır.

Sonuç olarak ders dışı etkinliklerin istenen amaçlara ulaşabilmesi, öğrencilerde beklenen etkileri oluşturabilmesi için doğru yönetilmesi önemlidir. Ders dışı etkinliklerin doğru yönetilmesi öğretmenlerin, öğrencilerin, okul idaresinin, velilerin ve öğrencinin çevresindeki diğer kişilerin tam bir iş birliği içinde çalışmasına bağlıdır. Bu nedenle ders dışı etkinliklerin uygulanmasında oluşacak sorunların önlenmesi ya da oluşan sorunlara doğru müdahalelerde

bulunulması ders dışı etkinliklere öğrencilerin katılımını artırdığı gibi bu etkinliklerin okullarda daha etkin kullanılmasını sağlayacaktır.

2.3.2.5. Ders dışı etkinliklerin hukukî temeli

Ders dışı etkinliklerin ülkemizde düzenlenmesi, uygulanması ve yönetilmesi çeşitli yönetmeliklerle ve bu yönetmeliklerle ilgili olan çeşitli genelgelerle yapılmıştır. Yıllar içinde yayımlanan ve değişen genelgelere bakıldığında ders dışı etkinliklerin ödevler, millî bayramlar ile belirli günler ve haftalarda yapılan etkinlikler, geziler, yarışmalar, sergiler, müsamereler gibi çeşitli etkinliklerle sınırlandırıldığı görülmektedir.

Ders dışı etkinliklerin düzenlenmesine yönelik ülkemizde yayımlanan ilk yönetmeliğe 1955 yılında rastlanmaktadır. 14 Şubat 1955 tarihli, 838 sayılı Resmî Gazete’de; 21 Şubat 1955 tarihli 839 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayımlanan “Ortaöğretim Okullarında Öğrenciye Yaptırılacak Yazılı Vazifeler Hakkında Yönetmelik” te öğrencilere verilebilecek yazılı görevler alıştırma şeklindeki görevler, araştırmaya ve incelemeye dayalı görevler, öğrenciyi düşünmeye yönlendirecek görevler, öğrencinin yaratıcılığını destekleyecek görevler şeklinde sınıflandırılmıştır. Ayrıca yönetmeliğin 3. maddesinde “Vazifeler, öğrencinin okuduğu derslerde yaptığı müşahedeler ve deneylerle sıkı bir surette ilgili olmalıdır” ifadesine yer verilmiştir (Tebliğler Dergisi, 1955). Yönetmelikte geçen bu ifade, verilen ödevlerin derste öğrenilenleri pekiştirme amacıyla verilmesi gerektiğini vurgulaması yönünden önemlidir.

Ders dışı etkinliklerin düzenlenmesine yönelik ülkemizde yayımlanan ikinci yönetmelik, 21 Temmuz 1976 tarihli, 15653 sayılı Resmî Gazete’de; 2 Ağustos 1976 tarihli, 1894 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayımlanan “İlk ve Orta Dereceli Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği” dir. Yönetmelikte yapılan eğitici çalışmalarla ulaşılmak istenen amaçlar için şu ifadeler yer verilmiştir:

“Öğrencilerin, Atatürk inkılâplarına ve Anayasa’nın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlı; Türk olmanın gururunu duyan; millî, ahlâkî, insanî değerlere sahip; yapıcı ve yaratıcı; demokrasi ilkelerini benimsemiş; hür ve ilmi düşünme gücüne ve sorumluluk duygusuna sahip kişiler olarak yetişmeleri sağlanmış olacaktır” (Tebliğler Dergisi, 1976).

Yönetmelikte eğitici çalışmalar yoluyla ulaşılmak istenen amaçların 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarıyla örtüştüğü görülmektedir. Ayrıca, yönetmelikte okullarda yapılabilecek eğitici çalışmalar, törenler, millî

bayramlar, millî günler, belirli günler ve haftalar, millî ve mahallî oyunlar, müsamereler, konserler ve müzik çalışmaları, konferanslar ve grup tartışmaları, sergiler, öğrencinin özel ilgisine yönelik çalışmalar, geziler, yarışmalar, okul dergisi, okul gazetesi ve yıllıklar, okulda izlenen filmler, yapılacak çeşitli gösteriler, beden eğitime yönelik yapılan çalışmalar, eğitici kol çalışmaları şeklinde sıralanmıştır.

Ders dışı etkinliklerin düzenlenmesine yönelik ülkemizde yayımlanan üçüncü yönetmelik, 25 Mayıs 1983 tarihli, 18057 sayılı Resmî Gazete’de; 6 Haziran 1983 tarihli, 2140 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayımlanan “İlköğretim, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği” dir. Yönetmelikte eğitici çalışmaların amacı şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öğrencilerin millî ve sosyal hayata etkin bir şekilde katılabilmelerine yardımcı olabilmek için öğrencilere kendilerini anlayabilme, yeteneklerini geliştirebilme ve toplum yararına kullanabilme, planlı çalışma alışkanlığı kazanabilme, ferdî girişimde bulunup bunu başarı ile sürdürebilme, yeni durum ve ortamlara uyum sağlayabilme, kendine ve başkalarına güvenebilme, boş zamanlarını yararlı bir şekilde değerlendirebilme, başkalarını istek ve dikkatle dinleyebilme, kendi görüşlerini başkalarına etkili bir şekilde anlatabilme, farklı görüş, anlayış ve çalışmaları hoşgörü ile karşılayabilme, sosyal ilişkilerinde anlayışla, saygılı ve ölçülü olabilme, grupça verilen görevleri tamamlamak için istekli çalışabilme davranışlarını kazanmalarına katkıda bulunmaktır” (Tebliğler Dergisi, 1983).

Yönetmelikte belirtilen amaçların 1976 yılında yayımlanan yönetmeliğe göre çeşitlendiği ve eğitici çalışmaların kapsamının genişlediği görülmektedir. Ayrıca, yönetmelikte okullarda yapılan eğitici çalışmalar olarak eğitici kol çalışmaları, törenler, millî bayramlar, belirli günler ve haftalar çalışmaları, folklor çalışmaları, müsamereler, konserler ve müzik çalışmaları, konferanslar ve grup tartışmaları, öğrencinin özel ilgisine yönelik çalışmalar, geziler, yarışmalar, beden eğitime yönelik çalışmalar, okullarda çıkarılacak dergi, gazete ve yıllıklar, okullarda gösterilecek filmler ve çeşitli gösteriler sıralanmıştır.

Ders dışı etkinliklerin düzenlenmesine yönelik ülkemizde yayımlanan dördüncü yönetmelik, 11 Şubat 1985 tarihli, 2182 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayımlanan “Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına Bağlı Okullarda Öğrencilere Yaptırılacak Ödevler Hakkında Yönetmelik” tir. Yönetmelikte ödev vermenin amacının çeşitli konularda öğrencilerin alıştırmaya yapmalarını, yeni bilgiler öğrenmelerini, araştırma yapma becerilerini geliştirmelerini, olaylara

farklı açılardan bakabilme yeterliliğini kazanmalarını, yaratıcı düşünebilmelerini ve estetik duygularını geliştirmelerini sağlamak olduğu belirtilmiştir.

Ders dışı etkinliklerin düzenlenmesine yönelik ülkemizde yayımlanan beşinci yönetmelik, 8 Kasım 1989 tarihli, 20336 sayılı Resmî Gazete’de; 27 Kasım 1989 tarihli, 2300 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayımlanan “Orta Okul ve Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik” tir. Yönetmelikte ders dışı eğitim ve öğretim faaliyetleri, “öğrencinin, zamanını kendisi planlayarak bilgi, beceri ve tutum alanlarında ilgi ve istidadı doğrultusunda büyüme ve gelişmesini, ders dışında, kendi kendine ve gücü oranında gerçekleştirme ve disipline etme faaliyeti” şeklinde tanımlanmış ve yönetmeliğin 5. maddesinde ders içi ve ders dışı eğitim ve öğretim faaliyetlerinin birbirini tamamlaması ve planlamanın da buna uygun yapılması gerektiği ifade edilmiştir (Tebliğler Dergisi, 1989). Ayrıca yönetmelikte ders dışı eğitim ve öğretim faaliyetleri; ödev, hazırlık çalışmaları, alıştırma çalışmaları ve eğitici çalışmalar ile sınırlandırılmıştır.

Ders dışı etkinliklerin düzenlenmesine yönelik ülkemizde yayımlanan altıncı yönetmelik, 6 Kasım 1991 tarihli, 21043 sayılı Resmî Gazete’de; 9 Aralık 1991 tarihli, 2348 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayımlanan “Ortaokul ve Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik” tir. Bu yönetmelik büyük oranda 8 Kasım 1989 tarihli yönetmelikle aynıdır. Sadece ödevlerin uygulanması ve içeriği konusunda birkaç madde eklenmiştir. Ayrıca bu yönetmelik, 7 Eylül 2013 tarihli ve 28758 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 225-1. maddesi gereği yürürlükten kaldırılmıştır.

Ders dışı etkinliklerin düzenlenmesine yönelik ülkemizde yayımlanan yedinci yönetmelik, 26 Aralık 1995 tarihli, 22505 sayılı Resmî Gazete’de; 1 Ocak 1996 tarihli, 2446 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayımlanan “Millî Eğitim Bakanlığı Sosyal ve Kültürel Yarışmalar Yönetmeliği” dir. Yönetmelikte okullarda düzenlenecek yarışmalarda uygulanacak usul ve esaslar belirlenmiştir. Yönetmelikte okullarda düzenlenebilecek yarışmalar arasında halk oyunu yarışmaları, müzik yarışmaları, dans yarışmaları ve satranç yarışmaları sıralanmıştır.

Ders dışı etkinliklerin düzenlenmesine yönelik ülkemizde yayımlanan sekizinci yönetmelik, 13 Ocak 2005 tarihli, 25699 sayılı Resmî Gazete’de, Şubat 2005 tarihli, 2569 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayımlanan “Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği” dir. Yönetmelikte sosyal etkinlik kavramı, “öğrenci

kulübü ve toplum hizmeti çalışmaları ile her türlü gezi, yarışma, yayın, gösteri, tiyatro, spor, münazara ve benzeri diğer etkinlikler” şeklinde ifade edilmiştir (*T.C. Resmî Gazete*, 2005). Ayrıca, yönetmelikte sosyal etkinlikler olarak öğrenci kulüplerinin çalışmaları; toplum hizmeti çalışmaları; geziler; yarışmalar; beden eğitimi, izcilik, müzik ve halk oyunu çalışmaları; yayınlar; gösteriler; tiyatro çalışmaları; defile, sergi ve kermesler; törenler; bayramlar, belirli günler ve haftalar çalışmaları sıralanmıştır.

2005 yılında yayımlanan bu yönetmelikte 12 Ağustos 2005 tarihli 25904 sayılı Resmî Gazete’de, 25 Ağustos 2005 tarihli 25917 sayılı Resmî Gazete’de, 2 Mart 2008 tarihli 26804 sayılı Resmî Gazete’de, 17 Nisan 2010 tarihli 27555 sayılı Resmî Gazete’de değişiklikler yapıldığına ilişkin yönetmelikler yayımlanmıştır.

Ders dışı etkinliklerin düzenlenmesine yönelik ülkemizde yayımlanan dokuzuncu ve son yönetmelik, 8 Haziran 2017 tarihli, 30090 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği” dir. Yönetmelikte “sosyal etkinlik” kavramı, “öğretim programlarının yanında bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmaları ile bu kapsamdaki diğer etkinlikler” şeklinde tanımlanmıştır (*T.C. Resmî Gazete*, 2017). Ayrıca, yönetmelikte sosyal etkinlik olarak nitelenebilecek çalışmalar olarak öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmaları kapsamında yapılan yarışma, tören, mezuniyet günü, tanıtım günü, anma günü, yayın, müzik, tiyatro, halk oyunu, ziyaret, kampanya, gösteri, şenlik, şiir dinletisi, konferans, panel, sempozyum, turnuva, imza günü, fuar, sergi, kermes, gezi, proje hazırlama vb. etkinlikler ile okul içi izcilik ve gençlik kampları faaliyetleri ile sportif faaliyetler sıralanmıştır.

2017’de yayımlanan yönetmelikte 1 Eylül 2019 tarihli 30522 sayılı Resmî Gazete’de, 12 Eylül 2019 tarihli 30886 sayılı Resmî Gazete’de, 15 Ekim 2020 tarihli 31275 sayılı Resmî Gazete’de, 2 Aralık 2020 tarihli 31322 sayılı Resmî Gazete’de ve 18 Ocak 2023 tarihli 32077 sayılı Resmî Gazete’de değişiklikler yapılmıştır.

Ders dışı etkinlikleri düzenlemek, uygulama sürecini belirtmek için ülkemizde yayımlanan yönetmeliklerin yanında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bazı genelgeler yayımlanmıştır. Bu genelgelerde ders dışı etkinlikleri uygularken izinler, plânlama süreci, görevli öğretmenlerin ek ders ücretleri gibi çeşitli konularda düzenlemeler yapılmıştır.

Ders dışı etkinliklerin düzenlenmesine yönelik yayımlanan ilk genelge 24 Şubat 1999 tarihli, 1999/10 sayılı “Ders Dışı Eğitim Çalışmaları” adlı genelgedir. Genelgede ders dışı

eğitim çalışmaları izcilik, beden eğitimi ve spor çalışmaları (futbol, basketbol, voleybol, atletizm, güreş vb.), halk oyunları, güzel sanatlar (resim, müzik, heykel, tiyatro, drama vb.) şeklinde sıralanmıştır.

Ders dışı etkinliklerin düzenlenmesine yönelik yayımlanan diğer genelge, 26 Aralık 2006 tarihli, 2006/97 sayılı “Ders Dışı Eğitim Çalışmalarına Dair Esaslar” adlı genelgedir. Genelgede ders dışı eğitim çalışmaları izcilik, beden eğitimi ve spor çalışmaları (futbol, basketbol, voleybol, atletizm, güreş vb.), halk oyunları, güzel sanatlar (resim, müzik, heykel, tiyatro, drama vb.) şeklinde sıralanmıştır.

Ders dışı eğitim çalışmalarının düzenlenmesine yönelik ülkemizde yayımlanan son genelge ise 19 Ağustos 2010 tarihli, 2010/49 sayılı “Ders Dışı Eğitim Çalışmalarına Dair Esaslar” adlı genelgedir. Genelgede, 24 Şubat 1999 tarihli ve 26 Aralık 2006 tarihli genelgelere göre ders dışı çalışmalar bölümüne oryantiring; model uçak, model roket yapımı; bilim olimpiyatları ve proje çalışmaları dâhil edilmiştir.

Sonuç olarak, ülkemizde ders dışı etkinliklerin düzenlenmesi, uygulanması gibi birçok farklı süreci ele alan çeşitli yönetmelikler ve genelgeler yayımlanmıştır. Bu yönetmeliklerde uygulanan eğitim politikasının değişmesi, çağın gerektirdiği yeniliklere ayak uydurmak gibi çeşitli gerekçelerle düzenlemeler yapılmıştır.

2.4. Türkçe Derslerinde Ders Dışı Etkinlikler

“Ana dil, başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir” (Aksan, 1982, s. 81). Bu yönüyle ana dil toplumsal birliğin, düzenin sağlanması ve ülkedeki huzur ortamının oluşturulması için en önemli araçtır. Bu bağın daha da güçlenmesi için ana dili öğretimine ülkelerin eğitim programlarında ağırlık verilmesi gerekir.

Çocuklar, ana dillerini önce kulaktan, sonra yaşayarak öğrenirler. Ana-baba ve yakın çevreden öğrenilen bu dil, dilin ana kurallarına uygundur. Çocuk, çeşitli bölgelerde birbirine göre pek az özellik gösteren bu kurallara farkında olmadan uyar, dilini kurallara uygun olarak kullanma becerisini yine farkında olmadan kazanır” (Demirel, 2003, s. 23). Ana dil öğretimi ise yakın ve uzak çevrede kendiliğinden işleyen öğrenme sürecinin daha düzenli, daha etkin ve daha güncel olması için gelişmelere doğrudan müdahale etmek ve duruma uygun etkinlikler düzenlemek olarak değerlendirilir (Demir ve Yapıcı, 2007). Ana dil öğretimi kendiliğinden işleyen bir süreçtir ve bu süreçte istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasına engel olmak için

zamanında ve doğru şekilde müdahalede bulunmak gerekir. Böylece bireylerin ailesinden ve çevresindeki diğer insanlardan öğrenmeye başladıkları ana dillerini kullanma becerileri geliştirilmeye çalışılır.

Ülkemizde okullarda ana dil öğretimini sağlama, bireylerin ana dillerini kullanma becerilerini geliştirme çalışmaları büyük oranda Türkçe derslerinde gerçekleştirilir. Ana dil öğretimi dersi olarak da nitelenebilen Türkçe dersi, anlama becerileri olarak gruplandırılan dinleme/izleme ve okuma alanları ile anlatma becerileri olarak gruplandırılan konuşma ve yazma alanlarının öğrencilere edindirilmesi sürecinden oluşan bir derstir. Bu nedenle Türkçe dersi, beceri temelli bir ders olarak adlandırılabilir ve bu yönüyle Türkçe dersinde, öğrencilerin bu becerileri edinmeleri ve geliştirmeleri amaçlanır.

Türkçe dersi bir ana dil dersi olması ve dinleme/izleme, okuma, konuşma, yazma gibi çeşitli beceri alanlarına dayalı olması nedeniyle hayatla iç içe olması gereken bir derstir. Bireyler günlük hayatlarında beceri alanlarını kullanmaları gereken birçok durumla karşı karşıya kalmaktadır. Bu beceri alanlarının hangi düzeyde olduğu, bireylerin günlük hayatlarına becerilerini ne düzeyde aktarabildiği bireylerin eğitim düzeyine, yeteneğine, sosyokültürel çevresine ve bireylerde konuşma bozukluğu, anksiyete, afazi gibi rahatsızlıkların olma durumuna göre değişebilir. Burada önemli olan Türkçe derslerinde bireyin bu beceri alanlarını kendi yeterliliklerine göre en üst düzeye çıkarmaktır.

Eğitim, “bireyi yetiştirmede farklı yönleri ortaya çıkarma süreci” olarak da tanımlanabilir (Sağlam ve Yayla, 2014, s. 280). Eğitimin bu tanımından yola çıkılarak Türkçe öğretiminde öğrencileri öğrenme sürecinin yeni yaşantı ve deneyimlerle etkin bir katılımcısı yapacak, eğlenerek öğrenmeleri ile üst düzey düşünmelerine katkıda bulunacak, bireysel ya da grup olarak çalışmaya yönlendirecek, dil becerilerini geliştirecek, bakış açılarını ortaya çıkartacak, onların düşünsel ve düşsel sorumluluk almalarına imkân tanıyacak, ilgi ve gereksinimlerine sürekli olarak yanıt verecek öğrenme ortamları yaratılmalıdır (Çer, 2020). Bu yönüyle okullarda Türkçe derslerinde bireyin farklı becerilerinin ortaya çıkarılması, geliştirilmesi, var olan eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Türkçe dersinde yapılması gerekenleri ve ulaşılmak istenen hedefleri gerçekleştirmek sadece okulda ders saatleri içinde ders kitabından ya da başka kaynaklardan öğrencilere etkinlikler yaptırılarak pek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle Türkçe dersindeki çalışmaların ders saatleri dışında da yapılması gerekmektedir. Bu durum, Türkçe dersinin hayatla iç içe yürütülebilmesi için gerekli olan durumlardan biridir.

“Dil öğretiminde kullanılan ortamların ve materyallerin çeşitlendirilmesi dil öğretiminin kalitesini yükseltecek ve kalıcı olmasını sağlayacaktır” (Saydam ve Çangal, 2018, s. 345). Bu nedenle, “Türkçe öğretmenleri bilgiyi uygulamaya dönüştürürken kendilerini okullardaki sınıf atmosferiyle sınırlamamalıdır. Ders dışı etkinlikleri Türkçe öğretiminin önemli bir parçası hâline getirmelidir” (Kara, 2016, s. 12). Böylece, örgün ve belirli bir izleni çerçevesinde yürütülen tüm diğer dersler gibi Türkçe dersinin de okul dışı öğrenme ortamlarında yürütülmesi dersin hem içeriğine hem de öğretim yöntemlerine zenginlik katacaktır (Çıldır, 2018). Bu nedenlerle, okul içinde veya okul dışında yürütülebilen ders dışı etkinliklere Türkçe derslerinde yer vermek gerekir. Çünkü, Türkçe dersleri beceri edinimi üzerine kuruludur ve bir davranışın beceri hâline getirilebilmesi için birçok defa tekrar edilmesi gerekir. Türkçe dersinde edindirilmeye çalışılan becerileri sadece okulda etkinlik yaparak kazandırmak çok zordur. Bu durum, Türkçe derslerinde ders dışı etkinlikleri bir gereklilik hâline getirmiştir.

TDÖP’lerde ders dışı etkinlikler kavram olarak ilk defa 2006 İlköğretim TDÖP’ünde yer almıştır. Bu programda ders dışı etkinlikler “okul dışı etkinlikler” kavramıyla nitelendirilmiş ve sembolüyle gösterilmiştir. Bu etkinlikler kapsamında gezi, televizyon izleme, radyo dinleme gibi etkinlik örneklerine programda yer verilmiştir. Bundan sonra ders dışı etkinliklere, her ne kadar çoğu zaman bir planlama doğrultusunda olmasa da zaman zaman Türkçe derslerinde yer verilmiştir.

Türkçe derslerinde yapılan ders dışı etkinlikler hakkında ayrıntıya girmeden önce ders dışı etkinlik kavramına kısaca değinmek gerekir. Buna göre “ders dışı etkinlikler; okulda, dersler dışında, eğitimin amaçlarına uygun olarak, öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda, kişiliklerini geliştirmek için, okul yönetiminin bilgisi ve öğretmenlerin rehberliği altında yapılan planlı, programlı, düzenli çalışmalardır” (Binbaşioğlu, 2000, s. 9). Ders dışı etkinlikler, her ne kadar öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda tasarlansa da ders dışı etkinlikler isteğe bağlıdır ve olumsuz davranışları azaltmaya yardımcı olan stratejik araçlar olarak derslerden sonra bir plan doğrultusunda okul içinde veya dışında tasarlanır ve yürütülür (Balyer ve Gündüz, 2012).

Okul içinde veya okul dışında bir plan dâhilinde yürütülmesi gereken ders dışı etkinliklerle, Türkçe dersinde öğretimi sınıf ortamından çıkarıp öğrencinin nitelikli uyarılarla buluşmasını sağlayacak ortamlara taşımak, dil becerilerinin gelişimini olumlu yönde etkiler (Çıldır, 2018). Ayrıca, “okul dışında yapılan kütüphanelerden yararlanma, tiyatro ve sinemaya

gitme, gezi etkinlikleri vb. faaliyetler formal/planlı dil eğitimini destekleyip informal dil eğitimini ve yaşam boyu öğrenmeyi gerçekleştirecektir” (Maden, 2012, s. 41).

Türkçe dersinde, belirli günler ve haftalar etkinlikleri, geziler, oyunlar, ödevler, öğrenci kulübü çalışmaları, proje görevleri, çeşitli spor ve sanat etkinlikleri, topluma hizmet çalışmaları gibi birçok farklı şekilde ders dışı etkinlik yapılabilir. Ancak bu etkinlikleri her zaman dersin kazanımlarıyla ve derste işlenen metinlerle bağdaştırmak mümkün olmamaktadır. Çünkü, yoğun bir müfredatın içinde konuları yetiştirme çabası nedeniyle her ders dışı etkinliğe Türkçe derslerinde yer verilememektedir. Bu açıdan daha az zaman alan ve daha işlevsel olduğuna inanılan etkinlikler, sık olmasa da, Türkçe derslerinde yapılmaktadır.

Türkçe derslerinde hem konuları pekiştirmek hem de öğrencilerin okul dışında da çalışma sürecinin içinde olması için ders dışı etkinlik olarak ödevlere başvurulmaktadır. Ödevler, öğrencilerin çalışma alışkanlıklarını geliştirmesine ve öğrencilerin dil öğreniminde özerk olmasına yardımcı olur. Ayrıca öğrencileri, sözlükler ve yardımcı kaynaklar gibi çeşitli araçlara danışmaları konusunda teşvik eder. Ödev vermek, öğrencileri öğrendikleri bilgi ve becerileri pekiştirmek ve öğrencilerin genel dil becerilerini arttırmanın yanı sıra daha çok çalışmasını sağlamak ve güçlendirmek için faydalıdır (Koçak ve Göçer, 2020). Bu faydaları da göz önünde bulundurularak Türkçe derslerinde verilen ödevlerle öğrencilerin derste tamamlanamayan etkinlikleri yapmaları sağlanmakta ve bu şekilde en azından müfredatın yoğun yükü azaltılmaktadır. Aynı zamanda öğrenciler, ödev yaparken ödevin içeriğine göre gerekli beceri alanlarını geliştirme adına çalışma yapmakta ve dolayısıyla beceri edinimi anlamında bir ilerleme sağlanmaktadır.

Türkçe dersinde ders dışı etkinliklere yer verilmesi öğrencilerde Türkçenin temel beceri alanları olarak nitelendirilen dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin de gelişmesini sağlayacaktır. Konuyla ilgili olarak Pfost vd. (2013) öğrencilerin ders dışı okuma davranışlarıyla okuma anlama düzeyi ve kelime dağarcığı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, okul saatleri dışında okuma yapmanın okuduğunu anlama düzeyinin ve kelime dağarcığının gelişmesinde etkili olduğunu; Gedik ve Orhan (2014), öğrencilerin sosyal etkinliklere katılımlarıyla konuşma becerileri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, öğrencilerin konuşmaya uygun ifadeyle başlamasında, konuşurken önemsenen bilgileri vurgulamasında, konuşurken bulunduğu ortama uygun konuşmasında, standart Türkçe ile konuşmasında, Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurmasında katıldığı sosyal etkinliğin etkili olduğunu; Alruwili ve Elsayy (2024), hikâye tabanlı ders dışı etkinliklerin öğrencilerin

konusma becerileri üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında ders dışı etkinliklerin öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirdiğini; Shulruf vd. (2008), okullarda uygulanan ders dışı etkinlikleri değerlendirdikleri çalışmalarında ders dışı etkinliklerin öğrencilerin birbirini dinlemesini sağladığını ve bu durumun öğrenciler arasındaki iletişim becerisini güçlendirdiğini; Abruzzo vd. (2016) ise, ders dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisini inceledikleri çalışmalarında ders dışı yazma ödevlerinin öğrencilerin kendini yazarak ifade etme becerisini geliştirdiğini ifade etmiştir. Alanyazında bulunan ve farklı zamanlarda, farklı beceri alanlarını inceleme konusu yapan bu çalışmalar, ders dışı etkinliklerin beceri alanlarını geliştirmede etkili olduğu görüşünü desteklemektedir.

Türkçe dersinde yer verilen ders dışı etkinlikler, Türkçenin temel beceri alanları olarak ifade edilen dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin gelişimine katkıda bulunduğu gibi öğrencilerde daha başka etkilerin de ortaya çıkmasını sağlar. Buna göre, Türkçe dersinde sözel becerilerin geliştirilmesine yönelik yapılabilecek bir ders dışı etkinlik (drama, yaratıcı yazarlık vb.) öğrencide kendini ifade etme becerisinin gelişmesini, öğrencilerin grup içerisinde daha rahat hareket edebilmesini ve özellikle ergenlik döneminde karşılaşılabileceği bazı olumsuz durumların üstesinden daha rahat gelebilmesini sağlar (Çöğmen, 2020). Benzer şekilde, “bir konuşma yarışmasında yarışmak öğrencinin özgüven kazanmasına yardımcı olur” (Wilson, 2009, s. 4). Günümüz eğitim anlayışında daha bağımsız bireyler yetiştirme gayreti içinde olduğu düşünüldüğünde ve ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerinde oluşturduğu çeşitli etkiler değerlendirildiğinde, ders dışı etkinliklerin bağımsız bireyler yetiştirilmesinde etkili olduğu sonucu çıkarılabilir.

Türkçe dersinde yapılan ders dışı etkinliklerin amacına ulaşması için sene başından iyi bir planlama yapılması ve bu planlamada oluşabilecek sorunlara karşı da alternatif çözüm yollarının belirlenmiş olması gerekir. Ayrıca, Türkçe dersinde yapılacak ders dışı etkinlik planlanmadan önce ders dışı etkinliğin amacı iyi belirlenmelidir. Amacı olmayan bir ders dışı etkinliğin düzgün bir planlaması da olmayacağı gibi yapılan etkinlik zaman kaybından başka bir işe yaramayacaktır. Okulda belirli bir amaç doğrultusunda ve belirli bir planla yapılan ders dışı etkinlikler, öğrencilerin akademik başarıları üzerinde de olumlu etkiye sahiptir. Konuyla ilgili olarak Abizada vd. (2020), ortaokulda ders dışı etkinliklerin akademik başarıya etkisini inceledikleri çalışmalarında, ders dışı etkinliklere katılımın dil puanlarında artış sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç, ders dışı etkinliklere katılımı Türkçe dersi başarısı arasında

anlamli bir iliski bulunduğunu göstermektedir. Bu yönüyle ders dışı etkinlikler, Türkçe derslerinde etkin olarak kullanılmalıdır.

Türkçe derslerinde ders dışı etkinliklerden yararlanmak, hem dersin kazanımlarını edinmeye katkı sağlamakta hem de öğrenciler üzerinde çeşitli olumlu etkiler meydana getirmektedir. Türkçe derslerinde yararlanılan ders dışı etkinliklere ve bu ders dışı etkinliklerin uygulanma şekline bakıldığında, bazı farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu farklılıklardan en dikkat çeken, kullanılan ders dışı etkinliklerin uygulanma şekli ve yeri ile ilgili farklılıklardır. Öğretmen, bazı ders dışı etkinlikleri, ders saatleri içinde öğrencileri sınıftan çıkarıp ya da okul dışına götürüp yapabilir. Bazen de ders dışı etkinlikleri, öğrencilerin tamamen okul saatleri dışında ev, kütüphane gibi kullanabilecekleri çeşitli mekânlarda yapmasını isteyebilir. Türkçe derslerinde ders dışı etkinliklerin uygulanmasında görülen bu farklılıklar göz önüne alınarak Türkçe derslerindeki ders dışı etkinlikler, okul saatleri dışında yapılan ders dışı etkinlikler ve okul saatlerinde yapılan ders dışı etkinlikler olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

2.4.1. Türkçe derslerinde okul saatleri dışındaki ders dışı etkinlikler

Türkçe dersi bir ana dil dersi olmasının yanında aynı zamanda bir beceri dersi olması sebebiyle sadece okulda yapılan çalışmalarla sınırlandırılabilir bir ders değildir. Öğrencilerin Türkçe dersinin temel becerileri olan dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini edinebilmeleri için okulda yapılan etkinliklerin okul dışında da desteklenmesi gerekir. Bu nedenle, öğrencilerin okul dışındaki çevresi, yaşantıları, maruz kaldığı uyaranların miktarı ve çeşidi Türkçe kullanım becerisinin gelişmesinde etkili olmaktadır. Öğrencilerde dil becerilerinin desteklenmesi, öğrencinin okul dışındaki zamanlarda da dili işlevsel kullanma kabiliyetini edinebilmesi için düzenlenen etkinlikler ders dışı etkinlik olarak nitelendirilebilir. Bu yönüyle, ders dışı etkinliklerin Türkçe dersi için “öğrencileri dört duvarla sınırlı bırakmadan öğrenmeye yönelten süreçler” olduğunu söylemek mümkündür (Tağrikulu ve Yılmaz, 2019, s. 24).

Öğrencileri Türkçe dersinde dört duvarla sınırlamayan ve dersin doğasıyla uyumlu olarak öğrencilerin farklı uyaranlarla karşı karşıya gelmesini sağlayan ders dışı etkinliklerin öğrencilerin beceri alanlarını desteklemesi için amacının, uygulanma yönteminin belirlenmesi ve bu yönde bir planlama yapılması gerekmektedir. Öğrencilerin ders dışı başarısı, öğretmen tarafından mükemmel bir ders dışı yönetim becerisi uygulanarak sağlanacaktır (Tahira vd., 2013). Bu nedenle, Türkçe öğretmenlerine ders dışı etkinliklerin tasarlanması, planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi konusunda önemli sorumluluklar düşmektedir.

Türkçe derslerinde uygulanabilecek ders dışı etkinlikler okul saatlerinde yapılan ders dışı etkinlikler ve okul saatleri dışında yapılan ders dışı etkinlikler şeklinde ikiye ayrılabilir. Türkçe derslerinde okul saatleri dışında yapılan ders dışı etkinliklerin hem planlanması hem de uygulanması okul saatlerinde yapılan ders dışı etkinliklere göre daha zordur. Çünkü öğretmen okul saatlerinde yapılan etkinliklerde sürecin tamamen içinde olacak ve etkinlikleri öğrencinin başkalarına yaptırması ya da yapmış gibi göstermesi, ailenin bu konuda olumsuz tutum geliştirmesi ve öğrencinin de ailenin bu tavrından etkilenip olumsuz tutum sergilemesi gibi oluşabilecek olumsuzluklar daha az yaşanacaktır. Okul saatleri dışında yapılan ders dışı etkinlikler, büyük oranda öğrencinin kontrolünde ve ailenin denetiminde ilerler. Bu durum, öğrencinin kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almaları, zamanlarını doğru ve verimli kullanabilmeleri, okul dışında derste öğrendikleri ya da öğrenecekleri konularla meşgul olmaları gibi olumlu etkiler oluşturabilir. Ancak etkinliği yapan ve derse karşı ilgisiz olan öğrencinin ailesinin çocuğu üzerinde herhangi bir denetime sahip olmadığı durumlarda etkinliği kontrol etmek ve etkinliğin amacına yönelik uygulanmasını sağlamak oldukça zordur.

Aileler çocuklarının eğitim öğretim sürecinin içinde aktif rol almalarından, okulda öğrendiklerini okul dışındaki zamanlarda pekiştirmelerinden, çocuğun okul dışındaki zamanlarını doğru şekilde değerlendirmelerinden sorumludur. Aileler çocukları ile ilgili bu sorumluluklarını yerine getirdiklerinde çocukta istenen etkilerin oluşması daha kolay olacaktır. Böyle durumlarda öğretmenin ailelerle iletişimi çok değerlidir. Öğretmen aileyle, çocuğun okul dışındaki zamanını doğru kullanması, okul dışında sorumluluklarını yerine getirmesi konusunda iş birliği yapabilir. Bu iş birliği ders dışı etkinliklerin hem kullanım alanını artıracak hem de bütünlükçü bir eğitim anlayışının oluşmasını sağlayacaktır. Özellikle Türkçe derslerinde, okul saatleri dışındaki etkinliklerde, etkinliğin amacına ulaşmasında ailelerin sorumluluğu diğer derslere göre daha fazla olabilir. Çünkü Türkçe dersi daha önce ifade edildiği gibi bir beceri dersidir ve Türkçe dersinde öğrencide bu beceri alanlarının istenen şekilde gelişmesini sağlamak için aileler çocuklarına rol model olmalıdır. Nitekim, kitap okunmayan bir ailede çocuğa kitap okumasını söylemek ikna edici bir tavır olmayacağı gibi çocuğun söylediklerine değer verilmeyen hatta çoğu zaman çocuğun işitilmediği bir ailede çocuğun başkalarını dinlemesini ya da kendini anlatırken akıcı bir dil kullanmasını beklemek doğru bir bakış açısı olmayacaktır. Bu nedenle aileler, Türkçe derslerinde çocuklarının okul dışı zamanlarda yapmaları istenen etkinliklere ilgi göstermeli ve çocuklarını bilinçli bir şekilde desteklemelidir.

Türkçe dersinde okul saatleri dışında yapılan ders dışı etkinlikler olarak ödevler, proje görevleri, geziler, toplum hizmeti çalışmaları, çeşitli spor ve sanat etkinlikleri gibi çalışmalar sayılabilir. Bu çalışmaların özellikle dersin kazanımlarıyla ilişkilendirilmesi, öğrencinin etkinliği yaparken aslında etkinliğin derste öğrendiği hangi konuyla ilgili olduğunu fark etmesi gerekir. Bu sebeple Türkçe öğretmenleri, etkinliğin neden verildiğini, ne amaçlandığını, etkinliğin nasıl yapılacağını, yapılan etkinliğin Türkçe dersi ile ilgisini öğrencilere açıklamalıdır. Öğretmenin yapılacak ders dışı etkinlikle ilgili ayrıntıları sadece öğrencilere açıklaması bazı durumlarda yeterli olmayabilir. Özellikle ailelerin de etkinliğe dâhil olmaları gereken durumlarda öğretmenlerin velilere etkinlik hakkında gerekli bilgileri vermesi gerekir. Öğretmenler, öğrenciler ve aileler arasındaki iletişim ve iş birliği ders dışı etkinliklerin planlandığı şekilde yürütülmesine ve tamamlanmasına katkı sağlayacaktır.

Türkçe derslerinde okul saatleri dışında en fazla yapılan ders dışı etkinlikler ödevlerdir. Ödevler, bu yönüyle tartışılan ancak vazgeçilemeyen eğitim etkinlikleridir (Güneş, 2014). Hem planlanmasının hem de denetiminin diğer ders dışı etkinliklere göre daha kolay olması öğretmenleri dersleri tamamlayıcı etkinlik olarak ödevler vermeye yöneltmektedir. Ödevler, öğretmenler için çeşitli avantajlar sağladığı gibi öğrenciler için de çeşitli avantajlar sağlamalıdır. Ödevlerin ilgi çekici olması ve öğrenciler tarafından istekli yapılması öğrencilerin ödevlere yaklaşımını olumlu etkiler (Xu, 2007). Bu nedenle, Türkçe öğretmenleri ödevler verirken mümkün olduğunca ödev verilen öğrenci grubunun özelliklerine dikkat etmeli, özellikle zayıf olduklarını düşündüğü beceri alanlarını geliştiren, öğrencilerin yaratıcılığını, çözüm üretme becerisini harekete geçiren ödevler vermeye, verilen ödevlerin yapılma durumunu kontrol etmeye, ödevleri derste cevaplamaya özen göstermelidir. Böylece öğretmenler; üstünkörü ödev yapılmasının, ödevin öğrenci dışında başka biri tarafından yapılmasının ya da öğrencilerin sınıf arkadaşlarının yaptığı ödevleri taklit etmelerinin önüne geçecektir.

Türkçe derslerinde, okul saatleri dışında, ödevler haricinde proje görevleri de verilebilir. Projeler; öğrencilerin aktif katılım gösterdikleri, kendi ilgi ve beklentilerine uygun işler yaptıkları veya eserler ürettikleri bir süreçtir (Çıbık, 2009). Bu süreç genellikle somut bir ürüne ulaşmak için öğrencinin tek başına ya da gruplar hâlinde bir görev üzerinde uzun bir süre bireysel veya birlikte çalışma yapmaları şeklinde ilerler (Saban, 2002). Bu yönüyle proje görevleri öğrencilerin öğretmenleriyle, arkadaşlarıyla, ailesiyle ve çevresindeki diğer insanlarla iş birliği içinde çalışmalarını sağlar. Böylece proje görevleri, okul, toplum ve aile arasında güçlü

bir bağıın oluşmasına katkı sağlar (Shanley, 1999). Proje görevleri, sıralanan bu özellikleri sebebiyle, Türkçe derslerinde kullanılması gereken bir ders dışı etkinlik olarak değerlendirilebilir. Öğrenciler proje görevleri sayesinde okul dışında Türkçe dersine yönelik çalışmalar yapmakta, projeyi tamamlamak için okul dışındaki zamanını kendisi planlamakta, aynı zamanda projeyi tamamlayarak sorumluluk almayı ve bu sorumluluklarını yerine getirmeyi öğrenmektedir. Proje görevlerinin öğrenciler üzerindeki bu etkilerine rağmen eğitim öğretim sürecinde amacına uygun kullanılmadığını ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur (Arı, 2010; Arslan, 2013; Bozkurt vd., 2014). Proje görevlerini amaçlarına uygun şekilde uygulamak için Türkçe öğretmenleri doğru bir planlama yapmalı, proje görevi verdiği öğrencilerle belirli aralıklarla toplantılar düzenlemeli, proje görevlerine not verirken mümkün olduğunca adaletli bir değerlendirme yapmalıdır. Türkçe öğretmenin bu davranışları öğrencilerin de proje görevlerine özen göstermesini sağlayacak ve öğrenciler, proje görevi tasarlanırken belirlenen amaçlara büyük oranda ulaşmış olacaktır.

Türkçe derslerinde uygulanabilecek ders dışı etkinliklerden bir diğeri il içi ya da il dışı gezilerdir. Geziler, gezi boyunca çeşitli etkinlikler ve birinci elden deneyimler sağlaması sebebiyle çok önemli bir öğretim yöntemi olarak değerlendirilir (Flexer ve Borun, 1984). Geziler, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerini, derste öğrendikleri konuları gezdikleri yerlerle somutlaştırmalarını sağlaması yönünden derslerde vazgeçilemeyen bir etkinlik türüdür.

Türkçe dersinde yoğun müfredat programı, okul idaresinin olumsuz tavrı, okulun bulunduğu çevrenin sosyoekonomik durumu, öğrencilerin diğers derslerinin zamanlarından alınabilmesi gibi nedenlerle her zaman okul saatleri içinde gezi düzenlemek mümkün olmamaktadır. Sınıf düzeyinde, günlük Türkçe dersi sayısının iki saatten fazla olamadığı koşullarda, gezi düzenlemek okuldan uzak yerler için neredeyse imkânsızdır. Türkçe öğretmenleri okuldan uzak bir mesafeye gezi düzenlemeyi düşündüğünde bu gezinin okul saatleri dışında yapılması daha iyi olacaktır.

Okul saatleri dışında yapılan gezilerde aileye önceden bilgi verilmesi, ailelerin yazılı izinlerinin alınması ve ailelerden alınan izinlerle okula başvuru yapılması gerekmektedir. Gerekli izinler alındıktan sonra gezi düzenlenebilecektir. Ancak gezilerin amacına ulaşması için planlamasının iyi yapılması ve düzenlenen geziyle dersin ilişkisini kurabilmesi için öğrencilere, gerekirse ailelere gezinin amaçlarının anlatılması gerekir. Gezilerin dersle ilişkilendirilmesi için öğretmenler öğrencilere görevler de verebilir. Örneğin; geziden önce, öğrencilerin gezinin yapılacağı yerle ilgili araştırma yapılmaları istenebilir ve gezi sırasında öğrencilere

araştırmalarından öğrendiklerini arkadaşlarına anlatmaları için fırsatlar verilebilir. Buna benzer şekilde gezi için hazırlanan çalışma kâğıtları öğrencilere verilerek öğrencilerden geziyi anlattıkları bir hazırlıklı konuşma yapmaları ya da deneme, öykü, gezi yazısı gibi çeşitli türlerde metinler yazmaları istenebilir. Geziyi dersle ilişkilendirmeye yönelik yapılacak bu çalışmalar, Türkçe derslerinde öğrencilerin beceri alanlarını geliştirmeye yönelik önemli katkılar sağlayabilir.

Türkçe derslerinde hem dersin kazanımlarını hem de dersin temalarını desteklemek için Türkçe öğretmenlerinin yapılmasını isteyebileceği ve bu yönde planlama yapabileceği etkinliklerden birisi de toplum hizmeti çalışmalarıdır. Toplum hizmeti çalışmaları, toplumun gereksinimlerini eğitim programları ile birleştiren, belirli standartlara sahip bir öğretim yöntemi olarak ifade edilmektedir (Uğurlu ve Kırıl, 2012). Toplum hizmeti çalışmalarında toplumun gereksinimlerine önem verildiği için toplum hizmeti çalışmaları bireylerin toplumla kaynaşması, toplum sorunlarını tanıma ve sorunlara çözüm yolları üretme kapasitelerini artırma, gönüllülük, toplumsal kalkınma, özgüvenin desteklenmesi, grup çalışmalarına katılma, çeşitli kurum ve kuruluşları tanıma, kurum ve kuruluşlarla uyum içinde çalışabilme, projeler üretme yeterliliklerini geliştirme amaçlarını desteklemektedir (Gürol ve Özercan, 2010). Bu yönüyle toplum hizmeti çalışmaları okulun çevreyle iletişimini artırmak için uygulanabilecek çalışmalardan biri olarak dikkat çekmektedir.

Türkçe derslerinde en çok yararlanılan kaynaklar ders kitaplarıdır (Köroğlu ve Balcı, 2022). Bu nedenle ders kitaplarındaki metinlerin seçimi, etkinliklerin yapısı Türkçe dersinin verimliliğini etkilemektedir. Türkçe ders kitaplarının dizilimine bakıldığında ise tematik yaklaşımının hâkim olduğu görülmektedir. Türkçe dersinin tematik yapısı Türkçe derslerinde toplum hizmeti uygulamalarının kullanılabilirliğini artırmaktadır. Buna göre, Türkçe dersinde temalarda verilmek istenen iletileri öğrenciler, toplum hizmeti çalışmalarına katılarak daha etkin şekilde edinebilirler. Örneğin, erdemler temasında verilen yaşlılara yardım etmekle ilgili bir metindeki mesajı okul dışındaki zamanlarında bir yaşlıya yardım ederek uygulamalı şekilde edinebilirler. Bu konuda Türkçe öğretmenlerinin okul dışında yapılacak toplum hizmeti çalışmalarını temaya göre önceden planlaması, yapılan toplum hizmeti çalışmalarının dersle ilişkisinin ne olduğunu öğrencilere ve ailelerine anlatması yararlı olacaktır.

Türkçe öğretmenleri, öğrencilerin okul dışındaki zamanlarında topluma hizmet etkinliği planlamakla kalmamalı, etkinliğin yapılma durumunu kontrol etmeli, etkinlik yapılmadıysa nedenlerini iyi sorgulamalı ve etkinliği yapması konusunda öğrenciyi teşvik etmelidir. Aynı

zamanda öğrencilere etkinliğe yönelik çeşitli yazma, konuşma, dinleme/izleme ya da okuma görevleri verilmesi etkinliğin dersle ilişkisinin kurulması adına yararlı olacaktır.

Türkçe dersi disiplinler arası program yapısı nedeniyle aslında sosyal bilgiler, fen bilimleri, din kültürü ve ahlak bilgisi gibi birçok derste verilen temalarla eğitim öğretim süreci boyunca uyumlu gider. Bu nedenle Türkçe dersinde yapılan bazı etkinliklerde öğrencilerin fiziksel aktivitede bulunması ya da şiir, deneme, öykü gibi yazma becerisine yönelik; röportaj, video anlatımı, seslendirme, görüşme gibi konuşma becerisine yönelik; kitap okuma, araştırma yapma gibi okuma becerisine yönelik ya da belgesel izleme, film izleme, müzik dinleme gibi dinleme/izleme becerisine yönelik etkinlikler planlanabilir. Bu etkinliklerden bazılarında öğrencilerden sanatsal bir beceri ortaya koyması istenebilir. Bu nedenle, Türkçe derslerinde okul dışında yapılması gereken etkinliklerden bazıları sanatsal etkinlikler olarak nitelendirilebilir.

Sanat, güzellik zevkini uyandıran güzel eserler ortaya koyma faaliyetidir (Karataş, 2019). “Güzellik zevki uyandıracak eserler ortaya koyma çabası bireylerin yaratıcılığını ve kendilerini ifade edebilme becerilerini geliştirir” (Boyd, 1980, s. 24). Bu yönüyle sanat etkinlikleri Türkçe derslerinde öğrencilerin yaratıcı eserler ortaya koymalarında, kendilerini ortaya koydukları eserlerle daha iyi anlatmalarında etkili olacaktır. Bu nedenle, Türkçe öğretmenleri dersin kazanımlarıyla ilişkili olarak öğrencilerin şiir, öykü vb. yazma; müzik, şarkı dinleme, film, tiyatro izleme gibi okul dışında Türkçe dersinin devamı olarak yapılabilecek etkinlikler planlayabilir. Bu etkinlikleri planlamak ve öğrencilerin istekli şekilde yapmasını desteklemek öğrencilerin okul dışındaki zamanlarında beceri alanlarını geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmasına katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak ders dışı etkinlikler, öğrencilerin okul dışında akranlarıyla iletişim kurmasını, başkalarıyla iş birliği yaparak belli konuları müzakere etmesini, olası anlaşmazlıkları hemen çözmesini, bu sayede özgüveninin artmasını ve rekabetçi ortamlarda başarılı olabilme becerisinin gelişmesini sağlar (Lipscomb, 2007; Deymeci vd., 2020; Stoll ve Pollastri, 2021; Oğuz, 2022). Ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki bu etkileri sebebiyle Türkçe derslerinde dersin kazanımlarına ve temalarda ele alınan konulara göre ders öğretmenleri tarafından ders dışı etkinlikler planlanmalı, uygulanması sırasında etkinliklerin amacına ulaşması için denetimi yapılmalı, yapılan etkinlikle ilgili öğrencilere kesinlikle dönütler verilmeli ve öğrenciler etkinliğe katılmaları konusunda teşvik edilmelidir. Türkçe derslerinde okul dışında yapılan etkinlikler sayesinde dersin kapsamı daha da genişleyecek ve

öğrenciler, aslında hayatın her aşamasında aktif olarak kullandıkları dil becerilerini belirli bir planlamayla ve sınırları çizilmiş amaçlar doğrultusunda geliştirmeyi öğreneceklerdir.

2.4.2. Türkçe derslerinde okul saatlerinde yapılan ders dışı etkinlikler

Ülkemizde 2005 yılından itibaren uygulanmaya başlanan programda öğrencinin eğitim öğretim sürecinin merkezinde yer alması, öğretmenin ise öğrenciye destek veren, ona rehberlik eden bir konumda olması istenmiştir. Bu anlayış, 2024 TDÖP'ünde geliştirilerek devam ettirilmiştir. Böylece öğrencilerin ders sürecindeki etkisi arttığı gibi dersi sadece dört duvarla sınırlayan anlayışın tersine dersin planlı olduğu müddetçe öğretmen ve öğrencilerin istediği herhangi bir ortamda yapılabileceği anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu durum, ders dışı etkinliklerin uygulanabilmesi için gerekli ortamın sağlanmasına katkıda bulunduğu gibi 2024 TDÖP'ünde ders dışı etkinlik yapılmasına yönelik verilen yönergelerle de desteklenmiştir.

Türkçe dersi, etkinlik temelli öğretimin hâkim olduğu bir derstir. Bu nedenle Türkçe dersinde kullanılan etkinliklerin içeriği, sayısı ve niteliği önemlidir. Türkçe dersinde ders sürecinde kullanılan etkinliklerin büyük bir çoğunluğu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerle sınırlı kalmaktadır (Kara Özkan, 2021). Bu durum öğrencilerin çoğunlukla tekdüze, birbirinin benzeri olan etkinliklere maruz kalmalarına sebep olmakta ve dolayısıyla öğrencilerin derse katılma isteği olumsuz etkilenmektedir. Türkçe öğretmenleri derslerinde öğrencilerin derse katılma isteğini artırmak ve dersinin öğrenciler için daha ilgi çekici bir ders hâline gelmesini sağlamak için yeni ve farklı etkinlikler bulma ve uygulama gayreti içinde olmalıdır. Türkçe öğretmenlerinin dersinde uygulayabileceği yeni ve farklı etkinliklerden biri olarak ders dışı etkinlikler sayılabilir.

Türkçe derslerinde kullanılabilecek etkinlik türlerinden biri olan ders dışı etkinlikler öğrencilerin formal eğitim sürecinde öğrenmelerini pekiştirmelerini ve bunların sosyal hayatla ilişkisini kurmalarını sağlayacak uygulamalı etkinliklerdir (Oğuz, 2022). Ders dışı etkinlikler ile okullarda yürütülen programlar sıradanlıktan kurtulacak ve öğrencilerin öğrenmelerinin daha kalıcı hâle gelmesi sağlanacaktır (Korucuk ve Küçüköğlü, 2020). Bu yönüyle ders dışı etkinliklerin okulun yaşamın kendisi olarak görülmesi konusunda önemli bir görev üstlenmesi beklenebilir. Çünkü bu tür etkinliklerde bireyler, bir ortamda nasıl davranması gerektiğini öğrenir; kazanma-kaybetme duygularını iyi yönetebilme, sorumluluk alma, kendine ve arkadaşlarına güvenme gibi davranışları edinir.

Türkçe derslerinde ders dışı etkinlikler, öğrenmelerin sınıf ortamının dışına çıkmasını sağladığı için “öğrencilerin okulla özdeşleşmelerine” katkıda bulunacaktır (Sarı, 2012, s. 75). Böylece ders dışı etkinlikler öğrencilerin okula karşı olumlu tutum geliştirmelerinde, okulu bırakma davranışlarının azalmasında, okul ile güçlü bir bağ kurarak öğrencilerin kendilerini okulun bir parçası olarak görmelerinde etkili olacaktır (Ercoşkun ve Küçüköğlu, 2020). Bu durum, öğrencilerin okula karşı aidiyet duygusunu artırdığı gibi öğrencilerin okuldaki ders içi ve ders dışı etkinliklere katılma yönündeki motivasyonlarını da artıracaktır.

Ders dışı etkinliklere katılım konusunda yeterli motivasyona sahip öğrencilerin sorunlar karşısında yaratıcı çözüm bulabilme becerileri artar, yaşam becerileri gelişir ve bu öğrenciler, toplumun değerlerini benimser; hedefler belirlemeleri ve bu hedeflere ulaşmak için planlar yapmaları, sosyal ilişkilerini geliştirmeleri ve hem öğretmenleriyle hem de arkadaşlarıyla doğru ilişkiler kurmaları, öz disiplin becerilerini geliştirmeleri sağlanır (Boatwright, 2009; Stearns ve Glennie, 2010; Mantaluta, 2014; Antovska ve Kostov, 2016; Kanar ve Bouckennooghe, 2021). Uygulanan ders dışı etkinlikler, genel anlamda öğrencilerde bu etkileri oluşturduğu gibi Türkçe derslerinde de öğrenciler üzerinde benzer etkiler oluşturacaktır. Ders dışı etkinliklerin Türkçe derslerinde öğrenciler üzerindeki bu etkileri nedeniyle Türkçe öğretmenleri tarafından uygulanması faydalı olacaktır. Bu durumda eğitim kurumlarına önemli sorumluluklar düşmektedir. Eğitim kurumlarında ders dışı etkinliklere gereken önem verilmeli ve bu etkinlikler amaçlarına uygun olarak planlanmalı ve uygulanmalıdır (Acar ve Gündüz, 2017). Eğitim kurumlarında ders dışı etkinlikler, sistemli, planlı, düzenli bir şekilde belirlenir ve ders içi etkinliklerle uyumlu olarak uygulanırsa hem öğrencilerin gelişimine katkı sağlanacak hem de uygulanan eğitim-öğretim sürecinin başarısı artacaktır (Köse, 2013).

Öğrenciler üzerindeki birçok olumlu etkisi sebebiyle ders dışı etkinliklerin Türkçe dersinde ders kitaplarındaki etkinlikleri, dersin kazanımlarını ve Türkçe dersinin tematik yapısını destekleyecek şekilde uygulanması yararlı olacaktır. Bu nedenle Türkçe derslerinde uygulanan ders dışı etkinliklerin bazıları okul saatlerinde, sınıf dışında yapılabilecek şekilde planlanabilir. Okul saatlerinde yapılabilecek etkinlikler arasında belirli günler ve haftalar etkinlikleri, öğrenci kulübü çalışmaları, oyunlar ve çeşitli spor etkinlikleri, sanat etkinlikleri ve birkaç ders saatini almayacak şekilde planlanan il içi geziler sayılabilir. Bu ders dışı etkinlikler, Türkçe dersini sınıfın dışına taşıyacak ve derste öğrenilen konuların yaparak yaşayarak öğrenilmesine katkı sağlayacaktır.

Türkçe dersinde okul saatlerinde yapılan ders dışı etkinliklerin amacına ulaşabilmesi için öncelikle çok iyi bir planlama yapılması gerekmektedir. Bu planlamada özellikle etkinliğin süresinin Türkçe ders saatinin dışına çıkmamasına, diğer derslerin saatinden alma gerekliliği oluşmamasına dikkat edilmelidir. Türkçe ders saatinin bir sınıfta günde iki saatten fazla olmadığı değerlendirildiğinde ders dışı etkinliğin süresinin 90 dakikayı aşmaması gerekmektedir. Bu konuda Türkçe öğretmenin dersten önce planlamayı yapması ve etkinliğin uygulanması sırasında bu planlamaya uygun hareket edilmesini sağlaması yararlı olacaktır.

Türkçe dersinin kazanımlarıyla ilişkilendirilebilecek ve okul saatlerinde uygulanabilecek ders dışı etkinliklerden ilki olarak öğrenci kulüpleri sayılabilir. “Öğrenci kulüpleri; bilimsel, sanatsal, sportif, kültürel, sosyal vb. etkinliklerin planlı ve düzenli olarak uygulandığı kuruluşlardır” (Başaran, 2008, s. 339). Öğrenci kulüpleri bu özellikleriyle öğrencilerin bütün yönleriyle bir gelişim sürecinin içinde yer almasını sağlar. Ancak öğrenci kulüplerine katılım konusunda gönüllülük esası olduğu için öğrencilerin de katılım konusunda istekli olmaları gerekir (Dowling Sendor, 2003). Çünkü öğrenci kulüplerinin kendi görev alanına giren çalışmaları yapabilmeleri, kulübün belirlenen amaçları doğrultusunda tam bir motivasyonla hareket edebilmeleri için öğrencilerin öğrenci kulüplerine istekli katılması önemlidir.

Türkçe dersinin kazanımlarıyla Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinde 18.01.2023 tarihinde yapılan değişiklikle yenilenen öğrenci kulüplerinin listesindeki “Kültür ve Edebiyat Kulübü, Kütüphanecilik Kulübü, Münazara Kulübü, Şiir ve Tefekkür Kulübü, Tiyatro Kulübü, Yayın ve İletişim Kulübü” gibi bazı kulüplerin amaçları ve faaliyet alanları birbirleriyle ilişkilendirilebilir. “Okullarda kurulan öğrenci kulüplerinin çoğu, öğrencilerde dil bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi, dil sevgi ve bilincinin uyandırılması, sözcük dağarcığının zenginleştirilmesi vb. yönlerden türlü fırsatlar sağlar. Öğretmenlerin, öğrencilerini bu kulüp çalışmalarına katılmaya, bu kulüplerde etkin görevler almaya özendirmeleri uygun olur” (Kavcar vd., 1997, s. 11). Böylece öğrenciler Türkçe dersinin temelini oluşturan beceri alanlarının gelişmesi yönünde önemli bir çalışmanın içinde yer alır. Bu yönden öğrenci kulüpleri Türkçe dersi için vazgeçilmez ders dışı etkinlik alanlarından biri olarak değerlendirilebilir.

Öğrenci kulüpleri, öğrencilerin dil becerilerinin ve sözcük dağarcıklarının gelişmesine önemli katkılar sunduğu gibi sosyalleşme konusunda sorunları olan içine kapanık, arkadaşı olmayan “yalnız” çocuklar için çok önemli bir eğitim fırsatıdır (Başaran, 1996). Sosyal becerisi

zayıf öğrenciler öğrenci kulüplerine dâhil olarak yeni arkadaşlıklar edinebilir, kulüp çalışmalarına etkin katılım göstererek birçok kişiyle iletişim hâlinde bulunabilir. Bu sayede öğrenciler hem iletişim becerilerini geliştirirler hem de etkin olarak eğitim öğretim sürecine katılabilirler. Bu durum, aslında Türkçe dersinin temel amaçlarıyla da ilişkili bir durumdur. Türkçe dersinin temel amaçlarından birisi de öğrencilerin dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmektir (MEB, 2019) ve öğrenci kulüplerinin sosyal becerisi zayıf öğrenciler üzerindeki etkisi Türkçe dersinin bu temel amacını desteklemektedir.

Türkçe derslerinde okul saatleri içinde yapılan ders dışı etkinliklerden bazıları spor etkinlikleri olarak değerlendirilebilir. Spor etkinlikleri; çocukluktan yetişkinliğe hatta ömür boyu pek çok alanda bireye katkı sunmayı amaçlar ve psikolojik, fizyolojik, sosyal ve beşerî alanda bireyin gelişmesine katkı sağlar (Karavelioğlu, 2012). Bu yönden Türkçe dersinin kazanımları ve Türkçe ders kitaplarının tematik yapısıyla spor etkinliklerinin ilişkilendirilmesi faydalı olacaktır. Ancak spor etkinliklerinde diğer birçok etkinlikte olduğu gibi katılımcıların gönüllü olması büyük önem taşımaktadır (Kim vd., 2010).

Türkçe derslerinde okul saatlerinde uygulanabilecek spor etkinliklerinden biri olarak dersle ilişkili planlanan eğitsel oyunlar sayılabilir. Özellikle yarışma, koşu, top oyunları gibi çeşitli eğitsel oyun türleri doğrudan spor etkinlikleri kategorisinde değerlendirilir. Çoban ve Nacar'a (2013) göre oyun, belli bir amaç doğrultusunda, bedensel ve zihinsel yeteneklerle belli bir mekânda kendine özgü olan kurallarla yapılan, zekâ ve beceri gelişimini destekleyen, aynı zamanda oynayanları eğlendiren etkinliklerdir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi oyun etkinliklerinde öğrenciler hem eğlenirler hem de öğrenirler. Bu nedenle oyun etkinlikleri öğrencilerin istekli katıldıkları etkinliklerden biridir.

Türkçe dersi, tematik yapısı ve beceri edinimi üzerine kurulu bir ders olması nedeniyle kolaylıkla oyun etkinliği tasarlanabilecek derslerden biridir. Bu nedenle Türkçe öğretmenleri güzel havalarda haftanın temasına ve dersin kazanımlarına uygun olarak bir oyun tasarlayabilir ve bu oyunu öğrencileri okul bahçesine çıkartarak oynatabilir. Örneğin, geleneksel oyunlarımızla ilgili metin işlenen bir konuda Türkçe öğretmenleri öğrencileri okul bahçesine çıkartıp burada geleneksel oyunları çocuklara oynatabilir ya da derste işlenen bir konuyu pekiştirmek amacıyla yarışma şeklinde bir oyun planlayabilir. Böylece, öğrenciler hem yaparak yaşayarak öğrenecek hem de unutulmaz bir ders deneyimi edinmiş olacaktır.

Türkçe derslerinde uygulanan oyunlar öğrenciler üzerinde birçok olumlu etki oluşturabilir. Çocuklar, oynadıkları oyunlar sayesinde özgüven kazanır, tepkilerini kontrol altına almayı, arkadaşlarıyla iş birliği içinde hareket etmeyi ve paylaşımcı olmayı öğrenir (Akandere, 2013). Aynı zamanda oyunun kuralları sayesinde öğrenciler gerçek hayattaki kurallara da uyulması gerektiğini, kendi hakları olduğu gibi çevresindekilerin de haklarının olduğunu ve bu haklara saygı duymaları gerektiğini öğrenir (Özer vd., 2006). Böylece dersle ilişkili olarak oynanan oyunlar öğrencilerin bilişsel, sosyal, duygusal ve devinışsel yönden gelişimlerini destekler. Türkçe öğretmenleri, dersle ilişkili bir ders dışı etkinlik olarak çocuklara oyunlar oynattıklarında bunun dersle ilişkisini öğrencilerin anlamaları için onlara görevler verebilir. Bu görevler oyundan sonra bir çalışma kâğıdı verilip bu çalışma kâğıdının yapılması şeklinde olabildiği gibi öğrencilere oynanan oyunu anlattıkları konuşma yapmaları veya konuyla ilgili herhangi bir türde yazı yazmaları şeklinde de olabilir. Böylece öğrenciler hem oyundan öğrendiklerini pekiştirecekler hem de Türkçe dersinin kazanımlarına yönelik bir çalışma içinde olacaklardır.

Türkçe dersinde okul saatlerinde yapılan ders dışı etkinliklerden bir diğeri olarak ders saatlerinde yapılan geziler söylenebilir. “Gezi, okul ve sınıf içinde yapılan eğitsel çalışmaları tamamlamak ve yaşamla bağlantısını kurmak amacıyla yapılan planlı ziyaretlerdir” (Demirel, 2017, s. 126). Bu tanımdan anlaşılacağı gibi ders dışı etkinlik olarak ifade edilen gezilerde sınıfta yapılan eğitsel çalışmaları destekleme ve derste öğrenilenlerin yaşamla ilişkisini kurma amacı vardır. Bu nedenle Türkçe öğretmenleri yapılacak gezilerin planlamasını iyi yapmalı ve gezinin özellikle Türkçe ders saatleri içinde olmasına ve diğers ders saatlerinden almamasına dikkat etmelidir. Bunu sağlamak için Türkçe öğretmenleri mümkün olduğunca okula yakın yerlere gezi düzenlemeli, gezi düzenlenen yer eğer iki saatte gezilecek bir yer değilse ve buraya gezi düzenlemek gerekiyorsa Türkçe öğretmenlerinin bu gezileri özellikle son iki saatte Türkçe dersinin olduğu güne denk getirmeleri daha iyi olacaktır. Bu sayede velilere haber verilerek gezinin süresi okul saatleri dışına da geçebilir. Ancak bu durumun da velilerin istememesinden kaynaklı bir sınırlılığı olabilir.

Türkçe öğretmenleri yapacakları eğitsel gezileri çok önceden planlamalıdır. Çünkü gezi düzenlenebilmesi için öğrenci velilerinden, okul yöneticilerinden ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinden izin almak gerekir. Bu sebeple gezinin zaman akışını planlarken belirlenen günden en az bir ay öncesinde bürokratik işlemler için girişimlerde bulunulmalıdır (Ergun ve Çobanoğlu, 2022). Bu sebeple, Türkçe öğretmenleri ilk önce yapılacak gezi ile ilgili gerekli

bilgilendirmeyi ailelere yapmalıdır. Çünkü bazı aileler çocuklarının okul sınırlarından çıkmasını, birtakım sosyal faaliyetler içinde olmasını istemeyebilir. Ailelere gezinin amaçları, olası riskler karşısında hangi önlemlerin alındığı gibi konularda bilgi verilirse aileler çocuklarının geziye katılması yönünde daha istekli olabilir. Ancak ailelere geziyle ilgili gereken konuşma yapılmasına rağmen hâlâ ailelerden büyük bir çoğunluğunun çocuğunun geziye gitmesini istemediği bir durumda öğretmenler geziyi çok öncesinden iptal edebilir ve geziye alternatif olarak farklı ders dışı etkinlikler planlayabilir. Bu nedenle geziyle ilgili planlamanın iyi yapılması ve gerekli resmî işlemlere en az bir ay öncesinde başlanması yararlı olacaktır.

Türkçe derslerinde okul saatlerinde yapılacak geziler, dersi hayatla ilişkilendirmeyi sağlamak için önemlidir. Derste işlenen bir konuyla ilgili olan bir yere kısa bir sürede gidip derse orada devam etme öğrencilerin hem öğrenmelerini kalıcı hâle getirecek hem de yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlayacaktır. Aynı zamanda gezide, öğrenme sırasında öğrencilerin akranlarıyla etkileşimde bulunması, öğrencilere zevk verecek, öğretme-öğrenme ortamını öğrenciler için eğlenceli bir hale getirecektir (Senemoğlu, 2021). Bu sayede öğrencilerin iletişim becerisi gelişecek ve arkadaşlarıyla iş birliği içinde çalışabilme yeterlilikleri artacaktır.

Türkçe dersinde okul dışı zamanlarda yapılabileceği gibi okul saatlerinde de yapılabilecek etkinliklerden birisi de sanat etkinlikleridir. Sanat etkinlikleri kuramsal bilginin yanında uygulamalı çalışma olanağı vermesi ve en önemlisi çalışma ortamında öğrenciye özgürlük sağlaması nedeniyle öğrencilerin ve hatta yetişkinlerin yaratıcılığını geliştirmede etkilidir (Uysal, 2005; San, 2017). Sanat etkinliklerinin öğrenciler üzerindeki bu etkisi Türkçe dersinin kazanımlarıyla ilişkilendirildiğinde sanat etkinliklerinin Türkçe dersinde uygulanabilecek önemli bir ders dışı etkinlik olduğu söylenebilir.

Türkçe dersinin temel amaçlarından birisi öğrencilerin “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması” dır (MEB, 2019, s. 8). Türkçe dersinde bu amaca yönelik “Millî Kültürümüz” ya da “Sanat” temalarının içinde çeşitli metinler ve bu metinlerle ilişkili etkinlikler verilir ancak bu temalar içinde verilen metinler ve buna bağlı etkinlikler öğrencilerin bu konuyu içselleştirmelerini sağlamakta yetersiz kalabilir. Bu durumda ders dışı etkinlik olarak yapılacak sanat etkinlikleriyle öğrenciler yaparak yaşayarak birçok farklı sanat ürünümüzü, kültürümüzden öğeleri öğrenebilir. Örneğin, ebru konusuyla ilişkili bir metin işlenen haftada Türkçe öğretmeni öğrencileri okul bahçesine çıkarıp ya da bir ebru atölyesine götürüp burada öğrencilerin ebru yapmasını sağlayabilir. Böylece öğrenciler kâğıt üzerinde

öğrendikleri bir konuyu bire bir kendi yaşam deneyimleriyle daha iyi kavramış olurlar. Bu örneğe benzer şekilde Türkçe derslerinde konuyla ilişkili olarak müzik, resim, şiir gibi birçok türde ders dışı sanatsal etkinlik yapılabilir.

Bütün öğretmenleri ve öğrencileri ilgilendiren ancak okullarda genellikle Türkçe öğretmenlerinin sorumlu görüldüğü etkinliklerden birisi belirli günler ve haftalar etkinlikleridir. Bu etkinlikler, Türkçe dersi için okul saatlerinde yapılan ders dışı etkinliklerden biri olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu etkinliklerde genellikle şiirler, yazılar okunmakta; konuyla ilgili oratoryo, koro gösterileri düzenlenmektedir. Türkçe öğretmenleri öğrencilerine bu konuda şiir okumak, gösterilere katılmak, pano süslemek, okul gazetesine yazı yazmak gibi çeşitli görevler vererek öğrencilerin o hafta yapılan belirli günler ve haftalar etkinliklerini dersle ilişkilendirmelerini sağlayabilirler. Böylece öğrenciler belirli günler ve haftalar etkinlikleri aracılığıyla, toplumsal olay ve olguları daha iyi anlarlar ve derslerde öğrendikleri konular arasında bağlantılar kurarlar (Gürdal vd., 1998). Aynı zamanda bu etkinlikler sayesinde “öğrenciler sorumluluk sahibi olurlar, vazife bilinci edinirler, sosyalleşirler, hayatı yaşayarak öğrenirler, kabiliyetlerini zenginleştirirler ve yaşadıkları ortama uyum sağlarlar” (Karapınar ve Alp, 2019, s. 992). Ayrıca “belirli gün ve haftaların etkin bir şekilde kutlanması öğretmen, öğrenci, okul idaresi ve veli arasında ortak dil, duygu, değer ve düşünce biçimleri geliştirerek ortak okul kültürü oluşturulmasında önemli bir katkı sağlayacaktır” (Bozak ve Özdemir, 2011, s. 28). Bu nedenlerle belirli günler ve haftalar etkinlikleri Türkçe derslerinde etkin şekilde uygulanmalı ve Türkçe öğretmenleri derslerinde gerekli gördüğü yerlerde öğrencilerine bu etkinliklerde görev almaları için sorumluluk vermelidir.

Türkçe derslerinde okul saatlerinde uygulanabilecek ders dışı etkinliklerden sonuncusu olarak ise topluma hizmet çalışmaları sayılabilir. Topluma hizmet çalışmaları, öğrencilere yeni edindikleri beceri ve bilgileri toplum içindeki “gerçek yaşam durumları” nda kullanabilmeleri için olanaklar sağlamak ve aynı zamanda bireylerin kazandıkları becerileri gelecekteki kariyerlerine ve yaşamlarına aktarabilme süreci olarak tanımlanmaktadır (Quezada ve Christopherson, 2005).

“Topluma hizmet çalışmaları, bir toplumun veya bir bölgenin yaşam standartlarını yükseltmeye yönelik pek çok çalışma ve uğraşın birleştirilmesi ve bir araya getirilmesi şeklinde belirlenir” (Coşkun, 2011, s. 190). Bu yönüyle yaşlı birine yardım etmek, toplu kullanım alanlarını temizlemek, ağaç dikmek, engellilere yardım etmek, kan bağışında bulunmak, doğadaki atıkları toplamak, sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olmak gibi birçok çalışma

topluma hizmet çalışmaları kapsamında değerlendirilebilir. Türkçe öğretmenleri kendi derslerindeki temalarla ve konularla ilişkili olarak okul saatleri dışında olabildiği gibi okul saatlerinde de bir topluma hizmet etkinliği planlayabilir. Doğayla ilgili bir metnin işlendiği bir konuda okul bahçesine ağaç dikme etkinliği düzenlemek, çevre kirliliği ile ilgili bir metnin işlendiği bir hafta çevredeki atıkları toplamak için bir etkinlik düzenlemek gibi birçok topluma hizmet uygulaması Türkçe dersiyle ilişkilendirilebilir. Türkçe derslerinde okul saatlerinde yapılan, verilen örneklerle benzer topluma hizmet çalışmaları sayesinde öğrenciler dersin içeriğini ve kazanımlarını gerçek yaşam durumlarıyla ilişkilendirebilecekler, topluma yararlı bir çalışmanın içinde olarak çevresindeki sorunlar ve bu sorunların çözüm önerileri üzerinde fikir sahibi olacaklar, bu sayede toplumsal sorumluluk bilinci kazanacaklardır.

Sonuç olarak Türkçe dersi hem bir ana dil dersi hem de bir beceri dersi olması yönünden gerçek yaşam olaylarıyla desteklenmesi gereken bir derstir. Bu sebeple Türkçe dersinde yapılan ders dışı etkinlikler dersin tamamlayıcısı olarak önem arz etmektedir. Türkçe dersinde okul dışında yapılan ders dışı etkinlikleri kontrol etmek, denetimini yapmak ve öğrenciler üzerindeki etkilerini görmek okul saatlerinde yapılan ders dışı etkinliklere göre oldukça zordur. Bu nedenle Türkçe öğretmenleri özellikle sosyoekonomik düzeyi daha düşük öğrencilerin olduğu bir ortamda ders dışı etkinlikleri okul saatlerinde yapmaya ve bu yapacağı ders dışı etkinliklerin planlamasını sene başından oluşturmaya özen göstermelidir.

2.5. Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Ders Dışı Etkinlikler

2.5.1. 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı'nda ders dışı etkinlikler

1924 yılında toplanan İkinci Heyet-i İlmiye'nin faaliyetleriyle oluşturulan 1924 İlk Mektep Müfredat Programı cumhuriyet döneminin ilk programı olma özelliğini taşımaktadır (Temizyürek ve Balcı, 2002). Ayrıca bu program 1 Kasım 1928 tarihinde yürürlüğe giren 1353 sayılı "*Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun*" ile uygulanmaya başlanan yeni Türk alfabesinin kabulünden önce ortaya çıktığı için eski alfabeye yazılmıştır.

1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı'nda kıraat, inşad, sarf ve nahiv, imlâ, kitâbet gibi bölümlere yer verilmiştir. Kıraat ve inşad, günümüzde konuşma ve okuma becerilerini ifade ederken sarf ve nahiv hece, kelime, hareke ve dil bilgisi kurallarını ifade etmektedir. Bu bölümlerin altında ilgili alanlarda neler yapılması gerektiği açıklanmıştır. Ayrıca, programda birinci, ikinci ve üçüncü senede haftada kaç saat bu alanlara zaman ayrılacağı belirtilmiştir. Programda yapılan açıklamalarda ders işlenişinin nasıl olacağı

söylenmiş ancak ders dışında yapılması gereken çalışmalarla ilgili hiçbir açıklamaya yer verilmemiştir.

2.5.2. 1929 Ortamektep Türkçe Programı'nda ders dışı etkinlikler

1929 Ortamektep Türkçe Programı, 1924 Lise Birinci Devre Müfredat Programı'na göre daha kapsamlı bir programdır. Bu programda öğretmenin ve öğrencinin yapması gerekenler önceki programa göre daha ayrıntılı anlatılmıştır. Ayrıca programda ilk defa ders dışında yapılabilecek çalışmalara da değinilmiştir.

Programın “Tahrir Mevzuları” başlığı altında öğrencilerin diğer derslerde neler öğrendiklerine ve okul dışındaki çalışmalarına ilişkin bilgi verebilecekleri söylenmektedir. Yine programın aynı bölümünde öğrencilerin sınıf dışında okudukları kitapları sınıfta arkadaşlarına anlatabilecekleri söylenmektedir. Programdaki bu tavsiyeler, programda ders dışı etkinlikleri de içine alan çalışmalar yapılmasının istendiği şeklinde değerlendirilebilir.

2.5.3. 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Programı'nda ders dışı etkinlikler

1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Programı, 1929 Ortamektep Türkçe Programı ile hemen hemen aynıdır. Sadece belli konularda 1929 Ortamektep Türkçe Programı'na eklemeler yapılmıştır.

Ders dışı çalışmalar konusunda 1929 Ortamektep Türkçe Programı'nda değinilen maddelerin benzerlerine bu programda da yer verilmiştir. 1929 Ortamektep Türkçe Programı'ndan farklı olarak 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı'nda “Türkçe Derslerinin Başlıca Gayeleri” başlığı altında öğrencilerin iyi kitapları okumaktan zevk almaları gerektiğine ve okul dışındaki okumalarda da bu esasın göz önünde bulundurulmasının önemine değinilmiştir. Programda geçen bu tavsiye ders dışında yapılan çalışmaların derse dâhil edilmesinin istenmesi açısından önemlidir.

Programın “Edebi Kıraat Derslerinde Takip Edilecek Usul” başlığı altında öğrencinin sınıf dışında okuduğu eserlerle ilgili sınıf arkadaşlarına bilgi vermesinin istenebileceği söylenmektedir. Programda bahsi geçen bu tavsiyelerle ders dışında yapılan çalışmaların ders içeriğine dâhil edilmeye çalışıldığı görülmektedir.

2.5.4. 1938 Ortaokul Türkçe Programı'nda ders dışı etkinlikler

1938 Ortaokul Türkçe Programı'nda, daha önceki programdan farklı olarak Atatürk'ün Türkçenin yeniden incelenerek kurallarının belirginleşmesi için dil bilgisi konularının ders

müfredatından çıkarılması yönündeki isteği nedeniyle dil bilgisi konularına yer verilmemiştir (Temizyürek ve Balcı, 2002). Bu açıdan 1938 Ortaokul Türkçe Programı'nda Türkçe öğretimini yeniden yapılandırma çalışmalarının izlerini görebilmemiz mümkündür.

1938 Ortaokul Türkçe Programı'nın, 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Programı'nda olduğu gibi “Türkçe Derslerinin Başlıca Gayeleri” başlığı altında öğrencilerin değerli kitapları düşünerek ve zevk alarak okumalarının hedeflendiği belirtilmiştir. Bu hedef doğrultusunda öğrencilerin iyi kitapları okumaktan zevk almaları ve okul dışındaki çalışmalarında da bu duruma değer vermeleri gerektiği belirtilmiştir.

1938 Ortaokul Türkçe Programı'nın “Tahrir Mevzuları” başlığı altında birinci sınıfta öğrencilerin okul dışındaki faaliyetlerine ilişkin olayları yazabilecekleri söylenmiştir. Aynı başlık altında ikinci sınıf öğrencilerinin okul dışında gördükleri yerleri derste anlatabilecekleri belirtilmiştir.

1938 Ortaokul Türkçe Programı'nın “Okuma Derslerinde Takip Edilecek Usul” başlığı altında öğrencilerin sınıf dışında okuduğu eserlerle ilgili sınıfta arkadaşlarına bilgi verebileceği tavsiyesinde bulunulmuştur. Sıralanan bu durumlar 1938 Ortaokul Türkçe Programı'nda geçen ders dışında yapılabilecek faaliyetlere yönelik tavsiyeler olarak değerlendirilebilir.

2.5.5. 1949 Ortaokul Türkçe Programı'nda ders dışı etkinlikler

1949 Ortaokul Türkçe Programı'nın “Okuma” başlığı altında okul dışındaki okumaların sınıftaki açıklama ve sorularla değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca programın “Sessiz Okuma” başlığı altında okul dışında öğrencilerin sessiz okuma yapması konusunda teşvik edilmesi ve okul dışında yapılan sessiz okuma çalışmalarının takip edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Programın konuşma çalışmalarının nasıl yapılması gerektiğinin anlatıldığı “Sözle İfade” başlığı altında gezi, gösteri, ziyaretler gibi sınıf dışı faaliyetlerin öğrencilerin konuşma etkinliklerinde kullanılabileceği tavsiyesinde bulunulmuştur. Programın “Yazıyla İfade” başlığı altında ise ikinci sınıf öğrencilerinin yazma konusu seçiminde sosyal kurumlara gerçekleştirilen ziyaretlerden faydalanılabileceği ifade edilmiştir. Sosyal kurum ziyaretlerini de aslında bir ders dışı faaliyet olarak kabul etmek gerekir. Programın yukarıda sıralanan bölümlerindeki tavsiyelerin programda ders dışında yapılabilecek çalışmalara yönelik olduğu söylenebilir.

2.5.6. 1962 Ortaokul Türkçe Programı'nda ders dışı etkinlikler

1962 Ortaokul Türkçe Programı, daha önceki programlara göre daha kapsamlıdır. Çünkü bu programda, Türkçenin bazı becerileri üzerine daha ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Ayrıca programda dil bilgisi çalışmalarının nasıl yapılması gerektiği ile ilgili tavsiyelerde bulunulmuştur.

1962 Ortaokul Türkçe Programı'nın "Okuma" başlığı altında öğrencilerin okul dışında da okuma çalışmaları yapmaları gerektiği söylenmiştir. Okul dışında yapılan okuma çalışmalarının değerlendirilmesinin sınıfta yapılabileceği belirtilmiştir.

Programın "Sessiz Okuma" başlığı altında ise evde okumadan bahsedilmiştir. Programda öğrencilerin evlerinde ya kendi seçtiği ya da öğretmenin tavsiye ettiği kitapları okuması ve okuduğu kitapları da sınıfta arkadaşlarına anlatması gerektiği ifade edilmiştir. Bu şekilde öğretmenin öğrencilerin sınıf dışında okuyup okumadıklarını ya da hangi türde kitaplar okuduklarını takip edebileceği belirtilmiştir.

1962 Ortaokul Türkçe Programı'nın "Sözle Anlatım" başlığı altında ise öğrencilerin konuşma becerisi kazanmasında sınıf dışı çalışmaların etkili olduğu vurgulanmıştır. Sınıf dışında yapılan geziler, ziyaretler, gösteriler gibi etkinliklerin öğrencilerin konuşma becerisini desteklemekte önemli olduğu belirtilmiştir.

1962 Ortaokul Türkçe Programı'nın "İmlâ" başlığı altında ise öğrencilerin yazım hatalarının okul dışında da düzeltilebileceği söylenmiştir. Bunun için öğrencinin kendi kendine araştırarak düzeltmesi ya da öğretmenin düzeltip geri vermesi ve öğrencinin de okul dışında buna yönelik çalışmalar yapması tavsiye edilmiştir.

Yukarıda ifade edildiği gibi 1962 Ortaokul Türkçe Programı'nın çeşitli yerlerinde ders dışında yapılabilecek faaliyetlere değinilmiştir. Bu kısımlarda ders dışı faaliyetlerin kapsamını çizmek açısından yapılan açıklamalar önceki programlara göre daha kapsamlıdır ancak yine de yeterli değildir.

2.5.7. 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda ders dışı etkinlikler

1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı, önceki programlardan oldukça farklıdır. Bu programla beraber eğitim öğretim sürecinin nasıl olacağı ve öğretmenin dersin hangi aşamasında nasıl davranması gerektiği ayrıntısıyla anlatılmıştır. Öyle ki programda bir ders süreci hazırlık aşamasından başlanarak metnin okunması, metnin incelenmesi, kelime

çalışmaları, konu kavrama çalışmaları, metin çözümlemesi, plan ve paragraf kavramı kazandırma, dil ve anlatımı inceleme, parçanın türünü belirleme, parçanın yazarını inceleme, kitap okuma çalışmaları, dil bilgisi çalışmaları, anlatım çalışmaları gibi başlıklar altında bütün ders süreci ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Ayrıca programda hangi sınıfta hangi ders aracının kullanılacağından yazı çalışmalarında nasıl uçlu kalemlerin kullanılması gerektiğine kadar dil öğretim sürecinin bütün ayrıntılarına yer verilmiştir.

Belirtilen bu özelliklerin yanında 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı, ders dışında yapılabilecek faaliyetlerin sayısı ve türü bakımında kısıtlı bir programdır. Programda ders dışı çalışmalarla ilgili ilk ifade “Anlatım” başlığının alt başlığı olan “Öğrencilerin Kazanacakları Davranışlar” başlığında 6, 7 ve 8. sınıf düzeyinde hem sözlü anlatım hem de yazılı anlatım olarak öğrencilerden bayram, tören, şölen, şenlik gibi faaliyetleri anlatabilmesi ve bir gezideki izlenimlerini paylaşabilmesi istenmektedir. Programın bu bölümünde geçen ifadelerde ders dışı etkinliklere vurgu yapıldığı söylenebilir.

Programın “Anlatım” başlığı altında 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden yazılı anlatım becerisi olarak eğitsel kol toplantıları yapmaları ve bu toplantıların programlarını düzenlemeleri ve toplantıyla ilgili gerekli yazılı işlemleri gerçekleştirebilmeleri beklenmektedir. Programın bu bölümünde vurgulanan eğitsel kol çalışmalarına katılım da bir ders dışı etkinlik olarak değerlendirilebilir. 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Programı’nda yukarıda bahsi geçen ifadeler dışında, ders dışında yapılabilecek çalışmaları vurgulayan herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır.

2.5.8. 2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı’nda ders dışı etkinlikler

2006 İlköğretim TDÖP’ü, daha önceki programlardan birçok açıdan ayrılmaktadır. Bu programda, eğitim anlayışımıza beceri temelli öğretim getirilmiş ve bu becerilerin öğrencilere kazandırılması sürecinde ise etkinliklerden yararlanılması tavsiye edilmiştir. Bu şekilde Türkçe dersinin dört temel beceri alanı diyebileceğimiz okuma, konuşma, yazma ve dinleme/izleme çalışmalarının etkinlikler yoluyla yapılması istenmiş, öğrencilerin de süreç içinde daima etkin olması hedeflenmiştir. Ayrıca programda bahsi geçen becerileri kazanmış öğrencilerden bu becerileri hayatın içinde kullanabilme yeterliliğini kazanmalarını sağlamak programın bir diğer hedefidir.

Programa göre, dil becerileri bir bütünlük ve devamlılık gerektirdiğinden öğretmen aile ile iş birliği içinde olmalıdır. Aile ile öğretmen arasındaki iş birliğinin yanında öğrencilerin de etkinlikleri uygulama konusunda istekli olmaları gerekir. Öğrencilerin istekle etkinlik uygulamalarına katılmaları sayesinde ilgi ve dikkatleri canlı tutulacak; bu sayede öğrenciler, öğrendiklerini daha kolay hayata aktarabileceklerdir. Bu nedenle, programda bütün öğretim süreçlerinin hayata dönük olması amaçlanmış, değerlendirme sürecinde ise tutum ve davranışlardaki gelişmeler dikkate alınmıştır.

Programın öğretim süreçlerinin hayata dönük olması yaklaşımı, programdaki becerilerin kazandırılma sürecinin sadece okulla sınırlı olamayacağını göstermektedir. Bu nedenle programda ders dışı etkinliklerin uygulama süreçleri ile ilgili önemli açıklamalara ve çeşitli etkinlik örneklerine yer verilmiştir.

2006 İlköğretim TDÖP’nde öğrencilere beceri kazandırmak için kullanılan etkinlikler sınıf-okul içi etkinlikler ve okul dışı etkinlikler olarak ikiye ayrılmıştır. Programda sınıf-okul içi etkinlikler simgesiyle gösterilirken okul dışı etkinlikler simgesiyle gösterilmiştir. Bu açıdan programın ders içi etkinliklerle ders dışı etkinlikleri birbirinden ayıran ilk program olduğunu söyleyebiliriz. Programdaki ders dışı etkinliklerle ilgili yapılan açıklamaları ve etkinlik örneklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

Programda dinleme/izleme öğrenme alanında “Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır.” kazanımına yer verilmiştir. Kazanım için tavsiye edilen etkinlik örneğinde ise sanat ve bilim etkinliklerine gezi düzenlenebileceği ifade edilmiştir. Aynı alandaki bir diğer kazanım “Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun olanları takip eder.” şeklindedir. Kazanıma yönelik “Ben Bilinçli Bir İzleyiciyim” adlı ders dışı etkinlik tavsiye edilmiştir. Etkinlikte öğrencilerden bir hafta boyunca televizyondan izledikleri ya da radyodan dinledikleri programların listesini çıkarmaları ve bu programları izleme sebeplerini açıklamaları istenmiştir.

Programda “Konuşma Etkinlikleri” bölümünde “Konuşma konusu hakkında araştırma yapar.” kazanımına yönelik “Ben Bir Rehberim” adlı ders dışı etkinlik önerilmiştir. Bu etkinlikte yaşanan yerin tarihî mekânlarına veya doğal güzelliği olan yerlerine gezi düzenlenmesi istenmiştir. Gezide öğrencilerden bazılarının rehber olarak görevlendirilmesi ve rehber olan öğrencilerin tanıtacakları yerlerle ilgili bilgi toplamaları ve bu şekilde arkadaşlarına sorumlu oldukları yerle ilgili rehberlik yapmaları istenmiştir.

Programda ders dışı etkinlik olarak değerlendirebileceğimiz etkinliklerden bir diğeri de “Konuşma Etkinlikleri” başlığı altındaki “Dil Yâresi” adlı etkinliktir. Etkinlikte Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımına yönelik açık oturum düzenlemek planlanmıştır. Konuşmacılardan açık oturumdan önce bir hafta süreyle radyo, televizyon, gazete, dergi ve çevrelerindeki cadde, sokak vb. isimlerinden yola çıkarak Türkçenin kullanımı ile ilgili örnekler not etmeleri istenmiştir. Etkinliğin açık oturum için veri toplama süreci ders dışı etkinlik kapsamında değerlendirilebilir.

Programın “Okuma Etkinlikleri” başlığı altında “Kitap Torbası” adlı etkinlikte öğrencilerin sınıfta kitaplar için kitabın türüne, yazarına, konusuna göre kitap torbaları oluşturmaları ve öğrencilerin her hafta bu torbalardan bir kitap alarak hafta sonunda aileleri ile okumaları istenir. Etkinlikte çocukların aileleriyle kitap okumalarının tasarlanması da ders dışı etkinlik olarak değerlendirilebilir.

Programın “Yazma Etkinlikleri” başlığı altında yer verilen “Kış Hatırla” adlı etkinlik ders dışı etkinlik olarak düşünülebilir. Etkinlikte 4 aylık bir süre içinde öğrencilerin kışla ilgili yaptıkları resimlerden ve farklı türde yazdıkları yazılardan oluşan bir anı defteri hazırlamalarını sağlamak hedeflenmiştir. Belirlenen süre sonunda defter sınıfa getirilerek hakkında tartışmalar yapılması istenmiştir. Defterin oluşturulma süreci için belirlenen 4 aylık sürede yapılan çalışmalar ders dışı etkinlik olarak değerlendirilebilir.

Programın “Yazma Etkinlikleri” başlığı altında ders dışı etkinlik olarak “Gezip Gördüklerim” etkinliğine yer verilmiştir. Etkinlikte yaşanan bölgenin tarihî mekânları ile doğal güzelliklerinin bulunduğu yerlere gezi düzenlenmesi, öğrencilerin gidecekleri yerlerle ilgili araştırmalar yapması, öğretmenin gezi sırasında öğrencilere gezi ile ilgili çeşitli sorular sorması ve geziden sonra ise öğrencilerin gezilip görülen yerleri izlenimleriyle birlikte yazmaları istenmiştir.

Programın “Okuma Gelişim Dosyası” bölümünde, öğretmenin öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada velilerle iş birliği yapması, velilerin evde kitap okuma saatleri düzenlemesi, çocukların okul dışında da kitapla içli dışlı olmayı alışkanlık hâline getirmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca evde okunan kitapların sınıf içinde değerlendirilmesi yönünde öneride bulunulmuştur. Programın bu bölümündeki tavsiyeler öğrencilere okuma alışkanlığının kazandırılmasında ders dışı etkinliğin önemini vurgulaması açısından değerlidir.

Sonuç olarak 2006 İlköğretim TDÖP’ü okullarda dil öğretimine yeni bir bakış açısı getirmiş ve artık öğrencilerin sadece bilgi alıcısı olarak değerlendirildiği geleneksel anlayıştan öğrencilerin öğrenme süreci içerisinde aktif olarak yer aldığı etkinlik temelli öğrenme anlayışına geçilmesini sağlamıştır. Bu nedenle programı, diğer Türkçe öğretim programlarından ayrı bir yere koymak gerekir. Programda etkinlik temelli öğretimin vazgeçilmezi diyebileceğimiz etkinliklerle ilgili örnekler verilmiş ve bu konuda çeşitli tavsiyelerde bulunulmuştur. Programda etkinlikler ders içi ve ders dışı etkinlikler olarak farklı şekillerde planlanmıştır. Ancak ders dışı etkinliklerin sayısı, çeşitliliği ve uygulanabilirliği konusunda programın geliştirilmesi gerekmektedir.

2.5.9. 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı’nda ders dışı etkinlikler

2015 TDÖP’ünde, 2005 yılında 1-5. sınıflar, 2006 yılında 6-8. sınıflar şeklinde ayrı ayrı yayımlanmış programlar 1-8. sınıflar şeklinde tek program hâlinde birleştirilmiştir. Program daha önceki programlarla karşılaştırıldığında ilkokuldan görsel okuma ve görsel sunu, ortaokuldan ise dil bilgisi başlıklarının kaldırıldığı görülmektedir (İşeri ve Baştuğ, 2016).

2015 TDÖP’ünde öğrenme alanları Sözlü İletişim, Okuma ve Yazma olmak üzere üç ana başlık altında düzenlenmiştir. Bu programda, 2006 İlköğretim TDÖP’ünden farklı olarak “Konuşma” ve “Dinleme/İzleme” öğrenme alanları yerine “Sözlü İletişim” ifadesi kullanılmıştır. 2015 TDÖP’ünde “Okuma” kazanımları “Anlama, Akıcı Okuma ve Söz Varlığı” başlıkları altında üç kategoriye ayrılmıştır. Programda; sadece kazanımlar sıralanmış, kazanımların nasıl uygulanacağı ile ilgili 2006 İlköğretim TDÖP’ündeki gibi ayrıntılı açıklamalara yer verilmemiştir. Program, daha önce uygulanan 2006 İlköğretim TDÖP’üne göre daha serbest bir programdır. Çünkü programda kazanımlar verilmiş ancak kazanımların nasıl uygulanacağı programın uygulayıcılarına bırakılmıştır. Bu açıdan programda ders dışı yapılabilecek çalışmalara yönelik hiçbir ifadeye rastlanmamıştır.

2.5.10. 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda ders dışı etkinlikler

2017 TDÖP’ü, 2015 TDÖP’ü ile karşılaştırıldığında 2015 programındaki “öğrenme alanları” ifadesinin 2017 programında “dil becerileri” şeklinde değiştirildiği, 2015 programındaki “sözlü iletişim” öğrenme alanı yerine de 2017 programında “Konuşma” ve “Dinleme/İzleme” başlıklarına yer verildiği görülmektedir. 2017 programının “Kazanımlar” bölümü incelendiğinde kazanımların 2015 TDÖP’ünden farklı olarak “Dinleme/İzleme, Konuşma, Okuma ve Yazma” başlıkları altında toplandığı görülür. Bu yönüyle 2006 İlköğretim TDÖP’ündeki sınıflamaya geri dönmüştür.

Programın “Giriş” bölümünde öğretim programlarının bireyin yeterliliklerini en üst seviyeye çıkarmaya fırsat vermesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Ayrıca bu yeterliliklerin geliştirilmesiyle de millî ve evrensel değerleri benimsemiş, kendisiyle ve toplumla uyum içinde, sorumluluk sahibi bireylerin yetiştirilmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir.

Programın “Giriş” bölümünde yukarıdaki ifadelerin yanında doğa bilincine sahip öğrencilerin yetiştirilmesi amacı doğrultusunda öğretim çalışmalarının sadece okul ve sınıflarla sınırlı olmaması, bütün hayatın içinde olmasını rehber edinen bir anlayışın benimsenmesi gerektiği fikrinin dikkate alınacağı bir program yaklaşımına vurgu yapılmıştır. Programda geçen bu ifadeler aslında ders dışı etkinliklerin 2017 programındaki yerini belirginleştirmesi açısından önemlidir.

Programın “Kazanımlar” bölümünde “Okuma” kazanımları içerisinde geçen ve 5, 6, 7 ve 8. sınıfların kazanım listelerinde yer alan “Medya metinlerini değerlendirir.” kazanımı uygulanış süreci dikkate alındığında ders dışı etkinliğe vurgu yapan bir kazanımdır. Bu kazanım altında yapılan açıklamada da belirtildiği gibi öğrencilerin internet, televizyon ve sinema gibi medya araçlarının verdiği iletileri değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrencilerin bu iletileri değerlendirme süreci ders dışı etkinlik kapsamında değerlendirilebilir.

Programın 7. sınıf “Yazma” kazanımları içinde “Bilgilendirici metin yazar.” kazanımının açıklama bölümünde öğrencilerden bir bilgilendirici metin taslağı oluşturmaları istenir. Öğrencilerin metin taslağı oluştururken medya kaynaklarından araştırma yaparak görüşlerini desteklemeleri önerilir. Aslında bu öneri ders dışında yapılan bir araştırmayı kapsamaktadır ve ders dışı etkinlik kapsamında değerlendirilebilir.

Programın 8. sınıf “Konuşma” kazanımlarından biri olan “Hazırlıklı konuşma yapar.” kazanımının açıklama bölümünde öğrencilerin belli konularda araştırmalar yapıp bu araştırmalarını sempozyum, panel, forum gibi etkinliklerde sunmaları yönünde teşvik edilmesi istenir. Bu durum, 2017 TDÖP’ünde öğrencilerin ders dışında yapılabilecek etkinliklere yönlendirilmeye çalışıldığının göstergesi olarak düşünülebilir.

2.5.11. 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda ders dışı etkinlikler

Dönemin ihtiyaçları ve değişen eğitim politikalarına uygun olarak cumhuriyetten bu yana farklı eğitim anlayışlarını benimsemiş programlar uygulanmıştır ve eğitim öğretim süreçleri bu programlara göre düzenlenmiştir. Cumhuriyetin ilanından bu yana uygulanan

programlardan sonuncusu 2019 TDÖP'üdür. Bu programdan daha önce uygulamada olan program 2018 TDÖP'üydü.

2018 TDÖP'ü ile 2019 TDÖP'ü arasındaki tek fark 2018 TDÖP'ünün “Uygulamada Dikkat Edilecek Hususlar”, “İlk Okuma Yazmaya Hazırlık” ve “İlk Okuma Yazmaya Başlama ve İlerleme” başlıkları altındaki bitişik eğik yazıyla ilgili ifadelerin 2019 TDÖP'ünden kaldırılmış olmasıdır. Bunun haricinde ise iki program tamamıyla aynıdır. Bu nedenle, çalışmanın bu bölümünde iki programın birlikte değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

2018 TDÖP'ü, birçok yönden 2017 TDÖP'ü ile benzer olmasına rağmen aslında 2017 programında eksik görülen bazı noktaları ve ifade yanlışlarını düzelten bir program olmuştur. 2018 TDÖP'ünde ilk olarak “Giriş” kısmında 2017 TDÖP'üne göre birtakım düzenlemelerin olduğu görülmektedir. Bu bölümde 2017 programındaki gibi “Değerler” başlığı verilmiş ancak 2017 programından farklı olarak “Yetkinlikler” ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir. Ayrıca 2018 programının “Sonuç” bölümünde programın oluşma sürecinde yer alan paydaşlar hakkında bilgiler verilmiştir. Bu durum, programın 2017 programından ayrılan bir başka yönüdür.

2017 TDÖP'ünün “Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri” başlığı altında ders kitaplarına alınacak metinlerin özellikleri sıralanırken 2018 TDÖP'ünde bu özelliklere ek olarak “Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir.” ifadesine yer verilmiştir. Sıralanan bu farklılıkların yanında 2017 TDÖP'ü ile 2018 ve dolayısıyla 2019 TDÖP'ü arasında kazanımlar bölümüne kadar hiçbir farklılığa rastlanmamıştır.

2017 TDÖP'ü ile 2018 TDÖP'ünü kazanımlar yönünden karşılaştırdığımızda bazı kazanımlardaki ifadelerin düzeltildiği ancak köklü bir değişiklik yapılmadığı görülmektedir. Programlarda yer alan 6. sınıf “Okuma” kazanımlarından “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı 2017 TDÖP'ünde “Söz Varlığı” başlığı altındayken 2018 TDÖP'ünde “Anlama” başlığı altına alınmıştır.

7. sınıf “Okuma” kazanımlarından “Görsellerle ilgili soruları cevaplar.” kazanımının açıklama kısmında 2017 TDÖP'ünde “grafiti” ifadesi kullanılırken 2018 TDÖP'ünde “duvar yazısı” ifadesi kullanılmıştır. 2017 TDÖP'ünde 7. sınıf “Okuma” kazanımlarından bir diğeri olan “Edebi eserlerin yazılı metni ile medya metinlerini karşılaştırır.” kazanımı 2018 TDÖP'ünde “Metinlerin yazılı hâli ve medya sunumlarını karşılaştırır.” şeklinde yer almıştır.

Ayrıca aynı kazanımın açıklama bölümüne 2017 TDÖP’ünden farklı olarak 2018 TDÖP’ünde “Hikâye, masal, fıkra gibi metinlerin; çizgi film, animasyon gibi medya sunumları ile karşılaştırması sağlanır.” açıklaması eklenmiştir. 2018 ve dolayısıyla 2019 TDÖP’ünün kazanımlar kısımlarında 2017 TDÖP’üne göre buraya kadar sıralanan farklılıklar dışında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır.

2018 ve 2019 TDÖP’lerinde ders dışı etkinliklerin varlığına bakılırsa programlarda ders dışı etkinliklerden ilk defa “Değerlerimiz” başlığı altında bahsedilmiştir. Bu bölümde, eğitim programları oluşturulurken dikkate alınması gereken unsurlardan biri olarak ders dışı etkinliklere değinilmiştir. Ayrıca programların “Öğrenme Öğretme Yaklaşımları” başlığı altında öğrencilerin öğrendiklerini sosyal ve kültürel çevre ile ilişkilendirmesi istenmiştir. Programlardaki bu ifade eğitim-öğretim sürecinin sadece okul ortamıyla sınırlı olmaması gerektiğini vurgulaması açısından önemlidir. 2018 ve 2019 TDÖP’lerinin “Kazanımlar” bölümlerinde ise ders dışı etkinliklere vurgu yapılması bakımından 2017 TDÖP’üne göre hiçbir farklılığa rastlanmamıştır.

Sonuç olarak cumhuriyetin ilanından bu yana Türkçe dersi için çeşitli gerekçelerle birçok öğretim programı uygulanmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda Türkçe dersinin öğretimden beceri kazanmaya doğru değiştiği, bu nedenle son zamanlarda okuma, konuşma, dinleme/izleme ve yazma gibi temel becerileri kazandırma üzerine tasarlanmış bir ders hâline geldiği görülmektedir. Bu değişimin en önemli sebebi ise zamanla gelişen ve farklılaşan öğretim programlarıdır.

Türkçe dersine yönelik genel anlayış her yeni programda biraz daha gelişse de 2006 İlköğretim TDÖP’ünü ve 2024 TDÖP’ünü ayrı bir yere koymak gerekir. Çünkü bu programlar, Türkçe dersi becerilerini öğrencilerin sürecin içinde aktif olduğu etkinliklerle kazanması üzerine tasarlanmıştır. Bu nedenle, ders kapsamında ilgili kazanımlara yönelik yapılan etkinlikler önemlidir. Ancak Türkçe dersinde daha önce sıralanan becerileri kazandırmak sadece ders içinde yapılan etkinliklerle pek mümkün değildir. Çünkü ana dilimiz Türkçe sınıfta ya da sınıf dışında, kısacası hayatın her aşamasında, kullanılmaktadır. Bu nedenle, Türkçe dersinde beceri kazandırmada ders içi etkinlikler kadar ders dışındaki etkinliklerden de yararlanmak gerekir. Bu açıdan Türkçe dersi öğretim programlarının ders dışı etkinlikleri daha planlı ve daha işlevsel şekilde tasarlamaları gerekmektedir.

2.5.12. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde ders dışı etkinlikler

Öğretim programlarının genel yapısını ortaya koymak ve programlardaki ortak anlayışı açıklamak için MEB tarafından öğretim programları ortak metni yayımlanmıştır. Metin, programların uygulama süreçlerindeki genel bakış açısının açıklanması yönünden önemlidir. Bu açıdan metinde öğretim programlarının genel felsefesini ortaya koymak amaçlanmıştır. Ortak metinde öğretim programlarının genel felsefesi ortaya konurken ders dışı etkinlik süreçlerine yönelik bazı açıklamalara yer verilmiştir.

Ortak metinde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli açıklanırken insanın, doğası gereği, çok yönlü bir varlık olduğu, bu doğrultuda insanın çok yönlü gelişimini destekleme ihtiyacının bütüncül eğitim yaklaşımını ortaya çıkardığı ifade edilmektedir. Bütüncül yaklaşım ise “insan ve toplum hayatında yer alan tüm alanların dikkate alındığı bir eğitim yaklaşımı” olarak açıklanmıştır. Ortak metinde, bütüncül eğitimin yetkinliklerinden biri olarak ders dışı etkinliklerden bahsedilmiştir. Metinde, ders dışı etkinlikler, “öğrencilerin çok yönlü gelişimlerinin desteklenmesinde disiplinler üstü/ disiplinler ötesi yaklaşımların benimsendiği etkinlikler” olarak ifade edilmiştir (MEB, 2024, s. 11). Bireylerin çok yönlü gelişimine katkı sağlayan ders dışı etkinlikler, bütüncül eğitimin önemli aşamalarından birini oluşturmaktadır.

Ortak metinde, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde öğrencilerin disiplinler üstü ve disiplinler ötesi deneyimler ile ilgi alanlarını keşfetmeleri, yeteneklerini geliştirmeleri, toplum bilincine sahip aktif vatandaşlar olmaları için okul dışı öğrenme deneyimleri sunan ders dışı etkinliklere yer verildiği belirtilmiştir (MEB, 2024). Bu açıklama göstermektedir ki yeni programlarda eğitim sürecinde öğrencinin okuldaki ve okul dışındaki bütün yaşantılarını içine alan bir eğitim anlayışı ortaya konulmuştur. Bu bakış açısıyla ilişkili olarak metinde, geçmişin “öğrenen insan” modelinin bugünün dünyasında “öğrenmeyi öğrenen, sorgulayan, yeni durumlara kolaylıkla uyum sağlayan, sadece bilişsel değil sosyal ve duygusal yönden de gelişen insan” profiline karşılık geldiği, bu nedenle sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin öğrencilerin okul içi ve okul dışı hayatlarında başarılı olmaları için onları destekleyecek bir yeterlik kümesi olarak ele alındığı ifade edilmiştir (MEB, 2024). Ortak metinde açıklanan bu bakış açısı doğrultusunda bireyler bilişsel, sosyal ve duygusal yönden bir bütün olarak değerlendirilmiş; bu değerlendirmeye göre ders dışı etkinlikler, bireyi bir bütün olarak geliştirmenin en önemli adımlarından biri olarak görülmüştür.

Bireyi bütün olarak geliştirmek amacıyla yola çıkılan eēitim ğretim süreçlerinde bireyi günlük yaşantılarından ayrı düşünmemek gerekir. Bu durumla ilgili olarak ortak metinde, bütüncül program anlayışını destekleyen ērenme yaklaşımlarından biri olarak yaşantı temelli ērenmeden bahsedilmiştir. Metinde yaşantı temelli ērenmede ērenmenin deneyimlerle şekillenen bir süreç olarak grldēē, yaşantı temelli ērenme sürecinde bilginin deēiřtirildiēi, dnřtrldēē ve deneyimlerle baēlantılı olarak yeniden yapılandırılan bir süreç olduēu ifade edilmiştir. Metinde bu sürecin bilgi, beceri ve deneyimlerden bütüncül olarak yararlanmayı gerektirdiēi için programın uygulanmasına temel olan yaklaşımlardan biri olarak grldēē belirtilmiştir (MEB, 2024).

Bütüncül program anlayışını destekleyen yaşantı temelli ērenme yaklaşımından başka ortak metinde proje temelli ērenmeden bahsedilmiştir. Metinde, proje temelli ērenmede ērencilerin kişisel olarak ya da gruplar içinde proje konu ve planlarını belirledikleri, planlarına uygun adımlar atarak araştırma süreçlerini gerçekleştirdikleri ve konularıyla ilgili ürünler oluşturdukları, ayrıca bu süreçte gelişimlerini izledikleri, çözüm ve ürünlerini deēerlendirdikleri belirtilmiştir. Metinde, proje temelli ērenme yaklaşımının bilimsel kavramlar ve ilkeler ile günlük hayat deneyimleri arasında köprü kuran ve disiplinler arası ilişkileri ön plana çıkaran yapısının programın uygulanmasında derin ērenmenin saēlanması ve sorgulamaya dayalı bir yapının kurulması için güçlü bir katkı saēlayacaēı ifade edilmiştir (MEB, 2024). Metinde, proje temelli ērenmenin temelleriyle ilgili yapılan açıklamalardaki günlük hayat deneyimlerinin yapılan proje çalışmalarına katılmasının istenmesi aslında ders dışı süreçlerin de derslerin kapsamına alınmasının istendiēini göstermektedir.

Ders dışı etkinliklerin hangi mekânlarda yapılabileceēi ders dışı etkinliklerle ilgili belirgin olmayan durumlardan biridir. Buna raēmen ortak metinde ders dışı etkinliklerin yapılabileceēi yerlerle ilgili bir sınırlandırmaya gidilmiştir. Buna göre metinde ‘‘Açık Alan/Sınıf Dışı ērenme Ortamları’’ bařlıēına yer verilmiştir. Bu başlık altında açık hava etkinlikleri ve doēada ērenme için kullanılan alanlar gibi doēal çevrelerden; sanatsal, bilimsel, kültürel ve sportif meknlar olarak müze, bilim kurum ve kuruluşları, spor eēitimi merkezleri, galeri vb. alanlardan bahsedilmiştir (MEB, 2024). Bu alanlar, ders dışı etkinliklerin yapılabileceēi yerlerle ilgili bir sınırlandırma çizmektedir ancak dersin ieriēine göre okul bahçesi, ev, sokak, toplu taşıma araçları gibi birçok farklı yer, ders dışı etkinliklerin uygulama alanlarına dâhil edilebilmektedir.

Ortak metinde, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde ders dışı etkinlikler ile zihinsel, sosyal-duygusal, fiziksel ve ahlaki gelişimi desteklemenin; kazanılan becerilerin gerçek hayatta uygulanmasına olanak tanınmanın, okullarda yürütülen akademik çalışmaları zenginleştirmenin, zamanı etkili kullanmanın ve estetik duyarlılığı artırmanın amaçlandığı, belirtilen amaç doğrultusunda, ortak metinde ders dışı etkinliklerin bütüncül eğitimin destekleyicisi olarak görüldüğü, öğrencilerin kendilerini tanımlarına yardımcı olan ders dışı etkinliklerin öğrencilere yaşam becerilerini keşfetmeleri ve geliştirmeleri için fırsatlar sunduğu belirtilmiştir. Ayrıca ders dışı etkinliklerin çok yönlü oluşunun öğretim programlarının dayandığı bütüncül eğitim anlayışına hizmet ettiği, ders dışı etkinliklerin eğitimi sınıf ve okul sınırlarının ötesine taşıdığı, bu etkinliklerin öğrencileri gelecekte karşılaşacakları zorluk ve fırsatlara da hazırladığı, bu nedenle eğitim sürecindeki tüm paydaşların ders dışı etkinliklere katılımı teşvik edip desteklemelerinin önemli olduğu belirtilmiştir (MEB, 2024). Bunların yanında ortak metinde, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde beceri, eğilim ve değerlerin sorumlu karar verme süreciyle uyumlu bir bütün oluşturduğu, bu nedenle öğretim programlarında yer verilecek ders dışı etkinliklerin öğrencilerin bireysel, zihinsel, sosyal-duygusal, fiziksel, ahlâkî yönlerden gelişimlerini destekleyeceği belirtilmiş ve ders dışı etkinliklerin öğretim programlarında “sosyal sorumluluk” ile “hayat boyu öğrenme” olmak üzere iki boyutta ele alındığı ifade edilmiştir (MEB, 2024). Buna göre öğretim programlarındaki genel bakış açısı, ders dışı etkinliklerin hayatın her aşamasında uygulanabilen ve eğitim süreçlerine dâhil edilebilen etkinlikler olduğu yönündedir.

2.5.13. 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ders dışı etkinlikler

2024-2025 eğitim öğretim yılında 5. sınıflardan itibaren uygulanmaya başlanan Türkçe dersi öğretim programının daha önceki programlarda temeli atılan öğrenci temelli eğitim anlayışıyla oluşturulduğu gözlenmektedir. 2024 TDÖP'ü, 2019 TDÖP'ü ile karşılaştırıldığında bazı benzerliklerin olduğu görülmüştür. Buna göre, temel beceri alanlarının ve öğrencilerin bireysel farklılıklarının esas alındığı, programların ölçme ve değerlendirme açısından yapılandırmacı ve süreç odaklı, beceri ve kazanım odaklı yapısının olduğu görülmüştür. İki program arasındaki benzerliklerin yanı sıra, 2024 TDÖP'ünün 2019 TDÖP'üne göre bazı farklılıklarının olduğu da tespit edilmiştir. Buna göre 2024 programında “kazanım” ifadesinin yerine “öğrenme çıktısı” ifadesinin kullanıldığı, tema ve zorunlu tema sayılarının azaltıldığı, dil yapıları ve söz varlığı ile ilgili çıktılar eklendiği, görev odaklı ölçme ve değerlendirmenin benimsendiği, üretim atölyeleri, program arası bileşenler ve kavramların, temaların içerikleri ve işleniş akışı gibi özelliklerin eklendiği, 2024 programının daha fazla kazanıma sahip olduğu,

dil bilgisi gibi öğrenme çıktılarının yapısının genel olarak köklü bir değişime uğradığı belirlenmiştir (Kaya ve Aydın, 2024; Memiş ve Kalyoncu, 2024). 2024 TDÖP’ünü 2019 TDÖP’ünden ayıran temel özelliklerin yanında programın daha önceki Türkçe öğretim programlarından ayrılan bazı yönlerinden de bahsetmek gerekir. Bu yönler, programda ders dışı etkinlik alanlarıyla ilgili daha fazla çalışma yapılmasının istenmesi ve temalardaki “Üretim Atölyesi, Farklılaştırma, Derinleştirme” gibi farklı başlıklarda temada ders dışı etkinliklerin uygulanma sürecine yönelik ayrıntılara yer verilmesidir. Araştırmanın bu bölümünde, 2024 TDÖP’ündeki ders dışı etkinliklere bakış açısı ve program yapısı içinde ders dışı etkinliklerin yeri ortaya konulacaktır.

Programda bilişsel stratejilerden biri olarak sıralanan “Paylaşma Stratejisi” başlığı altında öğrencilerin yazdıklarını uygun görülen çevrim içi veya çevrim dışı ortamlarda paylaşmasının uygun olacağı vurgulanmıştır. Bu strateji sayesinde öğrencilerin sosyal, akademik vb. çeşitli dil kullanım alanlarında düşüncelerini yayma veya tartışmalara katılma fırsatı bulacağı, farklı kişilerden aldığı geri bildirimler sayesinde güçlü ve gelişmeye açık yönlerini görebileceği belirtilmiştir (MEB, 2024a). Programda vurgulanan paylaşma stratejisi aslında ders dışı öğrenme süreçlerinin de eğitim-öğretim sürecinin bir aşaması olduğunu göstermesi açısından değerlidir. Paylaşma stratejisi ile öğrencilerin derste öğrendiklerini okul dışındaki farklı kişilerle paylaşması ve onlarla bilgi alışverişi içinde olması istenmektedir.

Programın daha önceki programlardan ayrılan belirgin yönlerinden biri üretim atölyelerine yer verilmesidir. Üretim atölyeleri, öğrencilerin derste öğrendiklerini pekiştirdikleri, derste öğrendiklerini somut ürünler haline getirdikleri çalışmalardır. Programda üretim atölyesiyle ilgili uygulama esaslarının anlatıldığı bölümde, “Atölye çalışmasının süresi bir ders saati olmakla birlikte gerekli durumda atölye hazırlık süreci okul dışı etkinlikler ile desteklenebilir.” ve “Atölye etkinlikleri, okulun imkânları ve ürünün özellikleri göz önünde bulundurularak sınıfta, okul dışı öğrenme ortamlarında veya sanal ortamda gerçekleştirilebilir.” maddelerine yer verilmiştir (MEB, 2024a, s. 17). Üretim atölyesi ile ilgili programda geçen bu maddeler atölye çalışmalarına ders dışı ortamların eklenebileceğini göstermektedir. Bu yönüyle programda, atölye çalışmalarının sadece okulda yapılması gibi bir zorunluluk konulmamıştır.

Üretim atölyeleri farklı beceri alanlarında yapılabilmektedir. Üretim atölyelerinin yapıldığı beceri alanlarından biri dinleme/izlemedir. Programın dinleme/izleme atölyesindeki uygulama esaslarının anlatıldığı bölümünde her dönem için bir, yılda ise iki dinleme/izleme atölye çalışmasının yapılması istenmiştir. Bu atölye çalışmalarından ilkinin okulda yapılması,

ikincisinin ise öğrencinin ailesi ile izlemesi ve gerekli çözümlmeleri yapması istenmiştir (MEB, 2024a). Programda ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili bu açıklama ailenin de eğitim öğretim sürecine katılması ve öğrencinin okul dışındaki öğrenmeleriyle okuldaki öğrenmeleri arasında bağ kurması açısından değerlidir.

Programda üretim atölyelerinden biri olarak sıralanan okuma atölyesiyle ilgili uygulama esaslarının anlatıldığı bölümde eğitim öğretim yılının her dönemi için öğrencilere iki kitap okutulacağı belirtilmiştir. Bu kitaplardan birini öğrencinin sınıfta okuması, diğerini ise okul dışındaki zamanlarda okuması ve kitaptan anladıklarını rapor hâline getirmesi istenmiştir. Ayrıca aynı bölümde yaz tatilinde çocuğun aile ile bir kitap okumasının sağlanması gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2024a). Programda okuma atölyesiyle ilgili yapılan açıklamalarda dinleme/izleme atölyesinde olduğu gibi ailelerin eğitim öğretim süreçlerine katılmaları ve öğrencilerin okuldaki öğrenmeleriyle okul dışındaki öğrenmeleri arasında bağ kurmaları istenmiştir. Ayrıca öğrencilerde okuma alışkanlığını oluşturabilmek için yaz döneminde okuma çalışmalarına ailenin desteğiyle devam edilmesi amaçlanmıştır.

Programın tema öğrenme çıktıları ve sürelerinin verildiği tablolarda 5, 6, 7 ve 8. sınıf için 10 ders saati okul temelli planlama yapılması istenmiştir. Programda okul temelli planlamanın açıklaması olarak, “Zümre Öğretmenler Kurulu tarafından ders kapsamında yapılması kararlaştırılan okul dışı öğrenme etkinlikleri, gerekli güvenlik önlemlerinin ve yasal izinlerin alınması koşuluyla yapılacak olan, araştırma ve gözlem, sosyal etkinlikler, oyun, proje çalışmaları, yerel çalışmalar, okuma çalışmaları vb. için ayrılan süredir. Çalışmalar için ayrılan süre eğitim öğretim yılı içinde planlanır ve yıllık planlarda ifade edilir.” açıklamasına yer verilmiştir (MEB, 2024a, s. 30). Programda açıklanan okul temelli planlama, ders dışı etkinliklerin okul öğrenmeleriyle ilişkisinin kurulması ve ders dışı etkinliklerin bir planlama çerçevesinde yürütülmesinin sağlanması açısından önemlidir. Ders dışı etkinliklerin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için planlı yürütülmesi gerekir. Ders dışı etkinliklerin planlı yürütülmesine katkı sağlamak amacıyla 2024 TDÖP’ünde öğretmenlere yol gösterilmiştir.

2024 TDÖP’ünün uzun bir bölümünde sınıf düzeylerine göre temalardaki uygulama adımları ayrıntılı şekilde açıklanmıştır. Sınıf düzeylerine göre temaların açıklandığı kısımlarda Üretim Atölyesi, Zenginleştirme, Destekleme başlıkları altında ders dışı etkinlik uygulamalarıyla ilgili çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Buna göre, programda, 5. sınıfa ait “Oyun Dünyası, Atatürk’ü Tanımak, Duygularımı Tanıyorum, Geleneklerimiz, Sağlıklı Yaşıyorum” temalarının, 6. sınıfa ait “Dilimizin Zenginlikleri, Bağımsızlık Yolu, Farklı

Dünyalar, Bilim ve Teknoloji, Lider Ruhlar” temalarının, 7. sınıfa ait “Hayat Boyu Gelişim, Bir Hilâl Uğruna, İletişim ve Sosyal İlişkiler, Türk Sanatı, Okuma Kültürü, Hak ve Sorumluluklar” temalarının, 8. sınıfa ait “İletişim ve Sosyal İlişkiler, Vatan Sevgisi, Doğa ve İnsan, Türk Hikâye Geleneği ve Destanları, Sanat ve Estetik, Akademik Düşünme Dünyası” temalarının Zenginleştirme, Derinleştirme ve Üretim Atölyesi bölümlerinde uygulayıcılara gezi, ev ödevi, toplum hizmeti çalışmaları, projeler gibi çeşitli ders dışı etkinliklerin yapılması tavsiye edilmiştir (MEB, 2024a).

Programda gezi etkinliğine yönelik, 5. Sınıf “Atatürk’ü Tanımak” temasının “Zenginleştirme” bölümünde temayla ilişkili olan müzelerin gezilmesi; 6. sınıf “Dilimizin Zenginlikleri” temasının “Destekleme” bölümünde kütüphane, sahaflar gibi yerlerin gezilmesi; 6. sınıf “Bağımsızlık Yolu” temasının “Destekleme” bölümünde bulunan yerde varsa Atatürk, Millî Mücadele Dönemi ve Mehmet Âkif Ersoy ile ilgili müzelere gezi düzenlenmesi; 6. sınıf “Bilim ve Teknoloji” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde bulunan yerdeki bilim veya teknoloji müzelerine gezi düzenlenmesi; 7. sınıf “Türk Sanatı” temasının “Destekleme” bölümünde bulunan yerdeki geleneksel sanatlara yönelik atölyelere, müzelere, Türk evlerine ya da konuya ilişkin sanal müzelere gezi düzenlenerek tema içinde verilen bilgilerin karşılaştırılması; 8. sınıf “Vatan Sevgisi” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde yaşanan yerdeki tabyalar, şehitlikler, müzeler, kütüphaneler gibi çeşitli mekânlara gezi düzenlenmesi; 8. sınıf “Sanat ve Estetik” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde öğrencilerin yaşadıkları yerde bulunan sanat atölyesi, sanat müzesi, sergi salonu gibi yerleri ziyaret etmeleri; 8. sınıf “Akademik Düşünme Dünyası” temasının “Zenginleştirme” bölümünde yaşanan yerde TÜBİTAK sergisi varsa sergideki poster sunumları yapılan projelerin incelenmesi amacıyla bir gezi planının hazırlanması ve serginin ziyaret edilmesi tavsiye edilmiştir (MEB, 2024a).

Programda proje ve toplum hizmeti çalışmalarına yönelik, 7. sınıf “Hayat Boyu Gelişim” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde öğrencilerin “merhamet, iyilikseverlik” erdemlerinden yola çıkarak sosyal sorumluluk projesi yapmaları; 7. sınıf “Hak ve Sorumluluklar” temasının “Zenginleştirme” bölümünde seçilen bir konuya ilişkin öğrencilerin tüm süreçten sorumlu oldukları bir sosyal sorumluluk projesi oluşturulması ve projeye ilgili bir değerlendirme yazısı yazmaları önerilmiştir (MEB, 2024a).

Programda araştırma ve inceleme ödevlerine yönelik 5. sınıf “Oyun Dünyası” temasının “Farklılaştırma” bölümünde geleneksel oyunlar araştırılırken aile büyüklerinden destek alınması, konuyla ilgili uzman kişilerle röportajlar yapılması; “Geleneklerimiz” temasının

“Zenginleştirme” bölümünde geleneklerin zaman içindeki değişimine yönelik aile büyükleri birincil kaynak olmak üzere araştırma yapılması, aynı bölümde misafirperverlik konulu atasözü, deyim ve mânilerle ilgili araştırma yapılması ve ulaşılan bilgilerden hareketle ders dışı zamanlarda bir skeç hazırlanması ve hazırlanan skecin sınıfta sunulması; “Sağlıklı Yaşıyorum” temasının “Zenginleştirme” bölümünde beslenme ve insan sağlığı arasındaki ilişki üzerine toplum sağlığı merkezindeki bir diyetisyenle röportaj yapılması ve bu röportajın sınıfta sunulması; 6. sınıf “Dilimizin Zenginlikleri” temasının “Zenginleştirme” bölümünde bulunan yerin söz sahibi kişileriyle âşıklık geleneği, halk şiiri, müzik ve şiir gibi çeşitli konularda röportaj yapılması ve yapılan röportajların sınıfta paylaşılması, “Farklı Dünyalar” temasının “Zenginleştirme” bölümünde farklı kültürlerin kıyafetleri, mimari yapıları gibi farklı konularda araştırma yapılması, her kültürden bir parça alınarak yeni bir kıyafet tasarlanması, bundan yola çıkılarak çok kültürlülük ile ilgili metin yazılması; “Bilim ve Teknoloji” temasının “Zenginleştirme” bölümünde Türk bilim insanlarının bilim ve teknolojiye katkılarının araştırılması; “Lider Ruhlar” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde temada işlenen konularla ilgili olarak öğrencilerden ülke içinde ve ülke dışında bilimsel çalışmalar yapmış Türk bilim insanı, sporcu, sanatçı vb. kişileri araştırmaları ve araştırmalarını sınıfta sunmaları; 7. sınıf “Hayat Boyu Gelişim” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde öğrencilerin “merhamet, iyilikseverlik” erdemlerinden yola çıkarak sosyal sorumluluk projesi yapmaları, “zaman yönetimi ve özdenetim” konularına ilişkin araştırma yaparak edinilen bilgilerin sunu veya dijital içerik hâline getirilip sınıfta sunulması; “Bir Hilâl Uğruna” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde öğretmenin öğrenciden millî egemenlikle ilgili bir araştırma yapmasını ve “Millî Mücadele ve Millî Egemenlik Sözlüğü” hazırlamasını ya da “Çanakkale, Atatürk, kahramanlık, gazilik, şehitlik” konulu bir şiir antolojisi hazırlamasını ve hazırladığı antolojiden seçilmiş şiirleri sınıfta okumasını, temanın “Zenginleştirme” bölümünde öğrencinin “Çanakkale Zaferi” konulu bir araştırma yapmasını ve araştırmadan yola çıkarak konuyla ilgili bilgilendirici bir metin yazmasını; “İletişim ve Sosyal İlişkiler” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde öğrencilerin Türk kültüründe yer alan görgü ve nezaket kuralları ile ilgili bir araştırma yapması ve elde edilen verilerin dijital araçlar aracılığıyla içerik hâline getirilerek sınıfta sunulması, temanın “Zenginleştirme” bölümünde ise öğrencilerin “Dîvânü Lugâtî’t-Türk, Dede Korkut, Mesnevi, Kutadgu Bilig” gibi eserlerde ve Türkiye Türkçesinde yer alan nezaket sözleri üzerine araştırma yapması ve ulaştığı bilgileri dijital araçlar aracılığıyla içerik hâline getirmesi ve sınıfta sunması; “Türk Sanatı” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde günlük yaşam, doğa olayları, kadın erkek ilişkileri gibi yöresel halk oyunlarını oluşturan öğelerin, halk danslarına verilen isimlerin, geleneksel Türk mimarisine ilişkin süsleme örneklerinin, klasik Türk müziği ya da

Türk halk müziği kapsamında kullanılan geleneksel müzik aletlerinin ve bu aletleri yapan ustaların araştırılması; “Okuma Kültürü” temasının “Zenginleştirme” bölümünde bulunan bölgedeki şair ya da yazarlarla yazma serüveni, yazarlık becerileri, edebî metinler vb. konu başlıklarıyla ilgili röportaj yapılması ve bu röportaja ilişkin ses kaydının sınıfta paylaşılması; “Hak ve Sorumluluklar” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde öğrencilerin temel hak ve sorumluluklarını araştırmaları, bununla ilgili bir sunum hazırlamaları ve sunumlarını sınıfta sunmaları; “İletişim ve Sosyal İlişkiler” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde temada işlenen konular doğrultusunda öğrencilerden insanlar arası ilişkilerde görgü ve nezaket kurallarıyla ilgili bireysel ya da grup çalışmaları hâlinde çeşitli kaynaklardan araştırma yapmaları ve araştırma sonuçlarından yola çıkarak sunum hazırlamaları; 8. sınıf “Vatan Sevgisi” temasının “Zenginleştirme” bölümünde Atatürk’ün vatan sevgisi ve Türklerde vatanseverlik örnekleri, Türk edebiyatında yer alan vatan veya vatanseverlik temalı tiyatro eserleri, 15 Temmuz Demokrasi ve Millî İrade gibi çeşitli konular üzerine araştırma yapılması ve araştırma sonuçlarının sınıfta sunulması, yaşanan yerdeki şehitlerin adının verildiği mekânların belirlenmesi ve bu şehitlerin biyografilerinden oluşan bir albüm hazırlanması; “Doğa ve İnsan” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde biyotaklit kavramı üzerine bir araştırma yapılması, mevcut biyotaklit örneklerinden hareketle özgün bir tasarım yapılması ve tasarıma ilişkin sunumun sınıfta paylaşılması, öğrencilerin atık malzemeler ya da evdeki eski kıyafetlerin farklı bir amaç için yeniden kullanılmasına yönelik yapılan tasarımlar üzerine araştırma yapılması ve araştırmadan hareketle konuya ilişkin özgün bir tasarım yapmaları ve tasarım süreçlerini anlattıkları bir hikâye yazmaları; 8. sınıf “Türk Hikâye Geleneği ve Destanları” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde temada işlenen konu ve öğrenme çıktıları doğrultusunda öğrencilerden Türk destanlarındaki olağanüstü olayları, sembol ve motifleri, Türk masalların, yaşanan ildeki şehir efsanelerini araştırmaları ve araştırma sonuçlarını sınıfta sunmaları; “Sanat ve Estetik” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde temada işlenen konularla ilgili olarak öğrencilerin resim sanatında iz bırakmış ressamaları ve en ünlü eserlerini araştırmaları ve araştırmalarını sınıfta paylaşmaları; “Akademik Düşünme Dünyası” temasının “Üretim Atölyesi” bölümünde temada işlenen konu ve öğrenme çıktıları doğrultusunda öğrencilerden ülke içinde ve ülke dışında bilimsel çalışma yapmış bilim insanlarını araştırmaları ve araştırma sonuçlarını sınıfta sunmaları istenmiştir (MEB, 2024a).

Sonuç olarak 2024 TDÖP’ü, ders dışı etkinliklere bakış açısı, ders dışı etkinliklerin eğitim öğretim sürecinde bir planlama kapsamında uygulanması gerektiğinin vurgulanması ve ders dışı etkinliklere yönelik temanın içeriğine göre somut önerilerde bulunulması nedeniyle

diğer TDÖP'lerden ayrı tutulmalıdır. Aynı zamanda programda ders dışı etkinlikler, bütüncül eğitim anlayışının önemli bir adımı olarak görölmüş, bu durumla ilişkili olarak dersteki öğrenmelerin ders dışındaki öğrenmelerden ayrı tutulamayacağı özellikle vurgulanmıştır. Bu açıdan program, önemli yenilikler getiren ve bu çalışmanın ana önermelerini destekleyen bir yapıya sahiptir.

2.2. Konu ile İlgili Araştırmalar

2.2.1. Makaleler

Eccles ve Barber (1999) araştırmalarında ders dışı etkinliklere katılımı okula bağlılık, akademik başarı, okula devam durumu, üniversiteyi kazanma oranı, madde kullanımı ve diğer riskli davranışlar arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri okul saatinde doldurulan anketler aracılığıyla elde edilmiştir. Ayrıca çalışma grubundaki tüm öğrencilerin not ortalaması, devamsızlık durumu, alınan dersler, disiplin cezaları gibi bilgileri de okullardan alınarak çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışma kapsamına giren grupla ders dışı etkinliklere katılım, riskli davranışlar, akademik başarı, aile yapısı gibi çeşitli konularda görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada ders dışı etkinliklere katılımın akademik başarıyı artırdığı, bireylerin sosyalleşmesini sağladığı, riskli davranışları azalttığı, okula devam etme ve üniversiteye kayıt oranını artırdığı belirlenmiştir.

Darling (2005) araştırmasında okul temelli ders dışı etkinliklere katılımı madde bağımlılığı, depresyon, akademik başarı, akademik motivasyon, okula karşı tutum arasındaki ilişkiyi belirlemeyi hedeflemiştir. Araştırmanın verileri 1987'den 1990'a kadar California'daki altı liseye devam eden öğrencilerden 3 yıllık boylamsal bir çalışma sonucu elde edilmiştir. Araştırmanın verileri anketler ve okullarda yapılan gözlemler yoluyla toplanmıştır. Araştırmada ders dışı etkinliklere katılımın madde kullanımı ve depresyon dışındaki değişkenler için olumlu sonuçlar verdiği, öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımının yıldan yıla değiştiği, öğrencilerin etkinliklere istikrarlı katılıp katılmama durumuyla cinsiyet ve etnik köken arasında bir ilişki saptanmadığı, ders dışı etkinliklerde harcanan zamanla akademik başarı ve motivasyon arasında olumlu ilişki olduğu, buna karşın ders dışı etkinliklerde harcanan zamanın depresyonla ilişkisi olmadığı, ders dışı etkinliklere katılım süresinin madde kullanım oranını azalttığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Feldman ve Matjasko (2007) araştırmalarında öğrencilerin hangi ders dışı etkinliklere daha fazla katıldığını, öğrencilerin farklı ders dışı etkinliklere katılma sebeplerini, okulun büyüklüğünün ders dışı etkinliklere katılımı etkileyip etkilemediğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri öğrencilerin sağlık durumunu belli aralıklarla kontrol eden Add Health uygulamasında öğrencilerin ve ebeveynlerinin doldurduğu anketlerden elde edilmiştir. Araştırmada öğrencilerin demografik özelliklerinin ve okul büyüklüğünün ders dışı etkinliklere katılımı etkilediği, ders dışı etkinliklere katılmayan öğrencilerin sosyoekonomik

düzeyi düşük öğrenciler olduğu ve akademik başarı yönünden diğer öğrencilere göre geri kaldıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Shulruf vd.nin (2008) çalışmalarının amacı öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımının akademik başarıları, okuryazarlıkları ve sayısal becerileri üzerindeki etkisini tespit etmektir. Araştırmanın verileri öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımını tespit etmek için uygulanan bir anketten ve öğrencilerin demografik ve akademik başarı bilgilerini gösteren okul verilerinden elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubuna giren öğrenciler ise 2005 yılında Auckland’da bulunan çok çeşitli etnik kökenden ve sosyoekonomik yapıdan öğrencilerin olduğu bir okulda, 9. sınıfta okuyan 555 öğrenciden oluşmuştur. Yapılan ölçümler sonucunda ders dışı etkinliklere katılımın okuryazarlık ve sayısal beceriye karşı tutumda negatif etkiye sahip olduğu, sadece takım sporlarının okuryazarlık puanlarında olumlu etkiye sahip olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Bartkus vd. (2012) yaptıkları çalışmada ders dışı etkinliklerin kapsamını çizmeyi ve herkes için geçerli olabilecek tanımlar önermeyi amaçlamışlardır. Bunun için ilgili literatür incelenmiş ve hem yazılı kaynaklardan hem de elektronik kaynaklardan ders dışı etkinliklerle ilgili farklı tanımlara ulaşılmıştır. Aynı zamanda çalışmada her kaynağın ders dışı etkinlikten farklı çıkarımlarda bulunduğu tespit edilmiştir. Bu çıkarımlardan yola çıkılarak literatürden toplanan bilgiler ışığında farklı tanımlar önerilmiştir.

Tazhbayeva vd. (2015) araştırmalarında ders dışı etkinliklerin organizasyonu için teorik çerçeveyi ortaya çıkarmayı ve geleceğin öğretmenlerini yetiştirirken bu teorik çerçeveye göre hareket edilmesini teşvik etmeyi, üniversitelerde ders dışı etkinliklerle ilgili eğitimlerin verilmesini sağlamayı, öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımı yönünde gelişmelerini sağlamayı amaçlamıştır. Araştırmada ders dışı etkinliklere yönelik yapılan araştırmalar incelenerek genel bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırmanın verileri farklı fakültedeki öğrencilere, akademisyenlere, öğretmenlere uygulanan anket yardımıyla toplanmıştır. Elde edilen verilerle eğitim sisteminin iyileştirilmesi ve ders dışı etkinlikler için gerekli eğitimin verilmesi gerektiği yönünde tavsiyelerde bulunulmuştur.

Abruzzo vd. (2016) araştırmalarında ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin genel akademik başarıları ve İngilizce, matematik derslerindeki başarılarıyla benlik algıları arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışma, New York’taki iki lisede yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 11. sınıfta okuyan 234 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın

verileri anket yardımıyla elde edilmiştir. Verilerin analizi için yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Araştırmada, ders dışı etkinliklere katılım ile akademik başarı arasında olumlu bir ilişki olduğu, aynı zamanda benlik kavramı ile spora katılım arasında da olumlu bir ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Antovska ve Kostov (2016) araştırmalarında ilköğretim sürecinde yapılabilecek ders dışı etkinlikleri belirlemeyi ve ders dışı etkinliklerin yararlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada, mevcut durum analizinden, karşılaştırmadan ve genellemeden yararlanılan betimsel ve analitik yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın verileri hem öğrenciler hem de öğretmenlere uygulanan anket yardımıyla toplanmıştır. Araştırmada hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin ders dışı etkinliklere yönelik farklı tutum ve ilgi alanlarına sahip oldukları, okulun ders dışı etkinliklerin uygulanması ve gelişimi için en iyi yer olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Sejtanic ve Lalic'in (2016) yaptıkları çalışmanın amacı, ders dışı etkinlik sürecinde demokratik, gönüllü, işbirlikçi, pedagojik olarak teşvik edici bir iletişimin ağırlıklı olduğu konusunda öğrencilerle öğretmenlerin yaptığı değerlendirmeler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmektir. Çalışmaya 590 öğrenci ve 315 öğretmen katılmış ve çalışmanın verileri likert tipi ölçek yardımıyla toplanmıştır. Yapılan ölçümler sonucunda öğrencilerin görüş ve değerlendirmelerine göre ders dışı etkinliklerin gerçekleştirilmesinde demokratik, gönüllü, işbirlikçi, teşvik edici bir iletişimin baskın olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Çalışmada öğretmenlerin değerlendirmeleri ile öğrencilerin değerlendirmelerinin farklı olduğu tespit edilmiştir.

Denault ve Guay (2017) araştırmalarında ders dışı etkinliklere katılımı bireylerin özerk davranma durumu, okula ve etkinliklere devam etme motivasyonu arasındaki ilişkiyi belirlemeyi hedeflemiştir. Araştırmanın çalışma grubu Kanada'nın Quebec eyaletinde, olumsuz koşullardaki mahallelerde yaşayan 7. sınıftan 10. sınıfa kadar öğrenim hayatına devam eden 3000 lise öğrencisinden cinsiyet, sınıf düzeyi gibi değişkenlere bakılarak seçilmiştir. Verilerin toplanması sürecinde çalışma grubu içindeki 3000 öğrenciye posta aracılığıyla anketler gönderilmiştir. Gönderilen anketlerden ilk yıl 952'si, ikinci yıl ise 639'u geri gelmiştir. Bu geri dönüşlerden yola çıkılarak ders dışı etkinlik olarak öğrencilerin %69'unun sporla, %19'unun sahne sanatlarıyla, %10'unun okul kulüpleriyle ve %2'sinin ise kurslarla ilgilendikleri ve bu öğrencilerin %68'inin haftada 1 ile 4 saat arasında bu etkinliklere zaman harcadıkları anlaşılmıştır. Ayrıca, araştırmada öğrencilerin etkinlikleri yöneten liderden aldıkları özerklik desteği ile ders dışı etkinliklere katılım oranı arasında olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Özür ve Şahin (2017) araştırmalarında sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin sınıf dışında yapacakları etkinliklerin, öğrencilerin başarılarını etkileyip etkilemeyeceğini, veli ve öğretmen görüşleriyle ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen araştırmada ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini ise 62'si 6. sınıf, 63'ü 7. sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 125 öğrenci ve bu öğrencilerin velileri oluşturmuştur. Çalışmada, verilerin analizi için bağımlı ve bağımsız gruplar t testi kullanılmış ve veriler SPSS programında analiz edilmiştir. Yapılan analizlerle sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği, öğretmenlerin bu etkinlikleri sık kullanmadıkları, velilerin ise etkinliklerin uygulanması konusunda güvenlik endişeleri olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Becerril vd. (2019) çalışmalarında ders dışı sanatsal çalışmalarla (müzik, fotoğraf, resim, tiyatro, bale vb.) akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada, sanatsal etkinliklerle uğraşan öğrencilerin akademik başarılarında sanatsal etkinliklerle uğraşmayan öğrencilere göre anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca özellikle sanatsal etkinlikler arasında müzikle uğraşanların en iyi notları alan kişiler olduğu tespit edilmiştir.

Guilmette vd. (2019) araştırmalarında üniversite öğrencilerinin geçmişte ve şu anda ders dışı etkinliklere katılımının hedeflerine ulaşma düzeyi üzerindeki etkisini, hedeflere ulaşma düzeyi ile akademik başarı ve duygusal rahatlık arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Kanada'daki bir üniversitede Psikoloji ve Atletizm Bölümlerinin öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın verileri çevrimiçi ortamda doldurulması istenen anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın veri toplama süreci eylül ayı başından aralık ayı sonuna kadar sürmüştür. Araştırmada ders dışı etkinliklere katılımın hedefe ulaşma olasılığını artırdığı, hedefe ulaşma ile akademik başarı ve duygusal rahatlık arasında olumlu bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Abizada vd.nin (2020) araştırmalarının amacı, ders dışı etkinliklerin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisini tespit etmektir. Bu amaçla çalışmada ders dışı etkinlikler spor, güzel sanatlar ve öğrenci kulüpleri olmak üzere üç alanda incelenmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Çalışmanın örneklem grubunu Bakü'deki 24 devlet okulundan 1100'ün üzerinde öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada akademik başarı değerlendirme ölçütü olarak ise 9. ve 11. sınıfın sonunda yapılan merkezi ortak sınav sonuçları dikkate alınmıştır. Çalışmada yapılan değerlendirmeler sonucunda ders dışı etkinliklerin öğrencilerin akademik performansı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğuna, sportif sonuçların dil

sonuçlarını olumsuz etkilemesine rağmen gerek görsel sanatlar etkinliklerinin gerekse öğrenci kulüplerine üye olmanın öğrencilerin performansları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğuna ulaşılmıştır.

Balaguer, Orejudo vd.nin (2020) araştırmalarının amacı, ders dışı etkinliklerin olumlu anne-baba tutumu ile bireylerin olumlu kişisel gelişimi için önemini değerlendirmektir. Araştırmanın çalışma grubu üç farklı yaş grubundan seçilen öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini Zaragoza’da bulunan yedi okuldan 1402 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak ders dışı etkinlikler anketi, ebeveynlerin eğitim durumlarını değerlendirme ölçeği, yaşam yönelimi testi, öz yeterlilik ölçeği ve tutarlılık ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada verilerin analizi için yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Araştırmada olumlu ebeveyn tutumlarının ders dışı etkinliklere katılımı olumlu şekilde etkilediği, bireylerin yaşı ilerledikçe ders dışı etkinliklere katılımın azaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kocayiğit ve Ekinci (2020) araştırmalarında, ortaöğretimde uygulanan program dışı etkinlikleri öğretmen görüşleri açısından değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışmada, araştırma modeli olarak durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Burdur’a bağlı bir ilçede çalışan ve program dışı etkinliklere katılmış onu erkek, ikisi kadın olmak üzere on iki öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizi için ise içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada, okullarda yapılan program dışı etkinliklerin tür ve sayısı olarak oldukça sınırlı olduğu, öğretmenlerin bazı zorluklarla karşılaşmalarına rağmen program dışı etkinlikleri önemli gördükleri ve bu etkinliklerin öğrencilerin gelişimine olumlu katılım sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Lee ve Joo (2020) araştırmalarında öğrencilerin bireysel ve ailevi özellikleriyle ders dışı etkinliklere katılımı arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada, 1998 ve 2000 yılları arasında ABD’deki 20 şehirde doğan 4898 çocuk bir, üç, beş, dokuz ve on beş yaşlarında takip edilmiştir. Ayrıca araştırma kapsamındaki çocukların ailelerinden seçilen bir grupta görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda, ebeveynlerin ders dışı etkinlikleri destekleme durumunun öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımını dolaylı yoldan etkilediği, müdahaleci ebeveyn tutumunun bireylerin sosyal gelişim yönünden geri kalmasına neden olduğu ve bu durumun da ders dışı etkinliklere katılımı etkilediği bulgularına ulaşılmıştır.

Özkan (2020), araştırmasında PISA-2015 verileri kullanılarak ders dışı etkinliklere katılımın akademik başarı üzerindeki etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada, ikincil verilerin analizi yapılmıştır. Çalışmanın evrenini PISA-2015'te değerlendirilen 519334 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada evrenin tamamına ulaşıldığı için örneklem alınmamıştır. Çalışmanın verilerine OECD'nin internet sitesinden erişilmiştir. Verilerin analizi için IBD Analyzer yazılımı kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin PISA-2015 matematik, okuma becerileri ve fen başarı puanlarının katılmayan öğrencilere göre düşük olduğu görülmüştür.

Şeker'in (2020) çalışmasının amacı, ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin okula karşı tutumlarına sınıf düzeyi ve ders dışı etkinliklere katılım değişkenlerinin etkisini tespit etmektir. Çalışmada tanımlayıcı yöntemden ve nedensel karşılaştırmalı modelden yararlanılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen okula karşı tutumları ölçme aracı kullanılmıştır. Çalışmada ayrıca amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış ve çalışmanın örneklemini 164 ilkokul 4. sınıf öğrencisi ile 246 ortaokul öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmanın veri analizi için betimsel analiz yöntemi ile bağımsız örneklemler t testi kullanılmıştır. Çalışmada okula aidiyet duygusunu ailenin eğitim düzeyi, öğretmen davranışları, öğretim kalitesi, sınıf atmosferi ve akran etkileşimi gibi birçok faktörün okul tutumlarını etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada, sınıf düzeyi arttıkça okul tutumlarının azaldığı, okul tutumlarının cinsiyete göre değişmediği, okul etkinliklerine ve ders dışı etkinliklere isteyerek katılan öğrencilerin isteyerek katılmayan öğrencilere göre okul tutum puanlarının yüksek olduğu, sınıf düzeyi arttıkça okul etkinliklerine ve ders dışı etkinliklere istekli katılımın düştüğü sonuçlarına ulaşılmıştır.

You (2020), araştırmasında bireylerin ders dışı etkinliklere katılımı ile sosyalleşmeleri, akademik başarıları, akademik motivasyonları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, literatür incelemesine dayalı olarak tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kore, Seul'de bulunan bir üniversitedeki öğrenciler oluşturmaktadır. 296 erkek, 343 kadın üniversite öğrencisinden veri toplanmış ve önerilen modeli sınamak için yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri toplanırken 25 maddeden oluşan anketten yararlanılmıştır. Araştırmada sosyal kulüplere, toplum hizmeti çalışmalarına, ilgi alanlarına bağlı çalışma gruplarına katılım gibi ders dışı etkinliklerle akademik motivasyon arasında olumlu bir ilişki olduğu, bireylerin ders dışı etkinlikler sayesinde sosyalleşmesinin öğrencilerin akademik başarılarını ve akademik motivasyonlarını artırdığı bulgularına ulaşılmıştır.

Ersoy ve Topcu (2021) araştırmalarında, ders dışı etkinliklerin sınıf yönetimine yararlarını ve öğretmenlerin bu konuda ne düşündüklerini tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmada, fenomenoloji deseninde nitel bir araştırma modeli olan görüşmeden yararlanılmıştır. Araştırmanın  alışma grubunu Sivas'taki çeşitli devlet okullarında çalışan farklı branşlardaki on  ğretmen oluşturmuştur. Yapılan görüşmelerin analiz edilmesi sonucunda ders dışı etkinliklerin okullarda etkin bir şekilde uygulanmadığı, ders dışı etkinliklerin öğrencilerin sosyalleşme becerilerini artıracabileceği, ders dışı etkinliklerin  ğrenci motivasyonunu artırmada etkili olduğu, aynı zamanda öğrencilerin öz disiplinini geliştirdiği, bu noktada ders dışı etkinliklerin etkin şekilde uygulanabilmesi için okulun imkânlarının iyileştirilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kanar ve Bouckennooghe (2021), araştırmalarında üniversitedeki ders dışı etkinliklere katılım ile öğrencilerin bir işe yerleşme durumları arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın  alışma grubu Kanada'nın Ontario şehrindeki bir okulda okuyan ve iş arayan öğrencilerden oluşmuştur. Çalışma gurubundaki öğrenciler,  niversitenin gazetesine ve bir iş ilanları sitesine yönlendirilerek öğrencilerin iş aramaları istenmiştir. Araştırmanın verileri dokuz hafta arayla ve anket yardımıyla toplanmıştır. İlk anket göz döneminin başında toplanmış ve genel akademik not ortalaması, yaş, iş deneyimi, ders dışı etkinliklere katılım gibi değişkenlere bakılmıştır. İkinci anket ise göz döneminin sonuna doğru uygulanmış ve öğrencilere dönem boyunca kullandıkları siteler ve iyi bir iş bulacaklarına dair inançları sorulmuştur. Araştırmada birinci anketi 186, ikinci anketi ise 120  ğrenci tamamlamıştır. Araştırmada, ders dışı etkinliklere katılımın öğrencilerin iş bulma olasılıklarını artırdığı ve iş bulma motivasyonlarını desteklediği, bu nedenle de geniş kapsamlı ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin daha dar kapsamlı ders dışı etkinliklere katılanlara göre daha avantajlı olduğu tespit edilmiştir.

Arslan ve Elma'nın (2023) yaptığı araştırmanın amacı,  ğretmen görüşleri doğrultusunda ev ödevinin geniş kapsamda etkilerini ve öğretmenlerin bu sürece ilişkin düşüncelerini belirlemektir. Araştırmanın  alışma grubunu 53  ğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim deseni kullanılmış ve araştırmanın verileri görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada  ğrencilere sorumluluk kazandırmak için ev ödevlerinin önemli olduğu, ödevlerin okulda öğrenilen konuları pekiştirmeye yardımcı olduğu, bireylerin kişilik gelişimini sağladığı, öğrencilerin  dev

konusunda karşılaşılan sorunlara etkili çözümler üretebilmelerine katkı sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Atmaca'nın (2023) araştırmasının amacı, eğitimde program geliştirme ilkelerinden yola çıkarak eğitimde resmi program, uygulamadaki program ve program dışı etkinlikler arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Ayrıca araştırmada öğretmen adaylarının okulda program dışı etkinlikler konusundaki bilgi düzeyi belirlenmiştir. Araştırmada genel araştırma türlerinden biri olan müdahale araştırması; araştırma verilerini analiz etmek için ise doküman analizi, betimsel analiz ve içerik analizi gibi analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada toplanan verilere göre katılımcıların %6,8'i program geliştirme ilkelerine uygun hedef yazmış, %86'sı bir haftalık uzun etkinliklere yer vermiş, %3'ü ise değerlendirmeye yer vermiştir. Müdahale programı sonrasında katılımcıların daha nitelikli programlar yaptıkları görülmüştür.

Uzun ve Bolat'ın (2023) yaptığı araştırmanın amacı, program dışı etkinliklerin öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve kişisel gelişimine yönelik katkılarını incelemektir. Araştırma sistematik olmayan derleme desenine uygun olarak yürütülmüştür. Buna göre, araştırmada program dışı etkinliklerin öğrenci gelişimine etkisinin incelendiği 25 çalışmanın sonuçları derlenmiştir. Bu derlemeler neticesinde program dışı etkinliklerin öğrencilerin akademik başarılarını, uyum sağlama kapasitelerini, kişilerarası ilişkilerini, öğrenme becerilerini olumlu yönde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Carvalho vd. (2024) araştırmalarında, ilk ve ortaokullarda ders dışı etkinliklere katılımı desteklemek ve kullanıcıların aidiyet duygusunu geliştirmek için kullanılacak bir dijital platformun geliştirilmesi sürecini kapsayan bir projenin sonuçlarını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri kamuoyuyla açık şekilde paylaşılan anket yardımıyla toplanmıştır. Ankete katılan kişilerden 215'i sorulara geçerli yanıt vermiştir. Araştırmanın verileri, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırmada yapılan analizler sonucunda pandemi sürecinden sonra dijital teknolojilerin kullanımının azalmadığı, öğretmenlerin söz konusu dijital platformu öğrencilerin okul dışında çalışma yapması için aktif olarak kullandıkları belirlenmiştir.

Cirit Gül ve Çobanoğlu'nun (2024) araştırmasının amacı, sınıf dışı eğitim etkinliklerine ilişkin okul yöneticilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve velilerin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada, 30 ilkokul öğrencisiyle sınıf dışı eğitim etkinlikleri geliştirilmiştir. Yapılan etkinliklere yönelik gözlemler; okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve öğrenci velileri için

hazırlanan çevrimiçi formlar kullanılarak toplanmıştır. Ayrıca çalışmada araştırmacılar tarafından gözlemler yapılmıştır. Çalışmada verileri analiz etmek için içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda; sınıf dışı eğitim etkinliklerinin her çocuk için önemli olduğu; çocukları bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve sosyal yönden geliştirdiği görülmüştür.

Çeltek vd.nin (2024) araştırmasının amacı Niğde ili örneğinden yola çıkarak öğretmenlerin öğrenme ortamlarını nasıl tanımladıklarını, öğrencilerin bu ortamlardaki deneyimlerini ve bu deneyimlerin akademik başarı üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırmanın örneklemini 22 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın verileri görüşme formu aracılığıyla toplanmış, tematik analiz yöntemiyle de değerlendirilmiştir. Araştırmada, öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarını özgürleştirici, pratik deneyimler ve sosyal etkileşim açısından tanımladıkları; öğrencilerin en çok doğa ve açık alanlarda, bilim ve teknoloji etkinliklerinde öğrenmelerini zenginleştirdikleri; öğretmenlerin okul dışı öğrenme çalışmalarının öğrencilerin motivasyonunu artırdığına, ilgi ve tutumlarını desteklediğine ve başarı duygularını güçlendirdiğine inandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Orhan vd. (2024) çalışmalarında, ekstra program etkinliklerinin faydalarına yönelik öğrencilerin görüşmelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri tarama modeli ile toplanmıştır. Buna göre 13 maddeden oluşan ölçek 12-18 yaş grubundaki 690 öğrenciye uygulanmıştır. Ayrıca bu öğrencilere ekstra program etkinliklerinin faydalarının neler olabileceği sorulmuş ve soruya verilen cevaplar betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmada, öğrencilerin ekstra program etkinliklerinin orta düzeyde faydalı olduğunu; etkinliklerin sosyal, akademik, fiziksel, duyuşsal, kişilik gelişimi ve iyi oluşları için faydalı olduğunu belirttikleri; ayrıca öğrenci görüşlerinin okul devam durumuna, aldıkları başarı belgelerine göre anlamlı farklılık göstermezken cinsiyete, sınıf düzeyine, akademik başarıya yönelik algıya, kitap okuma oranına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Seyhan ve Delibalta (2024) çalışmalarında, Fırtına Vadisi ve çevresinde yapılan öğrenme etkinliklerinin öğrencilerin mekânsal düşünme becerisi üzerindeki etkisini belirlemeyi ve uygulanan etkinliklerle ilgili öğrencilerin görüşlerini almayı amaçlamıştır. Araştırma karma yöntem ile yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 6. sınıfta okuyan 24 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri mekânsal düşünme testi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın nitel verileri içerik analizi ile, nicel verileri ise bağımlı gruplar t testi ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda Fırtına Vadisi'nin tarihi ve kültürel

çevresinde gerçekleştirilen okul dışı öğrenme etkinliklerinin öğrencilerin mekânsal düşünme becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Soylu vd.nin (2024) çalışmasının amacı, öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarında materyal geliştirme ve kullanma öz yeterlik algılarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirmektir. Çalışmanın verileri 630 öğretmenden elde edilmiştir. Çalışmada yapılan analizler sonucunda materyal hazırlama ve kullanma faktörü altında 20 maddeli, sürece yönelik materyal geliştirme ve kullanma faktörü altında 14 maddeli bir yapı oluşturulmuştur. Buna göre son şekliyle 34 maddeden oluşan ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,969 olarak bulunmuştur.

Umur Erkuş ve Taşdemir (2024) çalışmalarında, okul yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin genel görüşleri ile okulda gerçekleştirilen okul dışı öğrenme çalışmalarına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri dört okul müdürü ile yapılan odak grup görüşmesi ile toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırma sürecinde yapılan değerlendirmeler sonucunda, okul müdürlerinin okul dışı öğrenmeleri daha çok informal etkinlikler olarak anlamlandırdıkları; okul dışı öğrenme etkinliklerinin bürokratik süreçler, ulaşım, güvenlik gibi çeşitli nedenlerle kısıtlandığını düşündükleri belirlenmiştir.

2.2.2. Yüksek lisans tezleri

Sezen (2007), araştırmasında sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerden gelen 4. 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin kişisel, sosyal ve akademik seviyelerinin yükseltilmesi için ders dışı etkinlik olarak uygulanan Intel Öğrenci Programı'nın uygulandığı yerlerin programa uygunluğunu tespit etmeyi ve öğrencilerin ders dışı etkinlik olarak programa ihtiyacını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla yapılan çalışmada tarama modeli ve betimleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul'da sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının bulunduğu okullarda öğrenim gören 983 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada, veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmada yapılan analizler sonucunda, öğrencilerin ders dışı etkinlik tercihlerinin okullara göre farklı olduğu, öğrencilerin mesleki eğitim isteklerinin yaş, cinsiyet ve ailenin gelir durumuna göre değiştiği, Intel Öğrenci Programı'nın öğrencilere ders dışı etkinlik olarak teknoloji okuryazarlığı ve iş birliği becerilerini kazandırdığı, programın süresinin yeterli bulunduğu ve programa katılan öğrencilerin tamamının eğitimden memnun kaldığı bulgularına ulaşılmıştır.

Yıldırım (2010) araştırmasında, coğrafya öğretmenlerinin ders dışı etkinlikleri ne düzeyde kullandıklarını ve coğrafya dersinde ders dışı etkinlik uygulanan öğrencilerin farkındalıklarını ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmada yöntem olarak tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2009-2010 eğitim öğretim yılında İstanbul'da görev yapan coğrafya öğretmenleri ile bu öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada 150 coğrafya öğretmeni ve 150 öğrenciyle çalışılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak coğrafya öğretmenlerinin ve öğrencilerin görüşlerinin sorulduğu bir anket kullanılmıştır. Araştırmanın verileri SPSS programı yardımıyla analiz edilmiş ve yapılan analizler sonucunda ders dışı etkinliklerin uygulanması konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Akay'ın (2012) araştırmasının amacı, öğretmenlerin sosyal kulüp çalışmaları ile ilgili tutumlarını ve bu çalışmalarda karşılaşılan sorunları incelemektir. Bu amaçla yapılan çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Gediz ilçesinde MEB'e bağlı devlet okullarında ve özel okullarda çalışan 250 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada toplanan verilere göre, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre sosyal kulüp çalışmalarında daha istekli oldukları, mesleki kıdem süresi daha az olan öğretmenlerin sosyal kulüp çalışmalarında daha başarılı oldukları, özel okul öğretmenlerinin sosyal kulüplerin sosyal katkı açısından faydalı olmasını sağlamada devlet okullarındaki öğretmenlere göre daha başarılı oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Görkem'in (2012) araştırmasının amacı, 5. sınıf öğrencilerinin sosyal etkinliklere katılma durumlarının akademik başarıları üzerindeki etkisini araştırmaktır. Araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın verileri sosyal etkinliklere katılma ölçeği ve kişisel bilgi formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada öğrencilerin sosyal etkinliklere katılım durumlarıyla ilgili okullarına; cinsiyetlerine; anne ve babanın öğrenim durumlarına; ailenin aylık gelir durumuna; yardım alma durumuna; öğrencilerin Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, fen ve teknoloji, İngilizce ders başarılarına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Karakaya'nın (2012) araştırmasının amacı, eğitici kol çalışmalarının amacına ulaşip ulaşmadığını öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirmektir. Bu amaçla yapılan araştırmada tarama modeli ve betimleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak ise araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Kars

ilindeki 10 okulda görev yapan 131 öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada elde edilen verilere göre, kadın öğretmenlerin bilimsel çalışmalara katılımda erkek öğretmenlerden daha istekli oldukları; kadın öğretmenlerin eğitsel kulüplerin insan hakları konusunda katkı sağladığına, gelecekle ilgili plânlar yapılmasını sağladığına daha fazla inandıkları; sosyal kulüplerin öğrencilerin çevreye uyumunu sağladığı, öğrenci yeteneklerini geliştirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çevik'in (2013) araştırmasının amacı, sınıf öğretmenlerinin okullarda kutlanan ya da anılan belirli günler ve haftalar etkinliklerine ilişkin görüşlerini değerlendirmektir. Bu amaçla gerçekleştirilen çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Ankara ili merkez ilçelerine bağlı 27 resmî okulda görev yapan 389 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Anket yardımıyla elde edilen veriler sonucunda, sınıf öğretmenlerinin belirli gün ve haftalar etkinliklerini amaçlarına uygun gerçekleştirme düzeylerinin okulun fiziki imkânlarının yetersizliği, öğretmenlerin bilinçsiz olması, öğretmenler ve okullar arasındaki iş birliğinin yetersiz olması, sivil toplum kuruluşlarından yeterli destek alınamaması, veli ilgisizliği, öğretmenlerin kendilerini yeterli düzeyde yetiştirmemesi, etkinliklerin planlanması ve uygulanmasına özen gösterilmemesi gibi nedenlerle düşük olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Araz'ın (2014) araştırmasının amacı, sınıf öğretmenlerinin ve öğrencilerin ders dışı matematik çalışmalarına verdikleri dönütleri belirlemek ve verilen dönütlerin öğrencilerin matematik başarıları ve tutumlarına etkisini incelemektir. Araştırmada tarama modeli ve yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Aydın'da yer alan bir okulda öğrenim gören 70 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket, başarı testi ve tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada yapılan analizler sonucunda öğretmenler tarafından en çok kullanılan dönüt şeklinin not verme, en az kullanılan dönüt şeklinin ise öğrencilerin gelişmesi için notlar yazma olduğu; uygulanan ders dışı matematik etkinliklerine dönüt verilen grubun dönüt verilmeyen gruba göre başarı ve tutum puanlarında daha başarılı oldukları bulgularına ulaşılmıştır.

Köprübaşı (2014) araştırmasında, ortaöğretim kurumlarındaki eğitsel kulüp çalışmalarının işlevselliğini kulüp danışmanı, eğitsel kulüp yöneticisi ve öğrenci görüşleri doğrultusunda incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutu için çalışma grubu Adana'nın merkez ilçelerinde 2012-2013 eğitim öğretim yılında farklı türdeki ortaöğretim kurumlarında eğitim gören 469 öğrenciden

oluşturmuştur. Araştırmanın nitel boyutu için ise çalışma grubu Adana ili merkez ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan 6 yönetici ile 14 öğretmenden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizi için SPSS programından yararlanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin eğitsel kulüplerin gerekli olduğunu düşündüğü ancak belli bir kesiminin eğitsel kulüp çalışmalarına etkin olarak katılmadığı, okulların türüne göre eğitsel kulüplerin çalışmalarının gerekliliğine olan inancın değiştiği, cinsiyet değişkenine göre eğitsel kulüplerin gerekliliğine olan inanç yönünden öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin eğitsel kulüp çalışmalarının faydasını bilmesine rağmen eğitsel kulüplere yeterince değer vermedikleri, okulların fiziksel imkânlarının eğitsel kulüp çalışmaları için yetersiz olduğu, okul ders yüklerinin fazla olduğu ve bu durumun eğitsel kulüp çalışmalarına ayrılan zamanı kısıtladığı bulgularına ulaşılmıştır.

Malkoç'un (2014) araştırmasının amacı, sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanılma durumlarını belirlemektir. Bu amaçla gerçekleştirilen araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 20'si sosyal bilgiler, 20'si sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 40 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada verilerin toplanması için görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada, öğretmenlerin sınıf dışı öğrenme ortamı olarak en çok okul bahçesi, spor salonu, kütüphane, çok amaçlı salon, laboratuvar, koridor ve derslikleri kullandıkları; sınıf dışı okul ortamlarının kullanılma durumlarını dersin içeriği, zaman gibi çeşitli durumların etkilediği; bu ortamların kullanılma nedenleri olarak ise okulun fiziki koşulların elverişsiz olması, öğrenci sayısının fazlalığı, zaman yetersizliği, program yoğunluğu gibi sebepler sayıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bodur (2015) araştırmasında, ortaokul 7. sınıf fen bilimleri dersi Güneş Sistemi ve Ötesi: Uzay Bilmecesi ünitesinde sınıf dışı etkinlik kullanmanın öğrencilerin ders başarısı, fen öğrenme motivasyonları ve bilimsel süreç becerilerine etkisini incelemiştir. Bu amaçla yapılan çalışmada ön test- son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul'un Sancaktepe ilçesindeki bir ortaokulun iki farklı 7. sınıf şubesinde okuyan toplam 72 öğrenciden oluşmuştur. Çalışma kapsamında, planlanan şekilde deney grubunda derslerin iki saati okulda iki saati ise bilim merkezinde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda fen bilimleri dersinde sınıf dışı etkinlik uygulanan grubun ders başarısı ve bilimsel süreç becerileri testinde sınıf dışı etkinlik uygulanmayan gruba göre daha başarılı olduğu,

motivasyon ölçeğinde ise sınıf dışı etkinlik uygulanan grubun lehine bir artış gözlemlendiği bulgularına ulaşılmıştır.

Kayalı (2017) araştırmasında, ders dışı etkinlik olarak değerlendirilen ortak günce uygulamasının öğrencilerin yazma becerisinin gelişimine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada, deneme modeli ve ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu, İngiliz Dili ve Edebiyatı ile İngilizce Öğretmenliğinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak öğrencilerin vizelerden aldıkları notlar ve dereceli puanlama anahtarı kullanılmıştır. Toplanan veriler sonucunda ortak günce uygulamasının öğrencilerin genel değerlendirme notunu etkilemediği ancak organizasyon değerlendirmesi açısından öğrencilerin notlarını artırmaya katkı sağladığı bilgilerine ulaşılmıştır.

Polat'ın (2017) araştırmasının amacı, ortaokullarda sosyal kulüp çalışmalarının ne derece etkili olduğunu öğretmenlerin, yöneticilerin ve öğrencilerin görüşlerine göre tespit etmektir. Bu amaçla yapılan araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak ise anket ve görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu farklı sosyoekonomik düzeydeki 4 ortaokulda görev yapan 4 yönetici, 389 öğrenci ve 72 öğretmenden oluşmuştur. Araştırmada, sosyal kulüplerin etkililiğine yönelik öğretmen ve yönetici görüşleri cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, sosyal kulüp çalıştırma sayısı ve süresi, fakülte türü, okuldaki görev süresi gibi farklı değişkenlere yönelik incelendiğinde anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Benzer şekilde öğrencilerin sosyal kulüplerin etkililiğine yönelik görüşleri cinsiyet, anne ve babanın eğitim durumu, farklı sosyal kulüpte bulunma sayısı gibi farklı değişkenler açısından anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Vural (2018) araştırmasında, okullardaki yönetici ve öğretmenlerin sosyal kulüp çalışmalarıyla ilgili tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu nicel aşama için Tekirdağ'ın Çerkezköy ve Kapaklı ilçelerinde görev yapan 600 öğretmen, nitel aşama için ise 208 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak ise kişisel bilgi formu, tutum ölçeği ve görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin sosyal kulüplere yönelik tutumunda cinsiyet, eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmazken yaş, medeni hâl, okul türü, çalıştırılan kulüp sayısı, çalışma süresi, okulun imkânlarına ilişkin görüş değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Çalışma kapsamındaki yöneticiler için ise benzer değişkenler açısından anlamlı bir farklılık tespit

edilememiştir. Araştırmanın nitel boyutunda ise çalışmaları yeterli gören öğretmenlerin sosyal kulüp çalışmalarında okul, veli ve çevre işbirliğinin olması, çalışmaların öğrenci ve çevrenin ilgi, istek ve gereksinimlerine göre organize edilmesi gerektiği yönünde görüş belirttikleri; çalışmaları yeterli görmeyen öğretmenlerin ise, sosyal kulüp çalışmalarına müfredat yoğunluğundan dolayı öğrencilerin ilgi göstermediği, okul idaresinin bu çalışmaların yapılması konusunda gerekli desteği vermediği, okullarda yeterli tanıtım ve yönlendirmenin yapılmadığı yönünde görüş belirttikleri ifade edilmiştir.

Çınar'ın (2019) araştırmasının amacı, huzurevi ziyaretlerinin ortaokuldaki öğrencilerin sosyal gelişimleri üzerindeki etkilerini ve kuşaklar arasındaki iletişimin şekline ne düzeyde etkisi olduğunu tespit etmektir. Araştırma betimsel analiz ve yarı yapılandırılmış alan çalışmasına göre yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 12-13 yaşlarındaki 20 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın veri toplama aracı ise gözlem formu ve görüşme kayıtlarıdır. Araştırmada toplanan verilerle huzurevi ziyaretlerinin sıklığı ile öğrencilerin sosyal becerileri arasında olumlu bir ilişki olduğu; öğrencilerin kendine güven duygularının artmasına, empati, iletişim, sorumluluk, ilişkiyi başlatma ve sürdürme, kendini ifade etme becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Demirdirek (2019) araştırmasında, ders dışı etkinliklerle verilen çevre eğitiminin öğrencilerdeki çevre okuryazarlığı, bilimsel süreç becerileri ve bilimsel üretkenliklerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılında Niğde'de bir ortaokulda okuyan 47 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada ön-test son-test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın verileri uygulanan testler ve yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen verilerle ders dışı etkinliklerle uygulamalı çevre eğitimine katılan öğrencilerin çevreye ilgilerinin, çevre bilgilerinin, çevre tutumlarının, çevre bilinci ve kaygılarının anlamlı düzeyde arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kesen'in (2019) araştırmasının amacı, öğretmenlerin ders dışı etkinliklerin kalitesi ile ilgili görüşlerini tespit etmektir. Bu amaçla gerçekleştirilen araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 eğitim öğretim yılında Çanakkale'nin Biga ilçesinde resmi okullarda görev yapan 300 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmada yapılan analizlerle erkek öğretmenlerin ders dışı etkinlikleri kadın öğretmenlere göre daha fazla uyguladıkları, 0-5 yıl meslek deneyimi olan öğretmenlerin öğrencilerinin 21 yıl ve üzeri mesleki deneyimi olan öğretmenlerin öğrencilerine göre ders dışı etkinliklere daha

istekli olduğu, 11-15 yıl mesleki deneyime sahip öğretmenlerin 0-5 yıl mesleki deneyime sahip öğretmenlere göre ders dışı etkinliklerde okulun teknolojik imkânlarını daha fazla kullandıkları, 41-50 yaş aralığındaki öğretmenlerin öğrencilerinin 51-60 yaş aralığındaki öğretmenlerin öğrencilerine göre ders dışı etkinliklere daha fazla katıldıkları, 21-30, 31-40 ve 41-50 yaş aralığındaki öğretmenlerin öğrencilerinin 51-60 yaş aralığındaki öğretmenlerin öğrencilerine göre ders dışı etkinliklere daha istekli oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Durmuş'un (2020) araştırmasının amacı, ebeveynlerin ders dışı sportif etkinliklerle ilgili tutumlarını belirlemektir. Bu amaçla yapılan çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada 292 ebeveyne uygulanan ölçekle veriler toplanmış ve bu veriler, SPSS programı yardımıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ebeveyn tutumlarının yaş, gelir durumu, öğrenim durumu, spor yapma durumu, okul türü ve çocukların öğrenim durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar içerdiği tespit edilmiştir. Buna göre ebeveynlerin ders dışı sportif etkinliklere karşı tutumlarının yüksek düzeyde olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Alkan'ın (2023) araştırmasının amacı, okul dışı öğrenme ortamlarında okul yöneticilerinin rollerini belirlemektir. Bu amaçla yapılan çalışmada olgubilim deseni tercih edilmiş ve araştırmanın verileri 12 okul müdürü ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Araştırmada okul müdürlerinin okul dışı öğrenme etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarını, motivasyonlarını, özgüvenlerini, sosyal ilişkilerini, okula aidiyet duygularını etkilediğini; aynı zamanda okul dışı öğrenme etkinliğinin içerik açısından hedef gruba uygun olması, öğretmen ve öğrencinin kişisel gelişimine katkı sağlaması, okul programına uygun olması gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Aruz'un (2023) araştırmasının amacı, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılımlarına yönelik veli tutumlarını incelemektir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim desenine uygun olarak yürütülmüştür. Buna göre çalışmada 12 veli ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada velilerin çoğunluğunun öğrencilerin 8. sınıfta sportif etkinliklere katılımlarını destekleyen bir tutum içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Koca'nın (2024) çalışmasının amacı; bilim ve sanat merkezi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamları ve bu ortamlara karşı tutumları, etkililikleri, yeterlilikleri, davranış düzeyleri ile cinsiyetleri, yaşları, branşları ve mezun oldukları yüksek öğretim kurumları arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemektir. Çalışmaya bilim ve sanat merkezlerinde görev yapan 277 öğretmen katılmıştır. Veriler, 24 maddeden oluşan beşli likert tipi ölçekle toplanmıştır.

Çalışmada toplanan verilerin analiz edilmesi sonucunda bilim ve sanat merkezi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik tutumlarının, etkililiklerinin, yeterliliklerinin, davranışlarının orta düzeyde olduğu; cinsiyet, branş, mezun olunan fakülte değişkenine göre öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanma düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı; yaş değişkenine göre ise yeterlilik, etkililik ve tutum alt boyutlarında öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık görülmediği ancak davranış alt boyutunda anlamlı bir farklılık belirlendiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

2.2.3. Doktora tezleri

Köse'nin (2003) araştırmasının amacı ilköğretim okullarında yapılan ders dışı etkinliklerin akademik başarıya ve okul kültürü algısına ilişkin etkisini incelemektir. Bu amaçla yapılan çalışmada tarama modeli ve betimleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Erzurum ilindeki öğrenciler, örneklemini ise bu ildeki 4. 6. ve 8. sınıflarda, farklı sosyoekonomik düzeydeki okullarda eğitim gören 3000 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak ise anket kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler sonucunda cinsiyet değişkenine göre ders dışı etkinliklerin akademik başarıya etkisinin kız öğrencilerin lehine anlamlı olduğu, okul kültürünü algılamaya cinsiyetin etkisinin olmadığı; sınıf düzeyine göre 4. ve 6. sınıflar düzeyinde ders dışı etkinliklerin akademik başarıya etkisinin anlamlı olduğu; okul kültürünü algılamaya etkisinin 4. sınıf düzeyinde anlamlı olduğu; ailenin sosyoekonomik durumuna göre ise ders dışı etkinliklerin hem akademik başarıya hem de okul kültürünü algılamaya etkisinin olmadığı; ders dışı etkinliklerle ilgili okulun sunduğu olanaklara göre ders dışı etkinliklerin akademik başarıya etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Park'ın (2010) araştırmasının amacı, üstün yetenekli öğrencilerdeki psikososyal gelişim ile ders dışı etkinliklere katılım arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Araştırmada ikincil verilerin analizi yapılmıştır. Çalışmada iki örneklem grubu seçilmiştir. İlk örneklem grubu 2002 yılında okula kaydolun öğrencilerden, ikinci örneklem grubu ise 2003 yılında okula kaydolun öğrencilerden seçilmiştir. İlk örneklem grubunda 129 öğrenci, ikinci örneklem grubunda ise 158 öğrenci vardır. Araştırmada veriler örneklem gruplarından 2003, 2004, 2005, 2006 ve 2007 yıllarında toplanmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak ise öğrencilerin sınav sonuçları, genel akademik not ortalamaları ve ebeveynlerden toplanan anketler kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin ders dışı etkinlik olarak en çok spora yöneldiği, ardından müzik ve satranca ilgi duyduğu; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre ders dışı etkinliklere katılmak için daha çok zaman harcadıkları; Asyalı ve Afrikalı öğrencilerin ders dışı etkinliklere daha az

zaman ayırdıkları; ders dışı etkinliklere katılımın 7. sınıfta akademik başarıyı anlamlı derecede etkilemezken 8. sınıfta etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sinha'nın (2010) araştırmasında ders dışı etkinliklerin 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin akademik başarısına etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri 2008-2009 eğitim öğretim yılında toplanmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak tutum ölçeği kullanılmış ve değerlendirmede ise öğrencilerin ağırlıklı not ortalamaları dikkate alınmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin katılmayan öğrencilere göre sosyal ve akademik açıdan daha başarılı olduğu, ayrıca cinsiyetin ders dışı etkinliklere katılım ve akademik başarı üzerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Okur (2012) araştırmasında, sürdürülebilir bir kalkınma için çevre eğitimi ile ilgili geliştirilen sınıf dışı çevre eğitim programının katılımcılar üzerindeki etkililiğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu amaçla yürütülen çalışmada örnek olay bakış açısıyla üçleme karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın deneysel modeli öntest-sontest kontrol gruplu model olarak belirlenmiştir. Bu nedenle çalışmada bir deney ve iki kontrol grubu oluşturulmuştur. Deney grubunda etkinlikler sınıf dışında yapılmış, birinci kontrol grubunda etkinlikler sınıf içinde yapılmış ve ikinci kontrol grubunda ise geleneksel yöntemle konular anlatılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 'Çanakkale ve Yakın Çevresinde Ekoloji, 2011' başlıklı TÜBİTAK projesinde, geleneksel ve sınıf içi çevre eğitiminde yer alan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmanın verileri ise çevre bilgi testi, çevre tutum ölçeği, gözlemci notları, açık uçlu sorular, çevre farkındalık ölçeği ve kamera kayıtları ile toplanmıştır. Toplanan veriler sonucunda çevre bilgi testinden en başarılı grup birinci kontrol grubu, çevre farkındalığı testinden en başarılı grup deney grubu olmuştur. Deney grubunda uygulanan sınıf dışı çevre eğitim programı duyuşsal ve bütünsel bakış açısı ile bireylerdeki davranış değişikliği üzerinde daha etkili olmuştur.

Martin (2015) araştırmasında, beş lise düzeyindeki okulu incelemiştir. Çalışmanın verileri 2011, 2012, 2013 yıllarında bu liselerden mezun olan öğrencilerden toplanmıştır. Çalışmada ders dışı etkinliklere katılan ve katılmayan öğrenciler karşılaştırılmıştır ve bu öğrencilerin üniversiteye gitme oranları tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada yapılan analizler sonucunda ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin katılmayan öğrencilere göre üniversiteye daha çok devam ettiği anlaşılmıştır.

Jansen'in (2016) araştırmasının amacı, ortaokul öğrencilerinin ders dışında geçirdikleri zamanla etkinliklere katılım ve akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla gerçekleştirilen çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın verileri çalışma grubundaki öğrencilerin ailelerinin haftalık doldurması gereken anketler aracılığıyla ve ayrıca öğrenci ve velilerle yapılan görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın nicel bulgularına göre ortaokul öğrencilerinin ders dışında geçirdikleri zamanla etkinliklere katılım ve akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın nitel bulgularına göre ise öğrencilerin kendilerini okula ait hissettiklerinde başarılı oldukları, aynı zamanda diğer öğrencilerle ve öğretmenleriyle olumlu ilişkiler kurdukları, öğrencilerin okula ait hissetme davranışı edinmelerinde de ders dışı etkinliklerin etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sechrist (2016) araştırmasında, öğrencilerin tiyatro çalışmalarına katılımı ile sosyalleşme düzeyleri, okula aidiyet duyguları, okula devam durumları ve akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Batı Pennsylvania'daki iki lise ve iki üniversitede okuyan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırma hem nitel hem de nicel yöntemin bir arada olduğu karma bir çalışmadır. Araştırmada ders dışı tiyatro çalışmalarına katılımın öğrencilerin sosyalleşmesi, motivasyonu, aidiyet duyguları, zaman yönetimi ve akademik başarısı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu ayrıca öğrencilerin öz yeterliliklerini arttırdığı tespit edilmiştir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

3.1. Eylem Araştırması Deseni

Alanyazında bazı kaynaklarda “aksiyon araştırması” olarak da adlandırılan eylem araştırması terimini ilk olarak Kurt Lewin’in 1946’da kullandığı kabul edilmektedir (Tripp, 1990; Adelman, 1993; Miller vd., 2003; Weiner, 2004). “Eylem araştırmasının öğretimde kullanılmasını ise ilk defa 1930’lu yıllarda John Dewey önermiş” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 328) ve ilk olarak 1950’lerde Columbia Üniversitesinde profesör olan Stephan Corey tarafından eğitimde sistematik olarak uygulanmıştır (Dinkelman, 1997; Glanz, 1999).

“1950’lerde eğitim örgütlerinde sistematik olarak uygulanmaya başlanan eylem araştırması geleneksel araştırma yöntemlerinden tamamıyla farklıdır” (Dinkelman, 1997, s. 254). Bu farklılık eylem araştırmasının verileri analiz etmek için gelişmiş istatistiksel tekniklere dayanmaması, öncelikle uygulayıcılar tarafından belirli sorunları çözmek için kullanılması, elde edilen bulguların genellikle diğer durumlara genellenememesi şeklinde sıralanabilir (Glanz, 2016). Ayrıca eylem araştırması, “uygulayarak öğrenmeyi sağlaması açısından geleneksel araştırma türlerinden ayrılır” (Carson, 1990, s. 172).

Geleneksel araştırma desenlerinden tamamen farklı olan eylem araştırması ile ilgili alanyazında birçok tanıma rastlanmıştır. Buna göre Adelman (1993, s. 8) eylem araştırmasını “ortak özel sorunlar üzerine toplu araştırmaya katılan sıradan insanların yansıtıcı düşünce, tartışma, karar ve eylem güçlerinin geliştirilmesine dayanan araştırma şekli” olarak, Swann (2002, s. 56), “sosyal bir durumda değişim için uygulanan bir program” olarak, Weiner (2004, s. 632), “genel olarak belirli bir değer konumundan üstlenilen eylemin kalitesini iyileştirmek amacıyla bir sosyal durumun incelenmesi” olarak, Kuzu (2009, s. 427), “gerek akademisyenler gerek de süreç içinde araştırmacı rolü üstlenen öğretmenler tarafından aktif olarak kullanılan ve eğitimin çeşitli konularında sistematik ve bilimsel olarak bilgi elde etme ve uygulamaları geliştirme amacıyla yararlanılan bir yöntem” olarak, Beyhan (2013, s. 66), “günlük yaşamda karşılaşılan sorunların çözümüne odaklanması, küçük gruplar üzerinde uygulanabilmesi ve sorunu yaşayanın araştırmacı olabilmesi gibi nedenlerden dolayı başta öğretmenler olmak üzere birçok eğitim çalışanının kullanabileceği özel bir araştırma yöntemi” olarak, Uzun (2016, s. 20), “öğretmenlerin kendi derslerinde karşılaştıkları problemleri çözmek adına yaptıkları uygulamaları daha sistematik bir bakış açısıyla ele alan araştırma yöntemi” olarak, Gürgür

(2019, s. 38-39), “değişim ve gelişimi sağlama odaklı, bireylerin kendi uygulamalarını içeren, sistematik bir biçimde verilerin toplandığı ve yansıtılmalı sorgulamaların yapıldığı, bunlara dayalı yeni eylem planlarının hazırlanıp uygulandığı, döngüsel veya sarmal adımlarla gerçekleştirilen bir bilimsel araştırma süreci” olarak, Yıldırım ve Şimşek (2021, s. 319), “bir okulda çalışan yönetici, öğretmen, eğitim uzmanı veya diğer tür kuruluşlarda çalışan mühendis, yönetici, planlamacı, insan kaynakları uzmanı gibi bizzat uygulamanın içinde olan bir uygulayıcının doğrudan kendisinin ya da bir araştırmacı ile birlikte gerçekleştirdiği ve uygulama sürecine ilişkin sorunların ortaya çıkarılması ya da halihazırda ortaya çıkmış bir sorunu anlama ve çözmeye yönelik sistematik veri toplamayı ve analiz etmeyi içeren bir araştırma yaklaşımı” olarak, Yavuz (2021, s. 86) ise, “uygulama içerisindeki bir uygulayıcının içinde bulunduğu durumu düzenlemek, geliştirmek veya bir problemi çözmek için kendisinin tek başına veya bir grupta yaptığı araştırmalar” olarak ifade etmiştir.

Eylem araştırması ile ilgili yukarıda sıralanan tanımlar ve alanyazındaki diğer görüşlerden yola çıkılarak eylem araştırmasının özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Blum, 1955; Köklü, 1993; Glanz, 1999; Johnson, 2019; Büyüköztürk vd., 2020):

1. Eylem araştırmaları planlıdır ve belli bir sistem içinde ilerlemelidir. Araştırma boyunca plana sadık kalmak gerekir.
2. Eylem araştırmalarında amaç, sınıfta uygulanan yöntemin olumlu ve olumsuz taraflarını ortaya koymaktır. Dolayısıyla öğrenme ve öğretmenin öncelikli olduğu bir okul iklimi oluşturulur.
3. Eylem araştırmaları iş birliğine dayanır. Araştırmacının katılımcıları araştırma amacı doğrultusunda birlikte çalışırlar.
4. Eylem araştırmalarında sürekli değerlendirme vardır. Eylem planının olumlu ve olumsuz yönleri sürekli kontrol edilip süreç içinde gerekli müdahalelerde bulunulmalıdır.
5. Eylem araştırmaları nicel bir araştırma değildir. Dolayısıyla belli bir fikri ispatlamaya çalışmak yoktur. Ancak zaman zaman nicel veri toplama yöntemlerinden de yararlanılabilir.
6. Eylem araştırmaları günlük yapılan işlerle ilgili bir sorunun tespit edilmesi ile başlar ve bu sorunu olumlu duruma getirmeyi amaç edinir.
7. Eylem araştırmalarında araştırmacının yönünü etkileyen bütün unsurlar değerlendirilmelidir. Bu unsurlarla ilgili veriler toplanmalıdır.

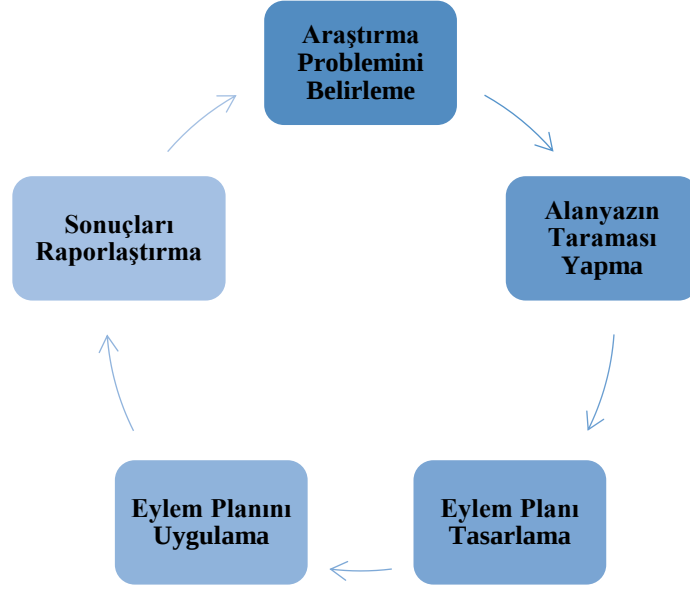
Eylem araştırması ile ilgili yapılan tanımlardan ve eylem araştırmasının özelliklerinden yola çıkılarak eylem araştırmasının başlıca amacının öğretmenlerin eğitimci olarak öğrencilerini gözleyip ve aynı zamanda nasıl ders verdiklerini, öğrencilerinin ne söylediklerini

ortaya koyup onların nasıl eğitim verdikleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak olduğu söylenebilir (Köklü, 2001). Dolayısıyla “eylem araştırması politik, toplumun değerlerinden uzak bir anlayışı reddeder” (Miller vd., 2003, s. 13). Nitekim “eylem araştırmasında demokratik bir toplumu potansiyelinin en yüksek seviyesine getirmenin yolları bulunmaya çalışılır” (Blum, 1955, s. 4).

“Eylem araştırması öğretmenlerin hem kendi endişelerini tespit etmelerini hem de bu endişelere göre hareket etmelerini, böylece uygulamaları yoluyla kişisel ve mesleki olarak kendilerini geliştirmelerini sağlar” (Tripp, 1990, s. 165). Ayrıca eylem araştırması sayesinde öğretmen kendine eleştirel gözle bakabilir, kendi durumunu saptayabilir, iş birliği içinde bulunabilir, yeni tekniklerle sorunlarına çözüm bulabilir, sınıf etkinliklerinde çeşitlilik sağlamaya çalışabilir, sınıfın durumuyla ilgili farkındalık geliştirebilir ve öğrencileriyle arasındaki iletişimi güçlendirebilir. Ayrıca deneyimlerini diğer meslektaşlarına aktararak benzer sorunları yaşayanlara yardımcı olabilir (Thorne ve Qiang, 1996; Beyhan, 2013).

Eylem araştırmasının sıralanan özelliklerinin yanında hangi alanlarda nasıl kullanıldığı sorusu da önem kazanmaktadır. Genel anlayışa göre eylem araştırması, genellikle öğretmenler ya da akademisyenler tarafından uygulanan ve okullarda eğitim öğretim sürecinde yararlanılan bir araştırma deseni olarak düşünülmesine rağmen “eğitimciler tarafından öğretmen adaylarının eğitiminde” (Dinkelman, 1997, s. 257), “yöneticiler tarafından çalışanların olumlu tutumlarının desteklenmesi ve etkili bir okul yönetiminin sergilenmesinde” kullanılabilir (Beyhan, 2013, s. 79). Ayrıca “eylem araştırmasından sigorta, hastaneler, sosyal yönetim, gemiler, toplum projeleri, endüstri, eğitim, maden ve iş idaresi gibi birbirinden tamamen farklı birçok alanda yararlanılmaktadır” (Köklü, 1993, s. 360). Bu durum eylem araştırmasının işlevselliğini göstermesi açısından önemlidir.

Birçok alanda tespit edilen problemleri ortaya koymak ve hangi uygulamalarla bu problemlerin önlenileceğini tespit etmek amacıyla işlevsel olarak kullanılan eylem araştırmalarının hangi adımlardan oluştuğunu iyi anlamak gerekir. Eylem araştırması ile ilgili alanda yapılan çalışmalar ve çeşitli uzmanların bu konudaki görüşlerinden yararlanılarak eylem araştırması döngüsü şu şekilde ifade edilebilir:

Şekil 3.1. Eylem araştırması döngüsü.

Şekil 3.1’de ifade edilen döngüye göre işleyen eylem araştırmasında döngünün tamamlanması ve araştırmanın amacına ulaşması için araştırma süreci boyunca yapılan yansıtma önemlidir. “Eylem araştırmalarında araştırmacının uygulama yaparken öğretim sürecini devamlı gözden geçirmesine ve uygulama ile ilgili düzeltmeler yapmasına yansıtma denir” (Güçlü, 2019, s. 275). “Süreç boyunca incelenen olguyla ilgili araştırmacıların kendileri ve eylemleri üzerine gerçekleştirdikleri yansıtma eylem araştırmasını diğer araştırma desenlerinden ayıran en temel özelliklerden biridir” (Örücü, 2018, s. 356). Şöyle ki eylem araştırması “yansıtma üzerine bir düşünme sürecini içerir” denilebilir (Tripp, 1990, s. 160). Nitekim eylem araştırmasında kesin sonuca ulaşmak değil, araştırma süreci devam ederken yapılan düzeltmeler önemlidir. Bu düzeltmeler, eylem araştırması sürecinin dinamikliğini doğrudan etkiler.

Eylem araştırması sürecinde yansıtmanın yanında “kayıtlar yapılmalı ve her aşama tam olarak belgelendirilmeli, izlenmeli ve değerlendirilmelidir” (Swann, 2002, s. 59). Kayıtlar araştırmanın bütün yönlerinin tarafsız bir şekilde, bütün açıklığıyla ortaya konulmasına yardımcı olur. Aynı zamanda kayıtlar, süreç içinde unutulmuş veya önemsiz görülen durumların zaman içinde hatırlanarak araştırmada gerekli düzeltmelerin yapılmasına katkı sağlar.

“Eylem araştırmasında yansıtmanın, kayıtların ya da toplanan diğer verilerin belli bir plan dâhilinde ve anlaşılır şekilde okuyucuya aktarılması gerekir. Toplanan verilerin okuyucuya aktarıldığı basamak da raporlama basamağı olarak adlandırılır. Bir eylem araştırmasının sonundaki öğrenci görüş ve gözlemleri sonuç raporunda veri türü olarak yer almaya uygundur” (Johnson, 2019, s. 236). Eylem araştırması sürecini anlatan raporların okunabilir olması gerekir.

“Okunabilir bir raporda, okuyucunun bir yorumun temelini anlamasını sağlamak için yeterli betimleme ve yoruma yer verilmesi gerekir” (Patton, 2018, s. 503). “Eylem araştırmalarında araştırmacının araştırmanın tüm basamaklarını detaylı şekilde raporlaması çalışmanın inanılrlılığını ve güvenilirliğini de artıracaktır” (Yavuz, 2021, s. 94).

Eylem araştırmasının sıralanan özellikleri nedeniyle ortaokullarda Türkçe dersinde ders dışı etkinliklerin belirli bir plan çerçevesinde uygulanabilme durumlarını ortaya koyarak ders dışı etkinliklerin Türkçe dersinde kullanımına yönelik bir öneri geliştirmek amacıyla yapılan araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olarak kabul edilen eylem araştırması kullanılmıştır.

3.2. Araştırmada Eylem Araştırması Deseni

3.2.1. Araştırma konusunun ve yönteminin belirlenmesi

Araştırmacı ilkokul, ortaokul ve liseyi Konya’nın Sarayönü ilçesine bağlı eşmelisebil beldesinde okumuştur. İlkokul ve ortaokulda başarılı bir eğitim öğretim hayatı geçirmeyen araştırmacının öğretmenlerinden en çok duyduğu cümle, “Evde hiç ders alışmıyorsun. Derste işlediğimiz konularla ilgili evde çalışma yapmazsan başarılı olamazsın.” olmuştur. Araştırmacı, küçük bir yerde olması ve çeşitli ekonomik imkânsızlıklar nedeniyle sosyal etkinliklere de çok fazla zaman ayıramamış ve okulu sadece sınıfta ders anlatılan, dersi de okulda başlayıp okulda biten bir süreç olarak görmüştür.

Araştırmacı, 2005 yılına kadar geleneksel anlayışla eğitimin uygulandığı bir ortamda yetişmiştir. 2005 yılında gerçekleşen program değişikliğiyle ders kitapları MEB tarafından dağıtılmış ve ders kitaplarında geleneksel anlayıştan etkinlik temelli anlayışa geçildiği görölmüştür. Ancak lise döneminde dersine giren öğretmenlerin etkinlik temelli bir anlayış yerine geleneksel anlayışı tercih etmeleri, ders kitabındaki etkinliklerin önemsiz görölmesi, üniversite sınavı kaygısı gibi gerekçelerle gönderilen bu ders kitapları eğitim öğretim sürecinde çok önemsizlenmiş ve araştırmacı için de “etkinlik” kelimesi olumsuz çağrışımlar oluşturan bir kelime olarak kalmıştır.

Lisans ve yüksek lisans eğitiminde etkinliğin ne olduğu ve derste nasıl uygulanması gerektiği ile ilgili bilgi sahibi olmuş ve lisans düzeyinde aldığı Materyal Tasarımı, Program Geliştirme, Dinleme Eğitimi, Okuma Eğitimi; yüksek lisans düzeyinde aldığı Bilgisayar Destekli Dil Öğretimi, Anlama Becerileri Öğretimi, Anlatma Becerileri Öğretimi gibi derslerde etkinliklerin Türkçe derslerinde nasıl kullanılabileceği ile ilgili uygulamalar yapmıştır.

Araştırmacı, 2013 yılında MEB’e bağlı bir okula Türkçe öğretmeni olarak atanmış ve buradaki derslerinde hem ders kitaplarındaki etkinlikleri uygulamış hem de farklı etkinlikler yaparak derste uygulamaya çalışmıştır ancak bütün çabalarına rağmen öğrencilerin etkinliklerden sıkıldığını, birçok öğrencinin etkinliklere katılmak istemediklerini, derste öğrendiklerini birkaç gün sonra unutup geldiklerini ve velilerle görüştüğünde de velilerin bu durumdan habersiz olduklarını gözlemlemiştir. Tüm bu şartlarda araştırmacı, öğretmenliğinin daha ilk senesinde birçok kez öğrencilerine “Evde derslerinizi hiç tekrar etmiyorsunuz. Derste işlediklerimizi evde tekrar etmezseniz başarılı olamazsınız.” demeye başlamıştır. Bu konuda çeşitli çalışmalar yapsa da bunun bireysel bir çalışma olarak kaldığını, eğitimin bütün paydaşlarının iş birliği içinde hareket etmesinin önemli olduğunu düşünmeye başlamıştır.

Araştırmacı, yüksek lisans eğitimi sonrasında Erasmus projeleri sayesinde gittiği İspanya, İtalya gibi ülkelerde eğitim öğretim sürecinin sadece sınıfla sınırlandırılmadığını, okul dışı zamanlarda da okulda görülen derslere yönelik çalışmalar yapıldığını görmüştür. Özellikle İspanya’da gözlemlediği bir sınıfta ders öğretmenin ders saatinde çocuklarını okulun yakınındaki bir caddeye çıkartıp caddeden geçen insanlarla röportaj yaptırmasına yönelik konuşma etkinliğini, İtalya’da öğrencilerin okul saatleri dışında öğretmenin planlamasına uygun olarak velileriyle birlikte spor yaptıkları etkinliği çok beğenmiş ve bu gibi etkinliklerin ülkemizde nasıl uygulanabileceğini düşünmeye başlamıştır.

Araştırmacı, doktora eğitimine başladığında danışmanı dünyada eğitim öğretim sürecinin artık okul dışına taştığını ve Türkçe dersinde de dersin yapısı nedeniyle ders dışında yapılabilecek çalışmaların çok etkili olduğunu söylemesi ve bu konuda bir tez çalışması yapılabileceğini belirtmesi üzerine araştırmacı konuyu çok beğenmiş ve alanyazında yaptığı taramalarda konuyla doğrudan ilgili bir çalışmaya rastlayamamıştır. Bunun üzerine araştırmacı, durumu danışmanına söylemiş ve ortaokul Türkçe derslerinde ders dışı etkinliklerin nasıl kullanılabileceğini ortaya koyacak bir çalışma yapılmasına karar verilmiştir.

Araştırmanın konusu belirlendikten sonra yönteminin ne olabileceği ile ilgili araştırmacı çalışmaya başlamış, çalışmanın nasıl uygulanabileceği ile ilgili alan uzmanlarıyla çeşitli görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu dönemde doktora dersi olarak aldığı Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği dersinde eylem araştırmasının ayrıntılarını öğrenmiş ve eğitim öğretim faaliyetlerinde aslında çok işlevsel bir yöntem olduğunu düşünmeye başlamıştır. Bu konuyla ilgili danışmanıyla yaptığı görüşmede danışmanı, eğitim öğretim süreçleri ile ilgili araştırmalarda eylem araştırmasının aslında en uygulanabilir yöntem olduğunu, zaten eylem

araştırmasının alanyazında “öğretmen araştırması” olarak da geçtiğini belirtmiştir. Ayrıca araştırmacının danışmanı, eylem araştırmasının öğrenciyi geliştirme ve süreçte ortaya çıkan sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koyma konusunda etkin bir yöntem olduğunu belirtmiştir. Araştırmacı danışmanı ile yaptığı bu görüşmeden sonra araştırması için en uygun yöntemin eylem araştırması olacağına karar vermiştir.

3.2.2. Araştırma okulunun belirlenmesi

Araştırmacı, danışmanı ile yaptığı görüşme sonucunda uygulamayı hem her şeye daha kolay hâkim olabilmesi hem de işleyişte oluşabilecek aksaklıklara karşı hemen müdahale edebilmesi gibi gerekçelerle kendi okulunda yapmaya karar vermiştir. Bu nedenle önce Okul Müdürü E. ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Okul Müdürü E. ye uygulamanın nasıl olacağı ile ilgili ayrıntılı bilgiler vermiş, Okul Müdürü E. çalışmayı çok beğenmiş ve okul idaresi olarak çalışmanın uygulanması adına ellerinden geleni yapacaklarını belirtmiştir. Ancak Okul Müdürü E. sadece uygulamanın izni konusunda gerekli işlemlerin yapılması gerektiğini, bu konuda kendilerinin de sıkıntı yaşamak istemediklerini belirtmiştir. Araştırmacı, izin konusunda özenli davranacağını, gerekli zamanlarda başvuruları yapacağını belirtmiştir. Araştırmacı, Okul Müdürü E. ile yaptığı görüşmeye yönelik günlüğüne şu şekilde yansımalar yapmıştır:

“Okul Müdürü E.ye önümüzdeki haftalarda, uygun olduğu bir zamanda, okulun genel durumu hakkında görüşme yapıp yapamayacağımızı sordum. Okul Müdürü E. yine ılımlı tavrıyla bundan memnuniyet duyacağını belirtti. Önümüzdeki haftalarda tekrar görüşme yapmayı planlayarak yanından ayrıldım. Okul Müdürü E.nin yanından ayrıldığımda kendimi rahatlamış hissettim. Onun anlayışlı tavrı üzerimdeki yükü kaldırmıştı sanki.” (A.G., 14. 08. 2022)

İki hafta sonra araştırmacı, tekrar Okul Müdürü E. ile okulun durumu hakkında konuşmak üzere buluşmuştur. Bu defa araştırmacı, konuşmayı okul müdürünün de izniyle ses kaydına almak istediğini belirtmiştir. Okul Müdürü E., bunu da gayet olumlu karşılamıştır. Okulun durumu ve Okul Müdürü E.nin ders dışı etkinliklere bakış açısı ile ilgili araştırmacı ve Okul Müdürü E. arasında şu konuşma geçmiştir:

Araştırmacı: Hocam, merhabalar. Görüşmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim.

Okul Müdürü E.: Rica ederim hocam.

Araştırmacı: Öncelikle sizden kendinizi tanıtmanızı isteyeceğim.

Okul Müdürü E.: Merhaba. İsmim E. B., 12 yıldır okul müdürlüğü yapıyorum. Yaklaşık 8 yıldır da bu okulda okul müdürü olarak görev yapmaktayım. Daha önce çeşitli köy okullarında idarecilik yaptım. Meslek hayatında ise 22. seneyi çalışıyorum.

Araştırmacı: Teşekkür ederim hocam. Okul hakkında genel bir bilgi verebilir misiniz?

Okul Müdürü E.: Okulumuz 24 derslikli bir ortaokuldur. 1557 öğrencimiz var. 43 ortaokul şubesi, 3 ana sınıfı şubesi ve 4 de özel eğitim şubemiz var. Ayrıca, çok amaçlı salonumuz, spor salonumuz, görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım atölyemiz, müzik sınıfımız, kütüphanemiz mevcut. Sabahçı öğlenci şeklinde ikili eğitim yapıyoruz. 88 öğretmenimiz ve 5 idarecimiz olmak üzere toplam 93 personele sahibiz.

Araştırmacı: Verdiğiniz bilgiler için tekrar teşekkür ederim hocam. Bir de okul genelinde yapılan ders dışı ya da okul dışı etkinlikleri sormak istiyorum. Okulda bu etkinliklere zaman ayırıyor musunuz? Bu konudaki fikirlerinizi almak isterim.

Okul Müdürü E.: Ders dışı etkinliklere okul olarak zaman ayırıyoruz tabi ki. İl içi ve il dışı geziler, tiyatro, sinema gibi etkinliklere zaman ayırmaya çalışıyoruz. Özellikle il dışı gezilere daha çok zaman ayırdığımızı söyleyebilirim. Örneğin, geçen yıl il dışına 12 gezi düzenledik. Elimizden geldiğince okul genelinde bunun gibi ders dışı etkinliklere ağırlık vermeye çalışıyoruz.

Araştırmacı: İlginiz ve verdiğiniz bilgilerden dolayı teşekkür ediyorum hocam.

Okul Müdürü E.: Ne demek, ben teşekkür ederim. (Ses Kaydı, 29.08.2022)

Okul Müdürü E.nin ılımlı tavrı ve araştırmacının da bu okulda Türkçe öğretmeni olarak görev yapması nedeniyle araştırmanın uygulama bölümünün bu okulda yapılmasına karar verilmiştir. Buna göre, uygulamanın yapıldığı okul orta sosyoekonomik düzeydeki ailelerin yaşadığı bir çevrede bulunan, zemin kat hariç iki kattan oluşan bir okuldur. Okulda ikili öğretim yapılmakta, 7. ve 8. sınıflar 07.30 – 13.10 saatleri arasında, 5. ve 6. sınıflar ise 13.20 – 19.00 saatleri arasında ders görmektedir. Okul, bölgenin gözde okullarından biridir ve çevredeki birçok velinin öğrencisini öncelikli yazdırmak istediği birkaç okuldan biri olarak dikkat çekmektedir. Her yıl 5. sınıflarda iki yabancı dil ağırlıklı sınıf açılmakta ve bu sınıflarda İngilizce ağırlıklı dersler verilmektedir. Ayrıca okul, sınavla öğrenci alan çeşitli liselere öğrenci yerleştirmede ise ilçe ortalamasının üzerinde bir başarıya sahiptir. Okul, aynı zamanda spor ve zekâ oyunları turnuvalarında; şiir, münazara ve resim yarışmalarında; çeşitli bilimsel faaliyetlerde birçok başarı elde etmiştir. Uygulamanın yapıldığı okulla ilgili görsele aşağıda yer verilmiştir.

Fotoğraf 3.1. Uygulamanın yapıldığı okul.

3.2.3. Araştırma sınıfının belirlenmesi

Araştırmacı, Türkçe dersindeki etkinlikleri yapmak istemeyen, okul dışındaki zamanlarını kullanma konusunda sorun yaşayan ve velilerin de bu durumdan rahatsız olduğu bir sınıfta uygulama yapmak istemiştir. Bu nedenle, 2022-2023 eğitim öğretim yılının başında yapılan Türkçe öğretmenleri okul zümre toplantısında ders dağılımı yapılırken 7. sınıflardan ders almak istediğini ve uygulama yapmak için gerekli şartların ne olduğunu araştırmacı, diğer Türkçe öğretmenlerine anlatmıştır ancak öğretmenlerin birçoğu 7. sınıfların dersine girmek istediği ve herkesin kendine göre haklı gerekçeleri olduğu için ders dağılımı konusunda kura çekilmesine karar verilmiştir. Araştırmacı, bu durumun oluşumunu günlüğünde şu şekilde yansıtmıştır:

“Danışmanımla yaptığım görüşmede 7. sınıflarla uygulama yapmamın daha uygun olacağına karar vermiştik. Bu nedenle, sene başı yapılan Türkçe öğretmenleri zümre toplantısında bu sene uygulama yapacağımı ve 7. sınıflarla çalışmak istediğimi söyledim. Ancak öğretmenlerin birçoğu 7. sınıf istiyordu ve herkesin de kendine göre haklı sebepleri vardı. Bu nedenle kura çekilmesinin daha adil olacağına karar verdik. Ortak karar sonucu çekilen kurada sabahçı oldum ve 7/D ile 7/H sınıfının Türkçe dersleri bana verildi. Okul açılınca bu sınıflarla çalışma yürütüp yürütemeyeceğime karar vereceğim. Bunun için velilerle de görüşmem gerekiyor. Bu sınıflarla gerekli iletişimi sağlayamazsam diğer sınıflarla ya da diğer okullarla görüşmem gerekecek. Bakalım neler olacak?” (A.G., 05.09.2022-15.13)

Araştırmacı, eğitim-öğretim dönemi başladığında 7/H sınıfının 7/D sınıfına göre akademik başarısı daha düşük bir sınıf olduğunu ancak 7/D’deki öğrencilerin birçoğunun Türkçe dersindeki etkinlikleri yapmak istemediklerini, etkinliklerin önemsiz olduğunu

düşündüklerini gözlemlemiştir. Birkaç öğrenciyle yaptığı görüşme de bu görüşünü doğrulamıştır. Araştırmacının öğrencilerle arasında geçen konuşma şu şekildedir:

Araştırmacı: Ö3, çok başarılı bir öğrencisin. Geçen sene okul birincisi olmuşsun ama derste etkinlikleri yaparken seni isteksiz görüyorum.

Ö3: Evet, hocam. Haklısınız. Etkinlikleri sıkıcı buluyorum açıkçası ve bana faydasının olmadığını düşünüyorum.

Ö9: Evet hocam ya. Ö3'e katılıyorum. Etkinlikler hep aynı ve bazen gerçekten anlamakta bile zorlanıyorum.

Araştırmacı: Peki bazen ödev veriyorum. Özellikle yazma etkinliklerini evde yapmanız için ancak yapan çok az oluyor. Bunun sebebi etkinlikleri sevmemek mi yoksa yapmak istememek mi?

Ö16: Hocam o verdiğiniz ödevleri en çok yapmayan benim galiba. Ben kendi adıma cevap verecek olursam okulda yeterince yoruluyorum. Eve gidince de defter kitap açmak içimden gelmiyor.

Araştırmacı: Peki annen ya da baban, senin hiç ödevin yok mu, diye sormuyorlar mı?

Ö16: Soruyorlar hocam. Ben de yok diyorum (gülerek).

Ö14: Aaa, Ö16 ailene yalan söylememelisin bence!..

Ö16: Sen de ödevlerini hep okulda yapıyorsun ama!..

Ö14: Ama yapıyorum sonuçta.

Araştırmacı: Peki Ö14, sana ailen ödevlerin var mı diye sormuyor mu?

Ö14: Soruyorlar öğretmenim. Ben de yaptım diyorum. Yalan değil, sonuçta okulda da olsa yapıyorum (gülerek). (Ses Kaydı, 29.09.2022)

Araştırmacı, öğrencilerle arasında geçen yukarıdaki konuşmadan sonra sınıf rehber öğretmeni Öğretmen H. ile de görüşmeye karar vermiştir. Bunun için Öğretmen H. görüşme isteğini kabul etmiş ve boş derste öğretmenler odasında Öğretmen H. ile araştırmacı arasında kısa bir görüşme gerçekleşmiştir. Araştırmacı, görüşme ile ilgili izlenimlerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

“Bugün 7/D sınıf rehber öğretmeni Öğretmen H. ile bir görüşme yaptım. Bu görüşme ayaküstü sohbet niteliğindeydi. Öğretmen H., 5. sınıftan beri sınıfın rehber öğretmenliğini yaptığını, bu nedenle hem öğrencileri hem de velileri iyi tanıdığını söyledi. Öğretmen H. ye yapacağım uygulama ile ilgili ayrıntıları anlattım. Öğretmen H. güzel bir uygulama olacağını hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin uygulamaya

katılacağını düşündüğünü belirtti. Aynı zamanda haftaya veli toplantısı yapacağını ve bu toplantıda velilere araştırmanın ayrıntıları ile ilgili bilgi verebileceğini belirtti. Öğretmen H. oldukça anlayışlı davrandı. Uygulama sürecinde de aynı anlayışı göstereceğini düşünüyorum.” (A.G., 6.10.2022)

Araştırmacı, Öğretmen H. ile yaptığı görüşmeden olumlu düşüncelerle ayrılmış ve bir hafta sonra yapılacak veli toplantısına katılma ve burada çalışmanın içeriği ile ilgili velilere bilgi verme kararı almıştır. Bir hafta sonra Öğretmen H. araştırmacıyı aramış ve veli toplantısının saat 12.00’de okulun çok amaçlı salonunda yapılacağını belirtmiştir.

Araştırmacı, toplantı başladıktan sonra çok amaçlı salona inmiş ve sınıfın veli toplantısına katılmıştır. Araştırmacı, veli toplantısı ile ilgili günlüğüne şunları yansıtmıştır:

“Toplantı 12.00’de başlamıştı. Ben de 12.10’da okulun çok amaçlı salonunda yapılan toplantıya katıldım. Öğretmen H.’nin daveti üzerine sahneye çıkıp velilere kendimi tanıttım ve çalışmanın içeriği, çalışmanın öğrencilere ve kendilerine neler katacağı gibi birçok konuda yaklaşık 10 dakika süren bir sunum yaptım. Tabi bu çalışmayı yapmak için onların katılmayı istemesinin ve izin vermesinin önemini vurguladım. Velilerden biri söz alarak çalışmayı çok beğendiğini, elinden gelen desteği göstereceğini belirtti.” (A.G., 13.10.2022)

İyi izlenimlerle toplantıdan ayrılan araştırmacı bir gün sonra Öğretmen H. ile tekrar görüşmüştür. Öğretmen H., veli toplantısından sonra birkaç velinin öğrencilerin böyle bir uygulamaya katılmasını kesinlikle istediklerini belirttiğini ve velilerden çok iyi dönüşler aldığını söylemiştir ancak sınıfta yabancı uyruklu bir öğrencinin olduğunu, bu öğrencinin Türkçe okuyup anlamakta zorlandığını belirtmiş ve ailenin de bu öğrencinin uygulamaya alınmasını istemediğine yönelik veliyle görüşme yaptığını söylemiştir. Araştırmacı, yabancı uyruklu öğrencinin çalışma kapsamına alınmayacağını Öğretmen H.’ye söylemiştir.

Araştırmacı, danışmanına uygulama sınıfını belirlerken yaşadıklarını anlatmış, danışmanının da onay vermesiyle uygulamanın 7/D sınıfında yapılmasına karar verilmiştir.

Uygulamanın yapıldığı 7/D sınıfı okulun birinci katında mescit için ayrılan bölümün yanında bulunmaktadır. Sınıfta akıllı tahta, öğretmen masası ve sandalyesi, sıralar, küçük bir kitaplık ve panolar vardır. Okulda ikili öğretim yapıldığı için sınıf malzemeleri 5/D sınıfı

öğrencileriyle birlikte kullanılmaktadır. Sınıf sıraları geleneksel düzenle dizilmiştir. Fotoğraf 3.2’de sınıfın oturma düzeni ve genel durumu görselleştirilmiştir.

Fotoğraf 3.2. Uygulamanın yapıldığı sınıf.

7/D sınıfında 20 kız, 10 erkek olmak üzere toplam 30 öğrenci vardır. Ancak bir velinin yabancı uyruklu olmaları nedeniyle çocuğunun dil sorunu olduğunu belirtmesi ve bu nedenle çocuğunun çalışmaya katılmasını istememesi üzerine bir erkek öğrenci çalışmaya dâhil edilmemiştir. Çünkü her araştırmada olduğu gibi eylem araştırmasında da katılım gönüllülük esasına dayanır (Thorne ve Qiang, 1996). Buna göre araştırmanın verileri 20 kız ve 9 erkek olmak üzere toplam 29 öğrenciden toplanmıştır.

Araştırmacı, MEB’e araştırma izni için başvuru yapmış ve izin çıktıktan sonra öğrencilerin velilerinden hem kendilerinin hem de çocuklarının uygulamaya katılmalarına yönelik izin almıştır. Araştırmacının kişisel bilgi formuyla ve öğrenci, öğretmen ve velilerle yaptığı görüşmelerle katılımcılar hakkında ulaştığı bilgiler aşağıda verilmiş ve Tablo 3.1’de bu bilgiler özetlenmiştir.

Ö1: Dört çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğu olan Ö1, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birliktedir. Annesi ilkokul mezunu ev hanımı, babası lise mezunu işçidir. Ailesinin gelir durumu iyidir ve Ö1’in evinde kendine ait bir odası, akıllı telefonu, tableti ve bilgisayarı vardır. Ayrıca evinde internet bağlantısı ve kitaplık bulunmaktadır. Ö1, internete daha çok sosyal medyada dolaşmak için bağlanmakta, ayrıca ödevlerini genellikle internette yararlanarak yapmaktadır. Okul dışındaki zamanının çoğunu futbol oynayarak geçirmektedir. Çünkü Ö1, bir futbol kulübünün alt yaş kategorisinde oynamaktadır. Ayrıca Ö1’e okul dışında dersleri konusunda annesi yardımcı olmaktadır.

Ö2: İki çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olan Ö2, 12 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi yüksek lisans mezunu öğretmen, babası ise üniversite mezunu avukattır. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö2'nin evinde kendine ait bir odası, kitaplığı, akıllı telefonu, tableti ve bilgisayarını vardır. Ayrıca evinde internet bağlantısı bulunan Ö2, interneti daha çok arkadaşlarıyla iletişim kurmak için kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini de en çok internetten yardım alarak yapan Ö2, okul dışındaki zamanının çoğunu ödev yaparak geçirmektedir. Ayrıca, Ö2 okul dışında, dersleri konusunda daha çok özel ders öğretmeninden yardım almaktadır.

Ö3: İki çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olan Ö3, 13 yaşındadır. Annesi, babası sağ ve birlikte. Annesi ilköğretim mezunu ev hanımı, babası üniversite mezunu işçidir. Ailesinin gelir durumu orta olan Ö3'ün evinde kendine ait bir odası, kitaplığı ve tableti vardır. Ayrıca evinde internet bağlantısı bulunan Ö3, interneti daha çok ders çalışmak amacıyla kullanmaktadır. Araştırma ve ödevlerini yaparken en çok internetten yardım alan Ö3, okul dışındaki zamanının çoğunluğunu ödev yaparak geçirmektedir. Ayrıca Ö3 okul dışında, dersleri konusunda daha çok ağabeyinden yardım almaktadır.

Ö4: Üç çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olan Ö4, 12 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi üniversite mezunu ev hanımı, babası ise üniversite mezunu işletmecidir. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö4'ün evinde kendine ait bir odası, akıllı telefonu, tableti ve bilgisayarını vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık bulunan Ö4, interneti daha çok ders çalışmak amacıyla kullanmaktadır. Araştırma ve ödevlerini yaparken en çok internetten yardım alan Ö4, okul dışındaki vaktinin çoğunu ödev yaparak geçirmektedir. Ayrıca, Ö4 okul dışında, dersleri konusunda daha çok annesinden yardım almaktadır.

Ö5: İki çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olan Ö5, 12 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi yüksek lisans mezunu öğretmen, babası üniversite mezunu makine mühendisidir. Ailesinin gelir durumu çok iyi olan Ö5'in evinde kendine ait bir odası, kitaplığı, akıllı telefonu, tableti, bilgisayarını vardır. Evinde internet bağlantısı bulunan Ö5, interneti daha çok sosyal medyada gezinmek amacıyla kullanmaktadır. Araştırma ve ödevlerini yaparken en çok internetten yardım alan Ö5, okul dışındaki zamanının çoğunu internette gezinerek geçirmektedir. Ayrıca Ö5, okul dışında dersleri konusunda daha çok annesinden yardım almaktadır.

Ö6: İki çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olan Ö6, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi lise mezunu ev hanımı, babası üniversite mezunu işçidir. Ailesinin gelir durumu orta olan Ö6'nın evinde kendine ait bir odası yoktur. Ancak evinde internet bağlantısı ve kitaplık vardır. Kendine ait akıllı telefonu, tableti ya da bilgisayar olmayan Ö6, ağabeyine ait bilgisayar, anne ve babasına ait akıllı telefonu kullanmaktadır. Ayrıca evdeki interneti daha çok sosyal medyada gezinmek için kullanan Ö6, araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için de en çok internetten yararlanmaktadır. Ö6, okul dışındaki vaktinin çoğunu ödev yaparak geçirir ve ona okul dışında dersleri konusunda yardımcı olan biri yoktur.

Ö7: Dört çocuklu bir ailenin üçüncü çocuğu olan Ö7, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi ilköğretim mezunu ev hanımı, babası ortaokul mezunu işçidir. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö7'nin evinde kendine ait bir odası, bilgisayar ve tableti vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık bulunan Ö7, interneti daha çok ders çalışmak amacıyla kullanmakta, araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için de en çok interneti kullanmaktadır. Okul dışındaki vaktinin çoğunu kitap okuyarak geçiren Ö7'ye okul dışında dersleri konusunda en çok ablası yardımcı olmaktadır.

Ö8: Üç çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olan Ö8, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi lise mezunu güvenlik görevlisi, babası lise mezunu kamu çalışandır. Ailesinin gelir durumu orta olan Ö8'in evde kendine ait bir odası, akıllı telefonu, tableti ve bilgisayar yoktur. Ancak evinde internet bağlantısı ve kitaplık vardır. Ö8, internete bağlanmak için anne ya da babasına ait akıllı telefonu veya ağabeyine ait bilgisayar kullanmaktadır. Okul dışındaki vaktinin çoğunu ödev yaparak geçiren Ö8'e okul dışında, dersleri konusunda yardımcı olan herhangi biri yoktur.

Ö9: Ailesinin tek çocuğu olan Ö9, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve ayrıdır. Annesi üniversite mezunu öğretmen, babası üniversite mezunu sağlık memurudur. Annesiyle yaşayan Ö9'un ailesinin gelir durumu iyidir, kendisine ait bir odası ve tableti vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık olan Ö9, interneti daha çok ödevlerini ve araştırmalarını yapmak amacıyla kullanmaktadır. Okul dışındaki vaktinin çoğunu internette gezinerek geçiren Ö9'a okul dışında, dersleri konusunda annesi yardımcı olmaktadır.

Ö10: Üç çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olan Ö10, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi lise mezunu ev hanımı, babası üniversite mezunu öğretmendir. Ailesinin gelir durumu orta olan Ö10'un evinde kendine ait bir odası yoktur. Ancak evinde

internet bağlantısı, kitaplık ve kendine ait bir akıllı telefonu vardır. İnterneti daha çok sosyal medyada gezinmek amacıyla kullanan Ö10, araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için de en çok internetten yararlanmaktadır. Okul dışındaki vaktinin çoğunu dinlenerek geçiren Ö10'a okul dışında, dersleri konusunda yardımcı olan herhangi biri yoktur.

Ö11: İki çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olan Ö11, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi üniversite mezunu avukat, babası lise mezunu işçidir. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö11'in evinde kendine ait bir odası yoktur ancak kendine ait akıllı telefonu ve tableti vardır. Evinde kitaplık olan ancak internet bağlantısı olmayan Ö11, internete bağlanmak için mobil bağlantı yolunu tercih etmektedir. İnterneti daha çok sosyal medyada gezinmek amacıyla kullanan Ö11, araştırma ve ödevlerini yapmak için en çok evdeki kütüphaneden yararlanmaktadır. Okul dışındaki zamanının çoğunu internette gezinerek geçiren Ö11'e okul dışında, dersleri konusunda daha çok annesi yardımcı olmaktadır.

Ö12: İki çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olan Ö12, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi ortaokul mezunu ev hanımı, babası üniversite mezunu memurdur. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö12'nin evinde kendine ait bir odası yoktur. Evinde kitaplık da bulunmayan Ö12'nin evinde internet bağlantısı, kendine ait akıllı telefonu ve tableti vardır. İnterneti daha çok araştırma ve ödev yapmak amacıyla kullanan Ö12, okul dışındaki vaktinin çoğunu internette gezinerek geçirmektedir. Ö12'ye okul dışında, dersleri konusunda yardımcı olan herhangi biri yoktur.

Ö13: Üç çocuklu bir ailenin üçüncü çocuğu olan Ö13, 12 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi ilköğretim mezunu ev hanımı, babası ise lise mezunu güvenlik görevlisidir. Ailesinin gelir durumu orta olan Ö13'ün evinde kendine ait bir odası ve akıllı telefonu vardır. Ayrıca evinde internet bağlantısı ve kitaplık bulunan Ö13, interneti daha çok oyun oynamak amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için ise internetten yardım alan Ö13, okul dışındaki vaktinin çoğunu kitap okuyarak geçirmektedir. Ö13'e okul dışında, dersleri konusunda ablası yardımcı olmaktadır.

Ö14: Ailesinin tek çocuğu olan Ö14, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi yüksek lisans mezunu mühendis, babası ise üniversite mezunu bankacıdır. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö14'ün evde kendine ait bir odası, akıllı telefonu, tableti ve bilgisayarını vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık olan Ö14, interneti daha çok ders çalışmak amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için en çok internetten

yararlanan Ö14, okul dışındaki zamanının çoğunu derslerine çalışarak geçirmektedir. Ö14'e okul dışında dersleri konusunda daha çok annesi yardımcı olmaktadır.

Ö15: İki çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olan Ö15, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi üniversite mezunu öğretmen, babası üniversite mezunu kamu çalışanıdır. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö15'in evinde kendine ait bir odası, akıllı telefonu ve tableti vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık olan Ö15, interneti daha çok ders çalışmak amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yaparken daha çok internetten yardım alan Ö15, okul dışındaki zamanının çoğunu derslerine çalışarak geçirmektedir. Ö15'e okul dışında, dersleri konusunda yardımcı olan herhangi biri yoktur.

Ö16: Üç çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olan Ö16, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi ortaokul mezunu ev hanımı, babası üniversite mezunu polis memurudur. Ailesinin gelir durumu orta olan Ö16'nın evde kendine ait odası, akıllı telefonu ve bilgisayarı vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık olan Ö16, interneti daha çok oyun oynamak amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yaparken daha çok internetten yardım alan Ö16, okul dışındaki vaktinin çoğunu oyun oynayarak geçirmektedir. Ö16'ya okul dışında dersleri konusunda daha çok annesi yardımcı olmaktadır.

Ö17: İki çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olan Ö17, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi ortaokul mezunu ev hanımı, babası yüksek lisans mezunu öğretmendir. Ailesinin gelir durumu orta olan Ö17'nin evinde kendine ait odası, bilgisayarı ve tableti vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık olan Ö17, interneti daha çok sosyal medyada gezinmek amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yaparken genellikle internetten yararlanan Ö17, okul dışındaki zamanının çoğunu ders çalışarak geçirmektedir. Ö17'ye okul dışında dersleri konusunda daha çok babası yardımcı olmaktadır.

Ö18: İki çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olan Ö18, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi lise mezunu işçi, babası üniversite mezunu muhasebecidir. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö18'in evinde kendine ait bir odası yoktur. Ancak kendine ait akıllı telefonu, tableti ve bilgisayarı vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık bulunan Ö18, interneti daha çok ödev ve araştırma yapmak amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için daha çok okul kütüphanesinden yararlanan Ö18, okul dışındaki vaktinin çoğunu spor yaparak geçirmektedir. Okul dışında dersleri konusunda Ö18'e özel ders öğretmeni yardımcı olmaktadır.

Ö19: Üç çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olan Ö19, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi yüksek lisans mezunu öğretmen, babası doktora mezunu öğretim üyesidir. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö19'un evinde kendine ait odası vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık bulunan Ö19, internete bağlanmak için annesine ait akıllı telefonu ya da babasına ait tableti kullanmaktadır. İnterneti daha çok arkadaşlarıyla iletişim kurmak için kullanan Ö19, araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için de en çok internetten yararlanmaktadır. Okul dışındaki zamanının çoğunu ödev yaparak geçiren Ö19'a okul dışında, dersleri konusunda daha çok annesi yardımcı olmaktadır.

Ö20: İki çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olan Ö20, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi ilköğretim mezunu ev hanımı, babası ortaokul mezunu işçidir. Ailesinin gelir durumu orta olan Ö20'nin evinde kendine ait odası, akıllı telefonu ve bilgisayar vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık bulunan Ö20, interneti daha çok sosyal medyada gezinmek amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için internetten yararlanan Ö20, okul dışındaki zamanının çoğunu internette gezinerek geçirmektedir. Ö20'ye okul dışında, dersleri konusunda daha çok annesi yardımcı olmaktadır.

Ö21: Üç çocuklu bir ailenin üçüncü çocuğu olan Ö21, 12 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi üniversite mezunu hemşire, babası doktora mezunu veteriner hekimdir. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö21'in evinde kendine ait bir odası ve tableti vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık bulunan Ö21, interneti daha çok oyun oynamak amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için internetten yararlanan Ö21, okul dışında kalan vaktinin çoğunu internette gezinerek geçirmektedir. Ö21'e okul dışında dersleri konusunda daha çok ağabeyi yardımcı olmaktadır.

Ö22: İki çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olan Ö22, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi lise mezunu kamu çalışanı, babası ilköğretim mezunu işçidir. Ailesinin gelir durumu orta olan Ö22'nin evinde kendine ait odası ve kitaplığı yoktur. Ancak kendine ait akıllı telefonu, tableti ve bilgisayar vardır. Evinde internet bağlantısı bulunan Ö22, interneti daha çok arkadaşlarıyla iletişim kurmak amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için daha çok internetten yararlanan Ö22, okul dışında kalan vaktinin çoğunu oyun oynayarak geçirmektedir. Ö22'ye okul dışında, dersleri konusunda yardımcı olan herhangi biri yoktur.

Ö23: İki çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olan Ö23, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi lise mezunu ev hanımı, babası üniversite mezunu öğretmendir. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö23'ün evinde kendine ait bir odası yoktur ancak kendine ait akıllı telefonu ve tableti vardır. Ayrıca evde internet bağlantısı ve kitaplık bulunan Ö23, interneti daha çok oyun oynamak amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için en çok internetten yardım alan Ö22, okul dışındaki vaktinin çoğunu ödev yaparak geçirmektedir. Ö23'e okul dışında, dersleri konusunda daha çok babası yardımcı olmaktadır.

Ö24: Ailesinin tek çocuğu olan Ö24, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi ortaokul mezunu işçi, babası üniversite mezunu işçidir. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö24'ün evde kendine ait bir odası, akıllı telefonu ve bilgisayar vardır. Evinde internet bağlantısı olan ancak kitaplık bulunmayan Ö24, interneti daha çok oyun oynamak amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için en çok interneti kullanan Ö24, okul dışındaki zamanının çoğunu ödev yaparak geçirmektedir. Ö24'e okul dışında, dersleri konusunda yardımcı olan biri yoktur.

Ö25: İki çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olan Ö25, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi ortaokul mezunu ev hanımı, babası lise mezunu makine teknisyenidir. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö25'in evinde kendine ait bir odası, akıllı telefonu, bilgisayar ve tableti vardır. Evinde internet bağlantısı olan ancak kitaplık olmayan Ö25, interneti daha çok sosyal medyada gezinmek amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için en çok internetten yardım alan Ö25, okul dışındaki vaktinin çoğunu dinlenerek geçirmektedir. Ö25'e okul dışında, dersleri konusunda yardımcı olan herhangi biri yoktur.

Ö26: İki çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olan Ö26, 12 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi üniversite mezunu öğretmen, babası üniversite mezunu elektrik elektronik mühendisidir. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö26'nın evinde kendine ait odası, bilgisayar ve tableti vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık bulunan Ö26, interneti daha çok ders çalışmak amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yaparken en çok internetten yararlanan Ö26, okul dışında kalan vaktinin çoğunu internette gezinerek geçirmektedir. Ö26'ya okul dışında, dersleri konusunda daha çok annesi yardımcı olmaktadır.

Ö27: İki çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olan Ö27, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birlikte. Annesi üniversite mezunu sağlık teknikeri, babası üniversite mezunu memurdur. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö27'nin evinde kendine ait odası, akıllı telefonu ve

bilgisayarı vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık olan Ö27, interneti daha çok sosyal medyada gezinmek amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için en çok interneti kullanan Ö27, okul dışında kalan vaktinin çoğunu internette gezinerek geçirmektedir. Ö27'ye okul dışında, dersleri konusunda daha çok özel ders öğretmeni yardımcı olmaktadır.

Ö28: İki çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olan Ö28, 13 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birliktedir. Annesi ortaokul mezunu ev hanımı, babası lise mezunu işçidir. Ailesinin gelir durumu orta olan Ö28'in evinde kendine ait odası, bilgisayar ve tableti vardır. Evinde internet bağlantısı ve kitaplık olan Ö28, interneti daha çok ders çalışmak amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için en çok internetten yararlanan Ö28 okul dışında kalan vaktinin çoğunu ders çalışarak geçirmektedir. Ö28'e okul dışında, dersleri konusunda daha çok annesi yardımcı olmaktadır.

Ö29: İki çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olan Ö29, 12 yaşındadır. Annesi ile babası sağ ve birliktedir. Annesi lise mezunu ev hanımı, babası lise mezunu işçidir. Ailesinin gelir durumu iyi olan Ö29'un kendine ait odası, akıllı telefonu ve bilgisayar vardır. Evinde internet bağlantısı olan ancak kitaplık olmayan Ö29, interneti daha çok ders çalışmak amacıyla kullanmaktadır. Araştırmalarını ve ödevlerini yapmak için de daha çok internetten yararlanan Ö29, okul dışında kalan vaktinin çoğunu derslerine çalışarak geçirmektedir. Okul dışında, dersleri konusunda Ö29'a daha çok annesi yardımcı olmaktadır.

Tablo 3.1. Uygulamaya katılan öğrencilere ait bilgiler.

	Cinsiyet	Yaş	Annesinin eğitim durumu-mesleği	Babasının eğitim durumu-mesleği	Ailesinin gelir durumu	Kendine ait odası var/yok	Evinde kitaplık var/yok	Evinde internet bağlantısı var/yok	Kendine ait akıllı telefon, bilgisayar, tablet olma durumu	Okul dışında, dersleri konusunda yardımcı olan kişi
Ö1	Erkek	13	İlkokul-Ev Hanımı	Lise-İşçi	İyi	Var	Var	Var	Akıllı telefon Bilgisayar Tablet	Anne
Ö2	Kız	12	Yüksek Lisans-Öğretmen	Üniversite-Avukat	İyi	Var	Var	Var	Akıllı telefon Bilgisayar Tablet	Özel ders öğretmeni
Ö3	Erkek	13	İlkokul-Ev Hanımı	Üniversite-İşçi	Orta	Var	Var	Var	Tablet	Ağabey
Ö4	Kız	12	Üniversite-Ev Hanımı	Üniversite-İşletmeci	İyi	Var	Var	Var	Akıllı telefon Bilgisayar Tablet	Anne
Ö5	Kız	12	Yüksek Lisans-Öğretmen	Üniversite-Makine Mühendisi	İyi	Var	Var	Var	Akıllı telefon Bilgisayar Tablet	Anne
Ö6	Kız	13	Lise-Ev Hanımı	Üniversite-İşçi	Orta	Yok	Var	Var	Yok	Yok
Ö7	Kız	13	İlkokul-Ev Hanımı	Ortaokul-İşçi	İyi	Var	Var	Var	Bilgisayar Tablet	Abla

Ö8	Kız	13	Lise-Güvenlik Görevlisi	Lise-Kamu Çalışanı	İyi	Var	Var	Var	Yok	Yok
Ö9	Kız	13	Üniversite-Öğretmen	Üniversite-Sağlık Memuru	İyi	Var	Var	Var	Tablet	Anne
Ö10	Kız	13	Lise-Ev Hanımı	Üniversite-Öğretmen	Orta	Yok	Var	Var	Akıllı telefon	Yok
Ö11	Kız	13	Üniversite-Avukat	Lise-İşçi	İyi	Yok	Var	Yok	Akıllı telefon Tablet	Anne
Ö12	Erkek	13	Ortaokul-Ev Hanımı	Üniversite-Memur	İyi	Yok	Yok	Var	Akıllı telefon Tablet	Yok
Ö13	Kız	12	İlkokul-Ev Hanımı	Lise-Güvenlik Görevlisi	Orta	Var	Var	Var	Akıllı telefon	Abla
Ö14	Kız	13	Yüksek Lisans-Mühendis	Üniversite-Bankacı	İyi	Var	Var	Var	Akıllı telefon Bilgisayar Tablet	Anne
Ö15	Kız	13	Üniversite-Öğretmen	Üniversite-Memur	İyi	Var	Var	Var	Akıllı telefon Tablet	Yok
Ö16	Erkek	13	Ortaokul-Ev Hanımı	Üniversite-Polis Memuru	Orta	Var	Var	Var	Akıllı telefon Bilgisayar	Anne
Ö17	Kız	13	Ortaokul-Ev Hanımı	Yüksek Lisans-Öğretmen	Orta	Var	Var	Var	Bilgisayar Tablet	Baba
Ö18	Erkek	13	Lise-İşçi	Üniversite-Muhasebeci	İyi	Yok	Var	Var	Akıllı telefon Bilgisayar Tablet	Özel ders öğretmeni
Ö19	Kız	13	Yüksek Lisans-Öğretmen	Doktora-Öğretim Üyesi	İyi	Var	Var	Var	Yok	Anne
Ö20	Kız	13	İlkokul-Ev Hanımı	Ortaokul-İşçi	Orta	Var	Var	Var	Akıllı telefon Bilgisayar	Ağabey
Ö21	Erkek	12	Üniversite-Hemşire	Doktora-Veteriner Hekim	İyi	Var	Var	Var	Tablet	Ağabey
Ö22	Erkek	13	Lise-Kamu Çalışanı	İlkokul-İşçi	Orta	Yok	Yok	Var	Akıllı telefon Bilgisayar Tablet	Yok
Ö23	Erkek	13	Lise-Ev Hanımı	Üniversite-Öğretmen	İyi	Yok	Var	Var	Akıllı telefon Tablet	Baba
Ö24	Erkek	13	Ortaokul-İşçi	Üniversite-İşçi	İyi	Var	Yok	Var	Akıllı telefon Bilgisayar	Yok
Ö25	Kız	13	Ortaokul-Ev Hanımı	Lise-Makine Teknisyeni	İyi	Var	Yok	Var	Akıllı telefon Bilgisayar Tablet	Yok
Ö26	Kız	12	Üniversite-Öğretmen	Üniversite-Mühendis	İyi	Var	Var	Var	Bilgisayar Tablet	Anne
Ö27	Kız	13	Üniversite-Sağlık Teknikeri	Üniversite-Memur	İyi	Var	Var	Var	Akıllı telefon Bilgisayar	Özel ders öğretmeni
Ö28	Kız	13	Ortaokul-Ev Hanımı	Lise-İşçi	Orta	Var	Var	Var	Bilgisayar Tablet	Anne
Ö29	Kız	12	Lise-Ev Hanımı	Lise-İşçi	İyi	Var	Yok	Var	Akıllı Telefon Bilgisayar	Anne

3.2.4. Verilerin toplanması

“Eylem araştırmalarında uygulayıcı aynı zamanda araştırmacı olduğu için araştırmacı uygulamayı sürdürürken aynı zamanda belirlediği soruna ilişkin veri toplamayı da başarabilmelidir” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 321). Araştırmacının hem uygulamayı yapıp hem de belirlediği soruna ilişkin veri toplayabilmesi için “önce toplanacak veri türüne daha sonra ise verilerin nasıl ve ne sıklıkla toplanacağına karar vermesi” gerekir (Gürgür, 2019, s. 62).

Eylem araştırmalarında problemi çözmeye yönelik eyleme karar vermeden önce veri çeşitlemesi (üçleme: en az üç farklı kaynaktan veri toplama) yapılacağını unutmamak gerekir. Yapılan araştırmada farklı zamanlarda, farklı mekânlarda ve farklı yöntemlerle toplanan veriler araştırma verilerinin güvenilirliğini artıracaktır (Kuzu, 2009; Johnson, 2019; Ocak ve Baysal, 2020).

“Eylem araştırmalarında her yansıtmadan sonra istenilen gelişim elde edilene kadar planlar, uygulamalar, gözlemler ve yansitmalar tekrarlanarak devamlılık sağlanmalıdır” (Örücü, 2018, s. 359). Bu nedenle, eylem araştırmasının uygulama şeklinden dolayı veri toplama araçlarının belirlenmesi ve uygulanması ile ilgili kararlar eylem araştırmasının bütün aşamalarında yeniden değerlendirilmiştir. Araştırmanın temel veri kaynakları araştırmacı, öğrenciler, gözlemci öğretmen, öğrenci velileri, uygulama sınıfının dersine giren diğer ders öğretmenleri ve geçerlik komitesi üyeleri olmuştur.

Araştırmanın verileri araştırmacı, öğrenci, gözlemci ve veli günlükleri ile öğrencilerle uygulamadan önce ve her eylem planından sonra yapılan görüşmelerle, veli ile uygulamadan önce ve her eylem planından sonra yapılan görüşmelerle, araştırmanın yapılacağı sınıfta derse giren branş öğretmenleriyle yapılan görüşmelerle, her etkinlikten sonra öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri istenen öz değerlendirme formlarıyla ve kişisel bilgi formuyla toplanmıştır.

Araştırmada verilerin toplanması sürecinde belirli bir planlamaya göre ilerlenmiştir. Buna göre, uygulama başlamadan önce gerekli izinler alınmış ve hem velilere hem de öğrencilere uygulama öncesi görüşme formu dağıtılmıştır. Ardından uygulama sınıfı olan 7/D sınıfının dersine giren branş öğretmenlerine de görüşme formları dağıtılmış ve onlardan bu formları doldurmaları istenmiştir. Dağıtılan bu formlar, bir haftada toplanmıştır. Formu teslim etmeyen öğretmenlerle de araştırma sürecinde görüşmeler yapılmıştır.

Eylem planlarının uygulanması sürecinde eylem planları içindeki her bir etkinlikten sonra öğrenciler, araştırmacı ve gözlemci öğretmen günlük tutmuştur. Velilerin dâhil olduğu etkinliklerde, velilerin de günlük tutmaları istenmiştir. Ayrıca her etkinlikten sonra öğrenciler kendilerini değerlendirdikleri “Öz Değerlendirme Formu”nu doldurmuştur. Eylem planları bittiğinde ise hem öğrencilerle hem de velilerle görüşmeler yapılmış ve öğrenciler ile velilerin verilen görüşme formlarını doldurmaları istenmiştir.

Süreç içinde, bir planlama doğrultusunda toplanan veriler, iki farklı harici diskte yedeklenmiş ve kronolojik sıraya göre dosyalanmıştır. Bu şekilde verilerin kaybolma durumuna karşı araştırmacı tarafından önlem alınmıştır.

3.2.5. Veri toplama araçları

3.2.5.1. Görüşme formları

Araştırma uygulaması sırasında yapılan etkinliklerin öğrenciler üzerindeki etkisini görmek için uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında öğrencilerle görüşme yapılmıştır. “Görüşme süreci yoğun bir süreç olup hem katılımcının hem de araştırmacının tartışılan konularla ilgilenmesini ve tartışılan konular üzerinde düşünmesini gerektirir” (Given, 2021, s. 142). Ayrıca “görüşme formu gözlemcinin açık uçlu sorulara uygun yanıtlar almasına olanak sağlar ve konunun beklenmedik boyutları ile ilgili verileri toplaması ve not alması için araştırmacıya yeterince esneklik sağlar” (Bogdan, 2022, s. 88). Bu nedenle araştırma sürecinde yapılan görüşmelerin düzenli bir şekilde yapılabilmesi için araştırmacı tarafından öğrencilere uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında verilmek üzere görüşme formları hazırlanmıştır.

Uygulama öncesinde öğrencilere dağıtılan görüşme formu, öğrencilere uygulama süreci başlamadan birkaç hafta öncesinde verilmiş ve öğrencilerin bu formları doldurmaları istenmiştir. Formda öğrencilerin “Türkçe dersini eğlenceli buluyor musun, eğlenceli bulma ya da bulmama nedenlerini açıklar mısın; Türkçe dersinde yapılan etkinlikler hakkında ne düşünüyorsun; Türkçe dersini ve ders etkinliklerini daha ilgi çekici hâle getirmek için sence neler yapılabilir, tavsiyelerini söyler misin; okul dışında kalan zamanını nasıl geçiriyorsun, okul dışında yaptığın faaliyetleri sıralayacak olursan nasıl bir sıralama yaparsın; ders dışı etkinlik denildiğinde zihninde ne canlanıyor, açıklar mısın; Türkçe dersinde ya da diğer derslerinizde bu zamana kadar hiç ders dışı etkinlik yaptınız mı, örneklendirerek açıklar mısın” sorularına yanıt vermeleri istenmiştir.

Öğrencilere uygulama sonrasında uygulanan görüşme formu, her eylem planının tamamlanmasının ardından öğrencilere dağıtılmış ve öğrencilerden o eylem planı süresince yaptıkları ders dışı etkinlikleri değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre formda, öğrencilerin “Ders dışı etkinlikleri yaparken zorlandığın yerler oldu mu, eğer zorlandıysan örnek vererek açıklar mısın; ders dışı etkinlikleri yaparken yardım aldın mı, yardım aldıysan hangi etkinliklerde kimden yardım aldığını nedenleriyle açıklar mısın; ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünüyor musun, cevabını nedenleriyle açıklar mısın; ders dışı etkinliklerin senin için olumlu ve olumsuz olan yönlerini açıklar mısın; daha önce Türkçe dersinde yaptığınız etkinliklerle ders dışı etkinlik uygulamasında yaptığınız etkinlikler arasındaki farklar nelerdir, bu farklarla ilgili görüşlerini belirtir misin; ders dışı etkinlik uygulaması, Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinde bir değişime neden oldu mu, görüşlerini bizimle paylaşır mısın” sorularını yanıtlamaları istenmiştir.

Ders dışı etkinlik uygulamasının önemli katılımcılarından biri de velilerdir. Çünkü öğrenciler, ders dışı etkinlikleri yürütürken anne ve babalarından ya da ona yardımcı olan dede, abla, ağabey gibi kişilerden yardım alabilmektedir. Bu kişilerin ders dışı etkinlik uygulaması öncesindeki ve uygulama sonrasındaki görüşleri öğrencinin okul dışında etkinlikleri yapma durumlarını denetlemek, böylece velileri de araştırma sürecine dâhil etmek için önemlidir. Bu önemi sebebiyle velilerle yapılan görüşmelerin belli bir plan doğrultusunda ilerleyebilmesi için araştırmacı tarafından uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında, velilere dağıtılmak üzere görüşme formları hazırlanmıştır.

Uygulamadan önce velilere dağıtılan görüşme formuyla, uygulamaya başlamadan önce velilerin, çocuklarının okul dışındaki zamanını nasıl değerlendirdikleri ile ilgili değerlendirme yapmaları ve ders dışı etkinlik konusundaki bilgilerini ortaya koymaları amaçlanmıştır. Bu amaçla hazırlanan formda, velilerin “Çocuğunuzun okul dışında zamanını doğru değerlendirdiğini düşünüyor musunuz, düşüncelerinizi nedenleriyle birlikte açıklar mısınız; çocuğunuzun okul dışındaki zamanını doğru değerlendirmesi için üzerinize düşen görevi yerine getirdiğini düşünüyor musunuz, düşüncelerinizi bizimle paylaşır mısınız; çocuğunuzun ödevleri konusunda ona yardımcı oluyor musunuz; eğer yardımcı oluyorsanız en çok hangi derslerin ödevlerinde yardım ediyorsunuz, nedenleriyle açıklar mısınız; sizce çocuğunuzun okul dışındaki zamanını doğru değerlendirmesi için okul idaresine ve öğretmenlere düşen görevler nelerdir; çocuğunuzun Türkçe dersine ilgisi hakkında ne düşünüyorsunuz, düşüncelerinizi bizimle paylaşır mısınız; ‘ders dışı etkinlik’ ifadesi sizce ne anlama geliyor,

ders dışı etkinlik olarak değerlendirilebilecek çalışmalar sizce neler olabilir” sorularını yanıtlamaları istenmiştir.

Uygulama sonrasında velilere dağıtılan görüşme formunda, her eylem planının sonunda, velilerin eylem planı süresince yapılan etkinliklerle ilgili genel bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Bu amaçla hazırlanan formda, velilerin “Ders dışı etkinlikleri uygularken çocuğunuzun zorlandığı kısımlar nelerdi, açıkla mısınız; uygulanan ders dışı etkinliklerin çocuğunuz üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri size göre nelerdir; uyguladığınız ders dışı etkinliklerin çocuğunuzun okul dışı zamanını verimli kullanmasına etkisi ile ilgili düşüncelerinizi açıkla mısınız; ders dışı etkinliklerin çocuğunuzun Türkçe dersine karşı ilgisinde bir değişime neden olduğunu düşünüyor musunuz, bu konudaki fikirlerinizi bizimle paylaşır mısınız; bu zamana kadar çocuğunuzla yaptığınız ya da çocuğunuzun yaptığına tanık olduğunuz ders dışı etkinliklerle ilgili tavsiyeleriniz nelerdir” sorularını yanıtlamaları istenmiştir.

Araştırmanın uygulama aşamasında görüşme yapılan bir diğer katılımcı grubu uygulama sınıfının dersine giren matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler, İngilizce, din kültürü ve ahlâk bilgisi, müzik, teknoloji ve tasarım ile beden eğitimi branşlarındaki öğretmenlerdir. Araştırma kapsamında yapılan ders dışı etkinliklere benzer etkinlikleri branş öğretmenlerinin derslerinde uygulama durumları, uyguluyorlarsa uygulama sınıfı ve dersleri özelinde ders dışı etkinliklerin yararlı olan ve yararlı olmayan yönleri ile ilgili fikirleri araştırma için oldukça önemlidir. Ortaya çıkabilecek sorunları en aza indirmek ve görüşmeleri daha düzenli gerçekleştirebilmek için araştırmacı tarafından bir görüşme formu hazırlanmıştır.

Uygulama sınıfının dersine giren branş öğretmenlerine yönelik hazırlanan görüşme formunda, öğretmenlerin “Ders dışı etkinlik denildiğinde aklınıza ne geliyor, açıkla mısınız; dersinizde ders dışı etkinlikler uyguluyor musunuz, eğer uyguluyorsanız örnek verebilir misiniz; ders dışı etkinliklerle ilgili öneriler verebilir misiniz; dersinizde ya da okul genelinde ders dışı etkinliklerin verimli şekilde uygulandığını düşünüyor musunuz; sizce ders dışı etkinliklerin verimliliğini artıran etmenler nelerdir; sizce ders dışı etkinlikler öğrencilerin zamanlarını verimli kullanmasına yardımcı olur mu, bu konudaki düşünceleriniz nelerdir” sorularına yanıt vermeleri istenmiştir.

3.2.5.2. Kişisel bilgi formu

Eylem araştırması uygulamasında, öğrenci hakkında bilgi toplamak ve öğrenciyi daha iyi tanımak amacıyla araştırmacı tarafından “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Formda; öğrencinin adı, soyadı, annesinin ve babasının hayatta olma durumu, birliktelik durumu, eğitim durumları, meslekleri, kardeş sayısı, evde kendine ait oda olma durumu, evde internet ve kütüphane olma durumu, öğrencinin kendine ait bilgisayar ve akıllı telefon olma durumu, öğrencinin okul dışı vaktini geçirme şekli gibi öğrenciyle ilgili çeşitli durumlara yönelik sorular vardır.

“Araştırma sürecinde toplanan veriler, kişisel gizlilik ilkesine uygun şekilde katılımcıların özel bilgilerine yer verilmeden kullanılmalıdır” (Büyüköztürk vd., 2020, s. 282). Bu nedenle “Kişisel Bilgi Formu”nu dolduran öğrencilerin adı soyadı gibi bilgiler araştırmaya aktarılırken Ö1, Ö2, Ö3 ... şeklinde kodlanarak aktarılmıştır.

3.2.5.3. Öz değerlendirme formu

Öğrencinin etkin olduğu uygulamalarda öğrencilerin kendi yaptıklarını değerlendirmesi öğrencinin öz disiplin kazanması ve farkındalığının artması için gereklidir. Bu nedenle, çalışmada öğrencinin kendi yaptıklarını sorgulaması ve her etkinlik sonunda kendini değerlendirebilmesi için araştırmacı tarafından “Öz Değerlendirme Formu” hazırlanmıştır. Hazırlanan form, üç alan uzmanının değerlendirmesinden geçmiş ve bundan sonra forma son şekli verilmiştir. Buna göre, alan uzmanlarının tavsiyesiyle son düzeltmeler de yapıldıktan sonra tam anlamıyla oluşturulan “Öz Değerlendirme Formu”nda şu maddelere yer verilmiştir:

- Uygulanan ders dışı etkinliğin bana kazandırdıkları
- Ders dışı etkinliği uygularken zorlandığım yönler
- Uygulanan ders dışı etkinlikle ilgili tavsiyelerim
- Uygulanan ders dışı etkinliğin faydalı bulduğum yönleri
- Uygulanan ders dışı etkinliğin gereksiz bulduğum yönleri
- Ders dışı etkinliği uygularken yardım aldığım yerler
- Daha sonraki ders dışı etkinlik çalışmalarında farklı yapacağım şeyler

3.2.5.4. Yansıtıcı günlükler

“Araştırma günlüğünden araştırmanın tüm bölümleriyle ilgili araştırmacı gözlemlerini ve düşüncelerini kaydetmek için yararlanılır” (Johnson, 2019, s. 81). “Günlükler duygulara, bireysel gözlemlere, tepkilere, duyulara, açıklamalara ve yorumlara ulaşmada etkili olabilir”

(Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 324). Ayrıca, “eylem araştırmalarında uygulayıcının süreçte yaşadıklarına ilişkin yazdıkları günlükler sonraki araştırmalar için bir ipucu niteliği taşır” (Ocak ve Baysal, 2020, s. 67).

Araştırmada oluşabilecek karışıklıkları en aza indirmek için araştırmacı tarafından her grup için farklı bir yansıtıcı günlük formu hazırlanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan yansıtıcı günlükler, “Araştırmacı Günlüğü, Gözlemci Günlüğü, Öğrenci Günlüğü, Veli Günlüğü” adlarını taşımaktadır.

Araştırmacı günlüğünde; “Ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili olumlu düşüncelerim neler, ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili olumsuz düşüncelerim neler, ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili zorlandığım yönler neler, ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili tavsiyelerim neler” sorularına;

Gözlemci günlüğünde; “Ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili olumlu düşünceleriniz nelerdir, ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili olumsuz düşünceleriniz nelerdir, ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili özellikle faydalı bulduğunuz yönler nelerdir, ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili tavsiyeleriniz nelerdir” sorularına;

Öğrenci günlüğünde; “Yaptığın ders dışı etkinlikle ilgili olumlu düşüncelerin nelerdir; yaptığın ders dışı etkinlikle ilgili olumsuz düşüncelerin nelerdir; ders dışı etkinliği uygularken zorlandığın yerler nelerdir, nedenleriyle yazar mısın; ders dışı etkinliği uygularken özellikle faydalı olduğunu düşündüğün yönler nelerdir; ders dışı etkinliğin daha faydalı olması için tavsiyelerin nelerdir” sorularına;

Veli günlüğünde; “Çocuğunuzla yaptığınız ders dışı etkinlikle ilgili olumlu düşünceleriniz nelerdir; çocuğunuzla yaptığınız ders dışı etkinlikle ilgili olumsuz düşünceleriniz nelerdir; etkinliği yaparken sizin ve çocuğunuzun zorlandığı aşamalar nelerdir, nedenleriyle birlikte yazınız; ders dışı etkinlik ve ders dışı etkinliğin uygulama süreciyle ilgili tavsiyeleriniz nelerdir” sorularına yer verilmiştir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve üç alan uzmanının değerlendirmesinden geçen yansıtıcı günlük formları araştırmanın katılımcıları tarafından belirli bir planlama dâhilinde doldurulmuş ve doldurulan günlükler araştırmanın sonunda değerlendirilmiştir. Yansıtıcı günlüklere araştırmacı, gözlemci, araştırmaya katılan öğrenciler ve veliler tarafından yapılan

yansıtımlar, bulgular kısmında verileri aydınlatmak için kullanılmıştır. Ayrıca, bulgular kısmında günlüklerden alıntılar yapılarak araştırmanın uygulama süreci en iyi şekilde yansıtılmaya çalışılmıştır.

3.2.5.5. Türkçe dersi etkinlikleri tutum ölçeği

Çerçi ve Derman (2016) tarafından geliştirilen “Türkçe Dersi Etkinlikleri Tutum Ölçeği”, 22 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek, “hiç katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, “tamamen katılıyorum” maddelerinden oluşmaktadır.

Ölçek geliştirme sürecinde çalışma grubu, Gaziantep ilindeki devlet okullarının 7. sınıflarında öğrenim hayatına devam eden 257 erkek ve 269 kız öğrenciden oluşmuştur. Ölçek geliştirme sürecinde olumlu maddeler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanırken olumsuz maddeler 1-2-3-4-5 şeklinde puanlanmıştır. Puanlamalar sonucunda Türkçe dersinde etkinlikleri uygulamaya yönelik tutumun yüksek ya da düşük olmasıyla ölçeklerden elde edilen puanların yüksek ya da düşük olması arasında olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

TDETÖ’nün güvenilirliğini ortaya koymak için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayısı .947 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliğine dair tablo şu şekildedir:

Tablo 3.2. Türkçe Dersi Etkinlikleri Tutum Ölçeği’nin güvenilirliği.

Etkinlik Tutum Ölçeği	Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayısı
Faktör 1: yarar, önem	$\alpha = .904$
Faktör 2: ilgi	$\alpha = .852$
Faktör 3: isteksizlik, ilgisizlik	$\alpha = .845$
Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı	$\alpha = .947$

Tablo 3.2 incelendiğinde, TDETÖ’nün iç tutarlılık katsayıları “yarar, önem” faktörü için .904, “ilgi” faktörü için .582 ve “isteksizlik, ilgisizlik” faktörü için .845’tir. Ulaşılan bu değerler, ölçeğin maddelerinin kendi içindeki tutarlılık ve ifade ettiği tutumu yansıtmaya derecesinin ideal düzeyde olduğu anlamına gelmektedir.

3.2.5.6. Türkçe dersine yönelik motivasyon ölçeği

Arslan ve Taşgın (2019) tarafından ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersine ilişkin motivasyon düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen ortaokul öğrencileri için “Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği” beşli likert tipinde bir ölçektir. Ölçek “kesinlikle

katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kısmen katılıyorum”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” maddelerinden oluşmuştur.

Ölçek için Sivas il merkezinde bulunan dört farklı ortaokulun 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında eğitim gören öğrencilerden tesadüfî örnekleme yoluyla bir grup oluşturulmuştur. Ölçeğin her aşamasında farklı gruplarla çalışılmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde ön uygulama için 93, Doğrulayıcı Faktör Analizi için 369 ve Açımlayıcı Faktör Analizi için 369 öğrenciye uygulama yapılmıştır.

Ölçek, 45 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Motivasyonsuzluk (17 madde), İçsel Motivasyon (11 madde), Hedef Motivasyonu (9 madde) ve Dışsal Motivasyon (8 madde) olmak üzere dört faktörden oluştuğu ve ilgili varyansın %57.08 ‘ini açıkladığı belirlenmiştir. Ölçeğin son uygulamasına ait verilerin güvenirliğinin belirlenmesi için öncelikle hem ölçeğin tamamının hem de oluşan dört faktörün Cronbach Alpha değerleri hesaplanmıştır.

Tablo 3.3. Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği’nin güvenirliği.

	Faktörler	Cronbach Alpha Değeri
Motivasyonsuzluk	1. Faktör – 17 madde	.97
İçsel motivasyon	2. Faktör – 11 madde	.89
Hedef Motivasyonu	3. Faktör – 9 madde	.89
Dışsal Motivasyon	4. Faktör – 8 madde	.86
Toplam	45 madde	.95

Tablo 3.3 incelendiğinde, ölçeğin son uygulamasındaki faktörlerin Cronbach Alpha değerlerinin .86 ve .97 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin tamamıyla ilgili Cronbach Alpha değeri ise .95 olarak belirlenmiş ve ölçeğin son derece güvenilir bir ölçek olduğu ispatlanmıştır.

3.2.6. Verilerin analizi

Eylem araştırmalarında verilerin analiz edilmesindeki temel amaç, okuyucuya araştırmayı anlayabileceği bir dille sunmaktır. Bu amaca ulaşmak için de verilerin iyi düzenlenmiş olması gerekir (Glanz, 1999; Ocak ve Baysal, 2020). Araştırma verilerini iyi düzenleyebilmek için uzun uğraşlar sonucunda yapılan planlamaya sadık kalınmış ve bütün veri toplama sürecinde oluşabilecek aksaklıkları en aza indirmek için gayret gösterilmiştir. Belirli bir plan dâhilinde toplanan veriler, düzenli olarak arşivlenmiş ve arşivlerin kaybolma ya da zarar görme ihtimaline karşı toplanan veriler sürekli iki farklı yedek ile garanti altına alınmıştır. Araştırma sürecinde alınan bu önlemlerin yanında verilerin iyi düzenlenebilmesi için önemli olan bir diğer husus da verileri analiz ederken kullanılacak analiz yöntemidir.

“Eylem araştırmasında elde edilen verilerin analizinde en sık kullanılan analiz yöntemleri betimsel analiz, içerik analizi ve tümevarım analizidir” (Kuzu, 2009, s. 428). Araştırmada, verileri analiz etmek için içerik analizinden ve betimsel analizden yararlanılmıştır. İçerik analizi; metinleri sistematik bir biçimde inceleyerek konuları, temaları, kavramları, duyguları veya olayları belirlemeyi amaçlayan bir araştırma yöntemidir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Betimsel analiz ise, “nitel veriden herhangi bir çıkarımda bulunmadan doğrudan alıntılarla veya araştırılan konuyla ilgili ilişkilerin doğrudan aktarılmasıyla yapılan analiz şeklidir” (Baltacı, 2021, s. 80). Hem içerik analizi hem de betimsel analizle ilgili verilen tanımlardan da anlaşılacağı gibi iki analiz şekli de eylem araştırması sürecinin ayrılmaz parçalarıdır. Bu nedenle bu iki analiz şeklinin araştırmaya uygun olacağı düşünülmüştür.

Araştırmada gözlemler, öğrenci günlüğü, araştırmacı günlüğü, veli günlüğü, gözlemci günlüğü, öğrenci uygulama öncesi görüşme formu, öğrenci uygulama sonrası görüşme formu, veli uygulama öncesi görüşme formu, veli uygulama sonrası görüşme formu, branş öğretmenleri ile görüşme formu aracılığıyla toplanan verilerin analizi için daha önce bahsedildiği gibi içerik analizinden ve betimsel analizden yararlanılmıştır. Araştırma uygulamasında elde edilen veriler, betimsel analize uygun olan şekilde, temalar hâlinde sınıflandırılmış ve uzman görüşüne de başvurularak birbirine benzeyen konular aynı tema altında toplanmıştır. Bu şekilde verilerin analizi sürecinde oluşabilecek karmaşıklığın da önüne geçilmiştir. Araştırmada kullanılacak araştırmacı, öğrenci, gözlemci ve veli günlüklerinin analizi için ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca “Kişisel Bilgi Formu”nun analizinde ise yüzde, standart sapma, ortalama gibi sayısal değerlerden yararlanılmıştır.

Araştırmanın verileri analiz edilirken kamera ve ses kayıtlarından, öğrencilerin aileleriyle yaptıkları etkinliklere ait görsellerden, videolardan ya da ses dosyalarından yararlanılmıştır. “Eylem araştırmalarında veri analizinde genellikle süreklilik vardır” (Güçlü, 2019, s. 274). Bu nedenle, kayıtlar aracılığıyla bulguların birbirini destekleyip desteklemediği sürekli kontrol edilmiştir. Araştırmanın uygulamasıyla ilgili bu somut veriler hem betimsel analiz sürecinde hem de içerik analizi sürecinde araştırmacıya yol göstermiştir.

3.3. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Güvenirlik, “bir araştırma sürecinde toplanan verilerin tekrar toplanıp aynı sonuçlara ulaşmayı sağlayacak işlemlerden geçirilmesi”dir (Akar, 2019, s. 163). “Eylem araştırmasında üçleme tekniği ile verilerin güvenirliliği sağlanabilir” (Ocak ve Baysal, 2020, s. 87). Üçleme tekniği ise araştırma sürecinde birden çok kaynaktan veri toplamayı ifade eder. Eylem

araştırması sürecinde katılımcılarla görüşmeler yapılarak, katılımcılardan günlükler yazmaları istenerek, çeşitli ölçme araçları için içine katılarak veri toplanabilir. Bu şekilde toplanan veriler araştırmanın güvenilirliğini de artıracaktır. Bu nedenle, araştırmada güvenilirliği sağlamak için birden çok veri toplama aracı kullanılmış, veri toplama araçlarının araştırmaya veri çeşitliliği katmasına özellikle dikkat edilmiştir. Uygulama sürecinde ve veri toplama sürecinde sorunlar yaşanmaması için öncesinde planlama yapılmış ve hatta etkinliklerin uygulanma sürecini test etmek amacıyla araştırmacının derslerine girdiği diğer sınıfta (7/H) araştırmanın pilot uygulaması yapılmıştır. Uygulamada görülen sorunlar hakkında araştırmacının önerileri ve geçerlilik komitesi üyelerinin görüşleri doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır.

“Geçerlik, bir şeyin ölçmek istediğini ne derece ölçtüğüdür” (Johnson, 2019, s. 111). “Eylem araştırmalarında geçerlik çoklu görüş açıları sağlandığında bulunur” (Köklü, 2001, s. 36). Eylem araştırmasında geçerliği sağlamak için araştırmacının iyi bir dinleyici olması, kayıtların doğru olarak yapılması, yanıtlayıcıya daha çok kendini ifade etme fırsatı verilmesi, kayıtların gözlemlerin ardından yapılması, yansımaların yazılması, yazılanlardan daha ne gibi verilere ihtiyaç olduğunun, ne tür eylem kararları alınacağının ve odakların neler olacağının belirlenmesi, ilk verilerin okuyucuyla paylaşılması ve verilerdeki zıtlıklardan da söz edilmesi gerekir (Uzuner, 2005). Eylem araştırmasının bu yapısı nedeniyle araştırmada geçerliği sağlamak için katılımcılardan her etkinlik sonunda günlükler yazmaları ve öz değerlendirme formlarını doldurmaları istenmiş, her eylem planının bitişinde hem öğrencilerle hem de velilerle görüşmeler yapılmıştır. Bu şekilde toplanan veriler Tez İzleme Komitesi’nden ve iki alan uzmanından oluşan geçerlik komitesi üyeleri tarafından değerlendirilmiş ve katılımcılardan gelen dönütlere göre eylem planları yeniden gözden geçirilmiştir. Ayrıca görüşmelerin güvenilirliğini sağlamak için Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen güvenilirlik formülünden yararlanılmıştır. Buna göre, katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevaplar hem araştırmacı hem de bir alan uzmanı tarafından kodlanmış ve en uygun içerik belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma boyunca yapılan görüşmelerin analizleriyle ilgili araştırmacının ve alan uzmanının kodlamaları arasındaki uyuma oranı %89 bulunmuştur. Bu oran görüşme formlarından elde edilen verilerin güvenilirliğini göstermektedir.

Araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamak için yapılanların yanında, araştırmanın uygulama sürecinin denetlenmesini sağlamak için uygulama sırasında dersler bir gözlemci öğretmen tarafından takip edilmiştir. Gözlemci öğretmen, 16 yıllık meslek deneyimi olan ve uygulamanın yapıldığı okulda çalışan bir Türkçe öğretmendir. Ayrıca yüksek lisans yapmış ve alanıyla ilgili birçok farklı eğitime katılarak kendini geliştirmiştir. Gözlemci

öğretmenin dersleri takip edebilmesi için etkinliğin ders içi uygulamaları gözlemci öğretmenin dersinin boş olduğu saatlere denk getirilmiş, planlamada sorunlar oluşması nedeniyle saati değiştirilen ders içi uygulamaları ya da okul saatlerinde yapılan ders dışı etkinlikleri gözlemci öğretmenin takip edebilmesi için uygulama sürecinde çekilen video ya da ses kayıtları öğrencilerin ve velilerin bilgisi dâhilinde, gözlemci öğretmenle paylaşılmıştır. Böylece gözlemci öğretmen uygulama sürecinin tamamını takip etme olanağı bulmuştur. Bu durum, araştırmanın geçerliğinin ve güvenilirliğinin artmasına katkı sağlamıştır.

3.4. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın uygulanabilmesi için önce üniversitenin etik kuruluna başvurulmuş ve buradan etik kurul izni alınmıştır (EK-2). Ardından uygulamanın yapılabilmesi için üniversite aracılığıyla il millî eğitim müdürlüğünden izin alınmıştır (EK-1). Uygulama yapılması planlanan sınıftaki öğrencilerin araştırmaya katılması için gönüllü olmalarına dikkat edilmiş, konuyla ilgili kesinlikle zorlama yoluna gidilmemiştir. Bu konuda veliler de önce veli toplantısında bilgilendirilmiş, ardından velilerden öğrencilerin uygulamaya katılmasını istediğine dair izin formu toplanmıştır (EK-7). Süreç içinde de bazı ders dışı etkinliklere katılmak istemeyen öğrencilerin ailelerine bilgi verilerek ders dışı etkinliğe katılma yönünde herhangi bir zorlama yapılmamıştır.

Araştırmada uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında kullanılan “Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği” ile “Türkçe Etkinlikleri Tutum Ölçeği”ni geliştiren araştırmacılardan e-posta yoluyla gerekli izinler alınmıştır (EK-3 ve EK-4).

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde bulgular; eylem planlarının uygulanma süreci öncesine ilişkin bulgular, eylem planlarının uygulanma sürecine ilişkin bulgular ve eylem planlarının uygulanması sonrasında ilişkin bulgular olmak üzere üç bölümde değerlendirilmiştir.

4.1. Eylem Planlarının Uygulanma Süreci Öncesine İlişkin Bulgular

4.1.1. Uygulama öncesi ders dışı etkinliklere yönelik öğrenci görüşleri

Görüşmeye katılan öğrencilere ilk olarak “Türkçe dersini eğlenceli buluyor musun? Eğlenceli bulma ya da bulmama nedenlerini açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Uygulama öncesinde, öğrencilerin Türkçe dersini eğlenceli bulma durumlarıyla ilgili görüşler.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Türkçe dersini eğlenceli buluyorum.	23	79,3	Türkçe dersini eğlenceli buluyorum. Çünkü, Türkçe dersindeki konular günlük hayattaki konuşmalarımızın daha güzel olmasını sağlıyor ve ben bana yararlı olan her şeyden keyif alırım. (Ö3) Evet, buluyorum. Çünkü öğretmenimizin anlatış biçimini seviyorum. Derste rahatça soru sorup öğreniyorum. Bunlar da eğlenceli olması için yeterli. (Ö9) Evet. Çünkü, Osman Hoca derste herkese söz hakkı veriyor. Ayrıca derslerde 40 dakika boyunca put gibi oturmak yerine eğlenerek ders işliyoruz. Bu yüzden seviyorum. (Ö25) Evet eğlenceli buluyorum. Çünkü akıcı ve anlaşılır geçiyor. Ders ortamını seviyorum. (Ö27)
Türkçe dersini eğlenceli bulmuyorum.	6	20,7	Eğlenceli bulmuyorum. Çünkü sıkıcı etkinlikler yapıyoruz. Yapmak istemediğim hâlde etkinlik yapmaktan sıkıldım. (Ö1) Hayır, eğlenceli bulmuyorum. Çünkü, derste kitaptan metin okuyup ne işe yaradığını anlamadığım hâlde kitaptaki etkinlikleri yapıyoruz. (Ö6) Hayır, hiç eğlenceli değil. Çünkü derste çok sıkılıyorum. Konular ve etkinlikler çok sıkıcı. Hiç ilgimi çekmiyor. (Ö13)
Toplam	29	100	

Tablo 4.1’e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 23’ü Türkçe dersini eğlenceli bulduklarını ve 6’sı ise Türkçe dersini eğlenceli bulmadıklarını ifade etmiştir. Dersin eğlenceli olduğunu ifade eden öğrencilerin bu durumu genellikle ders öğretmenine ve ders ortamındaki rahat, akıcı iletişime bağladıkları; Türkçe dersini eğlenceli bulmayan öğrencilerin de bu durumun nedeni olarak genellikle derste yapılan etkinlikler ve ders kitabının içeriği üzerinde durdukları görülmüştür.

Görüşmeye katılan öğrencilere ikinci olarak “Türkçe dersinde yapılan etkinlikler hakkında ne düşünüyorsun?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Uygulama öncesinde, öğrencilerin Türkçe dersinde yapılan etkinliklerle ilgili görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Yetersiz ve sıkıcı	16	55,2	Türkçe dersinde yapılan etkinlikler bana biraz yetersiz geliyor. Çünkü sadece metni anlama ile alakalı soruların bulunmasının bizi geliştireceğini düşünmüyorum. (Ö3) Yapılan etkinlikler bence sıkıcı. Sürekli metni anlamaya yönelik sorular oluyor. Hep aynı soruları çözüyormuşum gibi hissediyorum. (Ö13) Etkinlikler tam anlamıyla yeterli değil bence. Türkçe derslerinde bu etkinlikleri yapıyoruz ama bana çok faydasının olduğunu düşünmüyorum. (Ö25) Bana biraz sıkıcı geliyor. Hatta baya sıkıcı geliyor. Kitap okumayı severim fakat kitap hakkında düşüncelerimi paylaşmak istemem. Bu durum diğer etkinlikler için de geçerli. (Ö28)
Eğlenceli ve eğitici	13	44,8	Bence etkinlikler eğlenceli, öğretici, bilgilendirici oluyor. Eğlenirken öğreniyoruz, öğrenirken de eğleniyoruz. (Ö4) Hem eğlenceli hem de bilgilerimi değerlendirmek için iyi bir şey. (Ö8) Etkinlikler hem öğretici hem de eğlenceli. (Ö26)
Toplam	29	100	

Tablo 4.2’ye göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 16’sı Türkçe dersinde yapılan etkinlikleri yetersiz ve sıkıcı bulduklarını, 13’ü ise Türkçe dersinde yapılan etkinlikleri eğlenceli ve eğitici bulduklarını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere üçüncü olarak “Türkçe dersini ve ders etkinliklerini daha ilgi çekici hâle getirmek için sence neler yapılabilir? Tavsiyelerini söyler misin?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.3’te gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Uygulama öncesinde, öğrencilerin Türkçe dersini daha eğlenceli hâle getirmeye yönelik görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Oyun temelli etkinlikler yapılabilir.	10	34,6	Ders etkinliklerini daha ilgi çekici yapmak için daha fazla oyun eklenmesi benim için ilgi çekici olur. (Ö3) Etkinlikler oyunlar vb. şeylerle daha ilgi çekici hâle getirilebilir. (Ö5) Türkçe dersinde “Kim Milyoner Olmak İster” gibi oyunlar oynayabiliriz. (Ö14) Dersi ve etkinlikleri daha ilgi çekici hâle getirmek için işlediğimiz konularla ilgili oyunlar, turnuvalar düzenlenebilir. (Ö26)
Daha fazla etkinlik yapılabilir.	6	20,7	Bence derste daha çok tekrar yapmalı ve yazma etkinlikleri yapmalıyız. (Ö13)

			Öğrendiğimiz konularla ilgili daha fazla etkinlik yapmak bence faydalı olabilir. (Ö25) Bütün öğrencilerin düşünceleri farklıdır. Yapılan etkinlikler de buna göre öğrencinin verimini düşürür ya da artırır. Bu nedenle herkesin isteğine göre farklı kişilere farklı etkinlikler yapılmalı. (Ö28)
Herhangi bir tavsiyem yok.	4	13,8	Bence şu anda çok ilgi çekici. O nedenle herhangi bir tavsiyem yok. (Ö12) Herhangi bir tavsiyem yok. Çünkü, gayet eğlenceli. (Ö21)
Ders kitabından daha az etkinlik yapılabilir.	3	10,3	Konuları slayttan izleyebilir, akıllı tahtayı daha çok kullanabiliriz. Böylece, ders kitabından da daha az etkinlik yapabiliriz. (Ö2) Ders kitabımızda bütün etkinliklerden tüm metinler için ayrıları var. Bu nedenle ders kitabındaki etkinlikler yerine farklı etkinlikler yapılabilir. (Ö15)
Dersler dışarıda işlenebilir.	3	10,3	Dersin daha eğlenceli geçmesi için güzel havalarda derslerimizi dışarıda işleyebiliriz. (Ö20) Bazen haftada bir dersler dışarıda işlenebilir. O zaman çok daha eğlenceli olur. (Ö29)
Geziler yapılabilir.	3	10,3	Şehir dışı geziler, müze gezileri vb. olabilir. (Ö11) Geziler yapılabilir. Dersin içeriğine uygun olarak geziler düzenlenir ve bununla ilgili çalışmalar yapılabilir. (Ö27)
Toplam	29	100	

Tablo 4.3'e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 10'u Türkçe dersinde yapılan etkinlikleri daha ilgi çekici hâle getirebilmek için oyun temelli etkinlikler yapılabileceğini, 6'sı derste daha fazla etkinlik yapılabileceğini, 3'ü ders kitabından daha az etkinlik yapılabileceğini, 3'ü Türkçe derslerinin dışarıda işlenebileceğini, 3'ü dersle ilişkili olarak geziler yapılabileceğini belirtirlerken öğrencilerin 4'ü ise konuyla ilgili herhangi bir tavsiyelerinin olmadığını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere dördüncü olarak “Okul dışında kalan zamanını en çok nasıl geçiriyorsun? Okul dışında en çok yaptığın bir faaliyeti yazar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.4. Uygulama öncesinde, öğrencilerin okul dışındaki zamanlarını nasıl geçirdiklerine ilişkin görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ders çalışıyorum.	7	24,2	Okul dışında kalan zamanımın çoğunu ders çalışarak geçiriyorum. Ders çalışmak istemesem de annemden dolayı çalışmak zorundayım. O, ben ders çalışınca mutlu oluyor. (Ö6) Tekrar yaparak, soru çözerek, kitap okuyarak, Almanca çalışarak geçiriyorum. Ders dışında yapabileceğim en iyi etkinlik ders çalışmak oluyor. (Ö14) Boş zamanımı ders çalışarak, test çözerek geçiriyorum. Ders çalışmaktan diğer etkinliklere çok zaman kalmıyor. (Ö15)
Oyun oynuyorum.	6	20,7	Voleybol oynuyorum. Çünkü, voleybol oynamayı çok seviyorum. Bazen arkadaşlarım da bana katılıyor. (Ö10)

			Futbol oynuyorum. Futbol oynamayı çok seviyorum. Boş kalan her vaktimde futbol oynayabilirim. (Ö16) Zamanımı genelde kardeşime bakarak ve onunla maç yaparak geçiriyorum. Kardeşimle oynamayı seviyorum ve çok eğleniyoruz. (Ö22)
Kursa gidiyorum.	5	17,2	Okuldan gelince kursa gidiyorum. Futbola ilgim var ve futbol oynamayı en iyi şekilde öğrenmek istiyorum. Bu nedenle okuldan sonra futbol kursuna gidiyorum. (Ö1) Antrenman, dersane, ev arasında zamanım geçiyor. Yüzme kursuna ve LGS hazırlık dershanesine gidiyorum. (Ö18)
Ödevlerimi yapıyorum.	4	13,8	Okul dışında vaktim genelde ödev yapmakla geçiyor. Derslerde çok ödev veriliyor. Ders ödevi olmasa da ailem beni görevlendiriyor ve ben de vaktimin çoğunu bu ödevleri yapmaya harcıyorum. (Ö8) Okul dışında zamanımı çoğunlukla ödev yaparak geçiriyorum. Sonrasında ise internet ile vakit geçiriyorum. (Ö12)
Dinleniyorum.	4	13,8	Okul dışındaki zamanımı çok verimli geçirmiyorum. Okuldan geldikten sonra yemek yiyorum, çay içiyorum, boş duruyorum, dinleniyorum ve uyuyorum. (Ö17) Yatıyorum, kalkıyorum, telefona bakıyorum, kitap okuyorum. Okul çok yorucu oluyor. Bu nedenle boş zamanımı dinlenmeye ayırıyorum. Pazar günleri de ailecek geziyoruz. (Ö20)
Kitap okuyorum.	3	10,3	Okul dışında kalan zamanımı çoğunlukla kitap okuyarak geçiriyorum. (Ö3) Kitap okuyorum, ödev yapıyorum, test çözüyorum. Ancak boş zamanımda en çok yaptığım şey kitap okumak. Kitap okumayı seviyorum. (Ö7)
Toplam	29	100	

Tablo 4.4'e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 7'si okul dışındaki zamanlarında en çok ders çalıştıklarını, 6'sı oyun oynadıklarını, 5'i çeşitli kurslara gittiklerini, 4'ü ödevlerini yaptıklarını, 4'ü dinlendiklerini ve 3'ü ise kitap okuduklarını vurgulamıştır.

Görüşmeye katılan öğrencilere beşinci olarak “Ders dışı etkinlik denildiğinde zihninde ne canlanıyor, açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.5'te gösterilmiştir.

Tablo 4.5. Uygulama öncesinde, öğrencilerin “ders dışı etkinlik” kavramına ilişkin algıları.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışında yapılan eğlenceli aktiviteler	12	41,5	Geziler, yarışmalar, oyunlar zihnimde canlanıyor. Ders dışında bunun gibi eğlenmek amacıyla yaptığımız çalışmaların hepsi bence ders dışı etkinliklere girer. (Ö9) Dersi güzel bir şekilde özetleyen, anlatan ya da dersi eğlenceli yoldan anlatan etkinlikler. Kısaca dersle ilgili olan ve ders dışında yapılan her şey. (Ö19) Ders dışında herkesin eğlenebileceği, verimli vakit geçirebileceği ve herkesin başarısını yükseltecek etkinlikler. (Ö28)
İl içi ya da il dışı geziler	11	37,9	Ders dışı etkinlik denildiğinde aklıma gezi faaliyetleri geliyor. İl içinde ya da il dışında yapılacak şekilde geziler planlanabilir. (Ö2)

			Gezi geliyor. Dersle ilişkili olarak il içinde ya da il dışında geziler planlanabilir. Daha önce yaptığımız Nevşehir gezisi gibi. (Ö6) Şehir dışına, müzeye ve tarihi yerlere düzenlenen geziler geliyor aklıma. Buralara gidilerek değerlendirmelerde bulunulabilir. Mesela, 29 Ekim’de Anıtkabir’e ya da TBMM’ye gidilebilir. (Ö11)
Eğlenceli oyunlar	3	10,3	Futbol oynamak, bisiklet sürmek gibi eğlenceli oyunlarla yapılan etkinlikler bence ders dışı etkinliğe girer. (Ö21) Zihnimde dışarıda top oynamak aklıma geliyor. Bunu derse uyarlayarak yaptığımda ders dışı etkinlik olur. (Ö24)
Benim isteğime göre yapılan etkinlikler	2	6,9	Çeşitli öyküler yazıp canlandırmak. Kısaca benim zevkime ve yeteneğime uygun olarak tasarlanmış ve ayrıca benim yeteneklerime de dikkat edilen etkinlikler. (Ö13)
Serbest zaman geçirmek	1	3,4	Evimde kimsenin huzurunu bozmadan istediğim şeyi yapmak. Kendi isteğime göre oyun oynamak, dinlenmek ya da ders çalışmak. Boş zamanımı kendi isteklerime ayırmak. (Ö12)
Toplam	29	100	

Tablo 4.5’e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 12’si “ders dışı etkinlik” denildiğinde akıllarına ders dışında yapılan eğlenceli aktivitelerin geldiğini, 11’i il içi ya da il dışı gezilerin geldiğini, 3’ü eğlenceli oyunların geldiğini, 2’si herkesin kendi isteğine göre yapılan etkinliklerin geldiğini ve 1’i ise serbest zaman geçirilen etkinliklerin geldiğini ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere altıncı olarak “Türkçe dersinde ya da diğer derslerinizde bu zamana kadar hiç ders dışı etkinlik yaptınız mı, örneklandırarak açıkla mısınız?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.6’da gösterilmiştir.

Tablo 4.6. Uygulama öncesinde, öğrencilerin daha önce Türkçe dersinde ders dışı etkinlik yapma durumları ile ilgili görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Evet, yaptık.	22	75,9	Evet, daha önce okulumuzda böyle etkinlikler yaptık. Bazen sinemaya gittik. Bazen de müzeleri ve şehirleri gezdik. (Ö5) Evet, yaptık. Çatalhöyük ve Nevşehir gezisine gittik ancak bu geziler, hiçbir dersimizle bağlantılı değildi. Kitap fuarı gezimiz Türkçe dersi içindi. Bilim Merkezi gezimiz ise Fen Bilimleri dersi içindi. (Ö9) Yaptık. Geçen sene Çatalhöyük ve Nevşehir gezileri ile ders dışı etkinlik yaptık. Bilgiler aldık, tarihimiz hakkında. (Ö16) Evet, yaptık. İngilizce dersinde dışarı çıkıp bir şeyler yerken kitap okuduk. (Ö27)
Hayır, yapmadık.	7	24,1	Hayır, tam olarak ders dışı etkinlikleri uyguladığımı söyleyemem. (Ö3) Yapmadık, yaptıksa da çok hatırlamıyorum. (Ö28)
Toplam	29	100	

Tablo 4.6'ya göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 22'si Türkçe dersinde ya da diğer derslerde ders dışı etkinlik yaptıklarını ve 7'si ise Türkçe dersinde ya da diğer derslerde ders dışı etkinlik yapmadıklarını belirtmiştir.

4.1.2. Uygulama öncesi ders dışı etkinliklere yönelik branş öğretmenlerinin görüşleri

Görüşmeye katılan öğretmenlere ilk olarak “Ders dışı etkinlik denildiğinde aklınıza ne geliyor, açıklar mısınız?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4.7. Uygulama öncesinde, branş öğretmenlerinin “ders dışı etkinlik” kavramına ilişkin algıları.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışında yapılan sosyal, kültürel ve akademik çalışmalar	7	87,5	Ders dışı etkinlikler; ders dışında düzenlenen birtakım sosyal, kültürel ve akademik çalışmalardır. Örneğin; yarışmalar, tiyatro, turnuva, konferans, gösteri, şenlik, tören, gezi vb. faaliyetlerdir. (İngilizce Öğretmeni H.) Derslerin dışında yapılan sosyal etkinlikler. Mesela; sinema, tiyatro, piknik, yarışmalar, kitap fuarı, kermes, şehir içi ya da şehir dışı gezilerdir. Diğer kültürel ya da sanatsal etkinlikler de bu faaliyetler kapsamında değerlendirilebilir. (DİKAB Öğretmeni T.) Ders dışı etkinlik denildiğinde aklıma işlediğim konunun daha iyi anlaşılmasını ya da pekiştirilmesini sağlayan okul ortamı dışında gerçekleştirdiğim her tür faaliyet geliyor. Örneğin; bilim merkezi, müze vb. gezileri, doğada incelemeler, konu ile ilgili uzman ziyaretleri vb. (Fen Bilimleri Öğretmeni N.)
Müzikal faaliyetler	1	12,5	Branşım gereği ders dışı etkinlik denildiğinde aklıma müzikal faaliyetler geliyor. Bunlar; koro, ritim grubu, solo vs. gibi ayrılıyor. (Müzik Öğretmeni M.)
Toplam	8	100	

Tablo 4.7'ye göre, görüşmeye katılan öğretmenlerin 7'si ders dışı etkinlikler denildiğinde akıllarına ders dışında yapılan sosyal, kültürel ve akademik çalışmaların geldiğini; 1'i ise ders dışı etkinlik denildiğinde aklına müzikal faaliyetlerin geldiğini vurgulamıştır.

Görüşmeye katılan öğretmenlere ikinci olarak “Dersinizde ders dışı etkinlikler uyguluyor musunuz? Eğer uyguluyorsanız örnek verebilir misiniz?” sorusu sorulmuştur. Görüşmeye katılan bütün öğretmenler derslerinde ders dışı etkinlik uyguladıklarını belirtmişler ve görüşme esnasında aşağıdaki ifadeleri kullanmışlardır:

“Evet, uyguluyorum. Müzeler, öğren yerleri ve çevreyi tanıtıcı geziler düzenliyorum.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni R., 12.01.2023)

“Zaman zaman ders dışı etkinlik uygulamaya gayret ediyorum. Örneğin geri dönüşümün öneminin anlaşılması amacıyla öğrencileri atık su arıtma tesisine götürmüştüm. Oradaki

mühendislerden konu ile ilgili ayrıntılı bilgiler almıştık.” (Fen Bilimleri Öğretmeni N., 18.01.2023)

“Evet, ders dışı etkinlik yapıyorum. Sene sonunda sergi yapıyoruz.” (Teknoloji ve Tasarım Öğretmeni S., 18.01.2023)

“Evet, uyguluyorum. Kişisel ve ahlaki gelişimlerine faydalı olması açısından bazen grup çalışmaları veriyorum. Hazırlanıp sunum yapıyorlar. Böylece hem birlikte çalışmayı hem de topluluk önünde konuşmayı öğreniyorlar. Ayrıca sınıf içerisinde birlik ve bütünlüğü sağlamak adına sinema, şehir turu ve şehir dışı geziler de yaptım. Bu sene yaptığım etkinliklerden bir tanesi de doğa yürüyüşü idi. Ortalama 3 saat süren etkinliğimizde ormanda yürüyüş yaptık, kitap okuduk ve oyun oynadık.” (DİKAB Öğretmeni T., 18.01.2023)

“Okul takımları kurup hazırlık çalışmaları yapıyorum. Antrenmanlar, hazırlık maçları, fiziksel dayanıklılık çalışmaları yapıyorum.” (Beden Eğitimi Öğretmeni Ö., 19.01.2023)

“Uyguluyorum. Örneğin, hazır 24 ya da 48 parçalı bir yapboz aldırıp arkasına birer tane soru yazıyorum. O yapboz parçalarının yerlerine de doğru cevaplarını yazıp her çocuk için bir parça verip eşleştirme oyunu oynuyoruz.” (Matematik Öğretmeni N., 27.04.2023)

“Mümkün olduğunca ve şartlar elverdiği zaman uyguluyorum. Ağırlıkla okulumuzda şu ana kadar koro ve ritim grubu faaliyetleri yaptım. Bunlar genel itibarıyla millî bayram ve törenlerde yer aldı daha önceki yıllarda.” (Müzik Öğretmeni M., 27.04.2023)

“Evet, uyguluyorum. Yarışma, gezi, gösteri, tiyatro, piknik ve proje çalışmaları yaptırıyorum.” (İngilizce Öğretmeni H., 02.05.2023)

Görüşmeye katılan öğretmenlere üçüncü olarak “Ders dışı etkinliklerle ilgili öneriler verebilir misiniz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4.8. Uygulama öncesinde, branş öğretmenlerinin ders dışı etkinliklerle ilgili önerileri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Öğrencilerin öğrenmelerini destekleyecek etkinlikler yapılabilir.	4	50	Okul içinde ve dışında uygulanabilecek ve öğrencilerin öğrenmelerine katkı sağlayacak birçok etkinlik var. Okul içindeki yarışmalar, sportif faaliyetler, sunum çalışmaları, önemli günler için yapılan programlar; okul dışında ise sinema, tiyatro, doğa gezisi, piknik, şehir turu ve şehir dışı geziler. (DİKAB Öğretmeni T.) Örneğin, kendi dersimle ilgili hep şunu hayal ederim. Her sınıfta bir sayı terazisi olmalı. Bu terazi üzerindeki sayılar büyükten küçüğe ağırlıklarına göre belirlenmeli ve teraziye koyduğumuzda büyük olan küçük olandan ağır gelmeli. Öğrenciler bu terazileri istedikleri yerlere götürebilmeliler ve

			böylece konuların öğrenimi hem yaşamla iç içe olmalı hem de daha kolay olmalı. (Matematik Öğretmeni N.)
Müfredatla uyumlu etkinlikler yapılabilir.	2	25	Ders dışı etkinlik müfredatla uyumlu olmalı ve birtakım hazırlıklar yapılmalıdır. Geziye gitmeden önce, gezi sırasında ve sonrasında ön bilgilendirme, konunun araştırılması ve konunun değerlendirilmesi gerekir. (Fen Bilimleri Öğretmeni N.) Derste işlenen konularla ilgili alanları, tarihi eserleri, doğal güzellikleri anlatmanın en iyi yolu oralara düzenlenen gezilerdir. Öğrenciler hem eğleniyor hem de kalıcı bir şekilde öğreniyor. (Sosyal Bilgiler Öğretmeni R.)
Öğrencilerin ilgi ve yeteneğine uygun etkinlikler yapılabilir.	1	12,5	Her öğrencinin mutlaka ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ders dışı etkinlik çalışmalarına dâhil olması gerektiğini düşünüyorum. Her öğrencinin ilgi ve yeteneği farklı olduğu için sportif faaliyetler, tiyatro, müzik, resim, zekâ oyunları gibi faaliyetler çeşitlendirilerek çocuklara seçenek sunulabilir. (Beden Eğitimi Öğretmeni Ö.)
Etkinliklerde iş birliği içinde hareket edilebilir.	1	12,5	Ders dışı etkinliklerin sağlıklı yürüyebilmesi için diğer branş öğretmenlerinin de destek vermesi gerekiyor. Çalışmalar için öğrencileri uygun oldukları zamanlarda rahatlıkla alabilmeliyiz ve en önemli hususlardan bir tanesi de ekipmanlarımızın tam olması. Zümreler arası çalışma da çok önemli. Müzik ve Türkçe branşları bu anlamda en uyumlu branşlar. (Müzik Öğretmeni M.)
Toplam	8	100	

Tablo 4.8'e göre, görüşmeye katılan öğretmenlerin 4'ü öğrencilerin öğrenmelerini destekleyecek etkinliklerin yapılabileceğini, 2'si müfredatla uyumlu etkinliklerin yapılabilceğini, 1'i öğrencilerin ilgi ve yeteneğine uygun etkinlikler yapılabilceğini ve 1'i ise etkinliklerde iş birliği içinde hareket edilebileceğini belirtmiştir.

Görüşmeye katılan öğretmenlere dördüncü olarak "Dersinizde ya da okul genelinde ders dışı etkinliklerin verimli şekilde uygulandığını düşünüyor musunuz?" sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.9'da gösterilmiştir.

Tablo 4.9. Uygulama öncesinde, branş öğretmenlerinin ders dışı etkinliklerin verimli uygulanma durumlarına yönelik görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Evet, verimli şekilde uygulanıyor.	4	50	Evet uygulanıyor. Okulumuzda sık sık geziler yapılıyor. Ayrıca ben de dersim gereği öğrencilere sık sık ders dışı etkinlik veriyorum. (Teknoloji ve Tasarım Öğretmeni S.) Evet, imkânlar ölçüsünde okul dışı etkinlikler yapmaya çalışıyorum. Ders dışı etkinliklerin okulda verimli uygulandığını da düşünüyorum. (Sosyal Bilgiler Öğretmeni R.) Kesinlikle düşünüyorum. Okulumuzda pek çok öğretmenimiz ders dışı etkinlik uygulamaları yapıyor. Şimdiye kadar sürekli yapılan etkinlikler sportif yarışmalar; sinema, piknik vb. geziler; kitap fuarı gezileri; okur-yazar buluşmaları; imza günleri; TÜBİTAK, Erasmus projeleri gibi pek çok etkinlik uygulanmıştır. (DİKAB Öğretmeni T.) Okulumuzda yapılan bazı etkinliklerin amacına hizmet ettiğini düşünüyorum. (Fen Bilimleri Öğretmeni N.)

Hayır, verimli şekilde uygulanmıyor.	4	50	Maalesef yeterli düzeyde yaptığımı ve yapıldığını düşünmüyorum. (İngilizce Öğretmeni H.) Hayır, düşünmüyorum. Bu konuda hem okulda hem de bende çeşitli eksiklikler var. Bunlardan ilki maddi eksiklikler, diğeri ise ağır müfredat konularına bağlı durumlar. (Matematik Öğretmeni N.) Dersimde ders dış etkinlikleri verimli şekilde kullanmaya çalışıyorum. Özellikle okul dışında melodika çalmaları için öğrencilere sık sık görevler veriyorum. Ancak bu durumu planlamak ve öğrencilerin öz denetim becerilerini kazanmalarını teşvik etmek zor oluyor. Okul için ders dış etkinliklere yönelik iyi niyetli çalışmaların olduğunu söyleyebilirim. Ancak maddi sorunlar ve zaman probleminden yeterli olmadığını düşünüyorum. (Müzik Öğretmeni M.) Okulumuzdaki ders dış faaliyetlerin çeşitlilik olarak az olduğunu düşünüyorum. Dersimle alakalı ise okul takım çalışmalarına 5 ve 6. sınıflarda katılımın daha fazla olduğunu, 7 ve 8. sınıflarda sınav kaygısı nedeni ile veliler tarafından öğrencilerin faaliyetlere yönlendirilmediğini görüyorum. (Beden Eğitimi Öğretmeni Ö.)
Toplam	8	100	

Tablo 4.9'a göre, görüşmeye katılan öğretmenlerin 4'ü ders dışı etkinliklerin derslerinde ve okul genelinde verimli şekilde uygulandığını düşündüklerini ve 4'ü ise ders dışı etkinliklerin derslerinde ve okul genelinde verimli şekilde uygulanmadığını düşündüklerini vurgulamıştır.

Görüşmeye katılan öğretmenlere beşinci olarak "Sizce ders dışı etkinliklerin verimliliğini artıran etmenler nelerdir?" sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.10'da gösterilmiştir.

Tablo 4.10. Uygulama öncesinde, branş öğretmenlerinin ders dışı etkinliklerin verimliliğini artırmaya yönelik görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinlikler iyi plânlanmış olmalı.	3	37,5	Ders dışı etkinlik öncesinde iyi bir planlama yapılmalı ve öğrencilerin dikkatleri çekilmeli. Küçük aralar ve serbest zamanların (piknik, oyun parkı gibi) da verimliliği artıracağını düşünüyorum. (Sosyal Bilgiler Öğretmeni R.) Yapılacak ders dışı etkinlikler iyi planlanmış olmalıdır. Planlama yapılırken sınıf mevcudu, ilgili öğretmen sayısı dikkate alınmalıdır. Ayrıca akademik alandaki etkinliklerin öncesinde ve sonrasında testler uygulanması, hazır bulunuşluk tespiti ve sonrası için geri dönüt verilmesi açısından önemlidir. (İngilizce Öğretmeni H.) Ders dışı etkinliğin her aşamasının planlanması verimliliği artıran en önemli etkidir. (Fen Bilimleri Öğretmeni N.)
Etkinlikler çocuğun ilgi ve yeteneğine uygun olmalı.	3	37,5	Ders dışı etkinlikler çocuğun ilgi ve yeteneklerine hitap etmesi, öğrencileri sınav stresinden uzak tutabilmesi ve velilerin ders dışı etkinlikler konusunda daha bilinçli olması gerekir. (Beden Eğitimi Öğretmeni Ö.) Okul sadece derslerin öğrenildiği bir yer değil, öğrencilerin aynı zamanda sosyalleştikleri ortamdır. Mesela arkadaşlıklar ediniyorlar. Yapılan etkinlikler sayesinde ilgi ve yeteneklerini keşfediyorlar. Kişisel ve sosyal gelişimlerini artırıyorlar.

			Okulu bu sayede daha çok seviyorlar, bu da derslere karşı ilgilerini artırıyor. (DİKAB Öğretmeni T.) Öğrencilerin ilgi ve yeteneğine uygun etkinlikler olursa öğrenciler de etkinliklere istekli bir şekilde katılacaklardır. (Teknoloji ve Tasarım Öğretmeni S.)
Maddi sorunlarla müfredatla ilgili sorunlar çözülmeli.	2	25	Ders dışı etkinlikleri verimli hâle getirmek için bence yeterli maddi imkân sağlanmalı ve öğretmenler ağır müfredat baskısından kurtulmalıdır. Dersim için de dersime karşı bakış açısının değişmesi gerekiyor. Müzik dersi önemsiz, olmasa da olur türünden bir dersmiş gibi algılanıyor ve bu durum da dersimde verdiğim ders dışı etkinliklerin verimliliğini azaltıyor. (Müzik Öğretmeni M.) Birincisi müfredat yoğunluğu. O kadar çok yetiştirmemiz gereken konu var ki... İkincisi imkân sınırlılığı. Hem maddi hem de ortam yönünden. (Matematik Öğretmeni N.)
Toplam	8	100	

Tablo 4.10'a göre, ders dışı etkinliklerin verimliliğinin artması için görüşmeye katılan öğretmenlerin 3'ü iyi planlanmaları gerektiğini, 3'ü etkinliklerin çocuğun ilgi ve yeteneğine uygun olması gerektiğini ve 2'si ise maddi sorunların ve müfredatla ilgili sorunların çözülmesi gerektiğini belirtmiştir.

Görüşmeye katılan öğretmenlere altıncı olarak “Sizce ders dışı etkinlikler öğrencilerin zamanlarını verimli kullanmasına yardımcı olur mu? Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya görüşmeye katılan öğretmenlerin tamamı ders dışı etkinliklerin öğrencilerin zamanlarını verimli kullanmalarını sağladığı yönünde görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin görüşme esnasında kullandıkları bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Ders dışı etkinlikler öğrencilerin zamanlarını verimli kullanmalarına yardımcı olur. Bu tür etkinlikler öğretmenlerin gerçek yaşamla ilişkisini ortaya koyar. Öğrencilerin serbest zamanlarını yararlı bir biçimde geçirmelerini sağlar.” (İngilizce Öğretmeni H., 02.05.2023)

“Kesinlikle zaman yönetimi ve disiplin konusunda öğrencilere yardımcı olduğunu görüyorum. Buradaki tek sıkıntı velilerin faaliyetlere ayrılan zamanı gereksiz olarak görmeleri.” (Beden Eğitimi Öğretmeni Ö., 19.01.2023)

“Zamanı verimli kullanmalarını sağlar. Bunun yanında ders dışı etkinliklerin öğrencilerin ufkunu açtığını, motivasyonunu artırdığını düşünüyorum.” (Fen Bilimleri Öğretmeni N., 18.01.2023)

“Bence ders dışı etkinlikler doğru planlanırsa ve yeterince destek verilirse öğrencilerin zamanlarını verimli kullanmasına yardımcı olacağını düşünüyorum. Bu konuda çocukların dersine giren öğretmenlere, velilere ve idarecilere önemli sorumluluklar düşmektedir.” (Müzik Öğretmeni M., 27.04.2023)

“Ders dışı etkinliğin zaman kaybı olduğunu düşünmüyorum. Aksine zamanı verimli kullanmasına faydası olduğunu düşünüyorum. Öğrenciler farklı ortamları görüp buralarda nasıl davranması gerektiğini öğreniyor, sosyalleşiyor.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni R., 12.01.2023)

“Kesinlikle katkı sağlıyor. Mesela grup çalışmalarında çocuklara sunum için süreler veriyorum. Anlatacakları konuları belli bir zamana sığdırmaları ve zamanı verimli kullanmaları gerekiyor. Yine yapılan yarışmalarda da zaman sınırı olduğu için zamana göre de yarışmaları gerekiyor. Ayrıca gezileri de belli bir zaman dahilinde planlıyoruz. Bütün bu etkinliklerde öğrencilere zamanı etkin ve daha verimli kullanmayı öğretiyor.” (DİKAB Öğretmeni T., 18.01.2023)

“Kesinlikle yardımcı olacağını düşünüyorum. Motivasyonlarını artırır.” (Matematik Öğretmeni N., 27.04.2023)

4.1.3. Uygulama öncesi ders dışı etkinliklere yönelik veli görüşleri

Görüşmeye katılan velilere ilk olarak “Çocuğunuzun okul dışında zamanını doğru değerlendirdiğini düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklar mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.11’de gösterilmiştir.

Tablo 4.11. Uygulama öncesinde, velilerin çocuklarının okul dışındaki zamanlarını değerlendirmelerine yönelik görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Okul dışındaki zamanını doğru değerlendirmiyor.	15	55,6	Hayır, düşünmüyorum. Çünkü hangi etkinliğe ne kadar zaman ayıracağına dair bir plan yapmıyor. Bazen çok ders çalışıp hiç dinlenmiyor. Bazen hiç ders çalışmayıp uzun süre dinleniyor. (V2) Hayır, doğru değerlendirdiğini düşünmüyorum. Genel olarak gerekçesi “Okulda çok yoruldum.” oluyor. Telefon, tablet ve televizyon da dikkatini dağıtan diğer etmenler tabi. (V7) Bilgisayar ve telefonda çok fazla gereksiz vakit öldürdüğünü düşünüyorum. Bu durumu zaman zaman kontrol altına alabilsek de özellikle tatillerde vaktinin çoğunu film izleyerek geçiriyor. (V13) Hayır. Ödev ve görevlerinden arta kalan zamanlarda yakın çevrede oynayabileceği yaşıtı olmadığından telefon ve bilgisayarda fazlaca vakit geçiriyor. (V21) Hayır. Üzülerek söylüyorum, her çocuk gibi benim çocuğum da elektronik aletlerle çok fazla zaman geçiriyor. Çünkü arkadaşlarıyla birlikteyken sürekli bilgisayar oyunları konuşuluyor. Sanki hayat sadece bu oyun ve videolardan ibaret gibi. (V22) Okul dışı zamanında ne kendine zaman ayırabiliyor ne de verimli bir şekilde ders çalışabiliyor. Çünkü planlı bir çalışma yapmadığı için kendine ayrı özel bir zamanı kalmıyor. (V29)
Okul dışındaki zamanını doğru değerlendiriyor.	12	44,4	Doğru değerlendiriyor. Okul dışında voleybol kursuna gidiyor, ödevlerini yapıyor ve kitap okumayı çok seviyor. Teknolojiye bağımlılığı yok. Sadece film izlemek için kullanıyor. Velisi

olarak okul dışında zamanını doğru değerlendirdiğini düşünüyorum. Bunları yapamadığı zamanlar zaten ailesiyle vakit geçiriyor. (V9)

Çoğu zaman, zamanı doğru değerlendirdiğini görüyorum. Okulda verilen ödevlerin bitimine müteakip kitap okuyor. Okulda işlemiş olduğu konularla ilgili test çözüm çalışmaları yapıyor. (V12)

Doğru değerlendirdiğini düşünüyorum. Kitap okuyor, müzik dinliyor, kendini geliştirecek uygulamalara bakıyor. Almancayı da öğrenmeye çalışıyor. Soru çözüp ders tekrarları yapıyor. (V14)

Evet kesinlikle düşünüyorum. Özellikle bu yıl daha planlı, daha düzenli yaşıyor. Ödevlerini ve çalışmalarını “To do list/Yapmam Gerekenler Listesi” olarak yazıp bitirdiğinde diğer etkinliklerine de zaman ayırmıştır. Planlamasını doğru yaparak okul dışı kurs, oyun oynama, jimnastik, tv izleme gibi birçok etkinliğe gereği kadar zaman ayırabilmektedir. (V15)

Toplam	27	100
---------------	-----------	------------

Tablo 4.11’e göre, görüşmeye katılan velilerin 15’i çocuklarının okul dışındaki boş zamanlarını doğru değerlendirmedini düşündüklerini ve 12’si ise çocuklarının okul dışındaki boş zamanlarını doğru değerlendirdiğini düşündüklerini söylemiştir.

Görüşmeye katılan velilere ikinci olarak “Çocuğunuzun okul dışındaki zamanını doğru değerlendirmesi için üzerinize düşen görevi yerine getirdiğinizi düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi bizimle paylaşır mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.12’de gösterilmiştir.

Tablo 4.12. Uygulama öncesinde, velilerin çocuklarının okul dışındaki zamanını doğru değerlendirmesinde kendi sorumluluklarına yönelik görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Zamanını doğru değerlendirmesi için üzerime düşeni yapıyorum.	18	66,7	Evet yapıyorum. Okul dışındaki zamanını nasıl değerlendirmesi gerektiği hususunda bazen birlikte plan bile yapıyoruz. (V2) Okul dışında zamanı doğru değerlendirmek derken aslında işin doğrusu ebeveynleri olarak doğru bildiğimizi düşünmüyorum. Sadece okul dışında çocuğumuzun doğru aktivitelerle, doğru yönlendirmelerle zamanını dolu dolu ve daha kaliteli geçirmesini sağlamaya çalışıyoruz. (V6) Ailece sohbet zamanları ve kitap okuma saatleri yapmaya dikkat ediyoruz. Onu internetten uzaklaştırmak için satranç ve kelime oyunlarına yönlendiriyoruz. (V13) Evet, uyarılarımızı yapıyoruz. Bazen dinlemek istemiyor ama söylenenleri yapmaya çalışıyor. İnternet kablosunu bazen saklıyorum, engellemek için. (V19)
Zamanını doğru değerlendirmesi için üzerime düşeni yapamıyorum.	9	33,3	Üzerime düşen görevi yerine getiremediğimi düşünüyorum. Çünkü ona gerekli zaman ayıramıyorum. (V1) Hayır. Ebeveynleri olarak biz de üzerimize düşeni yerine getirmiyoruz. Çocuğumuz telefona bakarken bakma desek de biz de baktığımız için etkili olmuyor. Kitap okuyan ve düzenli ders çalışan bir aile değiliz. Bu da onu sadece zorunda olduğu ödevleri yapmaya itiyor. Daha fazlasını yapmayı gereksiz ve önemsiz görüyor maalesef. (V7)

			Teknoloji kullanımı konusunda koyduğumuz sınırlar bazen etkili oluyor. Çalışan anne olduğumdan üzerime düşen görevi yerine getirdiğimi düşünmüyorum. Zaman sıkıntımız çok var. (V11)
			Tam anlamıyla yerine getiremiyorum. Çünkü çalışan anneyim. Okuldan çıkış saatinden benim işten çıkış saatime kadar olan zaman aralığında telefon, bilgisayar veya televizyon ile vaktini geçiriyor. Kalan zaman da yemek ve ödev kontrolü ile bitiyor. (V22)
			Hayır, düşünmüyorum. Çünkü çocuklarla diyalog kuramıyorum. Bir ev içerisinde hepimiz bir yabancı gibi davranıyoruz. Ortak bir alanda çoğu zaman buluşamıyoruz. (Ö27)
Toplam	27	100	

Tablo 4.12'ye göre, görüşmeye katılan velilerin 18'i çocuklarının okul dışındaki boş zamanlarını doğru değerlendirmesi için çocuklarına yardımcı olduklarını ve 9'u ise çocuklarının boş zamanlarını doğru değerlendirmesi için çocuklarına çok fazla yardımcı olamadıklarını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan velilere üçüncü olarak “Çocuğunuzun ödevleri konusunda ona yardımcı oluyor musunuz? Eğer yardımcı oluyorsanız en çok hangi derslerin ödevlerinde yardım ediyorsunuz? Nedenleriyle açıklar mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.13'te gösterilmiştir.

Tablo 4.13. Uygulama öncesinde, velilerin çocuklarının ödevlerine yardımcı olma durumlarına yönelik görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Evet, yardımcı oluyorum.	16	59,3	Evet, bazen yardımcı oluyoruz. Matematik ve Görsel Sanatlar dersinde daha çok yardımcı oluyoruz. Derslere ait soru bankalarının cevap anahtarlarını koparıyoruz. Soruları çözdükten sonra, birlikte kontrol ediyoruz. (V2) Birebir ödevlerine yardımcı olmuyorum ama ne yapması gerektiği konusunda görüşlerimle daha çok destek oluyorum, olmaya çalışıyorum. (V15) Özellikle matematik ve fen derslerinde yardımcı oluyorum. Bol bol birlikte soru çözüyoruz. Benim uzmanlık alanım bu konuda olduğu için severek soruları çözüyorum. (V19) Ödevler konusunda ihtiyacı olduğunda yardımcı oluyorum. En çok matematik dersinde yardımcı olmakla birlikte Türkçe, sosyal, din kültürü gibi derslerden de birebir yardımcı oluyorum. Anlamadığı konuları kavrayabilmesi ve başarısının artması için yardımcı oluyorum. (V26)
Hayır, yardımcı olamıyorum.	11	40,7	İtiraf etmem gerekirse çok fazla yardımcı olamıyorum. Motive etme konusunda ya da psikolojik olarak destekleme konusunda daha çok yardımcı oluyorum. Sayısal derslerinde hiç yardımcı olamıyorum. (V9) Hayır, olmuyorum. Bize ihtiyaç duymuyor. Kendisi bu sorumluluğu yerine getiriyor. (V25) Açıkçası ödevlerine yardımcı olmuyorum. Ödevlerini kendisi yapıyor. Eğer kontrolü fazla ise kontrol ederken yardımcı oluyorum. Bir yazı yazması gerekiyorsa orada fikir verebiliyoruz ya da ezber gerektiren çalışmalarda ezberini tutuyorum. (V29)
Toplam	27	100	

Tablo 4.13'e göre, görüşmeye katılan velilerin 16'sı çocuklarının ödevlerine çeşitli yönlerden yardımcı olduklarını ve 11'i ise çocuklarının ödevlerine yardımcı olmadıklarını ya da olamadıklarını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan velilere dördüncü olarak "Sizce çocuğunuzun okul dışındaki zamanını doğru değerlendirmesi için okul idaresine ve öğretmenlere düşen görevler nelerdir?" sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.14'te gösterilmiştir.

Tablo 4.14. Uygulama öncesinde, velilerin çocukların okul dışındaki zamanını değerlendirmesinde okul idaresinin ve öğretmenlerin etkisine yönelik görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Çeşitli ders dışı etkinlikler planlanabilir.	13	48,2	Öğrencilerin ilgisini çekebilecek etkinlikler, aktiviteler yapılırsa daha etkili olacağını düşünüyorum. Ders ağırlıklı olan her şeyden hemen sıkılıyorlar. (V7) Gezi düzenlenebilir. İl dışı ve il içi geziler düzenlenebilir. Yarışmalar düzenlenebilir. Ders ile doğrudan ilgili olmayan fakat dersi sevdirecek yarışmalar düzenlenebilir. (V11) Spor, müzik, halk oyunları vb. faaliyetler düzenlenebilir. (V21)
Yeteneğine ve ilgisine uygun bir yönlendirme yapılabilir.	7	25,9	Çocukların yeteneklerini uygun bir biçimde değerlendirebileceği sosyal aktivitelerin okulda olmasını temenni ederiz. Örneğin, yazmaya ilgisi olan çocuklar için yazı kulübü kurulabilir. Spora ilgisi olan çocuklar çeşitli spor dallarına yönlendirilebilir. (V13) Bana göre, öğretmenlerin öğrencilerin yeteneklerini anlaması ve buna göre öğrencilere tavsiyeler vermesi gerekir. Bu sayede öğrenciler yeteneklerinin farkında olacağı için zamanlarını doğru şekilde değerlendirirler. (V28) Okul idaresi spor faaliyetleri düzenleyebilir ki okulumuzun bazı branşlarda takımı var. Öğretmenlerimiz de öğrencileri tanıyarak öğrencinin yeteneğine uygun yönlendirme yapabilir. (V29)
Zamanı planlama konusunda yönlendirme yapılabilir.	5	18,5	Öğrenciler, geleceğe ait hedefler belirlemesi konusunda teşvik edilerek hayatında bulunan ölü zaman kavramını canlandırmalarına olanak sunulabilir. (V12) Öğrencilere yazarak plan yapmanın; günlük, haftalık, aylık, yıllık değerlendirmeler yapmanın önemi anlatılmalıdır. Sorumluluklarını zamanında yerine getirilmesinin önemi anlatılabilir. (V15) Planlı çalışma konusunda rehberlik yardımıyla bulunulabilir. Bu şekilde zamanını doğru planlama konusunda daha dikkatli olmayı öğrenebilir. (V17)
Okulun bu konuda bir sorumluluğu yok.	2	7,4	Açıkçası bu konuda okulun çok fazla sorumluluğu olduğunu düşünmüyorum. Veli olarak zaten çocuğumun kontrolü bende olduğu için, onun için plan yapabilirim. Hem kendi karakterine uygun hem de ailesiyle beraber olabilecek şekilde yapması gereken etkinlikler şeklinde. (V9) Sanırım zamane çocukları için okul idaresinin de öğretmenlerin de yapabileceği pek bir şey yok. (V22)
Toplam	27	100	

Tablo 4.14'e göre, görüşmeye katılan velilerin 13'ü çocuklarının okul dışındaki zamanlarını boş geçirmelerinin önüne geçmek için okul idaresi ve öğretmenlerin çeşitli etkinlikler planlayabileceklerini, 7'si çocuklarının ilgisine ve yeteneğine uygun bir yönlendirme yapılabilceğini, 5'i zamanlarını doğru planlama konusunda çocuklarının

yönlendirilebileceğini belirtirlerken 2’si ise okul idaresinin ve öğretmenlerin bu konuda bir sorumluluklarının olmadığını düşündüklerini belirtmiştir.

Görüşmeye katılan velilere beşinci olarak “Çocuğunuzun Türkçe dersine ilgisi hakkında ne düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi bizimle paylaşır mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.15’te gösterilmiştir.

Tablo 4.15. Uygulama öncesinde, velilerin çocuklarının Türkçe dersine ilgisiyle ilgili görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Çocuğum Türkçe dersine ilgilidir.	21	77,8	Çocuğumun Türkçe dersini sevdiğini düşünüyorum. Gerek kitap okuma etkinliği olsun gerek dersle ilgili etkinlikler olsun oldukça hevesli bir şekilde çalıştığını düşünüyorum. (V2) Çocuğum Türkçe dersini çok seviyor ama bu sevgisinin ders kaynaklı olduğunu çok fazla düşünmüyorum. Dersin keyifli geçmesi, gülmesi, eğlenmesi hoşuna gidiyor. (V9) Ablası Türkçe Öğretmeni olduğu için Türkçe dersine ilgisi oldukça fazla. Küçük yaşta masallar ve kitaplarla büyüdüğü için Türkçe dersini seviyor. Okuma becerisi zamanla gelişiyor. Konuşma becerisi ile kendini kolaylıkla ifade edebiliyor. Bazen minik hikâyeler yazıyor. (V13) Benim kızım kalın ve resimsiz kitapları okuyamayan, uzun uzun yazamayan, çok güzel düşüncelerini kısa anlatmayı tercih eden bir öğrenciyken 5. sınıftan itibaren karşısına çıkan Türkçe öğretmenlerinin özverili çalışmalarıyla önce öğretmenlerini çok sevdi, sonra Türkçe derslerini... Özellikle bu yıl uzun uzun yazmayı, resimsiz kitaplar okumayı, duygularını anlatmayı öğretmeni sayesinde çok sevdi. (V15)
Çocuğum Türkçe dersine pek ilgili değildir.	6	22,2	Türkçe temel derslerden biridir. Bu nedenle önem verilmesi gerekir. Ancak kızımın çok da ilgili olduğunu söyleyemem. (V19) Türkçe dersine ilgisini az buluyorum. Kitap okumak, yazı yazmak neredeyse hiç ilgi alanına girmiyor. Cümlelerin anlamlarının, noktalama işaretlerinin ve vurgunun önemini anlamadığını düşünüyorum. (V22) Türkçe derslerinde zorlanıyor. Ana dilimiz olmasına rağmen benimsemiyor. Çocuk kendi dilini tamamen sınav odaklı düşünüyor. (V27)
Toplam	27	100	

Tablo 4.15’e göre, görüşmeye katılan velilerin 21’i çocuğunun Türkçe dersine karşı ilgili olduğunu ve 6’sı ise çocuğunun Türkçe dersine ilgili olmadığını söylemiştir.

Görüşmeye katılan velilere altıncı olarak “*Ders dışı etkinlik* ifadesi sizce ne anlama geliyor? Ders dışı etkinlik olarak değerlendirilebilecek çalışmalar neler olabilir?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.16’da gösterilmiştir.

Tablo 4.16. Uygulama öncesinde, velilerin ders dışı etkinlik kavramına yönelik algıları.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Okul dışında kendini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalar	15	55,6	Ders dışı etkinlik bir öğrencinin okul dışında bireysel olarak kendini geliştirdiği, kendine zaman ayırdığı etkinliklerdir. Buna örnek olarak bir TÜBİTAK makalesi okumak, bilimsel bir araştırma yapmak, bir kitap okumak ya da herhangi bir sportif aktivite olabilir. (V6) Okul haricinde öğrencinin kendini geliştirmek için yaptığı tüm çalışmaları ders dışı etkinlik olarak değerlendirebiliriz. (V12) Çocuğa gelişim olanakları veren etkinliklerdir. Çocuğun kendini geliştirecek ve çocuğu ilgi alanlarına yöneltecek aktivitelerin olması gerekir. (V14) Ders dışı etkinlikler denince çocuğun ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendini geliştirip yaşamsal becerilerini, iletişimsel ve sosyal ilişkilerini artırmak vb. akla gelebilir. (V26)
Eğlenceli vakit geçirilen etkinlikler	8	29,6	Çocukların sıkılmadan, eğlenceli ve eğitici zaman geçirdiği etkinlikler... (V1) Ders dışı etkinlikler bana göre, çocukların dersi, ödevi kafaya takmadan farklı aktivitelerde eğlendikleri, arkadaşlarının diğer özelliklerini görmesinden etkilenecek daha samimi dostluklar kurdukları çalışmalardır. (V4) Bir ailenin en büyük faaliyeti çocuğuyla vakit geçirmesi, ona zaman ayırması, onu dinlemesidir. Ailece geziye gitmek, çocuğun arkadaşlarıyla eğlenceli vakitler geçirmesi, ilgisi doğrultusunda filmler izlemesi, kitap okuması hem öğrendiği hem de eğlendiği ders dışı etkinlikler olarak sıralanabilir. (V25)
Okul dışında yapılan geziler	3	11,1	Sosyal öğretmeninin bir müzeye götürmesini, Türkçe öğretmeninin kütüphaneye götürüp oranın havasını solutmasını (okul kütüphanesi dışında), rehber öğretmenin nitelikli okulları gezdirmesini, okullar hakkında bilgi vermesini örnek verebiliriz. (V5) Eğitim kurumlarına ve tarihi yerlere düzenlenen geziler ders dışı etkinlik olarak düşünülebilir. (V20)
Öğrenilenleri yaşamla ilişkilendiren etkinlikler	1	3,7	Ders dışı etkinlikler; öğrencinin sportif, sanatsal ve kültürel etkinliklere katılarak eğitim öğretim sürecinde öğrendiklerini pekiştirmenin yanı sıra bunları yaşamla ilişkilendirme sürecidir. (V2)
Toplam	27	100	

Tablo 4.16'ya göre, görüşmeye katılan velilerin 15'i "*ders dışı etkinlik*" denildiğinde okul dışında yapılan çalışmaların, 8'i eğlenceli vakit geçirilen etkinliklerin, 3'ü okul dışında yapılan gezilerin ve 1'i öğrenilenleri yaşamla ilişkilendiren etkinliklerin akıllarına geldiğini ifade etmiştir.

4.1.4. Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeylerine ilişkin ön-ölçüm sonuçları

Tablo 4.17’de Türkçe Dersi Etkinlikleri Tutum Ölçeği’nin ön-ölçüm uygulamalarına ilişkin betimsel analizlere yer verilmiştir.

Tablo 4.17. TDETÖ’nün ön ölçüm uygulamalarına yönelik betimsel analizi.

Ölçek	Boyutlar	N	Ön-Ölçüm	
			$\bar{x}$	Ss
Türkçe Dersi Etkinlikleri Tutum Ölçeği	Yarar/Önem	29	3.43	.47
	İlgi	29	3.16	.52
	İsteksizlik/ İlgisizlik	29	2.38	.57
	Toplam Ölçek	29	3.39	.36

Tablo 4.17’ye göre öğrencilerin TDETÖ’de “yarar/önem” boyutunun ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=3.43$ olarak, “ilgi” boyutunun ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=3.16$ olarak, “isteksizlik/ilgisizlik” boyutunun ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=2.38$ olarak, toplam ölçekte ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=3.39$ olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, öğrencilerin TDETÖ’de yer alan “yarar/önem” ve “ilgi” boyutlarında orta seviyede bir farkındalığa ve katılıma sahip olduklarını göstermektedir. Ancak “isteksizlik/ilgisizlik” boyutundaki düşük puan, öğrencilerin isteksizlik ve ilgisizlik düzeylerinin düşük olduğuna işaret etmektedir. Genel ölçekte ise öğrencilerin tutumlarının ağırlıklı olarak orta düzeyde olduğu söylenebilir.

4.1.5. Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerine ilişkin ön-ölçüm sonuçları

Tablo 4.18’de öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerine ilişkin ön-ölçüm uygulamalarına ilişkin betimsel analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.18. TDYMÖ’nün ön ölçüm uygulamalarına yönelik betimsel analizi.

Ölçek	Boyutlar	N	Ön-Ölçüm	
			$\bar{x}$	Ss
Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği	Motivasyonsuzluk	29	2.15	.61
	İçsel Motivasyon	29	3.24	.47
	Hedef Motivasyonu	29	3.80	.56
	Dışsal Motivasyon	29	3.47	.63
	Toplam Ölçek	29	3.62	.35

Tablo 4.18’e göre öğrencilerin TDYMÖ’de “motivasyonsuzluk” boyutunun ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=2.15$ olarak, “içsel motivasyon” boyutunun ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=3.24$ olarak, “hedef motivasyonu” boyutunun ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=3.80$ olarak, “dışsal motivasyon” boyutunun ön-ölçüm

puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=3.47$ olarak, toplam ölçeğe ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=3.62$ olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, öğrencilerin TDYMÖ’de yer alan “hedef motivasyonu” ve “dışsal motivasyon” boyutlarında orta ile yüksek arasında bir motivasyona sahip olduklarını göstermektedir. Ancak “motivasyonsuzluk” boyutundaki düşük puan, öğrencilerin genel olarak öğrenmeye karşı isteksizlik göstermediğine işaret etmektedir. Başka bir deyişle, öğrencilerin motivasyonsuzluk düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Genel ölçeğe ise öğrencilerin motivasyon düzeylerinin ağırlıklı olarak orta seviyede olduğu söylenebilir.

4.2. Eylem Planlarının Uygulanma Sürecine İlişkin Bulgular

Ders dışı etkinliklerin ortaokul Türkçe derslerinde kullanılabilirliğini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada her hafta bir ders dışı etkinlik çalışması yapılmasına yönelik bir planlama yapılmıştır. Buna göre, 2022-2023 eğitim öğretim yılında uygulamanın yapıldığı okulda, 7.sınıflarda kullanılan Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7’deki (Kır vd., 2022) metinlerden yola çıkılarak verilmek istenen öğrenme çıktılarına destekleyecek ders dışı etkinlikler tasarlanmış ve kitaptaki temalara uygun olarak ders dışı etkinlikler dört eylem planına bölünerek uygulanmıştır. Tablo 4.19’da kitaptaki temalarda yer verilen metinlerde hangi ders dışı etkinliklerin uygulandığı gösterilmiştir.

Tablo 4.19. Eylem planlarının ilişkili olduğu temalar, metinler ve ders dışı etkinlikler.

Plan	Tema	Metin Adı	Ders Dışı Etkinlik
1. Eylem Planı	Kişisel Gelişim	Adını Göklere Yazdıran Çocuk	Ailece Okuyoruz
		Başarıya Gitmek mi, Başarıyı Çekmek mi?	Geleceğin Peşinde
		“A” Harfi	Ben Bir Muhabirim
2. Eylem Planı	Milli Kültürümüz	Yusufçuk	Büyüklerimin Efsaneleri
		Karagöz Nedir?	Yâr Bana Bir Eğlence!..
		Anadolu’da Kilim Demek	Kültür Avcıları
		Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî	Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum
3. Eylem Planı	Sağlık ve Spor	İki Tekerlekli Özgürlük	Fiilleri Öğreniyorum
		Futbolcu Olmaya Karar Vermiştim	Ne İstedi, Ne Oldu?
		Broşür	Ben Bir Tasarımcıyım
4. Eylem Planı	Sanat Millî Mücadele ve Atatürk	Âşık Veysel Şatıroğlu	İzliyorum, Öğreniyorum
		Geleneksel Türk Sanatlarından Ebru	Ben Bir Araştırmacıyım
		Penceresi Sonsuzluğa Açılan Oda	Benim Afişim
		Ağaçtan Oyma Su Tası	Doğa Muhafızları

Tablo 4.19’da görüldüğü gibi birinci eylem planı olarak “Kişisel Gelişim” temasında yer verilen “Adını Göklere Yazdıran Çocuk; Başarıya Gitmek mi, Başarıyı Çekmek mi?, A

Harfi” isimli metinlerde sırasıyla “Ailece Okuyoruz, Geleceğin Peşinde ve Ben Bir Muhabirim” adlı ders dışı etkinliklerin yapıldığı; ikinci eylem planı olarak “Millî Kültürümüz” temasında yer verilen “Yusufoçuk, Karagöz Nedir?, Anadolu’da Kilim Demek ve Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî” isimli metinlerde sırasıyla “Büyüklerimin Efsaneleri; Yâr Bana Bir Eğlence; Kültür Avcıları; Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum” adlı ders dışı etkinliklerin yapıldığı; üçüncü eylem planı olarak “Sağlık ve Spor” temasında yer verilen “İki Tekerlekli Özgürlük, Futbolcu Olmaya Karar Vermişim ve Broşür” adlı metinlerde sırasıyla “Fiilleri Öğreniyorum; Ne İstedi, Ne Oldu? ve Ben Bir Tasarımcıyım” adlı ders dışı etkinliklerin yapıldığı; dördüncü eylem planı olarak ise “Sanat” ve “Millî Mücadele ve Atatürk” temalarında yer verilen “Âşık Veysel Şatıroğlu, Geleneksel Türk Sanatlarından Ebru, Penceresi Sonsuzluğa Açılan Oda ve Ağaçtan Oyma Su Tası” isimli metinlerde sırasıyla “İzliyorum, Öğreniyorum; Ben Bir Araştırmacıyım, Benim Afişim ve Doğa Muhafızları” adlı ders dışı etkinlikler yapılmıştır. Dördüncü eylem planına iki farklı temanın dâhil edilmesinin nedeni, bu haftanın 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı haftasına denk gelmesi nedeniyle planlamaya göre “Millî Mücadele ve Atatürk” temasından “Penceresi Sonsuzluğa Açılan Oda” metninin derste işlenmiş olmasıdır.

Derste kullanılan ders dışı etkinliklerin tasarlanması sürecinde Türkçenin beceri alanlarına uygun çalışmalar oluşturulmaya gayret edilmiştir. Bu nedenle, bazı ders dışı etkinliklerde birden fazla beceriye yönelik çalışmalara yer verilmiştir. Tablo 4.20 uygulama için tasarlanan ders dışı etkinliklerin beceri alanlarına dağılımını göstermektedir.

Tablo 4.20. Uygulanan ders dışı etkinliklerin beceri alanlarına dağılımı.

Etkinlik No	Etkinlik Adı	Okuma	Dinleme/İzleme	Konuşma	Yazma
1. Ders Dışı Etkinlik	Ailece Okuyoruz	✓			✓
2. Ders Dışı Etkinlik	Geleceğin Peşinde		✓	✓	✓
3. Ders Dışı Etkinlik	Ben Bir Muhabirim			✓	✓
4. Ders Dışı Etkinlik	Büyüklerimin Efsaneleri		✓	✓	
5. Ders Dışı Etkinlik	Yâr Bana Bir Eğlence!..		✓	✓	
6. Ders Dışı Etkinlik	Kültür Avcıları	✓	✓	✓	
7. Ders Dışı Etkinlik	Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum	✓	✓		✓
8. Ders Dışı Etkinlik	Fiilleri Öğreniyorum		✓	✓	
9. Ders Dışı Etkinlik	Ne İstedi, Ne Oldu?			✓	✓
10. Ders Dışı Etkinlik	Ben Bir Tasarımcıyım	✓			✓
11. Ders Dışı Etkinlik	İzliyorum, Öğreniyorum		✓		✓
12. Ders Dışı Etkinlik	Ben Bir Araştırmacıyım	✓	✓		✓
13. Ders Dışı Etkinlik	Benim Afişim	✓			✓
14. Ders Dışı Etkinlik	Doğa Muhafızları	✓			✓
Toplam		7	8	7	10

Tablo 4.20'ye göre, uygulama için tasarlanan ders dışı etkinliklerin becerilere dağılımına bakıldığında dengeli bir durumun olduğu görülmektedir. Buna göre gerçekleştirilen uygulama sürecinde elde edilen veriler eylem planlarına ve eylem planlarına bağlı olarak uygulanan etkinlik sıralamalarına göre analiz edilerek sunulmuştur. Veriler elde edilirken araştırmacı, gözlemci ve veli günlüklerinden, öz değerlendirme formlarından, etkinliğin içeriğine göre akran değerlendirme veya grup değerlendirme formlarından, okul dışı gezi yapılan etkinliklerde gezi değerlendirme formundan, ses kayıtlarından, gözlemlerden, görüşme formlarından ve öğrencilerin yaptığı çalışmalardan yararlanılmıştır.

4.2.1. Birinci eylem planı

Uygulamanın yapıldığı okulda, 7. sınıf düzeyinde kullanılan Türkçe ders kitabında ikinci dönemin ilk teması olarak kitabın 5. teması olan “Kişisel Gelişim” teması içindeki üç metinde öğrencilerle ders dışı etkinlik çalışmaları yapılmıştır. Buna göre, temanın ilk metni olan “Adını Göklere Yazdıran Çocuk” metniyle ilgili olarak “Ailece Okuyoruz” adlı ders dışı etkinlik, “Başarıya Gitmek mi, Başarıyı Çekmek mi?” metniyle ilgili olarak “Geleceğin Peşinde” adlı ders dışı etkinlik, “A Harfi” metniyle ilgili olarak ise “Ben Bir Muhabirim” adlı ders dışı etkinlik yapılmıştır. Böylece bu eylem planında “Kişisel Gelişim” temasının öğrenme çıktılarını ders dışı etkinliklerle desteklemek amaçlanmıştır.

4.2.1.1. Birinci ders dışı etkinlik: Ailece Okuyoruz

Araştırmacı, birinci ders dışı etkinliğin uygulama sürecini, öğrencilere ve velilere hem zaman vermek hem de öğrencilerin boş zamanlarını verimli geçirebilmelerini sağlamak için yarıyıl tatiline denk getirmiştir. Bunun için araştırmacı, “Adını Göklere Yazdıran Çocuk” metninin konusuyla ilgili olduğuna karar verilen “Küçük Prens” kitabını öğrencilere hediye etmiştir, öğrencilerin bu kitabı ve başka kitapları okuyarak aileleriyle okuma saati yapmasını istemiştir. Konuyla ilgili dönemin son günü ayrıntılı açıklama yapmış ve velilerle de sınıf grubu üzerinden ayrıntılı bir ileti paylaşmıştır. İleti paylaşımının ardından birkaç veli dönüş yapmış ve ne yapacaklarını tam anlayamadıklarını söylemiştir. Araştırmacı, arayan velilere konuyla ilgili açıklamalar yapmış ve en sonunda kendisine sorulan sorulardan yola çıkarak sınıf grubuna tekrar ayrıntılı bir ileti atmıştır. Bu iletiden sonra, etkinliğin nasıl yapılacağı ile ilgili araştırmacıya dönüş yapan olmamıştır.

Uygulamada öğrencilerden ve ailelerden yarıyıl tatilinde planladıkları zamanlarda okuma saati yapmaları, her gün okuma saatinden sonra ailece okudukları kitaplar hakkında konuşmaları istenmiştir. Böylece, öğrencilerin aileleriyle kaliteli zaman geçirmeleri, okul

dışındaki zamanlarında Türkçe dersiyle ilgili bir çalışma yapmaları, Küçük Prens kitabını okuyarak ikinci dönemin ilk metni olan “Adını Göklere Yazdıran Çocuk” metninin ana fikrine uygun olarak etkinlik yapmaları, ailelerin de çocuklarının yaptığı çalışmalardan haberdar olmalarının sağlanması amaçlanmıştır.

Öğrencilerin “Küçük Prens” kitabını okuduktan sonra iki çalışma kâğıdını (1. 1 ve 1. 2) yapmaları istenmiş, öğrencilere bu çalışma kâğıtları ve etkinlik hakkında derste konuşulacağı söylenmiştir. Buna göre öğrencilerin Çalışma Kâğıdı 1.1’de okudukları “Küçük Prens” kitabının kahramanlarını, konusunu ve ana fikrini yazmaları ve kitapla ilgili görüşlerini belirtmeleri istenmiştir (bkz. Çalışma Kâğıdı 1. 1).

ÇALIŞMA KÂĞIDI 1.1

Adı Soyadı:

Okuduğunuz kitabın kahramanlarını, konusunu, ana fikrini ve kitapla ilgili görüşlerinizi aşağıdaki ilgili kutucuklara yazınız.

Kahramanlar Küçük Prens, Tilki, Gökbilimci, çiçek, keşiş, kendisi beğenmiş adam, iş adamı, salıha, fenerci, yaşlı adam, pilot, kılıç, yılan, güller, tıccor, demir yolu makası aısı.	Konu Uzaktan gele düşen pilot ile Küçük Prens'in karşılığı ve Küçük Prens'in yaşadığı yer ve maceraları anlatımı- sı.
--	--

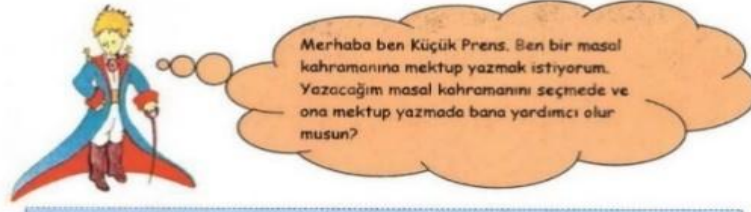
Ana Fikir İnsanların çocuk ruhla- rının büyüyece de sönmeye gerektiği.	Görüşlerim Kitabın ilk başlarından çok etkilenmiştim lakin okumaya devam ettikçe şüphelerimi okuduğum hakkında Bütünlüğü ve verdiği Mesajlar açısından gördü bir kitap değil bütün çocuklara es- as 1. hane okumasına gerektiğini düşün- düm.
--	--

Görsel 4.1. Çalışma kâğıdı 1.1.

Öğrencilerin Çalışma Kâğıdı 1. 2’de ise kendilerini Küçük Prens’in yerine koyarak seçtikleri bir masal kahramanına mektup yazmaları istenmiştir. Böylece öğrenciler, okul dışı zamanlarında bildikleri masalları hatırlamışlar, mektup türünün özelliklerini tekrar etmişler ve yaratıcı yazma çalışması yaparak yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirme yönünde çalışma yapmışlardır (bkz. Çalışma Kâğıdı 1. 2).

ÇALIŞMA KÂĞIDI 1.2

Adı Soyadı:

Sevgili Heidi: 19.02.2023

Ben Küçük Prens. Bu mektubu sana yazıyorum ama aslında seni tanımıyorum. Sendeki beni tanımayı istiyorum. Tabii. Uzağı değil. Senin pilotun kitapları arasında gördüğüm resmini. Yanında beyaz saçlı beyaz sakallı olan yaşlı bir adam ve kocaman bir köpek vardı. Hepiniz çok mutlu görünüyorsunuz. Gülmüseniz adeta gözlemlenize vurmuştu. Gördüğüm resimde henüz yer almıyordunuz. Neçiler de vardı. Hepiniz çok mutlu görünüyorsunuz. Nerede yaşıyorsunuz ki? Sizin gezegeninizin adı ne? Sizde başka kimler var o dünyada? Hayatları nasıl? Seviyor musun? Gökleri seviyor musun? Ben çok severim. Biliyor musun benim bir gülmek bile var. Bazen hırsızlık yapıyor ama çok seviyorum. Eminim o da beni seviyor. Ama pek yazacak var mı? Arkadaşı duman yoksa kocaman bir yamaç mı? Benim yamaçları kocaman. Sevgili. Arkadaşın var mı Heidi? Gezegeninde yalnızlık çekiyorum. Tilkisi, pisi şimdi çok uzaktı ama gülmek hep benimle beraber. Pek ya gün batımına seversin mi? Ben çok severim, hatta biliyor musun sandalyeme oturup saatlerce gün batımını izleyebilirim. Hiç sıkılmam. Sonuçlarına cevaplarını yazmamı hatırladık. Yazacaklarını sendiden merak ediyorum. Mektubunu zarf üzerinde yazan adrese gönderirsen (yani gezegenime) sevinirim.

Sevgilerle
Küçük Prens

Görsel 4.2. Çalışma kâğıdı 1.2.

Öğrencilerin etkinliği ve çalışma kâğıtlarını yarıyıl tatilinde yapmaları beklenmiş, 06.02.2023 tarihinde ikinci yarıyılın başlamasıyla etkinliğin ders içi uygulamasının yapılması planlanmıştır ancak Kahramanmaraş merkezli deprem felaketinin yaşanmasıyla etkinliğin ders içi uygulaması iki hafta sonra yapılmış ve bu süreçte öğrenci gruplarından öğrencilerin ve velilerin etkinliğe devam etmesi için tavsiyelerde bulunulmuştur.

İkinci yarıyılın başlamasıyla, 21.02.2023 tarihinde, etkinliğin ders içi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Buna göre, etkinliğin ders içi uygulamasında araştırmacı öğrencilere ara tatilde yapmalarını istediği etkinliğin içeriği ile ilgili bilgi vermiştir ve bu derste yaptıkları etkinlikle ilgili çalışma kâğıtlarının cevaplandırılacağı söylenmiştir. Buna göre, önce Çalışma Kâğıdı 1.1'in cevaplandırılmasıyla derse başlanacağı söylenmiştir. Önce öğrencilere "Küçük Prens" kitabının kahramanlarının kimler olduğu sorulmuştur. Gelen cevaplar şu şekildedir:

Ö19: Küçük Prens, Kral, Sarhoş, kendini beğenmiş bir adam ve Bekçi hocam.

Ö10: Kâşif, satıcı ve demiryolu makasçısı da var.

Ö9: Son olarak iş adamı var hocam.

Öğrencilere “Küçük Prens” kitabının konusunun ne olabileceği sorulmuştur. Gelen cevaplar şu şekildedir:

Ö29: Bence “yazarın güzel ama kötü sonla biten anısı” öğretmenim.

Ö25: Uçağı arıza yapan bir pilotun yaşadıkları.

Ö16: Pilot bir çocuğun dünyayı dolaşıp büyüklerine yanlışlarını anlatması.

Ö20: Bence, bir çocuğun gözünden büyükler.

Öğrencilerin verdikleri cevaplara göre ders içinde çeşitli sorular sorulmuş ve sınıfta bir tartışma ortamı oluşturularak öğrenciler konu üzerine düşünmeye yönlendirilmiştir. Öğrenciler, bu şekilde kitabın konusunu doğru tahmin etmeye çalışmışlardır. Dersin bu aşamasında gerekli diyaloglar yapıldıktan sonra öğrencilere ana fikrin ne olduğu ile ilgili kısa bir açıklama yapılmış ve “Küçük Prens” kitabının ana fikrinin ne olabileceği sorulmuştur. Öğrencilerden gelen cevaplar şu şekildedir:

Ö15: Büyüsek de çocuksu ruhumuzu kaybetmemeliyiz.

Ö21: Çocuk ruhu çok önemlidir.

Ö23: Büyükler çocukların fikirlerini dikkate almalıdır.

Ö3: İnsanlar çok ciddidir ve çocuklar bunu hiç sevmez.

Öğrencilerin cevapları alınmış ve birbirleriyle konuşup fikir alışverişinde bulunarak kitabın ana fikrini bulmaları sağlanmıştır. Daha sonra kitabın bu ana fikrini “Adını Göklere Yazdıran Çocuk” metniyle ilişkilendirmeleri istenmiştir. Öğrencilerin cevapları şu şekildedir:

Ö4: İkisinde de hayal kuran çocuklar anlatılıyor.

Ö28: Hayal kurmanın her çocuk için önemli olduğu vurgulanıyor.

Ö26: Bence “Adını Göklere Yazdıran Çocuk” metni daha etkileyici. En azından gerçek bir hikâye anlatılıyor.

Ö5: İkisinde de ne olursa olsun hayal kurmaktan vazgeçmeyen iki çocuk var.

Öğrencilerin konuyla ilgili fikirleri alındıktan ve zaman zaman yönlendirici sorularla öğrencilerin düşüncelerine derinlik kazandırıldıktan sonra, öğrencilere Çalışma Kâğıdı 1. 2’nin cevaplandırılacağı söylenir. Öğrencilere bu çalışma kâğıdında kendilerini küçük prensin yerine koyarak seçtikleri bir masal kahramanına mektup yazmalarının istendiği belirtilir. Öğrencilere

hangi masal kahramanlarına mektup yazdıkları sorulur. Öğrencilerden gelen cevaplar şu şekildedir:

Ö19: Ben Keloğlan'a yazdım hocam.

Ö7: Ben Rapunzel'e

Ö11: Ben Buzlar Kraliçesi Elsa'ya yazdım öğretmenim.

Ö9: Ben de Heidi'ye

Araştırmacı, öğrencilerin cevaplarını dinledikten sonra isteyen öğrencilere yazdıkları mektupları okutmuştur. Ardından okunan yazılar, mektup türüne uygunluk, ifade güzelliği gibi çeşitli ölçütler yönünden diğer öğrencilerle değerlendirilmiştir. Bu şekilde hem mektup türü tekrar edilmiş hem de bazı öğrencilerdeki ifade sorunlarının üzerinde durularak bu sorunlar giderilmeye çalışılmıştır.

Çalışma Kâğıdı 1. 1 ve Çalışma Kâğıdı 1. 2 cevaplandırıldıktan sonra öğrencilerin etkinliği genel olarak değerlendirmesi istenir. Etkinliğin değerlendirilmesi ile ilgili öğrencilerle araştırmacı arasında geçen konuşmalar şu şekildedir:

Araştırmacı: Evet, arkadaşlar etkinliği yapabildiniz mi? Zorlandığınız yönler oldu mu?

Ö3: Öğretmenim, etkinliği yaparken ailemi bir araya toplamakta çok zorlandım. Çünkü, mesela ağabeyim hiç kitap okumayı sevmez. Babam okur ama annem hiç eline kitap almaz.

Araştırmacı: Peki, arkadaşlar etkinliği yaparken Ö3'le aynı sorunu yaşayanlar oldu mu?

Ö18: Hocam, ben de aynı sorunu yaşadım. Ailemi bir araya toplayamayınca ben de kendim okuma saati yaptım.

Ö24: Bende de aynı durum vardı hocam.

Araştırmacı: Aileleriniz sizi biraz zorlamış gibi görünüyor.

Ö22: Hem de ne zorlama hocam! Benim babam ve annem çalışıyor. Onlara kitap okuma saati yapalım dediğimde akşama kadar çok yoruluyorum, kendin yapsan olmaz mı, dedi. Bir şey de diyemiyorum.

Araştırmacı: Onlara da hak vermek lazım tabi. Çalışma hayatı kimileri için gerçekten çok yorucu oluyor ama hayatın her aşamasında kitap okumaya zaman ayırabilmeliyiz. Siz bunu aklınızdan çıkarmayın.

Ö15: Annem gibi konuştunuz öğretmenim.

(Sınıftan gülme sesleri gelir.)

Araştırmacı: Annen doğru olanı söylemiş Ö15. Onlar sizin sadece iyi olmanızı isterler. Sen yapabildin mi etkinliği?

Ö15: Benim ailem kitap okuma konusunda çok hassas öğretmenim. Verdiğiniz kitabı bölüm bölüm okuduk ve kitap üzerine konuştuk. Çok eğlenceliydi benim için. Oyun oynar gibi.

Ö26: Biz de çok eğlendik hocam.

Ö14: Biz de.

Araştırmacı: Eğlenmenize çok sevindim arkadaşlar. Amacımız sizin okul dışında da kaliteli zaman geçirebilmenizi sağlamak.

Ö2: Hocam babam eline hiç kitap almazdı. Siz sınıf grubundan da yazınca hadi okuma saati yapalım, dedi. Yaklaşık bir saat kitap okuduk. Sonra birkaç gün tekrar edince çok hoşumuza gitti. Televizyon izlemek yerine kitap okuyoruz.

Araştırmacı: Böyle düşünmenize çok sevindim. Kitap okumak sadece okulda yapılan bir etkinlik olmaması gerekiyor arkadaşlar. Okuduğunu anlamada dünyada çok iyi yerlerde değiliz. Okuduğunu anlama seviyemizi yükseltmek istiyorsak kitap okuma hayatımızın içinde hep olmalı. Hepinize ilginizden dolayı ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Öğrenciler, ders dışı etkinliği yaparken zorlandıkları yönlerle ilgili yansıtıcı günlüklerinde şu ifadelerle yer vermişlerdir:

“Kitap okuma etkinliğinde ailem bana çok katılmıyor. Bu yüzden kitap okuma etkinliğini çok sevmiyorum.” (Ö4, 21.02.2023)

“Ailemle etkinlik yaparken onları ikna etmekte zorlanıyorum.” (Ö5, 21.02.2023)

“Ailemi buna ikna etmek zor oldu.” (Ö8, 22.02.2023)

“Aile ile ilgili olan etkinliklerde ailemi çok fazla ikna edemiyorum.” (Ö11, 21.02.2023)

“Annem ve babam çalıştığı için boş vakitleri yoktu ve ağabeylerim tarafından da geçirtildim.” (Ö21, 22.02.2023)

Bu konuyla ilgili velilerin yansıtıcı günlüklerinde ise şu ifadelerle yer verilmiştir.

“Etkinliği boş vaktimize denk getirmekte zorlandık.” (V3, 26.02.2023)

“Herkesin aynı anda bir araya gelmesi konusunda zorluk yaşadık.” (V5, 22.02.2023)

“Bütün aile birlikte bir arada bulunmak bizi zorladı. Hepimizin işleri oluyor ve bu etkinliği yapmak için zaman ayırmak zor geliyor.” (V7, 26.02.2023)

Velilerin zaman oluşturmaması sorunuyla ilgili araştırmacı yansıtıcı günlüğünde şu ifadeler yer vermiştir:

“Ders dışı etkinliğin önemini bütün velilere yeterince anlatamadığımı düşünüyorum. Çünkü sınıftaki öğrencilerin yarısından biraz fazlası anne ve babasıyla okuma etkinliğini yapabilmiş. Yorgun olabilirler, yoğun bir iş tempoları olabilir. Anlıyorum ama en azından hafta sonu birkaç saat de olsa etkinliği yapmaları iyi olacaktı. Velilerle yapılan etkinliklerde gerekirse bütün velileri tek tek arayacağım. Yoksa etkinlikler amacına ulaşmayacak.” (A.G., 21.02.2023)

Konuyla ilgili gözlemci öğretmen yansıtıcı günlüğünde şu ifadeler yer vermiştir:

“Velilerin bir kısmı etkinliğe dahil olmamış, etkinliği çocuklarının tek başına yapmasını istemiş. Bu etkinliğin amaçları ölçüsünde değerlendirildiğinde olmaması gereken bir durum. Araştırmacı, konu ile ilgili daha ısrarcı olabilirdi. En azından velilere yapılan etkinliğin ne amaçladığını daha açık ifade edebilirdi.” (G.G., 21.02.2023)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “Öz Değerlendirme Formu” verilmiş ve hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.21’de gösterilmiştir.

Tablo 4.21. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ailece Okuyoruz” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Kitap okuma alışkanlığı kazanmama yardımcı oldu.	17	58,5
Ailemle birlikte etkinlik yapabilme becerisi kazanmamı sağladı.	5	17,2
Türkçe dersini eğlenceli hâle getirdi ve dersi ilgiyle takip etmemi sağladı.	3	10,3
Kelime dağarcığımı geliştirmeme yardımcı oldu.	1	3,5
Boş zamanları verimli kullanmamı sağladı.	1	3,5
Bağımsız olarak yazı yazabilme becerisi kazanmamı sağladı.	1	3,5
Hayal gücümü geliştirmeme yardımcı oldu.	1	3,5
Toplam	29	100

Tablo 4.21’e göre öğrencilerin 17’si etkinliğin kitap okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olduğunu, 5’i etkinlik sayesinde aileleriyle etkinlik yapabilme becerisine sahip olduklarını, 3’ü etkinliğin Türkçe dersini ilgi çekici hâle getirdiğini, 1’i kelime dağarcığını

geliştirmesine yardımcı olduğunu, 1'i boş zamanlarını verimli kullanmasını sağladığını, 1'i bağımsız yazı yazabilme becerisi kazanmasına yardımcı olduğunu ve 1'i ise hayal gücünü geliştirdiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu'ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” başlığının altına verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.22’de gösterilmiştir.

Tablo 4.22. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ailece Okuyoruz” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Ailemi bir araya getirip etkinliği yapmakta zorlandım.	12	41,4
Zorlandığım herhangi bir yön yok.	8	27,6
Kitabı anlamakta zorlandım.	6	20,7
Çalışma kâğıtlarını yaparken zorlandım.	3	10,3
Toplam	29	100

Tablo 4.22’ye göre öğrencilerin 12’si etkinliği yapmak için ailesini bir araya getirmekte zorlandıklarını, 8’i etkinliği yaparken zorlandığı herhangi bir yönün olmadığını, 6’sı kitabı anlamakta zorlandığını ve 3’ü ise çalışma kâğıtlarını yaparken zorlandığını belirtmiştir.

Fotoğraf 4.1’deki görseller etkinliğin ders dışı uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.1. Ailece Okuyoruz etkinliğinin ders dışı uygulaması.

Fotoğraf 4.2, etkinliğin ders içi uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.2. Ailece Okuyoruz etkinliğinin ders içi uygulaması.

4.2.1.2. İkinci ders dışı etkinlik: Geleceğin Peşinde

Araştırmacı tarafından 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Başarıya Gitmek mi, Başarıyı Çekmek mi?” adlı metni ve haftanın kazanımlarını destekleyecek şekilde tasarlanan etkinliği yapmak için okula yakın bir fen lisesine Türkçe ders saatleri içinde gitmek planlanmıştır. Etkinliği uygulamak için araştırmacı fen lisesine gidip hem Okul Müdürü H. ile hem de Rehber Öğretmen M. ile görüşme gerçekleştirmiştir. Bu görüşmede okula yapılacak gezi nedeniyle Okul Müdürü H. çok memnun olacaklarını belirtmiş ve bu konuda Okul Rehber Öğretmeni M.nin yardımcı olabileceğini ifade etmiştir. Araştırmacı, Okul Rehber Öğretmeni M. ile görüşmüş ve Rehber Öğretmen M.nin gezi için çok memnun olacaklarını ancak bu hafta deprem nedeniyle ülke genelinde uygulanan psikososyal eğitim nedeniyle yeterince ilgilenemeyebileceğini, haftaya gezinin yapılması durumunda daha iyi yardımcı olabileceğini belirtmesi üzerine gezinin gelecek hafta yapılması yönünde planlamaya başlanmıştır. Bu durumu araştırmacı yansıtıcı günlüğünde şu şekilde ifade etmiştir:

“Bugün fen lisesine gittim. Amacım, bu hafta fen lisesine gezi düzenlemek ve öğrencilerin Türkçe dersinde işleyeceğimiz metindeki iletileri edinmelerini desteklemektir. Okul Müdürü H. ve Okul Rehber Öğretmeni M. beni çok iyi karşıladı. Okula yapılacak geziden memnuniyet duyacaklarını ifade ettiler. Ancak deprem nedeniyle ülke genelinde yapılan psikososyal eğitim gerekçesiyle geziyi haftaya yapmayı planladık. Rehber Öğretmen M.nin numarasını aldım. Haftaya arayıp gezinin kesin gününü belli edeceğiz.” (A.G., 22.02.2023)

Etkinlikte yaşanan bu aksaklık nedeniyle araştırmacı ikinci ders dışı etkinlik olan “Geleceğin Peşinde” adlı ders dışı etkinlikle üçüncü ders dışı etkinlik olan “Ben Bir Muhabirim” adlı ders dışı etkinliğin uygulanma zamanlarını değiştirmeyi düşünmüştür. Geçerlik Komitesi ile yaptığı görüşmede bu durumun herhangi bir soruna neden olmayacağına karar verilmiş ve ilk olarak üçüncü ders dışı etkinliği uygulamaya karar vermiştir.

Araştırmacı, bir hafta sonra Okul Rehber Öğretmeni M.yi aramış ve yapılan görüşmede gezinin 07.03.2023 tarihinde iki saatlik Türkçe dersini alacak şekilde yapılmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine araştırmacı hem öğrenci velilerinden hem de okul idaresinden gerekli izinleri almış, ayrıca Okul Müdür Yardımcısı M.nin yardımıyla öğrenci servislerinden biri de öğrencileri fen lisesine götürüp getirmeleri için tahsis edilmiştir. Araştırmacı, bu süreçleri günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

“Öğrencileri fen lisesine götürmesi için okul müdür yardımcısı M.nin yardımıyla ayarlanan öğrenci servisi 35 kişilikti ve okul ile yapılan anlaşma nedeniyle 2 km’yi aşmayan bir mesafe olduğu için herhangi bir ücret talebinde bulunmadılar. Bu tür anlaşmaların olmasını okulda yapılacak sosyal etkinlikleri desteklemesi açısından olumlu bulduğumu söylemeliyim.” (A.G. 07.03.2023)

Araştırmacı, öğrencilerle okula gittiğinde, onları fen lisesinde Okul Rehber Öğretmeni M. ve uygulama okulundan bu liseyi kazanmış üç öğrenci karşılamıştır. Ardından öğrencilere okul kütüphanesi, STEM odaları, bilgisayar laboratuvarı gibi öğrencilerin yararlanabileceği çeşitli alanları gezdirmişlerdir. Gezinin sonunda da çok amaçlı salona gidilerek burada hem Okul Rehber Öğretmeni M. hem de beraberindeki üç öğrenci sınav süreci ve okulun genel durumu hakkında uygulama öğrencilerine sunum yapmıştır. Uygulama öğrencileri de hem Okul Rehber Öğretmeni M.ye hem de beraberindeki öğrencilere akıllarına takılan soruları sormuşlardır. Bu şekilde öğrenciler başarıya ulaşmanın yollarıyla ilgili fikir sahibi olmuşlardır ve etkinlik bu konudaki motivasyonlarının artmasına katkı sağlanmıştır. Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde bu konuyla ilgili şu ifadelerle yer vermişlerdir:

“Etkinliğin bizim nasıl başarılı olacağımızı göstermesi açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Ayrıca bize başarılı olmamız için neler yapmamız gerektiğini iyice anlatmaları benim için çok olumluydu.” (Ö3, 13.03.2023)

“Bence faydalı bir etkinlik oldu. Fen lisesindeki öğrencilerle konuşmak ufkumu açtı diyebilirim.” (Ö7, 13.03.2023)

“Etkinlik bende ders çalışma isteğini baya artırdı.” (Ö8, 13.03.2023)

“Etkinliğin azmimi artırdığını söyleyebilirim. Ayrıca öğrencilerin yaşadıklarını onlardan dinlemek daha iyi hissettirdi açıkçası.” (Ö9, 13.03.2023)

“Azimle çalışmam gerektiğini anladım. Azimle çalışarak her istediğim şeyi başarabileceğimi anladım.” (Ö12, 13.03.2023)

“Çoğu kişi hedefini belirlemiş. Daha fazla çalışıp çabalamam gerekiyor.” (Ö27, 13.03.2023)

Öğrencilerin yansıtıcı günlüklerinde ifade ettikleri durumlarla ilgili araştırmacı da günlüğünde şu ifadelerle yer vermiştir:

“Öğrencilere yapılan sunumların ve Okul Rehber Öğretmeni M.nin okul hakkında verdiği bilgilerin öğrencilerin motivasyonlarını yükseltmek ve başarıya olan inançlarını artırmak için faydalı olduğunu düşünüyorum.” (A.G., 13.03.2023)

Konuyla ilgili gözlemci de yansıtıcı günlüğünde şu ifadelerle yer vermiştir:

“Rehber öğretmenin öğrencilere okulu gezdirmesi, okulda bulunan STEM odasını tanıtması, okulun diğer imkânlarını göstermesi, öğrencilerin motivasyonunu ve çalışma isteğini artırması yönüyle benim için olumlu bir etki sağlamıştır. Bunun yanında öğrencilerin eğitim gördükleri okuldan bazı öğrencilerin o okulu kazanmaları ve kazanan öğrencilerin de gelen öğrencileri karşılaması ve onların sınava hazırlık sürecinde nasıl hazırlandıklarını anlatmaları da bana göre etkinliğin olumlu yönlerindendir.” (G.G., 13.03.2023)

Öğrenciler geziden geldikten sonra araştırmacı tarafından verilen “Gezi Değerlendirme Formu”ndaki sorulara cevap vermişlerdir. Öğrencilerin cevap verdiği sorular ve dağılımı Tablo 4.23’te gösterilmiştir.

Tablo 4.23. “Geleceğin Peşinde” etkinliğinde yapılan okul gezisine yönelik değerlendirme verileri.

MADDELER		Evet		Hayır		Kısmen	
		f	%	f	%	f	%
GEZİ ÖNCESİ							
1	Gezi ile ilgili görüşlerimize değer verildi.	25	86,2	1	3,4	3	10,4
2	Gezeceğimiz yer ile ilgili tanıtım yapıldı.	27	93,2	1	3,4	1	3,4
3	Gezinin zamanlaması bana uygundu.	25	86,2	1	3,4	3	10,4
4	Gezi ile ilgili duyuru zamanında yapıldı.	29	100	0	0	0	0
5	Gezi ile ilgili olarak yeterli bilgilendirme yapıldı.	22	75,8	0	0	7	24,2
GEZİ SIRASINDA							
6	Aracımız temizdi.	25	86,2	0	0	4	13,8
7	Aracımızda güvenliğimiz için yeterli önlem alınmıştı (emniyet kemeri, kapı otomatığı vb.)	17	58,6	3	10,4	9	31
8	Araçta oluşabilecek sorunlara karşı öğretmenimle istediğim zaman iletişim kurabildim.	22	75,8	3	10,4	4	13,8
9	Araç şoförü beni rahatsız edecek hiçbir davranışta bulunmadı.	29	100	0	0	0	0
10	Gezi sırasında zamanlama çok iyi ayarlandı.	23	79,3	1	3,4	5	17,3
11	Gittiğimiz yerde okulumuzu en iyi şekilde temsil ettiğimi düşünüyorum.	20	69	1	3,4	8	27,6
12	Geziyi olumsuz etkileyecek hiçbir davranışla karşılaşmadım.	28	96,6	0	0	1	3,4
13	Gezi sayesinde birçok yeni şey öğrendim.	20	69	1	3,4	8	27,6
GEZİ DÖNÜŞÜ							
14	Planlanan zamanda geri döndük.	21	72,4	2	6,9	6	20,7
15	Araç trafik kurallarına uygun olarak hareket etti.	26	89,7	1	3,4	2	6,9
16	Gezi, bildiklerimi gözden geçirmemde yardımcı oldu.	24	82,8	1	3,4	4	13,8
17	Araçta oldukça keyifli anlar yaşadım.	20	69	4	13,8	5	17,2

Tablo 4.23 incelendiğinde öğrencilerin gezi öncesini, gezi sırasında ve gezi dönüşünü kapsayan maddelere yer veren forma büyük oranda olumlu yanıt verdikleri görülmüştür. Buna göre sınıfın büyük çoğunluğunun geziden genel anlamda memnun olduğu anlaşılmaktadır.

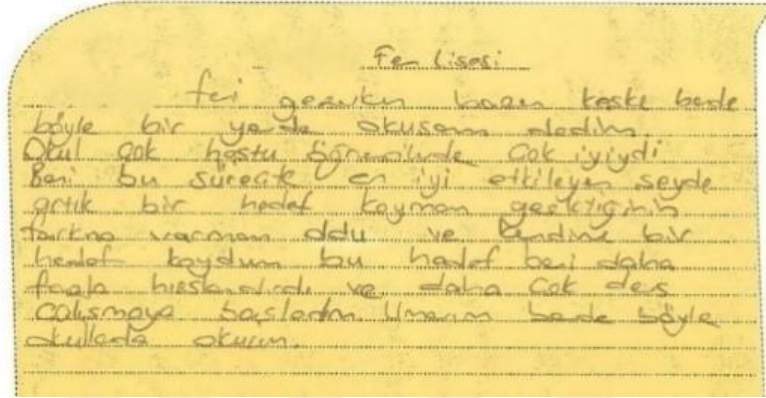
Araştırmacı, gezinin ardından öğrencilerin Çalışma Kâğıdı 2.1 ve Çalışma Kâğıdı 2.2’yi yapmalarını istemiştir. Buna göre öğrenciler, Çalışma Kâğıdı 2.1’de fen lisesine düzenlenen geziden elde ettikleri deneyimlerinden yola çıkarak deneme türünde bir metin yazacaklardır (Bkz. Çalışma Kâğıdı 2.1).

ÇALIŞMA KÂĞIDI 2.1

Adı Soyadı: _____

Aşağıdaki bölüme fen lisesine düzenlenen okul gezisinde elde ettiğiniz deneyimlerinize yola çıkarak deneme türünde bir metin yazınız.

Görsel 4.3. Çalışma kâğıdı 2.1.

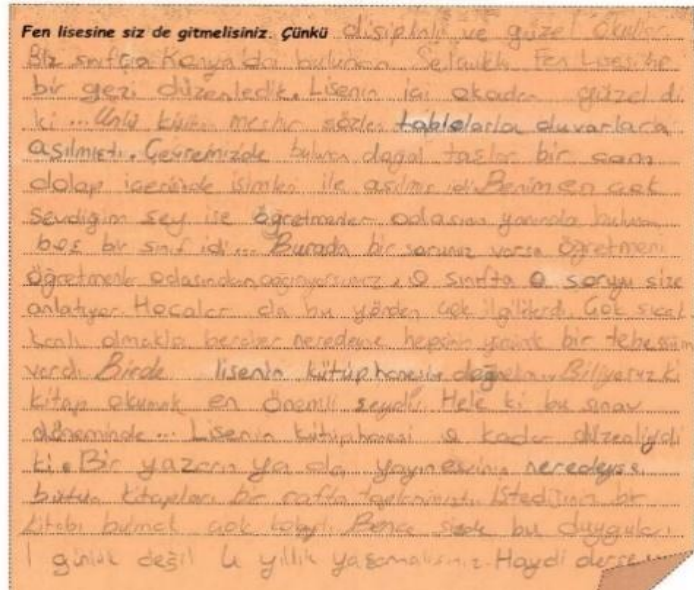
Çalışma Kâğıdı 2.2’de ise öğrencilerin fen lisesine neden gitmeleri gerektiği ile ilgili ikna edici bir konuşma hazırlamaları istenmiştir (Bkz. Çalışma Kâğıdı 2.2).

ÇALIŞMA KÂĞIDI 2.2

Adı Soyadı: _____

Merhaba arkadaşlar. Fen lisesine düzenlediğimiz gezi ile ilgili ikna edici bir konuşma hazırlamak istiyorum. Bana yardımcı olabilir misiniz?

Görsel 4.4. Çalışma kâğıdı 2.2.

13.03.2023 tarihinde yapılan derste etkinliğin ders içi uygulaması gerçekleştirilmiş ve öğrencilere evde yapmaları için verilen iki çalışma kâğıdı derste cevaplanmıştır.

Çalışma kâğıtlarının derste cevaplandırıldığı bölümde araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Değerli arkadaşlar, geçen hafta salı günü fen lisesine bir gezi düzenlemiştik.

Ö23: Evet hocam, çok güzel bir geziydi.

Araştırmacı: Güzel bulmanıza sevindim. Gezinin bir amacı vardı aslında. Derste okuduğumuz “Başarıya Gitmek mi, Başarıyı Çekmek mi?” metninde anlatılan başarılı olmanın yollarını birebir sınavla öğrenci alan bir okuldaki öğrencilerden ve öğretmenlerden duymuş oldunuz.

Ö4: Çok faydalı oldu hocam.

Ö21: Acayip hırslandım.

(Sınıftan gülme sesleri gelir.)

Araştırmacı: Sizlerden bunları duymak çok güzel. Size geziden sonra iki adet çalışma kâğıdı vermiştim. Aslında çalışma kâğıtlarını geçen hafta perşembeye kadar yapacaktınız ve derste cevaplandıracaktık ancak okul genelinde tarama sınavı yapıldığı için çalışma kâğıtlarını bugün cevaplandıracağız.

Ö16: İyi de oldu. Yoksa yetiştiremezdim öğretmenim.

Ö29: Bence de yetiştiremezdik.

Araştırmacı: Tamam o zaman, daha iyi olmuş demek ki. Arkadaşlar, Çalışma Kâğıdı 2.1’de sizden gezi ile ilgili gözlemlerinizi yola çıkarak deneme türünde bir metin yazmanızı istemiştim. Deneme türünün özelliklerini söyleyebilecek olan var mı?

Ö23: Yazarın bir şey kanıtlama çabası olmadan yazdığı yazılardır.

Ö12: Yazarın kendi kendine konuşuyormuş gibi yazdığı yazılardır.

Ö25: Yazarın kendi fikirlerini söylediği yazılar.

Araştırmacı: Güzel arkadaşlar, verdiğiniz cevaplar doğru. Şimdi yazdığı denemeyi okumak isteyen var mı?

Ö22, Ö3, Ö26, Ö7, Ö4, Ö14 yazdıkları yazıları sırasıyla okudular ve yazılar türe uygunluk, içerik gibi çeşitli ölçütler yönünden değerlendirildi. Sonrasında araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Arkadaşlar yazdığınız yazıları okuduktan sonra şimdi de Çalışma Kâğıdı 2.2'yi cevaplandıralım. Bu çalışma kâğıdında sizden neden fen lisesine gidilmeli sorusundan yola çıkarak ikna edici konuşma hazırlamanızı istemiştim. Konuşma yaparken nelere dikkat etmeliyiz?

Ö8: Bir seslenme ile başlamalıyız öğretmenim.

Ö13: Akıcı ve anlaşılır bir ses tonuyla konuşmalıyız.

Ö5: Bitirirken de bir seslenme ve nezaket ifadesi kullanılabilir hocam.

Araştırmacı: Evet arkadaşlar verdiğiniz cevaplar için teşekkür ederim. Şimdi hazırladığı ikna edici konuşmayı yapmak isteyen var mı?

Ö22, Ö7, Ö3, Ö4, Ö23 ve Ö10 sırasıyla hazırladıkları konuşmalarını yaptılar ve konuşmalar, hazırlıklı konuşmanın ölçütleri yönünden değerlendirildi ve ders dışı etkinliğin ders içi uygulaması tamamlandı.

Fen lisesine düzenlenen geziyle ilgili hazırlanan çalışma kâğıtlarına yönelik öğrenciler yansıtıcı günlüklerine şu yansıtılmalarda bulunmuşlardır:

“Verilen etkinlik kâğıtlarını yapmak beni zorladı.” (Ö2, 13.03.2023)

“Çalışma kâğıtlarını yapmak bana zor geldi.” (Ö4, 13.03.2023)

“İkna edici konuşma hazırladığımız çalışma kâğıdı benim için bir ilkti. Çünkü daha önce böyle bir konuşma hazırlamamıştım.” (Ö5, 13.03.2023)

“Konuşma metni hazırlarken zorlandım. Çünkü bu tür metinler hazırlamayı sevmiyorum. Bu nedenle bu yönümü geliştirmem gerekiyor.” (Ö28, 13.03.2023)

“Konuşmada ses tonunu ayarlamakta ve etkili bir konuşma yapmakta çok becerikli olamadım.” (Ö24, 13.03.2023)

“Deneme yazarken zorlandım. Çünkü; neyi, nasıl ifade edeceğime karar vermek zamanımı aldı.” (Ö8, 13.03.2023)

“Deneme yazarken zorlandım. Çünkü bu konuda çok iyi değilim.” (Ö10, 13.03.2023)

“Deneme yazmanın faydalı olduğunu düşünüyorum. Çünkü denemenin nasıl bir tür olduğunu daha iyi öğrendim.” (Ö29, 13.03.2023)

Yapılan çalışma kâğıtları ile ilgili araştırmacı ise günlüğünde şu yansıtmalarda bulunmuştur:

“Gezi etkinliğinden sonra öğrencilerden istenen ikna edici konuşma ve deneme türünde metinle ilgili yaratıcı ürünler ortaya çıktığını gözlemledim. Etkinliğin öğrencilerin yaratıcılığını desteklemek adına olumlu etkiler bıraktığını söyleyebilirim. Ancak çalışma kâğıtlarını yapma ve derste okuma konusunda bazı öğrencilerle sorunlar yaşadığımızı düşünüyorum. Bu durumun temel sebeplerinden biri de çalışma kâğıtlarını geçen hafta perşembe günü cevaplandırmayı planlarken okulda deneme sınavı olduğu için etkinliğin bu haftaya kalmış olmasıdır.” (A.G., 13.03.2023)

Araştırmacının yansıtıcı günlüğünde değindiği yukarıdaki konuyla ilgili gözlemci de yansıtıcı günlüğünde şu ifadelerle yer vermiştir:

“Ders dışı etkinlik sonrasında öğretmenin hazırladığı ikna edici bir konuşma hazırlama ve deneme yazısı yazma etkinlikleri dersin akabindeki perşembe günü gerçekleştirilecekti. Ben de programımı ona göre düzenlemiştim fakat o gün okulda deneme sınavının yapılacağı bilgisi geldiği için çalışma kâğıtlarının cevaplandırılması başka bir güne ertelendi. Böyle durumlarda ders akışını bozmamak için deneme sınavının yapılacağı bilgisi bize daha erken aktarılmalıydı.” (G.G., 13.03.2023)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “Öz Değerlendirme Formu” verilmiş ve öğrencilerin hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.24’te gösterilmiştir.

Tablo 4.24. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Geleceğin Peşinde” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Başarılı olabilmek için hedef koymam gerektiğini anladım.	12	41,4
Başarılı olabilmek için disiplinli şekilde çalışmam gerektiğini öğrendim.	9	31,1
Lise hayatının nasıl olduğu ile ilgili fikir sahibi oldum.	2	6,9
Özgüvenimin artmasını sağladı.	2	6,9
Ders çalışmayı alışkanlık hâline getirmem gerektiğini öğrendim.	2	6,9
Sınavda sakinliğin başarılı olmakta önemli bir etken olduğunu öğrendim.	1	3,4
Motivasyonumun artmasını sağladı.	1	3,4
Toplam	29	100

Tablo 4.24’e göre öğrencilerin 12’si başarılı olmak için hedef koymanın önemini anladıklarını, 9’u başarılı olmanın yolunun disiplinli şekilde çalışmaktan geçtiğini öğrendiklerini, 2’si lise hayatı ile ilgili fikir sahibi olduklarını, 2’si özgüveninin arttığını, 2’si ders çalışmayı alışkanlık hâline getirmesi gerektiğini öğrendiğini, 1’i sınavda sakin olmanın başarıyı artırdığını öğrendiğini ve 1’i ise etkinlik sayesinde motivasyonunun arttığını söylemiştir.

Öğrencilerin “Öz Değerlendirme Formu”ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.25’te verilmiştir.

Tablo 4.25. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Geleceğin Peşinde” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Zorlandığım herhangi bir yön yok.	22	75,9
Çalışma kâğıdını yapmakta zorlandım.	4	13,8
Velimden izin alırken zorlandım.	2	6,9
Hava soğuk olduğu için gezide zorlandım.	1	3,4
Toplam	29	100

Tablo 4.25’e göre öğrencilerin 22’si etkinliği yaparken zorlandığı herhangi bir yön olmadığını, 4’ü çalışma kâğıtlarını yaparken zorlandıklarını, 2’si geziye katılmak için velilerinden izin alırken zorlandıklarını ve 1’i ise hava soğuk olduğu için gezide zorlandıklarını belirtmiştir.

Fotoğraf 4.3’teki görseller etkinliğin ders dışı uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.3. Geleceğin Peşinde etkinliğinin ders dışı uygulaması.

Fotoğraf 4.4, etkinliğin ders içi uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.4. Geleceğin Peşinde etkinliğinin ders içi uygulaması.

4.2.1.3. Üçüncü ders dışı etkinlik: Ben Bir Muhabirim

7. sınıf Türkçe ders kitabında geçen engelli bir bireyin hayatının anlatıldığı “A Harfi” isimli metinde verilmek istenen derslere ve haftanın kazanımlarına yönelik olarak öğrencilerin engelli bireylerin yaşadıkları sorunları belirlemeleri için engelli bir bireyle ya da engelli bir birey yakınıyla röportaj yapmaları istenir. Etkinliği birlikte yapmaları için öğrenciler altı gruba ayrılır ve her grubun bir kişiyle görüşmeleri istenir. Görüşme için gruplara bir hafta zaman verilir. Bu süreçte etkinlik ile ilgili gelen soruları araştırmacı cevaplamış ve öğrencilere etkinliği nasıl yapmaları gerektiğine yönelik rehberlik etmiştir. Öğrenciler, kendilerine dağıtılan Çalışma Kâğıdı 3.1’e sorularını hazırlamışlar ve röportaj yaptıkları bireylerden aldıkları cevapları yazmışlardır (Bkz. Çalışma Kâğıdı 3.1).

ÇALIŞMA KÂĞIDI 3.1

Adı Soyadı: _____

1. SORU: Gündelik hayatta ne gibi zorluklar yaşıyorsunuz?
1. CEVAP: Engelim fiziksel olduğu için bazı engelleri kaldırmakta zorlanıyorum. Mesela baskınlardan geçerken istemek zorunda kalıyorum. Hareketlerim engelleniyor. Mesela hızlı koşmıyorum. Bunlardan dolayı spor da yapamıyorum. Hata ketsizliğine getirdiği başka problemler de olabiliyor.
2. SORU: Karşılaştığınız zorlukların iltesinden nasıl geliyorsunuz?
2. CEVAP: Gerekenden arkadaşlarımdan, eşimden, çocuklarımdan yardım istiyorum. Zaten iş yerimde ağır işler yapmıyorum. Görev olarak da ve kılınıyorum.
3. SORU: İnsanların size karşı tutumlarını nasıl buluyorsunuz?
3. CEVAP: Her konuda olduğu gibi bu konuda da insanların tavır ve davranışları farklı olabiliyor. İyi niyetli, yardımsever ve saygı duyan insanlar durumumu çok normal ve karşılıyor ve karşıtırsız yardım edebiliyor. Bazı insanların ise dışgıguları var. Tuhaf bakışlarını hissedebiliyorum. İşte o zaman çok üzülüyorum.
4. SORU: Kendinizi umutsuz veya sıkıltılı hissettiğiniz oldu mu?
4. CEVAP: Bana karşı olumsuz duyguları ya da düşünceleri olan, ön yargıları olan insanlarla karşılaşınca umutsuz oluyorum. Aslında her insan bir engelli. Her an herkes engelli olabilir. İnsanların bu konuda farkında olması, bunu bilmesini ve engellilere karşı bu şekilde davranmasını istiyorum.
5. SORU: Böyle bir engeliniz olduğunu öğrendiğinizde ne hissettiniz?
5. CEVAP: Önce çok üzülüm. Gidilecek kimseyle konuşmak istemedim. Sonra engelim araştırılmaya başladım. Kabullen dim. Ne yapabileceim diye de- şiddim. Sonra farklı sağlık hizmetleri almaya başladım. Kendimi geliştirmeye başladım.

Görsel 4.5. Çalışma kâğıdı 3.1.

Ders dışı etkinliğin ders içi uygulaması 03.03.2023 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Dersin başlangıcında araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Değerli arkadaşlar, geçen hafta sınıfı altı gruba ayırıp engelli bireylerle görüşme yapmanızı istemiştim. Engelli bireylerle ya da engelli bireylerin yakınlarıyla görüşme yapabilen gruplar var mı?

Ö3: Biz yaptık hocam. Ancak engelli birey bulamadığımız için bir özel eğitim öğretmeniyle görüştük.

Ö20: Biz de ikinci grup olarak fiziksel engelli bir bireyle görüştük öğretmenim.

Ö25: Öğretmenim biz beşinci grup olarak otizmli çocuğu olan teyzemle görüştük.

Ö24: Öğretmenim biz dördüncü grup olarak engelli bir bireyle çevrimiçi bir görüşme gerçekleştirdik.

Ö22: Ayrıca benim tesadüfen karşılaştığım engelli biriyle de görüşme gerçekleştirdik hocam.

Ö15: Biz üçüncü grup olarak görme engelli biriyle görüştük hocam.

Ö9: Biz altıncı grup olarak bedensel engelli biriyle görüştük. Aslında farklı biriyle görüşecektik ama son anda görüşmeyi istemediği için vazgeçtik.

Gruplar sırayla tahtaya çıkarak engelli bireylerle ya da engelli bireylerin yakınlarıyla yaptıkları görüşmeden elde ettikleri deneyimlerini paylaşırlar. Grupların sunumları bittikten sonra araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçer:

Araştırmacı: Arkadaşlar ders dışı etkinliği yaparken gösterdiğiniz gayretten dolayı hepinize teşekkür ediyorum. Sizce etkinlik faydalı oldu mu? Etkinlikle ilgili düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

Ö16: Evet, çok faydalı oldu hocam.

Ö23: Evet, kesinlikle faydalıydı.

Ö11: Engelli bireylere soru sormakta çok zorlandım hocam.

Ö20: Soruları sormak her şeyden zor oldu. Çok utandım.

Ö3: Bana etkinliği yaparken sanki insanların engellerini yüzlerine vuruyoruz gibi geldi.

Ö4: Hocam bence yaptığımız etkinlik güzeldi. Çünkü onlara sorular sorarak hallerini anladık. Nasıl davranmamız gerektiğini anladık. Bir de engellilere ya da onların yakınlarına soru sormak neden ayıp olsun ki! Ayıp olan şey onlara kötü davranmaktır.

Ö2: Ben de Ö4'e katılıyorum öğretmenim.

Ö15: Bence insanlara acılarını hatırlatmış oluyoruz.

Araştırmacı: Etkinliği tasarlarken amacımız engelli bireylerin yaşadıkları sorunları ortaya koymaktı arkadaşlar. Bu amaçla sorularınızı hazırlamanızı istemiştik. Süreç içindeki deneyimlerinizi günlüklerinizde belirtiniz lütfen.

Araştırmacının bu sözleriyle ders dışı etkinliğin ders içi uygulaması sonlandırılır.

Yapılan ders dışı etkinlikle ilgili öğrenciler yansıtıcı günlüklerinde şu olumlu düşüncelere yer vermişlerdir:

“Engellilerin hissettiği, yaşadığı şeyleri daha iyi anlamış oldum.” (Ö2, 02.03.2023)

“Etkinlikle ilgili olumlu düşünüyorum çünkü ders dışı etkinliklerle bilinçleniyoruz, öğreniyoruz, öğrendiklerimizi arkadaşlarımıza aktarıyoruz, dikkat etmemiz gereken konuları öğreniyoruz ve bundan sonra ona göre davranacağız.” (Ö4, 02.03.2023)

“Etkinlik, engelli bireylerle empati yapmamızı sağladı bence. Yani birlikte onların yaşadığı sorunları paylaştık.” (Ö6, 02.03.2023)

“Engelli bireylerin yaşamlarında karşılaştıkları zorlukları bizimle paylaşmaları benim için çok iyi oldu. Fark etmediğim birçok şeyi öğrenmiş oldum.” (Ö16, 02.03.2023)

“Etkinliği yaparken görüştüğümüz kişilerin, bu dünyada bazı insanların hâlâ onları düşündüğünü hissetmelerini sağladık.” (Ö17, 02.03.2023)

“Onlara nasıl davranmamız gerektiğini, önyargılarımızın karşı taraftaki kişiyi nasıl etkilediğini anladık.” (Ö24, 02.03.2023)

“Etkinlik sayesinde engelli insanların dertlerini dinlediğimiz için psikolojik olarak rahatlamış olabilirler.” (Ö26, 02.03.2023)

Araştırmacı ise yansıtıcı günlüğünde ders dışı etkinlikle ilgili şu olumlu düşüncelere yer vermiştir:

“Etkinlikte öğrenciler hem gruplar şeklinde uyumlu çalışmayı hem de engelli bireylerin yaşadıkları zorlukların neler olduğunu öğrendiler. Derste görüşmeleriyle ilgili sunum yaparak aynı zamanda konuşma becerilerini de geliştirdiklerini düşünüyorum. Etkinlikte öğrencilerin görüşme sorularını kendilerinin hazırlaması istenmişti. Bu durumun da ekip çalışması ruhunu geliştirdiğini ve öğrencilerin ekip hâlinde bir çalışma ortaya koymalarına yardımcı olduğunu söyleyebilirim.” (A.G., 02.03.2023)

Gözlemci ise yansıtıcı günlüğünde ders dışı etkinlikle ilgili şu olumlu düşüncelere yer vermiştir:

“Etkinlik, öğrencilerin engelli bireylere karşı olan düşüncelerinin değişmesine katkı sağlamıştır. Etkinlik, öğrencilerin engelli bireylerin yaşadıkları sorunları fark etmeleri ve engelli bireylerle empati kurmalarına yardımcı olması açısından faydalıdır. Ayrıca ders süreci de akıcı ve duygusal oldu.” (G.G., 02.03.2023)

Yapılan ders dışı etkinlikle ilgili öğrenciler yansıtıcı günlüklerinde şu olumsuz ifadelere yer vermişlerdir:

“O insanlara bence acılarını tekrar hatırlatmış olduk.” (Ö1, 02.03.2023)

“Onların kusurlarını yüzlerine vurmuş gibi hissettim.” (Ö5, 02.03.2023)

“Etkinlikle ilgili olumsuz düşünce olarak şunu söyleyebilirim: Aslında nasıl engelli olduklarını unutmuşlarsa onlara daha çok bunu hatırlatmış oluruz. Bu açıdan onları üzüyor olabiliriz. (Ö7, 02.03.2023)

“Aslında biraz kusurlarını yüzlerine vurmuşuz gibi duruyor. Biz o amaçla yapmasak da karşı tarafın ne düşündüğünü bilemeyiz. Belki de kırıldı.” (Ö20, 02.03.2023)

Araştırmacı, yapılan ders dışı etkinlikle ilgili yansıtıcı günlüğünde şu olumsuz ifadelere yer vermiştir:

“Öğrencilerin bazıları etkinliği uygulama konusunda isteksizdi. Bunun sebebini sorduğumda ise engelli bireylerle ya da engelli birey yakınlarıyla yapılan görüşmenin o insanlara acılarını hatırlattığını, bu nedenle de görüşme yapmakta zorlandıklarını belirttiler. Amacımızın hiçbir zaman bu insanları etiketlemek olmadığını, sadece bu insanların yaşadıkları sorunlar konusunda güzel bir bilinç oluşturulmaya çalışıldığını söyledim. Bazı öğrencilerin konuyla ilgili fikirleri değişse de aynı fikirde ısrarcı olan öğrenciler vardı. Bu açıdan daha sonra yaptığım değerlendirmede etkinliğin amacını tam olarak anlatamadığımı düşündüm. Belki ders dışı etkinlikten önce etkinlikle ilgili öğrencilere daha ayrıntılı açıklamalar yapabilirdim.” (A.G., 03.03.2023)

Araştırmacının yansıtıcı günlüğünde ifade ettiği bu durumla ilgili de gözlemci günlüğünde şu ifadelere yer verilmiştir:

“Bazı öğrencilerin ders içinde çok tutuk olduklarını gözlemledim. Bu durumu araştırmacı da fark etti ve bu durumun sebebinin sorduğunda engelli bireylerin sorunlarını hatırlatmış olduklarını ve bu durumdan rahatsızlık duyduklarını belirten öğrenciler oldu. Etkinliğin amacıyla öğrencilerin bakış açısının tutarsız olduğunu gözlemledim. Bu konuda araştırmacı ile yaptığımız görüşmelerde de etkinliğin amacı ve uygulanma şekli ile ilgili bilgilendirmenin yetersiz olduğu kanaatine vardık. Bu konuda araştırmacı bundan sonraki etkinliklerde daha dikkatli olacağını belirtti.” (G.G., 03.03.2023)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “Öz Değerlendirme Formu” verilmiş ve öğrencilerden hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.26’da gösterilmiştir.

Tablo 4.26. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ben Bir Muhabirim” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Engelli bireylerle empati kurmamı sağladı.	16	57,2
Engelli bireylere karşı ön yargılı olmamak gerektiğini öğrendim.	6	21,4
Engelli bireylere nasıl davranmam gerektiğini öğrendim.	6	21,4
Toplam	28	100

Tablo 4.26’ya göre öğrencilerin 16’sı etkinliğin engelli bireylerle empati kurmayı sağladığını, 6’sı engelli bireylere karşı ön yargılı olmamak gerektiğini öğrendiğini, 6’sı ise engelli bireylere nasıl davranılması gerektiğini öğrendiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin “Öz Değerlendirme Formu”ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.27’de verilmiştir.

Tablo 4.27. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ben Bir Muhabirim” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Röportaj yapacak engelli birey bulmakta zorlandım.	11	39,3
Engelli bireylerle konuşurken zorlandım.	6	21,4
Etkinliği yapmak için zaman ayırmakta zorlandım.	5	17,8
Etkinliği yaparken grup olarak hareket etmekte zorlandık.	3	10,6
Zorlandığım herhangi bir yön olmadı.	2	7,1
Çalışma kâğıdını yaparken zorlandım.	1	3,8
Toplam	28	100

Tablo 4.27’ye göre öğrencilerin 11’i röportaj yapacak engelli birey bulmakta zorlandıklarını, 6’sı engelli bireylerle konuşurken zorlandıklarını, 5’i etkinliği yapmak için zaman ayırmakta zorlandıklarını, 3’ü etkinliği yaparken grup olarak hareket etmekte

zorlandıklarını, 2'si etkinliği yaparken zorlandığı herhangi bir yön olmadığını ve 1'i ise çalışma kâğıdını doldururken zorlandığını belirtmiştir.

Fotoğraf 4.5, etkinliğin ders içi uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.5. Ben Bir Muhabirim etkinliğinin ders içi uygulaması.

4.2.1.4. Birinci eylem planına yönelik öğrenci görüşleri

Görüşmeye katılan öğrencilere ilk olarak “Ders dışı etkinlikleri yaparken zorlandığın yerler oldu mu? Eğer zorlandıysan örnek vererek açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.28’de gösterilmiştir.

Tablo 4.28. Birinci eylem planında öğrencilerin zorlandıkları yerlerle ilgili görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Bazı etkinliklerde zorlandığım oldu.	20	71,4	Evet tabi ki oldu. “Ailece Okuyoruz” etkinliğinde ailemi bir araya toplamakta zorlandım. Çünkü, kimse aynı saatte müsait olmuyordu. “Geleceğin Peşinde” etkinliğinde izin almak çok zordu ve diğer etkinliğimiz olan “Ben Bir Muhabirim” de engelli bir birey bulmak ve ona sorular sormak zordu. (Ö2) Tabi ki bu etkinlikleri yaparken hem grup olarak hem de bireysel olarak zorlandığımız yerler oldu. Mesela internet üzerinden toplantı yapacakken saatleri uydurmakta zorlandık. (V17) İlk etkinlikte ailemi toplamakta zorlandım ve biraz kitabı okumak da zor geldi. Çünkü kendi kitaplarım daha ilgi çekici geliyordu. Bir de “Ben Bir Muhabirim” etkinliğinde engelli bireylerle görüşme yapmakta zorlandım. (Ö26)
Zorlandığım bir durum olmadı.	8	28,6	Hayır, ders dışı etkinliği yaparken zorlandığım bir nokta olmadı. (Ö3) Etkinlikleri yaparken zorlandığım bir yer olmadı. (Ö9) Ders dışı etkinlikleri uygularken zorlandığım bir yer bulunmamakta. (Ö21)
Toplam	28	100	

Tablo 4.28'e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 20'si bazı etkinliklerde zorlandığını ve 8'i ise etkinliklerde zorlandığı herhangi bir durum olmadığını ifade etmiştir. Bazı etkinliklerde zorlandığını ifade eden öğrenciler, genelde etkinlikleri yapmak için ailelerini bir araya getirmekte ya da engelli bir bireyle ya da engelli bireyin yakınıyla konuşmakta zorlandıklarını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere ikinci olarak “Ders dışı etkinlikleri yaparken yardım aldın mı? Yardım aldıysan hangi etkinliklerde kimden yardım aldığını nedenleriyle açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.29'da gösterilmiştir.

Tablo 4.29. Birinci eylem planında öğrencilerin yardım aldıkları etkinliklere ilişkin görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ailemden yardım aldım.	14	50	Evet, yardım aldım. Mesele engelli birey bulmak için ailemden yardım aldım. (Ö4) Elbette aldım. Engelli birey bulmak ve kitap okuma etkinliğini yapabilmek için annemden yardım aldım. (Ö9) Genel olarak hepsinde ailemden yardım aldım. Mesela “Ailece Okuyoruz” etkinliğinde ailemden, “Ben Bir Muhabirim” etkinliğinde ise biraz annemden yardım aldım. (Ö19)
Çevremdeki birçok kişiden yardım aldım.	5	17,8	“Ailece Okuyoruz” etkinliğini yapmak için ailemden, “Geleceğin Peşinde” etkinliğinde Osman Hoca’dan, “Ben Bir Muhabirim” etkinliğinde ise arkadaşlarımdan ve okulumuzdaki özel eğitim öğretmeninden yardım aldım. (Ö3) Yardım aldım. Örneğin “Ailece Okuyoruz” etkinliğinde ailemden, “Ben Bir Muhabirim” etkinliğinde arkadaşlarımdan, “Geleceğin Peşinde” etkinliğinde ise öğretmenimden yardım aldım. (Ö7) Engelli bireylerle röportaj yapacağımız etkinlikte annemden, babamdan, akrabalarımdan ve arkadaşlarımdan yardım aldım. (Ö11)
Arkadaşlarımdan yardım aldım.	4	14,3	Evet, gerektiği sürece yardım aldım. Çünkü “Ben Bir Muhabirim” etkinliğinde engelli bir birey bulmak çok zorladı ama grup arkadaşlarımdan yardım alarak etkinliği yaptık. (Ö2) Etkinlikleri yaparken arkadaşlar olarak sadece birbirimizden yardım aldık. (Ö17) Etkinlikleri yaparken arkadaşlarımdan yardım aldım. (Ö23)
Hiç kimseden yardım almadım.	4	14,3	Etkinlikleri yaparken hiç kimseden yardım almadım. (Ö12) Hayır. Etkinlikleri yaparken hiç kimseden yardım almadım. Bütün etkinlikleri kendim yaptım. (Ö29)
Öğretmenlerimden yardım aldım.	1	3,6	Evet yardım aldım. Osman Hoca’dan ve diğer bazı öğretmenlerimden yardım aldım. (Ö1)
Toplam	28	100	

Tablo 4.29’a göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 14’ü ailelerinden, 5’i çevresindeki birçok kişiden, 4’ü arkadaşlarından, 1’i ise öğretmenlerinden yardım aldıklarını; 4’ü ise etkinlikleri yaparken hiç kimseden yardım almadıklarını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere üçüncü olarak “Ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünüyor musun? Cevabını nedenleriyle açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.30’da gösterilmiştir.

Tablo 4.30. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olma durumuyla ilgili öğrenci görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünmüyorum.	15	53,5	Kesinlikle düşünmüyorum. Aksine etkili ve verimli zamanlar geçiriyorum. (Ö15) Hayır, düşünmüyorum. İlk başta çok sıkıcı olacağını, hep ders olacağını düşünüyordum. Sonradan çok eğlendim. Ders dışı etkinliklerin hepsi de birbirinden farklı, güzel. (Ö19) Öyle olduğunu düşünmüyorum. Çünkü, biz sürekli ders görüyoruz ve teneffüsler de bize yetmiyor. Bu yüzden farklılık olması açısından çok iyi. (Ö25)
Etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünüyorum.	8	28,6	Evet, ders dışı etkinliklerin zaman alıcı etkinlikler olduğunu düşünüyorum ama bu etkinliklerde kullanılan zamanın ayrıca eğlenceli ve öğretici olduğunu düşünüyorum. (Ö3) Aslında zaman alıcı etkinlikler fakat ben bu etkinlikler arasında geçen zamanın boş olduğunu düşünmüyorum. (Ö7)
Etkinliklerin bazen zaman alıcı olabildiğini düşünüyorum.	5	17,9	Evet, biraz zaman alıcı denebilir. Sonuçta bazen bu etkinliklerle alakalı ödev veriliyor. (Ö4) Kimi zaman. Çalışma kâğıtlarını yapma kısmının bazen zaman alıcı olduğunu düşünüyorum. Ama yaparken eğlenceli olduğu için bu çok sıkıntı değil. (Ö9)
Toplam	28	100	

Tablo 4.30’a göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 15’i etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünmediklerini, 8’i etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşündüklerini, 5’i ise etkinliklerin bazen zaman alıcı olduğunu düşündüklerini söylemiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere dördüncü olarak “Ders dışı etkinliklerin senin için olumlu ve olumsuz olan yönlerini açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin ders dışı etkinliklerin olumlu yönlerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.31’de gösterilmiştir.

Tablo 4.31. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumlu yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.

Kodlar (Olumlu)	f	%	Örnek Cümleler
Daha eğlenceli zaman geçiriyorum.	8	28,6	Ders dışı etkinlikler daha eğlenceli ve faydalı zaman geçirmemi sağlıyor. (Ö3) Ders dışı etkinlikler eğlenceli. Ayrıca “Ailece Okuyoruz” etkinliğinde ailemle güzel vakit geçirdim. (Ö19) Zamanımı verimli ve eğlenceli geçiriyorum. (Ö23)
Derse karşı ilgim arttı.	6	21,4	Türkçe dersine daha çok sevmeye başladım. (Ö5) Ders dışı etkinliklerin olumlu yönü olarak derse karşı ilgimin artmasını söyleyebilirim. (Ö10)
Yeni bilgiler öğreniyorum.	6	21,4	Beni bilinçlendiriyor. Yeni birçok şey öğreniyorum. (Ö6) fen lisesine düzenlediğimiz gezi hedeflerimi belirlemede faydalı oldu. Oradaki abladan bilmediğim birçok yeni şey öğrendim. (Ö20)
Diğer insanlarla empati kurabilme kabiliyetim arttı.	5	17,9	“Ben Bir Muhabirim” etkinliğinde engelli bir bireyin hissettiği şeyleri daha iyi anladık. (Ö2) Etkinlikler hayata empati kurarak bakmamızı; akıllı ve mantıklı kararlar vermemizi sağlıyor. (Ö15)
Etkinlikler sosyalleşmemi sağladı.	3	10,7	Etkinlikler sayesinde sosyalleştik, mutlu olduk. İhtiyacımız vardı gerçekten. (Ö1) Etkinlikler sayesinde farklı insanlarla tanışıyorum. Bir anlamda etkinlikler sosyalleşmeye katkı sağlıyor, diyebilirim. (Ö13)
Toplam	28	100	

Tablo 4.31’e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 8’i daha eğlenceli zaman geçirdiklerini, 6’sı derse karşı ilgilerinin arttığını, 6’sı yeni bilgiler öğrendiklerini, 5’i diğer insanlarla empati kurabilme kabiliyetlerinin arttığını ve 3’ü ise etkinlikler sayesinde sosyalleştiklerini vurgulamıştır.

Görüşmeye katılan öğrencilerin ders dışı etkinliklerin olumsuz yönlerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.32’de gösterilmiştir.

Tablo 4.32. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumsuz yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.

Kodlar (Olumsuz)	f	%	Örnek Cümleler
Etkinliklerin olumsuz bir yönü yok.	15	53,6	Etkinliklerin olumsuz bir yönünün olduğunu düşünmüyorum. (Ö5) Etkinliklerin olumsuz bulduğum bir yönü yok. (Ö7)
Çalışma kâğıtlarını yapmak çok zaman alıyor.	6	21,4	Çalışma kâğıtlarını yapmak çok zaman alıyor ve bana biraz sıkıcı geliyor. (Ö9) Çok fazla çalışma kâğıdı veriliyor. Yapmakta zorlanıyorum. (Ö27)
Etkinliği yapmamız için verilen zaman azdı.	4	14,3	Etkinlikleri verilen zamanda yetiştirmek için ayrıca zaman ayırmam gerekiyor. Etkinlikler daha geniş zamanda yapılabilir. (Ö8) Ders dışı etkinlik için verilen zamanda etkinlikleri yetiştirmekte zorlanıyorum. (Ö26)
Bazı etkinliklere ailemi dahil edemedim.	3	10,7	Olumsuz olarak aileyi bir araya toplayamıyorum. (Ö11) Ailemi etkinliği yapmak için bir araya toplayamıyorum. (Ö29)
Toplam	28	100	

Tablo 4.32'ye göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 15'i uyguladıkları ders dışı etkinliklerin olumsuz bir yönünün olmadığını, 6'sı çalışma kâğıtlarını yapmanın çok zaman aldığını, 4'ü etkinlikleri yapmak için verilen zamanın az olduğunu ve 3'ü ise bazı etkinliklere ailelerini dâhil edemediklerini ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere beşinci olarak “Daha önce Türkçe dersinde yaptığınız etkinliklerle ders dışı etkinlik uygulamasında yaptığınız etkinlikler arasındaki farklar nelerdir? Bu farklarla ilgili görüşlerinizi belirtir misin?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.33'te gösterilmiştir.

Tablo 4.33. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerle Türkçe dersinde daha önce uygulanan etkinliklerin karşılaştırılmasına yönelik öğrenci görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinlikler daha eğlencelidir.	7	25	Ders dışı etkinlikler daha eğlenceli. Bu açıdan çok iyi. (Ö6) Daha önce Türkçe dersinde yaptığımız etkinliklerde pek eğlenmiyordum fakat ders dışı etkinliklerde eğleniyoruz. Bu durum çok hoşuma gidiyor. (Ö9) Ders dışı etkinliklerde hem farklı yerleri görüyoruz hem de çok eğlenceli oluyor ama Türkçe dersindeki etkinlikler sadece sınıf içerisinde oluyor. (Ö12)
Öğrendiklerimiz akılda kalıcı oluyor.	5	17,9	Derste öğrendiklerimi evde pekiştirmemi ya da derste öğreneceklerime yönelik hazırlık yapmamı sağlıyor. Ayrıca yaptığım ders dışı etkinlikte öğrendiklerim akılda kalıcı oluyor. (Ö23) Daha önceki Türkçe dersi etkinlikleri genelde tahtadan oyunlarla falan oldu ama bu etkinlikte biz bizzat gezip gördük. Bu açıdan öğrendiklerimiz aklımızda yer ediyor. (Ö25)
Ders dışı etkinlikler daha çok hayata yönelik.	5	17,9	Sosyalleşiyorum. Ailemle daha çok vakit geçiriyorum. (Ö5) Ders dışı etkinliklerin hayata yönelik olduğunu düşünüyorum. Yani derse ders olarak değil ya da Türkçe dersi olarak değil de hayat dersi olarak bakmamızı ve öğrenmemizi sağladığını düşünüyorum. (Ö15)
Ders dışı etkinlikler zamanımı verimli kullanmamı sağlıyor.	4	14,2	Bence hepsi ayrı güzel ve bize katkı sağlayan etkinliklerdi. Engelli bireylerle konuşmamız, ailemizi toplayıp beraber vakit geçirmemiz gibi. Böylece zamanımı boşa geçirmiyorum. (Ö27) Ders dışı etkinliklerle evdeki zamanımı değerlendiriyorum. Bana kalsa telefonda oyun oynardım. Ama verilen etkinlikleri yapıyorum. (Ö29)
Okul saatleri dışında da derse yönelik çalışma yapabiliyorum.	3	10,7	Birisi okul vaktinde kısıtlı bir alanda yapılıyor. Birisi okul dışında bir sınırlama olmadan yapılıyor. (Ö3) Türkçe dersinde daha önce yaptığımız etkinlikler daha ders odaklı fakat ders dışı etkinlikler okul dışında da çalışabilme özgürlüğü veriyor. (Ö19)
Etkinlikler arasında herhangi bir fark yok.	3	10,7	Bir farkı yok yani. Zaten daha önce Türkçe dersinde çok fazla etkinlik yapmadık. (Ö2) Aslında şimdiki etkinliklerle önceki etkinlikler arasında pek bir fark yok. Sadece şimdi yaptığımız etkinlikler daha kapsamlı geliyor. (Ö7)
Ders dışı etkinlikler çok zaman alıyor.	1	3,6	Bu etkinlikler daha önce Türkçe dersinde yaptığımız etkinliklerden uzun sürüyor. (Ö21)
Toplam	28	100	

Tablo 4.33’e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 7’si ders dışı etkinliklerin daha eğlenceli olduğunu, 5’i ders dışı etkinliklerle öğrendiklerinin daha kalıcı olduğunu, 5’i ders dışı etkinliklerin daha çok hayata yönelik olduğunu, 4’ü ders dışı etkinliklerin zamanı verimli kullanmayı sağladığını, 3’ü ders dışı etkinlikler sayesinde okul saatleri dışında da derse yönelik çalışma yapabildiklerini, 3’ü etkinlikler arasında herhangi bir fark olmadığını ve 1’i ise ders dışı etkinliklerin daha çok zaman aldığını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere altıncı olarak “Ders dışı etkinlik uygulaması, Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinde bir değişime neden oldu mu? Görüşlerini bizimle paylaşır mısınız?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.34’te gösterilmiştir.

Tablo 4.34. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı tutumunu etkileme durumuna yönelik öğrenci görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Evet, duygu ve düşüncelerimde bir değişim oldu.	16	57,1	Türkçe dersine olan ilgim arttı. Ders dışı etkinlikler, genellikle eğlenceli. Böylece arada bir etkinlik yapınca Türkçeye olan ilgim de arttı. (Ö19) Tabi ki oldu. Türkçe derslerini dört gözle bekler oldum. Artık Türkçe dersleri daha eğlenceli geçiyor. Türkçe derslerini daha iyi anlamaya başladım. (Ö26) Evet, oldu. Çünkü ders dışı etkinlikler bazı şeylere farklı bakış açılarından bakmamı sağladı. Daha verimli oldu benim için. (Ö27)
Hayır, duygu ve düşüncelerimde bir değişim olmadı.	12	42,9	Hayır, bir değişime neden olmadı. Çünkü daha önce de çok seviyordum. Şimdi de çok seviyorum. (Ö3) Bir değişim olmadı. Sonuçta bir etkinlik neden benim görüşlerimi değiştirsin ki?.. Hâlâ aynı. (Ö9) Türkçe dersine karşı görüşlerimde hiçbir değişim olmadı. Aynı ve sıkıcı. (Ö11) Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerimde bir değişim olmadı. (Ö17)
Toplam	28	100	

Tablo 4.34’e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 16’sı Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinde bir değişimin olduğunu ve 12’si ise Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinde herhangi bir değişimin olmadığını söylemiştir.

4.2.1.5. Birinci eylem planına yönelik veli görüşleri

Görüşmeye katılan velilere ilk olarak “Ders dışı etkinlikleri uygularken çocuğunuzun zorlandığı kısımlar nelerdi, açıklar mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.35’te gösterilmiştir.

Tablo 4.35. Birinci eylem planındaki etkinliklerde öğrencilerin zorlanma durumuna yönelik veli görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Bazı etkinliklerde zorlandığı oldu.	14	70	“Ailece Okuyoruz” etkinliğinde aile bireylerinin bir araya gelmesini sağlamak zor oldu. “Geleceğin Peşinde” etkinliğinde gezide çocuğumuzun başına bir şey gelir diye korktuğumuz için bizden izin almakta kızımız biraz zorlandı. (V2) Ailemizde engelli bir birey olmadığı için komşumuzla röportaj yapmak açıkçası biraz zordu. Ama öğrenci için bu da bir tecrübe tabi ki. Okuma etkinliği çok keyifliydi ama sorular sanki öğrenci ve büyükler arasında karşılıklı değerlendirmeyi içermiyordu. (V9)
Zorlandığı bir durum olmadı.	6	30	Zorlandığı bir duruma tanık olmadım. (V1) Ders dışı etkinlikleri yaparken zorlandığı bir konu ya da kısım yoktu. (V3) Ders dışı etkinlikleri yaparken çocuğumun çok zorlandığı bir durum olmadı. Etkinlikleri uygulama aşaması onun için zevkliydi. (V26)
Toplam	20	100	

Tablo 4.35’e göre, görüşmeye katılan velilerin 14’ü çocuğunun bazı etkinliklerde zorlandığını ve 6’sı ise çocuğunun etkinlikleri yaparken zorlandığını düşündüğü bir durum olmadığını ifade etmiştir. Çocuğunun bazı etkinliklerde zorlandığını düşünen veliler, genellikle çocuklarının etkinliği yapmak için aile üyelerini bir araya getirmekte, görüşme yapmak için engelli birey bulmakta ve engelli birey bulduklarında da görüşme yapmakta zorlandıklarını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan velilere ikinci olarak “Uygulanan ders dışı etkinliklerin çocuğunuz üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri size göre nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Velilerin ders dışı etkinliklerin çocukları üzerindeki olumlu etkilerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.36’da gösterilmiştir.

Tablo 4.36. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumlu etkisine yönelik veli görüşleri.

Kodlar (Olumlu)	f	%	Örnek Cümleler
Etkinliklerden bazılarının birden fazla olumlu etkisi oldu.	8	40	“Ailece Okuyoruz” etkinliğinin olumlu etkisi, ailece vakit geçirmemizi sağlamış olmasıdır. “Geleceğin Peşinde” etkinliğinin olumlu etkisi ise, kızımızın eğitim hayatına yönelik bakış açısının değişmesine ve hedeflerine ulaşmak için nasıl çalışacağı konusunda bilgi sahibi olmasıdır. (V2) Etkinliklerin çocuğum üzerindeki olumlu yönleri çocuğuma yeni bilgiler vermesi ve gelecekte alacağı kararlar hakkında fikir edinmesini sağlamasıdır. (V7) Yapılan her etkinlik çocuğum için apayrı bir tecrübe. Daha önce okumuş olduğu bir kitabı tekrar okuma fırsatı buldu. Komşumuzla röportaj yapacağı soruları hazırlarken engelli

			insanlar üzerinde oldukça keyifli bir sohbet etme fırsatımız oldu. (V9)
Daha istekli ve gayretli oldu.	7	35	Etkinliklerden özellikle fen lisesine gittikleri etkinlik çok faydalıydı. Daha çok hırslandı ve başarmak için gayret ediyor. (V20) Bu etkinlikler bireysel gelişimlerine ve okul içi başarılarına katkı sağlamaktadır. Okul içinde ve dışında araştırma yapma, çevreleriyle olumlu ilişkiler kurma isteği arttı. (V27)
Eğlenceli vakit geçiriyor.	3	15	Etkinlikleri yaparken eğlenceli vakit geçiriyor. (V3) Etkinlikleri yaparken eğlendiğini her fırsatta bana söylüyor. Ayrıca “Ailece Okuyoruz” etkinliğinde de ailece keyifli vakit geçirdik. (V11)
Özgüveni arttı.	2	10	Kendine olan özgüveninde artış oldu. (V12) Etkinlikler çocuğunun kendine olan güveninin gelişmesinde etkili oluyor. (V22)
Toplam	20	100	

Tablo 4.36’ya göre, görüşmeye katılan velilerin 8’i bazı etkinliklerin birden fazla olumlu etkisinin olduğunu, 7’si yapılan etkinlikler sayesinde çocuğunun daha istekli ve gayretli olduğunu, 3’ü etkinlikleri yaparak çocuğunun eğlenceli vakit geçirdiğini ve 2’si ise çocuğunun özgüveninin arttığını ifade etmiştir.

Velilerin ders dışı etkinliklerin çocukları üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.37’de gösterilmiştir.

Tablo 4.37. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisine yönelik veli görüşleri.

Kodlar (Olumsuz)	f	%	Örnek Cümleler
Olumsuz etkisi yok.	18	90	Etkinliklerin çocuğum üzerinde olumsuz bir etkisi yok. (V1) Bence bu etkinliklerin çocuğum üzerinde olumsuz yönleri yok. (V7)
Zamanını gereksiz kullanıyor.	2	10	Açıkçası ben zamanın gereksiz kullanıldığını düşünüyorum. (V5) Olumsuz olarak etkinlikler çok zaman alıyor. Eve geldiğinde etkinlikleri yapmaktan zaman bulamadığını söylüyor. Belki de kendisi planlama yapmıyor. Bilemiyorum. (V23)
Toplam	20	100	

Tablo 4.37’ye göre, görüşmeye katılan velilerin 18’i etkinliklerin çocuğu üzerinde gözlemlediği herhangi bir olumsuz etkisinin olmadığını, 2’si ise etkinlikler nedeniyle çocuğunun zamanını gereksiz kullandığını söylemiştir.

Görüşmeye katılan velilere üçüncü olarak “Uyguladığınız ders dışı etkinliklerin çocuğunuzun okul dışı zamanını verimli kullanmasına etkisi ile ilgili düşüncelerinizi açıkla-

mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.38’de gösterilmiştir.

Tablo 4.38. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin okul dışındaki zamanını verimli kullanmasına etkisiyle ilgili veli görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinlikler, okul dışındaki boş zamanını verimli geçirmesini sağlıyor.	17	85	Yapılan etkinliklerin çocuğumun okul dışı zamanlarını verimli kullanmasına yardımcı olduğunu düşünüyorum. (V2) Zamanını boşa harcamaktansa eğlenerek bir şeyler öğreniyor. (V10) Okul dışı zamanını telefon ve tablet gibi elektronik cihazlar yerine bu tür etkinlikler ile geçirmesi benim açımdan faydalı oldu. Teşekkür ederim. (V11)
Ders dışı etkinliklerin okul dışındaki boş zamanını verimli geçirmesine bir etkisi yok.	3	15	Açıkçası ben etkinliklerle zamanın gereksiz kullanıldığını düşünüyorum. (V5) Açıkçası bu etkinlikler çocuğumun okul dışındaki zamanına pek bir etkide bulunmadı. (V7) Hep telefonla oynuyor. Zamanını verimli kullanmayı öğrenemedi. (V25)
Toplam	20	100	

Tablo 4.38’e göre, görüşmeye katılan velilerin 17’si ders dışı etkinliklerin çocuğunun okul dışındaki boş zamanını verimli geçirmesini sağladığını ve 3’ü ise ders dışı etkinliklerin çocuğunun okul dışındaki boş zamanını verimli geçirmesi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını vurgulamıştır.

Görüşmeye katılan velilere dördüncü olarak “Ders dışı etkinliklerin çocuğunuzun Türkçe dersine karşı ilgisinde bir değişime neden olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konudaki fikirlerinizi bizimle paylaşır mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.39’da gösterilmiştir.

Tablo 4.39. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı ilgisinde değişim oluşturma durumuyla ilgili veli görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Türkçe dersine karşı ilgisi değişti.	15	75	Türkçe dersini daha çok sevmesine katkı sağladı. Kitap okumasını, Türkçe sorularını anlayarak ve istekli bir şekilde çözmesini sağladı. Kesinlikle ilgisi artmıştır. (V15) Daha farklı bir öğrenme yöntemi uygulandığı için Türkçe dersine bakış açısı olumlu yönde değişti. (V17) Türkçe dersini çok seviyor. Önceden de seviyordu ama etkinlik yaparken bu kadar hevesli değildi. Artık daha hevesli çalışıyor. (V26)
Türkçe dersine karşı ilgisinde bir değişim olmadı.	5	25	Türkçeyi önce de seviyordu. O yüzden pek bir şey değişmedi. (V3) Benim gözlemlediğim kadarıyla Türkçe dersine karşı ilgisinde belirgin bir gelişme olmadı. (V20)
Toplam	20	100	

Tablo 4.39’a göre, görüşmeye katılan verilerin 15’i yapılan etkinlikler sayesinde çocuğunun Türkçe dersine karşı ilgisinin değiştiğini ve 5’i ise yapılan etkinliklere bağlı olarak çocuğunun Türkçe dersine karşı ilgisinde bir değişim olmadığını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan velilere beşinci olarak “Bu zamana kadar çocuğunuzla yaptığınız ya da çocuğunuzun yaptığını tanık olduğunuz ders dışı etkinliklerle ilgili tavsiyeleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.40’te gösterilmiştir.

Tablo 4.40. Birinci eylem planındaki ders dışı etkinliklere yönelik velilerin önerileri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Daha başka, farklı etkinlikler yapılabilir.	9	45	Yapılan etkinliklerle çocuğumuzun sosyalleştiğini düşündüğümüz için, bu tarz etkinliklerin devam etmesinin daha iyi olacağını düşünüyorum. (V2) Çocukla yapılacak ders dışı etkinliklerde çocuğun ilgisini çekebilecek ve yeteneğini destekleyecek, onu teşvik edecek, heyecanlandıracak etkinlikler seçmek çok önemlidir. Örneğin birlikte kütüphaneye gitmek, kitap fuarına gitmek ya da bir yazarla buluşturmak okuma isteğini artıracaktır. (V26)
Herhangi bir tavsiyem yok.	7	35	Tavsiye vermeme gerek kalmıyor. Çünkü, yapılan etkinlikler gayet iyi. (V3) Tavsiye konusunda herhangi bir görüşüm bulunmamaktadır. (V22)
Diğer derslerde de benzer etkinlikler yapılabilir.	2	10	Planlı ve programlı çalışmaya yönelik diğer derslerde de benzer etkinlikler yapılabilir. (V12) Türkçe dersinde olduğu gibi diğer derslerde de aynı tecrübeleri yaşaması onu daha da geliştirebilir. (V17)
Etkinlikler daha geniş zamana yayılabilir.	2	10	Etkinlikler için verilen sürenin az olmasından devamlı yakınıyor. Etkinlikleri yetiştirmekte de bu nedenle zorlanıyor. Bu nedenle etkinliklerin süresi uzatılabilir. (V5) Etkinliklerin teslim tarihinin daha uzun olması ilk tavsiyemdir. Çünkü diğer dersleriyle çakıştığı zaman ilk yapmak istemediği şey bu etkinlikler oluyor. (V9)
Toplam	20	100	

Tablo 4.40’a göre, görüşmeye katılan velilerin 9’u başka etkinliklerin de yapılabileceğini, 7’si konuyla ilgili herhangi bir tavsiyesinin olmadığını, 2’si diğer derslerde de benzer etkinlikler yapılabileceğini ve 2’si ise yapılan etkinliklerin daha geniş zamana yayılabileceğini belirtmiştir.

4.2.2.İkinci eylem planı

Uygulamanın yapıldığı okulda 7. sınıf düzeyinde kullanılan Türkçe ders kitabında ikinci dönemin ikinci teması olarak kitabın 6. teması olan “Millî Kültürümüz” teması içindeki dört metinde öğrencilerle ders dışı etkinlik çalışmaları yapılmıştır. Buna göre, temanın ilk metni olan “Yusufçuk” metniyle ilgili olarak “Büyüklerimin Efsaneleri” adlı ders dışı etkinlik,

“Karagöz Nedir?” metniyle ilgili olarak “Yâr Bana Bir Eğlence!..” adlı ders dışı etkinlik, “Anadolu’da Kilim Demek” metniyle ilgili olarak “Kültür Avcıları” adlı ders dışı etkinlik, “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî” metniyle ilgili olarak ise “Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum” adlı ders dışı etkinlik yapılmıştır. Böylece bu eylem planında “Millî Kültürümüz” temasının öğrenme çıktılarını ders dışı etkinliklerle desteklemek amaçlanmıştır.

4.2.2.1. Dördüncü ders dışı etkinlik: *Büyüklerimin Efsaneleri*

Efsane türünün özelliklerini pekiştirmek ve 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Yusufçuk” metninde verilmek istenen derslere ve haftanın kazanımlarına uygun olarak öğrencilerin doğdukları, yaşadıkları yerlerle ilgili çevresindeki insanlardan efsaneler öğrenmeleri istenmiştir. Öğrencilere ders dışı etkinlik verildiği zaman efsane türü hakkında derste konuşulmuş ve efsanenin ne olduğu birinci dönem öğrenilmesine rağmen araştırmacı tarafından tekrar açıklamalarda bulunulmuş hatta efsane türünde birkaç metin okunmuştur. Süreç içinde öğrencilerin gerek okulda gerekse okul dışında sordukları soruları araştırmacı cevaplamış ve araştırmacı, etkinliğin en doğru biçimde yapılmasına ortam oluşturmaya çalışmıştır. Öğrenciler, bir haftalık zaman diliminde çevrelerindeki insanlardan efsane öğrenmişler ve öğrendikleri efsanenin kişilerini, mekânını, kurgusal ve gerçek unsurlarını belirleyerek kendilerine araştırmacı tarafından dağıtılan Çalışma Kâğıdı 4.1’i yapmışlardır (Bkz. Çalışma Kâğıdı 4.1)

ÇALIŞMA KÂĞIDI 4.1

Adı Soyadı: _____

Öğrendiğiniz efsane ile ilgili aşağıda verilen bölümleri doldurunuz.

Kahramanlar: Gelini, dilisi
ve diğer yakınları

Mekân: Orj

Kurgusal Unsurlar: Doğa
tasarımları

Gerçek Unsurlar: Gelinin
istemediği bir kişiyle
evlendiği sırada
“Allah’ım bizi burada
topla” diye dua
etmesi

Görsel 4.6. Çalışma kâğıdı 4.1.

Etkinliğin ders içi uygulaması 20.03.2023 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Dersin başlangıcında araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Değerli öğrenciler, bu hafta yeni bir temaya geçtik. Temamızın adı “Millî Kültür”. Sizce millî kültür unsurlarımız nelerdir?

Ö21: Sanat eserlerimiz, yani türkülerimiz, halk oyunlarımız.

Ö18: Yemeklerimiz.

Ö26: Gelenek ve göreneklerimiz.

Ö16: Örf ve adetlerimiz.

Ö6: Mitolojik unsurlarımız.

Araştırmacı: Peki arkadaşlar mitolojik unsurlarımız nelerdir?

Ö3: Öğretmenim mesela al bastı varmış. Babaannem anlatmıştı.

Ö7: Efsanelerimizi de mitolojik unsur olarak sayabiliriz.

Araştırmacı: Evet efsanelerimiz de bir mitolojik unsur olarak ve bir millî kültür unsuru olarak değerlendirilebilir. Peki arkadaşlar, efsanenin ne olduğunu hatırlıyor musunuz?

Ö4: Eskilerden kalma, doğruluğu bilinmeyen hikâyelerdir.

Ö22: Doğruluğu bilinmeyen olayları anlatan hikâyelerdir.

Ö20: Olağanüstü olayları anlatan anlatılar.

Araştırmacı: Cevaplarınız için teşekkür ederim arkadaşlar. Peki, bu hikâyelerde neler anlatılıyordu ya da anlatılan her hikâye efsane olabilir mi?

Ö10: Sıradışı bir kahramanlık öyküsü olabilir.

Ö17: Hayır hocam, o zaman destan olur. Çünkü destanlarda kahramanlık öyküleri anlatılır.

Ö3: Efsaneler, anlaşılamayan ya da sebebi bilinmeyen olayların mantıklı bir şekilde anlatıldığı hikâyelerdir.

Ö18: Google Ö3’e teşekkür ederiz.

(Sınıftan gülme sesleri gelir.)

Araştırmacı: Verdiğiniz cevaplar için tekrar teşekkür ederim arkadaşlar. Verdiğiniz cevaplardan da yola çıkarak gerçekliği kesin olmayan olayları halkın mantıklı bir gerekçeye dayandırarak anlattığı hikâyelere efsane denilebilir. Şimdi öğrendiği efsaneyi anlatmak isteyen var mı?

Ö24, Ö2, Ö11, Ö7, Ö22, Ö15, Ö3, Ö20, Ö18, Ö4, Ö9, Ö23, Ö26, Ö19, Ö6, Ö5, Ö28, Ö29 ve Ö10 sırasıyla öğrendikleri efsaneleri anlattılar ve efsaneler sınıfı ile birlikte değerlendirildi. Dersin son bölümünde araştırmacı ile öğrenciler arasında şu konuşmalar geçti:

Araştırmacı: Değerli arkadaşlar, etkinlikle ilgili düşüncelerinizi paylaşabilir misiniz?

Ö3: Birçok efsane öğrenmiş oldum.

Ö18: Öğretmenim, bizim köyün adı bana hep ilginç gelirdi. Etkinlik sayesinde bu adın neden verilmiş olduğu ile ilgili fikir sahibi oldum.

Ö15: Efsane türünün ne olduğu iyice yerleşti bence.

Öğrencilerin etkinlikle ilgili fikirleri alındıktan sonra etkinliğin ders içi uygulaması tamamlanmıştır. Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde ders dışı etkinlikle ilgili şu olumlu ifadeler yer vermişlerdir:

“Efsaneler, millî kültürümüzü yansıtan değerlerden biridir. Öğrendiğimiz efsaneler, kültürel bilginin artmasına yardım etti.” (Ö2, 20.03.2023)

“Doğduğumuz, yaşadığımız bölgelerin efsanelerini bulabilmek ve sadece bunları bilebilmek için araştırma yapmak etkinliğin en olumlu yönüydü.” (Ö3, 20.03.2023)

“Kültür bilincimiz gelişti ve birbirimizin yörelerinin farklı özelliklerini vs. öğrendik.” (Ö5, 20.03.2023)

“Etkinlik eğlenceliydi. Araştırırken, okurken zevk aldığım bir çalışmaydı. Çünkü bulma aşamasında farklı efsaneler de okudum, öğrendim. Yani bu vesileyle hem eğlenmiş hem de öğrenmiş oldum.” (Ö9, 20.03.2023)

“Yeni efsaneler öğrendim ve destan ile efsane arasındaki farkı gördüm.” (Ö13, 20.03.2023)

“Efsaneleri öğrenip sanki boş bir şeymiş gibi düşündüğümüz obje, insan, dağ, taş, ova, şehir, ülke vs.leri insanlar tarafından mantıklı bir nedenle anlatıp bizim de onların aslında boş bir şey olmadığını ve altında yatan hikâyeyi öğrenmiş olmamızın faydalı olduğunu düşünüyorum.” (Ö15, 20.03.2023)

“Olağanüstü hikâyelere ilgim olduğu için efsane araştırmak beni mutlu etti.” (Ö19, 20.03.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde öğrencilerin yukarıda ifade ettikleri durumları destekleyecek şekilde şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders sürecinin ve ders dışı etkinlik uygulamasının öğrencilerin efsanenin ne olduğunu tam olarak öğrenebilmeleri ve kendi memleketlerinde anlatılan efsaneler hakkında fikir sahibi olabilmeleri adına olumlu olduğunu düşünüyorum. Aynı zamanda öğrencilerin öğrendikleri efsaneleri arkadaşlarının önüne çıkararak sunmalarının da konuşma becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacağına inanıyorum. Zira, bazı öğrencilerde bu ilerleme açık olarak görülüyor.” (A.G., 20.03.2023)

Gözlemci öğretmen, yansıtıcı günlüğünde ders dışı etkinlik ile ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Öğretmenin ders dışı etkinlik olarak millî kültürümüzü oluşturan etmenlerden biri olan efsanelerle ilgili öğrencilere araştırma etkinliği vermesi öğrencilerin millî bilinç oluşturmalarını ve efsaneler hakkında bilgi sahibi olmalarını sağladığı için bana göre ders dışı etkinlik olumlu etki bırakmıştır. Ayrıca, öğrencilerin de derse katılımının aktif olarak sağlandığını gözlemlediğim için ders süreci verimli olmuştur.” (G.G., 20.03.2023)

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde ders dışı etkinlik ile ilgili şu olumsuz ifadelere yer vermiştir:

“Efsanenin doğduğu ya da yaşadığı bölge ile sınırlandırılması bence uygun değildi. Bu kısıtlama araştırma alanımızı daralttı.” (Ö21, 20.03.2023)

“Efsane bulmak ve efsaneleri destanlardan ayırmak zor oldu. Öncesinde türler arasındaki farka değinilebilirdi.” (Ö25, 20.03.2023)

“Efsanelerin anlatılması sırasında, ben ve diğer arkadaşlar ses tonumuzu yeterince ayarlayamadık. Hikâye anlatma konusunda sorunlarımız var.” (Ö26, 21.03.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde ders dışı etkinlik ile ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Etkinlik konusunda bütün öğrencileri aynı şekilde motive etmek pek mümkün olmuyor. Bu nedenle, bazı öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirmediğini gördüm. Etkinlikle ilgili sınıf grubunda da duyuru yapmıştım. Ödevini yapmayan bazı öğrencilerin ailelerinin de çok ilgili olmadıklarını söyleyebilirim.” (A.G., 20.03.2023)

Gözlemci de araştırmacının değindiği bu durumla ilgili olarak yansıtıcı günlüğünde şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders sürecinde bazı öğrencilerin düşüncelerini ifade etmekte çekindiklerini gördüm. Bu noktada öğrenciler biraz daha motive edilebilir.” (G.G., 20.03.2023)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “Öz Değerlendirme Formu” verilmiş ve hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.41’de gösterilmiştir.

Tablo 4.41. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Büyüklerimin Efsaneleri” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Farklı içeriklerde efsaneler öğrenmemi sağladı.	10	35,7
Kültürel birikiminin artmasını sağladı.	6	21,4
Doğduğum yerle ilgili bilgi sahibi oldum.	5	17,9
Araştırma becerimin geliştiğini düşünüyorum.	2	7,1
Efsane türü hakkında bilgi sahibi oldum.	2	7,1
Efsane ve destan türleri arasındaki farkı öğrendim.	1	3,6
Efsane türüne karşı ilgim arttı.	1	3,6
Büyüklerimden efsane dinlerken çok eğlendim.	1	3,6
Toplam	28	100

Tablo 4.41’e göre öğrencilerin 10’u etkinliğin farklı efsaneler öğrenmelerini sağladığını, 6’sı kültürel birikimlerinin arttığını, 5’i doğdukları yerle ilgili bilgi sahibi olduklarını, 2’si araştırma becerilerinin geliştiğini, 2’si efsane türü hakkında bilgi sahibi olduklarını, 1’i efsane ve destan türleri arasındaki farkı öğrendiğini, 1’i efsane türüne karşı ilgisinin arttığını ve 1’i ise büyüklerinden efsane dinlerken çok eğlendiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin “Öz Değerlendirme Formu”ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.42’de verilmiştir.

Tablo 4.42. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Büyüklerimin Efsaneleri” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Efsane bulmakta zorlandım.	14	50
Zorlandığım bir yön olmadı.	9	32,1
Çalışma kâğıdını yapmakta zorlandım.	3	10,7
Aileme bildiklerimi anlatmakta zorlandım.	2	7,2
Toplam	28	100

Tablo 4.42'ye göre, öğrencilerin 14'ü etkinlik için efsane bulmakta zorlandıklarını, 9'u etkinliği yaparken zorlandıkları bir yön olmadığını, 3'ü çalışma kâğıdını yapmakta zorlandıklarını ve 2'si ise ailesine bildiklerini anlatmakta zorlandıklarını belirtmiştir.

Fotoğraf 4.6 etkinliğin ders içi uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.6. Büyüklerimin Efsaneleri etkinliğinin ders içi uygulaması.

4.2.2.2. Beşinci ders dışı etkinlik: Yâr Bana Bir Eğlence!..

Haftanın kazanımlarını ve 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Karagöz Nedir?” metninin içeriğini destekleyecek şekilde öğrencilerden bir gölge oyunu hazırlamaları istenmiştir. Bunun için araştırmacı tarafından sınıf, altı gruba ayrılmıştır. Gruplar oluşturulurken “Ben Bir Muhabirim” adlı ders dışı etkinlikteki grupların herhangi bir değişiklik yapılmadan devam etmesi istenmiştir. Grup içindeki öğrencilerin görev dağılımını yapmaları kendilerine bırakılmıştır. Öğrenciler, bir hafta boyunca hem bir Karagöz – Hacivat metni oluşturmuşlar hem de bu metni canlandırmak için çalışma gerçekleştirmişlerdir.

Ders dışı etkinliğin ders içi uygulaması 28.03.2023 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Dersin başlangıcında araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Değerli arkadaşlar, bu hafta “Karagöz Nedir?” adlı metni Türkçe dersinde okumuştuk. Ders içeriğiyle bağlantılı olarak sizden geçen hafta “Yâr Bana Bir Eğlence!..” adlı ders dışı etkinlik olarak bir Karagöz-Hacivat oyunu hazırlamanızı istemişim. Oyunu hazırlayabildiniz mi?

Ö24: Biz hazırladık öğretmenim. Bir araya gelmek zor oldu ama.

Ö17: Biz de hazırladık ama metni yazmakta çok zorlandık.

Ö7: Benim için çok eğlenceli oldu. Çalışma da yaptık grup arkadaşlarımızla.

Araştırmacı: O zaman hemen oyunlara geçelim o zaman, arkadaşlar. Hazırladığı oyunu sergilemek isteyen var mı?

Araştırmacı hazırladıkları oyunu sergilemek isteyen grupları tahtaya çıkarır ve daha önce sınıfa getirdiği gölge oyunu düzeneğini kullanarak öğrencilerden oyunlarını sergilemelerini ister. Gruptaki öğrenciler, sırasıyla, hazırladıkları oyunlarını sergilerler. Oyunlar seslendirme ve içerik yönünden değerlendirilir.

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili şu olumlu ifadelerle yer vermiştir:

“Karagöz ve Hacivat’ın tarihini, nasıl yapıldığını ve bunu deneyimlememizin çok olumlu olduğunu düşünüyorum. Ayrıca arkadaşlarımızla okul dışında bu gösteriyi ayarlamak için vakit geçirmenin de bu ders dışı etkinliğin olumlu bir yanı olduğunu düşünüyorum.” (Ö3, 28.03.2023)

“Beraber güldük, eğlendik. Aynı zamanda kültürümüzü hatırladık.” (Ö5, 28.03.2023)

“Güzel bir etkinlikti. Arkadaşlarım ile güzel bir şekilde çalıştık ve sunduk.” (Ö7, 28.03.2023)

“Bence çok eğlenceliydi. Çünkü takım çalışması çok güzeldi.” (Ö10, 28.03.2023)

“Geçmişte oynanan oyunları ve milletimizin kültürünü tekrardan öğrendim.” (Ö13, 28.03.2023)

“Bir nebze de olsa eskiyi hatırlayıp canlandırmamızı sağlaması ve bunun bir de Ramazan Ayı’nda olması etkinliğin güzel taraflarındandı.” (Ö15, 28.03.2023)

“Kültürümüzü öğrendik, mâni ezberledik.” (Ö22, 28.03.2023)

“Etkinlik eğitici oldu. Aslında Karagöz ile Hacivat her zaman kavga etmekte fakat alttan alta da verilmek istenen mesajlar vardır. Dürüst olmak, saygılı olmak, nazik davranmak, ilim öğrenmek gibi.” (Ö28, 28.03.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili öğrencilerin yukarıdaki düşüncelerini destekleyecek şekilde şu ifadelerle yer vermiştir:

“Etkinlik sayesinde öğrenciler grup hâlinde okul dışında iletişime geçip çalışabilmeyi, özgün ve yaratıcı oyunlar ortaya koyarak üretim becerilerini destekleyebilmeyi öğrendiler. Bugün derste ürünlerini ortaya koyarak ve süreç içinde yaşadıklarını

değerlendirerek öğrencilerin konuşma becerilerinin de geliştiği kanaatindeyim.” (A.G., 28.03.2023)

Gözlemci öğretmen, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlik ile ilgili araştırmacının ve öğrencilerin düşüncelerini destekleyecek şekilde şu ifadelerle yer vermiştir:

“Ders sürecinde öğrencilerin hazırladıkları oyunu sergilemek için istekli olduklarını gördüm. Ayrıca her öğrenci etkinliği gerçekleştirdikten sonra diğer arkadaşlarının onlara olumlu ya da olumsuz dönüt vermeleri çocukların düşüncelerini aktarma yolunda olumlu katkı sağladığını düşünüyorum. Öğrenciler, bu etkinlik ile hem Karagöz ve Hacivat karakterlerinin özelliklerini öğrenmiş hem de Türk kültürünün önemli bir unsuru olan gölge oyununun nasıl oynatıldığını, oyunun diğer tiyatro türlerinden farkını da anlamaları açısından etkinliği faydalı buluyorum. Etkinliğin özellikle Ramazan Ayı’nda planlanması da etkinlik ile ilgili doğru bulduğum yönlerden biri.” (G.G., 29.03.2023)

Öğrenciler yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlik ile ilgili şu olumsuz ifadelerle yer vermiştir:

“Etkinliğe bazı gruplar önem vermedi. Önem vermedikleri için de sınıfta sessiz durmadılar.” (Ö2, 28.03.2023)

“Etkinlikte grup arkadaşlarımdan çok memnun değildim açıkçası. Etkinliğe fazla önem verilmediğini düşünüyorum. Onlarla iletişim kurmakta zorlandım. Etkinliği yaparken beklediğim düzeyde iyi geçmediğini görmek canımı sıkmadı değil.” (Ö9, 28.03.2023)

“Bazı arkadaşlar etkinliği çok ciddiye almadılar. Tavırlarıyla da bunu belli ettiler.” (Ö24, 28.03.2023)

“Etkinliği yapabilmek için okul dışında çok zaman ayırdım. Bu yüzden ders çalışamadım ve annemden azar işittim.” (Ö28, 28.03.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde uygulanan ders dışı etkinlik ile ilgili öğrencilerin yukarıdaki görüşlerini destekleyecek şekilde şu ifadelerle yer vermiştir:

“Ders dışı etkinliğin planlamasında, organizasyonunda bir sorun olduğunu düşünmüyorum. Ancak ders içi uygulamasını gerçekleştirirken sınıf düzeni konusunda

sorunlar yaşadım. Öğrencilerden bir kısmı arkadaşlarının gösterilerini izlemek yerine kendi oyunlarına çalışma kaygısı içine girdiler. Bu açıdan öğrencilerin arkadaşlarının sunumlarını dinlemeleri konusunda sorunlar yaşadık. Konuyla ilgili zaman zaman uyarılarda bulundum ancak kısa süre sonra sınıf tekrar eski hâline dönüyordu. Bu konuda önlem almam gerekiyor.” (A.G., 28.03.2023)

Gözlemci öğretmen, yansıtıcı günlüğünde araştırmacının yukarıdaki görüşlerini destekleyecek şekilde şu ifadelerle yer vermiştir:

“Ders sürecinde bazı öğrencilerin çekingen davrandıklarını, kendilerini ifade etmekten kaçındıklarını gördüm. Sınıfta etkinliğin de yarattığı bir uğultu ortamı olduğunu gördüm ara ara. Sınıf içindeki düzeni sağlamakta daha hassas olunabilirdi. Bu şekilde etkinliğin ders içi uygulaması daha verimli geçerdi diye düşünüyorum.” (G.G., 29.03.2023)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “Öz Değerlendirme Formu” verilmiş ve hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.43’te gösterilmiştir.

Tablo 4.43. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Yâr Bana Bir Eğlence!..” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Millî kültür unsuru olarak Karagöz – Hacivat oyunu hakkında bilgi sahibi oldum.	12	42,9
Arkadaşlarımla olan bağım güçlendi.	4	14,3
Kaybolan kültürel unsurlarımızı yaşatmak için çalışmada bulunmamızı sağladı.	3	10,7
Teknolojik aletler yokken insanların nasıl vakit geçirdiğini öğrendim.	2	7,1
Ramazan gelenekleri hakkında bilgi sahibi oldum.	2	7,1
Konuşma becerimi geliştirmemi sağladı.	2	7,1
Mizah anlayışımın geliştiğini düşünüyorum.	1	3,6
Araştırma yapma becerimi geliştirmeme yardımcı oldu.	1	3,6
Eğlenceli vakit geçirmemi sağladı.	1	3,6
Toplam	28	100

Tablo 4.43’e göre, öğrencilerin 12’si Karagöz-Hacivat oyunu ile ilgili bilgi sahibi olduklarını, 4’ü arkadaşlarıyla olan bağlarının güçlendiğini, 3’ü kaybolan kültürel unsurları yaşatmak adına çalışma yaptıklarını, 2’si teknolojik aletler yokken insanların nasıl vakit geçirdiğini öğrendiklerini, 2’si Ramazan gelenekleri ile ilgili bilgi sahibi olduklarını, 2’si

konuşma becerilerinin geliştiğini, 1'i mizah anlayışının geliştiğini, 1'i araştırma yapma becerisinin geliştiğini, 1'i ise eğlenceli vakit geçirmesini sağladığını söylemiştir.

Öğrencilerin “Öz Değerlendirme Formu”ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.44’te verilmiştir.

Tablo 4.44. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Yâr Bana Bir Eğlence!..” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Grup arkadaşlarımla bir araya gelmekte zorlandım.	10	35,7
Zorlandığım herhangi bir yön olmadı.	9	32,2
Karagöz – Hacivat metni yazmakta zorlandım.	7	25
Gölge oyunu oynarken seslendirme yapmakta ve kuklaları oynatmakta zorlandım.	2	7,1
Toplam	28	100

Tablo 4.44’e göre öğrencilerin 10’u grup arkadaşlarıyla bir araya gelmekte zorlandıklarını, 9’u etkinliği yaparken zorlandıkları bir durumun olmadığını, 7’si Karagöz – Hacivat metni yazmakta zorlandıklarını, 2’si gölge oyunu sırasında seslendirme yapmakta ve kuklaları oynatmakta zorlandıklarını belirtmiştir.

Fotoğraf 4.7’deki görseller etkinliğin uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.7. Yâr Bana Bir Eğlence etkinliğinin ders içi uygulaması.

4.2.2.3. Altıncı ders dışı etkinlik: Kültür Avcıları

Haftanın kazanımlarını ve 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Anadolu’da Kilim Demek” metninde verilmek istenen iletileri desteklemek için öğrencilere araştırmacı tarafından ders dışı etkinlik görevi verilmiştir. Buna göre, öğrenciler kilimin ne olduğu ve kültürümüzdeki önemi ile ilgili araştırma yapmışlar ve yaptıkları araştırmaları en fazla 3 dakika süren bir videoda

anlatmışlardır. Videonun içeriği, tasarımı, öğrencilerin konuşma içerikleri tamamen öğrencilerin yaratıcılığına bırakılmıştır. Öğrencilere etkinliği yapabilmeleri için bir hafta zaman verilmiş ve bu sürede öğrenciler çektikleri videoları araştırmacıya göndermişlerdir. Araştırmacı, gelen videoları harici diskinde kaydetmiş ve etkinliğin ders içi uygulamasının yapılacağı gün sınıfa getirmiştir.

Etkinliğin ders içi uygulaması 30.03.2023 tarihinde yapılmıştır. Dersin başlangıcında araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Arkadaşlar, “Kültür Avcıları” adlı ders dışı etkinlikte millî kültür unsurlarımızdan biri olan kilimle ilgili bir araştırma yapmanızı ve öğrendiklerimizi anlattığımız bir video çekip bana göndermenizi istemiştim. Neredeyse sınıfın tamamı video gönderdi. Öncelikle sizleri gayretlerinizden dolayı teşekkür ederim. Peki, etkinliği yaparken zorlandığınız yönler nelerdi?

Ö22: Video çekmekte zorlandım hocam. Çünkü okuldan sonra annemin iş yerine gidiyorum ve annem işten çıkasıya kadar orada kalıyorum.

Ö1: Ben de video çekeceğim bir cihaz bulmakta zorlandım.

Ö7: Videoyu birkaç kez tekrar çekmek zorunda kaldım.

Ö21: Ben de birkaç kez çektim videoyu.

Ö23: Ben videoyu üç kez çektim.

Ö3: Ben de videoyu düzenlerken çok zorlandım.

Ö27: Ağabeyimden fırsat bulup video çekmek zor oldu.

Ö16: Ben de kardeşlerimle aynı sorunu yaşadım. En sonunda kardeşlerimi başka bir odaya kapatmak zorunda kaldım.

(Sınıftan gülme sesleri gelir.)

Öğrencilerin çektiği videolar izlenir ve değerlendirmelerde bulunulur. Videolar izlendikten sonra araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçer:

Araştırmacı: Yaptığımız ders dışı etkinlikle ilgili düşünceleriniz nelerdir arkadaşlar?

Ö15: Kilim, konusunda daha çok bilgi sahibi oldum.

Ö17: Kilimi araştırmak ve öğrendiklerimi anlatmak benim için yeni bir tecrübe oldu.

Ö2: Okul dışındaki boş zamanımı değerlendirmiş oldum.

Ö16: Kardeşlerimle nasıl baş edeceğimi öğrendim.

(Sınıftan gülme sesleri gelir.)

Öğrencilere gayretlerinden dolayı tekrar teşekkür edilerek ders tamamlanır.

Öğrenciler yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlik ile ilgili şu olumlu ifadelerle yer vermiştir:

“Etkinlik, kilimin kültürümüzdeki yerini öğrenmemizi ve kilim hakkında bilgi sahibi olmamızı sağladı.” (Ö3, 30.03.2023)

“Önemli bir kültürel değer olan kilim hakkında bilgi edinmiş olduk.” (Ö7, 30.03.2023)

“Araştırma yaptık, yeni bilgilere sahip olduk, öğrendik.” (Ö9, 30.03.2023)

“Kilimin tarihini, motiflerin anlamlarını, kullanım yerlerini öğrenmek benim için iyi oldu.” (Ö15, 30.03.2023)

“Derste okuduğumuz metinde öğrendiklerimize yönelik öncesinde güzel bir hazırlık oldu.” (Ö16, 30.03.2023)

“Kilimin ne olduğunu ve neden kültürümüz için önemli olduğunu öğrendik. Etkinlikte eğlenceli vakitler geçirdik. Bence her şey çok güzeldi.” (Ö18, 30.03.2023)

“Kültürümüzde önemli bir yere sahip olan kilimi öğrendik. Ayrıca arkadaşlarımla fikir alışverişinde bulunduk. Bu durum çok faydalı oldu.” (Ö20, 30.03.2023)

“Kilim ve tarihi hakkında herkes bilgi edinmiş oldu. Ayrıca derste öğrendiklerimize de iyi bir hazırlık oldu.” (Ö24, 30.03.2023)

“Bence gayet güzel bir etkinlikti. Kültürümüzle ilgili daha fazla bilgi edinmiş olduk.” (Ö27, 30.03.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlik ile ilgili şu ifadelerle yer vermiştir:

“Ders dışı etkinlik ile öğrencilerin hazırlıklı konuşma yapabilme becerilerinin okul dışında yapılan çalışmalarla desteklendiğini düşünüyorum. Aynı zamanda öğrenciler okul dışındaki zamanlarını planlamayı ve plana uygun hareket ederek bir ürün ortaya koyabilmeyi öğrendiler. Ayrıca kilim konusunda araştırma yaparak derste millî kültür

unsurumuz olan kilimlerle ilgili öğrendiğimiz bilgileri pekiştirmiş oldular.” (A.G., 30.03.2023)

Gözlemci öğretmen, araştırmacının yansıtıcı günlüğünde ifade ettiği yukarıdaki görüşlerini desteleyecek şekilde şu ifadelere yer vermiştir:

“Bu ders dışı etkinlikle öğrencilerin Türk kültürüne ait kilim motiflerini öğrenmelerinin sağlandığını düşünüyorum. Ayrıca araştırma sonucunda öğrencilerden öğrendiklerini video kaydı yaparak ifade etmelerinin öğrencilerin konuşma becerisine katkı sağladığını düşünüyorum.” (G.G., 30.03.2023)

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu olumsuz ifadeler yer vermiştir:

“Öğrendiklerimi video çekimi sırasında aktarmak zor oldu. Rahat konuşamadım ve öğrendiklerimi tam olarak aktaramadım.” (Ö4, 30.03.2023)

“Videoyu çekebilmek için uygun ortam bulmak beni uğraştırdı. Uygun ortam bulunca videoyu sorunsuz çekmekte de sorunlar yaşadım.” (Ö11, 30.03.2023)

“Videoyu çektim fakat göndermeye utandım. Bu tarz konuşmaları yapmayı sevmiyorum.” (Ö13, 30.03.2023)

“Etkinliği yapabilmek için uygun zaman bulmak zor oldu. Çünkü okuldan sonra annemin iş yerine gidiyorum ve orada da video çekecek uygun bir yer olmuyor.” (Ö22, 30.03.2023)

“Sürekli videoda m, eee, aaa deyip durdum. Kardeşim sürekli beni güldürdü ve video çekmeyi son güne bıraktığım için çok kötü oldu.” (Ö26, 30.03.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde öğrencilerin yukarıdaki görüşleriyle uyumlu olarak şu ifadeler yer vermiştir:

“Öğrencilerden bazılarının etkinliği yaparken okul dışındaki zamanlarını planlamaları konusunda sorunlar yaşadıklarını gözlemledim. Öğrencilerin bu konudaki becerilerini geliştirmek gerekiyor. Konuyla ilgili olarak velilerle de görüşmek gerekiyor. Ders sürecinde ise öğrencilerin çektikleri videoları izlemek istememeleri konusunda sorunlar yaşadık. Bu açıdan öğrencilerin birçoğunda özgüven problemi olduğunu düşünüyorum.

Eleştirilmekten, arkadaşları tarafından söylenebilecek olumsuz bir yorumdan çok korkuyorlar.” (A.G., 30.03.2023)

Gözlemci öğretmen, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu olumsuz ifadeler yer vermiştir:

“Ders sürecinde seçilen videolar izlenirken etkinlik sınıfta gürültüye sebep olmuştur. Ders sürecinde bazı öğrencilerin kendi arasında konuşmaları, başka bir şeyle uğraşmaları nedeniyle derse ve kaydı izlenilen öğrenciye saygısızlık yapıldığını düşünüyorum. Bu noktada bazı öğrencilerin etkinliğe gereken önemi vermediği kanaatindeyim. Ayrıca öğrencilerin istenilen videoları geç teslim ettikleri görülmüştür. Bu noktada öğrencilerin planlama aşamasında daha uyumlu çalışmaları, öğrencilerin etkinliğe gereken önemi vermeleri için öğrenciler daha çok motive edilebilirdi.” (G.G., 30.03.2023)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “Öz Değerlendirme Formu” verilmiş ve hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.45’te gösterilmiştir.

Tablo 4.45. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Kültür Avcıları” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Kilim hakkında ayrıntılı bilgi sahibi oldum.	12	42,9
Kültürel varlıklarımızla ilgili bilinçlenmemi sağladı.	9	32,2
Kilimin nasıl üretildiğini öğrendim.	2	7,1
Konuşma becerimin gelişmesini sağladı.	2	7,1
Hafızamı güçlendirdiğini düşünüyorum.	2	7,1
Özgüvenimin artmasını sağladı.	1	3,6
Toplam	28	100

Tablo 4.45’e göre, öğrencilerin 12’si kilim hakkında bilgi sahibi olduklarını, 9’u kültürel varlıklar hakkında bilinçlendiklerini, 2’si kilimin nasıl üretildiğini öğrendiklerini, 2’si konuşma becerilerinin geliştiğini, 2’si hafızalarının geliştiğini, 1’i ise özgüveninin arttığını ifade etmiştir.

Öğrencilerin “Öz Değerlendirme Formu”ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.46’da verilmiştir.

Tablo 4.46. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Kültür Avcıları” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Video çekmekte zorlandım.	14	50
Kilimle ilgili bilgileri öğrenmekte ve anlatmakta zorlandım.	8	28,5
Çektığım videoyu düzenlemekte zorlandım.	4	14,3
Araştırma yapmakta zorlandım.	1	3,6
Araştırma yapmak için zaman bulmakta zorlandım.	1	3,6
Toplam	28	100

Tablo 4.46’ya göre, öğrencilerin 14’ü video çekmekte, 8’i kilimle ilgili öğrendiklerini anlatmakta, 4’ü çektikleri videoları düzenlemekte, 1’i araştırma yapmakta, 1’i ise araştırma yapmak için zaman bulmakta zorlandığını söylemiştir.

Fotoğraf 4.8’deki görseller etkinliğin ders dışı uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.8. Kültür Avcıları etkinliğinin ders dışı uygulaması.

Fotoğraf 4.9, etkinliğin ders içi uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.9. Kültür Avcıları etkinliğinin ders içi uygulaması.

4.2.2.4. Yedinci ders dışı etkinlik: Geziyorum, Tanıyorum,  Ğreniyorum

Haftanın kazanımlarını ve 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki ‘‘Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî’’ adlı dinleme/izleme metninin içeriğini desteklemek için ders dışı etkinlik olarak Türkçe ders saatleri içinde Mevlânâ Müzesi’ne gezi düzenlenmiştir. Gezi için araştırmacı planlamayı önceden yapmış ve hem okul idaresinden hem de velilerden gerekli izinleri alarak gezi için istenen evrakları (veli izin formları, gezi planı) zamanında hazırlayıp okul idaresine teslim etmiştir. ÖĞrenci velilerinden sadece  28’in velisi gezi için izin vermemiştir. Araştırmacı bu durumu yansıtıcı günlüğünde şu şekilde ifade etmiştir:

‘‘... Bir  Ğrencinin velisi gezi için izin vermedi. Veliyi arayıp sebebini sorduğumda ise çocuğuna gezip bir şey olacağı konusunda endişeli olduğunu ve bu nedenle geziye katılmasını istemediğini öğrendim. Gezinin yapılacağı Türkçe dersleri son iki saat olduğu için  28’in velisiyle iletişime geçtim ve biz geziye gitmeden velisi  28’i okuldan aldı...’’

Araştırmacı, gezipi planlama sürecinde araç ayarlamak için Okul Müdür Yardımcısı M. ile görüşmüş ve Müdür Yardımcısı M. belediye’nin şehir içinde düzenlenen gezilere küçük bir ücret karşılığında otobüs gönderdiğini belirtmiş, belediyeyle iletişime geçerek otobüs ayarlanabileceğini ifade etmiştir. Bunun  zerine, araştırmacı belediye’nin bu hizmetinin çok güzel olduğunu belirtmiş, Okul Müdür Yardımcısı M. de belediye’yi arayarak 06.04.2023 tarihinde saat 10.30’a randevu almıştır. Otobüs bu saatte okula gelecek, öğrencileri alarak Mevlâna Müzesi’ne götürecek ve gezi sonunda da öğrencileri tekrar okula bırakacaktır.

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde okul idaresinin tutumu ve gezi için araç ayarlanması süreçlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“... Gezi için okul idaresinin desteğinden bahsetmeden geçemeyeceğim. Okul Müdür Yardımcısı M. gezi için hemen belediyeyi aradı. Belediyenin şehir içi geziler için tahsis ettiği otobüsleri varmış. Küçük bir ücret karşılığı öğrencileri gidilecek yere götürüyor ve gezi sonunda da tekrar okula getiriyormuş. Hatta Okul Müdür Yardımcısı M. otobüs ücretinin de okul kasasından karşılanabileceğini belirtti. Ancak bu sonuçta benim yaptığım bir uygulama için hocam, diyerek kabul etmedim. Neyse ki 6 Nisan Perşembe günü saat 10.30 için otobüs randevusu oluşturuldu. Belediyenin bu şekilde bir hizmetinin olması gerçekten takdire şayan...” (A.G., 06.04.2023)

6 Nisan Perşembe günü, ayarlandığı gibi otobüs okul bahçesine gelmiştir ve araştırmacı, öğrenciler teneffüsteyken onları otobüse yönlendirmiştir. Kısa sürede geziye katılacak öğrenciler otobüse yerleşmişler ve gezi başlamıştır. Mevlânâ Müzesi’ne ulaşıldıktan sonra öğrenciler, gruplara ayrılmışlardır. Araştırmacı, gruplardaki öğrencilerin daha önce Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî hakkında yaptıkları araştırmalardan ve derste öğrendiklerinden yola çıkarak birbirlerine sırayla rehberlik yapmalarını istemiştir. Öğrenciler, zaman zaman sorunlar yaşansa da müzede gruplar şeklinde hareket etmişler ve bilgi paylaşımında bulunmuşlardır. Araştırmacı, Mevlânâ Müzesi’ndeki bu süreci yansıtıcı günlüğünde şu şekilde ifade etmiştir:

“Öğrenciler daha önceki bazı etkinliklerde olduğu gibi altı grup şeklinde müzeyi gezdiler. Birbirlerine Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve müze hakkında bildiklerini anlattılar. Bazen yanıma gelip sergilenen eşyalarla ilgili sorular soran öğrenciler oldu. Müze gezisi yaklaşık 60 dakika sürdü. Gezinin sonunda müzenin bahçesinde bir araya gelerek öğrendiklerimizle ilgili konuştuk ve “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî” metniyle gezi arasında bağlantılar kurmaya çalıştık.” (A.G., 06.04.2023)

Müze bahçesinde yapılan değerlendirmelerin ardından araştırmacı, öğrencilerin 12.30’da otobüse binmelerini sağlamış ve 12.52’de otobüs öğrencileri okula bırakmıştır. Böylece gezi Türkçe ders saatleri içinde tamamlanmıştır.

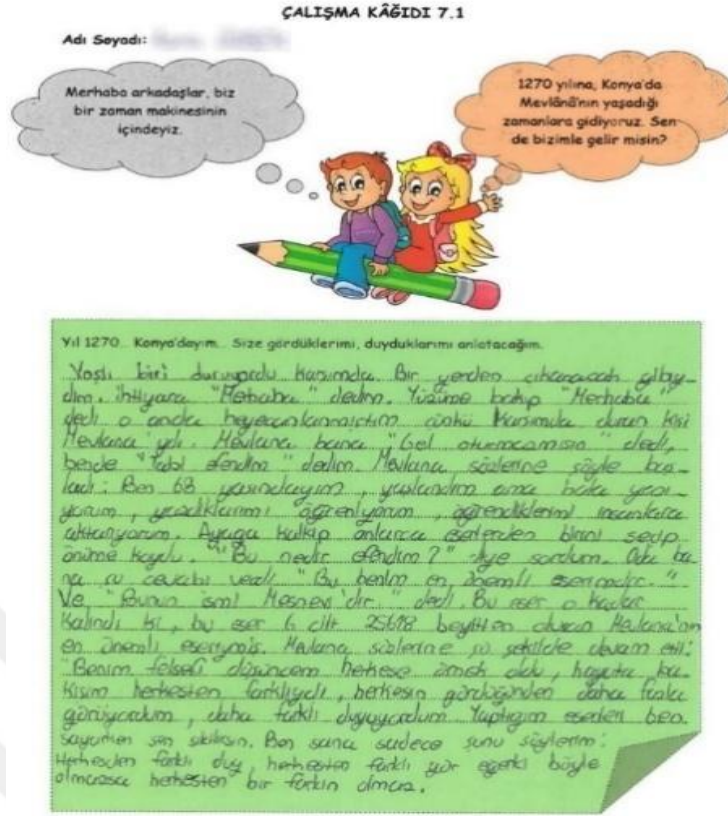
Araştırmacı yolculuk sırasında öğrencilere “Gezi Değerlendirme Formu”nu vermiş ve öğrenciler okula gelene kadar bu formdaki soruları cevaplandırmıştır. Öğrencilerin formdaki sorulara verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.47’de gösterilmektedir.

Tablo 4.47. “Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum” etkinliğinde yapılan Mevlânâ Müzesi gezisine yönelik değerlendirme verileri.

MADDELER		Evet		Hayır		Kısmen	
		f	%	f	%	f	%
GEZİ ÖNCESİ							
1	Gezi ile ilgili görüşlerimize değer verildi.	24	88,9	1	3,7	2	7,4
2	Gezeceğimiz yer ile ilgili tanıtım yapıldı.	20	74,1	1	3,7	6	22,2
3	Gezinin zamanlaması bana uygundu.	21	77,8	2	7,4	4	14,8
4	Gezi ile ilgili duyuru zamanında yapıldı.	27	100	0	0	0	0
5	Gezi ile ilgili olarak yeterli bilgilendirme yapıldı.	19	70,4	1	3,7	7	25,9
GEZİ SIRASINDA							
6	Aracımız temizdi.	20	74,1	1	3,7	6	22,2
7	Aracımızda güvenliğimiz için yeterli önlem alınmıştı (emniyet kemeri, kapı otomatığı vb.)	13	48,1	4	14,8	10	37,1
8	Araçta oluşabilecek sorunlara karşı öğretmenimle istediğim zaman iletişim kurabildim.	26	96,3	0	0	1	3,7
9	Araç şoförü beni rahatsız edecek hiçbir davranışta bulunmadı.	26	96,3	0	0	1	3,7
10	Gezi sırasında zamanlama çok iyi ayarlandı.	21	77,8	2	7,4	4	14,8
11	Gittiğimiz yerde okulumuzu en iyi şekilde temsil ettiğimi düşünüyorum.	13	48,1	2	7,4	12	44,5
12	Geziyi olumsuz etkileyecek hiçbir davranışla karşılaşmadım.	20	74,1	1	3,7	6	22,2
13	Gezi sayesinde birçok yeni şey öğrendim.	20	74,1	2	7,4	5	18,5
GEZİ DÖNÜŞÜ							
14	Planlanan zamanda geri döndük.	22	81,5	1	3,7	4	14,8
15	Araç trafik kurallarına uygun olarak hareket etti.	24	88,9	1	3,7	2	7,4
16	Gezi, bildiklerimi gözden geçirmemde yardımcı oldu.	17	63	2	7,4	8	29,6
17	Araçta oldukça keyifli anlar yaşadım.	26	96,3	0	0	1	3,7

Tablo 4.47’ye göre öğrencilerin gezi öncesine, gezi sırasında ve gezi sonrasına yönelik değerlendirmelerinin genel olarak olumlu olduğu görülmüştür. Buna göre öğrencilerin geziden büyük oranda memnun kaldıkları anlaşılmaktadır.

Öğrenciler sınıflarına geçtikten sonra araştırmacı öğrencilere yapmaları için Çalışma Kâğıdı 7.1’i vermiş ve öğrencilerden, diğer Türkçe dersine kadar kendilerinin Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî’nin yaşadığı dönemde yaşadıklarını düşünerek çalışma kâğıdına bir metin yazmalarını istemiştir (Bkz. Çalışma Kâğıdı 7.1).

Görsel 4.7. Çalışma kâğıdı 7.1.

Etkinliğin ders içi uygulaması 11.04.2023 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Etkinliğin ders içi uygulamasında geziden sonra öğrencilere verilen Çalışma Kâğıdı 7.1'e öğrencilerin yazdıkları yazılar okunmuş ve yazılarla ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Dersin başlangıcında araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Arkadaşlar, Mevlânâ Müzesi'ne sizle bir gezi düzenledik. Gezinin amacı Türkçe dersinde gördüğümüz "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî" adlı metinden öğrendiklerimizi gidip görerek pekiştirmekti. "Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum" adlı ders dışı etkinlik ile ilgili olumlu ya da olumsuz düşüncelerinizi paylaşabilir misiniz?

Ö22: Gezi süresi çok kısıydı bence. Bu nedenle tadını çıkartamadık.

Ö20: Gruplarda yeterince iletişim olmadı ya da bizim grupta yeterince paylaşım olmadı bilemiyorum.

Ö24: Grup çalışmasını tam yapamayınca başıboş geziyormuşuz gibi oldu.

Ö7: Süre kısıtlı olduğu için Mevlânâ'yı daha ayrıntılı gezemedik.

Ö3: Mevlânâ Müzesinde sakal-ı şerifin olması çok güzeldi. Hayatımda ilk defa sakal-ı şerif gördüm.

Ö21: Ö22'nin hareketlerine gülmekten gezinin keyfini çıkaramadım.

(Sınıftan gülme sesleri gelir.)

Ö1: Türkçe dersinde “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî” metnini okurken öğrendiklerimi pekiştirmiş oldum. Keşke her dersi bu şekilde daha somut işleyebilsek.

Ö9: Kesinlikle çok faydalı bir etkinlikti.

Araştırmacı: Arkadaşlar, şimdi sizlere yapmanız için verdiğim Çalışma Kâğıdı 7.1’i cevaplandıracağız. Çalışma kâğıdına yazdığı yazıyı okumak isteyen var mı?

Ö3, Ö10, Ö7, Ö22, Ö21, Ö13, Ö28, Ö8, Ö12 sırasıyla yazdıkları yazıları okumuşlardır. Yazılar içerik ve ifade güzelliği yönünden değerlendirilmiş ve böylece etkinlik tamamlanmıştır.

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Mevlânâ Müzesi’nin ortamı çok güzeldi ve Peygamber Efendimizin sakalının da olması detayı beni ayrı etkiledi. Osman Hocamızla da çok güzel vakit geçirdik.” (Ö1, 06.04.2023)

“Derste okuduğumuz metinde anlatılanları görmemiz ve bazı şeylere tanık olmamız derste öğrendiklerimizin somutlaşmasını sağladı. Gezerek ve eğlenerek Mevlânâ’nın hayatını öğrendik.” (Ö3, 08.04.2023)

“Kültürel bağlarımız gelişti ve geçmişimizi öğrendik.” (Ö5, 06.04.2023)

“Bildiklerimizi hatırlamamızı sağladı. Ayrıca Hz. Mevlânâ hakkında yeni şeyler de öğrendim. Hem ben arkadaşlarıma bildiklerimi anlattım hem de onlar bana bildiklerini anlattılar. Böylece bilgi alışverişi yapmış olduk. Etkinliğin bu kısmı bence çok yararlıydı.” (Ö9, 06.04.2023)

“Hem öğreniyorum hem de öğrenirken eğleniyorum. Mevlânâ hakkında yeni bilgilere sahip oldum.” (Ö13, 06.04.2023)

“Bildiklerimi tekrar etmiş oldum. Ayrıca, orada okuduklarımdan yeni şeyler öğrendim.” (Ö25, 06.04.2023)

“Eğlenerek gezip görmüş olduk ve anı olarak beynimizde büyük bir yer edinmiş oldu.” (Ö26, 08.04.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Etkinliğin yaparak yaşayarak öğrenmeyi teşvik etmesi yönünden olumlu olduğunu düşünüyorum. Öğrenciler, derste dinlediğimiz metinde öğrendikleri bilgileri müzede pekiştirme imkânına da kavuşmuş oldular. Öğrencilere daha önceden Mevlânâ ile ilgili araştırma ödevi vermem ve müzede altı kişilik gruplara ayırıp her grubun birbirine bilgi aktarımında bulunmalarının da konuşma becerilerinin gelişimine katkı sağladığını düşünüyorum.” (A.G., 10.04.2023)

Gözlemci öğretmen ise yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili araştırmacının ve öğrencilerin görüşlerini destekleyecek şekilde şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders dışı etkinliğin özellikle yazma, konuşma, dinleme ve okuma gibi temel beceri alanlarına hitap etmesi bence olumluydu. Öğrencilerin derste okudukları metinden hareketle bir araştırma yapmaları daha sonra öğrendiklerini Mevlânâ Müzesi’nde birbirlerine rehberlik ederek anlatmaları ve de zaman makinesi olarak Mevlânâ’nın yaşadığı döneme giderek bir yazı yazmaları bunun da yaratıcı yazmaya katkı sağlaması bana göre etkinliğin en faydalı yönleriydi.” (G.G., 08.04.2023)

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu olumsuz ifadelere yer vermişlerdir:

“Etkinlik süre olarak kısaydı. Bence daha uzun süre olabilirdi.” (Ö18, 06.04.2023)

“Gezi esnasında yapılan grup çalışması bence amacına ulaşmadı. En azından bizim grupta bilgi paylaşımı olmadı.” (Ö19, 08.04.2023)

“Yolculuğumuz uzun sürdü ama bu kimsenin suçu değil. Okulumuz uzak.” (Ö21, 06.04.2023)

“Zaman kısıtlaması olduğu için tadını çıkararak gezemedik. Bence gezi süresi biraz daha fazla olmalıydı.” (Ö22, 06.04.2023)

“Grup çalışması yapmakta zorlandık. Çünkü Mevlânâ Müzesi kalabalıktı ve bir arada olmamız çok zor oldu.” (Ö23, 10.04.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders dışı etkinliği uygularken çok fazla olumsuz bir durumun oluştuğunu düşünmüyorum. Sadece gezi organizasyonunu yaparken zorlandığım yerler oldu. Geziyi salı günü yapmak istiyordum ancak ortak sınav takvimi açıklandınca ve dersimin olduğu saatte sınav olunca bu planı uygulayamadım. Daha sonra program değişikliğinden kaynaklı bir aksaklık daha oldu. Son planlamaya göre geziyi perşembe günü son iki saatte olacak şekilde yaptım. Oluşan bu aksilikler planlama sürecini zora soktu.” (A.G., 10.04.2023)

Gözlemci öğretmen, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili araştırmacının görüşlerini destekleyecek şekilde şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders dışı etkinlik için planlanan zamanın hem öğrencilerin sınav haftasına denk gelmesi sebebiyle hem de araştırmacının ders programının değişmesi nedeniyle gözlemci olarak sürece dâhil olmadım ve video kayıtlarından süreci izledim. Bu benim için bir olumsuzluk oluşturdu.” (G.G., 08.04.2023)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “Öz Değerlendirme Formu” verilmiş ve öğrencilerden hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.48’de gösterilmiştir.

Tablo 4.48. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Mevlânâ hakkında bilgi sahibi oldum.	11	40,8
Derste öğrendiklerimi gezide pekiştirmiş oldum.	7	25,9
Etkinlik, araştırma yapma becerimin gelişmesini sağladı.	3	11,1
Etkinlik, eğlenerek öğrenmemi sağladı.	3	11,1
Konuşma becerimin geliştiğini düşünüyorum.	3	11,1
Toplam	27	100

Tablo 4.48’e göre öğrencilerin 11’i Mevlânâ hakkında bilgi sahibi olduklarını, 7’si derste öğrendiklerini gezide pekiştirdiklerini, 3’ü araştırma yapma becerilerinin geliştiğini, 3’ü eğlenerek öğrendiklerini, 3’ü ise konuşma becerilerinin geliştiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin “Öz Değerlendirme Formu”ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.49’da verilmiştir.

Tablo 4.49. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Zorlandığım herhangi bir yön olmadı.	17	63
Grup hâlinde hareket etmekte zorlandım.	3	11,1
Sürenin kısa olması beni zorladı.	3	11,1
Etkinlik için araştırma yaparken zorlandım.	2	7,4
Benim için gezi yorucu oldu.	2	7,4
Toplam	27	100

Tablo 4.49’a göre, öğrencilerin 17’si etkinliği yaparken zorlandıkları herhangi bir yön olmadığını, 3’ü etkinliği yaparken grup çalışması yapmakta zorlandıklarını, 3’ü süre kısa olduğu için zorlandıklarını, 2’si gezinin yorucu olduğunu, 2’si ise araştırma yapmakta zorlandıklarını belirtmiştir.

Fotoğraf 4.10’daki görseller etkinliğin ders dışı uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.10. Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum etkinliğinin ders dışı uygulaması.

Fotoğraf 4.11, etkinliğin ders içi uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.11. Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum etkinliğinin ders içi uygulaması.

4.2.2.5. İkinci eylem planına yönelik öğrenci görüşleri

Görüşmeye katılan öğrencilere ilk olarak “Ders dışı etkinlikleri yaparken zorlandığın yerler oldu mu? Eğer zorlandıysan örnek vererek açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.50’de gösterilmiştir.

Tablo 4.50. İkinci eylem planında öğrencilerin zorlandıkları yerlerle ilgili görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Bazı etkinliklerde zorlandığım oldu.	23	82,1	“Yâr Bana Bir Eğlence” adlı etkinlikte zorlandık. Çünkü arkadaşlarımızla uyum içinde çalışamadık. (Ö4) Kimi zaman zorlandığım doğrudur. “Büyüklerimin Efsaneleri” adlı etkinlikte efsane bulurken biraz zorlanmıştım. Sonra “Yâr Bana Bir Eğlence” adlı etkinlikte arkadaşımın anlaşıma kısmında, “Kültür Avcıları” etkinliğinde ise video çekerken hem utandım hem de cihaz sorunu yaşadım. (Ö9) “Büyüklerimin Efsaneleri” adlı etkinlikte efsane bulmak zor oldu. “Yâr Bana Bir Eğlence” adlı etkinlikte grup hâlinde çalışmak zor oldu. (Ö15) Ders dışı etkinlikleri uygularken zorlandığım yerler oldu. Mesela, “Yâr Bana Bir Eğlence” etkinliğinde etkinliği hazırlayacağım arkadaşımın planlama yapmakta zorlandık. (Ö24)
Zorlandığım bir durum olmadı.	5	17,9	Hiçbir etkinlikte zorlandığım bir yer olmadı. Çünkü etkinlikler çok kolaydı. (Ö3) Etkinliklerde zorlandığım fazla bir yer yoktu. Çünkü bir eksikim yoktu ve planlı şekilde ilerledim. (Ö16) Etkinlikleri yaparken zorlandığım hiçbir yer olmadı. (Ö27)
Toplam	28	100	

Tablo 4.50’ye göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 23’ü bazı etkinliklerde zorlandıklarını, 5’i ise etkinlikleri yaparken zorlandıkları herhangi bir durum olmadığını ifade

etmiştir. Bazı etkinliklerde zorlandığını ifade eden öğrenciler genellikle grup hâlinde çalışmak, efsane bulmak, video çekmek gibi durumlarda zorlandıklarını söylemiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere ikinci olarak “Ders dışı etkinlikleri yaparken yardım aldın mı? Yardım aldıysan hangi etkinliklerde kimden yardım aldığını nedenleriyle açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.51’de gösterilmiştir.

Tablo 4.51. İkinci eylem planında öğrencilerin yardım aldıkları etkinliklere ilişkin görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ailemden yardım aldım.	13	46,4	Sadece “Büyüklerimin Efsaneleri” etkinliğinde ailemden yardım aldım. (Ö4) “Yâr Bana Bir Eğlence” etkinliğinde annemden birkaç cümlelik yardım aldım. (Ö6) Yardım aldığım kişiler; annem, babam, ablam gibi bazı aile üyeleri. (Ö13)
Arkadaşımdan yardım aldım.	7	25	Bazı zamanlarda etkinliklerde arkadaşlarımdan yardım aldığım oldu. (Ö16) “Yâr Bana Bir Eğlence” etkinliğinde grup arkadaşlarımdan yardım aldım. Çünkü, biz bir gruptuk. (Ö18)
Çevremdeki birçok kişiden yardım aldım.	7	25	“Büyüklerimin Efsaneleri” etkinliğinde annemden, babamdan ve anneannemden; “Yâr Bana Bir Eğlence” etkinliğinde grup arkadaşlarımdan, “Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum” etkinliğinde ise Osman Hoca’dan yardım aldım. (Ö1) Evet yardım aldım. “Büyüklerimin Efsaneleri” etkinliğinde ailemden, “Yâr Bana Bir Eğlence” etkinliğinde arkadaşlarımdan yardım aldım. (Ö5) Yardım aldım. “Büyüklerimin Efsaneleri” etkinliğinde ailemden, “Yâr Bana Bir Eğlence” etkinliğinde arkadaşlarımdan yardım aldım. (Ö19)
Hiç kimseden yardım almadım.	1	3,6	Etkinlikleri yaparken hiç kimseden yardım almadım. Kendim yapmaya çalıştım. (Ö29)
Toplam	28	100	

Tablo 4.51’e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 13’ü ailelerinden, 7’si arkadaşlarından, 7’si çevrelerindeki birçok farklı kişiden yardım aldıklarını belirtirlerken 1’i ise etkinlikleri yaparken hiç kimseden yardım almadığını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere üçüncü olarak “Ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünüyor musun? Cevabını nedenleriyle açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.52’de gösterilmiştir.

Tablo 4.52. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olma durumuyla ilgili öğrenci görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünmüyorum.	16	57,1	Etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünmüyorum bizim için. Bizi eğlendirmek için ve bize yeni şeyler öğretmek için bence zaman alıcı değildi dört etkinlik de. (Ö16) Hayır, düşünmüyorum. Çünkü biz bu etkinliklerle hem eğleniyoruz hem yeni şeyler öğreniyoruz. Bence bu da çok iyi bir şey. (Ö19) Zaman alıcı olduğunu düşünmüyorum. Çünkü böyle etkinlikler bizim zamanımızı çalmak yerine, zamanımıza zaman katıyor. (Ö24) Her şeyi yaparken zaman harcarız tabi ki ama verimli geçirdiğimizde daha akılda kalıcı şeyler yaşarız ve eğlenmiş oluruz. O yüzden ben yaptığımız etkinliklerin asla zaman alıcı olduğunu düşünmüyorum. (Ö26)
Etkinliklerin bazen zaman alıcı olabildiğini düşünüyorum.	7	25	Biraz zaman alıcı oluyor. Çünkü bazen bu ders dışı etkinliklerin tamamını evde yapmamız gerekiyor. (Ö4) Bazen sıkıcı etkinliklerde çok zaman alıcı olduğunu düşünüyorum. (Ö6) Kimi zaman. Çünkü bazen önemli sınavlara falan denk geliyor, bu da zaman alıcı oluyor. (Ö9)
Etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünüyorum.	5	17,9	Evet, etkinliklerin hepsi zaman alıcı etkinlikler ama etkinlikler eğlenceli olduğu için bu durum göze görünmüyor. (Ö3) Etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu etkinlikleri yapmak için bir ön hazırlık gerekiyor. Bu da zaman istiyor tabi. (Ö7) Bence biraz zaman kaybı oldu. Çünkü her hafta farklı bir etkinlik yaptık. Bunu iki haftada bir de yapabilirdik. (Ö8)
Toplam	28	100	

Tablo 5.52'ye göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 16'sı etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünmediklerini, 7'si etkinliklerin bazen zaman alıcı olabildiğini düşündüklerini, 5'i ise etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşündüklerini belirtmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere dördüncü olarak “Ders dışı etkinliklerin senin için olumlu ve olumsuz olan yönlerini açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin ders dışı etkinliklerin olumlu yönlerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.53'te gösterilmiştir.

Tablo 4.53. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumlu yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.

Kodlar (Olumlu)	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinlikler konuyu eğlenerek öğrenmemi sağladı.	18	60,7	Bence ders dışı etkinlikler olumlu oluyor. Çünkü hem eğleniyoruz hem de öğreniyoruz. (Ö4) Olumlu olarak eğleniyorum, öğreniyorum, geziyorum, yani bana yeni şeyler katıyor. (Ö6) Benim için etkinliklerin olumlu olduğunu düşünüyorum. Çünkü hem bizi eğlendiriyor hem de yeni bilgiler veriyor. (Ö7)
Yeni bilgiler öğrendim.	7	25	Etkinlikler sayesinde yöremizin efsanelerini öğrendik. Eğlenerek Karagöz ve Hacivat'ı öğrendik. Kilimlerin kültürümüzdeki yerini öğrendik. Gezerek, görerek Mevlânâ'nın hayatını öğrendik, bundan ders aldık. (Ö3) Olumlu yönleri birçok yeni şey öğrendim. Konuları pekiştirdim. (Ö5)

Zamanımı verimli kullanmamı sağladı.	3	10,7	Zamanımızı çok güzel ve verimli değerlendiriyoruz. (Ö11) Eğlenceli anılar biriktiriyoruz. Zamanımı dolu dolu kullanıyorum. (Ö20)
Toplam	28	100	

Tablo 4.53'e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 18'i ders dışı etkinliklerin konuyu eğlenerek öğrenmelerini sağladığını, 7'si yeni bilgiler öğrendiklerini, 3'ü ise ders dışı etkinliklerin zamanlarını verimli kullanmalarını sağladığını söylemiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilerin ders dışı etkinliklerin olumsuz yönlerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.54'te gösterilmiştir.

Tablo 4.54. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumsuz yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.

Kodlar (Olumsuz)	f	%	Örnek Cümleler
Etkinliklerin olumsuz bir yönü yok.	18	64,3	Etkinliklerin benim için olumsuz bir yönü yok. Ne de olsa eğleniyoruz, etkinlik yapıyoruz. (Ö2) Etkinliklerle ilgili olumsuz bir düşüncem yok. (Ö10) Ders dışı etkinliklerin benim için olumsuz olan bir yönü yoktur. (Ö17)
Çok fazla çalışma kâğıdı yapıyoruz.	5	17,9	Çalışma kâğıtlarını yapmak çok zaman alıyor. Hem de bana sanki biraz fazla geldi. (Ö13) Çalışma kâğıtlarını yapmamız çok ama çok sıkıcı. Bana çok geliyor. (Ö15)
Etkinlikler çok fazla zaman alıyor.	2	7,1	Etkinlikler haftalık derslerimizde çok fazla kayıp oluşturduğu için gereksiz olduğunu düşünüyorum. (Ö8) Etkinliklerin olumsuz yönü olarak çok fazla zamanımı almasını söyleyebilirim. (Ö28)
Video çekmek gereksiz.	2	7,1	“Kültür Avcıları” etkinliğinde video çekmeyi sevmedim. Bence gereksizdi. (Ö12) Olumsuz olarak, mesela “Kültür Avcıları” etkinliğinde video çekmek güzel değildi. (Ö19)
Etkinlikleri yapmak için yeterli zaman verilmiyor.	1	3,6	Bazı etkinliklerde örneğin Hacivat-Karagöz etkinliğinde yeterli zaman verilmedi. O yüzden gösteriyi tam olarak amacına uygun yapamadık. (Ö26)
Toplam	28	100	

Tablo 4.54'e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 18'i etkinliklerin olumsuz bir yönü olmadığını, 5'i etkinlikleri yaparken çok fazla çalışma kâğıdı doldurduklarını, 2'si etkinliklerin çok fazla zaman aldığını, 2'si bir etkinlikte video çekmeyi gereksiz bulduklarını belirtirlerken 1'i ise etkinlikleri yapmak için yeterli zaman verilmediğini belirtmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere beşinci olarak “Daha önce Türkçe dersinde yaptığımız etkinliklerle ders dışı etkinlik uygulamasında yaptığımız etkinlikler arasındaki farklar nelerdir? Bu farklarla ilgili görüşlerini belirtir misin?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.55'te gösterilmiştir.

Tablo 4.55. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerle Türkçe dersinde daha önce uygulanan etkinliklerin karşılaştırılmasına yönelik öğrenci görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinlikler daha eğlencelidir.	10	35,7	Daha önceki etkinlikler sıkıcı oluyordu. Yani ders kitabındaki etkinlikleri yapmak çok sıkıcı bir şeydi. Ama bunlar eğlenerek yaptığımız için daha güzeldir. (Ö2) Daha çok eğleniyorum ve daha iyi öğreniyorum. (Ö5) Bu ders dışı etkinlikler daha eğlenceli oluyor. Ders dışı etkinlikler Türkçe dersinde yaptığımız etkinliklerden daha zevkli geçiyor. (Ö9)
Ders dışı etkinlikler yaşayarak öğrenmemi sağladı.	8	28,6	Daha önce yaptığımız etkinliklerle ders dışı etkinlikler arasındaki tek fark, ders dışı etkinliklerin gerçek bir yaşamda yapılması, okuyarak değil de eylemde bulunarak yapılmasıdır. (Ö1) Yaşayarak öğrettiği için bu etkinlikler daha iyi. (Ö21)
Ders kitaplarındaki etkinlikler çok sıkıcıdır.	5	17,9	Diğer etkinlikleri sıkıcı buluyorum. Çünkü dört duvardan (sınıf) neredeyse başka hiçbir şey görmüyorduk. (Ö15) Türkçe ders kitabındaki etkinlikler eğlenceli değil. Orada bir hikâye vermiş, onunla ilgili sorular soruyor. Bu da çok sıkıcı. (Ö19)
Ders dışı etkinlikler sayesinde grup çalışması yapıyoruz.	2	7,1	Ben çok sosyal bir insan değilim. Bu etkinlikler sayesinde grup çalışması yapıyoruz ve ilişkilerimiz geliyor. Ayrıca grup çalışması yapmak iş birliğimizi artırıyor. (Ö13) Etkinliklerde grup çalışması yapmamız bence en önemli fark. (Ö22)
Ders dışı etkinlikler daha kapsamlıdır.	2	7,1	Ders dışı yaptığımız etkinlikler daha ayrıntılı bir şekildeydi. Hem bu etkinlikler daha kapsamlı. (Ö7) Daha önceki etkinliklerde verilen metinden yola çıkarak sorular cevaplıyorduk ancak ders dışı etkinliklerde sadece metnin içeriğine yönelik değil, birçok konuya yönelik çalışmalar yapıyoruz. (Ö27)
Daha önce yapılan etkinlikler daha eğlencelidir.	1	3,6	Daha önce yapılan etkinlikler daha eğlenceliydi. Şimdi yaptığımız etkinlikler hem daha zor, daha zahmetli hem de daha sıkıcı. (Ö28)
Toplam	28	100	

Tablo 4.55’e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 10’u ders dışı etkinliklerin daha eğlenceli olduğunu, 8’i ders dışı etkinliklerin yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağladığını, 5’i ders kitaplarındaki etkinliklerin çok sıkıcı olduğunu, 2’si ders dışı etkinlikler sayesinde grup çalışması yaptıklarını, 2’si ders dışı etkinliklerin daha kapsamlı olduğunu belirtirken 1’i ise daha önce yapılan etkinliklerin daha eğlenceli olduğunu vurgulamıştır.

Görüşmeye katılan öğrencilere altıncı olarak “Ders dışı etkinlik uygulaması, Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinde bir değişime neden oldu mu? Görüşlerini bizimle paylaşır mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.56’da gösterilmiştir.

Tablo 4.56. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı tutumunu etkileme durumuna yönelik öğrenci görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Evet, duygu ve düşüncelerimde bir değişim oldu.	20	71,4	Çok fazla oldu. Önceki soruda da belirttiğim gibi özellikle sınavdan sonra “Fiilleri Öğreniyorum” etkinliği çok iyi geldi. Türkçeyi daha hızlı, pratik ve kalıcı olarak öğrenmemizi sağladı. (Ö15) Türkçe dersine karşı ilgim arttı. Çünkü bu yaptığımız etkinlikler normalde yapılan etkinliklerden daha güzel ve daha eğlenceli olduğu için Türkçe dersini seviyorum. (Ö19) Eskiden Türkçeyi seviyordum. Şimdi daha çok seviyorum. Çünkü, bu etkinlikler bana eğlenerek öğrenmeyi öğretti. Bu yüzden Türkçeyi çok seviyorum. (Ö23) Tabi ki. Yaptığımız bu etkinlikler sayesinde en eğlenceli ders Türkçe dersi oldu ve Türkçe ile ilgili görüşlerim değişti. Derse daha fazla ilgi göstermeye başladım. (Ö26)
Hayır, duygu ve düşüncelerimde bir değişim olmadı.	8	28,6	Hayır, Türkçe dersi Türkçe dersidir. Bu yaptığımız etkinlikler duygu ve düşüncelerimde bir değişiklik oluşturmadı. (Ö2) Derse karşı olan duygu ve düşüncelerim ile ilgili bir değişim olmadı. (Ö27) Olmadı. Türkçe dersini sıkıcı buluyordum. Hâlâ da sıkıcı buluyorum. (Ö28)
Toplam	28	100	

Tablo 4.56’ya göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 20’si yapılan ders dışı etkinlikler sayesinde Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinin değiştiğini belirtirken 8’i ise yapılan ders dışı etkinliklerin Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinde herhangi bir değişime neden olmadığını ifade etmiştir.

4.2.2.6. İkinci eylem planına yönelik veli görüşleri

Görüşmeye katılan velilere ilk olarak “Ders dışı etkinlikleri uygularken çocuğunuzun zorlandığı kısımlar nelerdi, açıklar mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.57’de gösterilmiştir.

Tablo 4.57. İkinci eylem planındaki etkinliklerde öğrencilerin zorlanma durumuna yönelik veli görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Bazı etkinliklerde zorlandığı oldu.	18	78,3	En son olan etkinlikte çok yorulmuşlar. Ayakları çok ağrıdı. “Kültür Avcıları” adlı etkinlikte araştırma yapmakta zorlanmadı ama müsait bir zamanda olmadığı için bu konuda da zorlandığını düşünüyorum. (V1) “Yâr Bana Bir Eğlence” etkinliğinde arkadaşı ile uyum içinde çalışmakta zorlandı. “Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum” etkinliğinde ise ulaşımında zorluk yaşadığını düşünüyorum. (V7) “Büyüklerimin Efsaneleri” etkinliği için büyüklerimize sorarken biraz vakit kaybettik. Adeta, gökte ararken yerde bulduk. Babamızın da köyde büyüdüğünü hatırlayarak sordüğümüzda hemen büyüdüğü köyde bilenen bir efsaneyi anlattı. “Yâr Bana Bir Eğlence” etkinliğinde grup çalışması olmasından dolayı zorluk yaşadık sanırım. Şahsi çalışmalarda daha net yol kat edebiliyoruz. (V15)
Zorlandığı bir durum olmadı.	5	21,7	Zorlandığı etkinlik genelde olmadı. (V3) Çocuğumun zorlandığı bir kısım yoktur. (V10) Ders dışı etkinlikleri uygularken çocuğumun zorlandığı herhangi bir durum olmadı. (V11)
Toplam	23	100	

Tablo 4.57'ye göre, görüşmeye katılan velilerin 18'i çocuklarının bazı etkinliklerde zorlandıklarını, 5'i ise çocuklarının etkinlikleri yaparken zorlandıkları herhangi bir durum olmadığını ifade etmiştir. Çocuğunun bazı etkinliklerde zorlandığını ifade eden veliler genellikle çocuklarının grup çalışması yapmakta, kendi yöreleriyle ilgili efsane bulmakta zorlandıklarını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan velilere ikinci olarak “Uygulanan ders dışı etkinliklerin çocuğunuz üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri size göre nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Velilerin ders dışı etkinliklerin çocukları üzerindeki olumlu etkilerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.58’de gösterilmiştir.

Tablo 4.58. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumlu etkisine yönelik veli görüşleri.

Kodlar (Olumlu)	f	%	Örnek Cümleler
Etkinliklerin bazılarının birden fazla olumlu etkisi oldu.	11	48	Olumlu etkileri çok fazla. Etkinliklerle birlikte sadece çocuğumuz özelinde değil aile olarak da yeni bilgiler öğrenmenin mutluluğunu yaşıyoruz. Her etkinlik ayrı bir heyecan olarak evimizde anlatıldı. Sonucu heyecanla beklendi. Bundan dolayı kazanılan bilgilerin kalıcı ve unutulmaz olacağına inanıyorum. (V15) Etkinliklerin olumlu etkileri çok fazla. Teknolojik aletlerden uzak tutuyor ve araştırma yapma kabiliyetinin artmasını sağlıyor. (V23) Bence çocuğum bu etkinliklere katılarak gizli beceriler öğrendi. Çocuğum takım hâlinde çalışmayı, zamanı doğru kullanmayı, arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle doğru ilişkiler kurmayı başarmaya başladı. (V27)
Yaparak yaşayarak öğreniyor.	3	13	Çocuğumuzun üzerindeki olumlu etkisi yaparak yaşayarak öğrenme şansı bulmasıdır. (V2) Mevlânâ'ya gitti. Gezdi, gördü, öğrendi. Böylece derste öğrendiklerini somutlaştırmış oldu. (V25)
Zamanını verimli geçiriyor.	3	13	Zamanını verimli geçirmesi etkinliğin olumlu etkisi olarak değerlendirilebilir. (V3) Öğretmeni ve arkadaşlarıyla gezerek, eğlenerek hem yeni şeyler öğreniyor hem de zamanını verimli bir şekilde geçiriyor. (V29)
Kültürel değerlerimizi öğreniyor.	3	13	Etkinliklerin kültürümüzü ve geçmişimizi öğrenmesine katkı sağladığını düşünüyorum. (V5) Kültürel değerlerimizi tanıyorlar. Unutulmaya yüz tutmuş Karagöz ve Hacivat'ı tanıdıkları güzeldi. (V22)
Derse ilgisi arttı.	3	13	Çocuğumun derse karşı ilgisinin arttığını düşünüyorum. (V17) Araştırma yapmayı, yeni bilgiler edinmeyi öğrendi. Yeni şeyler öğrendikçe anlatma kabiliyeti gelişiyor. Derse de sevrerek geliyor. Artık Türkçe dersine karşı daha ilgili. (V19)
Toplam	23	100	

Tablo 4.58’e göre, görüşmeye katılan velilerin 11’i bazı etkinliklerin çocukları üzerinde birden çok olumlu etki oluşturduğunu, 3’ü etkinlikler sayesinde çocuklarının yaparak yaşayarak öğrendiklerini, 3’ü etkinliklerin çocuklarının zamanlarını verimli kullanmalarını sağladığını, 3’ü çocuklarının kültürel değerlerimizi öğrendiklerini, 3’ü ise çocuklarının Türkçe dersine karşı ilgilerinin arttığını söylemiştir.

Velilerin ders dışı etkinliklerin çocukları üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.59’da gösterilmiştir.

Tablo 4.59. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisine yönelik veli görüşleri.

Kodlar (Olumsuz)	f	%	Örnek Cümleler
Olumsuz etkisi yok.	20	87	Öncelikle etkinliklerle ilgili olumsuz etki olduğunu düşünmüyorum. (V1) Etkinliklerin çocuğum üzerinde oluşturduğu herhangi bir olumsuz durumla karşılaşmadım. (V22) Etkinliklerin olumsuz bir etki oluşturduğunu düşünmüyorum. (V29)
Araştırma isteyen etkinlikleri çok sevmedi.	2	8,7	Araştırma etkinliklerini bazen yapmak istemediğini düşünüyorum. Çocuk için angarya iş oluyor sanki. Gezi tarzı ders dışı etkinliklerin daha iyi olduğunu düşünüyorum. Bu tarz etkinliklerde daha keyifli ve mutlu olduğunu hissediyorum. (V9) Kızım araştırma yapmayı sevmez. Bu etkinliklerin bazılarında araştırma yapması istendiği için etkinliklere pek ilgili değil. (V28)
Grup çalışmalarına katılmak istemiyor.	1	4,3	Sadece grup çalışmalarında yaşanan zorluklar çocuğum üzerinde bazen olumsuz etkiye sebep oldu. (V15)
Toplam	23	100	

Tablo 4.59’a göre, görüşmeye katılan velilerin 20’si yapılan ders dışı etkinliklerin çocukları üzerinde olumsuz bir etki oluşturmadığını düşündüklerini, 2’si çocuklarının araştırma yapmayı isteyen etkinlikleri sevmediklerini belirtirlerken 1’i ise çocuğunun grup çalışmalarına katılmayı istemediğini vurgulamıştır.

Görüşmeye katılan velilere üçüncü olarak “Uyguladığınız ders dışı etkinliklerin çocuğunuzun okul dışı zamanını verimli kullanmasına etkisi ile ilgili düşüncelerinizi açıklar mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.60’ta gösterilmiştir.

Tablo 4.60. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin okul dışındaki zamanını verimli kullanmasına etkisiyle ilgili veli görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinlikler, okul dışındaki boş zamanını verimli geçirmesini sağlıyor.	19	82,6	Okul dışı zamanda sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunarak kendisini geliştirme ve yeni bilgiler öğrenme fırsatı sunması ders dışı etkinliklerin önemini göstermektedir. (V2) Verilen etkinlikler hayatımızın her alanını kaplarken sadece çocuğumuz ve biz değil çevremizdeki insanları da etkiledi. Böylece çocuğumuz etkinliklerin sadece okulda değil her an her yerde olabileceğini ve bundan dolayı hayatın her alanında öğrenmenin gerçekleşebileceğini gördü. Bu etkinlikler sayesinde zamanı değerlendirmenin kıymeti çok iyi anlaşılmış oldu. (V15)
Ders dışı etkinliklerin okul dışındaki boş zamanını verimli geçirmesine bir etkisi yok.	4	17,4	Etkinlikleri hızlıca ve özensiz yaptığını düşünüyorum. Bu anlamda zaman yönetimi konusunda bir ilerleme gözlemlemedim. (V8) Zamanını çok planlı kullanmadığı için okul dışında ders çalışma dışında kendine çok fazla zaman ayıramıyor. (V29)
Toplam	23	100	

Tablo 4.60’a göre, görüşmeye katılan velilerin 19’u ders dışı etkinliklerin çocuklarının okul dışındaki boş zamanlarını verimli geçirmelerini sağladığını belirtirlerken 4’ü ise ders dışı etkinliklerin çocuklarının okul dışındaki boş zamanlarını verimli geçirmeleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan velilere dördüncü olarak “Ders dışı etkinliklerin çocuğunuzun Türkçe dersine karşı ilgisinde bir değişime neden olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konudaki fikirlerinizi bizimle paylaşır mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.61’de gösterilmiştir.

Tablo 4.61. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı ilgisinde değişim oluşturma durumuyla ilgili veli görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Türkçe dersine karşı ilgisi değişti.	18	78,3	Çocuğumun derse ilgisi çok değişti. Geçen senelerde de dersi severdi ama sorumluluklarını yerine getirme konusunda sorunlarımız vardı. Bu durumun değiştiğini düşünüyorum. (V1) Türkçe dersine olan ilgi ve sevgisinin arttığını düşünüyorum. (V11) Türkçe dersine daha bir ilgi duymaya başladı. (V12)
Türkçe dersine karşı ilgisinde bir değişim olmadı.	5	21,7	Açıkçası bu konuda biraz karışığım. Bu etkinliklerin uygulaması belki sınıfta keyifli oluyordur ama etkinliklerle ilgili mutluluğunu hiç paylaşmadı. (V9) Kızım Türkçe dersinde başarılı bir öğrenci fakat bu ders severek çalıştığı bir ders değil. Özellikle kompozisyon vb. şeyler yazmak ve ders kitabını yapmaktan hoşlanmaz. Sizin yaptığınız etkinliklerde de benzer şeyler olduğunu söylüyor. Bu nedenle derse karşı ilgisinin değiştiğini düşünmüyorum. (V28)
Toplam	23	100	

Tablo 4.61’e göre, görüşmeye katılan velilerin 18’i yapılan ders dışı etkinlikler sayesinde çocuklarının Türkçe dersine karşı ilgisinin değiştiğini belirtirken 5’i ise çocuklarının Türkçe dersine karşı ilgisinde herhangi bir değişim olmadığını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan velilere beşinci olarak “Bu zamana kadar çocuğunuzla yaptığınız ya da çocuğunuzun yaptığına tanık olduğunuz ders dışı etkinliklerle ilgili tavsiyeleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.62’de gösterilmiştir.

Tablo 4.62. İkinci eylem planındaki ders dışı etkinliklere yönelik velilerin önerileri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Daha başka, farklı etkinlikler yapılabilir.	12	52,2	Daha çok gezi ile ilgili olan ders dışı etkinliklere ilgi duyduğunu düşünüyorum. Tiyatro ya da resim üzerine de ders dışı etkinlik düzenlenebilir. Teşekkür ederim. (V11) Resim yapmayı çok seviyor. Tişört boyama olabilir. Yine ders içeriğine uygun olan tarihi yerlere geziler yapılabilir. Gidilecek yerler hakkında araştırma yapıp sonra da gezi düzenlenmesinin bilgilerin kalıcılığı açısından faydalı olduğunu düşünüyorum. (V19)
Herhangi bir tavsiyem yok.	8	34,8	En ince ayrıntısına kadar düşünüldüğü için tavsiyeye gerek kalmıyor. (V3) Yapılan etkinliklerden zevk aldığını ve eğlendiğini görebiliyorum. Bu mutluluğu yetiyor ve bir tavsiye bulamıyorum. (V29)
Etkinlikler daha geniş zamana yayılabilir.	3	13	Ders dışı etkinliklerin uygulanmasında biraz daha fazla zaman tanınmasını gerekli görüyorum. (V17) Etkinlikler daha geniş zamana yayılıp daha etkili bir şekilde sunumu yapılabilir. (V26)
Toplam	23	100	

Tablo 4.62'ye göre, görüşmeye katılan velilerin 12'si yapılan etkinliklerden farklı etkinliklerin de yapılabileceğini, 8'i konuyla ilgili herhangi bir tavsiyelerinin olmadığını, 3'ü ise etkinliklerin daha geniş bir zamana yayılabileceğini düşündüklerini belirtmiştir.

4.2.3. Üçüncü eylem planı

Uygulamanın yapıldığı okulda 7. sınıf düzeyinde kullanılan Türkçe ders kitabında ikinci dönemin üçüncü teması olarak kitabın 7. teması olan “Sağlık ve Spor” teması içindeki üç metinde öğrencilerle ders dışı etkinlik çalışmaları yapılmıştır. Buna göre temanın ilk metni olan “İki Tekerlekli Özgürlük” metniyle ilgili olarak “Fiilleri Öğreniyorum” adlı ders dışı etkinlik, “Futbolcu Olmaya Karar Vermiştim” metniyle ilgili olarak “Ne İstedi, Ne Oldu?” adlı ders dışı etkinlik, “Broşür” metniyle ilgili olarak “Ben Bir Tasarımcıyım” adlı ders dışı etkinlik yapılmıştır. Böylece bu eylem planında “Sağlık ve Spor” temasının öğrenme çıktılarını ders dışı etkinliklerle desteklemek amaçlanmıştır.

4.2.3.1. Sekizinci ders dışı etkinlik: Fiilleri Öğreniyorum

Etkinliğin yapıldığı güne kadar verilen fiiller konusu ile ilgili tüm kazanımları ve 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “İki Tekerlekli Özgürlük” metninin içeriğini destekleyecek şekilde tasarlanan etkinlik için öğrenciler bir hafta önceden görevlendirilmiştir. Buna göre etkinliğin içeriği öğrencilere anlatılmış ve öğrencilerin fiiller konusu hakkında öğrendiklerini tekrar etmeleri istenmiştir. Etkinliğin uygulaması 03.04.2023 tarihinde okul bahçesinde gerçekleştirilmiştir. Buna göre, öğrenciler Türkçe ders saatinde araştırmacı tarafından okul bahçesine çıkartılmış ve öğrenciler, iki gruba ayrılmıştır.

Sınıf iki gruba ayrıldıktan sonra da her gruba bir bisiklet verilmiş ve öğrencilere yapılacak etkinliğin içeriği anlatılmıştır. Araştırmacı, etkinliğin uygulanma sürecini yansıtıcı günlüğünde şu şekilde ifade etmiştir:

“... Daha sonra sınıfı gruplara ayırdım. Ardından yarışmaya başladık. Yarışma boyunca öğrenciler fiillerle ilgili sorulan sorulara doğru cevap vermeye ve bisiklet sürmeye çalıştılar. Öğrenciler arasında bisiklet sürmeyi bilmeyen ya da bisiklet sürmek istemeyen öğrenciler, soruya doğru cevap verdikten sonra bisiklet sürme hakkını gruptan başka bir arkadaşına devredebildi. Yarışmanın sonunda en fazla bisiklet turu yapan birinci grup yarışmayı kazandı...” (A.G., 03.04.2023)

Öğrencilere sorulan sorular için Çalışma Kâğıdı 8.1 ve Çalışma Kâğıdı 8.2’den yararlanılmıştır.

ÇALIŞMA KÂĞIDI 8.1				ÇALIŞMA KÂĞIDI 8.2			
SORU		DOĞRU	YANLIŞ	SORU		DOĞRU	YANLIŞ
1	"-yor" eki haber kipi eklerinden biridir.	✓		1	"-ecek/-acak" eki dilek kipi eklerinden biridir.		✓
2	"-se/-sa" eki haber kipi eklerinden biridir.		✓	2	"-meli/-malı" dilek kipi eklerinden biridir.	✓	
3	"Çocuk sobaha karşı uyumuş." cümlesindeki fiil durum fiilidir.	✓		3	"Yere düşen kalemleri arkadaşıyla topladı." cümlesindeki fiil oluş fiilidir.		✓
4	"Kardeşim odasında tek başına oyun oynuyor." cümlesinde iş (kılış) fiili vardır.	✓		4	"Bebek, ıhlıtlı gözlerle minik kediye bakıyor." cümlesindeki fiil durum fiilidir.	✓	
5	"Çalıştım" kelimesi çekimli fiildir.	✓		5	"Kuşmak" kelimesi çekimli fiildir.		✓
6	"Gelmiş" kelimesi çekimli fiil değildir.		✓	6	"Seven" kelimesi çekimli fiildir.		✓
7	"Ağaçtan düşen çocuğun kolu morandı." cümlesindeki fiil iş (kılış) fiilidir.		✓	7	"Dikkatsiz davrandığı için çantasını yere düşürdü." cümlesindeki fiil iş (kılış) fiilidir.	✓	
8	"Yarın Konya'ya geliyor." cümlesinde anlam (zaman) kayması vardır.	✓		8	"Her akşam mutlaka kitap okur." cümlesinde anlam (zaman) kayması vardır.		✓
9	"Aynı yarınki piknik için hazırlık yapıyor." cümlesinde dilek kipi vardır.		✓	9	"Önün ilk saatlerinde deniz kenarında yürürüm." cümlesinde geniş zaman eki vardır.	✓	
10	"Yarına kadar bu parayı vermeliyim." cümlesinde istek kipi vardır.		✓	10	"Evden çıkarken anahtarını yanına alsın." cümlesinde emir kipi vardır.	✓	
11	"Aynı ninenin sepette unuttuğu armutlar çürümüş." cümlesindeki fiil durum fiilidir.		✓	11	"Anneler eskiden çeşmeden su taşırmış." cümlesinde durum fiili vardır.		✓
12	"Beni tanıdıkça daha çok seveceksiniz." cümlesinde ikinci çoğul şahıs eki kullanılmıştır.	✓		12	"Önceden her hafta sonu bize gelirdin." cümlesi ikinci tekil kişiye göre çekimlenmiştir.	✓	
13	"Okulundaki şiir dinletisine sen de katılmalısın." cümlesinde ikinci tekil şahıs eki kullanılmıştır.	✓		13	"Hafta sonları yüzme kursuna gidiyorum." cümlesinde üçüncü tekil şahıs eki kullanılmıştır.		✓

Görsel 4.8. Çalışma kâğıdı 8.1 ve çalışma kâğıdı 8.2.

Etkinliğin sonunda araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Evet arkadaşlar, etkinlik sonunda birinci grup galip geldi. Etkinlikle ilgili düşüncelerinizi paylaşabilir misiniz?

Ö16: Yorucu oldu.

Ö15: Çok yorulduk ama öğreticiydi.

Ö3: Sene başından beri öğrendiğimiz fiiller konusunu tekrar etmiş olduk. Öncesinde etkinlikle ilgili bilgi verdiğiniz için evde konuya tekrar çalışmışım.

Ö18: Bir saatlik Türkçe dersini verimli değerlendirdiğimizi düşünüyorum.

Ö12: Bisiklet sürmek dışında her şey iyiydi. Çünkü bisiklet sürmeyi bilmiyorum.

(Sınıftan gülme sesleri gelir.)

Öğrencilerin düşünceleri alındıktan sonra etkinlik tamamlanır.

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelerle yer vermiştir:

“Çok güzeldi. Hem bacaklarım çalıştı hem de konuyu çok iyi anladık.” (Ö1, 03.04.2023)

“Eğlenerek yani bisiklet sürerek fiilleri öğrenmenin faydalı bir özellik olduğunu düşünüyorum.” (Ö3, 03.04.2023)

“Benim için güzel bir etkinlik oldu. Hem Türkçedeki fiillerin özelliklerini öğrenmiş olduk hem de bisiklet sürmüş olduk. Güzeldi.” (Ö7, 03.04.2023)

“Fiilleri tekrar etmiş olduk. Ayrıca dışarıda eğlenceli vakit geçirmiş olduk. Bu tür yarışmaları çok sevdiğimden baya eğlendim.” (Ö9, 03.04.2023)

“Bisiklete binerek hem derste okuduğunuz metni pekiştirdik hem de fiiller konusunu daha iyi öğrenmiş olduk.” (Ö15, 03.04.2023)

“Bisikleti sürerken çok eğlendik ve bize fiilleri öğretiyor. Bence çok olumlu.” (Ö16, 03.04.2023)

“Bizlerin bisiklet sürmek için zorlanmaması ve herkesin en az bir soruya cevap vermesi bence etkinliğin en doğru yönüydü.” (Ö20, 03.04.2023)

“Çok eğlenceli bir etkinlikti. Eğlenerek bilgilerimi pekiştirdim.” (Ö23, 03.04.2023)

“Bence cidden baya güzeldi. Çünkü hem fiillerle ilgili etkinlik yapmış olduk hem de bisiklet sürüp eğlenmiş olduk.” (Ö27, 03.04.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelerle yer vermiştir:

“Öğrencilerin hem metinde verilen mesajları daha iyi anlamaları hem de fiiller konusu ile ilgili bu zamana kadar öğrendiklerimizi pekiştirme imkânı bulmaları açısından etkinliğin faydalı olduğunu düşünüyorum. Ayrıca, etkinlik esnasına öğrencilerin

eğlendiklerini de söyleyebilirim. Öğrenciler arasında çok heyecanlı bir yarış vardı. Çocuklar için unutamayacakları bir anı oldu.” (A.G., 03.04.2023)

Gözlemci öğretmen, yansıtıcı günlüğünde öğrencilerin ve araştırmacının görüşlerini destekleyecek şekilde şu ifadelere yer vermiştir:

“Etkinliği Türkçe dersinde okunan metnin içeriğini destekleyecek bir etkinlik olarak olumlu buluyorum. Ders sürecinde öğrencilerin çok eğlendiğini, soruları doğru cevaplamak için uğraştıklarını fark ettim. Bu etkinlikle öğrencilerin heyecanları yüksekken bir taraftan da sorulara odaklanıp doğru cevap vermeye çalışmaları bana göre önemli bir kriterdir. Etkinlikle hem öğrenciler keyifli bir ders saati geçirmiş hem de fiilleri tüm özellikleriyle tekrar etmişlerdir. Etkinlik sürecinde öğrencilerin ilgilerinin yüksek olduğunu gördüm.” (G.G., 03.04.2023)

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili şu olumsuz ifadelere yer vermiştir:

“Bisiklet sürmek yerine farklı araçlar kullanılabilirdi. Çünkü bisiklet sürmeyi bilmiyorum.” (Ö4, 03.04.2023)

“Çok ses vardı. O yüzden dikkatim dağıldı.” (Ö6, 03.04.2023)

“Yanlış bildiğimiz soruları geçmek yerine sıradaki kişi onun yapamadığı soruyu yapsa daha iyi olurdu.” (Ö8, 03.04.2023)

“Bence soruları ilk bitiren değil de sorular bittikten sonra bisiklet ile en çok tur atan kazanmalıydı.” (Ö10, 03.04.2023)

“Soru sorulurken dışarıdaki seslerden soruyu anlamakta zorluk çektiğimi belirtmeliyim.” (Ö12, 03.04.2023)

“Etkinlik eğlenceliydi ama grupların yarıştığı bir oyun şeklinde değil de bireylerin yarıştığı bir oyun şeklinde olsa çok daha iyi olurdu.” (Ö24, 03.04.2023)

“Etkinlikle ilgili tek olumsuz düşüncem oruca denk gelmesiydi. Oruç olduğumuz için etkinliğe kendimi tam veremedim.” (Ö26, 03.04.2023)

“Etkinliği gruplar şeklinde yapmamalıydık. Grup arkadaşlarımla anlaşmakta çok zorlandık.” (Ö29, 03.04.2023)

Araştırımcı, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders dışı etkinliği uygularken öğrencilerin etkinlik için planlı hareket etmelerini sağlamada zorlandım. Çünkü yarışma havası olduğu için öğrenciler çok heyecanlılardı ve bazen onlara sesimi duyurmak gerçekten çok zor oldu. Bu açıdan daha iyi bir planlama yapabilirdim.” (A.G., 03.04.2023)

Gözlemci ğretmen ise yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders dışı etkinlik Ramazan Ayı’na denk geldiği için öğrencilerin her ne kadar bisiklet sürerken eğlenseler de biraz yorulduklarını gördüm. Bir de araştırımcı, sınıf içinde düzeni sağlamakta zorlandı. Çünkü ğrenciler grubunun kazanması için tezahürat yapmakla meşguldü. Bu durumu önlemek adına planlama yapılabilirdi.” (G.G., 03.04.2023)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “z Değerlendirme Formu” verilmiş ve hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin z Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.63’te gösterilmiştir.

Tablo 4.63. z değerlendirme formunda ğrencilerin “Fiilleri ğreniyorum” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Fiiller konusunu daha iyi öğrenmemi sağladı.	12	44,5
Etkinlik fiiller konusunu eğlenerek öğrenmemi sağladı.	8	29,6
Etkinlik, fiiller konusunu tekrar etmeme yardımcı oldu.	4	14,8
Grup hâlinde hareket etme becerim gelişti.	3	11,1
Toplam	27	100

Tablo 4.63’e göre, öğrencilerin 12’si etkinliğin fiiller konusunu daha iyi öğrenmelerini sağladığını, 8’i etkinliğin fiiller konusunu eğlenerek öğrenmelerini sağladığını, 4’ etkinliğin fiiller konusunu tekrar etmelerine yardımcı olduğunu, 3’ ise grup hâlinde hareket etme becerilerinin geliştiğini söylemiştir.

Öğrencilerin “Öz Değerlendirme Formu”ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.64’te verilmiştir.

Tablo 4.64. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Fiilleri Öğreniyorum” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Bisiklet sürerken zorlandım.	9	33,4
Etkinlik esnasında çok ses çıktığı için soruları anlayamadım.	7	25,9
Zorlandığım bir yön olmadı.	6	22,2
Arkadaşlarımla grup hâlinde hareket etmekte zorlandım.	5	18,5
Toplam	27	100

Tablo 4.64’e göre, öğrencilerin 9’u bisiklet sürerken zorlandıklarını, 7’si etkinlik sırasında çok ses çıktığı için soruları anlayamadıklarını, 6’sı etkinliği yaparken zorlandıkları herhangi bir durum olmadığını, 5’i ise etkinlik sırasında arkadaşlarıyla grup çalışması yapmakta zorlandıklarını belirtmiştir.

Fotoğraf 4.12’deki görseller etkinliğin uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.12. Fiilleri Öğreniyorum etkinliğinin ders dışı uygulaması.

4.2.3.2. Dokuzuncu ders dışı etkinlik: Ne İstedi, Ne Oldu?

Haftanın kazanımlarını ve 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Futbolcu Olmaya Karar Vermiştim” metninin içeriğini desteklemek için öğrencilerden bir anket çalışması yapmaları istenmiştir. Buna göre öğrenciler, ulaştıkları insanlara yaşlarını, önceden hangi mesleği yapmak istediklerini, şimdi hangi mesleği yaptıklarını, mesleklerini seçmelerinde etkili olan sebepleri sormuşlar ve aldıkları cevaplar için Çalışma Kâğıdı 9.1’i kullanmışlardır.

ÇALIŞMA KÂĞIDI 9.1

Adı Soyadı:

Aşağıdaki formda verilen sorulara göre anket çalışmanızı yapınız.
İsteğinize göre formdaki sorulara ekleme yapabilirsiniz.

Soru 1• Yaşınızı öğrenebilir miyim?
Cevap 1•
Soru 2• Şu an hangi mesleği yapıyorsunuz?
Cevap 2•
Soru 3• Küçüklüğünüzde hangi mesleği yapmak isterdiniz?
Cevap 3•
Soru 4• Mesleğinizi seçmenizde ne etkili oldu?
Cevap 4•

Görsel 4.9. Çalışma kâğıdı 9.1.

Öğrenciler, Çalışma Kâğıdı 9.1'e uygun olarak topladıkları verilerden yola çıkarak Çalışma Kâğıdı 9.2'ye bir konuşma hazırlamıştır (Bkz. Çalışma Kâğıdı 9.2).

ÇALIŞMA KÂĞIDI 9.2

Adı Soyadı:

Anket çalışması sonucunda elde ettiğiniz verileri anlattığınız bir konuşma metni hazırlayınız. Konuşma metninde anlatım biçimlerinden açıklayıcı anlatım ve düşüncüyü geliştirme yollarından sayısal verilerden yararlanmayı kullanmaya dikkat ediniz.

Anket yapılan kişi sayısı: 12
Anket yapılan kişilerin yaş ortalaması: 40
Anket yapılan kişilerden şu an küçüklüğünde istediği mesleği yapanların sayısı: 2
Anket yapılan kişilerden küçüklüğünde istediği mesleği yapanların tüm anket yapılan kişilere oranı (%): %17
Anket yapılan kişilerden şu an küçüklüğündeki mesleği yapmayanların sayısı: 10
Anket yapılan kişilerden küçüklüğünde istediği mesleği yapmayanların tüm anket yapılan kişilere oranı (%): %83

KONUŞMAM Sevgili Arkadaşlar, beğenir beğenmezim. Yapmış bulduğum bu ankette küçüklüğünde istediği mesleği yapanların sayısı yüzde olarak %17 ne kadar az değil mi, insanların küçüklükten hayal ettiği mesleği yapamaması. Eğer 12 kişide sadece 2 kişi küçüklükten istediği mesleği yapabiliyorsa bu çok azdır bir şey. Anket yaptığım kişilerden küçüklükten istediği mesleği yapamamasının nedenleri; ÖSYM, sırtlar, örnek alınır okullar, farklı eğitim kademelerinde çok verilen ya da sevilmeyen öğretmenler, aile baskısı, para kazanma isteği, merak duygusu ve kaygılar her işi yapamaz algısını kırma isteği. İstediği mesleği yapanlardan lisesi bulması şuan olduğu mesleği istediği için başka meslek düşünmemiştir. Sadece 1 kişi gerçekten istediği mesleği yapmaktadır ve bu kişide 24 yaşındadır.

Görsel 4.10. Çalışma kâğıdı 9.2.

Öğrenciler, Çalışma Kâğıdı 9.2'ye hazırladıkları konuşmaları 13.04.2023 tarihinde yapılan derste arkadaşlarına sunmuştur. Buna göre, dersin başında araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Değerli öğrenciler, sizlerden okul saatleri dışındaki zamanlarınızda “Ne İstedi, Ne Oldu?” adlı ders dışı etkinliği yapmanızı istemiştim. Şimdi de etkinliğin ders içi uygulamasını gerçekleştireceğiz. Öncelikle etkinlikle ilgili deneyimlerini paylaşmak isteyen var mı?

Ö22: Hocam, şöyle bir durum var: Ben anket için yirmi kişiyle görüştüm ancak beş kişi bir türlü müsait olamadı, beş kişi de bu yaşta niye böyle şeylerle uğraşıyorsun diye beni tersledi.

Ö9: Ben de birkaç kişiden çok işi olduğu gerekçesiyle olumsuz cevap aldım.

Ö26: Ben, insanların meslek seçimini çocuklarımın geleceği için, gelecek kaygısı nedeniyle, sınavdan puan alamadığım için gibi benzer gerekçelerle yaptığını söylemelerinden sıkıldım.

Ö2: Annemin küçükken doktor olmak istediğini bilmiyordum.

Ö1: Etkinliğin özellikle konuşma hazırlama kısmı çok eğlenceliydi. Çalışma kâğıtları çok yönlendirici oldu.

Ö24: “Futbolcu Olmaya Karar Vermiştim” metninde yazarın anlattığı olayın benzerini aslında çevremizdeki birçok kişi de yaşamış.

Ö17: Öğretmenlerimin önceden hangi mesleği yapmak istediklerini öğrendim.

Ö22: Ben kesinlikle gazeteci olamam. Terslenmek bana göre değil.

(Sınıftan gülme sesleri gelir.)

Araştırmacı: Etkinlikle ilgili tecrübelerinizi paylaştığınız ve fikirlerinizi söylediğiniz için teşekkür ederim arkadaşlar. Şimdi Çalışma Kâğıdı 9.1 ve Çalışma Kâğıdı 9.2'ye verdiğiniz cevaplardan yola çıkarak hazırlıklı konuşmalarınızı dinleyeceğiz.

Ö22, Ö2, Ö15, Ö7, Ö9, Ö26, Ö16, Ö24, Ö17, Ö12 sırasıyla hazırladıkları konuşmalarını sunmuşlardır. Konuşmalar, hazırlıklı konuşmanın kurallarına uygunluk, analizlerin doğruluğu, ses tonu ve ifade güzelliği gibi çeşitli ölçütler yönünden değerlendirilmiş ve etkinlik tamamlanmıştır.

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“İnsanların neler yaşadığını öğrendim ve onlarla empati kurabildim. İnsanlar hayallerinin peşinden koşmalı.” (Ö1, 13.04.2023)

“İnsanların yaşam şartları ve yapabilecekleri şeylerle alakalı bilgi edindim. Ayrıca, röportaj yaparken zevk aldım.” (Ö5, 13.04.2023)

“Derste gördüğümüz metinde anlatılan olayın aslında birçok kişinin başından geçtiğine birebir şahit oldum.” (Ö8, 13.04.2023)

“İnsanların mesleklerini seçerken hangi kriterlerden hareket ettiğini öğrendim ve kendi hayatımda benzer durumlar var mı diye düşündüm. Bu sayede ufkum genişledi, diyebilirim.” (Ö15, 13.04.2023)

“Etkinlik sayesinde meslek seçerken nelere dikkat etmem gerektiği ile ilgili fikir sahibi oldum.” (Ö19, 14.04.2023)

“Etkinlikte elde ettiğimiz verileri arkadaşlarımıza sunduğumuz için konuşma becerimizin geliştiğini düşünüyorum.” (Ö21, 15.04.2023)

“Meslek seçimi sırasında toplumumuzun nasıl tepki verdiğini ve bu durumun meslek seçiminde ne kadar etkili olduğunu fark etmiş oldum.” (Ö26, 13.04.2023)

“Meslek seçiminde etkili olan faktörleri daha iyi öğrendim.” (Ö28, 13.04.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Etkinliğin öğrencilerin araştırma becerilerini geliştirmede faydalı olduğunu düşünüyorum. Aynı zamanda hazırlıklı konuşma yapma ve sunumlarını ilerletme açısından Ö2, Ö7 ve Ö9 isimli öğrencilerde gözle görülür bir ilerlemeden bahsedebilirim. Ayrıca öğrenciler seneye meslek seçimini de etkileyecek önemli bir sınava hazırlık sürecinin içine girecekleri için meslek seçiminde nelerin etkili olduğu ile ilgili tecrübe sahibi oldular. Etkinliğin olumlu sayabileceğim bir diğer yönü ise öğrencilerin okul dışı zamanlarını planlama becerisi kazanmalarına yardımcı olmasıdır.” (A.G., 13.04.2023)

Gözlemci öğretmen ise yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili öğrencilerin ve araştırmacının görüşlerini destekleyecek şekilde şu ifadelere yer vermiştir:

“Etkinliğin öğrencilerin anket çalışması yaparak diğer kişilerle iletişim kurmaları ve anket sonuçlarını arkadaşlarıyla paylaşmaları sayesinde onların konuşma becerisine

katkı sağladığını düşünüyorum. Ayrıca öğrencilerin hayalindeki mesleği yapabilenlerin genelde mutlu olduklarını görmeleri, onların hayal ettikleri meslekler için daha çok uğraşmalarına katkı sağlaması yönünden olumludur. Bunun yanında öğrenciler, anket yaptığı kişilerin hayal ettikleri meslekleri yapmak için ne gibi yollardan geçtiklerini, nasıl çalıştıklarını öğrenerek kendilerini o yönde motive edebilir.” (G.G., 13.04.2023)

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili şu olumsuz ifadeler yer vermiştir:

“Etkinlikle ilgili tek olumsuz düşüncem, birkaç kişi tarafından terslendim ve bu da benim cesaretimi kırdı.” (Ö9, 13.04.2023)

“İnsanları röportaj yapmaya ikna etmek etkinliğin tek olumsuz yönüydü. İnsanlar, bu tip şeylerle uğraşmamızı istemiyorlar.” (Ö16, 13.04.2023)

“Bence etkinlik daha uzun süreye yayılmalıydı. Böylece daha çok kişiye ulaşabilirdik.” (Ö22, 13.04.2023)

“Ders dışı etkinliği uygularken insanlara mesleklerini sorduğumda sanki bazıları istemediği mesleği yaptığından ters cevap verdi. Bazıları da bu durumu açıkça dile getirdi.” (Ö24, 13.04.2023)

“Etkinlik biraz daha uzun bir sürede yapılabilirdi.” (Ö27, 13.04.2023)

Araştırmacı yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili şu ifadeler yer vermiştir:

“Etkinlikte uygulama yönünden olumsuz bir durum olarak sınıftaki bazı öğrencilerin konuşmalarını söyleyebilirim. Aslında ben bu durumu ders esnasında fark etmemiştim ancak gözlemci öğretmen, bu konuda beni uyardı ve ders kaydını izleyince de haklı olduğunu gördüm. Sınıf hâkimiyeti konusunda daha dikkatli olmam gerekiyor. Bunun haricinde ders sürecinde bazı öğrencilerin konuşmalarını yapmakta zorlandıklarını gözlemledim. Ayrıca, bazı öğrencilerin de ders dışı zamanlarını planlamakta zorlandıkları için etkinliği üstünkörü yaptıklarını gördüm. Bu konuda bazı öğrenciler üzerinde daha çok durmam gerekecek. Çünkü planlama sorunu genelde aynı öğrencilerde yaşanıyor.” (A.G., 13.04.2023)

Gözlemci öğretmen ise yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili şu ifadelerle yer vermiştir:

“Ders sürecinde zaman daha etkili kullanılabilirdi. Araştırmacı, öğrencilere belli bir süre tanıyıp daha çok öğrencinin sunum metnini derste anlatmasına imkân sağlayabilirdi. Ders işleyişi esnasında iki üç öğrencinin sürekli kendi aralarında konuştuklarını gördüm. Araştırmacının sınıfa hâkimiyeti noktasında sunum yapan öğrenciye dikkat ederken bazı öğrencilerin konuştuklarına dikkat etmemesi benim için olumsuz bir durum oluşturdu.” (G.G., 13.04.2023)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “Öz Değerlendirme Formu” verilmiş ve öğrencilerden hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.65’te gösterilmiştir.

Tablo 4.65. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Meslek seçiminde nelerin etkili olabileceğini öğrendim.	8	28,6
Diğer insanlarla empati kurmamı sağladı.	6	21,4
Hayallerimizin peşinden gitmemiz gerektiğini öğrendim.	6	21,4
Çoğu insanın hayalindeki mesleği yapmadığını anladım.	5	17,9
İnsanların yaptığı hatalardan dersler çıkardım.	3	10,7
Toplam	28	100

Tablo 4.65’e göre, öğrencilerin 8’i meslek seçiminde nelerin etkili olduğunu öğrendiklerini, 6’sı etkinlik sayesinde diğer insanlarla empati kurabildiklerini, 6’sı hayallerinin peşinden gitmeleri gerektiğini öğrendiklerini, 5’i çoğu insanın hayalindeki mesleği yapmadığını anladıklarını, 3’ü ise insanların yaptıkları hatalardan dersler çıkardıklarını söylemiştir.

Öğrencilerin “Öz Değerlendirme Formu”ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.66’da verilmiştir.

Tablo 4.66. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Anket yapacak kişi bulmakta zorlandım.	16	57,2
Zorlandığım herhangi bir yön olmadı.	6	21,4
Çalışma kâğıtlarını yaparken zorlandım.	3	10,7
İnsanlara sorular sorarken utandım.	3	10,7
Toplam	28	100

Tablo 4.66'ya göre, öğrencilerin 16'sı anket yapacak kişi bulurken, 3'ü çalışma kâğıtlarını yaparken, 3'ü insanlara sorular sorarken zorlandıklarını, 6'sı ise etkinliği yaparken zorlandıkları herhangi bir durum olmadığını vurgulamıştır.

Fotoğraf 4.13, etkinliğin ders içi uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.13. Ne İstedi, Ne Oldu etkinliğinin ders içi uygulaması.

4.2.3.3. Onuncu ders dışı etkinlik: Ben Bir Tasarımcıyım

Haftanın kazanımlarına ve 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Broşür” metninin içeriğine uygun olarak öğrencilerden spor ve sağlıklı yaşam konulu bir broşür hazırlamaları istenmiştir. Öğrenciler, broşürlerini hazırlarken ders kitaplarının 224. sayfasındaki broşür hazırlama yönergesini dikkate almıştır. Buna göre, öğrencilerin hazırladıkları broşürlerden bazılarına Görsel 4.11’de yer verilmiştir.

Görsel 4.11. Hazırlanan broşürlerden örnekler.

Öğrenciler, broşürlerini hazırladıktan sonra broşürlerinde vermek istedikleri derisi, kullandıkları sloganı ve nedenini, görselleri seçmedeki amacını ifade ettikleri bir konuşma hazırlamıştır. Öğrenciler, konuşmalarını hazırlamak için Çalışma Kâğıdı 10.1'i kullanmıştır (Bkz. Çalışma Kâğıdı 10.1).

ÇALIŞMA KÂĞIDI 10.1

Adı Soyadı: _____

Hazırladığınız broşürde vermek istediğiniz dersten yola çıkarak broşürünüzü tanıtan bir konuşma hazırlayınız.

Vermek İstediyim Ders:

İnsanların spor yaparak sağlıklı olmaları

Sloganım ve Sloganı Seçme Nedenim:

Sağlıklı yaşa
Mutlu bak hayata
Güzel olmağa için

Görselleri Seçerken Amacım:

Okuyan kişiyi katkı sağlamak

Broşürümle İlgili Değerlendirmem:

Bence güzel oldu.
Umarım herkes beğenir.

KONUŞMAM

Öncelikle, bu broşürde sağlığımızın ne kadar önemli olduğunu vurgulamak istedim. Sağlık insan için çok önemlidir, insan zaten sağlığını kaybederse ölür. O yüzden her şeye üzülmemek ve kafayı takmamak gerekir.

İnsanlar broşürlerde genellikle bilgi amaçlı şeyler anlatırlar ya da eğlence amaçlı olabilir. Bence broşür insanlara çok faydalı. Mesela bir yere gittim ve o yerden az bilgim var. Eğer geziden önce rehber, broşür dağıtırsa benim o yer ile bilgim ve merakım artar.

Görsel 4.12. Çalışma kâğıdı 10.1.

Öğrencilerin çalışma kâğıdına hazırladıkları konuşmaları yapmak ve broşürlerini arkadaşlarına tanıtmalarını sağlamak amacıyla etkinliğin ders içi uygulaması 25.04.2023 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Etkinliğin ders içi uygulaması ile ilgili araştırmacı yansıtıcı günlüğünde şu ifadeler yer vermiştir:

“... Normalde etkinliğin ders içi uygulamasını yarın gerçekleştirecektik ancak sınıftan 19 öğrencinin yarın Çanakkale-Bursa gezisine gideceği söylenince uygulamayı bugüne aldık. Zaten öğrencilerin ara tatil olması nedeniyle etkinliği yapmak için zamanları vardı. Bu nedenle öğrencilerin tamamı etkinliği yapmıştı...” (A.G., 25.04.2023)

Etkinliğin ders içi uygulaması yapılırken dersin başında araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Değerli arkadaşlar, geçen hafta sizlerden “Ben Bir Tasarımcıyım” adlı ders dışı etkinliği yapmanızı isterken broşür hazırlamanın kurallarından bahsetmiştim. Bu kuralların neler olduğunu söyleyebilecek olan var mı?

Ö3: Kurumla ilgiliyse logo olmalı.

Ö7: Bilgi içerikli olmalı ve içeriği açık ve anlaşılır olmalı.

Ö21: Görseller içerikle uyumlu olmalı.

Ö10: Konuyla ilgili bir slogana yer verilmeli.

Araştırmacı: Verdiğiniz cevapların hepsi doğru arkadaşlar. Geçen hafta yapmanız için verdiğim “Ben Bir Tasarımcıyım” adlı ders dışı etkinlikte derste işleyeceğimiz “Broşür” isimli dinleme metniyle de ilgili olarak spor ve sağlıklı yaşamla ilgili bir broşür hazırlamanızı istemiştim. Broşürleri hazırlayabildiniz mi, yaşadıklarınızı anlatabilir misiniz?

Ö29: Hazırladım hocam ama tasarlamak çok zor oldu.

Ö22: Ben sigaranın zararlarına değindim hocam.

Ö18: Vakit ayırıp broşürü hazırlamak zor oldu. Diğer derslerin ödevleri, spor, dersane derken çok zamanım kalmıyor.

Ö17: Ben broşürü hazırladım ancak broşürde çok fazla yazıya yer vermedim. Görsellerle daha etkileyici bir broşür hazırlayabileceğimi düşündüm.

Ö2: Broşür metninde verilmek istenen dersleri uygulayarak bence daha iyi anladık.

Araştırmacı: Etkinliği yapma sürecindeki deneyimlerinizi paylaştığınız için teşekkür ederim arkadaşlar. Şimdi yaptığınız ders dışı etkinliği tanıtan konuşmayı yapmak isteyenleri dinleyelim.

Ö22, Ö24, Ö13, Ö15, Ö3, Ö7, Ö9, Ö6, Ö29, Ö19 sırasıyla hazırladıkları konuşmalarını yaptı. Konuşmalardan sonra hazırlanan broşürler ve öğrencilerin ses tonları, konuşmaların içeriği değerlendirildi. Konuşmaların bitmesiyle ders dışı etkinliğin ders içi uygulaması tamamlandı.

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders dışı etkinlikte tasarım yapmayı deneyimlememiz çok önemli.” (Ö3, 25.04.2023)

“Derste gördüğümüz konuya yönelik güzel bir hazırlık oldu. Broşür kavramı bende daha somut hâle geldi.” (Ö4, 25.04.2023)

“Etkinlik bildiklerimizi tekrar hatırlattı. Sağlığımızı korumak için neler yapmamız gerektiğine tekrar değindik ve sporun önemini hatırlamış olduk. (Ö9, 24.04.2023)

“Etkinlik eğlenceli ve resim çizme yeteneğini geliştiriyor ve daha çok bilgi alıyoruz.” (Ö11, 25.04.2023)

“Keyif alarak yaptım, eğlenerek öğrendim.” (Ö15, 25.04.2023)

“Yaptığım ders dışı etkinlikle sağlığını olumsuz etkileyen şeylerden uzak durup sağlıklı şeylere nasıl yakın olacağımızı öğrenmiş olduk.” (Ö24, 24.04.2023)

“Etkinliği yaparken yaptığım araştırmalarda bazı kaynaklarda yanlış bilgilerin verildiğini fark ettim.” (Ö27, 24.04.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders dışı etkinliği ara tatilden önce vermiştim. Bu nedenle öğrencilerin etkinliği yapmaları için yeterli zamanları oldu. Bu açıdan tatil dönemini verimli geçirmelerini sağlamak adına etkinliğin yararlı olduğunu düşünüyorum. Ayrıca ‘Broşür’ metninin içeriğinden yola çıkarak öğrencilerin konuyla ilgili broşür hazırlamalarının ve hazırlık sürecini anlattıkları hazırlıklı konuşma yapmalarının hem okuma becerilerinin gelişiminde hem de konuşma yapabilme yeterliliklerinin artmasında etkili olduğunu düşünüyorum.” (A.G., 25.04.2023)

Gözlemci öğretmen ise yansıtıcı günlüğünde araştırmacının ve öğrencilerin görüşlerini destekleyecek şekilde şu ifadelere yer vermiştir:9

“Yapılan ders dışı etkinlikle öğrenciler, günümüzde de önemli bir yeri olan sağlıklı yaşam ve sporla ilgili broşür hazırlayarak öğrencilerin hem bu noktada bilinçlenmeleri sağlanmış hem de bunu arkadaşlarıyla paylaşarak sunum yapma, topluluk önünde konuşma becerileri gelişmiştir. Ayrıca gözlemlerime göre, etkinlik derse hazırlık ve öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme adına da olumlu sonuçlar ortaya çıkarmıştır.” (G.G., 25.04.2023)

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Okul dışında etkinliği yapmak için zaman bulmakta zorlandım. Tasarım yapabilmek için de çok düşündüm. Bence etkinlik zaman alıcıydı.” (Ö6, 25.04.2023)

“Bence etkinliğin süresi çok kısıydı. Etkinlik daha uzun olabilirdi. Ayrıca, bir konuya da bağlı olmayabilirdi. Böylece daha yaratıcı olabilirdik.” (Ö12, 24.04.2023)

“Çok geç saatlere kadar uğraştım ve kâğıtların tasarımı uğraştırıcı oldu. Bu yüzden çok güzel bir broşür hazırlayamadım. Çok vakit alıcıydı.” (Ö26, 24.04.2023)

“Broşür hazırlamakta çok zorlandım. Yapamadım. Yapamadığım için stres oldum. Çünkü resmim çok kötüdür ve araştırma yapmayı sevmem.” (Ö28, 26.04.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Etkinliği yaparken bazı öğrencilerin yeterince özenli davranmadıklarını gözlemledim. Sebebini sorduğumda ise ara tatilde farklı yerlere gittikleri için zaman bulamadıklarını söylediler. Bazı öğrencilerse gittikleri yerde imkânsızlıklardan dolayı yeterli malzeme bulamadıklarını belirttiler. Bu nedenler, geçerli nedenler olmakla birlikte öğrencilerde sene sonunun yaklaşmasından ve havaların ısınmaya başlamasından dolayı rahavet durumunun oluştuğunu söyleyebilirim.” (A.G., 25.04.2023)

Gözlemci öğretmen ise yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders sürecinde bazı öğrencilerin hazırladıkları broşürleri tanıtma noktasında biraz çekingen davrandıklarını gördüm. Bu konuda bence öğrenciler daha çok cesaretlendirilebilir. Ayrıca öğrencilerin ders dışı etkinliklere olan ilgisinin biraz düştüğünü gözlemliyorum. Bu konuda öğrenciler, daha çok teşvik edilebilir.” (G.G., 25.04.2023)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “Öz Değerlendirme Formu” verilmiş ve öğrencilerden hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.67’de gösterilmiştir.

Tablo 4.67. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ben Bir Tasarımcıyım” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Sağlıklı yaşam ve spor yapmanın önemi hakkında bilgi sahibi oldum.	12	41,4
Yaratıcı düşünme becerimin geliştiğini düşünüyorum.	7	24,1
Bize verilen broşürleri kesinlikle okumamız gerektiğini öğrendim.	4	13,8
Konuşma becerimin geliştiğini düşünüyorum.	3	10,4
Etkinliğin bana kazandırdığı bir yön olduğunu düşünmüyorum.	2	6,9
Etkinlik, konuyu eğlenerek öğrenmemi sağladı.	1	3,4
Toplam	29	100

Tablo 4.67'ye göre, öğrencilerin 12'si sağlıklı yaşam ve spor yapmanın önemi hakkında bilgi sahibi olduklarını, 7'si yaratıcı düşünme becerilerinin geliştiğini, 4'ü broşürleri kesinlikle okumaları gerektiğini anladıklarını, 3'ü konuşma becerilerinin geliştiğini, 2'si etkinliğin kendilerine kazandırdığı bir yön olmadığını düşündüklerini, 1'i ise konuyu eğlenerek öğrendiğini belirtmiştir.

Öğrencilerin “Öz Değerlendirme Formu”ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.68'de verilmiştir.

Tablo 4.68. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ben Bir Tasarımcıyım” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Broşürü tasarlamakta zorlandım.	11	38
Zorlandığım herhangi bir yön olmadı.	9	31
Broşürün resimlerini çizmekte zorlandım.	6	20,7
Etkinliği yapmak için zaman bulmakta zorlandım.	2	6,9
Broşür için slogan bulmakta zorlandım.	1	3,4
Toplam	29	100

Tablo 4.68'e göre, öğrencilerin 11'i broşürü tasarlamakta zorlandıklarını, 9'u etkinliği yaparken zorlandıkları herhangi bir durum olmadığını, 6'sı broşürün resimlerini çizmekte, 2'si etkinliği yapmak için zaman bulmakta, 1'i ise broşür için slogan bulmakta zorlandığını söylemiştir.

Fotoğraf 4.14, etkinliğin ders içi uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.14. Ben Bir Tasarımcıyım etkinliğinin ders içi uygulaması.

4.2.3.4. Üçüncü eylem planına yönelik öğrenci görüşleri

Görüşmeye katılan öğrencilere ilk olarak “Ders dışı etkinlikleri yaparken zorlandığın yerler oldu mu? Eğer zorlandıysan örnek vererek açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.69’da gösterilmiştir.

Tablo 4.69. Üçüncü eylem planında öğrencilerin zorlandıkları yerlerle ilgili görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Bazı etkinliklerde zorlandığım oldu.	21	72,4	“Fiilleri Öğreniyorum” da bisiklet sürmek zorladı. Çünkü, bisiklet sürmeyi bilmiyorum. “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde insanlar ile röportaj yapmak zorladı. “Ben Bir Tasarımcıyım” etkinliğinde ise afiş tasarlamak zorladı. (Ö2) “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde kişi bulmakta zorlandım. “Ben Bir Tasarımcıyım” etkinliğinde ise çizim yapmakta zorlandım. (Ö8) Evet, zorlandığım yerler var. “Fiilleri Öğreniyorum” etkinliğinde hemen soruları bilip bisiklete binmek biraz zorladı. Bir de “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde ise soru soracak kişi pek bulamadım ama genelde iyiydi. (Ö19) “Fiilleri Öğreniyorum” etkinliğinde takım uyumunda zorluk çektik. “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde insan bulmakta zorluk çektim. “Ben Bir Tasarımcıyım” etkinliğinde ise resim çizmekte zorlandım. (Ö23)
Zorlandığım bir durum olmadı.	8	27,6	Etkinlikleri yaparken zorlandığım bir yer olmadı. (Ö4) Hayır, etkinliklerde zorlandığım bir yer yoktu. (Ö10) Bu etkinlikler içinde zorlandığım bir kısım olmadı. (Ö17)
Toplam	29	100	

Tablo 4.69’a göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 21’i bazı etkinliklerde zorlandıklarını, 8’i ise etkinlikleri yaparken zorlandıkları herhangi bir durum olmadığını ifade etmiştir. Bazı etkinliklerde zorlandıklarını ifade eden öğrenciler, genellikle “Fiilleri Öğreniyorum” etkinliğinde bisiklet sürerken, “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde görüşme yapacak birey bulurken, grupla yapılan etkinliklerde grup arkadaşlarıyla bir arada çalışırken, tasarım yapılması gereken etkinliklerde de ortaya yaratıcı bir ürün koyarken zorlandıklarını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere ikinci olarak “Ders dışı etkinlikleri yaparken yardım aldın mı? Yardım aldıysan hangi etkinliklerde kimden yardım aldığını nedenleriyle açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.70’te gösterilmiştir.

Tablo 4.70. Üçüncü eylem planında öğrencilerin yardım aldıkları etkinliklere ilişkin görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ailemden yardım aldım.	9	31	Evet aldım. Etkinlikleri yapmak için en çok ailemden yardım aldım. (Ö13) Sadece “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde annemden yardım aldım. (Ö15) Evet, yardım aldım. Etkinlikler konusunda yardıma ihtiyacım olduğunda öncelikle aileme başvuruyorum. (Ö16)
Çevremdeki diğer insanlardan yardım aldım.	9	31	Elbette birilerinden yardım aldım. “Fiilleri Öğreniyorum” etkinliğinde öğretmenimden, “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde akrabalarımın ve komşularımın yardım aldım. (Ö3) “Fiilleri Öğreniyorum” etkinliğinde öğretmenimden, “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde anketi yaptığım insanlardan yardım aldım. (Ö7) “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde ailemden ve akrabalarımın yardım aldım. “Ben Bir Tasarımcıyım” etkinliğinde ise arkadaşlarımdan yardım aldım. (Ö26)
Hiç kimseden yardım almadım.	7	24,1	Hayır, yardım almadım. Çünkü, lazım değildi. Ben kendime yeterim. (Ö2) Hayır, etkinlikleri yaparken kimseden yardım almadım. (Ö10)
Öğretmenlerimden yardım aldım.	4	13,9	Etkinlikleri yaparken daha çok Osman Hoca’dan yardım aldım. Çünkü, ona kolayca ulaşabiliyorum. (Ö1) Bütün etkinliklerde öğretmenimin yardımına sık sık başvurdum. (Ö18)
Toplam	29	100	

Tablo 4.70’e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 9’u etkinlikleri yaparken ailelerinden, 9’u çevrelerindeki diğer insanlardan, 4’ü öğretmenlerinden yardım aldıklarını belirtirlerken 7’si ise etkinlikleri yapmak için hiç kimseden yardım almadıklarını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere üçüncü olarak “Ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünüyor musun? Cevabını nedenleriyle açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.71’de gösterilmiştir.

Tablo 4.71. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olma durumuyla ilgili öğrenci görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünmüyorum.	15	51,7	En başta zaman alıcı olduğunu düşünüyordum fakat zaman geçtikçe bu etkinliklerden yeni şeyler öğrendiğimi fark ettim ve bu etkinlikleri sevmeye başladım. (Ö5) Hayır, ders dışı etkinlikler zaman alıcı değil. Tam tersi zamanı etkili ve eğlenceli kullanmamızı sağlıyor. (Ö19) Ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünmüyorum. Çünkü bu etkinliklerin çoğu bize olumlu ve faydalı şeyler kattı. O nedenle zaman aldığını düşünmüyorum. (Ö24)
Etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünüyorum.	9	31	Elbette ders dışı etkinlikler zaman alıyor. Tıpkı diğer her şey gibi. Ama bu zaman alması olayından rahatsız değilim çünkü

			bu ders dışı etkinlikler benim için gayet öğretici ve eğlenceli. (Ö3)
			Bence zaman alıcı ve yorucu etkinlikler yapıyoruz. Etkinliklerin sıklığı azaltılmalı. (Ö13)
			Düşünüyorum. Mesela broşür hazırlamak bana hiçbir fayda sağlamadı. Boşuna zamanımı harcadım. (Ö28)
Etkinliklerin bazen zaman alıcı olabildiğini düşünüyorum.	5	17,3	Tabi ki bu etkinlikleri yaparken bir miktar zamanımız gidiyor fakat bu etkinliklerin faydalı olduğunu düşünüyorum. Bu etkinlikler sayesinde yeni bilgiler öğrenmiş oluyoruz. (Ö7)
			Kimi zaman. Bazı etkinlikler hoşuma gidiyor ve zaman alıcı bulmuyorum. Bazıları ise bana sıkıcı geliyor ve zaman alıcı buluyorum. Ayrıca sınav haftasına denk geldiğinde zaman alıcı olduğunu düşünüyorum. (Ö9)
Toplam	29	100	

Tablo 4.71'e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 15'i yapılan ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünmediklerini, 9'u etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşündüklerini, 5'i ise etkinliklerin bazen zaman alıcı olabildiğini düşündüklerini söylemiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere dördüncü olarak “Ders dışı etkinliklerin senin için olumlu ve olumsuz olan yönlerini açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin ders dışı etkinliklerin olumlu yönlerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.72’de gösterilmiştir.

Tablo 4.72. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumlu yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.

Kodlar (Olumlu)	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinlikler eğlenerek öğrenmemi sağlıyor.	10	34,4	Ders dışı etkinlikler sayesinde yeni bilgileri eğlenerek öğreniyoruz. (Ö7) Etkinlikler çok kolay. Türkçeyi öğrenmek için çok pratik ve eğlenceli. (Ö15) Ders dışı etkinliklerin olumlu yönü olarak hem eğlenmemizi hem de öğrenmemizi söyleyebilirim. Mesela, “Filleri Öğreniyorum” etkinliğinde hem bisiklet sürdük hem öğrendik. “Ne İstediyim, Ne Oldu?” etkinliğinde ise çok eğlenceli bir anket çalışması yaptık. (Ö18)
Ders dışı etkinlikler öğrendiklerimin kalıcı olmasını sağlıyor.	5	17,3	Ders dışı etkinlikler bana konuları en güzel şekilde öğretiyor. Bu bende kalıcılığı sağladığı için güzel oluyor. (Ö8) Öğrendiklerim daha kalıcı oldu. Sıradan etkinliklerde ne yaptığımı kolayca unutabiliyordum ancak bu etkinliklerde unutacağımı hiç sanmıyorum. (Ö13)
Fiiller konusunu daha iyi öğrendim.	4	13,8	“Fiilleri Öğreniyorum” etkinliğinde hem fiziksel hem de zihinsel etkinliklerle gelişimimize katkı sağladığını düşünüyorum. Böylece fiiller konusu pekişti. (Ö21) “Fiilleri Öğreniyorum” etkinliği en sevdiğim etkinlik oldu. Onda hem baya eğlendik hem de fiiller konusunu daha iyi öğrenmiş olduk. (Ö26)
Ders dışı etkinlikler boş zamanımı değerlendirmemi sağlıyor.	4	13,8	Ders dışı etkinlikler bizim vaktimizi yararlı kullanmamızı sağlıyor. (Ö3) Ders dışı etkinlikler sayesinde okul dışındaki boş zamanlarımı iyi değerlendiriyorum. Okul dışında da derse yönelik bir şeyler yapabiliyorum. (Ö27)

Ders dışı etkinlikler sayesinde yeni bilgiler öğrendim.	4	13,8	Etkinliklerin olumlu yönü olarak yeni bilgiler öğrenmiş oluyorum. Merakımı gidermiş oluyorum. (Ö23) Ders dışı etkinliklerin olumlu yönleri, bana bilgi vermesi, kültürel seviyemi artırmasıdır. (Ö24)
Ders dışı etkinlikler sayesinde Türkçe dersine ilgim arttı.	2	6,9	Etkinlikler sayesinde Türkçe dersini daha çok seviyorum. Bence etkinlikler öğretici. (Ö10) Yani Türkçe dersine daha çok ilgim arttı. (Ö11)
Toplam	29	100	

Tablo 4.72'ye göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 10'u ders dışı etkinliklerin eğlenerek öğrenmelerini sağladığını, 5'i ders dışı etkinliklerin öğrendiklerinin kalıcı olmasını sağladığını, 4'ü fiiller konusunu daha iyi öğrendiklerini, 4'ü ders dışı etkinliklerin boş zamanlarını değerlendirmelerini sağladığını, 4'ü ders dışı etkinlikler sayesinde yeni bilgiler öğrendiklerini, 2'si ise ders dışı etkinlikler sayesinde Türkçe dersine karşı ilgilerinin arttığını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilerin ders dışı etkinliklerin olumsuz yönlerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.73'te gösterilmiştir.

Tablo 4.73. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumsuz yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.

Kodlar (Olumsuz)	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinliklerin olumsuz bir yönü yok.	17	58,7	Etkinliklerin benim için olumsuz bir yönü yoktur. (Ö10) Yaptığımız ders dışı etkinliklerin bana göre hiçbir olumsuz yönü yok. (Ö12) Ders dışı etkinliklerin gözlemlediğim olumsuz bir yönü olmadı. (Ö16)
Bazı etkinlikler zorlayıcı oldu.	5	17,2	Ders dışı etkinlikler bazen zorlayıcı oluyor. Neyi, nasıl yapacağıma bir türlü karar veremiyorum. (Ö9) Etkinliklerin olumsuz yönü olarak bazı etkinliklerde zorlandım ama yine de çok güzeldi. (Ö19)
Ders dışı etkinlikler çok zaman alıyor.	4	13,8	Etkinlikleri yapmak için uzun bir zaman ayırmam gerekebiliyor. (Ö8) Ders dışı etkinliklerin benim için olumsuz yönü olarak vaktimi bu etkinliklere çok harcamamı söyleyebilirim. (Ö28)
Bazı etkinliklerde grup çalışması yapamadık.	3	10,3	Olumsuz yön olarak bisiklet sürme etkinliğini yaparken bisikleti bir sıra ile süremedik. Sürekli başkaları bizim hakkımızı alıp kendi sürdü. (Ö2) Grup çalışması yaptığımız etkinliklerde arkadaşlarımızla uyumlu olmadık. Mesela bir arkadaşım milletin bisiklet hakkını sürüp milletin hakkını yedi. (Ö29)
Toplam	29	100	

Tablo 4.73'e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 17'si ders dışı etkinliklerin belirledikleri olumsuz bir yönünün olmadığını, 5'i bazı etkinliklerin zorlayıcı olabildiğini, 4'ü ders dışı etkinliklerin çok zaman aldığını, 3'ü ise bazı etkinliklerde grup çalışması yapamadıklarını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere beşinci olarak “Daha önce Türkçe dersinde yaptığınız etkinliklerle ders dışı etkinlik uygulamasında yaptığınız etkinlikler arasındaki farklar nelerdir? Bu farklarla ilgili görüşlerinizi belirtir misin?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.74’te gösterilmiştir.

Tablo 4.74. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerle Türkçe dersinde daha önce uygulanan etkinliklerin karşılaştırılmasına yönelik öğrenci görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinlikler daha eğlencelidir.	14	48,3	Ders dışı etkinliklerde konuları daha eğlenceli bir şekilde öğrendim. (Ö2) Bence bu etkinlikler daha eğlenceli, daha öğretici etkinlikler. (Ö10) Ders dışı etkinlikler daha eğlenceli. (Ö17) Türkçe dersinde daha önce yaptığımız etkinlikler soyut ve eğlenceli değil. Ama yaptığımız ders dışı etkinlikler somut ve çok eğlenceli. (Ö19)
Ders dışı etkinliklerle daha önce yaptığımız etkinlikler arasında bir fark yoktur.	6	20,7	Çok fazla bir fark yok aslında bence. (Ö11) Farkları çok fazla yoktu. Daha önce de benzer şeyler yapmıştık. (Ö16) Aralarında fark olduğunu söyleyemem. Çünkü ikisinin de amacı aynı. (Ö24)
Ders dışı etkinlikler daha kapsayıcı oluyor.	4	13,8	Daha önce Türkçe dersinde yaptığımız etkinlikler hep dört duvar arasında sıkıcı bir şekilde geçiyordu ama şimdi yaptığımız ders dışı etkinlik uygulamalarının neredeyse bir sınırı yok. Okul dışında da yapabiliyoruz bu etkinlikleri, okul içinde de. Oyun oynayarak da yapabiliyoruz, yazarak da. (Ö3) Bu yapmış olduğumuz ders dışı etkinlikler biraz daha kapsamlı ve öğretici. Önceden yaptığımız Türkçe etkinlikleri konuyu biraz daha üstünkörü geçiyordu. (Ö7) Türkçe dersinde yaptığımız etkinlikler daha az kapsamlı olup belli bir çerçevede hareket ediyordu. Lakin ders dışı etkinlikler daha geniş bir alanı kapsıyor. Ders dışı etkinliklerin bu yönünü seviyorum. (Ö9)
Ders dışı etkinlikler yaparak yaşayarak öğrenmemizi sağlıyor.	3	10,3	Ders dışı etkinliklerde kendim için içinde olduğum için öğrendiklerim daha kalıcı oluyor. Kendim yapıyorum, kendim öğreniyorum. (Ö13) Daha önce yaptıklarımız sadece yazı hâliyle kâğıt üstünde kalıyordu. Fakat şimdiki etkinliklerle yaparak yaşayarak kalıcı öğrenme yaşayabiliyoruz. (Ö15)
Ders dışı etkinlikler konuşma ve anlama becerilerimi geliştiriyor.	2	6,9	Ders dışı etkinliklerde konuşma, anlama, yazma gibi çeşitli uygulamalar yapıyoruz. Bunu bazen kitaptaki etkinliklerde de yapıyorduk ancak ders dışı etkinliklerde yaptığımız gibi etkili olmuyordu. (Ö18) Bu etkinlikleri daha başarılı buluyorum. Çünkü bu etkinlikler okuma, yazma dışında konuşma yetimizi de geliştiriyor. Ayrıca örnekleri görmek ve yaşamak anlamayı ve kavramayı kolaylaştırıyor. (Ö21)
Toplam	29	100	

Tablo 4.74’e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 14’ü ders dışı etkinliklerin daha eğlenceli olduğunu, 6’sı ders dışı etkinliklerle daha önce yapılan etkinlikler arasında herhangi bir fark olmadığını, 4’ü ders dışı etkinliklerin daha kapsayıcı olduğunu, 3’ü ders dışı etkinliklerin yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağladığını, 2’si ise ders dışı etkinliklerin konuşma ve anlama becerilerini geliştirdiğini vurgulamıştır.

Görüşmeye katılan öğrencilere altıncı olarak “Ders dışı etkinlik uygulaması, Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinde bir değişime neden oldu mu? Görüşlerini bizimle paylaşır mısınız?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.75’te gösterilmiştir.

Tablo 4.75. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı tutumunu etkileme durumuna yönelik öğrenci görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Evet, duygu ve düşüncelerimde bir değişim oldu.	22	75,9	Türkçe dersine ilgim arttı. Önceki yıla nazaran sevgim de arttı ve derste başarılı olmaya başladım. (Ö1) Artık Türkçe dersini daha çok seviyorum. (Ö5) Etkinlikler Türkçe dersini daha eğlenceli bir ders olarak anlamamı sağladı. Çünkü önceden Türkçe dersini sıkıcı bir ders olarak görüyordum. (Ö8) Eskiden Türkçe dersini seviyordum. Şimdi daha çok seviyorum. (Ö23)
Hayır, duygu ve düşüncelerimde bir değişim olmadı.	7	24,1	Hayır, bir değişime neden olmadı. Çünkü ben Osman Hoca ve bu ders dışı etkinliklerden önce de Türkçe dersini çok seviyordum. Şimdi de Osman Hoca ve ders dışı etkinliklerle Türkçe dersini çok seviyorum. (Ö3) Olmadı. Türkçe dersini zaten çok seviyordum. Sadece daha da eğlendirdi. (Ö14) Hayır, Türkçe zaten en sevdiğim dersti. (Ö22)
Toplam	29	100	

Tablo 4.75’e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 22’si yapılan ders dışı etkinlikler sayesinde Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinin değiştiğini belirtirken 7’si ise yapılan ders dışı etkinliklerin Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinde herhangi bir değişime neden olmadığını belirtmiştir.

4.2.3.5. Üçüncü eylem planına yönelik veli görüşleri

Görüşmeye katılan velilere ilk olarak “Ders dışı etkinlikleri uygularken çocuğunuzun zorlandığı kısımlar nelerdi, açıkla mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.76’da gösterilmiştir.

Tablo 4.76. Üçüncü eylem planındaki etkinliklerde öğrencilerin zorlanma durumuna yönelik veli görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Bazı etkinliklerde zorlandığı oldu.	19	76	“Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde anketi yapacağı kişilerle iletişim kurmakta zorlandı. (V12) Tam zorluk olarak sayılmaz belki ama “Fiilleri Öğreniyorum” etkinliği için heyecanlı ve bisiklet kullanımı konusunda endişeliydi ama korktuğu gibi olmadı. Bir de broşür tasarlama sürecinde birkaç kararsızlık yaşaması dışında zorlanma olmadı. (V15) “Fiilleri Öğreniyorum” etkinliğinde zorlandığını düşünmüyorum. “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde anket yaparken zorlandı. “Ben Bir Tasarımcıyım” etkinliğinde de broşür hazırlarken zorlandı. (V28)

Zorlandığı bir durum olmadı.	6	24	Ders dışı etkinlikleri uygularken çocuğumuzun zorlandığı herhangi bir bölüm olmadı. (V2) Bu etkinliklerde zorlandığını düşünmüyorum. (V19) Gözlemlediğime göre pek zorlanmadı. Gayet düzgün bir şekilde etkinliklere katıldı. (V20)
Toplam	25	100	

Tablo 4.76'ya göre, görüşmeye katılan velilerin 19'u çocuklarının bazı etkinliklerde zorlandıklarını, 6'sı ise çocuklarının etkinlikleri yaparken zorlandıkları herhangi bir durum olmadığını ifade etmiştir. Çocuğunun bazı etkinliklerde zorlandığını ifade eden veliler genellikle çocuklarının anket yapmak için insanlarla iletişim kurmakta, "Fiilleri Öğreniyorum" etkinliğinde bisiklet sürmekte, broşür tasarlama etkinliğinde yaratıcı bir broşür tasarlamakta zorlandıklarını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan velilere ikinci olarak "Uygulanan ders dışı etkinliklerin çocuğunuz üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri size göre nelerdir?" sorusu sorulmuştur. Velilerin ders dışı etkinliklerin çocukları üzerindeki olumlu etkilerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.77'de gösterilmiştir.

Tablo 4.77. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumlu etkisine yönelik veli görüşleri.

Kodlar (Olumlu)	f	%	Örnek Cümleler
Etkinliklerin bazılarının birden fazla olumlu etkisi oldu.	9	36	"Fiilleri Öğreniyorum" etkinliğinde arkadaşları ile güzel vakit geçirdiler. "Ne İstedi, Ne Oldu?" etkinliğinde meslekler konusunda ülkemiz şartlarında insanların istediği meslekle olduğu meslek arasında uyumsuzluklar olduğunu gördü. "Ben Bir Tasarımcıyım" etkinliğinde ise sağlık ve sporun önemi ile ilgili bilgi edindi. (V5) "Fiilleri Öğreniyorum" etkinliği öncesinde heyecanlı, tedirgin ama sonrasında çok mutluydu. "Ne İstedi, Ne Oldu?" etkinliğinde ailecek hatta geniş ailecek çok eğlendik. Çocuğumun da ailesi ile ilgili öğrendiği bilgiler çok hoşuna gitti. "Ben Bir Tasarımcıyım" etkinliğinde bilgi vermek hoşuna gitti. Tüm etkinliklerde ayrıca sunum yapacak olmak heyecanlı, sunum yapmak da unutulmaz deneyimler yaşamasını ve bilgilerin kalıcı olmasını sağlamıştır. (V15) Etkinlikler; araştırma, tasarım yapabilme becerisini artırmıştır. İletişim ve dinleme becerisini geliştirmiştir. "Ne İstedi, Ne Oldu?" etkinliğinde tecrübe sahibi büyüklerini dinleyip görüşlerini almış ve bu durum hedeflerini belirlemede etkili olmuştur. (V26)
Derse ilgisi arttı.	8	32	Türkçe dersine daha severek katılıyor. (V4) Ders dışı etkinlik olduğu günler daha istekli okula gidiyor. (V11) Olumlu olarak Türkçe dersini daha çok sevdi. (V13) Etkinlikler çocuğumun Türkçeyi daha çok sevmesini sağladı. (V18)
Sosyal ilişkileri gelişti.	4	16	İletişim becerisi arttı. (V12)

			Artık çevre ile iletişimde çok daha cesaretli olabildiğini gözlemliyorum. (V16) Etkinlikler çocuğumun sosyalleşmesine yardımcı oldu. (V22)
Zamanını verimli geçiriyor.	3	12	Konuları öğrenirken eğlenceli vakit geçirdiler. Zamanını iyi geçirdiğini düşünüyorum. (V19) Bilgi sahibi oldular ve öğrendiler. Böylece zamanı dolu dolu kullandılar. (V24)
Olumlu etkisi yok.	1	4	Ders dışı etkinliklerin olumlu bir etki bıraktığını düşünmüyorum. Çünkü etkinlikleri isteksiz yaptı. (V28)
Toplam	25	100	

Tablo 4.77'ye göre, görüşmeye katılan velilerin 9'u bazı etkinliklerin çocukları üzerinde birden çok olumlu etkisinin olduğunu, 8'i etkinlikler sayesinde çocuklarının derse ilgisinin arttığını, 4'ü çocuklarının sosyal ilişkilerinin geliştiğini, 3'ü çocuklarının zamanlarını verimli geçirdiklerini belirtirlerken 1'i ise yapılan ders dışı etkinliklerin çocuğu üzerinde olumlu bir etkisinin olmadığını söylemiştir.

Velilerin ders dışı etkinliklerin çocukları üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.78'de gösterilmiştir.

Tablo 4.78. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisine yönelik veli görüşleri.

Kodlar (Olumsuz)	f	%	Örnek Cümleler
Olumsuz etkisi yok.	22	88	Etkinliklerin olumsuz bir etkisinin olduğunu düşünmüyorum. (V10) Etkinliklerin gözlemlediğim bir olumsuz etkisi yoktur. (V24) Etkinliklerin olumsuz bir etkisinin olduğunu düşünmüyorum. (V29)
Bazı etkinlikler sıkıcı olabiliyor.	3	12	Olumsuz etkileri sıkıcı olabiliyor ve keyifle yapmak istemeyebiliyor. (V9)
Toplam	25	100	

Tablo 4.78'e göre, görüşmeye katılan velilerin 22'si yapılan ders dışı etkinliklerin çocukları üzerinde gözlemledikleri olumsuz bir etkisinin olmadığını, 3'ü ise bazı etkinlikleri çocuklarının sıkıcı bulduklarını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan velilere üçüncü olarak "Uyguladığınız ders dışı etkinliklerin çocuğunuzun okul dışı zamanını verimli kullanmasına etkisi ile ilgili düşüncelerinizi açıklar mısınız?" sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.79'da gösterilmiştir.

Tablo 4.79. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin okul dışındaki zamanını verimli kullanmasına etkisiyle ilgili veli görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinlikler, okul dışındaki boş zamanını verimli geçirmesini sağlıyor.	22	88	Uygulanan ders dışı etkinlikler çocuğumun okul dışında tablet, bilgisayar, telefon gibi oyalayıcı etkinliklerden uzaklaşmasını sağladı. (V2) Ders dışı etkinliklerin çocuğumun okul dışı zamanını daha faydalı geçirmesini sağladığını düşünüyorum. (V11) Bu etkinlikleri yaparak ders dışı zamanını daha faydalı şekilde kullanmış oldu. (V17) Okul dışı zamanında bu etkinliklerle uğraşıyor ve dolayısıyla vaktini dersiyle ilgilenecek geçiriyor. Bu açıdan okul dışı zamanını verimli kullandığını söyleyebilirim. (V29)
Ders dışı etkinliklerin okul dışındaki boş zamanını verimli geçirmesine bir etkisi yok.	3	12	Diğer derslerinde ödev yoğunluğu olduğu zaman zorlanıyor ve söylenerek isteksiz yapıyor. Bu nedenle zamanını verimli kullanmaya faydası olmadığını düşünüyorum. (V22) Vaktini verimli kullanamadı. Çünkü bu etkinliklere çok fazla zaman harcadığından diğer derslerine odaklanamadı. (V28)
Toplam	25	100	

Tablo 4.79’a göre, görüşmeye katılan velilerin 22’si ders dışı etkinliklerin çocuklarının okul dışındaki boş zamanlarını verimli geçirmelerini sağladığını, 3’ü ise ders dışı etkinliklerin çocukların okul dışındaki boş zamanlarını verimli geçirmelerine herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan velilere dördüncü olarak “Ders dışı etkinliklerin çocuğunuzun Türkçe dersine karşı ilgisinde bir değişime neden olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konudaki fikirlerinizi bizimle paylaşır mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.80’de gösterilmiştir.

Tablo 4.80. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı ilgisinde değişim oluşturma durumuyla ilgili veli görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Türkçe dersine karşı ilgisi değişti.	18	72	Hem etkinlikler hem öğretmenimiz ve ders işleyiş özelliği hepsi birden çocuğumun Türkçe derslerine ilgisini artırmıştır. Zor gelen konuları anlaması kolaylaşmış, anlamakta zorlandığı soruları kolayca çözebilmesini sağlamıştır. Artık Türkçe sorularını çözerken tedirginlik yaşamamaktadır. (V15) Çocuğumun Türkçe dersine karşı ilgisi çok değişti. Artık Türkçe ödevlerini yapma konusunda daha istekli. (V18) Etkinlikler sayesinde çocuğum Türkçe dersi ve öğretmenine karşı daha olumlu bakıyor. (V23) Etkinliklerde eğlenerek öğrendikleri için derse karşı ilgisi artmış. Derslere sevecek katılmıştır. (V26)
Türkçe dersine karşı ilgisinde bir değişim olmadı.	7	28	Çocuğum Türkçe dersini zaten seviyordu. Bu nedenle bir farklılık olmadı. (V13) Türkçe dersine olan ilgisi zaten iyi derecede olduğu için ilgi konusunda ciddi bir fark olmadı. (V17) Olduğunu düşünmüyorum. Çünkü, dersten biraz daha soğudu. (V28)
Toplam	25	100	

Tablo 4.80'e göre, görüşmeye katılan velilerin 18'i yapılan ders dışı etkinlikler sayesinde çocuklarının Türkçe dersine karşı ilgilerinin değiştiğini, 7'si ise çocuklarının Türkçe dersine karşı ilgilerinde herhangi bir değişim olmadığını söylemiştir.

Görüşmeye katılan velilere beşinci olarak “Bu zamana kadar çocuğunuzla yaptığınız ya da çocuğunuzun yaptığına tanık olduğunuz ders dışı etkinliklerle ilgili tavsiyeleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.81’de gösterilmiştir.

Tablo 4.81. Üçüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklere yönelik velilerin önerileri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Herhangi bir tavsiyem yok.	10	40	Etkinliklerle ilgili herhangi bir tavsiyem yok. Her şey gayet iyi. (V1) Bir tavsiyem yok. Bence her şey çok iyi. (V10) Etkinliklerle ilgili herhangi bir tavsiyem yok. (V18) Etkinliklerle ilgili olumsuz bir etki görmedim. Aksine olumlu ve güzel bir şekilde sonuçlar olduğu için tavsiye bulamıyorum. (V29)
Daha başka, farklı etkinlikler yapılabilir.	10	40	Dil bilgisi konuları ile ilgili daha fazla oyun odaklı etkinlikler yapılabilir. (V5) Daha çok gezi ile ilgili olan ders dışı etkinliklerin çocuğumun hoşuna gittiğini gözlemledim. (V11) Bu zamana kadar yapılan etkinliklerde en sevdiği etkinlikler kitap okuma etkinlikleri olmuştur. Bu yüzden bu tarz etkinlikler daha fazla yapılabilir. (V28)
Etkinliklerin planlaması daha iyi yapılabilir.	5	20	Etkinliklerle ilgili çok tavsiye edebileceğim bir durum olmamakla birlikte sadece grup çalışmalarında başka öğrencilerin müdahalesi ya da yanlış yönlendirmesi gibi durumlarda biraz daha öğrencilerin kurallara uygun hareket etmeleri sağlanabilirdi. (V15) Ders dışı etkinliklerin daha sade ve çok zaman almayan nitelikte olması gerektiğini düşünüyorum. (V17) Sık aralıklarla verilen etkinliklerde okula ve derse olan ilgisinin azaldığını hatta sıkıldığını gözlemliyorum. Arada yapıldığında keyifle yapıyor. (V22)
Toplam	25	100	

Tablo 4.81’e göre, görüşmeye katılan velilerin 10’u yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili herhangi bir tavsiyelerinin olmadığını, 10’u yapılan etkinlikler dışında farklı etkinliklerin de yapılabileceğini, 5’i ise yapılan ders dışı etkinliklerin planlamasının daha iyi olabileceğini vurgulamıştır.

4.2.4. Dördüncü eylem planı

Uygulamanın yapıldığı okulda 7. sınıf düzeyinde kullanılan Türkçe ders kitabında ikinci dönemin dördüncü teması olarak kitabın 8. teması olan “Sanat” teması içindeki üç metinde ve 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı haftasına denk gelmesi nedeniyle “Millî Mücadele ve

Atatürk” teması içindeki bir metinde öğrencilerle ders dışı etkinlik çalışmaları yapılmıştır. Buna göre “Sanat” temasının ilk metni olan “Âşık Veysel Şatıroğlu” metniyle ilgili olarak “İzliyorum, Öğreniyorum” adlı ders dışı etkinlik, “Geleneksel Türk Sanatlarından Ebru” metniyle ilgili olarak “Ben Bir Araştırmacıyım” adlı ders dışı etkinlik, “Ağaçtan Oyma Su Tası” metniyle ilgili olarak “Doğa Muhafızları” adlı ders dışı etkinlik; “Millî Mücadele ve Atatürk” temasının son metni olan “Penceresi Sonsuzluğa Açılan Oda” adlı dinleme/izleme metniyle ilgili olarak “Benim Afişim” adlı ders dışı etkinlik yapılmıştır. Böylece bu eylem planında “Sanat” ve “Millî Mücadele ve Atatürk” temalarının öğrenme çıktılarını ders dışı etkinliklerle desteklemek amaçlanmıştır.

4.2.4.1. On birinci ders dışı etkinlik: İzliyorum, Öğreniyorum

Haftanın kazanımlarına ve 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Âşık Veysel Şatıroğlu” adlı metnin içeriğine uygun olarak öğrencilerin “Âşık Veysel” adlı belgeseli uygun bir zamanda aileleriyle izlemeleri istenmiştir. Belgeselin aileyle izlenmesi konusunda bütün planlama öğrenciye bırakılmış ancak oluşabilecek sorunları önlemek adına ailelere de etkinliğin içeriğinden bahsedilen bir bilgilendirme mesajı gönderilmiştir. Ders dışı etkinlik olarak öğrenciler aileleriyle “Âşık Veysel” belgeselini izlemişler ve ardından aile üyeleriyle belgeselde anlatılanlar hakkında değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Etkinliğin ders içi uygulaması 03.05.2023 tarihinde yapılmıştır. Etkinliğin ders içi uygulaması yapılırken etkinliğin başında araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Değerli arkadaşlar, geçen hafta “İzliyorum, Öğreniyorum” adlı ders dışı etkinlikte sizlere ailenizle izlemeniz için “Âşık Veysel” adlı bir belgesel göndermişim. Etkinliği yapabildiniz mi, yaşadıklarınızı anlatabilir misiniz?

Ö7: Belgeseli televizyondan açtım. Akşam yemekten sonra ailece belgeseli izledik, yorumladık, bilgi paylaşımında bulunduk. Etkinliği yaparken herhangi bir sorun yaşamadım.

Ö9: Sorunuza bütün samimiyetimle cevap vermek istiyorum. Belgeselin beşinci dakikasında annem uyuyakaldı. Ben de belgeseli kendim izledim.

(Sınıftan gülme sesleri gelir.)

Ö3: Benim ailem belgeseli izlemek istemedi. Annem işim var, dedi. Ağabeyim sınavım var, dedi. Babam da işten geldim, dedi. Ben de inat ettim. Televizyondan açtım belgeseli, herkes izlemek zorunda kaldı.

Ö24: Benim annem ve babam da Ö3'ün anne ve babasıyla benzer bahaneler söylediler. Ben de belgeseli kendim izledim.

Ö12: Benimkiler de aynı şeyleri söylediler öğretmenim.

Ö16: Benim anne ve babamda sorun yoktu ama kardeşlerimden fırsat bulup izlemek çok zor oldu.

Ö21: Kardeşlerinden ne çektin be Ö16.

(Sınıftan gülme sesleri gelir.)

Derse girişte yapılan değerlendirmelerin ardından Çalışma Kâğıdı 11.1 ve Çalışma Kâğıdı 11.2'nin sırayla cevaplandırılacağı söylenir. Dersin akışına göre ise öncelikle Çalışma Kâğıdı 11.2'nin cevaplandırılacağı belirtilir. Çalışma Kâğıdı 11.2, izlenen belgeselin içeriğine yönelik sorulardan oluşmaktadır (Bkz. Çalışma Kâğıdı 11.2).

ÇALIŞMA KÂĞIDI 11.2

Adı Soyadı: _____

Değerli öğrenciler, izlediğiniz videodan yola çıkarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. İzlediğiniz videoya göre, Âşık Veysel'in gözlerini kaybetme sürecini yazınız.
Civardaki büyük ağıt salgını Âşık Veysel'de pakesite almış ve salgın gözlerini kaybetmesine neden almış. (7 yaşında)
2. Videoya göre, Âşık Veysel saz derslerini kimlerden almıştır ve bu derslerin Âşık Veysel üzerindeki etkileri neler olmuştur?
Molla Hüsrev ve Gamsı Ali. Âşık Veysel'den ders almıştır. Ailesi Veyseli onlar öldükten sonra kendisi, gündirebilecek bir etnik tapısı "bulur" ve bu da sazdır. Hocasını çok sevdiği ve ailesi tarafından desteklenmesi süreci kolaylaştırmıştır.
3. Videoda geçen "Usta malı türkülerini söylemekle yetinir." ifadesiyle anlatılmak istenen ne olabilir? Videodan yola çıkarak düşüncelerinizi yazınız.
Hocalarının ve hasuna giden pek çok âşıkın türlerini söylemiştir. Bence usta kabul edilen âşıkın yanında kalp anan âşık ile sanatıyla ilgili şeyler öğrenmiştir.
4. İzlediğiniz videodan yola çıkarak Âşık Veysel'in Ankara'ya gitme sürecini ve bu süreçte ana kimin yardımcı olduğunuz yazınız.
Sivasta düzenlenen Âşıklar Bayramında Ahmet Kutsi Tazeciler ve Ahmet Kutsi Tazeciler Ankara'ya gitmesine vesile olmuştur.
5. İzlediğiniz videoda Âşık Veysel'in doğum ve ölüm süreci ile ilgili neler anlatılmaktadır? Açıklayınız.
Âşık Veysel annesi kayın sağmadan önce doğmuştur. Vefat etmesinin sebebi ise bir hastalığa kapılmış ve o hastalık onu yataklara düşürmüştür. Yani hastalığı ilerleyince vefat etti.

Görsel 4.13. Çalışma kâğıdı 11.2.

Etkinlikte izlenen belgeselin içeriğine yönelik soruların olduğu çalışma kâğıdının yapılması sürecinde araştırmacı ile öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Öncelikle Çalışma Kâğıdı 11.2'yi cevaplandıracağız. Çalışma kâğıdında ders dışı etkinlik olarak izlediğiniz belgeselle ilgili beş soru var. Şimdi bu soruları birlikte cevaplandıracağız. Çalışma kâğıdındaki sorulara cevap vermek isteyen var mı?

Ö14: Çalışma kâğıdındaki ilk soruyu Âşık Veysel 7 yaşında çiçek hastalığına yakalanır ve gözlerini kaybeder, şeklinde cevapladım.

Ö15: İkinci soruya Âşık Veysel saz derslerini Molla Hüseyin ve Çamşahlı Ali Ağa'dan almıştır şeklinde cevap verdim.

Ö2: Üçüncü soruya göre belgeselde geçen usta malı türküyü anlatılmak istenen usta kişilerin türkülerini söylemesi ancak derdi kendi içine atmasıdır.

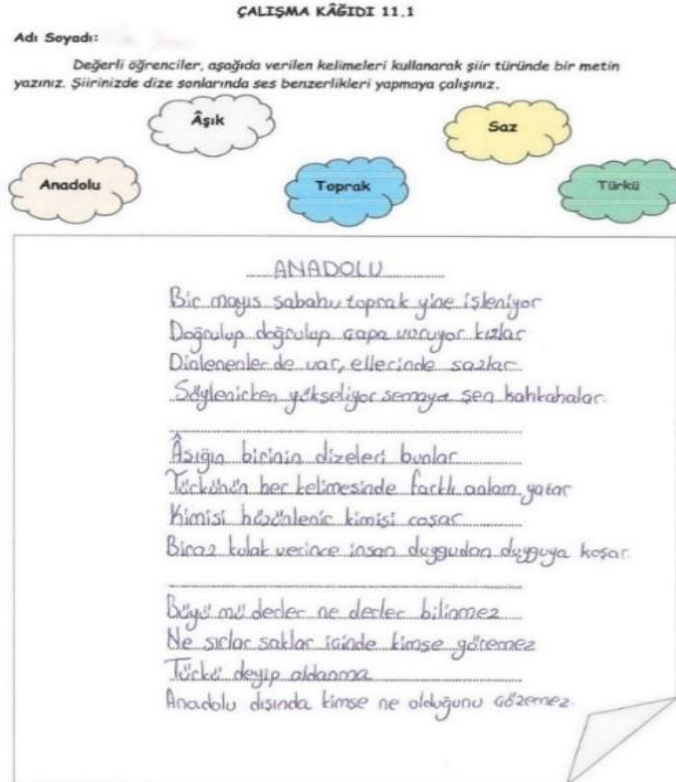
Ö27: Bence usta malı türküyü anlatılmak istenen ustaların elinden çıkmış ezgilerdir.

Ö14: Usta malı türküler söylemek derken usta kişilerin yazdığı, söylediği türkülerini seslendirmek anlatılıyor bence.

Ö23: Çalışma kâğıdının dördüncü sorusuna göre, Âşık Veysel'in Ankara'ya gitmesinde ona Ahmet Kutsi Tecer yardımcı olmuştur. Ankara'ya gitme süreci ise Sivas'ta katıldığı festivalden sonra olmuştur.

Ö21: Çalışma kâğıdındaki beşinci soruya göre, Âşık Veysel'i annesi yol kenarında doğurur. Bu doğum süreciyle ilgili bir durumdur. Ölüm süreciyle ilgili olarak da hastalıktan yatağa düşer ve 21 Mart 1973 tarihinde hayata veda eder.

Çalışma Kâğıdı 11.2'deki soruların cevaplandırılmasının ardından öğrencilerden Çalışma Kâğıdı 11.1'e yazdıkları şiirleri okumaları istenmiştir. Öğrenciler, Çalışma Kâğıdı 11.1'e "Âşık, Anadolu, Toprak, Saz, Türkü" kavramlarını kullanarak şiirler yazmıştır (Bkz. Çalışma Kâğıdı 11.1).

Görsel 4.14. Çalışma kâğıdı 11.1.

Ö14, Ö15, Ö3, Ö2, Ö7, Ö23, Ö9, Ö18, Ö25, Ö11 sırasıyla yazdıkları şiirleri okumuştur. Şiirler, dize sonlarındaki ses benzerlikleri, ifade güzelliği gibi çeşitli ölçütler yönünden değerlendirilmiş ve ders dışı etkinliğin ders içi uygulaması tamamlanmıştır.

Öğrenciler yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Âşık Veysel’in hayatını daha iyi öğrendim. Aynı zamanda ailemle eğlenceli zaman geçirmiş oldum.” (Ö3, 03.05.2023)

“Ailemle güzel ve verimli vakit geçirmiş oldum.” (Ö7, 03.05.2023)

“Belli kavramlardan yola çıkarak şiir yazdık ve ben bunun düşüncelerin gelişimi için çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Ayrıca önemli bir halk ozanımızı da daha iyi tanımış oldum.” (Ö9, 03.05.2023)

“Teknolojiye bağımlılığın bu kadar yüksek olduğu bir dönemde bu şekilde etkinlikler sayesinde az da olsa ailemizle vakit geçirmek, sohbet etmek, fikir alışverişinde bulunmak faydalı oldu.” (Ö15, 03.05.2023)

“Derste okuduğumuz metinde anlatılanlara güzel bir hazırlık oldu.” (Ö18, 03.05.2023)

“Önemli bir halk ozanımız olan Âşık Veysel’in hayatını öğrenmiş olduk.” (Ö19, 03.05.2023)

“Âşık Veysel’in hayatını, yaşadıklarını ve yaptıklarını öğrendik. Genel kültürümüz gelişti.” (Ö25, 03.05.2023)

Öğrenci velileri yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Çocuğumla yaptığım ders dışı etkinlikle çocuğumun kelime hazinesi gelişti. İzlediklerinden ve dinlediklerinden yola çıkarak şiir yazma denemesi yaptı.” (V2, 02.05.2023)

“Etkinlik faydalıydı. Vaktimizi dolu ve verimli bir şekilde geçirdik.” (V7, 02.05.2023)

“Çocuklar, şimdi yani günümüzde türkü dinlemeyi pek sevmiyorlar. Yaptığımız ders dışı etkinlik sayesinde video bittikten sonra Âşık Veysel’in türkülerini dinledik. Büyük

keyif aldık. Âşık Veysel ile ilgili araştırma yaptık. Keyif aldığım bir etkinlik oldu.” (V9, 03.05.2023)

“Ailece fikir alışverişi yaptığımız için bence öğretici bir etkinlik.” (V10, 03.05.2023)

“Etkinlik, aile içi dayanışma ve iletişimimizi güçlendirdi. Hem eğlenceli hem de kalıcı bir öğrenme oldu bence. Ayrıca çocuğumuzla empati kurabilme durumumuza katkı sağladı. Çocuğumuzla bu şekilde etkinlik yapma alışkanlığımız olmadığı için başlarda biraz bocaladık ancak çok uzun sürmedi.” (V14, 07.05.2023)

“Âşık Veysel ile ilgili olan videoyu izlerken hiç bilmediğimiz bilgileri öğrenip bildiklerimizi de hatırladık. Çok güzel, bize bilgi katan bir etkinlikti. Her aşamasıyla bize keyifli anlar yaşattı.” (V15, 02.05.2023)

“Çocuklarımız derslerde neler öğreniyor, neler yapıyorlar bilgi sahibi oluyoruz. Araştırdıkları konular hakkında sohbet etmek imkânı buluyoruz. Ebeveyn çocuk ilişkisini artırmak için bu şekildeki etkinlikler güzel oluyor. Birlikte dinliyor ve öğreniyoruz.” (Ö19, 03.05.2023)

“Günümüzde dijital oyun ile zaman geçiren çocuklarımızı, yine dijital ortamlar kullanarak farklı kanal ve bilgilendirme alanlarına yöneltmesi nedeniyle etkinliği başarılı buldum.” (V21, 02.05.2023)

“Uzun zamandır birlikte zaman geçirmiyorduk. Bu etkinlik bizi tekrar yakınlaştırdı.” (V25, 02.05.2023)

“Birlikte yaptığımız ders dışı etkinliklerde veli olarak bizler de bazı konularda yeni bilgiler öğreniyoruz. Birlikte vakit geçiriyor, aynı konu hakkında istişare edebiliyoruz.” (V26, 03.05.2023)

“Etkinliği yaparken beraber vakit geçirerek belli bir konu üzerinde fikir alışverişinde bulunduk. Bu çok iyi oldu. (V29, 03.05.2023)

Araştırmacı, öğrencilerin ve velilerin görüşleriyle ilişkili olarak yansıtıcı günlüğünde şu ifadelerle yer vermiştir:

“Ders dışı etkinliğin öğrencilerin aileleriyle okul dışında kaliteli zaman geçirmelerine yardımcı olduğunu düşünüyorum. Öğrenciler ve aileleri okul dışında dersle ilgili

yapılan bir etkinlikle hem bilgi paylaşımında bulundular hem de iletişimin azaldığı günümüz toplumunda aile içindeki iletişim bağlarını güçlendirdiler. Ayrıca öğrenciler konuyla ilgili olarak şiirler yazdılar ve şiirlerini arkadaşlarına okuyarak özgüven kazandılar. Bu açıdan etkinliğin öğrencilerin hem yazma hem de konuşma becerilerini desteklediğini düşünüyorum.” (A.G., 03.05.2023)

Gözlemci öğretmen, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili öğrenci, veli ve araştırmacının görüşleriyle ilgili şu ifadelerle yer vermiştir:

“Yapılan ders dışı etkinlik özellikle öğrencilerin aileleriyle kaliteli vakit geçirmelerini sağlaması yönünden önemlidir. Böylece aile de çocukları için okul dışında nasıl kaliteli vakit geçirebileceklerine dair bir fikir edinmiştir. Ayrıca dersteki bir konunun ders dışı etkinlikle desteklenmesi ve ailenin de buna dâhil olması ailenin çocuğun dersini takip edebilmesi ve dersin günlük hayatta da uygulanabildiğini göstermesi yönüyle önemlidir. Ayrıca çocukların şiir yazmaları yazma becerisinin gelişmesinde, bunu daha sonra sınıf içinde okumaları da hem konuşma becerisinin gelişmesine hem de öğrencinin özgüveninin artmasına katkı sağlamıştır.” (G.G., 04.05.2023)

Öğrenciler yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili şu olumsuz görüşlere yer vermiştir:

“Bence etkinliğin olumsuz tarafı aile ile yapmamızdı. Çünkü ailemizi ikna etmek, onların zaman ayırmaları çok zor oluyor.” (Ö5, 03.05.2023)

“Etkinliği ailemle yapmakta zorlandım. Çünkü annem ve babam çalıştığı için müsait zaman bulmak zor oldu.” (Ö8, 03.05.2023)

“Etkinliği ailemizle yapmasak daha iyi olurdu. Çünkü, onları ikna etmek çok zor oluyor. Çoğu zaman annem ve babam meşgul veya yorgun oluyor ve kardeşim de çok ses çıkartıyor.” (Ö12, 03.05.2023)

“Bence video çok kısıydı ve detaylı bilgiler içermiyordu.” (Ö13, 03.05.2023)

“Aileyle yapacağımız etkinlik vermeyin. Adamların işi var! Hem de kardeşimle tartışıyorum.” (Ö20, 03.05.2023)

“Etkinliğin bence tek olumsuz tarafı şiir yazmaktı. Çünkü şiir yazarken çok zorlanıyorum.” (Ö28, 03.05.2023)

Öğrenci velileri yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili herhangi bir olumsuz durumdan bahsetmezlerken araştırmacı yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili şu ifadelerle yer vermiştir:

“Ders dışı etkinliklerle ilgili hem bazı öğrencileri hem de velileri işin içine katmakta zorlandık. Bu açıdan etkinliğin bazı öğrenciler için tam olarak amacına ulaştığını söyleyemem. Ayrıca bazı öğrenciler Çalışma Kâğıdı 11.2’ye şiir yazmış olmalarına rağmen derste okumak istemediler. Bu durum bazı öğrencilerde özgüven sorununun devam ettiğini göstermektedir.” (A.G., 03.05.2023)

Gözlemci öğretmen ise yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili araştırmacının görüşleriyle paralel olarak şu ifadelerle yer vermiştir:

“Ders dışı etkinlikte bazı öğrencilerin ailesiyle videoyu izleyemediklerini gördüm. Farklı sebeplerle bazı veliler etkinliğe sahip olamamış. Bu noktada belki veliler biraz daha bilinçlendirilebilir. Ders sürecinde ise olumsuz olarak gözlemlediğim herhangi bir nokta olmadı.” (G.G., 04.05.2023)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “Öz Değerlendirme Formu” verilmiş ve öğrencilerden hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.82’de gösterilmiştir.

Tablo 4.82. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “İzliyorum, Öğreniyorum” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Âşık Veysel’in hayatıyla ilgili bilgi sahibi oldum.	20	69,1
Etkinlik ailemle verimli zaman geçirmemi sağladı.	3	10,3
Etkinlik, eğlenirken öğrenmemi sağladı.	3	10,3
Hayatta geride bıraktığımız eserlerle anılacağımızı öğrendim.	2	6,9
Çeşitli türlerde yazı yazma becerim gelişti.	1	3,4
Toplam	29	100

Tablo 4.82’ye göre, öğrencilerin 20’si Âşık Veysel’in hayatını öğrendiklerini, 3’ü etkinlik sayesinde ailesiyle verimli zaman geçirdiklerini, 3’ü etkinliğin eğlenirken öğrenmelerini sağladığını, 2’si geriye kalan eserlerle anılacaklarını öğrendiklerini, 1’i ise çeşitli türlerde yazı yazma becerisinin geliştiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin “Öz Değerlendirme Formu”ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.83’de verilmiştir.

Tablo 4.83. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “İzliyorum, Öğreniyorum” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Etkinliği ailemle yaparken zorlandım.	15	51,8
Zorlandığım bir yön olmadı.	7	24,2
Videoyu izlerken anlamakta zorlandım.	4	13,8
Çalışma kâğıtlarını yaparken zorlandım.	1	3,4
Etkinliği yapmak için zaman bulmakta zorlandım.	1	3,4
Şiir yazmakta zorlandım.	1	3,4
Toplam	29	100

Tablo 4.83’e göre, öğrencilerin 15’i etkinliği ailesiyle yapmakta zorlandığını, 7’si etkinliği yaparken zorlandığı bir durum olmadığını, 4’ü videoyu anlamakta, 1’i çalışma kâğıtlarını yaparken, 1’i etkinlik için zaman bulmakta, 1’i ise şiir yazmakta zorlandığını belirtmiştir.

Fotoğraf 4.15, etkinliğin ders dışı uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.15. İzliyorum, Öğreniyorum etkinliğinin ders dışı uygulaması.

Fotoğraf 4.16, etkinliğin ders içi uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.16. İzliyorum, Öğreniyorum etkinliğinin ders içi uygulaması.

4.2.4.2. On ikinci ders dışı etkinlik: Ben Bir Araştırmacıyım

Geçen haftalarda görülen anlamsal bozukluklar konusunu pekiştirmek ve öğrencilerin yanlış ya da eksik öğrenmelerini düzeltmek için tasarlanan ders dışı etkinlikte öğrencilerin okul dışındaki zamanlarında anlamsal bozukluklar olan cümleler bulmaları ve bu cümleleri Çalışma Kâğıdı 12.1'e sebebiyle yazmaları istenmiştir (Bkz. Çalışma Kâğıdı 12.1).

ÇALIŞMA KÂĞIDI 12.1

Adı Soyadı: _____

Aşağıdaki tabloya günlük hayatınızda anlatım bozukluğu olduğunu düşündüğünüz cümleleri yazarak bozukluğun nedenini belirtiniz.

CÜMLE	NEDENİ
Herkesin fikir ve düşüncelerine saygılı olmalısın	Gereksiz Sözcük Kullan
Arlarçasmıla yıllardır herşeyi mektuplaştırdık	Gereksiz Sözcük Kullan
Dedemle bahçeğe ağacı ektik	Sözcüğün Anlamında
Bu suyu kesinlikle içmiş olabilir	Anlamca Belirsiz
Kitabını beğenerek okudum	Anlam Belirsizliği
Hırsız çocuğu dövdü	Anlam Belirsizliği
Sıraı iyi geçince etekleri tuttu	Değimin Yanlış
Yeni kitabı okumuştunki babam ağladı	Sözcüğün Yanlış Yerdek
Dejil futbol oynamayı süt bile çekemez	Sıralama Mantık
Yeni bilgisayarını okumuştunki elektrikli gitti	Sözcüğün Yanlış Yerdek
Sonırım bu defa kesinlikle dışarı gideceğim	Anlamca Belirsiz
Bu zor ve cetin günler elbet bizi biter	Gereksiz Sözcük Kullan
Bu okulu tercih etmemde öğretmen etkili oldu	
Her konudaki soru ve sorularınızı aktarmada sorabilirsiniz	
Gereğini özünseyor hatta ciddiye almayız	Sözcüğün yanlış anlamı
Eminim babamda sorun bizi arıyor olmalı	Belirsiz sözcüklerin bir arada kullanılması
Bir zamanlar her Allahın günü spor yapardık	Sözcüğün yanlış
Yipiri Jr pırcığı ayı yaptı	Değimin Yanlış Anlamında
İyiliklerini hiçbir zaman unutmam	Anlam Belirsizliği
İs yerine ağabeyiyle yaya yürüyerek geldim	Gereksiz Sözcük
Yıllardır kızılanya beklentisiz ken	

verir

Görsel 4.15. Çalışma kâğıdı 12.1.

Araştırmacı yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinliğin amacıyla ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Geçen haftalarda anlamsal bozukluklar konusunu işlemiştik. Konunun pekişmesi için tekrarlar da yaptık ancak konunun tam olarak öğrenilebilmesi için öğrencilerin okul dışındaki zamanlarını da verimli kullanabilmesi adına çalışmalar yapılması gerekiyordu. Bunun için bu ders dışı etkinliği yapmaları konusunda öğrencileri görevlendirdim.” (A.G., 11.05.2023)

Öğrenciler, bir hafta boyunca araştırma yapmışlar ve çalışma kâğıdına buldukları cümleleri yazmışlardır. Etkinliğin ders içi uygulaması 11.05.2023 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Dersin başlangıcında araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Değerli öğrenciler, geçen hafta Türkçedeki anlamsal bozukluklar konusunu görmüştük ve konuyu evde de pekiştirebilmeniz için size “Ben Bir Araştırmacıyım” adlı ders dışı etkinliği vermiştim. Şimdi sizin yaptığınız çalışmalara geçmeden anlamsal bozukluklar konusunu hatırlayalım. Anlamsal bozuklukların türleri nelerdi?

Ö23: Gereksiz sözcük kullanımı

Ö8: Anlam belirsizliği

Ö10: Anlamca çelişen sözcüklerin kullanımı

Ö16: Deyim yanlışlığı

Ö17: Mantık ve sıralama hatası

Ö11: Sözcüğün yanlış yerde kullanımı

Ö5: Yanlış sözcük kullanımı

Ö12: Son olarak eş anlamlı kelimelerin bir arada kullanımı

Araştırmacı: Verdiğiniz cevapların hepsi doğru arkadaşlar. Şimdi, tahtaya çıkan arkadaşımız bulduğu cümleleri sınıfa soracak ve sizler de anlatım bozukluğunu sebebiyle birlikte bulmaya çalışacaksınız.

Ö23, Ö7, Ö27, Ö6, Ö8, Ö17, Ö2, Ö7, Ö4, Ö26, Ö5, Ö20 ve Ö19 sırasıyla buldukları cümleleri arkadaşlarına sordu ve cümlelerdeki anlatım bozukluğunun sebebi bulundu.

Dersin son bölümünde araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Bulduğunuz cümleler için hepinize teşekkür ediyorum arkadaşlar. Ders dışı etkinlikle ilgili görüşlerinizi dinlemek isterim.

Ö13: Cümle bulmak çok zor oldu hocam. Cümleleri bulurken konuyu birkaç defa tekrar ettim zaten.

Ö11: Ben ne yalan söyleyeyim, ilk başlarda annemden yardım aldım. Yoksa cümlede bozukluk var mı, yok mu zorlanıyordum. Ancak birkaç cümle beraber yapınca kendim bulmaya başladım.

Ö3: Etkinlik bence konuyu pekiştirmek için çok faydalı oldu. Bana kalsa konuya tekrar bakmazdım ancak siz etkinlik verince konuya tekrar bakmak zorunda kaldım.

Ö15: Ben konuyu çok anlamamıştım. Etkinlik sayesinde konu bende iyice pekişti.

Ö2: Çok güzel bir tekrar etkinliği oldu.

Öğrencilerin etkinliklerle ilgili görüşleri alındıktan sonra etkinliğin ders içi uygulaması tamamlanır.

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Anlatım bozukluğu konusunu daha iyi anladım. Faydalı bir etkinlikti.” (Ö2, 11.05.2023)

“Anlatım bozukluğu konusunu pekiştirdik.” (Ö3, 09.05.2023)

“Anlatım bozukluğu konusunu çok anlamamıştım. Etkinlik sayesinde konuyu daha iyi anladım.” (Ö5, 09.05.2023)

“Konuyu hem eğlenceli hem de eğitici çalışmalarla daha iyi anladık.” (Ö8, 11.05.2023)

“Çok eğlenceliydi. Okul dışındaki zamanımı daha verimli kullandım.” (Ö11, 11.05.2023)

“Etkinliği yaparken anlatım bozukluğunu daha iyi anlayıp öğrendik.” (Ö19, 10.05.2023)

“Etkinlik sayesinde ders dışında da anlatım bozukluğu konusunu tekrar etmiş oldum.” (Ö23, 11.05.2023)

“Anlatım bozukluğu konusu daha daha daha kalıcı oldu. Unutmayacağım bir etkinlikti.” (Ö26, 11.05.2023)

“Hem eğlenceliydi hem de okul dışındaki zamanımı verimli kullanmış oldum.” (Ö27, 11.05.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlik ile ilgili öğrencilerin görüşlerini destekleyen şu ifadelerle yer vermiştir:

“Etkinliğin öğrencilerin okul dışındaki zamanlarda anlatım bozukluğu konusunu tekrar etmelerinde faydalı olduğunu düşünüyorum. Ayrıca derste de öğrenciler arkadaşlarına sırayla sorular sordular. Sorulan sorular ve verilen cevaplar üzerinde konuştuk. Bu istişarenin konunun bütün ayrıntılarıyla öğrenilmesinde faydalı olduğu kanaatindeyim. Ayrıca öğrencilerin bir hafta boyunca yaptığı araştırmanın onların araştırma ve yaratıcı düşünme becerilerine, tahtaya kalkıp sunum yapmalarının da hazırlıklı konuşma ve sunum yapabilme becerilerine olumlu yansıdığını düşünüyorum.” (A.G., 11.05.2023)

Gözlemci öğretmen ise yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlik ile ilgili öğrencilerin ve araştırmacının görüşlerini destekleyecek şekilde şu ifadelerle yer vermiştir:

“Ders dışı etkinlik ile ilgili olumlu düşüncem, öğrenci derste gördüğü bir konuyu hayatında uygulayarak konunun daha çok pekişmesini ve öğrencilerin aslında ne kadar fazla anlatım bozukluğu olan cümleye maruz kaldıklarının farkına varmalarını sağlamasıdır. Bunun dışında öğrencilerin buldukları anlatım bozukluğu olan cümleleri derste arkadaşlarıyla paylaşımları hem iletişim ve kendini ifade etmeye fayda sağlaması hem de öğrencilerin özgüvenlerini artırması açısından faydalıdır. Öğrenciler, bir haftalık süreçte bu konu üzerine araştırma yapmışlar ve öğrendikleri konuyu okul dışı zamanda pekiştirme imkânı bulmuşlardır.” (G.G., 11.05.2023)

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlik ile ilgili şu olumsuz ifadelerle yer vermişlerdir:

“Etkinliği yapmaya zaman bulmak benim için zor oldu. Bu nedenle etkinliğin zaman alıcı olduğunu düşünüyorum.” (Ö6, 09.05.2023)

“Etkinlikte çok fazla cümle bulmamız istendi. Bence daha az cümle bulabilirdik.” (Ö9, 11.05.2023)

“Etkinlik için olumsuz düşündüğüm şey çok fazla cümle olmasıydı. Çok uzun sürdü.” (Ö12, 09.05.2023)

“Etkinlikte gereğinden fazla cümle istendi. Daha az cümle istenebilirdi.” (Ö22, 11.05.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders dışı etkinliğin genel yapısıyla ilgili açık bir olumsuz düşüncem yok. Etkinliğin amacı ve uygulama şekli içime sindi. Ancak etkinliğin ders içi uygulamasını gerçekleştirirken bazı velilerin duruma ilgisiz kaldığı, bu durumun da öğrencilere olumsuz şekilde yansıdığını gözlemledim. Bazı öğrencilerdeki önemsemez tavırlar çok açıktı. Ancak bu durumu etkinliğe değil de öğrencilerin etkinliği yeterince benimsememelerine bağlıyorum.” (A.G., 11.05.2023)

Gözlemci öğretmen, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Etkinlikle ilgili olarak olumsuz bir durum göremedim. Sadece ders sürecinde sınıf ortamı biraz gürültülüydü. Bu durum da paylaşım yapan öğrencilerin söylediklerini diğer öğrencilerin duymasını güçleştirdi.” (G.G., 11.05.2023)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “Öz Değerlendirme Formu” verilmiş ve öğrencilerden hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.84’te gösterilmiştir.

Tablo 4.84. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ben Bir Araştırmacıyım” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Etkinlik, anlatım bozukluğu konusunu daha iyi öğrenmemi sağladı.	14	48,3
Etkinlik, anlatım bozukluğu konusunu evde tekrar etmemi sağladı.	7	24,2
Etkinlik anlatım bozukluğu konusunu eğlenerek öğrenmemi sağladı.	3	10,3
Dili kullanma becerimin geliştiğini düşünüyorum.	2	6,9
Konunun kalıcı hâle gelmesini sağladı.	2	6,9
Etkinlik, dersi günlük hayatımızla özdeşleştirmemi sağladı.	1	3,4
Toplam	29	100

Tablo 4.84’e göre, öğrencilerin 14’ü etkinliğin anlatım bozukluğu konusunu daha iyi öğrenmelerini sağladığını, 7’si etkinliğin anlatım bozukluğu konusunu evde tekrar etmelerini sağladığını, 3’ü anlatım bozukluğu konusunu eğlenerek öğrendiklerini, 2’si dili kullanma becerilerinin geliştiğini, 2’si etkinliğin konunun kalıcı hâle gelmesini sağladığını, 1’i ise etkinliğin dersi günlük hayatla özdeşleştirmelerine yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin “Öz Değerlendirme Formu”ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.85’te verilmiştir.

Tablo 4.85. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Ben Bir Araştırmacıyım” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Anlatım bozukluğu olan cümleler bulmakta zorlandım.	17	58,6
Zorlandığım herhangi bir yön olmadı.	8	27,6
Cümlelerdeki anlatım bozukluğunun sebebini bulmakta zorlandım.	4	13,8
Toplam	29	100

Tablo 4.85’e göre, öğrencilerin 17’si anlatım bozukluğu olan cümleler bulmakta zorlandıklarını, 8’i etkinliği yaparken zorlandıkları herhangi bir durum olmadığını, 4’ü ise cümlelerdeki anlatım bozukluğunun sebebini bulmakta zorlandıklarını vurgulamıştır.

Fotoğraf 4.17, etkinliğin ders içi uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.17. Ben Bir Araştırmacıyım etkinliğinin ders içi uygulaması.

4.2.4.3. On üçüncü ders dışı etkinlik: Benim Afişim

Haftanın kazanımlarına ve 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Penceresi Sonsuzluğa Açılan Oda” metninin içeriğine uygun olarak öğrencilerin “Atatürk” konulu bir afiş hazırlamaları, afişi hazırlarken de Çalışma Kâğıdı 13.1’deki yönergelerle uymaları istenmiştir (Bkz. Çalışma Kâğıdı 13.1)

ÇALIŞMA KÂĞIDI 13.1

Adı Soyadı:

! Hazırlayacağınız "Atatürk" konulu afişte aşağıdaki yönergelere uygun davranmaya dikkat ediniz.

Görsel 4.16. Çalışma kâğıdı 13.1.

Ders dışı etkinliğin yapılma amacıyla ilgili araştırmacı yansıtıcı günlüğünde şu ifadelere yer vermiştir:

“Etkinlik, bu haftanın 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı haftası olması nedeniyle değerliydi. Çünkü, bu hafta ‘Millî Mücadele ve Atatürk’ temasının son metni olan ‘Penceresi Sonsuzluğa Açılan Oda’ metni dinlenecek, ardından haftanın önemine yönelik konuşmalar yapılacaktı. Bu konuda hem öğrencilerin ön hazırlık yapmaları hem de seçim tatili nedeniyle oluşan zamanı verimli geçirmelerini sağlamak için etkinliği öğrencilerden yapmalarını istedim.” (A.G., 16.05.2023)

Öğrenciler, afişlerini hazırlarken görsel tasarımları konuya uygun olarak yapmaya, içeriği mümkün olduğunca açık ve anlaşılır şekilde yazmaya dikkat etmiştir. Görsel 4.17’de öğrencilerin yaptığı afişlerden bazılarına yer verilmiştir.

Görsel 4.17. Atatürk konulu afiş örnekleri.

Öğrenciler, afişlerini hazırladıktan sonra kendilerine verilen Çalışma Kâğıdı 13.2'ye “Atatürk” temalı şiirler yazmıştır (Bkz. Çalışma Kâğıdı 13.2).

ÇALIŞMA KÂĞIDI 13.2

Adı Soyadı:

Aşağıdaki bölüme “Atatürk” konulu bir şiir yazınız. Şiirinizde dize sonlarında ses benzerlikleri yapmaya çalışınız.

Halkın Lideri “ATATÜRK

Pembe bir evde Selanik'te doğdun
Açtın gözlerini Dünya'ya

Terbiyeli, ahlaklı bir çocuk olarak
Saygılı biri olarak yetiştirildin

Büyüdüün ılları görüşünle bize önderlik yaptın
En iyi yerlere geldin, halkın saygısını kaptın

Ordular ilk hedefiniz Akdenizdir emri ile
Vizyenizi tarihte ortaya koydun

Şimdi tarihe kazındı adın
Auyıldı Tüm Dünya'ya namın

Görsel 4.18. Çalışma kâğıdı 13.2.

Etkinliğin ders içi uygulaması 16.05.2023 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Dersin başlangıcında araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Arkadaşlar, bu hafta Millî Mücadele ve Atatürk temasından bir metin işleyeceğimiz için geçen hafta ders dışı etkinlik olarak Atatürk konulu bir afiş hazırlamanızı ve Atatürk ile ilgili şiir yazmanızı istemiştim. Tasarımlarınıza ve yazdıklarınıza geçmeden önce bu hafta sizce neden Atatürk ile ilgili bir etkinlik yapıyoruz?

Ö23: Bu hafta cuma günü 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı hocam. Bu nedenle olabilir.

Araştırmacı: Evet, doğru. Bu hafta 19 Mayıs'ın yıldönümü kutlanacak. Peki, 19 Mayıs'ta ne oldu?

Ö3: Atatürk Samsun'a çıktı.

Araştırmacı: O zaman son soru olarak da şunu sorayım: Atatürk'ün Samsun'a çıkması neden önemli?

Ö18: Ülkenin geleceği genç nesle bağlı olduğu için önemli.

Ö19: Bu tarihte Kurtuluş Savaşı başladı hocam.

Ö14: Düşmanı yurttan atmak için ilk adım atılmış oldu.

Araştırmacı: Verdiğiniz doğru cevaplar için teşekkür ederim arkadaşlar. Şimdi Çalışma Kâğıdı 13.1 doğrultusunda hazırladığınız afişlerinizi sunmanızı ve Çalışma Kâğıdı 13.2'ye yazdığınız Atatürk konulu şiirinizi okumanızı isteyeceğim.

Ö4, Ö9, Ö14, Ö5, Ö27, Ö24, Ö2, Ö6, Ö19, Ö29, Ö10, Ö15, Ö13, Ö3 sırasıyla hazırladıkları afişleri anlattı ve yazdıkları şiirleri okudu. Afişler; görseller ve içerik yönünden, şiirler ise dize sonlarındaki ses benzerlikleri ile içerik ve ifade güzelliği yönünden değerlendirildi.

Dersin son bölümünde ise araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçti:

Araştırmacı: Hepinizi emeklerinizden dolayı tebrik ediyorum. Yaptığınız ders dışı etkinlikle ilgili düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

Ö9: Afişime su dökülmesi dışında her şey çok iyiydi.

Ö14: Afişi yapmak çok zorlamadı ancak tasarımını düşünmek çok vaktimi aldı.

Ö29: Afişi hazırlamak için Atatürk'ün hayatını tekrar okudum. Hafta sonunu bununla geçirdim, diyebilirim.

Ö2: Afiş hazırlamak değil de şiir yazmak çok uğraştırıyor beni. Ben şiirci değilim sonuçta.

Ö4: Şiirci ne ya?

(Sınıftan gülme sesleri gelir.)

Ö5: Şiir yazma yeteneğim gelişti. Hayatımda hiç bu kadar şiir yazmamıştım.

Ö12: Benim de. İleride şair olursam şaşırmayın.

(Sınıftan gülme sesleri gelir.)

Öğrencilerin ders dışı etkinliklerle ilgili görüşleri alındıktan sonra etkinliğin ders içi uygulaması tamamlanır.

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili şu ifadelerle yer vermiştir:

“Bence güzel bir etkinlikti. Afişin nasıl yapıldığını öğrendim. Yaratıcılığım gelişti. Gerçekten faydalı bir etkinlikti.” (Ö2, 16.05.2023)

“Atatürk’ün hayatını araştırdık ve bu konudaki bilgimiz arttı. Aynı zamanda bildiklerimizi en kısa ve anlaşılır şekilde sunmayı öğrendik.” (Ö3, 16.05.2023)

“Etkinlik sayesinde Atatürk’ün değerini daha iyi anladım. Atatürk’e olan ilgim arttı.” (Ö6, 16.05.2023)

“Etkinlik sayesinde Atatürk ile ilgili az bilinen şeyleri öğrendim ve 19 Mayıs’ın önemini daha iyi anladım. Ayrıca, etkinliğin 19 Mayıs haftasına denk gelmesi de iyi oldu.” (Ö8, 16.05.2023)

“Etkinlik sayesinde şiir yazma becerim gelişti. Çünkü iyi bir şiir yazabilmek için çok uğraştım ve şiirimi de öğretmenim beğendi.” (Ö9, 18.05.2023)

“Etkinlik sayesinde boş zamanımı daha verimli kullanmış oldum.” (Ö11, 16.05.2023)

“Yapmış olduğum ders dışı etkinlikte Atatürk ile ilgili çok ilginç bilgiler öğrendim. Afişimde de özetledim. Şiir yazarken de zorlanmadım çünkü şiir yazmayı seviyorum.” (Ö15, 16.05.2023)

“Etkinliğin şiir yazma ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiğini düşünüyorum.” (Ö17, 16.05.2023)

“Yaptığım ders dışı etkinlik Atatürk hakkında ve hayatıyla ilgili bilgi sahibi olup 19 Mayıs’ın önemini anlamış oldum.” (Ö24, 16.05.2023)

“Boş zamanımızı verimli değerlendirmiş olduk bence.” (Ö27, 16.05.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Etkinliğin uygulama sürecinin seçim tatiline denk gelmesi sayesinde öğrencilere etkinliği yapmak için yeterli zaman kaldı. Bu sayede öğrenciler, tatillerini bu hafta işleyeceğimiz “Penceresi Sonsuzluğa Açılan Oda” metninin içeriğine uygun olarak “Atatürk” ile ilgili afiş hazırlayarak geçirdi. Bu durum, öğrencilerin Atatürk hakkında bilgi toplamak için araştırma yapmalarına, böylece konuya hazırlık yapmalarına katkı sağladı. Ayrıca öğrencilerin şiir yazmaları ve şiirlerini derste sunmalarının hem konuşma hem de yazma becerilerine katkı sağladığını düşünüyorum.” (A.G., 16.05.2023)

Gözlemci yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Etkinliğin 19 Mayıs haftasına gelmesi çok güzel olmuş. Etkinlikle öğrenciler hem Atatürk’ün yaptıklarını, başarılarını öğrenmişler hem de öğrendiklerini, dinlediklerini yaratıcılıklarını kullanarak hazırladıkları afişlerde diğer arkadaşlarıyla paylaşmıştır. Ders sürecinde ise öğrencilerin yazdıkları şiirleri arkadaşlarına okuması ve afişlerini tanıtması dersi verimli ve eğlenceli hâle getirmiştir.” (G.G., 17.05.2023)

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu olumsuz ifadelere yer vermiştir:

“Etkinlikle ilgili olumsuz tek düşünce olarak şiir yazmayı söyleyebilirim. Çünkü şiir yazma konusunda çok iyi değilim. Bununla ilgili birçok etkinlik yapmamıza rağmen pek ilerleyemedim. Galiba biraz ön yargılıyım.” (Ö10, 16.05.2023)

“Bence bu ders dışı etkinlik için verilen zaman kısıtlıydı. Daha çok zamanımız olsaydı daha kapsamlı etkinlikler yapabilirdik.” (Ö13, 16.05.2023)

“Afişleri tasarlamayı etkinliğin olumsuz yönü olarak söyleyebilirim. Çünkü resim çizmek, boyamak çok bana göre değil.” (Ö20, 16.05.2023)

“Şiir yazmayı sevmediğim için etkinliğin olumsuz yönü olarak şiir yazmak diyebilirim.” (Ö25, 16.05.2023)

“Afiş yapmak çok sıkıcı. Üstelik böyle şeyler yapmayı sevmiyorum.” (Ö28, 17.05.2023)

Araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders dışı etkinliği uygularken karşılaştığım en belirgin sorun bazı öğrencilerdeki isteksizlik hâliydi. Öğrencilerden bir kısmını etkinliğe katılım konusunda teşvik etmek zor oldu. Özellikle, bazı öğrenciler afiş hazırlamış ve şiir yazmış olmalarına rağmen sunum yapmak istemedi, bu durumun sebebi olarak da utandıklarını, şiirlerini ve afişlerini beğenmediklerini belirtti. Bazı öğrencilerdeki bu durum dersin akışını da etkiliyor. Bu konuda sunum yapan öğrencilere ödülleri vermeyi de denedim ancak yine de bazı öğrenciler sunum yapmak istemedi.” (A.G., 16.05.2023)

Gözlemci, yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders sürecinde öğrencilerin yaptığı afişi ve yazdığı şiiri arkadaşlarına tanıtmak için tahtaya çıkması sırasında sınıfta biraz gürültü oluştu. Bazı öğrencilerin arkadaşlarının şiirlerini okumalarıyla ilgili olumsuz yorumlarının da öğrencilerin isteğini azalttığını düşünüyorum. Bu konuda araştırmacı bazı küçük müdahalelerde bulundu ancak çok yeterli olmadı.” (G.G., 17.05.2022)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “Öz Değerlendirme Formu” verilmiş ve öğrencilerden hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.86’da gösterilmiştir.

Tablo 4.86. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Benim Afişim” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Mustafa Kemal Atatürk hakkında ayrıntılı bilgiye sahip oldum.	16	55,2
Şiir yazma becerimin geliştiğini düşünüyorum.	4	13,9
Araştırma yapma becerimin geliştiğini düşünüyorum.	2	6,9
19 Mayıs’ın önemini daha iyi anladım.	2	6,9
Evde geçirdiğim boş zamanımı değerlendirmemi sağladı	2	6,9
Mustafa Kemal Atatürk’e duyduğum sevgi ve saygı arttı.	1	3,4
Mustafa Kemal Atatürk’ün niçin önemli bir lider olduğunu öğrendim.	1	3,4
Öğrendiklerimi en basit ve en anlaşılır şekilde ifade edebilmeyi öğrendim.	1	3,4
Toplam	29	100

Tablo 4.86’ya göre, öğrencilerin 16’sı Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili bilgi sahibi olduklarını, 4’ü şiir yazma becerilerinin geliştiğini, 2’si araştırma yapma becerilerinin geliştiğini, 2’si 19 Mayıs’ın önemini daha iyi anladıklarını, 2’si okul dışındaki boş zamanlarını değerlendirdiklerini, 1’i Mustafa Kemal Atatürk’e duyduğu sevgi ve saygının arttığını, 1’i Mustafa Kemal Atatürk’ün niçin önemli bir lider olduğunu öğrendiğini, 1’i öğrendiklerini en basit ve en anlaşılır şekilde ifade edebilmeyi öğrendiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin “Öz Değerlendirme Formu”ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.87’de verilmiştir.

Tablo 4.87. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Benim Afişim” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Afişi tasarlarken zorlandım.	8	27,6
Şiir yazarken zorlandım.	7	24,2
Zorlandığım herhangi bir yön olmadı.	5	17,2
Afişin görsellerini çizmekte zorlandım.	4	13,9
Etkinliği zaman sorunu nedeniyle yetiştirmekte zorlandım.	3	10,3
Öğrendiklerimi basit bir şekilde aktarmakta zorlandım.	1	3,4
Yazdığım şiiri arkadaşlarıma okurken zorlandım.	1	3,4
Toplam	29	100

Tablo 4.87’ye göre, öğrencilerin 8’i afişi tasarlarken, 7’si şiir yazarken, 4’ü afişlerin görsellerini çizerken, 3’ü etkinliği zaman sorunu nedeniyle yetiştirmeye çalışırken, 1’i öğrendiklerini basit bir şekilde aktarmaya çalışırken, 1’i ise yazdığı şiiri arkadaşlarına okurken zorlandığını ifade etmiştir. Öğrencilerin 5’i ise etkinliği yaparken zorlandıkları herhangi bir durum olmadığını belirtmiştir.

Fotoğraf 4.18, etkinliğin ders içi uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.18. Benim Afişim etkinliğinin ders içi uygulaması.

4.2.4.4. On dördüncü ders dışı etkinlik: Doğa Muhafızları

Haftanın kazanımlarına ve 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Ağaçtan Oyma Su Tası” metninin içeriğine uygun olarak tasarlanan ders dışı etkinlik iki ders saatini alacak şekilde planlanmıştır. Buna göre, ilk derste öğrenciler dışarı çıkartılmış ve okul bahçesinde bulunan iki kamelyaya oturtulmuş ve böylece ders dışı etkinlik süreci başlamıştır. Ders dışı etkinlik 24.05.2023 tarihinde yapılmış ve dersin başlangıcında araştırmacı ile öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Değerli arkadaşlar, bugün iki saat boyunca “Doğa Muhafızları” adlı ders dışı etkinliği yapacağız. Doğa bizim için neden önemli, düşüncelerinizi söyler misiniz?

Ö18: İnsanlar ve diğer canlılar doğada yaşıyor hocam.

Ö3: Doğa bizim evimiz ve yaşamak için eve ihtiyacımız var.

Ö7: Aynı zamanda evimize çok iyi bakmalıyız.

Araştırmacı: Peki arkadaşlar, Ö3’ün doğayı eve benzetmesinden yola çıkalım. Buna göre, evimize nasıl iyi bakabiliriz?

Ö2: Çöp atmayız, temiz tutarız.

Ö1: Zararlı gazlarla kirlletmeyiz.

Ö15: Ağaçlara zarar vermeyiz.

Ö26: Doğanın dengesini bozacak davranışlardan kaçınırız.

Araştırmacı: Verdiğiniz birbirinden güzel cevaplar için teşekkür ederim arkadaşlar. Şimdi getirdiğiniz saksılara çiçekleri dikmenizi istiyorum.

Öğrenciler, Türkçe dersinin ilk saatinde getirdikleri saksılara çiçekleri dikmiş ve diktikleri çiçeklere can suyunu vermiştir. Fotoğraf 4.19, öğrencilerin çiçek dikme sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.19. Doğa Muhafızları etkinliğinde çiçek dikme süreci.

İkinci dersin başında ise araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Değerli öğrenciler, ilk saatte birlikte bir çalışma yaptık. İkinci saatte ise bununla ilgili olarak sizlere dağıttığım Çalışma Kâğıdı 14.1’e fabl türünde bir metin yazmanızı isteyeceğim ancak öncesinde fabl türünü bir hatırlayalım. Fabl metinlerinin özellikleri nelerdi?

Ö11: Ders vermek amacıyla yazılır.

Ö22: Kahramanları genellikle hayvanlardır.

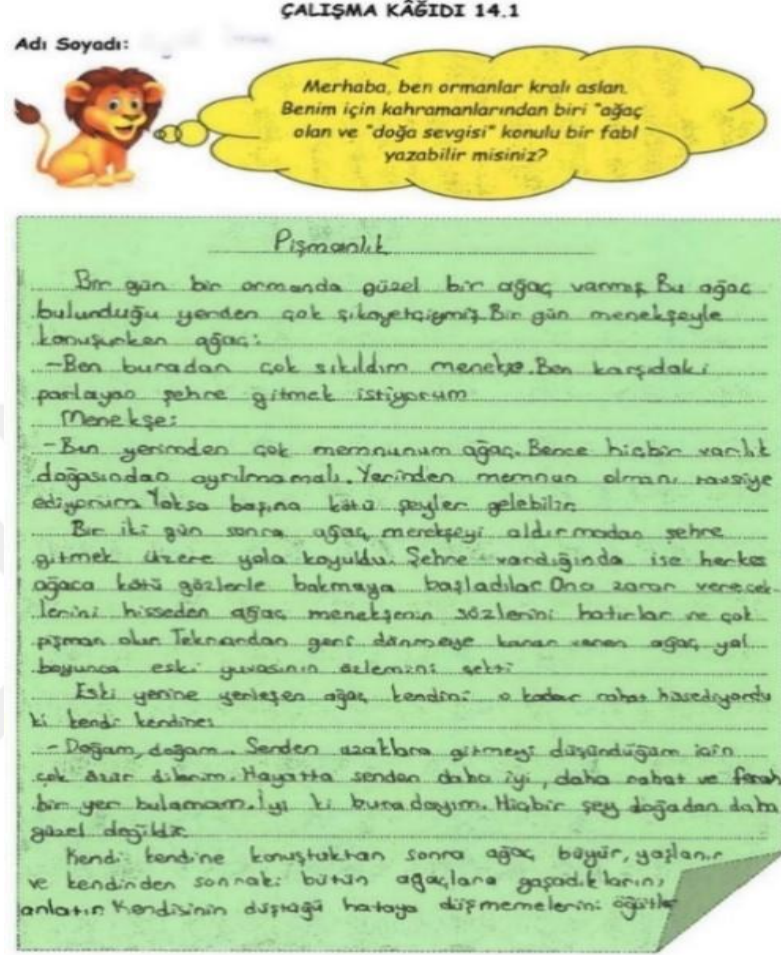
Ö8: Fabllarda insana yer verilmez.

Ö9: Kişileştirme ve konuşurma sanatlarına yer verilir.

Ö26: Akıcı ve anlaşılır bir dille yazılır.

Araştırmacı: Verdiğiniz cevaplar için teşekkür ederim arkadaşlar. Şimdi Çalışma Kâğıdı 14.1’e yönergeye uygun olarak fabl türünde bir metin yazalım.

Öğrenciler, Çalışma Kâğıdı 14.1'e fabl türünde metin yazmış; metinlerini yazarken türe uygun olmasına, yazım ve noktalama kurallarını doğru kullanmaya dikkat etmiştir. (Bkz. Çalışma Kâğıdı 14.1).

Görsel 4.19. Çalışma kâğıdı 14.1.

Öğrencilere fabl yazmak için verilen süre tamamlandıktan sonra Ö12, Ö18, Ö3, Ö6, Ö7, Ö19, Ö15, Ö29, Ö13, Ö10, Ö16, Ö9, Ö28 sırasıyla yazdıkları fablları okumuştur. Okunan fabllar; türe uygunluk, verilmek istenen ders, akıcı ve anlaşılır bir dil kullanma gibi çeşitli ölçütlere göre değerlendirilmiştir.

Dersin son bölümünde ise araştırmacı ve öğrenciler arasında şu konuşmalar geçmiştir:

Araştırmacı: Arkadaşlar, bugün son ders dışı etkinliğin uygulamasını yaptık. Etkinliklerdeki gayretleriniz için sizlere çok teşekkür ederim. Bugün yaptığımız ders dışı etkinlikle ilgili görüşlerinizi paylaşır mısınız?

Ö23: Hayatımda ilk defa çiçek diktim.

Ö29: Doğayla ilgili bir konuyu doğada öğrenmek çok iyi oldu.

Ö8: Fabl yazmak dışında her şey iyiydi. Fabl yazamıyorum.

Ö9: Bence fabl yazmak da eğlenceliydi. Hiç dışarıda yazı yazmamıştım.

Ö7: Çiçeğime gözüm gibi bakacağım. Çok güzel bir hatıra oldu.

Ö16: Bence de çok güzel bir son oldu.

Öğrencilerin görüşleri alındıktan sonra ders dışı etkinlik sonlandırılmıştır.

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Kendi diktiğim bir çiçeğe sahibim. O nedenle çok mutluyum. Etkinlik, gayet faydalıydı.” (Ö2, 24.05.2023)

“Bir bitkimiz oldu ve dışarıda eğlenceli bir şekilde vakit geçirdik. Bunların olumlu olduğunu düşünüyorum.” (Ö3, 24.05.2023)

“Derste okuduğumuz metinden hareketle çok güzel bir etkinlik yaptık. Arkadaşlarımla çevreye yönelik bir şeyler yaptık. Kendimi çok mutlu hissediyorum.” (Ö5, 24.05.2023)

“Etkinlik bizi doğaya daha çok bağladı ve uzun zamandır bir şey dikmemiştim. Bana göre etkinlik gayet faydalıydı.” (Ö8, 30.05.2023)

“Doğa hakkında bir fabl yazdık. Aynı zamanda çok güzel çiçekler diktik ve bu benim için hep bir anı olarak kalacak.” (Ö9, 24.05.2023)

“Hem çiçek dikmeyi öğrendim hem de yazdığımız fablla yazma becerimi geliştirdim.” (Ö13, 25.05.2023)

“Dünyamızın elimizden kayıp gittiği bu dönemde çevre konusunda bilinçlenmemizi sağlayan güzel bir etkinlik oldu.” (Ö15, 24.05.2023)

“Bence etkinlik gayet güzeldi. Hem çiçek diktik hem de fabl yazarak eğlendik.” (Ö19, 24.05.2023)

“Olley yeni bir çiçeğim oldu. Kırmızı tatlı bir çiçek... Çok mutluyum.” (Ö21, 30.05.2023)

“Bence etkinlik çok eğlenceliydi. Yani, sonuçta birlikte çiçek falan diktik. Ben bunları olumlu düşünüyorum.” (Ö25, 24.05.2023)

“Eğlenceli bir etkinlikti. Hem eğlendim hem de kırmızı bir çiçeğim oldu. Daha ne isteyeyim!..” (Ö28, 24.05.2023)

Araştırmacı yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadeler yer vermiştir:

“Derste okuduğumuz metinde verilen doğayı korumaya yönelik mesajı uygulamalı olarak öğrencilerin almasını sağlayan güzel bir etkinlik oldu. Öğrencilerden daha önce hiç çiçek dikmeyenler, toprakla uğraşmamış olanlar vardı. Onlar açısından da etkinliğin güzel bir tecrübe kazandırdığını düşünüyorum. Etkinliğin ders saatleri içinde gerçekleşmesini uygulanabilirliğini göstermesi adına değerli buluyorum. Aynı zamanda etkinlikte yaratıcı düşünme, yaratıcı yazma ve konuşma becerilerine yönelik çalışmalar da yapıldı.” (A.G., 24.05.2023)

Gözlemci öğretmen ise yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili hem öğrencilerin hem de araştırmacının görüşlerini destekleyecek şekilde şu ifadeler yer vermiştir:

“Ders dışı etkinlik özellikle öğrencilerin doğaya gereken önemi vermeleri gerektiğini düşündürdüğü için faydalıdır. Ayrıca, fabl yazma etkinliğinde de bir kahramanın ağaç olması, bunun da bahçede çiçek dikimi yapıldıktan sonra yapılması öğrenciler için daha ilgi çekici hâle gelmiştir. Öğrenciler, böylece hem fabl yazdı hem de yazdıklarını arkadaşlarına anlatan bir konuşma yaptı.” (G.G., 24.05.2023)

Öğrenciler, yansıtıcı günlüklerinde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu olumsuz ifadeler yer vermiştir:

“Fabl yazarken zorlandım. Çünkü yazma konusunda kendimi çok yaratıcı bulmuyorum.” (Ö4, 24.05.2023)

“Çiçek dikmek yerine başka şeyler yapabilirdik. Çiçek dikmeyi çok beceremedim galiba.” (Ö12, 24.05.2023)

“Fabl yazma sürecinde sınıftan çok fazla ses çıktı. Yazıya odaklanmakta zorlandım.” (Ö17, 24.05.2023)

“Arkadaşlarım etkinlik sırasında çok ses çıkardı. Bazıları da şımdı ve hocamızın uyarılarını dinlemediler. Bu nedenle özellikle yazı yazarken odaklanamadım.” (Ö24, 24.05.2023)

Araştırmacı yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Özellikle, fabl yazma sürecinde öğrencileri organize etmekte ve yaratıcı düşüncelerine imkân sağlayacak sessizliği korumakta zorlandım. Etkinlikteki en önemli olumsuzluk olarak bu durumu söyleyebilirim. Bu durumun sebebi olarak sene sonunun yaklaşması nedeniyle öğrencilerdeki odaklanma sorununu görüyorum. Dışarıda sanki bir ders işlemiyoruz da okul dışında farklı bir etkinlik yapıyormuşuz gibi bir izlenime kapıldıklarını düşünüyorum.” (A.G., 24.05.2023)

Gözlemci öğretmen ise yansıtıcı günlüğünde yapılan ders dışı etkinlikle ilgili öğrencilerin ve araştırmacının görüşlerini destekleyecek şekilde şu ifadelere yer vermiştir:

“Ders sürecinde öğrenciler, dışarıda oldukları için yazılan fablların okunması ve duyulması zor olmuştur. Değerlendirme aşamasında öğrencilerin yazdıkları fablları sınıf içinde okumaları ders sürecinde daha az ses oluşmasını sağladı.” (G.G., 24.05.2023)

Etkinliğin sonunda öğrencilere “Öz Değerlendirme Formu” verilmiş ve öğrencilerden hem etkinliği hem de kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin Öz Değerlendirme Formu’ndaki “Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.88’de gösterilmiştir.

Tablo 4.88. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Doğa Muhafızları” etkinliğinin kazanımlarına yönelik görüşleri.

	f	%
Etkinlik, doğa sevgisini yaşayarak edinmemi sağladı.	10	37,1
Arkadaşlarımla eğlenceli vakit geçirdim.	6	22,2
Yazma becerimin geliştiğini düşünüyorum.	5	18,5
Derste öğrendiğimiz konuyu yaşayarak pekiştirmemi sağladı.	4	14,8
Etkinlik sayesinde çiçek dikmeyi öğrendim.	2	7,4
Toplam	27	100

Tablo 4.88’e göre, öğrencilerin 10’u etkinliğin doğa sevgisi edinmelerini sağladığını, 6’sı etkinliğin arkadaşlarıyla eğlenceli vakit geçirmelerini sağladığını, 5’i yazma becerilerinin

geliştiğini, 4'ü derste öğrendikleri konuyu yaşayarak pekiştirdiklerini, 2'si ise etkinlik sayesinde çiçek dikmeyi öğrendiklerini söylemiştir.

Öğrencilerin “Öz Değerlendirme Formu”ndaki “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler” maddesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 4.89’da verilmiştir.

Tablo 4.89. Öz değerlendirme formunda öğrencilerin “Doğa Muhafızları” etkinliğinde zorlandıkları yönlerle ilişkin görüşleri.

	f	%
Zorlandığım bir yön olmadı.	11	40,8
Çiçek dikmekte zorlandım.	8	29,6
Etkinlik için hazırlık yapmakta zorlandım.	4	14,8
Fabl türünde metin yazmakta zorlandım.	4	14,8
Toplam	27	100

Tablo 4.89’a göre, öğrencilerin 11’i etkinliği yaparken zorlandıkları herhangi bir durum olmadığını, 8’i çiçek dikmekte, 4’ü etkinlik için hazırlık yapmakta, 4’ü ise fabl türünde metin yazmakta zorlandıklarını vurgulamıştır.

Fotoğraf 4.20’deki görseller ders dışı etkinliğin uygulama sürecini yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4.20. Doğa Muhafızları etkinliğinin ders dışı uygulaması.

4.2.4.5. Dördüncü eylem planına yönelik öğrenci görüşleri

Görüşmeye katılan öğrencilere ilk olarak “Ders dışı etkinlikleri yaparken zorlandığın yerler oldu mu? Eğer zorlandıysan örnek vererek açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.90’da gösterilmiştir.

Tablo 4.90. Dördüncü eylem planında öğrencilerin zorlandıkları yerlerle ilgili görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Bazı etkinliklerde zorlandığım yerler oldu.	21	72,4	“Benim Afişim” etkinliğinde çizim yaparken zorlandım. “Doğa Muhafızları” etkinliğinde de zorlandım ve arkadaşlarımdan yardım aldım. Diğer etkinliklerde bir sıkıntı yaşamadım. (Ö5) “İzliyorum, Öğreniyorum” adlı ders dışı etkinliği yaparken videodaki teknik arıza yüzünden anlamakta zorlanmıştım. “Ben Bir Araştırmacıyım” etkinliğinde anlatım bozukluğu olan cümle bulmakta zorlanmıştım. “Benim Afişim” etkinliğinde ise önceden yapmış olduğum afiş ıslandığı ve yeniden yapmak zorunda kaldığım için zorlandım. “Doğa Muhafızları” adlı etkinlikte ise zorlanmadım. (Ö9)
Etkinlikleri yaparken zorlandığım bir yer olmadı.	8	27,6	Hayır, zorlandığım bir yön yoktur. (Ö10) Zorlandığım bir bölüm olmadı. Genellikle yapabileceğim, zorlanmayacağım türde etkinliklerdi. (Ö14) Zorlandığım bir yön olmadı. Çünkü bütün etkinlikler çok kolay ve öğretici. (Ö18)
Toplam	29	100	

Tablo 4.90’a göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 21’i bazı etkinliklerde zorlandıklarını, 8’i ise etkinlikleri yaparken zorlandıkları herhangi bir durum olmadığını ifade etmiştir. Bazı etkinliklerde zorlandıklarını ifade eden öğrenciler, genellikle anlatım bozukluğu olan cümleler bulmakta, “Âşık Veysel” belgeselini izlemek için ailelerini bir araya getirmekte, afiş tasarlarlarken etkileyici bir tasarım oluşturmakta zorlandıklarını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere ikinci olarak “Ders dışı etkinlikleri yaparken yardım aldın mı? Yardım aldıysan hangi etkinliklerde kimden yardım aldığını nedenleriyle açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.91’de gösterilmiştir.

Tablo 4.91. Dördüncü eylem planında öğrencilerin yardım aldıkları etkinliklere ilişkin görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Çevremdeki birçok kişiden yardım aldım.	11	37,9	Hemen hemen hepsinden yardım aldım. Şiir yazarken babamdan yardım istedim. Araştırma yaparken tanıştığım insanlardan, afiş çalışmasında annemden, çiçek dikme etkinliğinde ise öğretmenimden yardım aldım. (Ö2) “İzliyorum, Öğreniyorum” da annemden, “Ben Bir Araştırmacıyım” da çevremdeki insanlardan, “Doğa

			Muhafızları” nda ise arkadaşlarımdan yardım aldım. (Ö9)
Ailemden yardım aldım.	9	31	Yardım aldım. Hemen hemen bütün etkinliklerde ailemden yardım aldım. (Ö7) Bazı etkinliklerde yardım almam gerekiyordu. Ben de özellikle ailemden çok yardım aldım. (Ö16)
Hiç kimseden yardım almadım.	7	24,2	Etkinlikleri yaparken internet, kitap gibi çeşitli kaynaklardan yardım aldım ancak sana yardım eden biri var mı diye soruyorsanız. Hayır, yok. (Ö3) Ders dışı etkinlikleri yaparken kimseden yardım almadım. (Ö27)
Öğretmenimden yardım aldım.	2	6,9	Etkinliklerin hepsinde Osman Hoca’ya danıştım. Bundan dolayı Osman Hoca’ya teşekkür ederim. (Ö18) Evet, yardım aldım. “Doğa Muhafızları” etkinliğinde çiçek dikme konusunda öğretmenimden yardım aldım. (Ö19)
Toplam	29	100	

Tablo 4.91’e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 11’i çevresindeki birçok farklı kişiden yardım aldıklarını, 9’u ailelerinden yardım aldıklarını, 2’si öğretmenlerinden yardım aldıklarını belirtirken 7’si etkinlikleri yaparken hiç kimseden yardım almadıklarını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere üçüncü olarak “Ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünüyor musun? Cevabını nedenleriyle açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.92’de gösterilmiştir.

Tablo 4.92. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olma durumuyla ilgili öğrenci görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünmüyorum.	23	79,4	Hayır, bence tam tersi. Derslerden sıkıldığımız anlarda bize mola gibi eğlenceli geliyor. (Ö2) Zaman alıcı olduğunu düşünmüyorum. Çünkü, bize çok şey katıyor. Hem Türkçe dersini sevdireyor hem de eğlenceli vakit geçirmemizi sağlıyor. (Ö7)
Etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünüyorum.	3	10,3	Evet, ders dışı etkinlikler zaman alıcı, tıpkı bütün diğer aktiviteler gibi. Ancak zaman eğlenceli geçtiği için bu zamanı hiç önemsemiyorum. (Ö3) Evet zaman alıcı. Araştırma yapmak gibi şeylerde çok kötüyüm. Bu nedenle gereğinden fazla vakit harcadım. (Ö28)
Etkinliklerin bazen zaman alıcı olabildiğini düşünüyorum.	3	10,3	Kısmen evet. Mesela eğlenceli olmayan etkinlikler bence hem sıkıcı hem de zaman alıcı. (Ö6) Bazen etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünüyorum. Fazla ödevlerin olduğu zamanda bir de sınavlarla çakıştığında sıkışmış hissediyorum. Hangisini yapsam diye kafam karışıyor. İşte bu gibi zamanlarda ders dışı etkinlikleri zaman alıcı buluyorum. (Ö9)
Toplam	29	100	

Tablo 4.92'ye göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 23'ü etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünmediklerini, 3'ü etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşündüklerini, 3'ü ise etkinlikleri bazen zaman alıcı bulduklarını söylemiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere dördüncü olarak “Ders dışı etkinliklerin senin için olumlu ve olumsuz olan yönlerini açıklar mısın?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin ders dışı etkinliklerin olumlu yönlerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.93'te gösterilmiştir.

Tablo 4.93. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumlu yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.

Kodlar (Olumlu)	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinlikler çok eğlencelidir.	14	48,3	Ders dışı etkinlikleri yaparken eğlendim. Bu benim için olumlu bir durum. (Ö21) Ders dışı etkinliklerin olumlu yönü olarak eğlenceli olmalarını söyleyebilirim. (Ö27)
Ders dışı etkinliklerle yeni şeyler öğreniyoruz.	6	20,7	Ders dışı etkinliklerde olumlu yön olarak hem eğlenmemiz hem de yeni şeyler öğrenmemiz iyiydi. (Ö19) Bence etkinliklerde yeni şeyler öğrenmemiz güzel bir şey. (Ö25)
Ders dışı etkinlikler sayesinde boş zamanlarımızı değerlendiriyoruz.	5	17,2	Ders dışı etkinliklerin olumlu yönü zamanı iyi ve verimli kullanmamızdır. (Ö16) Boş zamanlarımızı iyi değerlendiriyoruz. Ders çalışırken mutlu oluyoruz. (Ö22)
“Doğa Muhafızları” adlı etkinlikte çiçek dikmek güzeldi.	2	6,9	“Doğa Muhafızları” etkinliğinde çiçek dikmemiz bence bu etkinliklerin en güzel yanıydı. Hayatımda ilk defa çiçek diktim. Asla unutmayacağım. (Ö17) “Doğa Muhafızları” etkinliğinde çiçek dikmek bence güzeldi. (Ö28)
Türkçe dersine karşı ilgim arttı.	2	6,9	Olumlu olarak gerçekten etkinlik yapmaya bakışım değişti. Artık daha gayretli ve azimli bir şekilde yapmaya başladım. (Ö1) Olumlu düşünce olarak artık Türkçe dersini daha çok seviyorum. (Ö10)
Toplam	29	100	

Tablo 4.93'e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 14'ü ders dışı etkinliklerin çok eğlenceli olduğunu, 6'sı ders dışı etkinliklerle yeni şeyler öğrendiklerini, 5'i ders dışı etkinlikler sayesinde boş zamanlarını değerlendirdiklerini, 2'si “Doğa Muhafızları” etkinliğinde çiçek dikmenin kendilerini mutlu ettiğini, 2'si ise Türkçe dersine karşı ilgilerinin arttığını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilerin ders dışı etkinliklerin olumsuz yönlerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.94'te gösterilmiştir.

Tablo 4.94. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin olumsuz yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri.

Kodlar (Olumsuz)	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinliklerin olumsuz bir yönü yoktur.	20	69,1	Olumsuz olarak, açıkçası olumsuz bir şey yok. Etkinlikler gayet iyi ve güzeldi. (Ö19) Yaptığımız ders dışı etkinliklerin olumsuz bir yönü olduğunu düşünmüyorum. (Ö24)
Bazı etkinlikler biraz sıkıcıdır.	3	10,3	Bazen yapmak istemediğim etkinlikler oluyor. (Ö5) Bazen etkinlikler sıkıcı olabiliyor. (Ö22)
Etkinlikleri yaparken zamanımı planlamakta zorlanıyorum.	3	10,3	Etkinlikler çok zamanımı alıyor ve yetiştirmekte zorlanıyorum. (Ö6) Ders dışı etkinlikler bazen çok fazla gibi görünüyor gözüme. Çeşitli nedenlerden yaparken aksaklıklar yaşıyorum. Bu tamamen hevesimi kaçırp sinirlenmeme yol açıyor. (Ö9)
Çalışma kâğıtlarını yaparken zorlandım.	2	6,9	Ders dışı etkinliklerin olumsuz tek yönü olarak çalışma kâğıtlarını doldurmayı söyleyebilirim. Yaparken çok uğraşıyorum. (Ö18) Çalışma kâğıtlarına resim çizerken ve şiir yazarken zorlandım. (Ö23)
Afiş hazırlamakta zorlandım.	1	3,4	Olumsuz olarak afişi yaparken zorlandım. Görsel bulmak ve hazırlamak çok uğraştırıyor. (Ö13)
Toplam	29	100	

Tablo 4.94’e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 20’si yaptıkları ders dışı etkinliklerin olumsuz bir yönünün olmadığını, 3’ü bazı etkinlikleri bazen sıkıcı bulduklarını, 3’ü etkinlikleri yaparken zamanı planlamakta zorlandıklarını, 2’si çalışma kâğıtlarını yaparken zorlandıklarını belirtirlerken 1’i de afiş hazırlamakta zorlandığını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere beşinci olarak “Daha önce Türkçe dersinde yaptığınız etkinliklerle ders dışı etkinlik uygulamasında yaptığınız etkinlikler arasındaki farklar nelerdir? Bu farklarla ilgili görüşlerini belirtir misin?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.95’te gösterilmiştir.

Tablo 4.95. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerle Türkçe dersinde daha önce uygulanan etkinliklerin karşılaştırılmasına yönelik öğrenci görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinlikler daha eğlencelidir.	16	55,2	Yaptığımız bu etkinlikler bence daha önce yaptığımız etkinliklerden daha eğlenceli. (Ö4) Eskiden yaptığım etkinlikler sıkıcıydı. Şimdi, yaptığım etkinliklerde çok eğleniyorum. (Ö12) Daha önce Türkçe dersinde yaptığımız etkinliklerde daha çok MEB’in kazanımlarına uygun sıkıcı etkinliklerle ilerlerken bu etkinliklerde daha çok hem öğrenmeye, bilgi sahibi olmaya hem de eğlenmeye yönelik çalışmalarla ilerliyoruz. (Ö26) Yaptığımız etkinlikler çok eğlenceli. Mesela Âşık Veysel etkinliğinde ailemle çok eğlenceli vakit geçirdim. (Ö27)

Ders dışı etkinlikler yaparak yaşayarak öğrenmemizi sağlar.	6	20,7	Daha önceki etkinliklerimizde neredeyse her zaman ders kitabındaki etkinliklerden ilerliyorduk. Fakat bu seneki Türkçe dersimizde yaparak yaşayarak öğreniyoruz. Bu sebeple ben ve arkadaşlarımda bence öğrenme, merak, araştırma duyguları daha çok arttı. Türkçeyle ilgili daha çok şey yapmak istedik. (Ö15) Kitaptaki etkinlikler bana fayda sağlamazken ders dışı etkinlikler gerçek hayattan olduğu için öğretici. (Ö21)
Ders dışı etkinlikler daha kapsamlıdır.	4	13,8	Ders içi etkinlikler kısıtlı ve eğlenceye açık değil ama ders dışı etkinlikler neredeyse hiçbir kısıtlama olmadan çocukları eğlendirerek eğitmeyi başarıyor. (Ö3) Bu yapmış olduğumuz etkinlikler daha kapsamlı etkinlikler ve bence bu etkinlikler daha güzel. (Ö7)
Ders dışı etkinliklerle daha önce yaptığımız etkinlikler arasında bir fark yoktur.	3	10,3	Hiçbir fark yok. İkisi de Türkçe etkinliği sonuçta. (Ö2) Etkinlikler arasındaki farklar olarak bence pek bir şey yok. (Ö11)
Toplam	29	100	

Tablo 4.95'e göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 16'sı ders dışı etkinlikleri daha eğlenceli bulduklarını, 6'sı ders dışı etkinliklerin yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağladığını, 4'ü ders dışı etkinlikleri daha kapsamlı bulduklarını, 3'ü ise ders dışı etkinliklerle daha önce yapılan etkinlikler arasında herhangi bir fark olmadığını söylemiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilere altıncı olarak “Ders dışı etkinlik uygulaması, Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinde bir değişime neden oldu mu? Görüşlerini bizimle paylaşır mısınız?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.96'da gösterilmiştir.

Tablo 4.96. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı tutumunu etkileme durumuna yönelik öğrenci görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Evet, duygu ve düşüncelerimde bir değişim oldu.	19	65,5	Evet, artık daha çok seviyorum. (Ö10) Elbette oldu. Derslere daha ilgiyle katıldım. Dersleri daha merakla dinledim. Dersleri daha sevinçle bekledim. (Ö15) Ben 6. sınıfta Türkçe dersini yapamıyordum. Böyle nasıl desem sınavlardan 60 falan alıyordum ama bu etkinlikleri yapmaya başladığımızdan beri çok daha iyiyim. (Ö25)
Hayır, duygu ve düşüncelerimde bir değişim olmadı.	10	34,5	Olmadı. Yaptığımız etkinlikler ne olursa olsun düşüncelerimi değiştirmeye hiçbirinin gücü yetmez. Önceden de seviyordum Türkçe dersini, hâlâ seviyorum. (Ö9) Benim zaten Türkçe dersine ilgim vardı. O yüzden bir değişime neden olmadı. (Ö13) Aslında pek bir değişime neden olmadı. Çünkü, ben Türkçe dersini seven biri olduğum için yaptığım bu etkinlikler sayesinde dönem içerisinde eğlenceli vakit geçirmiş oldum. (Ö26)
Toplam	29	100	

Tablo 4.96'ya göre, görüşmeye katılan öğrencilerin 19'u yapılan ders dışı etkinlikler sayesinde Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinin değiştiğini belirtirken, 10'u ise yapılan ders dışı etkinliklerin Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinde herhangi bir değişime neden olmadığını vurgulamıştır.

4.2.4.6. Dördüncü eylem planına yönelik veli görüşleri

Görüşmeye katılan velilere ilk olarak “Ders dışı etkinlikleri uygularken çocuğunuzun zorlandığı kısımlar nelerdi, açıklar mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.97’de gösterilmiştir.

Tablo 4.97. Dördüncü eylem planındaki etkinliklerde öğrencilerin zorlanma durumuna yönelik veli görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Bazı etkinliklerde zorlandığı oldu.	14	77,8	Ders dışı etkinlikleri uygularken öğrencimiz “İzliyorum, Öğreniyorum” etkinliğinde şiir yazarken zorlandı. Şiir yazma aşamasında, kafiyeli şekilde yazmak için çok çaba harcadı. (V2) “Benim Afişim” etkinliğinde çizim yaparken özenli yapmak istediği için biraz fazla zaman harcadı. “Doğa Muhafızları” etkinliğinde çiçeği dikerken zorlanmış ve arkadaşları yardımcı olmuş. (V5) Araştırma konusu seçmekte ve tasarım yapmakta biraz zorlansa da güzel bir şey ortaya koyduğuna inanıyorum. Özgün bir tasarım ortaya koymak için çokça vakit harcamıştı. (V26)
Zorlandığı bir durum olmadı.	4	22,2	Ben zorlandığı bir duruma şahit olmadım. (V3) Çocuğumun zorlandığı bir kısım yok. (V10)
Toplam	18	100	

Tablo 4.97’ye göre, görüşmeye katılan velilerin 14’ü çocuklarının bazı etkinliklerde zorlandıklarını, 4’ü ise çocuklarının etkinlikleri yaparken zorlandıkları herhangi bir durum olmadığını ifade etmiştir. Çocuğunun bazı etkinliklerde zorlandığını ifade eden veliler genellikle çocuklarının şiir yazmakta, afiş tasarlarırken yaratıcı bir ürün ortaya koymakta, araştırma yaparken araştırma konusu bulmakta zorlandıklarını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan velilere ikinci olarak “Uygulanan ders dışı etkinliklerin çocuğunuz üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri size göre nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Velilerin ders dışı etkinliklerin çocukları üzerindeki olumlu etkilerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.98’de gösterilmiştir.

Tablo 4.98. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumlu etkisine yönelik veli görüşleri.

Kodlar (Olumlu)	f	%	Örnek Cümleler
Etkinliklerin bazılarının birden fazla olumlu etkisi oldu.	9	50	Yapılan çeşitli etkinliklerle araştırma ve inceleme yaparak çeşitli konularda bilgi edindi. Tasarım yaparak hayal gücünü kullandı. “Doğa Muhafızları” etkinliği ile de çocuklarda çevreye duyarlı olma ve canlılara merhamet konusunda duyarlılık oluştuğunu düşünüyorum. (V26) Etkinlikler, çocuğumun farklı yönlerden düşünmesini ve farklı konularla uğraşmasını sağlıyor. Bu da güzel bir sonuç ortaya çıkıyor. (V29)
Derse ilgisi arttı.	6	33,3	Bence olumlu etkisi olarak artık Türkçe dersini daha çok seviyor. (V10) Türkçe dersinden haz etmeyen bir kızdı ama eğlenceli ders dışı etkinliklere başlayınca düzeldiğini düşünüyorum. (V25)
Zamanını verimli geçiriyor.	2	11,1	Etkinliklerin olumlu yanı olarak artık vaktini daha iyi kullanıyor. (V3) Zamanını daha verimli geçiriyor. (V4)
Kelime hazinesi gelişti.	1	5,6	Uygulanan ders dışı etkinliklerin en önemli olumlu etkisi öğrencimizin kelime hazinesinin gelişmesine yardımcı olmasıdır. (V2)
Toplam	18	100	

Tablo 4.98’e göre, görüşmeye katılan velilerin 9’u yapılan ders dışı etkinliklerin birden çok olumlu etkisinin olduğunu, 6’sı etkinlikler sayesinde çocuklarının Türkçe dersine ilgilerinin arttığını, 2’si çocuklarının zamanını verimli geçirdiklerini belirtirlerken 1’i ise etkinlikler sayesinde çocuğunun kelime hazinesinin geliştiğini belirtmiştir.

Velilerin ders dışı etkinliklerin çocukları üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.99’da gösterilmiştir.

Tablo 4.99. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisine yönelik veli görüşleri.

Kodlar (Olumsuz)	f	%	Örnek Cümleler
Olumsuz etkisi yok.	15	83,3	Etkinliklerin olumsuz bir etkisi yoktur. (V10) Etkinliklerin olumsuz bir etkisi olmadı. (V14) Etkinliklerin çocuğum üzerinde olumsuz bir etkisini gözlemedim. (V17)
Etkinliklerin zaman planlaması daha iyi olabilir.	3	16,7	Etkinliklerin olumsuz etkisi olarak çocuğumun bazı etkinliklerde gereğinden fazla vakit harcamasını söyleyebilirim. Bu durum biraz da etkinliğin içeriğinden kaynaklandı. (V2) Etkinlikleri yaparken çok zaman harcıyor. Bazen de tam yoğun ödevinin olduğu zamana denk geliyor. Bu da çocuğumu daha çok zorluyor. Etkinliklerin zamanı daha iyi ayarlanabilir bence. (V23)
Toplam	18	100	

Tablo 4.99’a göre, görüşmeye katılan velilerin 15’i yapılan ders dışı etkinliklerin çocukları üzerinde gözlemledikleri olumsuz bir etkisinin olmadığını, 3’ü ise yapılan ders dışı etkinliklerin zaman planlamasının daha iyi olabileceğini ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan velilere üçüncü olarak “Uyguladığınız ders dışı etkinliklerin çocuğunuzun okul dışı zamanını verimli kullanmasına etkisi ile ilgili düşüncelerinizi açıklar mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.100’de gösterilmiştir.

Tablo 4.100. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin okul dışındaki zamanını verimli kullanmasına etkisiyle ilgili veli görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Ders dışı etkinlikler, okul dışındaki boş zamanını verimli geçirmesini sağlıyor.	15	83,3	Ders dışında bir şeyle ilgileniyor olmak ona iyi geliyor. Ders çalışmak istemese bile ders dışı etkinliklere zaman ayırıyor. (V7) Etkinlikler çocuğumun zamanını verimli kullanmasına her zaman olumlu etkide bulunmuştur. (V15) Etkili oldu tabi. Zamanını daha iyi kullanıyor. (V16)
Ders dışı etkinliklerin okul dışındaki boş zamanını verimli geçirmesine bir etkisi yok.	3	16,7	Aynı düzeyde telefonla vakit geçirmeye devam ediyor. (V20) Hâlâ telefona, tablete çok zaman ayırıyor. Bu nedenle ders dışı etkinliklerin okul dışındaki zamanını verimli kullanmasına etkisi olmamıştır. (V25)
Toplam	18	100	

Tablo 4.100’e göre, görüşmeye katılan velilerin 15’i ders dışı etkinliklerin çocuklarının okul dışındaki boş zamanını verimli geçirmelerini sağladığını, 3’ü ise ders dışı etkinliklerin çocuklarının okul dışındaki boş zamanlarını verimli geçirmeleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını söylemiştir.

Görüşmeye katılan velilere dördüncü olarak “Ders dışı etkinliklerin çocuğunuzun Türkçe dersine karşı ilgisinde bir değişime neden olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konudaki fikirlerinizi bizimle paylaşır mısınız?” sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular, Tablo 4.101’de gösterilmiştir.

Tablo 4.101. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine karşı ilgisinde değişim oluşturma durumuyla ilgili veli görüşleri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Türkçe dersine karşı ilgisi değişti.	14	77,8	Kesinlikle ve kesinlikle ilgisi artmıştır. Öğretmenimize verdiği destekten dolayı çok teşekkür ederiz. Türkçe dersine olan ilgisini, sevgimiz arttığı için sınavlarda başarılarımız da artıyor. (V15) Tabi ki derse karşı ilgisinin arttığını düşünüyorum. Bu etkinliklerle öğrenmeyi daha eğlenceli hâle getirerek kalıcı bilgiler edinmelerine, ilgi ve yeteneklerini ortaya koymalarına vesile olmuştur. Çocuğum açısından bakacak olursam bu etkinliklerle eğlenceli öğrenmelere fırsat verildiği için Türkçe dersi popüler bir ders oldu. (V26)
Türkçe dersine karşı ilgisinde bir değişim olmadı.	4	22,2	Daha önce de çok seviyordu. Şimdi de çok seviyor. Yani ilgisinde bir değişim olmadı. (V3) Ders dışı etkinlikler sonucunda Türkçe dersine karşı ilgisinde herhangi bir değişim olmadı. (V17)
Toplam	18	100	

Tablo 4.101'e göre, görüşmeye katılan velilerin 14'ü çocuklarının yapılan ders dışı etkinlikler sayesinde Türkçe dersine karşı ilgilerinin değiştiğini, 4'ü ise yapılan ders dışı etkinliklere bağlı olarak çocuklarının Türkçe dersine karşı ilgilerinde herhangi bir değişim olmadığını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan velilere beşinci olarak "Bu zamana kadar çocuğunuzla birlikte yaptığınız ya da çocuğunuzun yaptığına tanık olduğunuz ders dışı etkinliklerle ilgili tavsiyeleriniz nelerdir?" sorusu sorulmuştur. Velilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4.102'de gösterilmiştir.

Tablo 4.102. Dördüncü eylem planındaki ders dışı etkinliklere yönelik velilerin önerileri.

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Herhangi bir tavsiyem yok.	10	55,6	Ben Bir Araştırmacıyım, Benim Afişim, Doğa Muhafızları bence bütün etkinlikler çok güzel. O nedenle bir tavsiyem yok. (V4) Etkinliklerle ilgili herhangi bir tavsiyem yok. Her şey güzeldi. (V25)
Daha başka, farklı etkinlikler yapılabilir.	4	22,2	El becerisi isteyen etkinliklerin yerine bilişsel gelişimine katkı sağlayacak etkinliklerin daha çok olmasını isterdim. (V7) Aile ile yapılan etkinliklerin sayısı daha fazla olabilir. (Ö14)
Etkinliklerin planlaması daha iyi yapılabilir.	3	16,7	Ders dışı etkinlikleri faydalı bulmakla birlikte çocuğumun ders dışı etkinliklere çok fazla zaman harcaması diğer sorumluluklarını yerine getirmemesine neden oldu. Yapılan etkinliklerin kısa sürede bitecek şekilde olmasının daha faydalı olacağını düşünüyorum. (V2) Genel itibariyle bütün etkinlikler için bir tavsiye vermem gerekirse öğrenci ve velilerin tüm etkinlikler konusunda en baştan, genel ve daha geniş tanıtım yapılmasını önerebilirim. (V15)
Etkinliklerde ödüllendirme durumu daha etkin kullanılabilir.	1	5,5	Ders dışı etkinlikleri yaptıktan sonra bu emeğe karşılık somut ya da soyut bir ödül verilerek ders dışı etkinlik ve Türkçe dersine karşı ilgi artırılabilir. (V17)
Toplam	18	100	

Tablo 4.102'ye göre, görüşmeye katılan velilerin 10'u yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili herhangi bir tavsiyelerinin olmadığını, 4'ü yapılan etkinliklerden farklı etkinliklerin de yapılabileceğini, 3'ü etkinliklerin planlamasının daha iyi olabileceğini belirtmiş; 1'i ise etkinliklerde ödüllendirmenin daha etkin olarak kullanılabileceğini belirtmiştir.

4.3. Eylem Planlarının Uygulanması Sonrasına İlişkin Bulgular

4.3.1. Öğrencilerin Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeylerine ilişkin bulgular

Tablo 4.103'te Türkçe dersi etkinlikleri tutum ölçeğinin ön ve son-ölçüm uygulamalarına ilişkin betimsel analizlere yer verilmiştir.

Tablo 4.103. TDETÖ'nün ön ve son ölçüm uygulamalarına yönelik betimsel analizi.

Ölçek	Boyutlar	N	Ön-Ölçüm		Son-Ölçüm	
			$\bar{x}$	Ss	$\bar{x}$	Ss
Türkçe Dersi Etkinlikleri Tutum Ölçeği	Yarar/Önem	29	3.43	.47	4.40	.51
	İlgi	29	3.16	.52	4.26	.53
	İsteksizlik/İlgisizlik	29	2.38	.57	1.50	.46
	Toplam Ölçek	29	3.39	.36	4.38	.45

Tablo 4.103'e göre öğrencilerin Türkçe dersi etkinlikleri tutum ölçeğinde “yarar/önem” boyutunun ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =3.43), son-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =4.40); “ilgi” boyutunun ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =3.16), son-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =4.26); “isteksizlik/ilgisizlik” boyutunun ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =2.38), son-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =1.50); toplam ölçeğe ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =3.39), son-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =4.38) olarak hesaplanmıştır. Buna göre öğrencilerin uygulama sonrasında Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeylerinin toplam ölçeğe ve “yarar/önem”, “ilgi” boyutlarında arttığı, “isteksizlik/ilgisizlik” boyutunda düştüğü söylenebilir. Bu sonuçlar, öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine yönelik tutumlarında son ölçümde belirgin bir artış olduğunu göstermektedir. “Yarar/önem” ve “ilgi” boyutlarında ön ölçümde son ölçüme doğru gözlemlenen artış, öğrencilerin etkinliklerin değerini ve derse olan ilgilerini son ölçümde daha yüksek düzeyde ifade ettiklerini ortaya koymaktadır. Özellikle “isteksizlik/ilgisizlik” boyutundaki puanın son ölçümde düşmesi, bu boyutun olumsuz bir ifade taşıması ve ters madde şeklinde analiz edilmesi sebebiyle, öğrencilerin etkinliklere karşı isteksizlik ve ilgisizlik düzeylerinin azaldığını ve daha olumlu bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Toplam ölçek puanındaki artış da öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine yönelik genel tutumlarının son ölçümde önemli ölçüde iyileştiğini ve olumlu yönde değiştiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, uygulanan etkinliklerin öğrencilerin derse yönelik tutumlarını geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.104'te, öğrencilerin Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeylerine ilişkin ön-ölçüm ve son-ölçüm toplam puanlarının Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.104. Çalışma grubunun Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeyine ilişkin ön ve son ölçüm puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi.

Son-Ölçüm ve Ön-Ölçüm		N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p	
Türkçe Dersi Etkinlikleri Tutum Ölçeği	Yarar/Önem	Negatif Sıra	3	3.33	10.00	-4.49	.00*
		Pozitif Sıra	26	16.35	425.00		
		Eşit	0				
	İlgi	Negatif Sıra	0	.00	.00	-4.63	.00*
		Pozitif Sıra	28	14.50	406.00		
		Eşit	1				
	İsteksizlik/İlgisizlik	Negatif Sıra	24	12.50	300.00	-4.30	.00*
		Pozitif Sıra	0	.00	.00		
		Eşit	5				
	Toplam Ölçek	Negatif Sıra	0	.00	.00	-4.54	.00*
		Pozitif Sıra	27	14.00	378.00		
		Eşit	2				

*P<.05

Tablo 4.104 incelendiğinde öğrencilerin Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeylerine ilişkin ön ölçüm ve son ölçüm puanları arasında toplam ölçeğe [z=-4.54, p<.05]; “yarar/önem” [z=-4.49, p<.05], “ilgi” [z=-4.63, p<.05] ve “isteksizlik/ilgisizlik” [z=-4.30, p<.05] boyutlarında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Öğrencilerin Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeyleri toplam ölçeğe negatif sıra toplamı 0, pozitif sıra toplamı 27; “yarar/önem” boyutunda negatif sıra toplamı 3, pozitif sıra toplamı 26; “ilgi” boyutunda negatif sıra toplamı 0, pozitif sıra toplamı 28; ve “isteksizlik/ilgisizlik” boyutunda negatif sıra toplamı 24, pozitif sıra toplamı 0 olarak bulunmuştur. Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı göz önünde bulundurulduğunda farkın olumlu ifade edilen (yarar/önem, ilgi) boyutlarda ve toplam ölçeğe pozitif sıralar lehine, olumsuz ifade edilen (ilgisizlik/isteksizlik) boyutta negatif sıralar lehine bir başka deyişle öğrencilerin almış olduğu son ölçüm puanları lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 4.104 incelendiğinde, öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinde ön ölçüm ve son ölçüm puanları arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmektedir. Toplam ölçeğe, "yarar/önem", "ilgi" ve "isteksizlik/ilgisizlik" boyutlarında yapılan analizler, her bir boyut için z değeri ve p değerinin p<.05 seviyesinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu, öğrencilerin tutumlarında her bir boyut için istatistiksel olarak anlamlı bir değişim olduğunu doğrulamaktadır. Özellikle, pozitif sıra toplamlarının

yüksek olduğu ve negatif sıra toplamlarının düşük olduğu sonuçlar, öğrencilerin son ölçümde daha olumlu bir tutum sergilediğini ortaya koymaktadır.

"Yarar/önem" ve "ilgi" boyutlarındaki pozitif sıralar, öğrencilerin bu boyutlardaki tutumlarının son ölçümde olumlu yönde geliştiğini göstermektedir. Diğer yandan, "isteksizlik/ilgisizlik" boyutunda negatif sıraların yüksekliği, öğrencilerin ilgisizlik ve isteksizlik düzeylerinde bir azalma olduğunu, yani öğrencilerin bu boyutta daha düşük puanlar alarak olumlu yönde bir değişim gösterdiğini ifade etmektedir. Bu bulgular, öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine yönelik tutumlarının genel olarak son ölçümde iyileştiğini, özellikle olumlu boyutlarda artış yaşanırken, olumsuz boyutta azalma meydana geldiğini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, yapılan etkinliklerin öğrencilerin derse olan tutumlarını iyileştirme konusunda etkili olduğunu göstermektedir.

4.3.2. Öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerine ilişkin bulgular

Tablo 4.105'te, öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerine ilişkin ön-ölçüm ve son-ölçüm uygulamalarına ilişkin betimsel analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.105. TDYMÖ'nün ön ve son ölçüm uygulamalarına yönelik betimsel analizi.

Ölçek	Boyutlar	N	Ön-Ölçüm		Son-Ölçüm	
			$\bar{x}$	Ss	$\bar{x}$	Ss
Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği	Motivasyonsuzluk	29	2.15	.61	1.16	.23
	İçsel Motivasyon	29	3.24	.47	3.90	.64
	Hedef Motivasyonu	29	3.80	.56	4.39	.59
	Dışsal Motivasyon	29	3.47	.63	4.37	.60
	Toplam Ölçek	29	3.62	.35	4.44	.35

Tablo 4.105'e göre, öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon ölçeğinde "motivasyonsuzluk" boyutunun ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =2.15), son-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =1.16); "içsel motivasyon" boyutunun ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =3.24), son-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =3.90); "hedef motivasyonu" boyutunun ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =3.80), son-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =4.39); "dışsal motivasyon" boyutunun ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =3.47), son-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =4.37); toplam ölçekte ön-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =3.62), son-ölçüm puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ =4.44) olarak hesaplanmıştır. Buna göre, öğrencilerin uygulama sonrasında Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerinin toplam ölçekte, "içsel motivasyon", "hedef motivasyonu" ve "dışsal motivasyon" boyutlarında arttığı söylenebilir. Ayrıca, ölçeğin "motivasyonsuzluk" boyutunda düşüş meydana geldiği ifade edilebilir.

Tablo 4.105 incelendiğinde, öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerinde ön ölçüm ve son ölçüm puanları arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmektedir. Toplam ölçekte, "motivasyonsuzluk", "içsel motivasyon", "hedef motivasyonu" ve "dışsal motivasyon" boyutlarında yapılan analizler, her bir boyut için z değeri ve p değerinin $p < .05$ seviyesinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu, öğrencilerin motivasyon düzeylerinde her bir boyut için istatistiksel olarak anlamlı bir değişim olduğunu doğrulamaktadır. Özellikle, pozitif sıra toplamalarının yüksek olduğu ve negatif sıra toplamalarının düşük olduğu sonuçlar, öğrencilerin son ölçümde daha yüksek motivasyon düzeyleri sergilediğini ortaya koymaktadır.

"İçsel motivasyon", "hedef motivasyonu" ve "dışsal motivasyon" boyutlarındaki pozitif sıralar, öğrencilerin bu boyutlardaki motivasyonlarının son ölçümde olumlu yönde geliştiğini göstermektedir. Diğer yandan, "motivasyonsuzluk" boyutunda negatif sıraların yüksekliği, öğrencilerin bu boyutta daha düşük puanlar alarak olumsuz motivasyon düzeylerinde bir azalma gösterdiğini ifade etmektedir. Bu bulgular, öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerinin genel olarak son ölçümde iyileştiğini, özellikle olumlu boyutlarda artış yaşanırken, olumsuz boyutta azalma meydana geldiğini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, yapılan uygulamaların öğrencilerin motivasyonlarını artırmada etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.106'da, öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerine ilişkin ön-ölçüm ve son-ölçüm toplam puanlarının Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.106. Çalışma grubunun Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeyine ilişkin ön ve son ölçüm puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi.

Son-ölçüm ve Ön-ölçüm		N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p	
Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği	Motivasyonsuzluk	Negatif Sıra	29	15.00	435.00	-4.71	.00*
		Pozitif Sıra	0	.00	.00		
		Eşit	0				
	İçsel Motivasyon	Negatif Sıra	4	3.88	15.50	-4.18	.00*
		Pozitif Sıra	23	15.76	362.50		
		Eşit	2				
	Hedef Motivasyonu	Negatif Sıra	5	6.80	34.00	-3.86	.00*
		Pozitif Sıra	23	16.17	372.00		
		Eşit	1				
	Negatif Sıra	3	4.50	13.50	-4.41	.00*	

Dışsal Motivasyon	Pozitif Sıra	26	16.21	421.50		
	Eşit	0				
Toplam Ölçek	Negatif Sıra	0	.00	.00	-4.70	.00*
	Pozitif Sıra	29	15.00	435.00		
	Eşit	0				

*P<.05

Tablo 4.106 incelendiğinde öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerine ilişkin ön-ölçüm ve son-ölçüm puanları arasında toplam ölçeğe [$z=-4.70$, $p<.05$]; “motivasyonsuzluk” [$z=-4.71$, $p<.05$], “içsel motivasyon” [$z=-4.18$, $p<.05$], “hedef motivasyonu” [$z=-3.86$, $p<.05$], ve “dışsal motivasyon” [$z=-4.41$, $p<.05$] boyutlarında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeyleri toplam ölçeğe negatif sıra toplamı 0, pozitif sıra toplamı 29; “içsel motivasyon” boyutunda negatif sıra toplamı 4, pozitif sıra toplamı 23; “hedef motivasyonu” boyutunda negatif sıra toplamı 5, pozitif sıra toplamı 23; ve “motivasyonsuzluk” boyutunda negatif sıra toplamı 29, pozitif sıra toplamı 0 olarak bulunmuştur. Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı göz önünde bulundurulduğunda farkın olumlu ifade edilen (içsel motivasyon, hedef motivasyonu, dışsal motivasyon) boyutlarda ve toplam ölçeğe pozitif sıralar lehine, olumsuz ifade edilen (motivasyonsuzluk) boyutta negatif sıralar lehine bir başka deyişle öğrencilerin almış olduğu son-ölçüm puanları lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 4.106 incelendiğinde, öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerinde ön ölçüm ve son ölçüm puanları arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmektedir. Toplam ölçeğe, “motivasyonsuzluk”, “içsel motivasyon”, “hedef motivasyonu” ve “dışsal motivasyon” boyutlarında yapılan analizler, her bir boyut için z değeri ve p değerinin $p<.05$ seviyesinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu, öğrencilerin motivasyon düzeylerinde her bir boyut için istatistiksel olarak anlamlı bir değişim olduğunu doğrulamaktadır. Özellikle, pozitif sıra toplamlarının yüksek olduğu ve negatif sıra toplamlarının düşük olduğu sonuçlar, öğrencilerin son ölçümde daha yüksek motivasyon düzeyleri sergilediğini ortaya koymaktadır.

"İçsel motivasyon", "hedef motivasyonu" ve "dışsal motivasyon" boyutlarındaki pozitif sıralar, öğrencilerin bu boyutlardaki motivasyonlarının son ölçümde olumlu yönde geliştiğini göstermektedir. Diğer yandan, "motivasyonsuzluk" boyutunda negatif sıraların yüksekliği,

öğrencilerin bu boyutta daha düşük puanlar alarak olumsuz motivasyon düzeylerinde bir azalma gösterdiğini ifade etmektedir. Bu bulgular, öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerinin genel olarak son ölçümde iyileştiğini, özellikle olumlu boyutlarda artış yaşanırken, olumsuz boyutta azalma meydana geldiğini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, yapılan uygulamaların öğrencilerin motivasyonlarını artırmada etkili olduğunu ve özellikle içsel motivasyon, hedef motivasyonu ve dışsal motivasyon gibi olumlu motivasyon boyutlarında belirgin bir iyileşme sağladığını göstermektedir.

BÖLÜM 5

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

5.1.1. Uygulama öncesinde uygulama okulunda ve uygulamaya katılan öğrencilerde ders dışı etkinliklerle ilgili mevcut duruma yönelik sonuç ve tartışma

Uygulama yapılacak sınıfın öğrencileri, öğrenci velileri ve bu sınıfta derse giren diğer ders öğretmenleriyle uygulama öncesinde yapılan görüşmelerde Türkçe dersinde çoğunlukla birbirinin benzeri olan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin uygulanmakta olduğu ve bu etkinliklerin dersi öğrenciler için sıkıcı hâle getirdiği belirtilmiştir. Araştırmanın uygulama öncesine yönelik bu sonucuyla ilgili alanyazındaki çalışmalara bakıldığında, Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin sıradan ve birbirinin tekrarı niteliğinde olduğu, etkinliklerin öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerine yeterli katkı sağlamadığı (Gün, 2012; Mutlu vd., 2019; Dilekçi, 2022), Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulmadığı ve bu durumun öğrencilerin Türkçe dersine karşı ilgisini azalttığı (Kırmızı ve Akkaya, 2010; Çevik ve Güneş, 2017), Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin dil ve beceri eğitimi açısından yeterli olmadığı (Tosunoğlu ve Demir, 2014), Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin nitelikli olmadığı (Doğan Güldenöğlu, 2023) sonuçlarına ulaşılan çalışmaların olduğu görülmüştür. Bu çalışmaların sonuçları araştırma öncesine yönelik Türkçe dersinde uygulanan etkinliklerle ilgili araştırma sonuçlarını desteklemeleri yönünden önemlidir.

Araştırmada, velilerin ve öğrencilerin görüşlerine göre, öğrencilerin Türkçe dersine ilgi göstermelerinde ders öğretmenin dersi eğlenceli hâle getiren tavrının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ders öğretmeni, öğrenciler için dersin ilgi çekici hâle gelmesini sağlamakta etkili olmalıdır. Öğretmen, bunu başarabildiği müddetçe öğrenciler, dersi sevecek ve derse ilgiyle katılacaktır. Araştırmanın bu sonucuna yönelik alanyazındaki çalışmalara bakıldığında, Kaya vd. (2009), öğretmenlerin eğitim-öğretim ortamını düzenlerken ve öğrencilerle ilişkilerini belirlerken öğrencilerin duyuşsal özelliklerini dikkate almaları gerektiğini; Fidan ve Eren (2017), Türkçe öğretmenlerinin öğrencilerin Türkçe dersine karşı olumlu tutum geliştirebilmeleri için, öğrencilerin Türkçe dersinin hedeflerine etkili bir şekilde ulaşmalarını sağlaması gerektiğini, Taşkın vd. (2018), Türkçe dersine karşı öğrencilerin ilgilerinin artmasında Türkçe öğretmenin rahatlatıcı bir unsur olarak görev üstlenmesinin etkili olduğunu belirtmiştir. Konuyla ilgili olarak, Deniz ve Tuna (2006) ise, çalışmalarında

öğretmenlerin okul ortamında öğrenciyi derse karşı güdülemek istedikleri durumlarda onlara öğretim etkinliklerinin dışında da zaman ayırmaları gerektiğini, öğrencilere yaptıklarını sevmeyi ve gelişmekten zevk almayı öğretecek rehberlik çalışmalarına daha çok yer vermeleri gerektiğini ifade etmiştir. Alanyazındaki ilgili çalışmaların ulaştıkları sonuçlar, araştırmanın bu sonucuyla tutarlılık göstermektedir. Konuyla ilgili olarak alanyazındaki farklı bir bulgu ise öğrencilerin Türkçe dersine yönelik ilgilerinin sınıf seviyesi arttıkça azaldığına yöneliktir (Bıyıklı, 2014). Bu çalışma sonucu, araştırmanın sonucuyla kısmen tutarlıdır. Çünkü, uygulama öncesinde yapılan görüşmelerde bazı öğrenciler, önceden Türkçe dersini çok sevdiklerini ancak birkaç yıldır bu sevgilerinin azaldığını ifade ederlerken bazı öğrenciler ise önceden Türkçe dersini çok sevmemelerine rağmen son yıllarda derse karşı ilgili olduklarını ifade etmiştir. Bu durum, alanyazında rastlanan sonucun uygulama sınıfı için geçerli bir sonuç olmadığını göstermektedir.

Görüşmeye katılan öğrencilerin bir kısmı okul dışındaki zamanlarını oyun oynayarak; dinlenerek; ders çalışarak; voleybol, yüzme gibi çeşitli kurslara giderek ve kitap okuyarak geçirmektedir. Özellikle velilerin birçoğunun üzerinde durduğuna göre, öğrenciler okul dışındaki boş zamanlarını doğru değerlendirme konusunda yeterli bilince sahip değildir. Veliler, çocuklarının teknolojik aletlerle çok zaman geçirdiklerinden yakınmışlar ve okul dışında kalan zamanlarını planlama konusunda çocuklarının eksikleri olduğundan bahsetmişlerdir. Günümüz şartları düşünüldüğünde, çocukların zaman planlaması yapmasına engel olan, onların zamanlarını verimsiz bir şekilde harcamasına sebebiyet veren birçok etken vardır. Bu etkenler artık çocukların evlerden çıkmayan, sosyalleşme sorunları yaşayan bireylere dönüşmelerine neden olmaktadır. Konuyla ilgili olarak Aksaçlıoğlu ve Yılmaz (2007) çalışmasında; öğrencilerin boş zamanlarında kitap okumayı, bilgisayar kullanma ve televizyon izleme etkinliğinden daha sonra tercih ettiği, bilgisayar kullanma süresi ve televizyon izleme süresi ile kitap okuma sıklığı arasında ters orantılı bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışma sonucu uygulama öncesinde görüşülen velilerin çocuklarının okul dışında daha çok teknolojik aletlerle zaman geçirdiğine yönelik görüşleriyle tutarlıdır.

Öğrencilerin okul dışındaki zamanlarını verimli geçirmeleri konusunda doğru bir yönlendirmeye ihtiyaçları vardır. Bu yönlendirme, okulda öğretmenler tarafından kısmen sağlansa da öğretmenlerin çocukların okul dışındaki zamanlarını nasıl değerlendirdiklerine yönelik ayrıntılı bilgi sahibi olmaları mümkün değildir. Öğrencilerin okul dışındaki zamanlarını verimli geçirmelerini denetleme konusunda asıl sorumluluk velilere aittir. Ancak velilerin

birçoğu görüşme sırasında iş, yoğunluk, yorgunluk gibi çeşitli gerekçelerle çocuklarını yeterince denetleyemediklerini, ayrıca çocuklarıyla da gün içinde çok zaman geçiremediklerini ifade etmiştir. Bu durum, öğrencilerin hayatın her aşamasında doğru bir gelişim süreci içinde olmalarının önündeki en büyük engellerden biridir. Konuyla ilgili olarak Kılıç (2015), çalışmasının sonucunda; öğrencilerin aileleriyle günlük etkili zaman geçirme sürelerinin oldukça düşük olduğunu ve eğlenceli aktivite olarak genellikle “dizi izlemek” etkinliği içerisine girdiklerini, ebeveynlerin televizyon karşısında, çocukların ise internette uzun saatler vakit geçirdiklerini tespit etmiştir. Çalışmanın bu sonuçları, araştırmanın sonucu ile tutarlılık göstermesi yönünden önemlidir.

Öğrenme ve gelişim süreci okulda başlayan ve okulda biten bir süreç değildir. Bireyler, hayatın her aşamasında ailelerinden, arkadaşlarından, çevrelerindeki diğer insanlardan birçok yeni şey öğrenebilir. Okulu bunlardan ayıran bireyin öğrenmesi gerekenleri belirli bir planlama ile kazandırmak, gelişim alanlarını da yine belirli bir plan dâhilinde desteklemektir. Okulun öncülüğünde yürütölen öğrenme ve gelişim sürecinin okul dışındaki zamanlarda da bir planlamayla devam ettirilmesi çok önemlidir. Bu yönüyle, okul dışındaki zamanı doğru planlamanın amacı öğrencideki akademik gelişimi, akademik gelişiminin yanında öğrencinin sosyal, kültürel alanlarda da gelişimini hayatın her aşamasında desteklemektir. Konuyla ilgili olarak alanyazına bakıldığında serbest zamanı planlamanın akademik başarıyla ilgili olduğunu tespit eden çalışmaların varlığı görölmektedir (Eldeleklioğlu, 2008; Kocaman ve Atasoy, 2018; Göral, 2020). Bu çalışmaların sonucu, araştırma sonucu ile tutarlılık göstermesi nedeniyle önemlidir.

Velilerle yapılan görüşmelerde ve öğrencilerden bazılarının görüşmelerde belirttiğine göre veliler; iş, yoğun çalışma koşulları gibi gerekçelerle çocuklarının derslerini takip edememekte ve onlara yeterince yardımcı olamamaktadır. Özellikle eğitim sürecinin okul sınırlarını aştığı günümüz koşullarında bu durum önemli bir sorun olarak değerlendirilebilir. Nitekim, konuyla ilgili alanyazına bakıldığında eğitim açısından destekleyici bir tutum içinde bulunan ailelerden gelen çocukların okul başarılarının daha yüksek olduğu; aile bakım, şefkat ve korumasının okul başarısının yükselmesinde önemli bir faktör olduğu; okul ile görüş birliği sağlayarak düzenli iletişim kuran ve bu iletişim doğrultusunda çocuğuna eğitim desteği sağlayan velilerin çocuklarının okul başarılarının daha yüksek olduğu; ayrıca öğrencilerin katıldığı ulusal sınavlarda da başarı gösterdikleri; buna rağmen velilerin çocuklarını farklı nedenlerle bu tür etkinliklerden uzak tutmaya çalışmasının öğrencilerin ders dışı etkinliklere

katılımını ve buna bağılı olarak da akademik başarısını olumsuz etkilediğı tespit edilmiştir (Çelenk, 2003; Ekici vd., 2009; İpek, 2011). Çalışmaların ulaştığı bu sonuçlar, araştırmanın sonuçlarıyla tutarlılık göstermesi yönünden önemlidir.

Araştırma öncesinde yapılan görüşmelerde velilerin çocuklarının derslerini takip edememe ve onlara yeterince yardımcı olamama gerekçesi olarak iş ve yoğun çalışma koşullarını öne sürdükleri görülmüştür. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde ise öğrencilerin birçoğu, babaların evdeki vaktinin çoğunluğunu televizyon izleyerek ve telefonda oyun oynayarak geçirdiklerini, annelerin ise yemek yapma, kardeşlerle ilgilenme, örgü yapma gibi işlerle meşgul olduklarını ifade etmiştir. Bu durum, velilerin çocuklarına zaman ayırma ve onların okul dışındaki zamanlarını planlamalarına yardımcı olma konusunda yeterli katkıyı yapamadıklarını göstermektedir. Konuyla ilgili alanyazına bakıldığında, ailede akıllı telefon bağımlılığı arttıkça velilerin çocuklarının eğitime katılım düzeylerinin azaldığı tespit edilmiştir (Yıldırım, 2022). Bu çalışma sonucu araştırmanın sonuçlarını desteklemesi yönüyle önemlidir. Alanyazında ayrıca, üniversite mezunu anne ve babaların çocukların eğitim süreçlerine daha çok katıldıkları ve bu çocukların akademik olarak daha başarılı oldukları sonucuna ulaşan çalışmaya rastlanmıştır (Kotaman, 2008). Bu çalışma sonucunun araştırmanın sonucu ile tam anlamıyla tutarlılık gösterdiği söylenemez. Çünkü eğitim düzeyi düşük bazı veliler, çocuklarına okul dışındaki zamanlarını doğru planlamalarını ve çocuklarının okulla ilgili verilen sorumlulukları yerine getirmelerini sağlamak için ellerinden geleni yaptıklarını söylerken bazı eğitim düzeyi yüksek veliler çeşitli gerekçelerle çocuklarına yeterince destek olamadıklarını belirtmiştir. Bu durum, araştırma kapsamında, eğitim düzeyinin velilerin çocuklarının okul dışındaki zamanlarını planlamaları konusunda yardım etmelerini etkileyen doğrudan bir gerekçe olarak nitelendirilemeyeceğini göstermektedir.

Uygulama öncesinde velilerle, öğrencilerle ve uygulama sınıfının dersine giren diğer branş öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde okul idaresinin ve öğretmenlerin çocukların okul dışındaki zamanını doğru değerlendirmeleri için yaptıkları yönlendirmelerin yetersiz olduğu, bu yönüyle, okulda ders dışı etkinlik denildiğinde genellikle akıllara sadece gezilerin geldiği ve en çok da ders dışı etkinlik olarak gezilerin yapıldığı, okulda ders dışı etkinliklerin uygulanması sürecinde öğretmenler arasında tam anlamıyla bir birlik olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Konuyla ilgili alanyazına bakıldığında, boş zaman etkinliklerine öğrencilerin katılımını sağlamak için okul yönetiminin etkinlikleri desteklemesi gerektiğini (Karataş, 2006), ders dışı etkinliklerin verimli şekilde uygulanmasında özellikle okul yöneticilerine önemli sorumluluklar

düştüğünü (Doygunel ve Köprülü, 2020) ifade eden çalışmalara rastlanmıştır. Bu çalışma sonuçları, araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermesi yönünden önemlidir.

Okuldaki birçok faaliyette olduğu gibi okuldaki ders dışı etkinlik sürecinin bütün aşamalarından haberi olması gereken ilk kişi okul müdürüdür. Çünkü okul müdürü, okuldaki bütün işlerden sorumlu olan kişidir ve okulda oluşabilecek herhangi bir olumsuz durum öncelikle okul müdürünün sorumluluğundadır. Bu yönüyle, okul saatlerinde yürütülecek gezi, yarışma, toplum hizmeti gibi ders dışı etkinlik çalışmalarında okul müdürüne haber verilmeli ve gerekli makamlardan izinler alınmalıdır. Bu aşamada okul müdürlerinin ders dışı etkinliklere yönelik tutumları, öğrencilerle ve öğretmenlerle iletişimleri, liderlik özellikleri ders dışı etkinliğin verimliliğini etkileyen en önemli unsurlardan birkaçıdır. Alanyazında konuyla ilgili çalışmalara bakıldığında, okul müdürlerinin iletişim yeterliği ve yetkilerini uygun bir şekilde kullanma becerileri arttıkça okul iklimi algısının da yükseldiği (Gürbüz vd., 2013; Getmez, 2018), okul müdürünün liderlik yapmasının, organize etmesinin ve okulun işleyişini düzenlemesinin okuldaki etkinliklerin uygulanmasını etkileyen en önemli etkenlerden biri olduğu, bunun yanında okul müdürünün öğrenciyi güdüleme ve öğrencilerin motivasyonlarını sağlama konusunda önemli sorumluluklarının olduğu (Gümüşeli, 2001; Çelikten, 2003; Babaoğlu vd., 2017; Duran ve Cemaloğlu, 2020), okul müdürlerinin iletişim becerileri ile okul kültürü arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişkinin olduğu (Şimşek, 2003), okul müdürlerinin okullarda öğretim liderliği, insan kaynakları yönetimi, okulun kültürü-iklimi, okul çevresi-aile, bütçe ve destek işleri boyutlarında etkililik düzeyinin çok bulunduğu (Koçak ve Helvacı, 2011), okul müdürlerinin öğrenciler ve öğretmenlerle öğretimsel konularla ilgili konuşma, onlara geribildirimde bulunma ve takdir etme davranışlarıyla öğretimin kalitesi üzerinde olumlu etkiye sahip oldukları (Balyer, 2013) sonuçlarına ulaşan çalışmalara rastlanmıştır. Bu çalışma sonuçlarının, araştırmanın sonuçlarını desteklediği görülmektedir.

Araştırma öncesinde araştırmacı, araştırma okulunu belirlerken uygulama yaptığı okulun müdürü E. ile görüşme yapmış ve bu görüşmede okul müdürünü ders dışı etkinliklere teşvik etme konusunda oldukça istekli gördüğünü günlüğüne eklemiştir. Uygulama sürecinde de aynı desteği Okul Müdürü E.den görmesine rağmen özellikle gezilerdeki izinlerde ve ders saatlerinde öğrencilerin dışarı çıkması gereken durumlarda araştırmacı okul müdürü E.nin tedirgin olduğunu gözlemlemiştir. Bu durumu gözlem notlarına da kaydetmiştir. Bu durumla ilgili alanyazına bakıldığında ise okul müdürlerinin mesleki ve ahlâki sorumluluklardan öte yasal sorumluluklara öncelik verdikleri (Aslanargun ve Bozkurt, 2012), okullardaki eğitim ve

öğretimin niteliği üzerinde anlamlı katkısı olabilecek eğitim/öğretim liderliğinin yasal konular nedeniyle okul müdürlerinin önceliklerinden biri ol(a)madığı görülmüştür (Gümüşeli, 1996; Çetin, 2019). Bu çalışmaların sonuçları araştırmacının uygulama öncesindeki gözlemlerini ve süreç içindeki gözlemlerini desteklemeleri yönünden önemlidir ancak yasal engellere rağmen öğrenci başarısı için okul müdürünün gereken liderlik özelliklerini gösterdiğinde okuldaki bütün öğrencilerin başarılı olmaması için ortada hiçbir nedenin kalmayacağını öne süren çalışmalar da mevcuttur (Bilge, 2013). Bu çalışma sonucu aslında okul müdürlerinin okuldaki ders içi ve ders dışı etkinliklerdeki desteğinin önemini ortaya koyması yönünden değerlidir. Araştırmada, okul müdürünün ders dışı etkinliklerin verimli şekilde uygulanmasındaki önemine vurgu yapılarak araştırma öncesindeki veli, öğrenci ve öğretmen görüşmelerinde okul müdürünün destekleyici ve yönlendirici tutumunun önemi üzerinde durulmuştur.

5.1.2. Uygulama öncesinde öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine karşı tutumu ve Türkçe dersine yönelik motivasyonlarıyla ilgili sonuç ve tartışma

Araştırma öncesinde öğrencilerle ve velilerle yapılan görüşmelerde Türkçe dersinde uygulanan etkinliklerin birbirinin tekrarı niteliğinde olmasından, Türkçe dersinin sıkıcı geçmesinden yakınıldığı görülmüştür. Bu durum ayrıca bir araştırma sonucu olarak bu bölümde tartışılmıştır. Öğrencilerin ve velilerin Türkçe dersine ve Türkçe dersinde uygulanan etkinliklere yönelik olumsuz söylemleri araştırma öncesinde öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyonlarının ve Türkçe dersine yönelik tutumlarının ne düzeyde olduğu sorusunu ortaya çıkarmıştır. Araştırmacı, bu iki ölçümü birbirinden ayırmak istememiştir. Çünkü, Fidan ve Eren (2017)'in de belirttiği üzere Türkçe dersine yönelik tutumlar ile eğitim motivasyonlarını birbiriyle ilişkili olarak değerlendirmek gerekir. Buna göre, uygulama öncesinde öğrencilerin Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeyleri ön test uygulamasında orta düzeyde, öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeyleri ön test uygulamasında Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeylerine uygun olarak orta düzeyde bulunmuştur. Uygulama öncesinde öğrencilerle ve velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, “Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği”nden ve “Türkçe Dersi Etkinlikleri Tutum Ölçeği”nden elde edilen verilerle tutarlılık göstermektedir.

5.1.3. Eylem planlarında yapılan ders dışı etkinliklerin Türkçe dersinde uygulanmasına yönelik sonuç ve tartışma

Araştırma kapsamında temalara göre sınıflandırılmış şekilde dört eylem planı uygulanmıştır. Bu eylem planlarından birincisinde üç, ikincisinde dört, üçüncüsünde üç,

dördüncüsünde dört ders dışı etkinlik tasarlanmış, tasarlanan etkinlikler yıllık plana ve ders planına uygun olarak bir eğitim-öğretim dönemi boyunca uygulanmıştır. Tasarlanan ders dışı etkinlikler uygulanırken bir haftada bir ders dışı etkinlik yapılmasına, bazı haftalarda da değerlendirme yapmak ve öğrencilerin dinlenmelerini sağlamak için hiç ders dışı etkinlik yapılmamasına dikkat edilmiştir. Buna göre, eylem planlarının uygulanması sürecinde elde edilen bazı sonuçlar vardır.

Birinci eylem planı 7. sınıflarda okutulan ders kitabındaki “Kişisel Gelişim” temasında yer verilen “Adını Göklere Yazdıran Çocuk”, “Başarıya Gitmek mi, Başarıyı Çekmek mi?”, “A Harfi” isimli metinlerde anlatılanlara ve Türkçe dersinin haftalık kazanımlarına uygun olarak ders dışı etkinlikler tasarlanmış ve belirli bir planlamaya göre uygulanmıştır. Birinci eylem planının ilk ders dışı etkinliği olan “Ailece Okuyoruz” etkinliğinde öğrencilere “Küçük Prens” kitabı verilmiş ve öğrencilerin aile üyeleriyle okuma saati yapmaları istenmiştir. Böylece hem “Adını Göklere Yazdıran Çocuk” metninin içeriğine yönelik bir çalışma yapılmış hem de okul saatleri dışında okuma saati yapılarak bu konuda hem öğrencide hem de ailede bir bilinç oluşturulmaya çalışılmıştır. Etkinlikle ilişkili olarak öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan iki çalışma kâğıdı verilmiştir. İlk çalışma kâğıdında öğrenciler, okudukları kitabın kahramanlarını, konusunu, ana fikrini belirlemişler ve kitapla ilgili görüşlerini yazmışlardır. İkinci çalışma kâğıdında ise öğrenciler, seçtikleri bir masal kahramanına mektup yazmışlardır. Öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile öğrenci öz değerlendirme formlarında, ailelerin çocuklarıyla bir etkinlik yapma konusunda iş, yoğunluk gibi çeşitli gerekçelerle gönüllü olmadıkları, okul saatleri dışında yapılan okuma saatlerinin öğrencilere okuma alışkanlığının kazandırılmasında etkili olduğu, ayrıca etkinliğin aile üyelerinin verimli zaman geçirmesine imkân sağladığı ifade edilmiştir.

Birinci eylem planının ikinci ders dışı etkinliği olan “Geleceğin Peşinde” etkinliğinde 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Başarıya Gitmek mi, Başarıyı Çekmek mi?” adlı metnin içeriğini ve haftanın kazanımlarını destekleyecek ve iki saatlik Türkçe dersini alacak şekilde fen lisesine gezi düzenlenmiştir. Gezi için planlama yapılmış ve geziden sonra öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan iki çalışma kâğıdı verilmiştir. Bu çalışma kâğıtlarından ilkinde öğrenciler, fen lisesine düzenledikleri gezideki deneyimlerinden yola çıkarak deneme türünde bir metin yazmıştır. Öğrenciler, ikinci çalışma kâğıdına ise arkadaşlarını fen lisesine gitmeye özendirecek şekilde ikna edici bir konuşma hazırlamıştır. Öğrenciler, yaptıkları çalışmalarını Türkçe dersinde arkadaşlarına sunmuştur. Öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile

öğrenci öz değerlendirme formlarında, etkinliğin derste öğrenilen konuların ders dışı etkinliklerle pekişmesini sağladığı, öğrencilerin yaratıcılığını desteklediği, gelecek planı yapmakta etkili olduğu ve öğrencilerin özgüveninin artmasını sağladığı, ders dışı etkinliklerin aksamaması için okulda yapılacak çalışmalar (deneme, toplantı vb.) konusunda daha önceden bilgi verilmesi gerektiği ve gezilerin planlamasının haftalar öncesinden yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Birinci eylem planının üçüncü ders dışı etkinliği olan “Ben Bir Muhabirim” etkinliğinde 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “A Harfi” adlı metnin içeriğini ve haftanın kazanımlarını destekleyecek şekilde engelli bireylerle ya da engelli bireylerin yakınlarıyla röportaj yapmaları istenmiştir. Böylece, engelli bireylerin toplumda yaşadıkları sorunları ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Bunun için öğrenciler, gruplara ayrılmış ve her grup üyesine araştırmacı tarafından hazırlanan çalışma kâğıtları verilmiştir. Öğrencilerin bu çalışma kâğıdına röportajda soracakları soruları ve aldıkları cevapları not etmeleri ve röportajdan edindikleri bilgileri sınıfta anlattıkları bir sunum yapmaları istenmiştir. Öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile öğrenci öz değerlendirme formlarında, etkinlikle öğrencilerin engellilerin hissettiklerini daha iyi anladıkları ve onlarla empati kurabildikleri, grup çalışmalarında iş birliği içinde çalışabilmeyi öğrendikleri, öğrencilerin engelli bireylere ya da engelli bireylerin yakınlarına soru sorarak onların acılarını hatırlatmış gibi hissettikleri ifade edilmiştir.

İkinci eylem planında 7. sınıflarda okutulan ders kitabındaki “Millî Kültürümüz” temasında yer verilen “Yusufçuk”, “Karagöz Nedir?”, “Anadolu’da Kilim Demek” ve “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî” aldıkları metinlerde anlatılanları ve Türkçe dersinin haftalık kazanımlarını destekleyecek şekilde etkinlikler uygulanmıştır. İkinci eylem planının ilk ders dışı etkinliği olan “Büyüklerimin Efsaneleri” etkinliğinde 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Yusufçuk” adlı metnin içeriğini ve haftanın kazanımlarını destekleyecek şekilde öğrenciler, büyüklerinden kendi memleketlerine özgü efsaneler öncelikli olmak üzere bir efsane öğrenmiş ve sınıfta arkadaşlarına anlatmıştır. Öğrencilere öğrendikleri efsanenin kahramanlarını, mekânlarını, kurgusal ve gerçek unsurlarını belirlemeleri için araştırmacı tarafından hazırlanan bir çalışma kâğıdı verilmiştir. Öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile öğrenci öz değerlendirme formlarında, etkinliğin öğrencilerin kültürel birikimlerinin artmasını ve öğrencilerde kültürel bilincin oluşmasını sağladığı, öğrencilerin hem eğlendikleri hem öğrendikleri bir etkinlik olduğu, yeni efsaneler öğrendikleri, buna rağmen bazı öğrencilerin düşüncelerini ifade etmekte zorlandıkları belirtilmiştir.

İkinci eylem planının ikinci ders dışı etkinliği olan “Yâr Bana Bir Eğlence!..” etkinliğinde 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Karagöz Nedir?” adlı metnin içeriğini ve haftanın kazanımlarını destekleyecek şekilde öğrenciler ikili gruplara ayrılmış ve okul dışındaki zamanlarında iş birliği içinde çalışarak derste sunmak üzere bir gölge oyunu tasarlamışlar ve tasarladıkları gölge oyununu derste oynamışlardır. Öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile öğrenci öz değerlendirme formlarında, etkinliğin öğrencilerin millî kültür unsurlarından biri olan Karagöz ve Hacivat hakkında bilgi sahibi olmalarına, öğrenciler arasındaki iş birliğinin artmasına ve iş birliğinin gelişmesine katkı sağladığı, öğrencilerin özgün ve yaratıcı ürünler ortaya koyabilme yeterliliklerinin arttığı ancak bazı öğrencilerin sunum yapmakta çekingen davrandıkları ifade edilmiştir.

İkinci eylem planının üçüncü ders dışı etkinliği olan “Kültür Avcıları” etkinliğinde 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Anadolu’da Kilim Demek” adlı metnin içeriğini ve haftanın kazanımlarını destekleyecek şekilde öğrenciler kilimin ne olduğu ve kültürümüzdeki yeri hakkında araştırma yapmışlar ve yaptıkları araştırmaları 3 dakikayı geçmeyen videolarda anlatmışlardır. Daha sonra öğrencilerden isteyenlerin videoları sınıfta izlenmiş ve videoda verilen bilgiler üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur. Öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile öğrenci öz değerlendirme formlarında, etkinlikte öğrencilerin kilimin kültürümüzdeki yerini öğrendikleri ve kilim hakkında bilgi sahibi oldukları, etkinliğin derste işlenen metne yönelik iyi bir ön hazırlık olduğu, etkinliğin öğrencilerin arkadaşlarıyla fikir alışverişinde bulunmalarını sağladığı, öğrencilerin okul dışındaki zamanlarını planlamalarını sağladığı, öğrencilerin yaratıcılığını desteklediği, konuşma becerisini geliştirdiği ve öz eleştiri yapabilmelerine katkı sağladığı belirtilmiştir.

İkinci eylem planının dördüncü ders dışı etkinliği olan “Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum” etkinliğinde 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî” adlı metnin içeriğini ve haftanın kazanımlarını destekleyecek şekilde 2 saatlik Türkçe ders saatinde Mevlânâ Müzesi’ne gezi düzenlenmiştir. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî hakkında öğrenciler önceden araştırma yapmıştır. Gezi sırasında sınıf gruplara ayrılmış ve grup üyeleri sırayla grubun rehberi olmuş ve müzeyi birlikte gezmiştir. Gezi sonunda müze bahçesinde bütün öğrenciler toplanmış ve gezi sırasındaki deneyimler üzerine konuşulmuştur. Mevlânâ Müzesi gezildikten sonra okula geri dönmüş ve öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan bir çalışma kâğıdı verilmiştir. Öğrenciler, bu çalışma kâğıdına kendilerini 1270 yılında Konya’da olduklarını düşündükleri yazılar yazmış ve yazılar etkinliğin ders içi uygulamasında okunarak

değerlendirilmiştir. Öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile öğrenci öz değerlendirme formlarında, etkinliğin derste öğrenilen konuların somutlaştırılmasını sağladığı, öğrencilerin kültürel bağlarının artmasını, arkadaşlarıyla iş birliği içinde bilgi paylaşımında bulunmayı, eğlenirken öğrenmelerini ve yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağladığı, öğrencilerin yaratıcı yazma konusunda yeterliliklerinin geliştiği, ders saatlerinde yapılan ders dışı etkinliklerde süre sorununun yaşandığı, okulda yapılan plansız çalışmaların ders dışı etkinliklerin uygulanma sürecinde sorunlara neden olduğu ifade edilmiştir.

Üçüncü eylem planında, 7. sınıflarda okutulan ders kitabındaki “Sağlık ve Spor” temasında yer verilen “İki Tekerlekli Özgürlük”, “Futbolcu Olmaya Karar Vermiştim” ve “Broşür” adlı metinlerde anlatılanları ve Türkçe dersinin haftalık kazanımlarını destekleyecek şekilde etkinlikler uygulanmıştır. Üçüncü eylem planının ilk ders dışı etkinliği olan “Fiilleri Öğreniyorum” etkinliğinde 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “İki Tekerlekli Özgürlük” adlı metnin içeriğini ve haftanın kazanımlarını destekleyecek şekilde bir saatlik Türkçe dersinde öğrenciler okul bahçesine çıkarılmış ve iki gruba ayrılmıştır. Ayrıca, okula iki bisiklet getirilmiş ve öğrenciler, araştırmacı tarafından hazırlanan fiiller konusu ile ilgili iki farklı çalışma kâğıdındaki doğru ve yanlış sorularını cevaplamış, soruyu doğru cevaplayan öğrenciler bisiklet sürmüştür. Böylece, bir yarışma havasında etkinlik tamamlanmıştır. Öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile öğrenci öz değerlendirme formlarında, etkinlikle öğrencilerin eğlenerek fiiller konusunu tekrar ettikleri, derste işlenen metnin içeriğine yönelik öğrencilerin çalışma yaptıkları, etkinliğe karşı öğrencilerin ilgilerinin yüksek olduğu, dinlediğini anlamaya yönelik çalışmalar yapıldığı, öğrencilerin grup çalışması yapmakta zorlandıkları, etkinlikte sınıf düzenini sağlamakta zorlanıldığı belirtilmiştir.

Üçüncü eylem planının ikinci ders dışı etkinliği olan “Ne İstedi, Ne Oldu?” etkinliğinde 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Futbolcu Olmaya Karar Vermiştim” adlı metnin içeriğini ve haftanın kazanımlarını destekleyecek şekilde öğrenciler, çevrelerindeki bireylerle önceden hangi mesleği yapmak istedikleri ve günümüzde hangi mesleği yaptıkları ile ilgili bir röportaj yapmışlar ve yaptıkları röportajlardan elde ettikleri verileri anlattıkları bir hazırlıklı konuşma hazırlamışlar ve sınıfta sunmuşlardır. Etkinliğin uygulanma sürecinde öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan iki çalışma kâğıdı verilmiştir. Öğrenciler, röportaj yaparken ve konuşmalarını hazırlarken bu çalışma kâğıtlarından yararlanmıştır. Öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile öğrenci öz değerlendirme formlarında, etkinlikle öğrencilerin derste işlenen metindeki olayın aslında birçok kişinin başından geçebileceğini anladıkları,

öğrencilerin meslek seçerken nelere dikkat etmeleri gerektiğini öğrendikleri, öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapıldığı, öğrencilerin okul dışındaki zamanlarını planlamayı öğrendikleri, ders dışı etkinliğin yapılma zamanının daha uzun tutulması gerektiği, etkinliğin ders içi uygulamasında sınıf hâkimiyeti konusunda sorunlar yaşandığı ifade edilmiştir.

Üçüncü eylem planının üçüncü ders dışı etkinliği olan “Ben Bir Tasarımcıyım” etkinliğinde 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Broşür” adlı metnin içeriğini ve haftanın kazanımlarını destekleyecek şekilde öğrenciler, spor ve sağlıklı yaşam konulu bir broşür hazırlamıştır. Öğrenciler, broşürleri hazırlarken ders kitabındaki broşür hazırlama yönergelerinden yararlanmıştır. Etkinlikte, araştırmacı tarafından hazırlanan çalışma kâğıdı dağıtılmış ve öğrenciler, bu çalışma kâğıdına yaptıkları broşürleri anlatan bir konuşma hazırlamıştır. Daha sonrasında ise öğrenciler, hazırladıkları konuşmaları sınıfta sunmuştur. Öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile öğrenci öz değerlendirme formlarında, etkinliğin öğrencileri yaratıcı düşünmeye yönlendirdiği, derste işlenen metne yönelik güzel bir hazırlık olduğu, ders dışında okuma ve konuşma becerilerini destekleyecek davranışların yapılmasını sağladığı, öğrencilerin sporun önemi ve sağlıklı yaşamın gerekliliği ile ilgili bilgi sahibi oldukları, sorgulama ve değerlendirme becerilerinin geliştiği, boş zamanlarını değerlendirmelerini sağladığı, etkinliği yapmak için zaman bulmakta zorlandıkları, etkinliğin yapılma süresinin daha uzun olması gerektiği, çekingen davranan öğrencilerin desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Dördüncü eylem planında, 7. sınıflarda okutulan ders kitabındaki “Sanat” ile “Millî Mücadele ve Atatürk” temalarında yer verilen “Âşık Veysel Şatıroğlu”, “Geleneksel Türk Sanatlarından Ebru”, “Penceresi Sonsuzluğa Açılan Oda” ve “Ağaçtan Oyma Su Tası” adlı metinlerde anlatılanları ve Türkçe dersinin haftalık kazanımlarını destekleyecek şekilde etkinlikler uygulanmıştır. Dördüncü eylem planının ilk ders dışı etkinliği olan “İzliyorum, Öğreniyorum” etkinliğinde öğrenciler, 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Âşık Veysel Şatıroğlu” adlı metnin içeriğini ve haftanın kazanımlarını destekleyecek şekilde “Âşık Veysel” belgeselini aileleriyle izlemiştir. Öğrenciler, belgeseli aileleriyle izlerken değerlendirmelerde bulunmuş ve araştırmacı tarafından hazırlanan, izlenen belgeselle ilgili sorulardan oluşan çalışma kâğıdını yapmıştır. Ayrıca, öğrencilere bir başka çalışma kâğıdı daha verilmiş ve öğrenciler bu çalışma kâğıdına verilen anahtar kelimelerden yola çıkarak şiir türünde metin yazmıştır. Ardından yazılan şiirler ve belgeseli anlamaya yönelik sorulan sorular cevaplandırılmıştır. Öğrenci, veli,

araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile öğrenci öz değerlendirme formlarında, etkinlikte öğrencilerin Âşık Veysel’in hayatını daha iyi öğrendikleri, aileleriyle eğlenceli ve kaliteli zaman geçirdikleri, etkinliğin aile içi iletişimi güçlendirdiği, şiir yazmanın öğrencilerin yazma becerilerini geliştirdiği, etkinliğin dersten önce güzel bir hazırlık olduğu, öğrencilerin kelime hazinesinin geliştiği, ailelerin çocuklarıyla empati kurabilme yeterliliklerinin geliştiği, ailelerin çocuklarıyla bu şekilde etkinlikler yapma tecrübesi olmadığı için bocaladıkları, ailelerin çocuklarının neler öğrendiği, neler yaptığı ile ilgili fikir sahibi oldukları, etkinliğin çocukların teknolojiyi verimli kullanmalarına katkı sağladığı, öğrencilerin konuşma ve yazma becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapıldığı, etkinliği yapmak için ailelerin uygun zaman bulmakta zorlandıkları ifade edilmiştir.

Dördüncü eylem planının ikinci ders dışı etkinliği olan “Ben Bir Araştırmacıyım” etkinliğinde, 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Geleneksel Türk Sanatlarından Ebru” adlı metnin içeriğini ve haftanın kazanımlarını destekleyecek şekilde öğrenciler, anlatım bozukluğu olan cümleler bulmuş ve buldukları cümleleri araştırmacı tarafından hazırlanan çalışma kâğıdına yazmıştır. Sonrasında etkinliğin ders içi uygulamasında öğrenciler, tahtaya çıkarak anlatım bozukluğu olduğunu düşündükleri cümleleri arkadaşlarına sormuş ve sınıfta bulunan diğer öğrenciler de anlatım bozukluğu olan cümleleri bulmaya çalışmıştır. Öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile öğrenci öz değerlendirme formlarında, etkinlikle öğrencilerin anlatım bozukluğu konusunu daha iyi anladıkları hem eğlendikleri hem de öğrendikleri, okul dışındaki zamanlarını verimli kullandıkları, araştırma yapma ve yaratıcı düşünme becerilerinin geliştiği, etkinliğin öğrencilerin derste öğrendiklerini gerçek hayatla ilişkilendirmelerini sağladığı, etkinliği yapmak için öğrencilerin zaman bulmakta zorlandıkları belirtilmiştir.

Dördüncü eylem planının üçüncü ders dışı etkinliği olan “Benim Afişim” etkinliğinde 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Penceresi Sonsuzluğa Açılan Oda” adlı metnin içeriğini ve haftanın kazanımlarını destekleyecek şekilde öğrenciler “Atatürk” konulu bir afiş çalışması yapmıştır. Öğrenciler, afişi hazırlarken araştırmacı tarafından hazırlanan çalışma kâğıdındaki yönergelerle hareket etmiş ve diğer çalışma kâğıdına ise “Atatürk” konulu bir şiir yazmıştır. Etkinliğin ders içi uygulamasında ise öğrenciler, arkadaşlarına tasarladıkları afişi tanıtmış ve yazdıkları şiirleri okumuştur. Öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile öğrenci öz değerlendirme formlarında, etkinliğin öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmeye katkı sağladığı, öğrencilerin bildiklerini kısa ve etkili bir şekilde anlatmayı öğrendikleri, etkinlik sayesinde öğrencilerin genel bir hazırlık yaptıkları ve Atatürk ile ilgili daha çok bilgiye sahip oldukları,

şiiir yazma kabiliyetlerinin geliştiğı, boş zamanlarını verimli kullanmayı öğrendikleri, etkinlikte öğrencilerin konuşma ve yazma becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapıldığı, öğrencilerin etkinliğı yetiştirmekte zorlandıkları ifade edilmiştir.

Dördüncü eylem planının dördüncü ders dışı etkinliğı olan “Doğa Muhafızları” etkinliğinde, 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Ağaçtan Oyma Su Tası” adlı metnin içeriğini ve haftanın kazanımlarını destekleyecek şekilde okul bahçesinde çiçek dikme etkinliğı yapılmıştır. Bu etkinlik için Türkçe dersinden iki saat ayrılmıştır. Dersin ilk saatinde öğrenciler çiçek dikmiş, ikinci saatinde ise araştırmacı tarafından hazırlanan çalışma kâğıdına kahramanlarından biri “ağaç” olan ve “doğa sevgisi” konulu bir fabl yazmıştır. Öğrenciler, fablları yazdıktan sonra fabllar derste okunmuş ve içerik, türe uygun olma gibi çeşitli ölçütler yönünden değerlendirilmiştir. Öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlükleri ile öğrenci öz değerlendirme formlarında, etkinliğın öğrencilerin eğlenerek öğrenmelerini sağladığı, çevre duyarlılığı kazandırmada etkili olduğu, derste işlenen konuyu yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağladığı, fabl türünü tekrar ettikleri, öğrencilerin yaratıcı yazma ve konuşma becerilerine yönelik çalışmalar yapıldığı, ders saatlerinde yapılan ders dışı etkinlikleri nasıl uygulanabileceğinin bir örneğı olduğu, okul saatlerinde yapılan ders dışı etkinliklerde sınıf düzeni sağlamanın zor olabileceğı belirtilmiştir.

5.1.4. Eylem planlarının uygulanma sürecine yönelik sonuç ve tartışma

Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin gelecek planı yapmalarında ve kendi yeterliliklerinin farkına varmalarında etkilidir. Kendi yeterliliklerini bilen öğrenciler zamanı verimli kullanır ve yapabilirliğı ölçüsünde birtakım faaliyetlerin içinde olur. Ayrıca öğrenciler, ders dışı etkinlikleri yapmak için arkadaşlarıyla ve çevrelerindeki diğer bireylerle bir iş birliğı süreci yürütür. Bu durum, öğrencilerin sosyal becerilerinin ve iletişim becerilerinin gelişmesinde etkilidir. Ders dışı etkinliklerin öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişmesine katkı sağladığına yönelik araştırma sonucunu destekleyecek nitelikte alanyazında bazı çalışmaların varlığı tespit edilmiştir (Blomfield ve Barber, 2010; Schaefer vd., 2011; Fakhretdinova vd., 2021; Feraco vd., 2023). Bu çalışmalarda, ders dışı etkinliklerin öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişmesinde etkili olduğu vurgulanmaktadır.

Ders dışı etkinliklerin öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirebilmesi için öncelikle öğrencilerin öz yeterlilik algısının yüksek olması gerekir. Araştırmanın sonuçlarından biri de ders dışı etkinliklerin öğrencilerin öz yeterlilik algılarını yükseltmesidir. Aslında öğrencilerin özyeterlilik algısının yüksek olması ile sosyal becerilerinin gelişmesi birbirini destekleyen

durumlardır. Araştırmacı ve gözlemci yansıtıcı günlüklerinde, özellikle Ö2, Ö7, Ö15 gibi daha çekingen kişilik yapısına sahip öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştiğini, etkin olmaları gereken durumlarda daha az çekingen davranışlar gösterdiklerini ifade etmiştir. Aynı zamanda Ö2'nin “Ben Bir Muhabirim” etkinliğinden sonra yansıtıcı günlüğüne yazdığı, “Artık insanlarla konuşmaktan daha az korkuyorum.” ifadesi, Ö7'nin “Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum” etkinliğinden sonra yansıtıcı günlüğüne yazdığı “Özgüvenim yerine geldi. Arkadaşlarıma bildiklerimi anlatmak bana çok iyi geliyor.” ifadesi, Ö15'in ise “Ben Bir Muhabirim” etkinliğinden sonra “Öz Değerlendirme Formu”na yazdığı “Birçok konuda daha cesaretliyim. İnsanlar beni terslese de onlarla konuşmaktan vazgeçmedim.” ifadesi öğrencilerin sosyal becerilerinin geliştiğini göstermesi yönünden önemlidir. Alanyazında, ders dışı etkinliklerin öğrencilerin öz yeterlilik algılarını yükselttiği ve buna bağlı olarak da öğrencilerin hem sosyal ilişkilerinin geliştiği hem de geleceğe yönelik daha doğru planlar yapmalarının sağlandığı sonuçlarına ulaşan çalışmalara rastlanmıştır (Carns vd., 1995; Fredricks ve Eccles, 2008; Knifsend ve Graham, 2012; Martinez vd., 2016; Tanner, 2017). Çalışmaların bu sonuçları, araştırmanın sonuçları ile tutarlılık göstermektedir.

Öğrencilerin öz yeterliliklerinin gelişmesinin sonucu olarak akademik başarılarında da anlamlı bir değişim beklenir. Araştırmanın sonuçlarından biri de ders dışı etkinliklerin öğrencilerin akademik başarılarının artmasına katkı sağladığı yönündedir. Bu durum, özellikle öğrenci, veli, araştırmacı ve gözlemci günlüklerinde öğrencilerin ders dışı etkinlikler sayesinde dersi sevmelerini, dersi daha eğlenceli bulmalarının bir sonucu olarak ifade edilmiştir. Ders dışı etkinliklerin akademik başarıyı artırdığına yönelik araştırma sonucunun tersi bir sonuca ulaşan çalışmalar (Shamsudin vd., 2014; Steinmann vd., 2019) olsa da ders dışı etkinliklerin akademik başarıyı artırdığı sonucunu destekleyen alanyazında birçok çalışma tespit edilmiştir (Gerber, 1996; Hunt, 2005; Fujita, 2006; Howard ve Ziomek-Daigle, 2009; Christison, 2013; Annu ve Sunita, 2013, 2015; Bakoban ve Aljarallah, 2015; Meier vd., 2018; Sabirov, 2019). Bu çalışmalarda, ders dışı etkinliklerin akademik başarıyı artırmasının sonucu olarak ders dışı etkinliklere öğrencilerin daha istekli katıldıkları vurgulanmıştır. Belirtilen çalışmaların ders dışı etkinliklerin akademik başarıyı artırmasına, buna bağlı olarak da öğrencilerin ders dışı etkinliklere daha istekli katılmasına katkı sağladığına yönelik sonuçları, araştırmanın bu yöndeki sonuçlarını desteklemektedir.

Ders dışı etkinlikler öğrencilerin dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin gelişmesinde etkilidir. Bu nedenle okul saatlerinde ya da okul saatleri dışında

yapılan okuma çalışmaları okuma alışkanlığının kazandırılmasına ve bu sayede öğrencilerin kelime hazinelerinin gelişmesine; kazanımla ilgili olarak yapılan film, belgesel vb. izleme, müzik, konuşma vb. dinleme çalışmaları dinleme/izleme becerilerinin gelişmesine; okulda ya da okul dışında yapılan video çekme, röportaj yapma ya da okul dışında yapılan bir etkinliği derste arkadaşlarına sunma gibi çalışmalar konuşma becerisinin gelişmesine; yapılan ders dışı etkinliklerle ilgili çalışma kâğıtları hazırlayarak bu çalışma kâğıtlarına öğrencilerin istenen türde metinler yazmaları, aile bireyleri, arkadaşları ya da çevresindeki diğer bireyler ile yapılan yazma etkinlikleri öğrencilerin yazma becerilerinin gelişmesine katkı sağlar. Bu sonuçla ilişkili olarak araştırma sürecinde ders dışı etkinlikleri destekleyecek şekilde araştırmacı tarafından tasarlanan çalışma kâğıdı çalışmalarının mümkün olduğunca farklı dil becerilerini destekleyecek şekilde olmasına dikkat edilmiştir. Öğrencilerin, velilerin, araştırmacının ve gözlemci öğretmenin yansıtıcı günlüklerinde; öğrenci ve veli görüşmelerinde yapılan ders dışı etkinliklerin farklı dil becerilerinin gelişimine katkı sağladığı görüşü sık sık ifade edilmiştir. Özellikle V2, V3, V10, V21, Ö2, Ö9, Ö17, Ö19, Ö29 birçok farklı yerde ders dışı etkinliklerin çeşitli dil becerilerinin ve kelime hazinesinin gelişmesine katkı sağladığını belirtmiştir. Bu görüşler, ders dışı etkinliklerin dil becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı sonucunu desteklemektedir. Alanyazında, özellikle ders dışı etkinliklerin dil dersleri ve dil becerilerine yönelik etkisini inceleyen çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu nadir çalışmalardan birinde öğrencilerin konuşmaya uygun ifadeyle başlamasında, konuşurken önemsenen bilgileri vurgulamasında, konuşurken bulunduğu ortama uygun konuşmasında, standart Türkçe ile konuşmasında, Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurmasında katıldığı sosyal etkinliğin faydasının olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Gedik ve Orhan, 2014). Bu sonuçlar, ders dışı etkinliklerin öğrencilerin konuşma becerileri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu görüşünü desteklemektedir.

Ders dışı etkinliklerin dil becerileri üzerindeki etkisini inceleyen bir diğer çalışmada ise ortaokul öğrencilerinin ders dışı okuma davranışlarının hem süresi hem de türüyle öğrencilerde okuduğunu anlama ve kelime dağarcığının gelişimi arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada öğrencilerin klasik okuma materyalleri içinde çoğunlukla gazete ve dergileri daha sonra romanları, hikâyeleri ve masalları tercih ettikleri; okuma alışkanlığını kazanmada tüm okuma materyallerinin tek tip bir etkisinin olmadığı, buna karşın öyküleyici metinleri okumak için harcanan zamanın okuduğunu anlama düzeyini ve kelime dağarcığını daha çok geliştirdiği, çevrimiçi medya metinleri okumanın okuduğunu anlama düzeyini ve kelime dağarcığının gelişimini olumsuz etkilediği, öğrencilerin ders dışı okuma davranışının kelime dağarcıklarını geliştirdiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır (Pfost vd., 2013). Çalışmanın bu

sonuçları ders dışı etkinlik olarak yapılan okuma çalışmalarının okuma ve anlama becerilerinde belirgin bir değişim sağladığını göstermektedir. Bu yönüyle bu çalışmanın bulguları, araştırma bulgularını desteklemektedir. Alanyazında, ders dışı etkinliklerin dinleme/izleme ve yazma becerileri üzerindeki etkisini inceleyen veya bu durumu alt problem olarak değerlendiren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Ders dışı etkinliklerden yeterli verimin alınması için ders dışı etkinliklerin iyi planlanması, etkinliklerin çocuğun ilgi ve yeteneğine uygun olması, maddî sorunların ve müfredatla ilgili sorunların çözülmüş olması gerekir. Ders dışı etkinliklerde planlamanın iyi olmaması ve sürecin uygulayıcılara yeterince açık anlatılamaması ders dışı etkinliklerin uygulanma sürecinde sorunlara neden olabilir. Bu sebeple, bazı ders dışı etkinlikler zaman alıcı olabilir ve öğrenciler verilen zamanda etkinliği yetiştirmekte zorlanabilir. Bu durumda ders dışı etkinliklerin aralıklı yapılmasına ve ders dışı etkinliğin yapılması için öğrencilere yeterince zaman verilmesine dikkat edilmelidir. Ayrıca okulda yapılan plansız çalışmalar (deneme sınavları, seminer vb.) özellikle okul saatlerinde yapılan ders dışı etkinliklerin uygulanmasında sorunlar oluşmasına neden olabilir. Bunun yanında ders dışı etkinliklerin planlanması sürecinde çok fazla evrak istenmektedir. Ders dışı etkinliklerin uygulanması sürecinde yoğun evrak yükü öğretmenlerin ders dışı etkinlik planlama konusundaki motivasyonlarını düşürebilmekte ve uygulama sürecini sekteye uğratabilmektedir. Araştırmanın ders dışı etkinliklerin planlı yürütülmesi gerektiği sonucunu destekleyecek nitelikte Chambers ve Schreiber (2004) araştırmalarında, okul dışında yapılan ve düzgün planlanmamış ders dışı etkinliklerin amacına ulaşmadığını tespit etmiştir. Balyer ve Gündüz (2012) de araştırmalarında ders dışı etkinliklerin daha sistemli düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Ders dışı etkinliklerin planlı yapılması gerektiğine yönelik araştırma bulgusunun sonucu olarak araştırmanın bir diğer sonucu da yapılan ders dışı etkinlikler sırasında öğrencilerin birçok defa belirttiği gibi ders dışı etkinliklerin çok sık olmaması ve etkinlikleri yaparken öğrencilere hem etkinliği yapma hem de dinlenme fırsatı verilmesi gerektiğidir. Alanyazında da bazı araştırmalarda ders dışı etkinliklerin planlanması sırasında bu duruma dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Vindas Carmona (2020) araştırmasında ders dışı etkinliklerin öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimi üzerinde olumlu etkilere sahip olmasına rağmen ders dışı etkinlik faaliyetlerinin çok sık yapılmasının akademik başarıyı olumsuz etkilediğini tespit etmiştir. Çalışmada ulaşılan bu sonuç, araştırmanın sonucunu desteklemesi nedeniyle önemlidir.

Ders dışı etkinliklerde öğrencilerin yaratıcılıklarını ortaya çıkartmak ve bu konudaki mevcut yeterliliklerini geliştirmek amaçlanır. Ders dışı etkinliklerin öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirdiği sonucunu destekleyen bazı çalışmaların varlığı tespit edilmiştir (Pardayevna, 2022; Assante ve Lişman, 2023). Bu çalışmalarda, ders dışı etkinliklere katılımın öğrencilerin bilgiyi uygulamaya geçirmesinde ve bununla ilişkili olarak yaratıcı düşünebilmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu sonucundan yola çıkılarak öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerini, derste öğrendiklerini gerçek hayatla ilişkilendirerek somutlaştırmalarını, böylece derste işlenen metinlerde verilmek istenen iletileri hayatın içinde tecrübe ederek kazanmalarını sağlayacak etkinlikler tasarlandığı ifade edilebilir. Bu yönüyle ders dışı etkinlikler, Türkçe derslerinde günümüzde yapılan etkinliklerden farklıdır. Bu durum, öğrencilerin Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinde olumlu anlamda bir değişim meydana getirmiştir. Alanyazında ders dışı etkinliklerin Türkçe dersinde öğrencilerin yaratıcılıkları üzerindeki etkisine yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Ders dışı etkinlikleri uygularken öğrenciler genellikle ailelerinden yardım almaktadır. Özellikle, “Öz Değerlendirme Formu”nda yer alan “Ders Dışı Etkinliği Uygularken Yardım Aldığım Yerler” maddesine birçok etkinlikte öğrenciler ilk sıraya çoğu zaman ailelerini yazmıştır. Kayman ve Kaya (2021)’nın ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersinde yararlandıkları ders dışı kaynakları belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarının bulgusu da araştırmanın bu sonucunu desteklemektedir. Ancak aile üyelerinin ve öğrencinin çevresindeki diğer bireylerin ders dışı etkinlikleri vakit kaybı, sınava yönelik hiçbir katkısı olmayan çalışmalar şeklinde değerlendirmeleri ders dışı etkinliklerin etkin uygulanması konusunda sorunlara neden olabilmektedir. Böyle bir durumda öğrenciler, çevrelerindeki bireylerden yeterli desteği alamayabilir. Velilerin çocuğunun öğrenmelerini takip etmesi ve ders dışı etkinliklerde neler yaptığını gözlemlemesi ya da kendisinin de aktif olarak sürece katılması durumunda veliler, çocuklarının öğrendiği ya da öğrenemediği konular hakkında bilgi sahibi olabilecekler, ayrıca çocuklarıyla yaptıkları ders dışı etkinlikler sayesinde, birlikte kaliteli zaman geçirebileceklerdir. Bu durumda aile üyeleri birbirlerini daha iyi tanıyacak ve birbirlerinin yeterlilikleri konusunda fikir sahibi olabilecektir. Alanyazında, öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımında velilerin ve çevredeki diğer kişilerin etkili olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar tespit edilmiştir (Gilman, 2001; Anderson vd., 2003; Shannon, 2006; Hancock vd., 2012). Çalışmaların bu sonucu araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

Alanyazında velilerin, öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımını desteklemelerinde çeşitli durumların etkili olduğu vurgulanmıştır. Velilerin, öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımlarını destekleme durumlarını etkileyen etmenlerden ilki olarak velilerin eğitim düzeyi ele alınmıştır. Eğitim düzeyi yüksek velilerin, çocuklarının ders dışı etkinliklere katılmaları yönünde daha istekli oldukları ve bu konuda çocuklarını teşvik ettikleri, daha düşük eğitim düzeyinde olan velilerin ise çocuklarının ders dışı etkinliklere katılımları konusunda çocuklarını daha az teşvik ettikleri belirlenmiştir (Ashbourne ve Andreas, 2015). Velilerin eğitim düzeyiyle birlikte ebeveynlerin kitap okumasının da öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımını artırdığı sonucuna ulaşan çalışmalar vardır (Balaguer vd., 2020). Bu sonuçlar, araştırma kapsamında ayrıntılı olarak incelenen bir durum değildir ancak araştırmada özellikle velilerle yapılması gereken ders dışı etkinliklerde araştırmacının ve gözlemci öğretmenin gözlemleri bu durumun velilerin eğitim düzeyine göre değil daha çok çalışma koşullarının ve ders dışı etkinlikler konusundaki tutumlarının etkili olduğu yönündedir. Konuyla ilgili olarak, Sjödın ve Roman (2018) çalışmalarında, velilerin çalışma saatlerinin sıklığının ve yoğunluğunun çocuklarına ders dışı etkinlikler konusunda daha az yardım etmelerine neden olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmanın sonucu, araştırmacı ve gözlemci öğretmenin gözlem sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir.

Öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımı konusunda veli desteğini etkileyen durumlardan biri olarak da alanyazında ailelerin sosyoekonomik yapısı ele alınmıştır. Çalışmalarda, ailenin sosyoekonomik yapısının öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımını ve bu konuda velilerin desteğini etkileyen bir durum olduğu belirtilmiştir (McNeal, 1998; Marsh ve Kleitman, 2002; Dumais, 2006; White ve Gager, 2007; Covay ve Carbonaro, 2010; Zhang ve Tang, 2017). İlgili çalışmalarda, sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ailelerde yaşayan çocukların ders dışı etkinliklere katılım konusunda ailelerinden yeterli desteği göremedikleri ve olumsuz koşullar nedeniyle ders dışı etkinliklere istedikleri şekilde katılamadıkları ifade edilmiştir. Çalışmalarda ulaşılan bu sonuç, araştırma verilerini dolaylı olarak desteklemektedir. Çünkü araştırmacı ve gözlemci öğretmen, uygulama sürecinde ders dışı etkinliklere katılım ve etkinliği bütün süreçleriyle tam olarak yapabilme konusunda sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerden gelen çocukların daha çok sorun yaşadıklarını, özellikle okul dışı gezilerde gezinin ücretli mi yoksa ücretsiz mi olduğu konusunda soru soran çocukların büyük çoğunluğunun sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerden gelen çocuklar olduğunu belirlemiştir ancak maddî bir beklentinin olmadığı etkinliklerde, öğrenciler arasında sosyoekonomik düzeye göre bir ayrım

yapmak oldukça güçtür. Bu yönüyle, sıralanan çalışmaların sonuçlarının araştırma sonucunu dolaylı yoldan desteklediği söylenebilir.

Ders dışı etkinlikler, okul saatlerinde ya da okul saatleri dışında eğlenceli zaman geçirilmesini sağlar. Böylece ders dışı etkinlikler, öğrencilerin hem eğlenerek öğrenmelerine katkı sağladığı gibi hem de öğrencilerin derse hazırlıklı gelmelerinde ve derste öğrendikleri konuları okul dışındaki zamanlarda pekiştirmelerinde etkilidir. Bu sayede öğrenciler, okul dışındaki zamanlarını verimli kullanmış olur. Öğrenciler, veliler, araştırmacı ve gözlemci öğretmen yansıtıcı günlüklerinde ders dışı etkinliklerin öğrencilerin zamanlarını verimli kullanmalarını, etkinlik sırasında öğrencilerin hem eğlenmelerini hem de öğrenmelerini sağladığı yönünde görüş belirtmiştir. Eylem planları sonrasındaki veli ve öğrenci görüşmelerinde de benzer düşünceler tekrarlanmıştır. Alanyazına bakıldığında ise ders dışı etkinliklere katılımın öğrencilerin zamanlarını verimli geçirmelerini ve öğrenme sürecinin daha eğlenceli hâle gelmesini sağladığı sonuçlarına ulaşan çalışmalar tespit edilmiştir (Boatwright, 2009; Hill, 2010). Bu çalışmaların sonuçları ile araştırmanın sonucu birbirini desteklemektedir.

Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin araştırma becerilerini geliştirir. Araştırma becerisi gelişen öğrencilerin düşünme ve sorgulama yeteneği de gelişir. Bu açıdan ders dışı etkinlikler, öğrencilerin kültürel birikiminin artmasını, millî kültür unsurları, değerler, inançlar gibi çeşitli konularda bilgi sahibi olmalarını sağlar. Özellikle, uygulama sürecinde “Millî Kültürümüz” temasında uygulanan “Büyüklerimin Efsaneleri; Yâr Bana Bir Eğlence!..; Kültür Avcıları; Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum” adlı ders dışı etkinliklerde ve “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında uygulanan “Benim Afişim” adlı etkinlikte öğrencilerin millî kültür unsurları ile millî ve manevî değerler hakkında bilgi sahibi oldukları ve bu konularda duyarlılıklarının arttığı gözlemlenmiştir. Öğrenci günlüklerinde ve öz değerlendirme formlarında öğrenciler bu konunun üzerinde durmuştur. Alanyazında, Zahara vd. (2023)’nin çalışmalarında ders dışı etkinliklere katılımın, öğrencilerin millî ve manevî değerleri benimsemelerine ve bu değerleri yaşatmalarına katkı sağladığı belirlenmiştir. Çalışmanın bu sonucu araştırmanın sonucunu desteklemektedir. Alanyazında ders dışı etkinliklerin millî ve manevî unsurları öğrenme ve benimsemeye etkisini konu edinen başka bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Ders dışı etkinlikleri kontrol etmek ve denetimini yapmak zordur. Bu sebeple, ders dışı etkinlikler okul saatlerinde yapıldığında öğretmen sınıfın düzenini ve etkinliğin verimli geçmesini sağlamakta; okul saatleri dışında yapılan etkinliklerde ise etkinliğin yapılma durumunu kontrol etmekte ve denetimini yapmakta zorlanabilir. Araştırmacı, özellikle okul saatleri dışında yapılan etkinliklerde kontrolü hem öğrenciye hem de velilere bırakmış. Bu

konuda herhangi bir sorun olmaması için birkaç etkinlik dışında mümkün olduğunca velileri bilgilendirmiş ve etkinliğin yapılma sürecinde de velilere sık sık hatırlatıcı iletiler göndermiştir. Bu çabaya rağmen araştırmacı, yansıtıcı günlüğünde okul dışında yapılan ders dışı etkinlikleri kontrol etmekte zorlandığını ifade etmiştir. Alanyazında, araştırmacının bu sonucunu konu alan ve bu konuyu bir alt problem olarak ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Ders dışı etkinlikler, teknoloji bağımlılığını önlemede ve öğrencilerin teknolojiyi amacına uygun kullanmalarında etkilidir çünkü ders dışı etkinlikler, bireyleri okul dışındaki zamanlarında da belirli bir amaca dönük bir çalışma sürecinin içine dâhil eder. Bu durum, bireylerin teknolojik aletlerle mümkün olduğunca az vakit geçirmelerini sağlar. Planlanan etkinlik gereği teknolojik aletlerden yararlanılması gereken durumlarda ise bireylerin teknolojik aletin sadece bir eğlence aracı olmasının ötesinde işlevlerinin olduğunu kavramalarını sağlar. Özellikle V12, V15, Ö9 ve Ö28 yansıtıcı günlüklerinde ders dışı etkinliklerin teknolojiyi verimsiz kullanmaktan uzak tuttuğunu, bu durumun teknoloji bağımlılığının önüne geçtiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin ve velilerin bu görüşleri aslında ders dışı etkinliklerin okul dışı saatlerde öğrencileri kısmen de olsa kontrol etme ve zamanını doğru planlamasına yardımcı olma imkânı sağladığı için değerlidir. Alanyazında, araştırmacının bu sonuçlarını destekleyen ya da ders dışı etkinliklerin teknoloji bağımlılığı üzerindeki etkisini bir alt problem olarak inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

5.1.5. Eylem planlarının uygulanması sonrasında öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine karşı tutumları ve Türkçe dersine yönelik motivasyonlarıyla ilgili sonuç ve tartışma

Öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeyleri ön test uygulamasında orta düzeydeyken son test uygulamasında bir artış göstererek yüksek düzeye çıkmıştır. Bu sonuçla ilgili olarak, öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerine ilişkin ön test ve son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı farklılık gözlenmiştir. Bu durum ortaokul Türkçe dersinde yapılan ders dışı etkinliklerin öğrencilerin Türkçe dersine yönelik motivasyonlarını artırdığını göstermektedir. Konuyla ilgili alanyazına bakıldığında ise ders dışı etkinliklere katılımın öğrencilerin öğrenme motivasyonlarını artırdığını ifade eden çalışmaların olduğu görülür (Fischer ve Theis, 2014; Yıldız, 2017; Zakhir, 2019; Feraco vd., 2022). Bu çalışmaların sonuçları araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir ancak Türkçe dersine ya da Türkçe dersinin beceri alanlarına yönelik alanyazında Web 2.0 uygulamalarından biri olan Kahoot örneğinden yola çıkılarak Web 2.0 uygulamalarının Türkçe dersinde motivasyonu artırdığını (Mete ve Batıbay, 2019), Türkçe dersinde öğrencilerin yazma motivasyonları ile yazılı anlatım becerileri arasındaki ilişkinin yüksek olduğunu (Canitezer, 2014), öğrencilerin

Türkçe ders kitabındaki metinleri okuma motivasyonunun düşük olduğunu (Güven vd., 2020), dijital hikâye kullanımının Türkçe dersine yönelik motivasyonu artırdığını (Özerbaş ve Öztürk, 2017), iş birlikli öğrenme yönteminin Türkçe dersine yönelik motivasyonu etkilediğini (Arslan ve Engin, 2021), Türkçe dersine yönelik motivasyon düzeylerinin okuma stratejileri bilişüstü farkındalıklarını etkilediğini (Arslan, 2023), okuma motivasyonunun akademik başarıyı artırdığını (Yıldız, 2013), Türkçe dersinde yazma öncesi uygulanan etkinliklerin öğrencilerin yazma motivasyonlarını artırdığını (Erbilen ve Temizkan, 2021), Türkçe dersinde okuma çemberleri yönteminin öğrencilerin okuma motivasyonunu etkilediğini (Kaya Tosun, 2018), Türkçe dersinde dijital öykü kullanımının öğrencilerin konuşma motivasyonunu etkilediğini (Yılmaz ve Özden, 2022), okumaya adanmışlık modelinin öğrencilerin okuma motivasyonlarını artırdığını (Mete ve Sis, 2016), ARCS motivasyon modelinin ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik motivasyonlarını artırdığını (Taşkın, 2022) tespit eden çalışmalara rastlanmasına rağmen ders dışı etkinliklerin Türkçe dersine yönelik motivasyona etkisini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Öğrencilerin Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeyleri ön test uygulamasında orta düzeydeyken son test uygulamasında bir artış göstererek yüksek düzeye çıkmıştır. Bu durumla ilgili olarak öğrencilerin Türkçe dersi etkinlikleri tutum düzeylerine ilişkin ön test ve son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı farklılık gözlenmiştir. Türkçe dersine ve Türkçe dersinin beceri alanlarına yönelik öğrenci tutumlarıyla ilgili alanyazında yaratıcı yazma çalışmalarının yazmaya yönelik tutumu etkilediğini (Kırmızı, 2009), Türkçe dersinde ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla gerçekleştirilen okuduğunu anlama stratejileri eğitiminin, okumaya yönelik tutumu etkilediğini (Akkaya, 2011), Türkçe dersinde yaratıcı yazma yaklaşımının yazmaya yönelik tutumu etkilediğini (Susar Kırmızı ve Beydemir, 2012), drama tekniklerinden rol kartları ile geleneksel öğretim yönteminin Türkçe dersine yönelik tutumu etkilediğini (Maden, 2011), Türkçe öğretiminde yaratıcı drama yönteminin okumaya yönelik tutumu etkilediğini (Susar Kırmızı, 2008), Türkçe dersinde rol alma modeli ile hazırlanan etkinliklerin öğrencilerin konuşma tutumlarını artırdığını (Ünsal, 2019), iş birlikli öğrenme yönteminin okumaya yönelik tutumu etkilediğini (Güngör ve Ün Açıkgoz, 2006), Ayrılıp Birleşme Tekniğinin öğrencilerin derse yönelik tutumlarını artırdığını (Dönmez, 2017), içerik temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarını etkilediğini (Güzel, 2022), yaratıcı yazma çalışmalarının öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarına etkilediğini (Başkök, 2012; Yüksel, 2016), yaratıcı drama yönteminin Türkçe dersine yönelik tutumu olumlu yönde etkilendiğini (Arslan vd., 2011), Türkçe dersine ve

dinlemeye karşı tutumların dijital hikâyelere dayalı etkinlikler sayesinde olumlu yönde gelişme gösterdiğini (Ciğerci ve Gültekin, 2019), okuduğunu anlama düzeyleri yüksek ve orta olan öğrencilerin Türkçe dersine karşı tutum puan ortalamaları, okuduğunu anlama düzeyi düşük olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu (Ateş, 2008), öğrenme stratejileri kullanımının öğrencilerin Türkçe dersine karşı olumlu tutumlar geliştirmesinde etkili olduğunu (Belet ve Yaşar, 2007), öğrencilerin okumaya karşı tutumlarının okuduğunu anlama stratejilerini ve yaratıcılık düzeylerini etkilediğini (Aydoğan ve Demirtaş, 2012), öğrencilerin yazma tutumları ile Türkçe dersi akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu (Akın, 2016), Çoklu zekâ kuramına dayalı öğretim uygulamalarının öğrencilerin okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının olumlu yönde gelişmesinde etkili olduğunu (Epçaçan, 2013), üstbiliş stratejileri öğretiminin dinlediğini anlama becerisini ve dinlemeye yönelik tutumu olumlu etkilediğini (Katrancı ve Yangın, 2013), Türkçe dersinde yapılandırmacı yaklaşıma bağlı probleme dayalı öğrenme uygulamalarının öğrencinin Türkçe dersine yönelik tutumlarını etkilediğini (Savaş, 2015), üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin okuma tutumu ve eleştirel okuma becerilerinin yüksek olduğunu (Ogurlu, 2014), ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okuma tutum puan ortalamalarının cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri okullara ve sınıflarına bağlı olarak değiştiğini (İşeri, 2010), okuduğunu anlama stratejisi temel alınarak yapılan Türkçe öğretiminin, öğrencilerin okumaya yönelik tutumunu etkilediğini (Kanmaz ve Saracaloğlu, 2012), öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarında cinsiyet, akademik başarı, Türkçe dersini sevmeye, herhangi bir kütüphaneye üye olma, kitap okumayı sevmeye sıklığı ile okuma alışkanlığı kazandığına inanma durumlarına göre anlamlı farklılıklar olduğunu (Bağcı, 2010), web 2.0 araçlarından biri olan Padlet uygulamasının 8. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik tutumlarını etkilediğini (Özipek, 2019), ekrandan okumanın Türkçe dersine yönelik tutumu artırdığını (Dağtaş, 2013), 5E öğrenme modeline uygun olarak düzenlenen yazma etkinliklerinin 8. sınıf öğrencilerinin yazma tutumunu etkilediğini (Bağcı ve Keleş, 2022) ifade eden birçok çalışmaya rastlanmasına rağmen Türkçe dersinde ders dışı etkinliklere katılımın öğrencilerin Türkçe dersi etkinliklerine yönelik tutumu üzerindeki etkisini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

5.2. Öneriler

Araştırma sürecinde elde edilen deneyimler, araştırmanın bulguları ve sonuçları doğrultusunda verilen öneriler “Uygulama Sürecine Yönelik Öneriler” ve “Araştırmacılara Yönelik Öneriler” başlıkları altında sıralanmıştır.

5.2.1. Uygulama sürecine yönelik öneriler

Araştırma sürecindeki deneyimlerden, araştırmanın bulgu ve sonuçlarından yola çıkılarak uygulama sürecine yönelik şu önerilerde bulunulabilir:

1. Okullarda ders dışı etkinlik olarak öğrencilerin öğrenmelerini desteleyecek ve öğrenme sürecinde öğrencinin motive olabileceği etkinlikler uygulanmalıdır.

2. Ders dışı etkinlik yapmak isteyen öğretmenler, ders dışı etkinliklerin planlamasını iyi yapmalıdır.

3. Ders dışı etkinliklere yönelik yapılan planların aksamaması için okulda yapılacak çalışmalar (tören, deneme sınavı, proje çalışmaları vb.), sene başında zümre öğretmenler kurulunda planlanmalı ve bu plan bütün öğretmenlere duyurulmalıdır.

4. Ders dışı etkinliklerin uygulanmasını kolaylaştırmak için özellikle gezi gibi etkinliklerde istenen resmî belgeler azaltılabilir.

5. Okullarda kullanılan Türkçe ders kitaplarında alternatif ders dışı etkinlik çalışmalarına yer verilebilir.

5.2.2. Araştırmacılara yönelik öneriler

Araştırma sürecindeki deneyimlerden, araştırmanın bulgu ve sonuçlarından yola çıkılarak konuyla ilgili çalışma yapacak araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

1. Ders dışı etkinliklere katılımın dil becerilerinin gelişimine etkisiyle ilgili araştırmalar yapılabilir.

2. Öğrencilerin Türkçe dersinde düzenlenen ders dışı etkinliklere katılımının akademik başarıları üzerindeki etkisine yönelik nicel çalışmalar yapılabilir.

3. Okulun bulunduğu sosyal çevrenin öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımına etkisi ile ilgili araştırmalar yapılabilir.

4. Türkçe dersinde bu çalışmada yer verilen ders dışı etkinliklerin haricinde hangi etkinliklerin yapılabileceğine yönelik çalışmalar yapılabilir.

5. Öğrencilerin Türkçe dersinde ders dışı etkinliklere katılımının sosyal becerileri üzerindeki etkisine yönelik nicel bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abizada, A., Gurbanova, U., Iskandarova, A., ve Nadirzada, N. (2020). The effect of extracurricular activities on academic performance in secondary school: The case of Azerbaijan. *International Review of Education*, 66(4), 487–507. <https://doi.org/10.1007/s11159-020-09833-2>
- Abruzzo, K. J., Lenis, C., Romero, Y. V, Maser, K. J., ve Morote, E.-S. (2016). Does participation in extracurricular activities impact student achievement? *Journal for Leadership and Instruction*, 21–26.
- Acar, Z., ve Gündüz, N. (2017). Participation motivation for extracurricular activities: study on primary school students. *Universal Journal of Educational Research*, 5(5), 901–910. <https://doi.org/10.13189/ujer.2017.050533>
- Adelman, C. (1993). Kurt Lewin and the origins of action research. *Educational Action Research*, 1(1), 7–24. <https://doi.org/10.1080/0965079930010102>
- Akandere, M. (2013). *Eğitici okul oyunları* (4. baskı). Nobel Yayıncılık.
- Akar, H. (2019). Durum çalışması. (İçinde) A. Saban ve A. Ersoy (Editörler), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* (3. baskı, pp. 139–176). Anı Yayıncılık.
- Akay, S. (2012). *Öğretmenlerin sosyal kulüp çalışmalarına yönelik tutumları ve bu çalışmalarda karşılaşılan sorunların incelenmesi: Gediz ilçesi örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- Akın, E. (2016). Ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı ve yazma tutumları ile Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 54, 469–483.
- Akkaş Baysal, E., ve Ocak, G. (2022a). Eğitimde formal eğitimi tamamlayan etkinlikler. (İçinde) G. Ocak, İ. Ocak, ve E. Akkaş Baysal (Editörler), *Eğitimde program dışı etkinlikler ve örnek uygulamalar* (1. baskı, pp. 57–74). Anı Yayıncılık.
- Akkaş Baysal, E., ve Ocak, İ. (2022b). Eğitimde program dışı etkinliklerin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi. (İçinde) G. Ocak, İ. Ocak, ve E. Akkaş Baysal

- (Editörler), *Eğitimde program dışı etkinlikler ve örnek uygulamalar* (1. baskı). Anı Yayıncılık.
- Akkaya, N. (2011). İlköğretim 8. sınıf Türkçe dersinde okuduğunu anlama stratejilerini kullanmanın tutuma etkileri. *Milli Eğitim*, 191, 68–77.
- Aksaçlıoğlu, A., ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 3–28.
- Aksan, D. (1982). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dil bilim*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksoy, A. B. (2022). Erken çocukluk döneminde oyun ve oyunun gelişimsel katkıları. (İçinde) A. B. Aksoy ve H. Dere Çiftçi (Editörler), *Erken çocukluk döneminde oyun* (7. baskı, pp. 2–17). Pegem Akademi.
- Aksoy, N. C. (2014). *Dijital oyun tabanlı matematik öğretiminin ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin başarılarına, başarı güdüsü, öz-yeterlik ve tutum özelliklerine etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Akyüz, E. (2021). Türkçe eğitiminde okul dışı uygulamalar: Bir eğitim durumu örneği. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 9(1), 33–41. <https://doi.org/10.29228/ijlet.50043>
- Alabi, O. A. (2014). Effect of activity based teaching strategy on students' achievement on secondary school students in chemistry. *Journal of Education and Policy Review*, 6(2), 102–113.
- Aladağ, C., ve Doğu, S. (2009). Fen ve teknoloji dersinde verilen ödevlerin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21.
- Alkan, D. (2023). *Okul dışı öğrenme ortamlarının etkili kullanılmasında yöneticilerin rolü* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Alnaeem, L. (2021). Involvement in extracurricular activities and overcoming high levels of communication apprehension among saudi EFL majors. *Arab World English Journal*, 12(2), 185–208. <https://doi.org/10.24093/awej/vol12no2.13>

- Alruwili, A. A., ve Elsayy, H.-E. A. (2024). Story-based extracurricular tasks for improving EFL learners' speaking skills. *Eurasian Journal of Applied Linguistics*, 10(1), 254–268.
- Altan, B. A., ve Şeker, H. (2021). Okul özerkliğinde geliştirilen ekstra program etkinliklerinin yansımaları: yeni bir bakış açısı mümkün mü? *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2).
- Altın, M., ve Gündoğdu, K. (2022). Örtük program. (İçinde) G. Ocak, İ. Ocak, ve E. Akkaş Baysal (Editörler), *Eğitimde program dışı etkinlikler ve örnek uygulamalar* (1. baskı, pp. 79–107). Anı Yayıncılık.
- Altıntaş, M. E. (2019). İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretmenlerinin değer öğretiminde gerçekleştirdikleri ders dışı etkinlikler üzerine nitel bir araştırma. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 7, 83–99.
- Anderson, J. C., Funk, J. B., Elliott, R., ve Smith, P. H. (2003). Parental support and pressure and children's extracurricular activities: relationships with amount of involvement and affective experience of participation. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 24(2), 241–257. [https://doi.org/10.1016/S0193-3973\(03\)00046-7](https://doi.org/10.1016/S0193-3973(03)00046-7)
- Androshchuk, I., Androshchuk, I., Kurach, M., Khrenova, V., ve Livshun, O. (2020). The system of training future teachers for organizing extracurricular activities of pupils. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 12(2), 60–85. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.2/266>
- Annu, S., ve Sunita, M. (2013). Impact of extracurricular activities on students in private school of lucknow district. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, 2(6).
- Annu, S., ve Sunita, M. (2015). Extracurricular activities and student's performance in secondary school of government and private schools. *International Journal of Sociology and Anthropology Research*, 1(1), 53–61.
- Antovska, A., ve Kostov, B. (2016). Teachers, students and extracurricular activities in primary education. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*, 4(1), 49–54. <https://doi.org/10.5937/IJCRSEE1601049A>

- Anwer, F. (2019). The effect of activity-based teaching techniques on student motivation and academic achievement. *Journal of Education and Educational Development*, 6(1), 154–170.
- Ara, I., Moreno, L. A., Leiva, M. T., Gutin, B., ve Casajús, J. A. (2007). Adiposity, physical activity, and physical fitness among children from aragón, spain. *Obesity*, 15(8), 1918–1924. <https://doi.org/10.1038/oby.2007.228>
- Arabacı, İ. B., ve Akgül, D. (2012). İlköğretim okulu öğrencilerinin sosyal kulüp etkinlikleri konusundaki görüşleri (Bitlis ili örneği). *E-Journal of New World Sciences Academy*, 7(1).
- Aracı, H. (2006). *Öğretmen ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Araz, G. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin ders dışı matematik etkinliklerine ilişkin uyguladıkları geribildirimlerin akademik başarı ve tutuma etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.
- Arı, A. (2010). Öğretmenlere göre proje ve performans görevlerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(34), 32–55.
- Arıcı, B. (2020a). Türkçe öğretiminde çağdaş yöntem ve teknikler. (İçinde) A. İşcan ve S. Baskın (Editörler), *Türkçe eğitimi*. Nobel Yayıncılık.
- Arıcı, B. (2020b). Yazma eğitimi. (İçinde) A. İşcan ve S. Baskın (Editörler), *Türkçe eğitimi* (pp. 91–116). Nobel Yayıncılık.
- Arslan, A. (2013). Türkçe öğretmenlerinin proje ve performans ödevleri ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(6), 11–22.
- Arslan, A. (2023). Ortaokul öğrencilerinin motivasyon düzeylerinin okuma stratejileri bilişüstü farkındalıkları üzerindeki etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(239), 2133–2158. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1136802>
- Arslan, A., ve Elma, M. (2023). Ev ödevlerinin öğretmen görüşlerine göre analizi: Bir olgubilim araştırması. *Millî Eğitim*, 52(238), 981–1010.

- Arslan, A., ve Engin, A. O. (2021). İşbirlikli öğretim yönteminin Türkçe dersinde akademik başarı, motivasyon ve öğrenme kalıcılığı üzerindeki etkisinin belirlenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 205–227. <https://doi.org/10.51725/etad.940163>
- Arslan, A., Şahin, A., Şahin, E., ve Akçay, A. (2011). Yaratıcı drama yönteminin ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi tutumlarına etkisi. *Millî Eğitim*, 190, 234–247.
- Arslan, A., ve Taşgın, A. (2019). Ortaokul öğrencileri için, “Türkçe dersine yönelik motivasyon ölçeği” geliştirme çalışması. *Journal of Computer and Education Research*, 7(14), 228–249. <https://doi.org/10.18009/jcer.565717>
- Aruz, B. (2023). *Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere katılımlarına yönelik veli tutumlarının belirlenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Ashbourne, D., ve Andreas, L. (2015). Athletics, music, languages, and leadership: how parents influence the extracurricular activities of their children. *Canadian Journal of Education*, 38(2).
- Aslanargun, E., ve Bozkurt, S. (2012). Okul müdürlerinin okul yönetiminde karşılaştığı sorunlar. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 349–368.
- Assante, G. M., ve Lişman, C. G. (2023). How to increase students’ involvement in extracurricular activities: A structural equation model. *Education Sciences*, 13(11), 1121. <https://doi.org/10.3390/educsci13111121>
- Ateş, M. (2008). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeyleri ile Türkçe dersine karşı tutumları ve akademik başarıları arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Atmaca, S. (2012). *Derslik dışı fen etkinlikleri ve bu etkinliklere dayalı öğretimin öğretmen adayları üzerindeki etkileri* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Atmaca, S. (2023). Program dışı etkinliklerin tasarlanması: bir müdahale araştırması. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 250–275. <https://doi.org/10.38151/akef.2023.53>

- Aydın, H., Yörek, N., ve Uğulu, İ. (2015). Lise öğrencilerinin performans ödevlerine karşı tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(31), 211–229.
- Aydoğan, R., ve Demirtaş, V. Y. (2012). Okumaya karşı olumlu ve olumsuz tutuma sahip 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde kullandıkları okuduğunu anlama stratejileri ve yaratıcılık düzeyleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 22–42.
- Babadoğan, C. (1990). Ev ödevlerinin eğitim programı içindeki yeri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1–23. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000783
- Babaoğlu, E., Nalbant, A., ve Çelik, E. (2017). Okul başarısına okul yöneticisinin etkisine ilişkin öğretmen görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 93–109. <https://doi.org/10.21764/efd.82932>
- Bağcı, H. (2010). İlköğretim II. kademe öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 2018–2033.
- Bağcı, H., ve Keleş, S. (2022). 5 E öğrenme modeline göre düzenlenen yazma etkinliklerinin 8. sınıf öğrencilerinin yazma tutum ve eğilimlerine etkisi. *International Journal of Languages Education*, 10(4), 103–116. <https://doi.org/10.29228/ijlet.66945>
- Bakoban, R. A., ve Aljarallah, S. A. (2015). Extracurricular activities and their effect on the students grade point average: Statistical study. *Educational Research and Reviews*, 10(20), 2737–2744. <https://doi.org/10.5897/ERR2015.2436>
- Balaguer, Á., Benítez, E., Albertos, A., ve Lara, S. (2020). Not everything helps the same for everyone: Relevance of extracurricular activities for academic achievement. *Humanities and Social Sciences Communications*, 7(1), 1–9. <https://doi.org/10.1057/s41599-020-00573-0>
- Balaguer, Á., Orejudo, S., Rodríguez-Ledo, C., ve Cardoso-Moreno, J. (2020). Extracurricular activities, positive parenting and personal positive youth development. Differential relations amongst age and academic pathways. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 18(2), 179–206.

- Baltacı, A. (2021). Nitel veri analizi. (İçinde) A. Uzunöz (Editör), *Bilimsel araştırma becerileri ve araştırmada güncel desenler* (1. baskı). Pegem Akademi.
- Balyer, A. (2013). Okul müdürlerinin öğretimin kalitesi üzerindeki etkileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19(2), 181–214.
- Balyer, A., ve Gunduz, Y. (2012). Effects of structured extracurricular facilities on students' academic and social development. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 4803–4807. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.338>
- Bartkus, K. R., Nemelka, B., Nemelka, M., ve Gardner, P. (2012). Clarifying the meaning of extracurricular activity: A literature review of definitions. *American Journal Of Business Education*, 5(6), 693–704.
- Başaran, İ. E. (1996). *Eğitim yönetimi*. Yargıcı Matbaası.
- Başaran, İ. E. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ekinoks Yayınevi.
- Başkök, B. (2012). *İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinde uygulanan yaratıcı yazma çalışmalarının, öğrencilerin yaratıcılıklarına ve Türkçe dersine olan tutumlarına etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Batdı, V. (2014). Etkinlik temelli öğrenme yaklaşımının akademik başarıya etkisi (metaanalitik ve tematik bir çalışma). *E-International Journal of Educational Research*, 5(3), 39–55.
- Bayburtlu, Y. S. (2020). Okul dışı öğrenme ortamlarının Türkçe dersi ünitelendirilmiş yıllık planlarına yansımaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(5), 3835–3852. <https://doi.org/10.15869/itobiad.741245>
- Baynes, K. (2016). *Toplumda sanat* (Çev. Yusuf Atılgan, Editör). Yapı Kredi Yayınları.
- Becerril, G. M., Tena, R. O., ve Latorre, M. L. Á. (2019). Academic performance and artistic practice extracurricular in high school student. *Revista Electronica de Investigacion Educativa*, 21(1), 1–10. <https://doi.org/10.24320/redie.2019.21.e13.1877>
- Belet, Ş. D., ve Yaşar, Ş. (2007). Öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerileri ile Türkçe dersine ilişkin tutumlara etkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(1), 69–86.

- Berberoğlu, E. O., ve Uygun, S. (2013). Sınıf dışı eğitimin dünyadaki ve Türkiye'deki gelişiminin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 32–42.
- Bering, H., ve Schulz, W. (2024). Can sports and music level the playing field? Adolescents' extracurricular activities and the reproduction of social inequalities in cognitive skills. *Research in Social Stratification and Mobility*, 90. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2024.100895>
- Beyhan, A. (2013). Eğitim örgütlerinde eylem araştırması. *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 65–89.
- Bhullar, G., Singh, S. P., ve Arora, R. (2024). Social values and behavioural change: two aspects influenced by participating in extracurricular activities – a study of some higher educational institutes. *Revista de Gestão Social e Ambiental*, 18(6). <https://doi.org/10.24857/rgsa.v18n6-108>
- Bilen, M. (1999). *Plândan uygulamaya öğretim*. Anı Yayıncılık.
- Bilge, B. (2013). Öğrenci başarısını arttırmada okul müdüründen beklenen liderlik özellikleri. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 1(2), 12–23.
- Binbaşıoğlu, C. (2000). *Okulda ders dışı etkinlikler*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Binbaşıoğlu, C. (2013). *Etkinlik pedagojisi yaşamsal, düşünsel ve üretici eğitim*. Anı Yayıncılık.
- Bıyıklı, C. (2014). Ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik tutumları ve akademik benlik kavramları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 231–254.
- Blomfield, C. J., ve Barber, B. L. (2010). Australian adolescents' extracurricular activity participation and positive development: Is the relationship mediated by peer attributes? *Australian Journal of Educational ve Developmental Psychology*, 10, 114–128.
- Blum, F. H. (1955). Action research. *Philosophy of Science*, 22(1), 1–7.
- Boatwright, T. C. (2009). *Comparison of grade point averages and dropout rates of students who participate in extracurricular activities and students who do not participate* [Unpublished Doctoral Thesis]. Lindenwood University.

- Bodur, Z. (2015). *Sınıf dışı etkinliklerin güneş sistemi ve ötesi ünitesinde ortaokul yedinci sınıf öğrencilerinin akademik başarıları, bilimsel süreç becerileri ve motivasyonları üzerine etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Bogdan, R. C. (2022). *Eğitimde nitel araştırma teori ve metodları giriş* (S. Balcı ve B. Ahi, Editörler; 1. baskı). Pegem Akademi.
- Bolat, Y., ve Koroğlu, M. (2022). Türkçe ve Türk dili edebiyatı öğretiminde okul dışı öğrenmenin farklı değişkenlerle incelenmesi: öğretmenler üzerine bir araştırma. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 31, 94–107. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1220429>
- Bonwell, C. C., ve Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom*. The George Washington University.
- Boyd, W. L. (1980). The arts and education in the United States. *Art Education*, 33(7), 24–27.
- Bozak, A., ve Özdemir, T. (2011). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin belirli gün ve hafta kutlamalarına ilişkin görüşleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 36(383), 26–33.
- Bozdoğan, A. E. (2007). *Bilim ve teknoloji müzelerinin fen öğretimindeki yeri ve önemi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Bozkurt, S., Aslanargun, E., Akın, S., ve Kılıç, A. (2014). İlköğretimde uygulanan proje ve performans ödevlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 157–173.
- Büyükbaykal, C. I., ve Cansabuncu, İ. A. (2020). Türkiye’de yeni medya ortamı ve dijital oyun olgusu. *E-Journal of New Media*, 4(1), 1–9.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (29. baskı). Pegem Akademi.
- Caillois, R. M. (2001). *Play and games*. University Of Illinois Press.
- Camci, F. (2012). *Aktif öğrenmeye dayalı etkinlik temelli öğretimin öğrencilerin akademik becerisine ve öğrenme sürecine etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Adıyaman Üniversitesi.

- Canıtezer, A. (2014). *8. sınıf öğrencilerinin yazma motivasyonu ile yazılı anlatım beceri düzeyleri üzerine bir araştırma* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Carns, A. W., Carns, M. R., Wooten, H. R., Jones, L., Raffield, P., ve Heitkamp, J. (1995). Extracurricular activities: Are they beneficial? *TCA Journal*, 23(2), 37–45. <https://doi.org/10.1080/15564223.1995.12034458>
- Carson, T. (1990). What kind of knowing is critical action research. *Theory Into Practice*, 29(3), 167–173.
- Carvalho, A. R., Ferreira, L., Gonçalves, L., Santos, C., Almeida, J., Ribeiro, N., Filipe, M., Brandão, J., Santos, S., Dionísio, C., ve Pedro, L. (2024). Developing a gamified digital platform to promote extracurricular activities in basic and secondary schools – preliminary findings. *Educational Media International*, 61(1–2), 103–116. <https://doi.org/10.1080/09523987.2024.2358651>
- Celep, C. (2010). Eğitimin toplumsal işlevi. (İçinde) *Eğitim bilimine giriş*. Anı Yayıncılık.
- Cemiloğlu, M. (2004). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi* (4. baskı). Aktüel Yayınları.
- Chambers, E. A., ve Schreiber, J. B. (2004). Girls' academic achievement: Varying associations of extracurricular activities. *Gender and Education*, 16(3), 327–346. <https://doi.org/10.1080/09540250042000251470>
- Chen, C. (2003). A constructivist approach to teaching; implications in teaching computer networking. *Information Technology, Learning and Performance Journal*, 21(2), 17–27.
- Christison, C. (2013). The benefits of participating in extracurricular activities. *BU Journal of Graduate Studies in Education*, 5(2), 17–20.
- Churchill, D. (2003). *Effective desing principles for activity-based learning: The crucial role of learning objects in science and engineering education*.
- Ciğerci, F. M., ve Gültekin, M. (2019). Dijital hikâyelerin dinlemeye yönelik tutuma etkisi. *Harran Education Journal*, 4(2), 45–73. <https://doi.org/10.22596/2019.0402.45.73>

- Cirit Gül, A., ve Çobanoğlu, E. O. (2024). Sınıf dışı eğitim etkinliklerine ilişkin okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve veli görüşlerinin değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(41), 1672–1699. <https://doi.org/10.35675/befdergi.1322777>
- Civil, T., ve Koçak, M. (2018). Ortaöğretim kurumlarında ders dışı sportif etkinliklere katılan öğrencilerin sosyo-ekonomik yapılarının araştırılması (Giresun ve Trabzon örneği). *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 46–55.
- Cole, L., ve Morgan, J. J. B. (2011). *Çocukluk ve gençlik psikolojisi* (Çev. Belkıs Halim Vassaf, Editör). Millî Eğitim Basımevi.
- Coles, A., ve Brown, L. (2013). Making distinctions in task design and student activity. (İçinde) C. Margolinas (Editör), *Task design in mathematics education: Proceedings of ICMI Study 22* (pp. 183–192). University of Oxford.
- Cooper, H. (1989). *Homework*. Longman. <https://doi.org/10.1037/11578-000>
- Coşkun, H. (2011). *Topluma hizmet uygulamaları* (2. baskı). Anı Yayıncılık.
- Covay, E., ve Carbonaro, W. (2010). After the bell: Participation in extracurricular activities, classroom behavior, and academic achievement. *Sociology of Education*, 83(1), 20–45. <https://doi.org/10.1177/0038040709356565>
- Çalık, T. (2012). Eğitim bilimi ile ilgili bazı temel kavramlar. (İçinde) *Eğitim bilimine giriş* (9. baskı). Nobel Yayıncılık.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: okul aile dayanışması. *İlköğretim Online*, 2(2), 28–34.
- Çelikten, M. (2003). Okul kültürünün şekillendirilmesinde müdürün rolleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(4).
- Çeltek, Ö., Gökcek, A., Aydoğan, N., ve Aydoğan Gökhan. (2024). Okul dışı öğrenme ortamlarına dair öğretmen görüşleri: Niğde ili örneği. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 16(61).
- Çer, E. (2020). Demokratik kültür bilincinin oluşturulmasında Türkçe öğretiminin sorumlulukları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(4), 1634–1645.

- Çerçi, A., ve Derman, S. (2016). Türkçe dersi etkinliklerine yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 461–473.
- Çetin, E. (2013). Tanımlar ve temel kavramlar. (İçinde) M. A. Ocak (Editör), *Eğitsel dijital oyunlar kuram, tasarım ve uygulama* (1. baskı, pp. 2–18). Pegem Akademi.
- Çetin, Ş. (2019). Okul müdürlerinin karşılaştığı sorunlar: nitel bir inceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(4), 1637–1647. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3204>
- Çevik, A., ve Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 272–286.
- Çevik, H. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim okullarında kutlanan/anılan belirli gün ve haftalara ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi Ankara ili örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Çilenti, K. (1991). *Eğitim teknolojisi ve öğretim*. Kadioğlu Matbaası.
- Çıldır, B. (2016). *Müzedede eğitim etkinliklerinin öğrencilerin yazma becerilerine etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Çıldır, B. (2018). Müzedede eğitim etkinliklerinin öğrencilerin yazma becerilerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 51(3), 19–43.
- Çınar, H. (2019). *Ders dışı etkinliklerin öğrencilerin sosyal gelişimine etkisi (huzurevi örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Çoban, B., ve Nacar, E. (2013). *İlköğretim 1. kademe eğitsel oyunlar oyunlar-rontlar* (3. baskı). Nobel Yayıncılık.
- Çöğmen, S. (2020). Eğitimde program dışı etkinlikler. (İçinde) A. Küçüköğlu (Editör), *Kuramdan uygulamaya eğitimde program dışı etkinlikler* (1. baskı, pp. 2–25). Pegem Akademi.
- Dağtaş, A. (2013). *Ekrandan okumanın okumaya ve Türkçe dersine yönelik tutuma etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.

- Darling, N. (2005). Participation in extracurricular activities and adolescent adjustment: Cross-sectional and longitudinal findings. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(5), 493–505. <https://doi.org/10.1007/s10964-005-7266-8>
- Demir, C., ve Yapıcı, M. (2007). Anadili olarak Türkçenin öğretimi ve sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 177–192.
- Demir, Ö. (2021). Eğitimde program dışı etkinlikler. (İçinde) N. Köksal ve Z. Ayvaz Tuncel (Editörler), *Eğitimde program dışı etkinlikler* (3. baskı, pp. 20–38). Pegem Akademi.
- Demirdirek, M. (2019). *Ders dışı etkinliklerle desteklenen öğrenci merkezli çevre eğitiminin 7. sınıf öğrencilerinin çevre okuryazarlıklarına etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aksaray Üniversitesi.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi* (5. baskı). Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2006). *Öğretimde planlama ve değerlendirme öğretme sanatı*. Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2011). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2017). *Öğretim ilke ve yöntemleri öğretme sanatı* (23. baskı). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9789756802069>
- Denault, A. S., ve Guay, F. (2017). Motivation towards extracurricular activities and motivation at school: A test of the generalization effect hypothesis. *Journal of Adolescence*, 54, 94–103. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2016.11.013>
- Denault, A. S., Ratelle, C. F., Duchesne, S., ve Guay, F. (2019). Extracurricular activities and career indecision: A look at the mediating role of vocational exploration. *Journal of Vocational Behavior*, 110, 43–53. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2018.11.006>
- Deniz, S., ve Tuna, S. (2006). İlköğretim öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik tutumları: Köyceğiz örnekleme. *Millî Eğitim*, 34(170).
- Deymeci, O., Öztürk, Ö. T., ve Göde, O. (2020). Lise öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılım durumlarına göre iletişimci biçimlerinin incelenmesi. *Selçuk İletişim*, 13(1), 71–90.

- Dilekçi, A. (2022). Türkçe ders kitaplarının nitelik yönünden değerlendirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1310–1328. <https://doi.org/10.24315/tred.978264>
- Dinkelman, T. (1997). The promise of action research for critically reflective teacher education. *The Teacher Educator*, 32(4), 250–274. <https://doi.org/10.1080/08878739709555151>
- Doğan Güldenoğlu, B. N. (2023). Türkçe ders kitabındaki metin, soru ve etkinliklerin öğrenci ve öğretmen görüşleri açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 34, 240–272. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1317599>
- Doğan, H. (1997). *Eğitimde program ve öğretim tasarımı*. Önder Matbaacılık.
- Dondlinger, M. J. (2007). Educational video game design: A review of the literature. *Journal of Applied Educational Technology*, 4(1), 21–31.
- Dönmez, B. (2017). *7. sınıf Türkçe dersinde ayrılıp birleşme tekniği (jigsaw) kullanımının öğrencilerin tutum, erişimi, öz-düzenleme becerileri ve bilginin kalıcılığına etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.
- Dowling Sendor, B. (2003). School law: A question of equality. *American School Board Journal*, 190(2).
- Doygunel, A., ve Köprülü, F. (2020, November). İlköğretim öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılımının öğrencilere getirisine ilişkin öğretmen görüşleri. *Conference Proceeding Book*.
- Doyle, W. (1986). Content representation in teachers' definitions of academic work. *Journal of Curriculum Studies*, 18(4), 365–379. <https://doi.org/10.1080/0022027860180402>
- Doyle, W., ve Carter, K. (1984). Academic tasks in classrooms. *Curriculum Inquiry*, 14(2), 129. <https://doi.org/10.2307/3202177>
- Dumais, S. A. (2006). Elementary school students' extracurricular activities: the effects of participation on achievement and teachers' evaluations. *Sociological Spectrum*, 26(2), 117–147.
- Duran, A., ve Cemaloğlu, N. (2020). Başarılı okul müdürü kimliği üzerine fenomenolojik bir analiz: Alandan sesler. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 12–39.

- Durmuş, D. (2020). *Ebeveynlerin ders dışı sportif etkinliklere olan bakış açılarının belirlenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Duruhan, K., ve Demir, S. (2005). Resmi ve özel ilköğretim okullarındaki eğitici kol çalışmalarının amaçlarına ulaşma düzeyine ilişkin öğrenci görüşleri (Kayseri ili örneği). *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 175–185.
- Eccles, J. S., ve Barber, B. L. (1999). Student council, volunteering, basketball, or marching band what kind of extracurricular involvement matters. *Journal of Adolescent Research*, 14(1), 10–43.
- Eccles, J. S., Barber, B. L., Stone, M., ve Hunt, J. (2003). Extracurricular activities and adolescent development. *Journal of Social Issues*, 59(4), 865–889. <https://doi.org/10.1046/j.0022-4537.2003.00095.x>
- Ekici, G., Turgut, B., ve Akdeniz, H. (2019). Lise öğrencilerinin çizimlerinden “ödev” kavramına ilişkin düşüncelerinin analizi. *International E-Journal of Educational Studies*, 3(6), 58–69. <https://doi.org/10.31458/iejes.441521>
- Ekici, S., Bayrakdar, A., ve Ugur, A. O. (2009). Ortaöğretim kurumlarındaki yöneticilerin ve öğrencilerin ders dışı etkinliklere bakış açılarının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 430–444.
- Ekinci, N. (2021). Temel kavramlar. (İçinde) N. Köksal ve Z. Ayvaz Tuncel (Editörler), *Eğitimde program dışı etkinlikler* (3. baskı, pp. 2–17). Pegem Akademi.
- Ekinci, R., Doğan, E. E., ve Doğan, D. (2020). Akıllı tahta kullanımının ve etkinlik temelli öğretimin öğrencilerin akademik başarısına, fene ve çevreye yönelik tutumlarına etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 1197–1215.
- Eldeleklioğlu, J. (2008). Ergenlerin zaman yönetimi becerilerinin kaygı, yaş ve cinsiyet değişkenleri açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 7(3), 656–663.
- Enachescu, V. (2019). Management of educational potential through extracurricular activities. *The Review of International Comparative Management*, 20(3), 317–323. <https://doi.org/10.24818/rmci.2019.3.317>

- Epçaçan, C. (2013). Çoklu zekâyâ dayalı etkinliklerin öğrencilerin okuma alışkanlığına ilişkin tutuma ve okuduğunu anlama özyeterlik algısına etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171, 209–236.
- Erbilen, M., ve Temizkan, M. (2021). Yazma öncesi etkinliklerinin yazma motivasyonuna ve yazma başarısına etkisi. *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(48), 170–201.
- Ercoskun, N. Ç., ve Küçükoğlu, A. (2020). Eğitimde program dışı etkinliklerin yönetimi. (İçinde) *Kuramdan uygulamaya eğitimde program dışı etkinlikler* (1. baskı, pp. 100–125). Pegem Akademi.
- Ergun, M., ve Çobanoğlu, E. O. (2022). Okul dışı öğrenme. (İçinde) S. Dal ve M. Köse (Editörler), *Öğretim ilke ve yöntemleri: etkinlik ve ders planı örnekleriyle zenginleştirilmiş* (2. baskı). Anı Yayıncılık.
- Ergün, M., ve Özdaş, A. (1997). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Kaya Matbaacılık.
- Ericksen, S. C. (1978). *The lecture. Memo to the faculty. no. 60, april 1978*. Managing Editor, Center for Research on Learning and Teaching, The University of Michigan, 109 E. Madison Street, Ann Arbor, MI 48109.
- Erkal, M. E., Güven, Ö., ve Ayan, D. (1998). *Sosyolojik açıdan spor* (1. baskı). Der Yayınları.
- Erkan, S. (2006). *Okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının hazırlanması*. Nobel Yayıncılık.
- Ersoy, A. (1995). *Sanat kavramlarına giriş* (2. baskı). Yorum Sanat Yayıncılık.
- Ersoy, M., ve Topcu, I. (2021). Teachers' views on the extracurricular activities in schools within the scope of classroom management in Turkey. *International Online Journal of Educational Sciences*, 13(1), 290–301. <https://doi.org/10.15345/iojes.2021.01.019>
- Evcimik, S. (2023). Proje tabanlı öğrenme yaklaşımının sınıf dışı uygulamalarına ilişkin katılımcı görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(19), 72–81. <https://doi.org/10.29129/inujgse.1232938>

- Fakhretdinova, G. N., Ospinov, P., ve Dulalaeva, L. P. (2021). Extracurricular activities as an important tool in developing soft skills. *Educating Engineers for Future Industrial Revolutions: Proceedings of the 23rd International Conference on Interactive Collaborative Learning (ICL2020)*, 480–487.
- Falla, J. M. B., Villavincencio, R. E. R., Zapata, H. M. M., Ccanto, F. F., ve Vilca, O. J. P. (2024). The impact of extracurricular activities and creativity on academic performance of peruvian elementary students. *International Journal of Society, Culture and Language*, 12(1), 176–186.
- Feeney, S., ve Moravcik, E. (1987). A thing of beauty: Aesthetic development in young children. *Young Children*, 42(6), 7–15.
- Felder, R. M., ve Brent, R. (2009). Active learning: An introduction. *Higher Education Brief*, 2(4).
- Feldman, A. F., ve Matjasko, J. L. (2005). The role of school-based extracurricular activities in adolescent development: A comprehensive review and future directions. *Review of Educational Research*, 75(2), 159–210.
- Feldman, A. F., ve Matjasko, J. L. (2007). Profiles and portfolios of adolescent school-based extracurricular activity participation. *Journal of Adolescence*, 30(2), 313–332. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2006.03.004>
- Feraco, T., Resnati, D., Fregonese, D., Spoto, A., ve Meneghetti, C. (2022). Soft skills and extracurricular activities sustain motivation and self-regulated learning at school. *The Journal of Experimental Education*, 90(3), 550–569. <https://doi.org/10.1080/00220973.2021.1873090>
- Feraco, T., Resnati, D., Fregonese, D., Spoto, A., ve Meneghetti, C. (2023). An integrated model of school students' academic achievement and life satisfaction. Linking soft skills, extracurricular activities, self-regulated learning, motivation, and emotions. *European Journal of Psychology of Education*, 38(1), 109–130.
- Ferguson, S. (2009). Teachers' use of mathematics tasks: The impact on the mathematics learning and affective responses of low-attaining upper primary students: Crossing

- divides. *Proceedings of the 32nd Annual Conference of the Mathematics Education Research Group of Australasia*, 185–192.
- Festus, A. B. (2013). Activity-based learning strategies in the mathematics classrooms. *Journal of Education and Practice*, 4(13), 8–15.
- Fidan, M., ve Eren, A. (2017). Ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik tutum görünüşleri ile eğitime ilişkin motivasyonları arasındaki ilişkiler. *Hacettepe University Journal of Education*, 32(2), 480–493. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2017024892>
- Fischer, N., ve Theis, D. (2014). Quality of extracurricular activities-Considering developmental changes in the impact on school attachment and achievement. *Journal for Educational Research Online*, 6(3), 54–75.
- Flexer, B. K., ve Borun, M. (1984). The impact of a class visit to a participatory science museum exhibit and a classroom science lesson. *Journal of Research in Science Teaching*, 21(9), 863–873.
- Foulque, P. (1994). *Pedagoji sözlüğü* (Çev. Cenap Karakaya, Editör). Sosyal Yayınları.
- Fredricks, J. A., ve Eccles, J. S. (2008). Participation in extracurricular activities in the middle school years: are there developmental benefits for african american and european american youth? *Journal of Youth and Adolescence*, 37(9), 1029–1043. <https://doi.org/10.1007/s10964-008-9309-4>
- Fujita, K. (2006). The effects of extracurricular activities on the academic performance of junior high students. *Undergraduate Research Journal for the Human Sciences*, 5(1), 1–16.
- Funderburk, M. J. (2016). *An evaluation of supplemental activities before and after a field trip to a public garden: Effects on student knowledge and behavior* [Master's Thesis]. Auburn University.
- Gedik, M., ve Orhan, S. (2014). Öğrencilerin sosyal etkinliklere katılımlarının konuşma becerilerini geliştirmeye etkisi. *Turkish Studies*, 9(5), 967–978.
- Gencel, İ. E., ve Erdoğan, M. (2022). Kolb'un yenilenen öğrenme stili sınıflamasına ilişkin bir inceleme. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(3), 813–833. <https://doi.org/10.33308/26674874.2022363492>

- Gerber, S. B. (1996). Extracurricular activities and academic achievement. *Journal of Research ve Development in Education*, 30(1), 42–50.
- Getmez, D. (2018). *Okul müdürlerinin iletişim becerileri ile okul iklimi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi.
- Gilman, R. (2001). The relationship between life satisfaction, social interest, and frequency of extracurricular activities among adolescent students. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(6), 749–767.
- Girgin, D., ve Şahin, Ç. (2022). Okulda yapılan ders dışı sosyal etkinlikler. (İçinde) G. Ocak, İ. Ocak, ve E. Akkaş Baysal (Editörler), *Eğitimde program dışı etkinlikler ve örnek uygulamalar* (1. baskı, pp. 137–158). Anı Yayıncılık.
- Given, L. M. (2021). *100 soruda nitel araştırma* (A. Bakla ve İ. Çakır, Editörler). Anı Yayıncılık.
- Glanz, J. (1999). A primer on action research for the school administrator. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 72(5), 301–304. <https://doi.org/10.1080/00098659909599413>
- Glanz, J. (2016). Action research by practitioners a case study of a high school's attempt to create. *Journal of Practitioner Research*, 1(1), 1–23.
- Göçer, A. (2018). *Metin işleme süreçli-mikro öğretim uygulama örnekli Türkçe öğrenme ve öğretim yaklaşımları*. Pegem Akademi.
- Gömlüksiz, M. N., Cüro, E., ve Kılınç, H. H. (2011). Birleştirilmiş sınıflarda etkinliklerin uygulanabilirliğine ilişkin öğretmen görüşleri. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(2).
- Gömlüksiz, M. N., ve Kılınç, H. H. (2015). Ortaokullarda sosyal kulüp etkinlikleri kapsamında yapılan toplum hizmeti çalışmalarına ilişkin öğretmenlerin görüşleri. *Journal of Turkish Studies*, 10(3), 495–495. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7978>

- Gömleksiz, M. N., Kılınç, H. H., ve Cüro, E. (2011). Öğrenci çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin öğrenme sorumluluğunu geliştirmeye etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(4), 119–141.
- Göral, Ş. (2020). *Boş zaman eğitiminin akademik erteleme davranışına etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Görkem, D. (2012). *İlköğretim öğrencilerinin sosyal etkinliklere katılma durumlarının akademik başarılarına etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Goshin, M., Dubrov, D., Kosaretsky, S., ve Grigoryev, D. (2021). The strategies of parental involvement in adolescents' education and extracurricular activities. *Journal of Youth and Adolescence*, 50(5), 906–920. <https://doi.org/10.1007/s10964-021-01399-y>
- Güçlü, N. T. (2019). Eylem araştırması. (İçinde) K. Yılmaz ve R. S. Arık (Editörler), *Eğitimde araştırma yöntemleri* (1. baskı). Pegem Akademi.
- Guilmette, M., Mulvihill, K., Villemare-Krajden, R., ve Barker, E. T. (2019). Past and present participation in extracurricular activities is associated with adaptive self-regulation of goals, academic success, and emotional wellbeing among university students. *Learning and Individual Differences*, 73, 8–15. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2019.04.006>
- Gümüşeli, A. İ. (1996). Okul müdürlerinin öğretim liderliğini sınırlayan etkenler. *Eğitim Yönetimi*, 2(2), 201–209.
- Gümüşeli, A. İ. (2001). Çağdaş okul müdürünün liderlik alanları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 28, 531–548.
- Gün, M. (2012). İlköğretim ikinci kademe Türkçe dersi okuma etkinliklerinde karşılaşılan sorunlar. *Electronic Turkish Studies*, 7(4), 1961–1977.
- Güneş, F. (2007). *Yapılandırmacı yaklaşımla sınıf yönetimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, F. (2014). Eğitimde ödev tartışmaları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 1–1. <https://doi.org/10.14686/BUEFAD.201428169>

- Güngör, A., ve Ün Açıkgoz, K. (2006). İşbirlikli öğrenme yönteminin okuduğunu anlama stratejilerinin kullanımı ve okumaya yönelik tutum üzerindeki etkileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 48, 481–502.
- Gürbüz, R., Erdem, E., ve Yıldırım, K. (2013). Başarılı okul müdürlerinin özellikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 167–179.
- Gürdal, A., Şimşek, Ö., ve Üredi, L. (1998). İlköğretim okullarında belirli gün ve haftaların kutlanması eğitimi öğretme katkısı. *VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Metinleri*, 753–759.
- Gürgür, H. (2019). Eylem araştırması. (İçinde) A. Saban ve A. Ersoy (Editörler), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* (3. baskı, pp. 31–78). Anı Yayıncılık.
- Gürol, A., ve Özercan, M. G. (2010). Topluma hizmet uygulaması dersinin uygulanmasına ilişkin görüşlerin belirlenmesi. (İçinde) 9. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu* (pp. 539–544). Elazığ Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Güven, A. Z. U. Ö. E., Özbilen, U., ve Banaz, E. (2020). Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin metinlere yönelik okuma motivasyonları. *International Journal of Language Academy*, 33(33), 240–247. <https://doi.org/10.29228/ijla.43206>
- Güzel, İ. (2022). *Eleştirel düşünme becerisi öğretiminin ortaokul öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerine ve Türkçe dersine yönelik tutumlarına etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Hancock, D., Dyk, P. H., ve Jones, K. (2012). Adolescent involvement in extracurricular activities: Influences on leadership skills. *Journal of Leadership Education*, 11(1), 84–101.
- Hee, S. (2005). Activity based teaching for effective learning. *Evani Venkata Anantha Lakshmi Lecturer*, 8(11), 307–389.
- Hill, R. E. (2010). *Extracurricular activities an examination of student achievement in the lee's summit school district* [Unpublished Doctoral Thesis]. Baker University.
- Hofstein, A., ve Rosenfeld, S. (1996). Bridging the gap between formal and informal science learning. *Studies in Science Education*, 28, 87–112.

- Holland, A., ve Andre, T. (1987). Participation in extracurricular activities in secondary school: What is known, what needs to be known? *Review of Educational Research*, 57(4), 437–466.
- Howard, A. K., ve Ziomek-Daigle, J. (2009). Bonding, achievement, and activities: school bonding, academic achievement, and participation in extracurricular activities. *Georgia School Counselors Association Journal*, 16(1), 39–48.
- Huizinga, J. (2013). *Homo ludens oyunun toplumsal işlevi üzerine bir deneme* (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Editör). Ayrıntı Basımevi.
- Hunt, H. D. (2005). The effect of extracurricular activities in the educational process: influence on academic outcomes. *Sociological Spectrum*, 25(4), 417–445. <https://doi.org/10.1080/027321790947171>
- Isenberg, J. P., ve Jalongo, M. R. (1997). *Creative expression and play in early childhood*. Merrill Prentice Hall.
- İpek, C. (2011). Velilerin okul tutumu ve eğitime katılım düzeyleri ile aileye bağlı bazı faktörlerin ilköğretim öğrencilerinin seviye belirleme sınavları (SBS) üzerindeki etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(2), 69–79.
- İşeri, K. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okuma tutumlarının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 468–487.
- İşeri, K., ve Baştuğ, M. (2016). Yeni Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*, 4(4), 17–35.
- Janes, D. (2008). Beyond the tourist gaze? cultural learning on an American'semester abroad'programme in London. *Journal of Research in International Education*, 7(1), 21–35.
- Jansen, L. (2016). *The academic impact of extracurricular activities on middle school students* [Unpublished Doctoral Thesis]. Education Faculty of Lindenwood University.
- Johnson, A. P. (2019). *Eylem araştırması el kitabı* (Y. Uzuner ve M. Ö. Anay, Editörler; 3. baskı). Anı Yayıncılık.

- Johnson, J., Rahn, N. L., ve Bricker, D. (2015). *An activity-based approach to early intervention* (4. baskı). Paul H. Brookes Publishing Co.
- Kanar, A., ve Bouckennooghe, D. (2021). The role of extracurricular activities in shaping university students' employment self-efficacy perceptions. *Career Development International*, 26(2), 158–173. <https://doi.org/10.1108/CDI-02-2020-0036>
- Kanmaz, A., ve Saracaloğlu, A. S. (2012). Okuduğunu anlama stratejisi kullanımının, okumaya yönelik tutum ve kalıcılığa etkisi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 7(2), 764–776.
- Kapıkıran, Ş., ve Kıran, H. (1999). Ev ödevinin öğrencinin akademik başarısına etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(5), 54–60.
- Kara, Ö. T. (2016). Views of Turkish teachers on extracurricular activities at secondary schools. *Acta Didactica Napocensia*, 9(4), 1–14.
- Kara Özkan, N. (2021). Türkçe öğretmenlerinin ders kitaplarına bağlılıklarına yönelik öğretmen görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(1), 131–150.
- Karaaslan, E. E. (2023). *Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin ders kitaplarına bağlılık durumları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Karakaş, H., Doğan, A., ve Sarıkaya, R. (2016). Etkinlik temelli eğitimin üstün yetenekli öğrencilerin ekolojik ayak izi farkındalığına etkisi. *Turkish Studies*, 11(3), 1365–1386.
- Karakaya, V. (2012). *Yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan eğitsel ve sosyal kulüplerin amaçlarına ulaşma düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri (Kars ili örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kafkas Üniversitesi.
- Karaküçük, S. (1999). Okul yöneticilerinin ders dışı etkinliklere yaklaşımları. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 51–62.
- Karapınar, S., ve Alp, K. O. (2019). Ortaokul görsel sanatlar dersi programında belirli gün ve haftalar etkinliklerinin öğrenme alanlarına etkisine ilişkin öğretmen görüşleri. *Idil Journal of Art and Language*, 8(60). <https://doi.org/10.7816/idil-08-60-05>

- Karataş, N. Y. (2006). *Yatılı ilköğretim bölge okullarında okuyan öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları (Bingöl ili örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Karataş, T. (2019). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. İz Yayıncılık.
- Karavelioğlu, M. B. (2012). *İşbirliğine dayalı öğretim yöntemi ile komut yönteminin futbola özgü beceri öğrenimine etkisinin araştırılması* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Katrancı, M., ve Yangın, B. (2013). Üstbiliş stratejileri öğretiminin dinlediğini anlama becerisine ve dinlemeye yönelik tutuma etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 733–771.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F., ve Sever, S. (1997). *Türkçe öğretimi Türkçe ve sınıf öğretmenleri için*. Engin Yayınevi.
- Kaya, A. İ., Arslantaş, H. İ., ve Şimşek, N. (2009). İlköğretim öğrencilerinin Türkçe dersine karşı tutumlarının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(30), 376–387.
- Kaya, M., ve Aydın, E. (2024). 2019 Türkçe dersi öğretim programı ile 2024 Türkçe dersi öğretim programının karşılaştırılması. *Harran Education Journal*, 9(1), 108–146. <https://doi.org/10.22596/hej.1482003>
- Kaya Tosun, D. (2018). *Okuma çemberlerinin okuduğunu anlama, akıcı okuma, okuma motivasyonu ve sosyal beceriler üzerindeki etkisi ve okur tepkilerinin belirlenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme* (2. baskı). PegemA Yayıncılık.
- Kayalı, N. K. (2017). *Ders dışı etkinlik olarak ortak günce uygulamasının yazma becerisine katkısı* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kayman, F., ve Kaya, M. (2021). Ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersi için yaptıkları ders dışı faaliyetlere ilişkin görüşleri üzerine bir inceleme. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1–16.

- Kenley, R. (2007). Activity-based teaching for Unitec New Zealand construction students. *Emirates Journal for Engineering Research*, 12(1), 53–67.
- Kerkez, F. İ. (2022). Oyunlar. (İçinde) G. Ocak, İ. Ocak, ve E. Akkaş Baysal (Editörler), *Eğitimde program dışı etkinlikler ve örnek uygulamalar* (pp. 185–205). Anı Yayıncılık.
- Kesen, A. H. (2019). *Ders dışı faaliyetlerin kalitesinin değerlendirilmesine ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kesten, A., Köçer, M., ve Egüz, Ş. (2014). Topluma hizmet uygulamaları dersinin toplumsal bilinç kazandırmadaki etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(2), 393–410.
- Kim, M., Zhang, J. J., ve Connaughton, D. (2010). Modification of the volunteer functions inventory for application in youth sports. *Sport Management Review*, 13(1), 25–38. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2009.04.005>
- Kılıç, M. (2015). Aile ve serbest zaman ilişkisi: Düzce örneği. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 27–49.
- Kır, T., Kırmızı, E., ve Yağız, S. (2022). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı* 7. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kırmızı, F. S. (2009). Türkçe dersinde yaratıcı drama yöntemine dayalı yaratıcı yazma çalışmalarının yazmaya yönelik tutuma etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 4(7), 51–68.
- Kırmızı, F. S., ve Akkaya, N. (2010). Yeni Türkçe dersi öğretim programının uygulamasına ilişkin olarak branş öğretmenlerinin görüşleri. *Millî Eğitim*, 185, 33–47.
- Knifsend, C. A., ve Graham, S. (2012). Too much of a good thing? How breadth of extracurricular participation relates to school-related affect and academic outcomes during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(3), 379–389. <https://doi.org/10.1007/s10964-011-9737-4>
- Koç, S., Kaçdi, R., ve Bozoğlu, C. (2024). Özel eğitim sınıflarında uygulanan programın ihmal edilen ve ekstra program bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 6(2), 50–73.

- Koca, A. H. (2024). *Bilim ve sanat merkezi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili görüşleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Koçak, D., ve Göçer, Ö. (2020). Ortaokul öğrencilerinin ev ödevlerine ilişkin görüşlerinin ve ev ödevlerinin İngilizce dersi başarısına etkisinin belirlenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 300–315.
- Koçak, F., ve Helvacı, M. A. (2011). Okul yöneticilerinin etkililiği (Uşak ili örneği). *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 33–55.
- Kocaman, A. K., ve Atasoy, B. (2018). Sosyal medya kullanımı ile serbest zaman tatmini arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(2), 826–839. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.330525>
- Kocayiğit, A., ve Ekinci, N. (2020). Ortaöğretim okullarında uygulanan program dışı etkinliklerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(29).
- Koçyiğit, S., Tuğluk, M. N., ve Kök, M. (2007). Çocuğun gelişim sürecinde eğitsel bir etkinlik olarak oyun. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 324–342.
- Köklü, N. (1993). Eylem araştırması. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 26(2), 357–365.
- Köklü, N. (2001). Eğitim eylem araştırması - öğretmen araştırması. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 34(1), 35–43.
- Köksal, N. (2021). Okulda program dışı etkinliklerin önemi ve uygulamadaki güçlükler. (İçinde) N. Köksal ve Z. Ayvaz Tuncel (Editörler), *Eğitimde program dışı etkinlikler* (3. baskı, pp. 124–135). Pegem Akademi.
- Köprubaşı, R. (2014). *Yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre ortaöğretimdeki sosyal etkinliklerin işlevselliğinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Korkmaz, N. (2006). *Volkan topoğrafyası konularının öğretiminde gezi - gözlem yönteminin öğrenci başarısına etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.

- Korkmaz, S. (2021). Türkçe öğretim programları. (İçinde) E. Kolaç ve S. Dal (Editörler), *Etkinliklerle Türkçe öğretimi* (2. baskı, pp. 1–45). Nobel Yayıncılık.
- Köroğlu, M., ve Balcı, A. (2022). Türkçe öğretmenlerinin ders kitaplarına bağlılıklarının belirlenmesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 9, 41–52. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1186790>
- Korucuk, M., ve Küçükoğlu, A. (2020). Program dışı etkinlik uygulamaları. (İçinde) A. Küçükoğlu (Editör), *Kuramdan uygulamaya eğitimde program dışı etkinlikler* (1. baskı, pp. 130–173). Pegem Akademi.
- Köse, E. (2003). *İlköğretim düzeyinde ders dışı etkinliklerin akademik başarıya ve okul kültürünü algulamaya etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Köse, E. (2013). Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen ders dışı etkinliklerin sınıflandırılmasına yönelik bir öneri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(2), 336–353.
- Kösterelioğlu, İ., Bayar, A., ve Kösterelioğlu, M. A. (2014). Öğretmen eğitiminde etkinlik temelli öğrenme süreci: Bir durum araştırması. *Turkish Studies*, 9(2), 1035–1047.
- Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 135–149.
- Küpcü, A. R. (2008). *Etkinlik temelli öğretim yaklaşımının orantısız akıl yürütmeye dayalı problem çözme başarısına etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kuzu, A. (2009). Öğretmen yetiştirme ve meslekî gelişimde eylem araştırması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 425–433.
- Lawhorn, B. (2008). Extracurricular activities. *Occupational Outlook Quarterly*, 9, 16–21.
- Lee, W. K., ve Joo, Y. S. (2020). Adolescent extracurricular activity participation: Associations with parenting stress, mother–adolescent closeness, and social skills. *Children and Youth Services Review*, 116, 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105110>
- Lieberman, D. A., Fisk, M. C., ve Biely, E. (2009). Digital games for young children ages three to six: From research to design. *Computers in the Schools*, 26(4), 299–313.

- Lipscomb, S. (2007). Secondary school extracurricular involvement and academic achievement: A fixed effects approach. *Economics of Education Review*, 26(4), 463–472. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2006.02.006>
- Lunenborg, F. C. (2010). Extracurricular activities. *Schooling*, 1(1), 1–4.
- MacBeath, J., ve Turner, M. (1990). *Learning out of school: homework, policy and practice. A research study commissioned by the scottish education department*. Jordanhill College.
- Maden, S. (2011). Rol kartlarının konuşma eğitimindeki başarı ve tutum üzerine etkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 23–38.
- Maden, S. (2012). Temel dil becerilerinin eğitimi açısından ders dışı (informal) etkinliklere yönelik öğretmen ve öğrenci tercihleri. *Millî Eğitim*, 196.
- Mahoney, J. L. (2000). School extracurricular activity participation as a moderator in the development of antisocial patterns. *Child Development*, 71(2), 502–516. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00160>
- Malkoç, S. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanılma durumları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Mantaluta, O. (2014). The international context of extracurricular activities - trends. *Euromentor Journal*, 5(1), 66–75.
- Marsh, H., ve Kleitman, S. (2002). Extracurricular school activities: The good, the bad, and the nonlinear. *Harvard Educational Review*, 72(4), 464–515. <https://doi.org/10.17763/haer.72.4.051388703v7v7736>
- Marsh, H. W. (1992). Extracurricular activities: Beneficial extension of the traditional curriculum or subversion of academic goals? *Journal of Educational Psychology*, 84(4).
- Martin, C. J. (2015). *Student involvement in extracurricular activities and post-secondary education placement* [Unpublished Doctoral Thesis]. Education Faculty of Lindenwood University.

- Martinez, A., Coker, C., McMahon, S. D., Cohen, J., ve Thapa, A. (2016). Involvement in extracurricular activities: Identifying differences in perceptions of school climate. *The Educational and Developmental Psychologist*, 33(1), 70–84.
- McNeal, R. B. (1995). Extracurricular activities and high school dropouts. *Sociology of Education*, 68(1), 62–80. <https://doi.org/10.2307/2112764>
- McNeal, R. B. (1998). High school extracurricular activities: Closed structures and stratifying patterns of participation. *Journal of Educational Research*, 91(3), 183–191.
- McNeal, R. B. (1999). Participation in high school extracurricular activities: Investigating school effects. *Social Science Quarterly*, 291–309.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2024a). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı (5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. <https://mufredat.meb.gov.tr/>
- MEB. (2024b). *Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları ortak metni 2024*. <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin>
- Meier, A., Swartz, B., ve Larson, R. (2018). A quarter century of participation in school-based extracurricular activities: Inequalities by race, class, gender and age? *Journal of Youth and Adolescence*, 47, 1299–1316.
- Memiş, M., ve Kalyoncu, M. R. (2024). 2024 ortaokul Türkçe dersi öğretim programı ile 2019 Türkçe dersi öğretim programının karşılaştırmalı incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 12(2), 176–199. <https://doi.org/10.29228/ijla.76352>
- Mete, F., ve Batıbay, E. F. (2019). Web 2.0 uygulamalarının Türkçe eğitiminde motivasyona etkisi: Kahoot örneği. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 1029–1047.

- Mete, G., ve Sis, N. (2016). Okumaya adanmışlık modeli ile sekizinci sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeyleri ve okuma motivasyonlarının geliştirilmesi. *Journal of Turkish Studies*, 11(14), 457–478. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9750>
- Michie, M. (1998). Factors influencing secondary science teachers to organise and conduct field trips. *Australian Science Teachers Journal*, 44(4), 43–50.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (3. baskı). Sage.
- Miller, M. B., Greenwood, D., ve Maguire, P. (2003). Why action research. *Action Research*, 1(1), 9–28.
- Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, Pub. L. No. 30886, 10 (2019).
- Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Pub. L. No. 29072, 132 (2014). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140726.pdf>
- Muallimoğlu, N. (1998). *Çocuklara ve gençlere beden eğitimi*. Avcıol Basım.
- Mutlu, H. H., Süğümlü, Ü., ve Çinpolat, E. (2019). Türkçe dersi öğretim programı (2018) temelinde hazırlanan ortaokul Türkçe ders kitaplarının öğretmen görüşleriyle değerlendirilmesi. *Millî Eğitim*, 48(224), 101–121.
- Narin, A. (2021). İlkokul öğrencilerinde temel dil becerilerinin geliştirilmesine yönelik etkinlik örnekleri. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi (JOSSE)*, 4(1), 197–207.
- Noreen, R., ve Rana, A. M. K. (2019). Active-based teaching versus traditional method of teaching in mathematics at elementary level. *Bulletin of Education and Research*, 41(2), 145–159.
- Ocak, G., ve Baysal, E. A. (2020). Eylem araştırması süreci. (İçinde) G. Ocak (Editör), *Eğitimde eylem araştırması ve örnek araştırmalar* (4. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Odabaşı, N. (2007). *Öğretmen görüşlerine göre 4. sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitabı etkinliklerinin kazanımları gerçekleştirme düzeyi (Nevşehir ili örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Niğde Üniversitesi.

- Ogurlu, Ü. (2014). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin okuma ilgisi, tutumu ve eleştirel okuma becerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 15(2), 29–41.
- Oğuz, A. (2022). Eğitim programı. (İçinde) G. Ocak, İ. Ocak, ve E. Akkaş Baysal (Editörler), *Eğitimde program dışı etkinlikler ve örnek uygulamalar* (1. baskı, pp. 25–53). Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, A. F. (1974). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Okur, E. (2012). *Sınıf dışı deneyimsel öğretim: Ekoloji uygulaması* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Olkun, S., ve Toluk Uçar, Z. (2014). *İlköğretimde etkinlik temelli matematik öğretimi* (6. baskı). Eğiten Kitap.
- Oral, Ş. (2021). *Lise öğrencilerinin görüşlerine göre öğrenci kulüplerinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Dicle Üniversitesi.
- Orhan, Ü. G., Seis, A., Gel, M., ve Evran Acar, F. (2024). Ekstra program etkinlikleri ve öğrencilere katkısı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(1), 660–686. <https://doi.org/10.37217/tebd.1334666>
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Örücü, D. (2018). Eylem araştırması. (İçinde) K. Beycioğlu, N. Özer, ve Y. Kondakçı (Editörler), *Eğitim yönetiminde araştırma* (1. baskı). Pegem Akademi.
- Özden, Y. (1999). *Öğrenme ve öğretme*. PegemA Yayıncılık.
- Özer, A., Gürkan, A. C., ve Ramazanoğlu, M. O. (2006). Oyunun çocuk gelişimi üzerine etkileri. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 54–57.
- Özerbaş, M. A., ve Öztürk, Y. (2017). Türkçe dersinde dijital hikâye kullanımının akademik başarı, motivasyon ve kalıcılık üzerindeki etkisi. *TÜBAV Bilim*, 10(2), 102–110.
- Özipek, K. (2019). *Padlet uygulamasının öğrencilerin akademik başarıları ile teknolojiye ve Türkçe dersine karşı tutumlarına etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

- Özkan, U. B. (2020). PISA-2015 verilerine göre öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımlarının akademik başarılarına etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 254–269.
- Öztürk, A. T. (2019). *Türkçe öğretmenlerinin ders kitaplarına bağlılık durumları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Özür, N. K., ve Şahin, S. (2017). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3).
- Pardayevna, H. N. (2022). Music lessons through school and extracurricular activities are ways to increase student coping skills. *Ta'lim Va Rivojlanish Tahlili Onlayn Ilmiy Jurnal*, 2(3), 127–130.
- Park, G. H. (2010). *The role of extracurricular activity in positive youth development* [Unpublished Doctoral Thesis]. The Temple University.
- Patil, U., Budihal, S. V., Siddamal, S. V., ve Mudenagudi, U. K. (2016). Activity based teaching learning: An experience. *Journal of Engineering Education Transformations*.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Editörler; 2. baskı). Pegem Akademi.
- Pfost, M., Dörfler, T., ve Artelt, C. (2013). Students' extracurricular reading behavior and the development of vocabulary and reading comprehension. *Learning and Individual Differences*, 26, 89–102. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2013.04.008>
- Polat, B. S. (2017). *Ortaokullardaki sosyal kulüp çalışmalarının etkililiğine yönelik yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Prensky, M. (2001). Fun, play and games: What makes games engaging. *Digital Game-Based Learning*, 5(1), 5–31.
- Quezada, R. L., ve Christopherson, R. W. (2005). Adventure-based service learning: University students' self-reflection accounts of service with children. *Journal of Experiential Education*, 28(1), 1–16.
- Saban, A. (2002). *Öğrenme öğretme süreci yeni teori ve yaklaşımlar*. Nobel Yayın Dağıtım.

Saban, A. (2005). *Çoklu zekâ teorisi ve eğitim* (5. baskı). Nobel Yayınları.

Sabirov, A. (2019). Extracurricular activities: Success and development of communication skills with the role of parents, public and home work. *The International Journal of Management Science and Business Administion*, 6(1), 21–26. <https://doi.org/10.18775/ijmsba.1849-5664-5419.2014.61.1003>

Sadykova, S. A., Yergazina, A. A., Yeshpanov, V. S., Korvyakov, V. A., ve Aitzhanova, A. B. (2016). Possibilities of extracurricular activities in the student's spiritual and moral formation. *International Journal of Environmental ve Science Education*, 11(4), 9857–9871.

Sağlam, A., ve Yayla, A. (2014). İlkokul ve ortaokullarda uygulanmakta olan sosyal kulüplerin işlevlerine yönelik öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 279–296.

Samuel, K. (2024). The role of extracurricular activities in student development. *Eurasian Experiment Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(2), 26–30.

San, İ. (2017). *Çocuk ve sanat* (1. baskı). Yeni İnsan Yayınevi.

Saraç, H. (2017). Türkiye’de okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan araştırmalar: İçerik analizi çalışması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 60–81.

Sarı, M. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılımının incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1), 72–89.

Savaş, S. (2015). Ortaokul 7. sınıf Türkçe derslerinde probleme dayalı öğrenmenin derse yönelik öğrenci tutumuna etkisi. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 3, 165–177.

Saydam, M., ve Çangal, Ö. (2018). Yabancılarla Türkçe öğretiminde etkin katılımlı ders dışı etkinliklerin öğrenci motivasyonuna etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(2), 342–358.

Saygılı, G., Atay, E., Eraslan, M., ve Hekim, M. (2015). Düzenli olarak spor yapan ve yapmayan öğrencilerin kişilik özellikleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 161–170.

- Schaefer, D. R., Simpkins, S. D., Vest, A. E., ve Price, C. D. (2011). The contribution of extracurricular activities to adolescent friendships: New insights through social network analysis. *Developmental Psychology*, 47(4), 1141–1152. <https://doi.org/10.1037/a0024091>
- Schwarz, B. B., ve Linchevski, L. (2007). The role of task design and argumentation in cognitive development during peer interaction: The case of proportional reasoning. *Learning and Instruction*, 17(5), 510–531. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2007.09.009>
- Sechrist, M. F. (2016). *Setting the stage for emotional and academic success the relationship between theater arts extracurricular activities and students* [Unpublished Doctoral Thesis]. Faculty of Robert Morris University.
- Sejtanic, S., ve Lalic, M. (2016). Communication between students and teachers in realization of extracurricular activities. *International Journal of Educational Methodology*, 2(1), 45–50. <https://doi.org/10.12973/ijem.2.1.45>
- Senemoğlu, N. (2021). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya* (28. baskı). Anı Yayıncılık.
- Sert Çıbık, A. (2009). Proje tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin fen bilgisi dersine yönelik tutumlarına etkisi. *İlköğretim Online*, 8(1), 36–47.
- Sevim, S., ve Demirci, E. (2025). Okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen fen öğretiminin akademik başarı ve bilimsel epistemolojik inançlara etkisinin incelenmesi: Güneş sistemi ve ötesi ünitesi örneği. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 63, 334–372. <https://doi.org/10.9779/pauefd.1457628>
- Seyhan, A., ve Delibalta, T. İ. (2024). Ortaokul öğrencilerinin mekânsal düşünme becerilerinin geliştirilmesinde okul dışı öğrenmenin kullanılması. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 60, 896–912.
- Sezen, G. (2007). *Sosyo-ekonomik yapısı düşük öğrencilere yönelik ders dışı etkinliklerin sağlanması (intel öğrenci programı-İstanbul ili örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Beykent Üniversitesi.

- Shamsudin, S., Ismail, S. F., Al-Mamun, A., ve Nordin, S. K. B. S. (2014). Examining the effect of extracurricular activities on academic achievements among the public university students in Malaysia. *Asian Social Science*, 10(9). <https://doi.org/10.5539/ass.v10n9p171>
- Shanley, M. K. (1999). Projects unlock student potential. *Curriculum Administrator*, 35(10), 38–42.
- Shannon, C. S. (2006). Parente messages about the role of extracurricular and unstructured leisure activities: Adolescente perceptions. *Journal of Leisure Research*, 38(3), 398–420.
- Shavkatovna, S. R. (2024). Methodology of developing students' creative activity in extracurricular activities. *International Journal of Artificial Intelligence*, 4(3), 185–188.
- Sheridan, M., Justine Howard, ve Dawn Alderson. (2010). *Play in early childhood: From birth to six years*. Routledge.
- Shulruf, B., Tumen, S., ve Tolley, H. (2008). Extracurricular activities in school, do they matter? *Children and Youth Services Review*, 30(4), 418–426. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2007.10.012>
- Sinha, S. K. (2010). *The effects of extracurricular activities on the academic achievement of seventh and eighth graders* [Unpublished Doctoral Thesis]. Faculty of Trevecca Nazarene University.
- Sjoberg, S. D., ve Shabalina, O. I. (2010). More than a sight-seeing trip: Enhancing the value in short-term study abroad. *Business Education Innovation Journal*, 2(2).
- Sjödén, D., ve Roman, C. (2018). Family practices among Swedish parents: Extracurricular activities and social class. *European Societies*, 20(5), 764–784. <https://doi.org/10.1080/14616696.2018.1473622>
- Soylu, Ü. İ., Karamustafaoğlu, S., ve Karamustafaoğlu, O. (2024). Okul dışı öğrenme ortamlarında materyal geliştirme ve kullanma öz-yeterlik algısı ölçeği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 922–944. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1456156>
- Stearns, E., ve Glennie, E. J. (2010). Opportunities to participate: Extracurricular activities' distribution across and academic correlates in high schools. *Social Science Research*, 39(2), 296–309.

- Steinmann, I., Strietholt, R., ve Caro, D. (2019). Participation in extracurricular activities and student achievement: Evidence from German all-day schools. *School Effectiveness and School Improvement*, 30(2), 155–176. <https://doi.org/10.1080/09243453.2018.1540435>
- Stoll, S. J., ve Pollastri, A. R. (2021). Extracurricular activities in the school or community setting. (İçinde) *Reference Module in Biomedical Sciences* (pp. 1–10). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-818872-9.00022-4>
- Sumaroka, M., ve Bornstein, M. H. (2009). *Play in language, memory, and cognition in infancy and early childhood*. Academic Press.
- Suparno, Wena, M., Sugandi, M., ve Pribadi. (2019). The effectiveness of activity-based learning to improve students self-directedness in learning. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 242, 30–35.
- Susar Kırmızı, F. (2008). Türkçe öğretiminde yaratıcı drama yönteminin tutum ve okuduğunu anlama stratejileri üzerindeki etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 95–109.
- Susar Kırmızı, F., ve Beydemir, A. (2012). İlköğretim 5. sınıf Türkçe dersinde yaratıcı yazma yaklaşımının yazmaya yönelik tutumlara etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 319–337.
- Swann, C. (2002). Action research and the practice of design. *Massachusetts Institute of Technology*, 18(2), 49–61.
- Şeker, H. (2020). Elementary and middle school students' school attitudes and extracurricular activities. *Journal of Elementary Education*, 13(3), 347–364. <https://doi.org/10.18690/REI.13.3.347-364.2020>
- Şimşek, Y. (2003). *Okul müdürlerinin iletişim becerileri ile okul kültürü arasındaki ilişki (Eskişehir ili örneği)* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Şirin, H. (2012). 21. Yüzyılda eğitim bilimlerinde yönelimler. (İçinde) L. Küçükahmet (Editör), *Eğitim bilimine giriş* (9. baskı). Nobel Yayınları.

- Tağrikulu, P., ve Yılmaz, C. (2019). Sınıf dışı eğitimin mekânsal sorunların tespitine ve çözümlerine katkısının incelenmesi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 40, 23–39.
- Tahira, Z. M., Hassana, N. A., ve Othmana, N. (2013). Performance measurement for extracurricular management at secondary school level. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 81, 438–442. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.456>
- Tal, T., ve Morag, O. (2009). Reflective practice as a means for preparing to teach outdoors in an ecological garden. *Journal of Science Teacher Education*, 20(3), 245–262.
- Tanner, B. (2017). Effects of extracurricular activities and physical activity on academic success. *The BYU Undergraduate Journal in Psychology*, 12(2).
- Taşgın, A., İleritürk, D., ve Köse, E. (2018). Ortaokul öğrencilerinin “Türkçe dersi” ve “Türkçe öğretmeni”ne ilişkin metaforları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(1), 397–410.
- Taşkın, Y. (2022). *ARCS motivasyon modelinin ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik motivasyonlarına ve akademik başarılarına etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Taşpınar, M. (2010). *Kuramdan uygulamaya öğretim ilke ve yöntemleri*. Data Yayınları.
- Tavşancıl, E., ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon.
- Tazhbayeva, S., Meterbayeva, K., Issayeva, Yerokhina, I., ve Arymbayeva, K. (2015). Scientific basis of the organization of extracurricular activities of future teachers (educational aspect). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 185, 321–326. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.03.369>
- T.C. Resmî Gazete. (2005, January 13). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/01>.
- T.C. Resmî Gazete. (2017, June 8). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/06>.

- T.C. Resmî Gazete. (2023). *Millî eğitim bakanlığı eğitim kurumları sosyal etkinlikler yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik*.
<https://www.resmigazete.gov.tr/fihrist?tarih=2023-01-18>
- Tebliğler Dergisi (1955). <http://dhgm.meb.gov.tr/tebligler-dergisi/1955/838-subat-1955.pdf>.
- Tebliğler Dergisi (1976). http://dhgm.meb.gov.tr/tebligler-dergisi/1976/Cilt_39_Sayi_1867.
- Tebliğler Dergisi (1983). http://dhgm.meb.gov.tr/tebligler-dergisi/1983/Cilt_46_Sayi_2129.
- Tebliğler Dergisi (1989). <http://dhgm.meb.gov.tr/tebligler-dergisi/1989/2300-kasim-1989.pdf>.
- Temizyürek, F., ve Balcı, A. (2002). *Cumhuriyet dönemi ilköğretim okulları Türkçe programları*. Nobel Yayınları.
- Thorne, C., ve Qiang, W. (1996). Action research in language teacher education. *ELT Journal*, 50(3), 254–262.
- Torrance, H. (2007). Assessment “as” learning? How the use of explicit learning objectives, assessment criteria and feedback in post-secondary education and training can come to dominate learning. *Assessment in Education*, 14(3), 281–294.
- Tosunoğlu, M., ve Demir, E. (2014). MEB yayınları 5. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitabındaki etkinliklerin dil öğrenme alanlarına ve taksonomiye göre değerlendirilmesi. *Millî Eğitim*, 203, 74–83.
- Tripp, D. H. (1990). Socially critical action research. *Theory Into Practice*, 29(3), 158–166.
- Türkyılmaz, S., ve Çiftçi, S. (2022). Okul dışı etkinlikler ve resmi izinler. (İçinde) G. Ocak, Ocak İjlal, ve E. Akkaş Baysal (Editörler), *Eğitimde program dışı etkinlikler ve örnek uygulamalar* (1. baskı, pp. 163–182). Anı Yayıncılık.
- Tynjala, P. (1999). Towards expert knowledge? A comparison between a constructivist and a traditional learning environment in university. *International Journal of Educational Research*, 31(5), 357–442.
- Uğurlu, Z., ve Kırıl, E. (2012). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinin işleyiş süreci ve kazanımlarına ilişkin görüşleri. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 59–93.

- Umur Erkuş, Z., ve Taşdemir, A. (2024). Okul yöneticilerinin görüşlerine göre okul dışı öğrenme ve okul dışı öğrenme pratikleri. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 81–99.
- Ustabulut, M. Y. (2021). Türkçe öğretmeni adaylarının okul dışı öğrenme ile ilgili görüşleri. *Mavi Atlas*, 9(1), 232–249. <https://doi.org/10.18795/gumusmaviatlas.859615>
- Uysal, A. (2005). İlköğretimde verilen sanat eğitimi derslerinin yaratıcılığa etkileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 41–47.
- Uzun, E. (2016). Eylem araştırması. (İçinde) *Eğitimde üretim tabanlı çalışmalar için nitel araştırma yöntemleri* (1. baskı). Anı Yayıncılık.
- Uzun, F., ve Bolat, Y. (2023). Program dışı etkinliklerin öğrenci gelişimine etkisi. *Harran Maarif Dergisi*, 8(1), 14–35.
- Uzuner, Y. (2005). Baş makale: özel eğitimden örneklerle eylem araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(2), 1–12.
- Ünsal, F. (2019). *Türkçe derslerinde rol alma modeli ile hazırlanan etkinliklerin öğrencilerin konuşma tutum ve kaygılarına etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Ürey, M., ve Kaymakçı, S. (2020). Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersinde kullanılan okul dışı öğrenme ortamları ve uygulamaları hakkındaki görüşleri. *Millî Eğitim*, 49(227), 7–32.
- Valentine, J. C., Cooper, H., Bettencourt, B. A., ve DuBois, D. L. (2002). Out-of-school activities and academic achievement: The mediating role of self-beliefs. (İçinde) *Educational Psychologist* (Vol. 37, Issue 4, pp. 245–256). Lawrence Erlbaum Associates Inc. https://doi.org/10.1207/S15326985EP3704_4
- Vindas, C. J. (2020). Teacher perception about excessive amounts of extracurricular activities that interfere with regular classes. *Revista Educación*, 44(1), 21–37. <https://doi.org/10.15517/revedu.v44i1.34531>
- Vural, C. (2018). *Öğretmen ve yöneticilerin sosyal kulüp faaliyetlerine yönelik tutumları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

- Walberg, H. J., Paschal, R. A., ve Weinstein, T. (1985). Homework's powerful effects on learning. *Educational Leadership*, 42, 76–78.
- Watson, A. (2008). *Task transformation is the teachers' responsibility*. 147–153.
- Watson, A., ve Mason, J. (2007). Taken-as-shared: a review of common assumptions about mathematical tasks in teacher education. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 10(4–6), 205–215. <https://doi.org/10.1007/s10857-007-9059-3>
- Weiner, G. (2004). Critical action research and third wave feminism: A meeting of paradigms. *Educational Action Research*, 12(4), 631–644. <https://doi.org/10.1080/09650790400200261>
- Weisberg, D. S., Zosh, J. M., Hirsh-Pasek, K., ve Golinkoff, R. M. (2013). Talking it up: Play, language development, and the role of adult support. *American Journal of Play*, 6(1), 39–54.
- White, A. M., ve Gager, C. T. (2007). Idle hands and empty pockets? Youth involvement in extracurricular activities, social capital, and economic status. *Youth ve Society*, 39(1), 75–111.
- Wilson, N. (2009). *Impact of extracurricular activities on students* [Unpublished Master's Thesis]. The Graduate School University of Wisconsin-Stout.
- Wita, S. (2017). Field trip-based assessment to assess student's values in science teaching and learning. *ICOSSED*, 198–202.
- Xu, J. (2007). Middle-school homework management: More than just gender and family involvement. *Educational Psychology*, 27(2), 173–189.
- Yavuz, E. (2021). Eylem araştırması. (İçinde) M. Çelebi (Editör), *Nitel araştırma yöntemleri* (1. baskı). Pegem Akademi.
- Yildiz, Y. (2017). Extracurricular activities in the steps of aim-based education. *International Journal of Social Sciences ve Educational Studies*, 4(2), 129–135. <https://doi.org/10.23918/ijsses.v4i2sip129>

- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2022). *Ailede akıllı telefon bağımlılığının öğrenci başarısına ve veli katılımına etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Yıldırım, Y. (2010). *Coğrafya öğretmenlerinin uyguladıkları ders dışı etkinliklerin öğretim üzerine etkisi (İstanbul ili örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dumlupınar Üniversitesi.
- Yıldız, M. (2013). Okuma motivasyonu, akıcı okuma ve okuduğunu anlamanın beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarındaki rolü. *Turkish Studies*, 8(4), 1461–1478.
- Yılmaz, A. (2016). *Lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere katılımlarına yönelik ebeveyn tutum ve görüşleri* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yılmaz, G., ve Özden, M. (2022). Dijital öykü kullanımının öğrencilerin konuşma becerisi tutum ve motivasyonuna etkisi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 31, 197–208. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1220518>
- You, J. W. (2020). The relationship between participation in extracurricular activities, interaction, satisfaction with academic major, and career motivation. *Journal of Career Development*, 47(4), 454–468. <https://doi.org/10.1177/0894845318802108>
- Yücel, C. (2010). Eğitim ile ilgili temel kavramlar. (İçinde) C. Celep (Editör), *Eğitim bilimine giriş* (3. baskı). Anı Yayıncılık.
- Yüksel, T. (2016). *Ortaokul 5. sınıf Türkçe derslerinde uygulanan yaratıcı yazma etkinliklerinin öğrencilerin yazmaya yönelik tutumlarına ve sözel yaratıcılıklarına etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Zahara, L., Dewi, N., Hasanah, N., ve Budi. (2023). The contribution of heritage flags in intilling nationalist values in scout extracurricular activities. *Journal Of Educational Science Learning And Research*, 1(2), 14–23.
- Zakhir, M. (2019). Extracurricular activities in TEFL classes. *Sisyphus Journal of Education*, 7(2), 119–137.

- Zemlyanskaya, E. (2020). Extracurricular activities of students as an object of project management in a comprehensive School. *SHS Web of Conferences*, 79, 03016. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20207903016>
- Zhang, D., ve Tang, X. (2017). The influence of extracurricular activities on middle school students' science learning in China. *International Journal of Science Education*, 39(10), 1381–1402. <https://doi.org/10.1080/09500693.2017.1332797>
- Zin, N. A. M., ve Yue, W. S. (2009). History educational games design. *International Conference on Electrical Engineering and Informatics*, 269–275.

EKLER

EK-1: Araştırma İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-83688308-605.99-67389878
Konu : Araştırma İzni (Osman YAKIŞAN)

02.01.2023

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 27/11/2022 tarihli ve E.48178250-300-287256 sayılı yazınız.
c) 30/12/2022 tarihli Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu Tutanağı.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Osman YAKIŞAN'ın "Ders Dışı Etkinliklerin Ortaokul Türkçe Derslerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın, Ortaokulunda görevli öğretmenlere, eğitim gören öğrencilere ve öğrencilerin velilerine eğitim öğretimi aksatmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla gerçekleştirilmesi ilgi (c) komisyon tutanağı ile uygun görülmektedir. Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmaların 2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlanması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2022-2023 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilecek kişisel verilerin gizliliği hususuna dikkat edilmesi ve araştırma sonucunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde elektronik ortamda e-posta adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Arz/Rica ederim.

Murat YİĞİT
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-Genelge (3 Sayfa)
- 2-Veli ve Katılımcı Onam Formu (2 Sayfa)
- 3-Öğretmen Veri Toplama Araçları (3 Sayfa)
- 4-Öğrenci Veri Toplama Araçları (6 Sayfa)
- 5-Veli Veri Toplama Araçları (3 Sayfa)
- 6-Türkçe Dersi Etkinlikleri Tutum Ölçeği (1 Sayfa)
- 7-Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği (1 Sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörlüğüne

Bilgi:

İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne

Adres : Akabe Mahallesi Demirsatan Sokak No:4 Karatay/Konya

Belge Doğrulama Adresi : <http://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (332) 353 30 50
E-Posta: istatistik42@meb.gov.tr
Kop Adresi : meb@ha01.kep.tr

Bilgi için: Ali Naci İŞİK-1325
Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
İnternet Adresi: <http://konya.meb.gov.tr> Faks:3323515940

EK-2: Etik Kurul Kararı

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih :09/12/2022 Toplantı Sayısı:13 Karar No :2022/460
Araştırmanın Başlığı	Ders Dışı Etkinliklerin Ortaokul Türkçe Derslerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme
Sorumlu Araştırmacı	Doç. Dr. Murat ATEŞ
Yardımcı Araştırmacı	Lisansüstü Öğrenci Osman YAKIŞAN
Etik Kurul Kararı	11977 sayılı başvuru Etik Kurul tarafından değerlendirilmiş olup, başvurunun bilimsel araştırma etiği açısından “Uygun” olduğuna karar verilmiştir.

EK-3: Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği'nin Kullanımı İçin Alınan İzin

Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği'nin Kullanımı Hakkında

osman yakışan
Teşekkür ederim hocam.

12.11.2022 Cmt 18:32

AYSEL ARSLAN <
Kime: Siz

12.11.2022 Cmt 15:29

Kullanabilirsiniz kaynak göstererek

12 Kas 2022 Cmt 15:19 tarihinde osman yakışan <

> şunu yazdı:

Merhaba hocam,
Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi bilim dalında doktora öğrencisiyim. Konya'da MEB'e bağlı bir okulda Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Doktora çalışmamda sayın Doç. Dr. Adnan TAŞGIN ile birlikte geliştirmiş olduğunuz "Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği" ni kullanmak istiyorum. Konu ile ilgili yardımlarınızı rica ediyorum. İyi çalışmalar dilerim.

Osman YAKIŞAN

osman yakışan
Kime:

12.11.2022 Cmt 15:19

Merhaba hocam,
Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi bilim dalında doktora öğrencisiyim. Konya'da MEB'e bağlı bir okulda Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Doktora çalışmamda sayın Doç. Dr. Adnan TAŞGIN ile birlikte geliştirmiş olduğunuz "Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği" ni kullanmak istiyorum. Konu ile ilgili yardımlarınızı rica ediyorum. İyi çalışmalar dilerim.

Osman YAKIŞAN

EK-4: Türkçe Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği'nin Kullanımı İçin Alınan İzin

Türkçe Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği'nin Kullanımı Hakkında

osman yakışan
Çok teşekkür ederim hocam. Selamınızı iletirim.

12.11.2022 Cmt 18:27

arif çerçi
Kime: Siz

12.11.2022 Cmt 18:22

Merhaba ölçeği kullanmanız bizi mutlu eder. Hocama da selamlar....

12 Kas 2022 Cmt 15:23 tarihinde osman yakışan < > şunu yazdı:

Merhaba hocam,
Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi bilim dalında doktora öğrencisiyim. Konya'da MEB'e bağlı bir okulda Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Doktora çalışmamda sayın Doç. Dr. Serdar DERMAN ile birlikte geliştirmiş olduğunuz "Türkçe Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği" ni kullanmak istiyorum. Konu ile ilgili yardımlarınızı rica ediyorum. İyi çalışmalar dilerim.

Osman YAKIŞAN

osman yakışan
Kime:

12.11.2022 Cmt 15:23

Merhaba hocam,
Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi bilim dalında doktora öğrencisiyim. Konya'da MEB'e bağlı bir okulda Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Doktora çalışmamda sayın Doç. Dr. Serdar DERMAN ile birlikte geliştirmiş olduğunuz "Türkçe Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği" ni kullanmak istiyorum. Konu ile ilgili yardımlarınızı rica ediyorum. İyi çalışmalar dilerim.

Osman YAKIŞAN

EK-5: Türkçe Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği

İFADELER		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1.	Dinleme becerimi geliştirmek için dinleme etkinliklerine katılıyorum.					
2.	Türkçe dersini sevdiğim için konuşma etkinliklerine zevkle katılıyorum.					
3.	Okuduğum metinleri doğru anlamak için okuma kurallarını öğrenmek istiyorum.					
4.	Okuduğum metinleri doğru anlamak için okuma yöntemlerini öğrenmek istiyorum.					
5.	Dil bilgisi kurallarına uygun yazı yazabilmek için yazım kurallarını öğrenmek istiyorum.					
6.	Etkili konuşma yapabilmek için konuşma kurallarını öğrenmek istiyorum.					
7.	Etkili konuşma yapabilmek için konuşma yöntemlerini öğrenmek istiyorum.					
8.	Öğrenmemi olumlu etkilediği için dinleme kurallarını öğrenmek istiyorum.					
9.	Türkçe dersinde kendimi mutlu hissettiğim için derse etkin katılıyorum.					
10.	Türkçe dersindeki konuları sevdiğim için öğretmenin söylediklerini takip ediyorum.					
11.	Türkçe dersi etkinliklerini sevdiğim için derse etkin katılıyorum.					
12.	Türkçe dersini sevdiğim için ders saatinin artırılmasını istiyorum.					
13.	Türkçe dersi önemli olduğu için ders saatinin artırılmasını istiyorum.					
14.	Türkçe dersini sevdiğim için sınıfta en önde oturmak istiyorum.					
15.	Türkçe dersinde başarılı olmak için ders başlamadan önce derse yönelik hazırlık yapıyorum.					
16.	Türkçe dersinde başarılı olmak için plânlı çalışıyorum.					
17.	Türkçe dersinde öğrendiklerimin kalıcı olması için dersten sonra konu tekrarı yapıyorum.					
18.	Türkçe dersinde başarılı olmak için derste öğrendiğim konuyla ilgili soru çözüyorum.					
19.	Türkçe dersindeki konular önemli olduğu için öğrenmek istiyorum.					
20.	Türkçe dersinde yüksek not almak için öğretmeni dikkatli dinliyorum.					
21.	Ailemi mutlu etmek için Türkçe dersinde başarılı olmak istiyorum.					
22.	Öğretmenin takdirini kazanmak için Türkçe dersinden yüksek not almak istiyorum.					
23.	Arkadaşıma örnek gösterilmek için Türkçe dersinden yüksek not almak istiyorum.					
24.	Öğrendiğim bilgiler diğer derslerdeki başarıyı etkilediği için Türkçe dersini takip ediyorum.					
25.	Türkçe dersinde yüksek not almak için yazma kurallarını öğrenmek istiyorum.					
26.	Türkçe sınavlarında yüksek not almak için okuma kurallarını öğrenmek istiyorum.					
27.	Öğretmenimi çok sevdiğim için Türkçe dersinde başarılı olmak istiyorum.					
28.	Türkçe dersinden aldığım sınav notu yılsonu başarı ortalamamı etkilediği için dersi dikkatli takip ediyorum.					
29.	Yanlış cevap verdiğimde arkadaşlarım benimle alay edeceği için Türkçe dersini takip etmiyorum.					
30.	Önemsiz olduğu için Türkçe dersini takip etmiyorum.					
31.	Boşa zaman harcadığımı düşündüğüm için Türkçe dersini takip etmiyorum.					
32.	Sevmediğim için Türkçe dersini takip etmiyorum.					
33.	Sıkıcı olduğu için Türkçe dersini takip etmiyorum.					
34.	Yüksek not almam gereksiz olduğu için Türkçe dersini takip etmiyorum.					
35.	Başka dersleri daha çok sevdiğim için Türkçe dersini takip etmiyorum.					
36.	Türkçe dersindeki okuma etkinliklerini gereksiz bulduğum için katılmıyorum.					
37.	Türkçe dersindeki yazma etkinliklerini gereksiz bulduğum için yapmıyorum.					
38.	Türkçe dersindeki konuşma etkinliklerini gereksiz bulduğum için katılmıyorum.					

39.	Türkçe dersindeki dinleme etkinliklerini gereksiz bulduğum için katılmıyorum.					
40.	Türkçe dersini sevmediğim için okula gelmek istemiyorum.					
41.	Türkçe öğretmenimi sevmediğim için derse etkin katılmıyorum.					
42.	Gelecekte bana yararlı olmayacağı için Türkçe dersini takip etmiyorum.					
43.	Türkçe dersini sevmediğim için ödevlerini yapmıyorum.					
44.	Öğretilen bilgiler gereksiz olduğu için Türkçe dersini takip etmiyorum.					
45.	Türkçe dersinde sürekli uykum geldiği için dersi takip etmiyorum.					

EK-6: Türkçe Dersi Etkinlikleri Tutum Ölçeği

Sevgili öğrenci; Her bir cümleyi okuyarak sizin duygu ve düşüncelerinize en uygun seçeneği işaretleyiniz. Bu bir sınav değildir. Cümlelerin hiçbirinin kesin olarak doğru cevabı yoktur. Kesinlikle isim, numara ve okul yazmayınız. Lütfen, her bir seçeneği okuduktan sonra aklınıza ilk gelen seçeneği (X) işareti koyarak işaretleyiniz. Her cümleyi baştan sona okuduktan sonra; Hiç katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum seçeneklerinden yalnızca birini işaretleyiniz. Şimdi her cümleyi sıra ile okuyup duygularınıza göre en uygun olan seçeneği işaretleyin.					
Cinsiyet: Erkek () Kız () Sınıf: 6 () 7 ()	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Türkçe etkinliklerini yapmak beni mutlu eder.					
2. Türkçe etkinlikleri ilgi çekicidir.					
3. Türkçe etkinlikleri kafamı karıştırır.					
4. Türkçe etkinlikleri beni geliştirir.					
5. Mecbur olmasam Türkçe etkinliklerini yapmam.					
6. Boş zamanlarımda Türkçe etkinlikleri yapmayı tercih ederim.					
7. Türkçe etkinlikleri diğer derslerdeki başarıyı da etkiler.					
8. Türkçe etkinlikleriyle uğraşırken kendimi rahat hissedirim.					
9. Türkçe etkinliklerini anlaşılmaz bulurum.					
10. Türkçe etkinliklerinin sayısının daha çok olması gerekir.					
11. Türkçe etkinlikleri önemlidir.					
12. Türkçe etkinlikleri çok zamanımı alır.					
13. Türkçe etkinliklerini diğer etkinliklere göre daha çok severek yaparım.					
14. Türkçe etkinlikleriyle öğrendiklerimi günlük hayatta kullanırım.					
15. Türkçe etkinlikleri yaparak öğrendiklerimi pekiştiririm.					
16. Türkçe etkinlikleriyle yeni şeyler öğrenirim.					
17. Türkçe etkinlikleriyle kendimi değerlendiririm.					
18. Türkçe etkinlikleri başarıyı artırır.					
19. Türkçe etkinliklerine ders dışında zaman ayırmak gereksizdir.					
20. Türkçe etkinliklerini yaparken görevlerimi uygun şekilde yerine getiririm.					
21. Türkçe etkinlikleriyle yanlış bildiklerimi düzeltirim.					
22. Türkçe etkinlikleri diğer etkinliklerden daha önemlidir.					

EK-7: Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Ders Dışı Etkinliklerin Ortaokul Türkçe Derslerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme” adıyla, 27/02/2023 – 09/06/2023 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Ders dışı etkinliklerin ortaokul Türkçe derslerinde kullanım durumunu ortaya koyarak ders dışı etkinliklerin Türkçe dersinde uygulanmasına yönelik bir öneri geliştirmektir.

Araştırma Uygulaması: Görüşme / Gözlem / Ölçekler / Yansıtıcı Günlükler şeklindedir.

Araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilenmeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Osman YAKIŞAN

İletişim bilgileri :

Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi
.....

.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza:

EK-8: Kişisel Bilgi Formu

Değerli öğrenciler,

Sizleri daha iyi tanımak ve araştırmada veri genişliği sağlamak için hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ndaki sorulara verdiğiniz cevaplar alanın uzmanları ve tez izleme komitesinin üyeleri dışında hiç kimse ile paylaşılmayacaktır. Formdaki maddelere içtenlikle cevap verdiğiniz için şimdiden teşekkür ederiz.

Adınız ve Soyadınız:

Cinsiyetiniz: ☐ Erkek ☐ Kız

Yaşınız:

Anne ve Babanın Hayatta Olma Durumu:

- ☐ Anne Sağ
- ☐ Baba Sağ
- ☐ Anne Sağ Değil
- ☐ Baba Sağ Değil

Anne ve Babanın Birliktelik Durumu:

- ☐ Anne Baba Birlikte
- ☐ Anne Baba Ayrı

Annenizin Mesleği:

Annenizin Eğitim Durumu:

- ☐ Herhangi bir okul mezunu değil
- ☐ İlkokul
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite
- ☐ Yüksek Lisans/Doktora

Babanızın Mesleği:

Babanızın Eğitim Durumu:

- ☐ Herhangi bir okul mezunu değil
- ☐ İlkokul
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite

☐ Yüksek Lisans/Doktora

Kardeş Sayısı (Sizle birlikte):

Ailenin kaçınıcı çocuğusunuz?

☐ Tek

☐ İlk

☐ İkinci

☐ Üçüncü

☐ Diğer (Kaçınıcı çocuk olduğunuzu yazınız):

Ailenizin gelir durumunu nasıl ifade edersiniz?

☐ Çok kötü

☐ Kötü

☐ Orta

☐ İyi

☐ Çok iyi

Evde kendinize ait odanız var mı?

☐ Evet

☐ Hayır

Evinizde kütüphane var mı?

☐ Evet

☐ Hayır

Evinizde internetiniz var mı?

☐ Evet

☐ Hayır

Kendinize ait bilgisayarınız, akıllı telefonunuz ya da tabletiniz var mı?

☐ Sadece akıllı telefonum var.

- ☐ Sadece bilgisayarım var.
- ☐ Sadece tabletim var.
- ☐ Akıllı telefon, bilgisayar ve tabletin hepsi var.
- ☐ Akıllı telefon, bilgisayar ya da tabletin hiçbiri yok.
- ☐ Akıllı telefon, bilgisayar ya da tableten ikisi var. (Yazınız)

İnternete bağlanmak için hangi araç/ları kullanıyorsunuz?

(Bu soruya “Akıllı telefon, bilgisayar ya da tableten hiçbiri yok.” seçeneğini işaretleyenler cevap verecektir.)

- ☐ Aile üyelerinden birine ait bilgisayar (yazınız)
- ☐ Aile üyelerinden birine ait akıllı telefon (yazınız)
- ☐ Aile üyelerinden birine ait tablet (yazınız)
- ☐ Diğer (yazınız)

İnterneti daha çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?

(Lütfen tek bir seçeneği işaretleyiniz.)

- ☐ Sosyal medyada gezinmek
- ☐ Oyun oynamak
- ☐ Arkadaşlarımla iletişime geçmek
- ☐ Ödev ve araştırma yapmak
- ☐ Ders çalışmak
- ☐ Diğer (yazınız):
- ☐ İnternete bağlanmak için hiçbir imkânım yok

Araştırmalarınızı ve ödevlerinizi yapmak için en çok hangi kaynağı kullanıyorsunuz?

(Soruda tek bir seçeneği işaretleyiniz.)

- ☐ Okul kütüphanesini
- ☐ Halk kütüphanelerini
- ☐ İnterneti
- ☐ Evdeki kütüphaneyi
- ☐ Diğer (yazınız)

Okul dışında kalan vaktinizin çoğunluğunu nasıl geçiriyorsunuz?

(Lütfen tek bir seçeneği işaretleyiniz)

- ☐ Televizyon izleyerek
- ☐ İnternette gezinerek (oyun, sosyal medya vb.)
- ☐ Kitap okuyarak
- ☐ Oyun oynayarak
- ☐ Ödev yaparak
- ☐ Diğer (yazınız):

Okul dışında dersleriniz konusunda size yardımcı olan ve sizi sürekli takip eden birisi var mı?

- ☐ Evet (yazınız)
- ☐ Hayır

Herhangi bir sosyal medya uygulamasına kaydınız var mı? Eğer kaydınız varsa bu uygulamalarda günlük ortalama ne kadar zaman geçirdiğinizi yanlarındaki boşluğa yazınız.

- ☐ Instagram
- ☐ Facebook
- ☐ Tiktok
- ☐ Youtube
- ☐ Snapchat
- ☐ Twitter
- ☐ Diğer (yazınız)
- ☐ Hiçbir sosyal medya uygulamasına kaydım yok.

EK-9: Öz Değerlendirme Formu

Değerli öğrenciler,

Yaptığınız etkinlikten sonra kendinizi değerlendirmeniz etkinliğin sizin üzerindeki etkisini görmemiz açısından önemlidir. Bu nedenle formdaki sorulara içtenlikle cevap vermenizi bekliyoruz. Verdiğiniz cevaplar için şimdiden teşekkür ederiz.

Adınız Soyadınız:

Etkinlik Adı:

Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Bana Kazandırdıkları:

.....

.....

.....

Ders Dışı Etkinliği Uygularken Zorlandığım Yönler:

.....

.....

.....

Uygulanan Ders Dışı Etkinlikle İlgili Tavsiyelerim:

.....

.....

.....

Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Faydalı Bulduğum Yönleri:

.....

.....

.....

Uygulanan Ders Dışı Etkinliğin Gereksiz Bulduğum Yönleri:

.....

.....

.....

Ders Dışı Etkinliği Uygularken Yardım Aldığım Yerler:

.....

.....

.....

Daha Sonraki Ders Dışı Etkinlik Çalışmalarında Farklı Yapacağım Şeyler:

.....

.....

.....

EK-10: Araştırmacının Yansıtıcı Günlük Formu

Etkinlik Adı:

Tarih:

1. Ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili olumlu düşüncelerim neler?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili olumsuz düşüncelerim neler?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili zorlandığım yönler neler?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili tavsiyelerim neler?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-11: Gözlemcinin Yansıtıcı Günlük Formu

Değerli öğretmenim, ders sürecindeki gözlemlerinizi ve deneyimlerinizi yola çıkarak aşağıdaki soruları cevaplamanız istenmektedir. Soruları içtenlikle cevapladığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Osman YAKIŞAN
Türkçe Öğretmeni

Etkinlik Adı:

Tarih:

1. Ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili olumlu düşünceleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili olumsuz düşünceleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili özellikle faydalı bulduğunuz yönler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Ders süreci ve ders dışı etkinlik uygulamasıyla ilgili tavsiyeleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-12: Öğrencinin Yansıtıcı Günlük Formu

Değerli öğrenciler, ders dışında yaptığınız etkinliklerle ilgili aşağıdaki soruları cevaplamanız beklenmektedir. Sorulara içtenlikle cevap verdiğiniz için teşekkür ederim.

Osman YAKIŞAN
Türkçe Öğretmeni

Etkinlik Adı:

Öğrenci Adı ve Soyadı:

Tarih:

1. Yaptığınız ders dışı etkinliklerle ilgili olumlu düşünceleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Yaptığınız ders dışı etkinliklerle ilgili olumsuz düşünceleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Ders dışı etkinliği uygularken zorlandığınız yerler nelerdir? Nedenleriyle birlikte yazar mısınız?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Ders dışı etkinliği uygularken özellikle faydalı olduğunu düşündüğünüz yönler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Ders dışı etkinliğin daha faydalı olması için tavsiyeleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-13: Velinin Yansıtıcı Günlük Formu

Değerli veliler, sizlerden daha önce izin alınan “Ders Dışı Etkinliklerin Ortaokul Türkçe Derslerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme” adlı doktora çalışması için çocuklarınıza uygulanmak üzere ders içeriğini destekleyecek şekilde ders dışı etkinlikler plânlanmıştır. Plânlanan ders dışı etkinliklerin bazılarında sizlerin de etkin katılımı beklenmektedir. Katıldığınız ders dışı etkinliği değerlendirmek için aşağıdaki soruları yanıtlamanız istenmektedir. Anlayışınız ve soruları içtenlikle cevapladığınız için şimdiden teşekkür ederim. *(Soruları cevapladıktan sonra lütfen formu çocuğunuzla okula gönderiniz.)*

Osman YAKIŞAN
Türkçe Öğretmeni

Etkinlik Adı:

Öğrencinin Adı ve Soyadı:

Tarih:

1. Çocuğunuzla yaptığınız ders dışı etkinlikle ilgili olumlu düşünceleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Çocuğunuzla yaptığınız ders dışı etkinlikle ilgili olumsuz düşünceleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Etkinliği uygularken sizin ve çocuğunuzun zorlandığı aşamalar nelerdir, nedenleriyle birlikte yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Ders dışı etkinlik ve ders dışı etkinliğin uygulama süreciyle ilgili tavsiyeleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-14: Uygulama Öncesi Öğrenci Görüşme Formu

Değerli öğrenciler,

Bu form “Ders Dışı Etkinliklerin Ortaokul Türkçe Derslerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme” adlı doktora çalışması için hazırlanan görüşme sorularından oluşmuştur. Formun hazırlanma amacı, çalışmanın uygulama süreci başlamadan ders dışı etkinlikler ile ilgili sizlerin düşüncelerini öğrenmektir.

Açıklamalar:

- Görüşmenin süresi yaklaşık 10 dakikadır.
- Görüşme sırasında sorulara vereceğiniz içten ve ayrıntılı cevaplar araştırmaya katkı sağlayacaktır.
- Görüşme sırasında verilerin analizinde kullanmak için ses kaydı alınacaktır.
- Görüşme sırasında paylaşacağınız bilgiler araştırma için kullanılacak, sadece araştırmacı ve tez izleme komitesi üyeleri ile paylaşılacaktır.
- Görüşme formunda yer alan isminiz araştırmaya kodlanarak aktarılacaktır.
- Sorulara geçmeden önce sormak istediğiniz bir şey var mı?
- Müsaadenizle görüşmeyi kaydediyorum.

Adınız Soyadınız:

Tarih ve Saat:

Yer:

1. Türkçe dersini eğlenceli buluyor musun? Eğlenceli bulma ya da bulmama nedenlerini açıklar mısın?
2. Türkçe dersinde yapılan etkinlikler hakkında ne düşünüyorsun?
3. Türkçe dersini ve ders etkinliklerini daha ilgi çekici hâle getirmek için sence neler yapılabilir? Tavsiyelerini söyler misin?
4. Okul dışında kalan zamanını nasıl geçiriyorsun? Okul dışında yaptığın faaliyetleri sıralayacak olursan nasıl bir sıralama yaparsın?
5. Ders dışı etkinlik denildiğinde zihninde ne canlanıyor, açıklar mısın?
6. Türkçe dersinde ya da diğer derslerinizde bu zamana kadar hiç ders dışı etkinlik yaptınız mı, örnekendirerek açıklar mısın?

EK-15: Uygulama Öncesi Veli Görüşme Formu

Değerli veliler,

Bu form “Ders Dışı Etkinliklerin Ortaokul Türkçe Derslerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme” adlı doktora çalışması için hazırlanan görüşme sorularından oluşmuştur. Formun hazırlanma amacı, çalışmanın uygulama süreci öncesinde çocuklarınızın okul dışındaki zamanını kullanma durumunu ve bu konudaki önerileri sizlerin görüşlerine göre değerlendirmektir. Sorulara içtenlikle cevap verdiğiniz için şimdiden teşekkür ederiz.

Adınız Soyadınız:

Öğrencinin Adı:

Tarih:

1. Çocuğunuzun okul dışında zamanını doğru değerlendirdiğini düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi nedenleriyle birlikte açıkla mısınız?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Çocuğunuzun okul dışındaki zamanını doğru değerlendirmesi için üzerinize düşen görevi yerine getirdiğinizi düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi bizimle paylaşır mısınız?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Çocuğunuzun ödevleri konusunda ona yardımcı oluyor musunuz? Eğer yardımcı oluyorsanız en çok hangi derslerin ödevlerinde yardım ediyorsunuz? Nedenleriyle birlikte açıkla mısınız?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Sizce çocuğunuzun okul dışındaki zamanını doğru değerlendirmesi için okul idaresine ve öğretmenlere düşen görevler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Çocuğunuzun Türkçe dersine ilgisi hakkında ne düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi bizimle paylaşır mısınız?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. “*Ders dışı etkinlik*” ifadesi sizce ne anlama geliyor? Ders dışı etkinlik olarak değerlendirilebilecek çalışmalar neler olabilir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-16: Uygulama Öncesi Öğretmen Görüşme Formu

Değerli öğretmenim,

Bu form “Ders Dışı Etkinliklerin Ortaokul Türkçe Derslerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme” adlı doktora çalışması için hazırlanan görüşme sorularından oluşmuştur. Formun hazırlanma amacı, öğrencilerin Türkçe dersi dışındaki derslerde ders dışı etkinliklerden yararlanma durumlarını tespit ederek ders dışı etkinliklerle ilgili genel bir çerçeve oluşturmaktır. Sorulara içtenlikle cevap verdiğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Adınız Soyadınız:

Osman YAKIŞAN

Branşınız:

Türkçe Öğretmeni

Hizmet Süreniz:

Kurumda Çalışma Süreniz:

1. Ders dışı etkinlik denildiğinde aklınıza ne geliyor, açıklar mısınız?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Dersinizde ders dışı etkinlikler uyguluyor musunuz? Eğer uyguluyorsanız örnek verebilir misiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Ders dışı etkinliklerle ilgili öneriler verebilir misiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Dersinizde ya da okul genelinde ders dışı etkinliklerin verimli şekilde uygulandığını düşünüyor musunuz?

.....

.....

.....

.....

.....

5. Sizce ders dışı etkinliklerin verimliliğini artıran etmenler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Sizce ders dışı etkinlikler öğrencilerin zamanlarını verimli kullanmasına yardımcı olur mu?

Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-17: Eylem Planı Sonrası Öğrenci Görüşme Formu

Değerli öğrenciler,

Bu form “Ders Dışı Etkinliklerin Ortaokul Türkçe Derslerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme” adlı doktora çalışması için hazırlanan görüşme sorularından oluşmuştur. Formun hazırlanma amacı, birinci eylem plânında yaptığınız “*Ailece Okuyoruz, Geleceğin Peşinde, Ben Bir Muhabirim*” adlı ders dışı etkinlikler ile ilgili sizlerin düşüncelerini öğrenmektir. Sorulara içtenlikle cevap verdiğiniz için şimdiden teşekkür ederiz.

Adınız Soyadınız:

Tarih:

1. Ders dışı etkinlikleri yaparken zorlandığınız yerler oldu mu? Eğer zorlandıysan örnek vererek açıkla mısın?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Ders dışı etkinlikleri yaparken yardım aldın mı? Yardım aldıysan hangi etkinliklerde kimden yardım aldığını nedenleriyle birlikte açıkla mısın?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Ders dışı etkinliklerin zaman alıcı olduğunu düşünüyor musun? Cevabını nedenleriyle birlikte açıkla mısın?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Ders dışı etkinliklerin senin için olumlu ve olumsuz olan yönlerini açıkla mısın?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Daha önce Türkçe dersinde yaptığınız etkinliklerle ders dışı etkinlik uygulamasında yaptığınız etkinlikler arasındaki farklar nelerdir? Bu farklarla ilgili görüşlerinizi belirtir misin?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Ders dışı etkinlik uygulaması, Türkçe dersine karşı duygu ve düşüncelerinde bir değişime neden oldu mu? Görüşlerinizi bizimle paylaşır mısın?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-18: Eylem Planı Sonrası Veli Görüşme Formu

Değerli veliler,

Bu form “Ders Dışı Etkinliklerin Ortaokul Türkçe Derslerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme” adlı doktora çalışması için hazırlanan görüşme sorularından oluşmuştur. Formun hazırlanma amacı, çalışmanın uygulama sürecinde birinci eylem plânındaki “*Ailece Okuyoruz, Geleceğin Peşinde, Ben Bir Muhabirim*” adlı etkinliklerin bitiminden sonra çocuklarınızın yaptığı ders dışı etkinlikleri sizlerin görüşlerine göre değerlendirmektir. Soruları içtenlikle cevapladığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Adınız Soyadınız:

Öğrencinin Adı:

Tarih:

1. Ders dışı etkinlikleri uygularken çocuğunuzun zorlandığı kısımlar nelerdi, açıkla mısınız?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Uygulanan ders dışı etkinliklerin çocuğunuz üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri size göre nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Uyguladığınız ders dışı etkinliklerin çocuğunuzun okul dışı zamanını verimli kullanmasına etkisi ile ilgili düşüncelerinizi açıkla mısınız?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Ders dışı etkinliklerin çocuğunuzun Türkçe dersine karşı ilgisinde bir değişime neden olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konudaki fikirlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Bu zamana kadar çocuğunuzla birlikte yaptığınız ya da çocuğunuzun yaptığına tanık olduğunuz ders dışı etkinliklerle ilgili tavsiyeleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-19: Ders Planı Örneği

1. BÖLÜM	
DERS	Türkçe
SINIF	7/D
TEMA/KONU	Millî Kültürümüz / Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî
SÜRE	5 Ders Saati (5x40 dk.)
2. BÖLÜM	
Okuma Kazanımları	T.7.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur. T.7.3.21. Metindeki hikâye unsurlarını belirler. Olay örgüsü, mekân, zaman, şahıs ve varlık kadrosu, anlatıcı üzerinde durulur. T.7.3.5. Bağlamdan hareketle bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder. a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır. T.7.3.19. Metinle ilgili soruları cevaplar. Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur. T.7.3.7. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir. Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak ve son olarak ifadeleri üzerinde durulur. T.7.3.22. Metnin içeriğini yorumlar. b) Metindeki öznel ve nesnel yaklaşımların tespit edilmesi sağlanır. T.7.3.23. Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.
Dinleme Kazanımları	T.7.1.4.Dinledikleri/izlediklerine yönelik soruları cevaplar. T.7.1.5.Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler. T.7.1.6.Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
Konuşma Kazanımları	T.7.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar. Öğrencilerin düşüncelerini mantıksal bir bütünlük içinde sunmaları, görsel, işitsel vb. destekleyici materyaller kullanarak sunu hazırlamaları sağlanır. T.7.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.
Yazma Kazanımları	T.7.4.4. Yazma stratejilerini uygular. Not alma, özet çıkarma, serbest, kontrollü, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, bir metinden hareketle yazma ve duyulardan hareketle yazma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır. T.7.4.9. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır. T.7.4.16. Yazdıklarını düzenler. a) Anlama dayalı anlatım bozuklukları bakımından yazdıklarını gözden geçirmesi ve düzeltmesi sağlanır.
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, gösteri yöntemleri, yaratıcı yazma, hazırlıklı konuşma teknikleri
Araç Gereç ve Materyaller	Ders kitabı, yazım kılavuzu, Türkçe sözlük, deyimler ve atasözleri sözlüğü, akıllı tahta, ölçekler, çalışma kâğıdı (7.1)
3. BÖLÜM	GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkati Çekme	Metne geçmeden önce öğrencilerin dikkatini çekmek ve derse güdülenmelerini sağlamak amacıyla aşağıda yer alan derse hazırlık soruları öğrencilere sorulur. Böylece beyin fırtınası yapılarak farklı bakış açıları ortaya çıkarılmaya çalışılır. 1. Aşağıda verilen Türk büyükleri hakkında bildiklerinizi anlatınız. 2. Türk büyüklerine ait bildiğiniz söz ya da sözler varsa anlatınız.
Güdüleme	Bu hafta Türkçe derslerinde Konya için de önemli bir manevî önder olarak görülen Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin hayatı ve öğretileri ile ilgili önemli bilgiler edinileceği, bu nedenle bu haftaki derslerin iyi takip edilmesi gerektiği belirtilir.
Gözden Geçirme	Daha önceki derslerde kültürel değerlerimiz olarak ifade edilen efsane, gölge oyunu kilim gibi unsurlarla ilgili bilgi sahibi olunduğu hatırlatılarak aslında bu topraklarda yaşamış ve bu toprakların kültürel hazinesinin oluşmasına katkı sağlamış insanların da birer kültürel hazine olarak değerlendirilebileceği söylenir. Mevlânâ'nın Türk-İslam kültürüne kazandırdıklarıyla önemli bir kültürel değer olarak değerlendirilebileceği vurgulanır.
Derse Geçiş	“Gel, gel, ne olursan ol, yine gel, İster kâfîr, ister mecusi, İster puta tapan ol, yine gel, Bizim dergahımız, ümitsizlik dergahı değildir, Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da, yine gel...” Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'ye ait olan bu sözlerden yola çıkarak öğrencilere Mevlânâ'nın dünya görüşü hakkında ne söyleyebilecekleri sorulur. Öğrencilerin cevapları alındıktan ve konuyla ilgili açıklama yapıldıktan sonra metin dinlenir.
4. BÖLÜM	GELİŞTİRME BÖLÜMÜ (10 dk.)
10 dk.	“Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî” belgeseli akıllı tahtadan açılarak öğrencilere izlettirilir. Öğrencilerin belgeseli izlerken anlamını bilmedikleri kelimeleri ve belgeselin önemli olduğunu düşündükleri bölümlerini not almaları istenir. Belgesel iki defa izlendikten sonra öğrencilerin belgeselde anlamını bilmediği kelimeleri tespit ederek kelimenin anlamını tahmin etmeleri istenir, buna bağlı olarak aşağıdaki etkinliği yapmaları söylenir:

	1.Etkinlik a) Belgeseli izlerken not aldığınız kelimelerin anlamlarını tahmin ederek yazınız. Tahminlerinizin doğruluğunu TDK Türkçe sözlükten kontrol ediniz. <table border="1"><thead><tr><th>Kelimerim</th><th>Tahminim</th><th>Sözlük Anlamı</th></tr></thead><tbody><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></tbody></table>	Kelimerim	Tahminim	Sözlük Anlamı																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
Kelimerim	Tahminim	Sözlük Anlamı																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									

	3.Etkinlik Aşağıda metin türleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. "Mevlânâ Celâled-dîn-i Rûmî" metninin türüyle ilgili olanları işaretleyerek metnin türünü yazınız. ☐ Olaylar, kronolojik sıraya uygun biçimde üçüncü kişi ağzıyla anlatılmıştır. ☐ Günlük hayatta karşılaşamayacağınız bir kişinin hayatına yer verilmiştir. ☐ Tanınmış bir kişinin hayatı, eserleri, başarıları anlatılmıştır. ☐ Tarafsız ve gerçekçi bir biçimde nesnel anlatım kullanılmıştır. ☐ Anlatılanlar kişinin kendisi tarafından anlatılmıştır. ☐ Kişinin hayatının bir bölümü anlatılmıştır. Metnin türü: Etkinlikteki sorulardan yola çıkılarak metnin tür özellikleri belirlenmeye çalışılır. Konuyla ilgili zorlanan öğrencilere metnin tür özellikleri ile ilgili ipuçları verilecektir.
Ders Dışı Etkinlik 80 dk.	Öğrenciler "Geziyorum, Tanıyorum, Öğreniyorum" adlı ders dışı etkinlik için Mevlânâ Müzesi'ne geziye götürülür. Gezi iki saatlik Türkçe ders saatini aşmayacak şekilde plânlanır. Geziden önce gerekli izinler alınır ve öğrenciler gezi konusunda bilgilendirilerek Mevlâna Müzesi ile ilgili araştırma yapmaları ve bilgi sahibi olmaları istenir. Mevlânâ Müzesine varıldığında ise öğrenciler gruplara ayrılarak grupların beraber gezmeleri ve gezi sırasında bir rehber gibi müzeyle ilgili birbirlerine bilgi vermeleri istenir. Gezi tamamlandıktan sonra okula geri dönülür. Öğrencilerin ders dışı etkinlik olarak yapılan geziyi değerlendirmeleri için "Gezi Değerlendirme Formu" nu doldurmaları istenir. Daha sonra öğrencilerin gezideki deneyimlerinden yola çıkarak kendilerini bir zaman makinesiyle 1270 yılında Konya'da olduklarını hayal ettikleri bir yazı yazmaları istenir. Bunun için öğrencilere bir çalışma kâğıdı verilir ve öğrenciler diğer derse bu çalışma kâğıdına yazılarını yazarlar.
10 dk.	Tahtaya "Sen de bu sınava katılacak mısın?" cümlesi yazılır. Öğrencilerden bu cümledeki örtülü anlamın ne olduğu ile ilgili tahminde bulunmaları istenir. Öğrencilerin cevapları alındıktan ve yanlış öğrenmeler varsa düzeltildikten sonra tahtaya "Yine Türkçe dersinden proje ödevi almış." cümlesi yazılarak bu cümledeki örtülü anlamı bulmaları öğrencilerden istenir. Öğrencilerin cevapları alındıktan sonra verilen örneklerden yola çıkılarak örtülü anlamın ne olabileceği sorulur. Öğrencilerin soruya verdikleri cevaplar dinlendikten sonra öğrencilerin dinledikleri/izledikleri belgeseldeki örtülü anlamları belirlemeleri ve örtülü anlamdaki cümleleri 7. sınıf Türkçe ders kitabının 194. sayfasındaki 5. etkinliğin a bölümüne yazmaları istenir. Gerekli olması hâlinde belgesel yeniden izletilecektir. Öğrencilerin izledikleri belgeselin kimler için ve hangi amaçla yazılmış olabileceği ile ilgili görüşleri alınır. Görüşler alınıp üzerinde değerlendirilmeler yapıldıktan sonra 7. sınıf Türkçe ders kitabının 194. sayfasındaki 5. etkinliğin b bölümüne görüşlerini yazmaları istenir.
10 dk.	Öğrencilerin "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî" belgeselinin tutarlılığını (mantık kurallarına uyması, duygusal ve düşünsel çelişkiler taşımaması, konudan sapılmaması vb.) değerlendirmeleri istenir. Öğrenciler konuyla ilgili değerlendirmelerini 7. sınıf Türkçe ders kitabının 195. sayfasındaki 6. etkinliğe yazacaklardır. Öğrenciler değerlendirmelerini yazdıktan sonra isteyen öğrencilere

	değerlendirmeleri okutulur. Yapılan değerlendirmelerle ilgili benzer ve zıt görüşler üzerinde durularak kısa süreli bir tartışma ortamı oluşturularak etkinlik tamamlanır.
20 dk.	Tahtaya “Masanın üzerinde duran kırmızı kapaklı defter aslında bir kitaptı.” cümlesinin kip eki almış kelimesini bulmaları istenir. Öğrenciler bu cümlenin kip eki almış kelimesini bulduktan sonra bu kip ekinin isim soylu bir kelimeye mi yoksa fiil soylu bir kelimeye mi geldiği sorulur. Öğrencilerden isim soylu bir kelimeye geldiği cevabı alındıktan sonra tahtaya “Arkadaşım boyama yapmayı hiç sevmiyordu.” cümlesi yazılarak bu cümlede kip eki almış kelimeyi bulmaları istenir. Öğrenciler kip eki almış kelimeyi bulduktan sonra bu kelimeye kaç tane kip ekinin olduğu sorulur ve bu öğrencilerin bu kelimeyi “sev-me-yor-du” şeklinde ekine ve köküne ayırmaları beklenir. Öğrencilerden bu kelimeye iki tane kip eki geldiği cevabı alındıktan sonra ilk kip ekinin ve ikinci kip ekinin isminin ne olduğu sorulur. Öğrencilerden ek-fiil cevabı alınmaya kadar sorulara devam edilir. Ek fiil konusu tekrar edildikten sonra öğrencilerden aşağıdaki metinde kullanılan ek fiilleri tespit etmeleri ve bu ek fiilleri birer cümlede kullanmaları istenir. FARE İLE KURBAĞA (...) Bir gün fare dere kenarında dolaşırken birdenbire bir karga süzülerek yere inmiş, fareyi yakaladığı gibi havalanmış. Karga havalanınca, suyun derinliklerinde yaşamasına rağmen, farenin ayağına bağlı olan kurbağa da havalanmış. Kurbağa havada sallanmaya başlamış. Fare, karganın gagasındaymış daha aşağıda ise ipe bağlı kurbağa... Onları bu hâlde görenler olan bitene bir anlam verememişler. Karganın nasıl bir hile yaparak suda yaşayan kurbağayı avlayabildiğine şaşırılmışlar. Havada asılı kalan kurbağa ise kendi kendine diyor ki: - Seninle aynı dünyayı paylaşmayanlarla dost olursan işte başına bunlar gelir. Bunu hak ettin. Dünya bağı ile ruhumuzun bağlanmasına izin verirse dünya kaygısına dalıp mutluluktan uzak kalırız. Neslihan ÖZTİN Öğrenciler ek fiilleri bulduktan sonra değerlendirmeler yapılır. Değerlendirmede yanlış öğrenmeler düzeltilir, doğru öğrenmeler desteklenir. Bütün ek fiiller bulunduğundan sonra bu ek fiiller birer cümlede kullanılarak etkinlik tamamlanır.
Ders Dışı Etkinlik 20 dk.	Öğrencilerin Mevlânâ Müzesi’ne gerçekleştirilen gezideki deneyimlerinden yola çıkarak ve kendilerini 1270 yılında Konya’da hayal ederek çalışma kâğıdına (7.1) yazdıkları metinler okunur. Metinler okunurken metnin türe uygun yazılma; metinde kullanılan dilin açık, anlaşılır ve akıcı olma; yazımda noktalama işaretlerine ve yazım kurallarına dikkat etme gibi çeşitli ölçütler yönünden değerlendirmeler yapılır.
20 dk.	Öğrencilerin aşağıdaki paragraftan yola çıkarak A4 kâğıdına paragrafın kendilerinde uyandırdığı düşünceleri anlattıkları bir yazı yazmaları istenir. Yazılarına yazının içeriğine uygun bir başlık belirlemeleri ve düşüncelerini belli bir mantık akışı içerisinde yazmaları gerektiği hatırlatılır.

	<i>“Bir şey yap... Güzel olsun. Çok mu zor? O vakit güzel bir şey söyle. Dilin mi dönmüyor? Güzel bir şey gör. Veya beceremez misin? Öyleyse güzel bir şeye başla ama hep güzel şeyler olsun.”</i> Şems-i Tebrizî Öğrenciler yazılarını tamamladıktan sonra gönüllü olan öğrencilerin yazıları okutulur ve konuya uygunluk, başlık-içerik uyumu, mantık akışı gibi çeşitli ölçütler yönünden değerlendirilir.
Ders Dışı Etkinlik	Öğrencilere haftaya “<i>Fiilleri Öğreniyorum</i>” adlı ders dışı etkinlik yapılacağı, etkinlik için okula iki adet bisiklet getirileceği, öğrencilere fiiller konusu ile ilgili doğru-yanlış sorularının sorulacağı ve bu sorulara doğru cevap verebilme durumuna göre öğrencilerin bisiklet yarışına katılabileceği anlatılır. Bu nedenle öğrencilerin önümüzdeki haftaya kadar birinci dönem başından beri üzerine etkinlikler yapılan fiiller konusuna çalışmaları gerektiği belirtilir.
5. BÖLÜM	
SONUÇ VE ÖLÇME DEĞERLENDİRME	• Öğrencilerin bir sesi ya da videoyu dinlerken/izlerken dinleme/izleme stratejilerini kullanabilme becerileri değerlendirilecektir. • Öğrencilerin dinlerken/izlerken not aldığı kelimeleri bağlamdan yola çıkarak tahmin edebilme ve tahmin ettikleri kelimeleri benzer anlamlarda farklı cümlelerde kullanabilme durumları değerlendirilecektir (1 Etkinlik). • Öğrencilerin dinledikleri/izledikleri bir videoyu anlayabilme yeterlilikleri değerlendirilecektir (2. Etkinlik). • Öğrencilerin dinledikleri/izlediklerinden yola çıkarak bir metnin türünü belirleyebilme durumları değerlendirilecektir (3. Etkinlik). • Öğrencilerin gezip gördükleri yerlerle ilgili deneyimlerini sözlü ve yazılı olarak anlatabilme becerileri değerlendirilecektir (DDE). • Öğrencilerin araştırdıkları konuyu mantık akışı içerisinde arkadaşlarına anlatabilme becerileri değerlendirilecektir (4. Etkinlik). • Öğrencilerin dinledikleri/izledikleri bir metindeki örtülü anlamları belirleyebilme durumları değerlendirilecektir (5. Etkinlik). • Öğrencilerin dinledikleri/izlediklerinin tutarlılığını sorgulayabilme yeterlilikleri değerlendirilecektir (6. Etkinlik). • Öğrencilerin bir metinde kullanılan ek-fiilleri belirleyebilme durumları değerlendirilecektir (7. Etkinlik). • Öğrencilerin bir paragrafta verilmek istenen düşünceden yola çıkarak bilgilendirici bir metin yazabilme ve yazılarında metin yazmanın genel kurallarına uyabilme becerileri değerlendirilecektir (8. Etkinlik).

EK-20: Ders Dışı Etkinlik Örneği

GEZİYORUM, TANIYORUM, ÖĞRENİYORUM	
DERS	: Türkçe
SINIF	: 7
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, iletişim kurma, yaratıcı düşünme
DİL BECERİSİ	: Okuma, Yazma, Dinleme/İzleme
AMAÇ	: Öğrencilerin gezip gördükleri yerlerle ilgili izlenimlerini hem sözlü hem de yazılı olarak anlatmalarını sağlamak.
MATERYALLER	: Çalışma Kâğıdı, Ders Kitabı, Gezi Değerlendirme Formu, Ölçekler
SÜREÇ	
• Türkçe dersinde ders dışı etkinlik olarak Mevlânâ Müzesi'ne gezi düzenlenir. • Gezi ile ilgili hem velilerden hem de okul idaresinden izin alınır. • Gezi iki saatlik Türkçe dersini alacak şekilde plânlanır. • Geziden önce öğrencilere Mevlânâ Müzesi ile ilgili bilgi toplamaları ve gezi boyunca arkadaşlarına rehberlik yapmaları için görevlendirilecekleri söylenir. • Öğrenciler gezi öncesinde bir rehber gibi Mevlânâ Müzesini tanıttacak bilgiler edinirler ve bu bilgileri müzede gruplara ayrılan öğrenciler grup içinde görev paylaşımı yaparak birbirlerine anlatırlar. • Gezi sonrasında okula dönülür ve öğrencilerden geziyi değerlendirmeleri için gezi değerlendirme formunu doldurmaları istenir. • Ayrıca öğrencilere ders dışı etkinliği pekiştirmeleri için çalışma kâğıdı verilir.	
DEĞERLENDİRME	
Gezi Değerlendirme Formu Çalışma Kâğıdı Gezi Değerlendirme Formu	

EK-21: Çalışma Kâğıdı Örneği

Adı Soyadı:

Merhaba arkadaşlar,
biz bir zaman makinesinin
içindeyiz.

1270 yılına, Konya'da
Mevlânâ'nın yaşadığı
zamanlara gidiyoruz. Sen de
bizimle gelir misin?

Yıl 1270... Konya'dayım... Size gördüklerimi, duyduklarımı anlatacağım.

[illegible]

EK-22: Uygulama Sınıfı ile Karne Günü Hatırası

